ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo).,
Tel.:(202)24530327,Fax:(202)24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1806 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ. عدد رقم ١٨٠٦ الخميس ١١ يناير ٢٠١٨

ՀԱԼԷՊ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՄԱՆՈՐ

ՄԱՆՈՒԷԼ ՔԵՇԻՇԵԱՆ

Շնորհաւոր Նոր տարի:

Պիտի չելլեմ տունէն, սակայն մտովին պիտի քալեմ Հալէպի փողոցներով, պիտի անցնիմ հայկական կամ հայաշատ փողոցներէն:

Շէնքէն դուրս ելլելուս պէս դիմացս պիտի տեսնեմ 300 ամեայ մեր մեծ՝ Մխիթարեան Միաբանութեան վարժարանի հիասքանչ կառոյցը: Հարուստ պատմութիւն ունեցող՝ 1936-ին հիմնուած Մխիթարեան վարժարանը տագնապի տարիներուն ինք ալ տագնապ ապրեցաւ. գտնուելով շատ վտանգաւոր վայրի մը մէջ յաճախ ենթարկուեցաւ զանազան ռմբակոծումներու եւ այլ դպրոցներէ աւելի շատ կորսնցուց իր աշակերտները, որոնց թիւը նուազելով հասաւ... յիսունի... սակայն դռները բաց ձգեց:

Հիմա, ընդամէնը հարիւրէ քիչ մը աւելի աշակերտներ ունի, որոնց բացարձակ մեծամասնութիւնը ոչ հայ: Վիրաւոր է Մխիթարեան Վարժարանը, սակայն ներկայիս վայելելով Միաբանութեան ամբողջական զօրակցութիւնը, Հալէպի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդարանի նեցուկն ու աջակցութիւնը, անոր պատասխանատուները կը հաւատան որ հայկական այս դպրոցը պիտի վերագտնէ իր փառքի օրերը, բայց կը վախնամ որ այս հայահոծ շրջանը՝ Ծալա'ա թաղամասը չվերագտնէ իր նախկին հայկական դիմագիծը, չէ՞ որ ամէնէն առաջ այս թաղը դատարկուեցաւ հայերէն, ամէնէն շատ այս թաղամասէն գաղթեցին հայերը եւ հիմա ամէն մէկ շէնքին մէջ հազիւ քանի մը ընտանիք մնացած են, անոնք ալ մասնատուած:

Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ բակում մարաշցիների եւ զէյթունցիների յուշարձանները:

Դպրոցէն զարիվար իջնելով, պիտի նստիմ դէպի արեւելեան Հալէպի տակաւին աւերակներու կոյտ Շա'ար թաղամաս տանող հանրակառքը, որ միշտ լեցուն կ'ըլլայ խոժոռ, անժպիտ դէմքերով եւ բանուորական հագուստներով երթեւեկող մարդոցմով, դէմքերը ծածկուած կանանցով եւ ցնցոտիաւոր պատանիներով: Այս գիծի հանրակառքերուն մեծ մասին ապակիները կը մնան կոտրտուած... Հանրակառքէն պիտի իջնեմ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մօտ:

Քէմբի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ փոխարէն 1937-ին կառուցուած, երբեմնի այս շէն եկեղեցին, Հալէպ քաղաքի խաղաղութիւն վերագտնելէն մէկ տարի ետք, տակաւին լքուած վիճակ մը ունի, անոր կից Մեսրոպեան վարժարանը փակուած էր տագնապի տարիներէն առաջ, որովհետեւ արդէն անչափ նուազած էր աշակերտներուն թիւը, երբեմնի հայաշատ այս թաղամասը ամբողջութեամբ լքուած էր մեր հայրենակիցներուն կողմէ, մարաշցիներու (եւ զէյթունցիներու) կառուցած այս եկեղեցին աչխոյժ կը մնար, խունկ կը ծխէր եւ մոմ կը վառէր որովհետեւ այլ թաղամասերէ հոս աղօթելու կու գային, քանի որ Հալէպի միակ էջմիածնական եկեղեցին էր: Փա'ռք Աստուծոյ հիմա մեղմացած են էջմիածնական-Անթիլիասական փոխյարաբերութիւնները եւ մարած են կիրքերը:

Եկեղեցին փակ է: Պիտի խաչակնքեմ, Հալէպի եւ համայն հայութեան համար Տէրունական աղօթքը պիտի մրմնջեմ եւ նեղլիկ փողոցներէն անցնելով քայլերս պիտի ուղղեմ դէպի Զարեհ Կաթողիկոսի անունը կրող լայն պողոտայ, պիտի տեսնեմ տակաւին չնորոգուած հայկական բնակարաններ ու գործատեղիներ, պիտի անցնիմ Քարէն Եփփէ Ազգային Ճեմարանին առջեւէն, որ վերջերս փառաւորապէս տօնեց իր հիմնադրութեան 70 ամեակը - ամբողջ հայութեան ի սպաս 70 բեղմնաւոր տարիներ էին անոնք, եւ կը հաւատամ որ ինչպէս հայկական կրթական միւս օճախները, այս ազգօգուտ հիմնարկն ալ տակաւին բազում տարիներ պիտի ծառայէ ամբողջ հայ ազգին, մնալով հայեցի կրթութեան եւ արեւմտահայերէնի անփոխարինելի դարբնոց:

Պիտի անցնիմ Տիգրանեան սրահին առջեւէն, պիտի բարեւեմ պահակ հայ տղաքը, պիտի շնորհաւորեմ անոնց Նոր Տարին, անոնք ժպիտով պիտի պատասխանեն ինծի, պիտի հասնիմ հայօրէն անդադրում աղօթող, 1933 թուականին օծուած Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի, որուն կից գտնուող Ազգային Պատսպարանը երբեք չլքուեցաւ, միշտ վայելեց բարձր հովանաւորութիւնը Բերիոյ Թեմի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյն, եւ ուր պատսպարեալները քանի մը օր առաջ Առաջնորդ Սրբազան Հօր եւ Հայաստանի Հանրապետութեան հիւպատոսին ընկերակցութեամբ մեծ ուրախութեամբ դիմաւորեցին 2018 տարին:

Տխրօրէն պիտի նայիմ կանգուն, բայց կիսադատարկ ազգապատկան Կիլիկիա հսկայ բնակարանային համալիրին եւ ուղիղ՝ դէպի Ծերանոց երթալու փոխարէն մտովին բարի տարի մաղթելով, իրենց զաւակներուն կողմէ լքեալ, բայց երբեք հայ համայնքներու եւ անոնց պետերուն պաշտպանութիւնը, ինչպէս նաեւ հայկական բարեսիրական միութիւններուն աջակցութիւնը վայելող մեր մամիկներուն ու պապիկներուն, քայլերս պիտի ուղղեմ արեւմուտք, պիտի հասնիմ աւելի քան յիսուն տարիներ առաջ կառուցուած Ս. Երրորդութիւն՝ Զուարթնոց Հայ Կաթողիկէ եկեղեցին: Այս եկեղեցին ալ մեծապէս վնասուեցաւ իր վրայ ինկած ռումբ հաւներէն՝ հրասանդներէն. տագնապի տարիներուն հոս եւս կատարուեցան Ս. Պսակի եւ մկրտութեան խորհուրդներ, հոս եւս կատարուեցան հայ հերոս նահատակներու եւ զոհերու թաղման արարողութիւններ...

Գաղթի պատճառաւ մեծապէս նուազեցաւ եկեղեցի յաճախողներուն թիւը, չէ՞ որ Հալէպ մնացած հայ կաթողիկէ 1250 ընտանիքներէն միայն մօտաւորապէս 300 ընտանիք հայախօս են. այո', ինչպէս ամբողջ հայութեան այնպէս ալ այս համայնքին աւելի քան երկու երրորդը հեռացան երկրէն: Եկեղեցիին կից կայ նաեւ Զուարթնոց միջնակարգ վարժարանը. կը նկատէ՞ք, թերեւս Հալէպը միակ գաղութն է, որ եկեղեցիի կողքին անպայման կայ դպրոց, յաճախ նաեւ միութիւն, այս երեքէն առնուազն երկուքը միշտ իրար միախառնուած են:

Պիտի բարձրանամ Թէլէֆոն էլ-Հաուաի փողոցի զարիվերով, հասնիմ Միս Պիւլ մեծ հայաշէ-րի կեդրոն, ուր կը շարունակուին Պիւլ Մայրիկի բարեսիրական գործերը. այդ կեդրոնին մէջ տասնամեակներէ ի վեր կը գործեն Հ. Գարակէօզեան ու Վ. Ճինիշեան Յիշատակի Ձեռնարկ բարեսիրական հաստատութիւնները, որոնք տագնապի տարիներուն տասնապատկեցին իրենց ազգօգուտ ծառայութիւնները եւ հիմա ալ կը շարունակեն նոյն կերպ ծառայել ամբողջ գաղութին:

Այս կեդրոնէն հարիւր մեթր անդին 1922 թուականէն ի վեր դէպի երկինք կը խոյանայ Հայ Աւետարանական Բեթէլ եկեղեցին, ներկայիս հոս կը գտնուի նաեւ Համայնքապետարանը, եկեղեցւոյ կից աւելի քան 90 տարիներէ ի վեր կը գործէ Բեթէլ վարժարանը: Հոս բացուած է նաեւ դարմանատուն մը՝ ծառայելու մանաւանդ

↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՄՕՏ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Է ՍՏԵՂԾՒՈՒՄ, ՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԿԱՅ ՄԷԿ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ». ԴԱՆԻԷԼ ԻՈԱՆՆԻՍԵԱՆ

«Իրազեկ քաղաքացիների միաւորում» հասարակական կազմակերպութեան համակարգող Դանիէլ Իոաննիսեանի կարծիքով՝ Հայաստանի մէջ մարդիկ հիմնական լուրջ չեն վերաբերուիր կուսակցութիւններուն:

«Օրերս հրապարակուեցին սոցհարցումների արդիւնքներ, ըստ որոնց, հայաստանցիների միայն 9 տոկոսն է վստահում կուսակցութիւններին: Համեմատութեան համար ասեմ, որ քաղաքացիական հասարակութեանը վստահում է հասարակութեան 29 տոկոսը: Անգամ ոստիկանութեանը երկուսուկէս անգամ աւելի շատ են վստահում հայաստանցիները, քան կուսակցութիւններին, Ազգային Ժողովին վստահում են ընդամէնը 12 տոկոսը: Այսինքն՝ թէեւ մենք անցնում ենք խորհրդարանական պետութեան, բայց խորհրդարանի եւ դրա ձեւաւորման հիմնական ուժերի՝ կուսակցութիւնների վստահութեան ցուցանիշը շատ-շատ ցածր է եւ անվստահութեան ցուցանիշը շատ բարձր է», - *Կիրակնօրեայ վերլուծական Հրայր Թամրազեանի հետ* հաղորդման ժամանակ ըսած է Իոաննիսեան, նշելով, որ սա արդիւնք է տարիներու ընթացքին վերգետնեայ սփռման լրատուամիջոցներու՝ հեռուստատեսութիւններ եւ այլն, հարցերու միակողմանի լուսաբանման:

«Երբ լուսաբանման արդիւնքում մարդկանց մօտ տպաւորութիւն է ստեղծւում, որ Հայաստանում կայ մէկ կուսակցութիւն, այդ մէկ կուսակցութիւնից մարդիկ առարկայական եւ ենթակայական պատճառներով դժգոհ են, այդ մէկ կուսակցութեանն էլ շատերը չեն սիրում, եւ ստացւում է, որ ոչ մի կուսակցութեանը մարդիկ չեն սիրում, որովհետեւ մարդկանց թւում է, որ միւս կուսակցութիւնները ոչինչ չեն անում», - ըսած է Իոաննիսեանը:

«Պարզ օրինակ՝ բոլորովին վերջերս, երբ Ելք դաշինքը ներկայացրեց առաջարկ Եւրասիական տնտեսական միութիւնից Հայաստանի դուրս գալու վերաբերեալ, Հանրային հեռուստաընկերութիւնը, որին մեր խումբը մշտադիտարկում է, որեւիցէ խօսք չմէջբերեց, որեւիցէ կերպով չանդրադարձաւ Ելքի փաստարկներին, միմիայն ներկայացնում էր հակափաստարկներ, միմիայն ներկայացնում էր Հանրապետական կուսակցութեան դիրքորոշումը»:

Ըստ Դանիէլ Իոաննիսեանի, *Ա1+*ի եւ *Նոյեան Տապանի* փակումէն ետք մենք ականատես ենք այս երեւոյթին, որուն հետեւանքով մարդոց վստահութիւնը հասաւ շատ ցած աստիճանի:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊԱՇՏՕՆԱՊԷՍ ՀՐԱԺԵՇՏ

Պոլսոյ պատրիարքական տեղապահ Տ. Գարեգին Արք. Պեքճեան կը պատրաստուի մեկնիլ Գերմանիա: Նորին սրբազնութեան ուղեւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ս. Ծննդեան տօնակատարութիւններէն վերջ:

Գումգափուի աղբիւրներու հաղորդումներով, 9 Յունուար 2018, երեքշաբթի, տեղապահ սրբազան հայրը պիտի մեկնի Քէօլն՝ գլխաւորելու համար Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ Գերմանիոյ թեմի նոր առաջնորդի ընտրութեան գործընթացի մեկնարկը: Իր կեցութեան օրերուն, նորին սրբազնութեան նախագահութեամբ թեմի պաշտօնական մարմիններու ներգրաւումով նախատեսուած է ընդհանուր ժողով մը, որուն ընթացքին ան պաշտօնապէս պիտի հրաժարի գերմանահայոց թեմակալ առաջնորդի պաշտօնէն: Զուգահեռաբար թեմէն ներս պաշտօնի պիտի կոչուի առաջնորդական տեղապահ մը: Ինչպէս ծանօթ է, երբ Տ. Գարեգին Արք. Պեքճեան դարձած էր Պոլսոյ Աթոռի տեղապահ՝ գերմանահայոց թեմէն ներս ալ նշանակած էր առաջնորդական փոխանորդ մը եւ այսպէսով գործնականապէս հեռացած՝ առաջնորդի պաշտօնէն: Այժմ, յառաջիկայ նիստերու հիման վրայ նորին սրբազնութիւնը այլեւս պաշտօնապէս ու վերջնականօրէն հրաժեշտ պիտի տայ թեմակալ առաջնորդի պաշտօնին:

Տ. Գարեգին Արք. Պեքճեան Պոլիս պիտի վերադառնայ 25 Յունուարին:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ՝ *ՅԱԿԻՆԹԻ ՊԱՐՏԷԶԸ* ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ՎԱՐԱՆ ՈՅԺ

Յ. ԱՒԱԳԵԱՆ

ՓՈՐՁ ՏԻԱԼԵՔԹԻՔԻ

Յակինթի պարտէզին տիալեքթիքը հեկէլեան չէ: Անոր գաղափարները չեն ձգտիր իրենք իրենց մէջ զարգանալու ու փոխուելու, չեն կրնար յարմարուիլ դրոյթ, հակադրոյթ, համադրոյթ երրորդութեան: Ոչ ալ պղատոնեան տիալեքթիքին կը նմանին, ուր Սոկրատէսին գաղափարը բոլորէն վեր է ու վեհ: Ոչ ալ Ատորնոյի բացասական տիալեքթիքն է, ուր Լուսաւորութիւնը կրնայ վերջանալ Ողջակիզումով: Այլ տիալեքթիք մըն է գաղափարներու ընդմէջէն, առանց ունենալու կեդրոնական գաղափար մը, կամ ունենալով բազմակի կեդրոններ, առանց անպայմանօրէն գաղափարներու յաջորդականութիւնը միտքի պարտաւորութիւն մը դարձնելու՝ դարձեալ քիչ մը նման տըլէօզեան անկեդրոն տարբերակումին:

«Ճակամն ու զարտուղին» բանաստեղծութեան մէջ(41) պիտի փորձեմ որսալ այդ տիալեքթիքը, ես ինքս ձգտելով տիալեքթիքի մէջ մտնել անոնց հետ:

«Ե՛ս էի նստած՝ կարդալու Marquis de Sade», կը սկսի բանաստեղծութիւնը: Բանաստեղծը զայն կարդացած է ֆրանսերէն լեզուով, ինչպէս ենթադրել կու տայ անունին լատինատառ յիշատակումը եւ ինչպէս պիտի յուշէ քանի մը տող ետք մէջբերած ֆրանսերէն բառ մը: Մարքի տը Սա՞տ: ԺԹ. դարու ֆրանսացի փիլիսոփայ գրող մը, որ, ի միջի այլոց, ծանօթ է իր ազատական սեռականութեամբ եւ էրոթիզմով: Հայերը պիտի ըսեն՝ «անբարոյականութեամբ»:

Փորձեցի Մարքի տը Սատի գիրքերուն հայերէն թարգմանութիւններ փնտռել՝ չգտայ: Հայաստանի մէջ 1920-2010 թուականներուն տպագրուած թարգմանական գրականութեան մատենագիտութեան երկու հատորներուն մէջ չկայ Մարքի տը Սատ(42): Եգիպտոսի(43) եւ Լիբանանի(44) հայերէն գիրքերու մատենագիտութիւններուն մէջ կը բացակայի իր անունը: Կարելի է հանդէսներու եւ պարբերականներու մէջ տպագրուած ըլլան անկէ քաղուածքներ: Տեղեակ չեմ: Բայց թարգմանուած գիրք չկրցայ գտնել: Եւ յանկարծ *Գրահաւաք* թուայնացուած հայերէն գիրքերու գրացուցակին մէջ(45) հանդիպեցիայ հայերէն «Մարկիզ դը Սադ» անունին: Հետեւեցայ համացանցային կապին, ներբեռնեցի գիրքը: Խորագիրն էր՝ *Կանժի մարքիզուհին*, տպագրուած Պոլիս, 1858-ին, թարգմանութեամբ Խ. Յ. Կիւմիւշեանի: Բարեբախտաբար տեղեկութիւնը սխալ էր եւ անիկա Ալեքսանդր Տիւմայի գործին թարգմանութիւնն էր եւ ոչ թէ տը Սատի (երկուքն ալ նոյն խորագիրով վէպեր գրած են): Յոյսով եմ *Գրահաւաքը* կը սրբագրէ իր սխալը, հայ ժողովուրդէն հեռու պահելով ամէն տեսակ անբարոյականութիւն:

Այսքան անբարոյակա՞ն է որ չկրցանք Մարքի տը Սատէն ամբողջական գիրք մը թարգմանել: Վերջերս *Գրական կամուրջ* կայքէջը Գառնիկ Մելքոնեանի թարգմանութեամբ տեղադրեց տը Սատի երեք կարճ պատմուածքներ(46) իսկ *Գրքամոլ.am*-ը թարգմանեց փիլիսոփայական քանի մը քաղուածքներ(47): Այս վերջինին մէջ, օրինակ, կրնանք կարդալ. «Ամենափրկիչը Երկիրը ստեղծեց իր համար, իսկ մեզ՝ իրեն հպատակուելու...», կամ «Կին չեն ծնւում... Կին դառնում են ամուսնանալով», կամ «Հեռացրէք հոգեւորականներին ու ծածկոցն էլ նրանց հետ կը բացուի»:

Կարելի է ուրիշ ասոյթներ եւս քաղել *Փիլիսոփայութիւն ննջասենեակի մէջ* գիրքէն, զորս կը ներկայացնեմ իմ թարգմանութեամբ. «Անառակ կինե՛ր, հեշտասէր [Տիկին] Սէնթ-Անժը ընդունեցէք իբրեւ ձեր տիպարը: Հետեւելով իր օրինակին, ուշադրութիւն մի՛ դարձնէք հաճոյքի աստուածային օրէնքները հակասող բոլոր երեւոյթներուն, օրէնքներ՝ որոնք Սէնթ-Անժի ողջ կեանքը պահեցին շղթայի տակ», կամ «Դո՛ւք՝ երիտասարդ կոյսեր, որ շատ երկար կաշկանդուած էիք տարօրինակ Առաքինութեան մը անիմաստ եւ վտանգաւոր շղթաներով եւ զարշելի կրօնքով, ընդօրինակեցէք կրակոտ Էօժէնիին: Էօժէնիին նման արագօրէն կործանեցէք եւ արհամարհեցէք բոլոր ծիծաղելի կանոնները զորս ձեր մէջ արմատաւորած են տխմար ծնողքները»: Արդէն կարելի է հասկնալ թէ ինչու մաքրամաքրասէր հայերը պիտի հրաժարէին տը Սատէն: Վերջապէս, հայերը աւելի բարոյական են քան ֆրանսացիները:

Ի՞նչ է իրապէս բարոյականութիւնը: Պարզագոյն օրինակ մը: Ամբողջ արդի դրամատիրական աշխարհը կ'ընդունի մարդկային ամենէն անբարոյական գործողութիւնը՝ պատերազմը: Միջազգային բոլոր օրէնքները կ'արդարացնեն պատերազմը: Անոնք կ'արգիլեն պատերազմի ոճիրները, բայց չեն արգիլեր պատերազմը իբրեւ ոճիր, եւ պատերազմը արդարացնելու համար կը ստեղծեն նոյնիսկ ցնորական թշնամիներ: Պատերազմը՝ ուր անթիւ մարդիկ կը մեռնին (կը մեռնի ժողովուրդը, իսկ առաջնորդները կը մնան ողջ ու առողջ, պատերազմէն ետք համաձայնագիրներ ստորագրելու համար... ժողովուրդին համար), անբարոյական չէ, քանի որ մեռնողները ամբոխներ են՝ անանուն, անձայն ու հպատակ: Մարքի տը Սատ՝ անբարոյական է:

Երբեք չեմ կարդացած՝ որ անբարոյականութեան անունով հետեւողական, շարունակական եւ արմատական քննադատութիւններ կատարուին հայամիջեան սպանութիւններուն նկատմամբ: Քանակապէս բաւական աչքառու են ԺԹ.-Ի. դարերու հայ մեծահարուստներու սպանութիւնները՝ երբ հրաժարած են անորոշ առաքելութիւններու համար դրամ հայթայթել կուսակցութիւններուն, մտաւորականներու սպանութիւնները (Արփիար Արփիարեան ըլլալով լոկ մէկ օրինակ մը), գաղափարականութեան անունով ականաւոր դէմքեր ծեծելու սովորութիւնը (օրինակ՝ Վահան Թէքէեանին), դիրքային առաւելութիւններու համար միջեկեղեցական ծեծերը (Մութաֆեան Պատրիարքին ծեծը Հայաստանի մէջ 1990-ականներու վերջաւորութեան), միջհայկական անվերադարձ առեւանգումները (յիշենք Սարգիս Զէյթլեանի պարագան): Ճիշդ է, նշուած է անոնց մասին, կատարուած են լրագրային դատապարտութիւններ, որոշ աղմուկներ բարձրացած են անոնց շուրջ, բայց անոնք չեն դարձած համատարած ու համաժողովրդական մեղադրութեան առարկայ, ինչպէս, օրինակ, անբարոյականութիւնը, թէեւ գիտակցուած սպանութիւնը իր էութեամբ կը հանդիսանայ անբարոյականութիւններուն ամենէն անբարոյականը: Անբարոյականութեան պատումը եղած է բացարձակ, մինչդեռ սպանութեան պատումը եղած է պարագայական: Անբարոյականութիւնը պէտք չէ ընդունիլ՝ քանի որ ան դարձած է գաղափարախօսութիւն, մինչդեռ սպանութիւնը կարելի է ընդունիլ՝ քանի սպանութիւնն ինքնին բարոյապէս արգիլուած չէ: Բայց *Փիլիսոփայութիւնը ննջասենեակի մէջ* գիրքին մէջ Մարքի տը Սատ կը պնդէ՝ որ եթէ անձ մը իր հաճոյական խղձին ժամանակ ոճիր ու սպանութիւն գործէ, պէտք չէ զայն օրէնքով պատժել: Կը նմանի հայկական սպանութիւններու պարագային, ուր հաճոյական խղձը՝ արդէն ոչ էրոթիք իմաստով, գոյութիւն ունի ամենայն հաճոյակատարութեամբ: Ուրեմն, ինչո՞ւ անտեսել Մարքի տը Սատ: Հակառակ հայու կամ ոչ-հայու բարոյական պնդումներուն, Մարքի տը Սատէն տարբեր կը գտնուին իւրաքանչիւր անձի մէջ, տարբեր՝ որոնք բարոյականութեան անունին տակ կը ճնշուին եւ կը սպաննուին, իսկ մարդկային բնական խղճը՝ ստեղծագործականութեան եւ յուզական ու մտաւոր թռիչքի կարեւոր բաղկացուցիչներէն մէկը, կա՛մ կը դառնայ անգործածական, կամ կ'անցնի ընդհատակ, եւ կամ կը ֆեթիշիզացուի ու կը վերահսկուի յատուկ ծրագրուած «էրոթիք» հիմնարկներու ընդմէջէն:

Ամբողջ գաղափարախօսութիւն մըն է որ գործէ այստեղ՝ բարոյականութեան անունին տակ: «Գաղափարախօսութիւնը կը գործէ ամէնօրեայ մակարդակով», 2012-ի բանախօսութեան ժամանակ պնդած է սլովենացի փիլիսոփայ Սլավոյ Ժիժէք(48) Այս առօրեայ գաղափարախօսութիւնն է զոր կը փորձէ քանդել Վարան Ոյժ, դիմելով գոնէ հայկականօրէն արգիլուածին՝ Մարքի տը Սատին.

→ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵՐ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԴԱՇՏԵՐՆ ԵՆ, ՄԵՐ ԱՐՏԵՐԸ

ՐԱՖՖԻ ՏՈՒՏԱԳԼԵԱՆ

Նամակ Երկրէն

Մեր փրկութիւնը մեր դաշտերն են, մեր արտերը

Մեղրի ենք, Իրանի սահմանին մօտիկ՝ հայկական շատ հետաքրքրական այս աւանը կ'այցելենք, որպէսզի արքայանարինջի (հոս յաճախ «կարալիոկ» կ'ըսեն, իսկ մենք Այնճար «մանկա» կ'ըսէինք այս մրգատեսակին) տնկիներ գնենք ու տանինք ազատագրուած Միջնաւան գիւղը: Հինգ հեկտարի վրայ արքայանարինջի այգի պիտի հիմնենք տեղի գիւղացիներուն հետ: Հինգ հեկտարի վրայ ալ փորձարկումներ պիտի ընենք, նոր մրգատեսակներ եւ բոյսեր ցանելով: Մեղրին եւ Միջնաւանը գրեթէ նոյնանման կլիմայական պայմաններ ունին, երկուքն ալ Արաքսի ափին են, համեմատաբար տաք շրջաններ են, ծովի ափէն 500 մեթրէն ալ ցած... Տնկի վաճառող գիւղատնտեսը իր փոքր այգիին մէջ ոչ միայն արքայանարինջ, այլ նաեւ քիվի, թուզ, նուռ եւ նոյնիսկ ձիթապտուղ ու նոր աշխարհ կ'աճեցնէ... Այս միրգերը, նոյնիսկ նուռն ու արքայանարինջը, մեծ քանակութեամբ կը ներմուծուին տարբեր երկիրներէ, ներառեալ՝ Թուրքիայէն:

«Այ մարդ», կը բողոքէ Արգամը, տնկիներ վաճառողը, «ի՞նչ ասեմ, մեր երկրում էս բոլորն էլ կարելի ա աճացնել: Մեր հարեւան իրանցիները գալիս են ու մեծ քանակութեամբ տնկի են գնում տանում Պարսկաստան, որպէսզի աճացնեն ու ծախեն: Իսկ մերոնք նոյն էս մրգերը Թուրքիայից եւ այլ երկրներից են բերում ու թանկ-թանկ վաճառում մեր աղքատ ժողովրդի վրայ»:

Իրաւունք ունի բողոքելու Արգամը: Քանի մը քիլոմեթր այն կողմ, Արաքսի ափէն սկսած դէպի հիւսիս՝ մինչեւ Մռաւ լեռ եւ Օմարի լեռնանցք, մեր ազատագրուած տարածքներն են, հսկայ դաշտեր, հովիտներ, լեռներ ու ձորեր: Ժամանակին, երբ Ատրպէյճանը անօրինաբար տիրացած էր այդ հողերուն, աւելի ճիշդը՝ գրաւած էր զանոնք, մեծ թիւով բնակիչներ տեղաւորած էր այնտեղ ու հսկայ ներդրումներ ընելով՝ ոռոգման ցանցեր ստեղծած էր ու զարգացուցած էր գիւղատնտեսութիւնը: Հիմա թուրքեր չկան այդ հողերուն վրայ, ոռոգման ցանցերու խողովակներն ալ քանդեցին ու քիլոյով ծախեցին իրանցիներուն: Մի քանի խաչագող գեներալ հարստացաւ: Յետո՞յ...

Յետոյ՝ ոչինչ: Մեծաւ մասամբ խոպան դաշտեր, արեւակէզ արտեր, ցանցառ բնակավայրեր ու սակաւաթիւ հողագործներ...

Իսկ աւելի վա՞տը կ'ուզէք... Աւելի վատը հողերը Թուրքին վերադարձնելու բանակցութիւններ, համաձայնագրերու նմուշներ, փոխ զիջման մասին բացայայտ արտայայտութիւններ:

Մինչդեռ կարելի է մեծ ներդրումներ կատարել, ծաղկեցնել այդ դաշտերը, բնակեցնել զանոնք ու գիւղտնտեսութեան արտահանումները հարիւրապատիկ անգամ աւելցնել:

Կարելի է այդ հսկայ տարածքներու օգտագործումով ոչ միայն բաւարարել քիվիի, ձիթապտուղի եւ այլ միրգերու սպառման Հայաստանի պահանջը, այլեւ կատարել արտածում դէպի հարեւան երկիրներ ու աւելի հեռու...

Լսող կա՞յ: Հողերը յանձնելու մասին խօսողը ինչպէ՞ս կրնայ ներդրումները քաջալերել: Մեր հողերը կը չորանան, ո՞ւր է ջուր տուողը: Յետոյ յայտնի ներկրողները, որոնք իշխանութեան ամենավերին խաւի մերձաւորներն են, ամենամեծ իշխանաւորներու հետ շահ կիսողները, ինչպէ՞ս արագ հարստութիւն պիտի դիզեն: Չէ՞ որ ներածումն ու գերշահոյթով վաճառքը վերի մակարդակի մարդոց՝ մի քանի օլիգարխի եւ անոնց հովանաւորներուն հարստանալու լաւագոյն, ամենաարագ միջոցն է: Հոգ չէ թէ հայոց դաշտերը չորցած են, դեղին են, տժգոյն, Ռուսաստան արտագաղթող մեր գիւղացիներուն նման...

Բայց ձախաւեր ղեկավարներու ապաշխարանքին պէտք չէ սպասել: Արդէն անոնք մեր հոգը չեն... մենք պէտք է ընենք այն, ինչին որ կը հաւատանք: Մենք պիտի աշխատինք ու պիտի ծաղկեցնենք մեր հողերը, որպէսզի հայ գիւղացին Ռուսաստան չարտագաղթէ՝ իր ընտանիքին կտոր մը հաց ճարելու համար: Եւ ի հեճուկս զիջումներ խոստացողներու, ի հեճուկս ներածումներով հարստացող իշխանական օլիգարխիային, մենք պիտի զարգացնենք մե՛ր հողերը, կանաչեցնենք զանոնք, որպէսզի անոնք մեր երկրի հարստացումին ու յառաջընթացին, մեր հասարակ ժողովուրդի բարօրութեան նպաստեն: Հիմա աշխատելու ժամանակն է, քրտինք թափելու ժամանակն է, մանաւանդ երբ արդէն աղէտը մեր դուռներէն ներս մտած է, փաստը՝ գիւղերու եւ աւաններու հայաթափումն է, Հայաստանի բնակչութեան նուազումը, արտագաղթը: Մէկ խօսքով՝ առանց հայու Հայաստանը:

Ուրեմն, մեծ խոստումներու փոխարէն, աշխատանքի լծուինք ու ծաղկեցնենք մեր հողերը եւ առաջին հերթին՝ բերրի եւ օրհնաբեր ազատագրուած տարածքները:

Մեր փրկութիւնը մեր բերրի հողին, ծաղկած ու կանաչ դաշտերուն մէջ է:

Գրեցէ՛ք ինծի:
rafdoud.aol.com
10 Յունուար 2018

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՒՍԱՆ ԱՇՈՏԻ 110 ԵՒ ԱԼԵՔՍԷՅ ՀԵՔԻՄԵԱՆԻ 90-ԱՄԵԱԿՆԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹԸ ԱՐԱՔՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ԿԱՏԱՐՄԱՄԲ

Գահիրէի հայ երաժշտական կեանքին մէջ անցնող տարուան աւարտը, նշանաւորուեցաւ աշուղագուսանական եւ ժողովրդաէսթրադային երգի տօնական յիշարժան համերգով մը: Ան նուիրուած էր երկու սիրուած մեծանուն հեղինակներու, որոնց աւանդը անփոխարինելի է քսաներորդ դարու հայ երաժշտա-մշակութային բացառիկ հարուստ ժառանգութեան մէջ:

Արդարեւ, 17 Դեկտեմբեր 2017-ին Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի Արաքս երգչախումբը Հելիոպոլսոյ **Children's Civilization And Creativity Center** սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ Միհրան Ղազէլեանի, ներկայացաւ յոբելենական համերգով մը՝ նուիրուած Գուսան Աշոտի եւ Ալեքսէյ Հեքիմեանի ծննդեան 110 եւ 90-ամեակներուն:

Համերգը կազմակերպած էր Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանը՝ հովանաւորութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի բարեխնամ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Աշոտ Սրբազան Եպիսկոպոս Մնացականեանի: Առաջնորդ Սրբազան Հօր կողքին, իրենց ներկայութեամբ համերգը կը պատուէին նաեւ արժանապատիւ Տէր Յակոբ եւ Տէր Գրիգոր քահանաները, Տիար Նուպար Սիմոնեան՝ Գահիրէի Պատկառելի Թեմական Ժողովի ատենապետ, Տիար Վահէ Բլատեան՝ Գահիրէի Պատուարժան Քաղաքական Ժողովի ատենապետ, Տիար Վահէ Պէնօհանեան՝ Աղեքսանդրիոյ Պատուարժան Քաղաքական Ժողովի ատենապետ, ինչպէս նաեւ Ազգային Իշխանութեան յարգարժան անդամներ եւ երաժշտասէր հոծ բազմութիւն մը, որ բերնէբերան լեցուցած էր հանդիսասրահը:

Անգնահատելի է Գուսան Աշոտի եւ Ալեքսէյ Հեքիմեանի աւանդը մեր երգարուեստի մէջ: Մեներգային երաժշտութեան տարբեր ուղղութիւններ ներկայացնող այս երկու երաժիշտներուն ընդգրկումը մէկ երեկոյթի մէջ պարզապէս ամեակներու համընկնմամբ պարտադրուած քայլ մը չէր, մանաւանդ անոնցմէ իւրաքանչիւրը իր հսկայական ժառանգութեամբ կրնար ներկայացուիլ ոչ միայն առանձինն այլ նոյնիսկ ամբողջ համերգաշարով մը: Ընդհակառակը, երկու հեղինակներու համատեղմամբ Արաքսի այս մտայղացումը կը միտէր այլազան ոճերու «համադրումհակադրում»ի միջոցով աւելի բազմազան երեկոյթ մը պարգեւել հանդիսատեսին, աւելի սրել անոր հետաքրքրութիւնը եւ առաւել գոհացում տալ երաժշտական երեկոյթէ մը առաւելագոյնը ստանալու իր սպասումներուն:

Արաքս երգչախումբը 2007 թուականէն սկսեալ կ'իրականացնէ համերգային քաղաքականութիւն մը. իր իւրաքանչիւր համերգային տարին ան կը նուիրէ յոբելեան ունեցող հայ նշանաւոր երգահանի մը: Այսպիսով, անցող տասնամեակէն սկսեալ հնարաւորինս ընդգրկուն կերպով ներկայացուած են 9 մեծագոյն հայ երաժիշտներ: Այդ յոբելենական շարքը սկսաւ Սայեաթ-Նովայի 295-ամեակէն եւ ապա յաջորդաբար տեղի ունեցան Գուսան Շերամի 150, Կոմիտաս Վարդապետի 140, Առնօ Բաբաջանեանի 90, Արամ Խաչատրեանի 110, Շառլ Ազնաւուրի 90, Խաչատուր Աւետիսեանի 90, Գուսան Աշոտի 110 եւ Ալեսքէյ Հեքիմեանի 90-ամեակները:

Յոբելեար հեղինակներուն նուիրուած առանձին համերգով այս յատուկ անդրադարձը ոչ միայն մեծարանքի եւ սիրոյ դրսեւորման պատշաճագոյն ձեւ մըն է, այլ նաեւ ուշագրաւ կարելիութիւն՝ մեր հանդիսատեսին ըստ կարելւոյն հրամցնելու երգահաններուն համապարփակ երաժշտական կերպարը: Ան լաւագոյն հնարաւորութիւն մըն է նաեւ թէ՛ կատարողներուն եւ թէ՛ ունկնդիրներուն համար՝ վերստին ապրելու եւ լեցուելու անոնց արուեստի շունչով:

Յիշեալ երգահաններէն բացարձակ մեծամասնութիւնը խմբերգային երաժշտութեան հեղինակներ չեն, բայց Արաքս երգչախումբի համերգներով կը դառնան խմբերգային երաժիշտներ: Այս առումով բացառութիւն չէր նաեւ այս համերգը, որուն ընթացքին հնչած 17 կատարումները թէեւ ի սկզբանէ ստեղծուած են որպէս մեներգեր, սակայն Արաքսի մեկնաբանութեամբ անոնցմէ 14-ը առաջին անգամ ըլլալով կատարուեցան որպէս քառաձայն խմբերգեր:

Զոյգ հեղինակներուն նուիրուած այս երկբաժինանոց համերգին հնչեցին սիրուած հեղինակներուն հանրայայտ եւ առաւել ժողովրդականութիւն վայելող երգերէն շատեր: Մեներգերով հանդէս եկան Սիլվա Թերզիպաշեան՝ Գուսան Աշոտի *Հայրիկ*, Նորա Քէօհնէլեան՝ Գուսան Աշոտի *Պախրա* եւ Ռուբէն Սաատ՝ Ալեքսէյ Հեքիմեանի *Իմ Անի* երգերով: Հնչեցին երկու համոյթային կատարումներ՝ Հեքիմեանի *Անուշիկ քոյրիկ* եւ *Անուշ Հայաստան* երգերով: Իսկ երգչախումբը կատարեց Գուսան Աշոտի *Լուսնի շողով, Զանգեզուրի բարի ծնունդ, Ղարաբաղի գարունը, Իմ օրօրան, Սարի սիրուն եար, Եկ, ինձից մի փախչիր* եւ Ալեքսէյ Հեքիմեանի *Կռունկ, բարով դառնաս, Հայոց տառեր, Ղարաբաղցին, Ղարաբաղի եղնիկ, Բարի արագիլ*

եւ *Եասամանի ծառի տակ* երգերը:

Գուսան Աշոտի եւ Ալեքսէյ Հեքիմեանի ստեղծագործութիւններուն իւրայատկութիւնը նախ եւ առաջ իրենց արուեստի լայն ժողովրդականութիւնն է եւ անշփոթելի ձեռագիրը: Ուստի, պատահական չէր որ իւրաքանչիւր կատարումէ ետք հանդիսատեսին արձագանգը անչափ զգացմունքային էր ու խանդավառ:

Համերգի ընթացքին ցուցադրուեցան վաւերագրական երկու կարճ շարժանկարներ, որոնցմէ իւրաքանչիւրը նուիրուած էր հեղինակներէն մէկուն:

Շարունակելով նախընթաց աւանդոյթը, այս յոբելենական երեկոյթին համար նոյնպէս պատրաստուած էր յայտագիր-գրքոյկ մը, որ համերգային երգացանկէն եւ երեկոյթին հնչող երգերու խօսքերէն բացի, կը ներկայացնէր հեղինակներուն կենսագրականը եւ ժամանակակիցներու կողմէ անոնց արուեստն ու գիրենք որպէս արուեստագէտ ներկայացնող երբեմն քիչ յայտնի, բայց կարեւոր փաստեր եւ յիշողութիւններ:

Անհրաժեշտ է նշել, որ երգացանկի երգերը բեմ հանել կարենալու համար կատարուած էին երգչախմբային 14 մշակումներ, եւ նոյնքան ալ նուագակցային արդիական գործիքաւորումներ: Համերգը օժտուած էր նաեւ 5 պարմանի հաղորդավարուհիներով (Լիլիթ Սայեան, Ծեսիքա Գումրույեան, Մանէ Սայեան, Մարիա Տրդատեան, եւ Նաթալի Կոտոլոշեան), որոնք ոչ միայն իրենց կատակախառն խօսքով հանդիսատեսին կը փոխանցէին հնչող ստեղծագործութիւններուն մասին անհրաժեշտ տեղեկութիւններ, այլ նաեւ կը ստեղծէին սահուն մթնոլորտ մը՝ ապահովելով բեմ-սրահ ջերմիկ կապը:

Համերգային ներկայացման այս բոլոր բաղադրիչները Արաքս երգչախումբի որակեալ կատարումներուն հետ միասին իրենց կարեւոր նպաստը բերին յոբելենական երեկոյթին արձանագրած ընդհանուր յաջողութեան: Համերգի մը մշակութային, գեղարուեստական, ճանաչողական եւ այլ բազմաթիւ ազդեցութիւններուն կողքին անժխտելի է նաեւ այնտեղ առկայ կրթական տարրը: Առ այդ, տեղին է այստեղ մէջբերել Ալեքսէյ Հեքիմեանին մասին պատմող շարժանկարի եզրափակիչ խօսքերը՝ տարածելով ան ընդհանրապէս որակեալ երաժշտութեան վրայ.

«Մշակութային կրթութիւնը չի պարտադրում, այլ կանխորոշում է մարդու համար ճակատագրական մի յատկանիշ, որը պէտք է ուղեկցի նրան մինչեւ կեանքի վերջ. դա երաժշտական ճաշակն է: Ճաշակը չունի նրբերանգներ, այն չի լինում շատ կամ քիչ: Այն կամ ունենում են կամ՝ ոչ: Լսեցէ՛ք որակեալ երաժշտութիւն եւ հաւատացէ՛ք որ դուք կարող էք դառնալ առնուազն ճաշակաւոր ունկնդիր»:

ԴԻՒԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ԽՈՀԵՐ

ԱՐԴԻ ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԻՆՔՆԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՄԻ ԲԱՐԴՈՅԹԸ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Ամբողջ քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ չէ եղած ժամանակ մը՝ երբ մարդը *միանշանակօրէն* ունենայ ինքնարտայայտուելու բարդոյթ, ինչպէս արդի (modern) ժամանակներու մարդը:

Ինքնարտայայտութիւնը կարեւոր է, նոյնիսկ անհրաժեշտ մարդկային առողջ ապրելակերպի համար: Խօսքը ինքնարտայայտումի մասին չէ, այլ անոր բարդոյթին, որոնք բոլորովին տարբեր բաներ են:

Ինքնարտայայտումի բարդոյթը դարձած է քաղքենի (պուրժուա) դասակարգին եւ դրամատիրական համակարգին ընդունուած դէմքը: Զայն կարելի է դիտել երկու փոխլրացնող տեսանկիւններէ՝ անհատական եւ հիմնարկային.

1. Անհատական առումով, քաղքենի մարդը անընդհատ կը խօսի ինք իր մասին, կը խօսի իր ըրած-չըրածներուն մասին: Պարզապէս պէտք է մտիկ ընել քաղքենիներուն խօսակցութիւնը հիւրասիրութիւններու կամ ակումբային հաւաքոյթներու ժամանակ: Այստեղ, քաղքենին գաղափարի մասին արտայայտուիլ չի կրնար, այլ կը վերարտադրէ լրատուամիջոցներու գերուղղորդուած ու ընաբանէ պարպուած գիտելիքը, առատօրէն կը բամբասէ, եւ մանաւանդ՝ կը խօսի ինք իր մասին: Սփիւռքահայը այս բոլորը մարմնաւորող հետաքրքրական նմոյշ մըն է: Եթէ հասարակական գործիչ մըն է, կը խօսի հասարակութեան (անյայտ, անորոշ, անդէմ հասարակութեան մը) համար իր ըրած զոհողութիւններուն մասին եւ իր անհուն մտահոգութիւնը կը յայտնէ տուեալ հասարակութեան ապագայի մասին, գրաւելով դիմացինին համակրութիւնը: Եթէ ուսուցիչ կամ հայապահպան գործիչ մըն է, կը խօսի իր պատրաստած համատարած աշակերտներուն մասին՝ որոնք կը վխտան ամէն վայրկեան եւ ամէն տեղ, եւ որոնք առանց իր ջանքերուն պիտի մնային յաւէտ չհայապահպանուած: Եթէ արուեստագէտ մըն է, կը խօսի իր նուաճած աննախադէպ փառքերուն, ներդրած ու յայտնագործած աննախադէպ նորութիւններուն եւ արտածորած աննախադէպ հայրենասիրութիւններուն մասին:

Ինչո՞ւ այս բոլորը: Արդի մարդը զրկուած է արտայայտումի (նախքան ինքնարտայայտումի) իրական միջոցներէ, քանի որ արդի մարդը կորսնցուցած է դիմացինը անհատապէս լսելու կարողութիւնը: Առանց իրական լսողի չկայ արտայայտումի իրական միջոց: Լսողն է որ կը կազմէ արտայայտուողի գլխաւոր խողովակը, պայմանով որ արտայայտուողն ու լսողը դառնան ձուլուած համակեցութիւններ: Արտայայտուողը կ'արտայայտուի՝ առանց իրական հաղորդակցութեան, քանզի արդիականութիւնը՝ իր ամբողջ թեքնոլոճիական «յառաջդիմութեան» համընթաց, վաւերացուցած է օտարացումը եւ յաջողած սպաննել մարդկային համայնքայնութեան ամենադոյզն կարելիութիւնն անգամ: Այդ միեւնոյն արտայայտուողը՝ երբ կը գտնուի լսողի դերին մէջ, կ'ունենայ միեւնոյն անտարբերութիւնը խօսակիցին նկատմամբ: Մտիկ կ'ընէ՝ մտիկ ըրած ըլլալու համար, յաջորդ օրն իսկ մոռցած ըլլալով ամբողջ խօսակցութիւնը, կամ յիշելով լոկ այն դրուագները՝ որոնք կը վերաբերին իր անձին ու կը շոյեն իր ինքնասիրութիւնը:

Արտայայտութեան մարդկային խոչընդոտը առաջնորդած է ինքնարտայայտութեան բարդոյթի:

2. Հիմնարկային ինքնարտայայտութիւն: Այստեղ արդէն հետապնդուած նպատակները տարբեր են: Բուն նպատակը՝ ինքնապատկերի բարելաւումով գերշահոյթի ապահովումն է:

Ամերիկեան իշխանական հիմնարկը մէկ օր չի կրնար յարատեւել առանց նախագահական, ռազմական եւ այլ բաժիններու մամուլի խօսնակներու ամէնօրեայ ասուլիսներուն, ուր լուրերուն բաղձող անյագ լրագրողներուն կը տրուի այն ինչ որ ամերիկեան իշխանութիւնները կ'ուզեն հրապարակուած տեսնել:

Աղեքսանդրիոյ Մատենադարանի մասին մամուլի արձագանգած «նուաճումներ»-ուն 99 տոկոսը կու գայ Մատենադարանի մամուլի հաղորդագրութիւններէն:

Սերժ Սարգսեան եւ իր շրջապատը անկարող են յարատեւել առանց Հանրային Հեռատեսիլին եւ նման համատարած լրատուամիջոցներուն, որոնց վրայ ունին բացարձակ վերիշխանութիւն:

Գագիկ Ծառուկեան առանց իր Կենտրոն հեռատիլի կայանին կրնայ շարունակել մնալ կարեւոր օլիկարք մը, բայց միայն Կենտրոնի շնորհիւ է որ կրնայ մնալ յաւերժ ու մշտակայուն օլիկարք մը եւ աներելիօրէն ազդել երկիրի քաղաքականութեան վրայ:

«Աւանդական» Սփիւռքը անկարող է յարատեւել առանց իր սեփական մամուլին, ուր ամէն օր կը գրէ իր մասին՝ օգտագործելով ամենաշռայլ եւ ամենէն աւելի անհաւանական պատկերներն ու ածականները:

Հայկական եւ ոչ-հայկական հիմնարկներ՝ որոնք կը թուին վեր ըլլալ անհատական մարդոց շահերէ եւ անձնական նկատառումներէ: Հիմնարկներ՝ որոնք կը հետապնդեն «մարդկութեան» շահերը:

Իրականութեան մէջ, Ամերիկայի իշխանական հիմնարկներուն ետեւ հիմնականօրէն կանգնած են գերուժեղ *անձեր*՝ որոնք իրենց անդրազգային ընկերութիւններու միջոցով կը կուտակեն անձնական շահոյթ ու շահոյթի յարատեւութիւն: Ճորճ Պուշ՝ հայր ու զաւակ, Տիք Չեննի, Տոնալտ Թրամփ անձամբ մեծ

4

ՃԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԳԱՀԻՐԷ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հինգշաբթի, 8 Փետրուար 2018

ՏՕՆ Է ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԶՕՐԱՎԱՐԱՑՆ ՄԵՐՈՑ ՀԱԶԱՐ ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՎԵՑ ՎԿԱՅԻՑՆ, ՈՐՔ ԿԱՏԱՐԵՑԱՆ Ի ՄԵԾԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

Նոյն օրը

ՏՕՆ Է ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ԳԱՐԵԳՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴԻ

ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Այս առիթներով Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ:

Յընթացս Ս. Պատարագի պիտի կատարուի Հոգեհանգստեան Պաշտօն

Վասն համօրէն ննջեցելոց ազգիս հայոց,

Իսկ

Յաւարտ Ս. Պատարագի պիտի կատարուի Հայրապետական Մաղթանք

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան — ժամը 9.00-ին

Սկիզբ Ս. Պատարագի առաւօտեան — ժամը 10:00-ին

Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց

Սալահ Էլ-տին Հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն) — ժամը 8:45-ին

Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն — ժամը 9:00-ին

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

3 ԱՐԴԻ ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԻՆՔՆԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՄԻ ԲԱՐԴՈՅԹԸ

ձեռնարկատէրեր են՝ իրենց հսկայական գործարարական շահերով, որոնք, սակայն, կը խօսին Ամերիկայի, ամերիկեան հիմնարկներու անունով: Գագիկ Ծառուկեան պէտք ունի պաշտպանելու, կամ քօղարկելու, Հայաստանի քազինոներու եւ հանքերու իր տիրակալութիւնը, հետեւաբար կը խօսի ազգային հիմնարկներու անունով: Իսկ «աւանդականնե՞ր»-ը...:

Անհատական եւ հիմնարկային ինքնարտայայտութիւններուն մէջ մէկ բան մը աւելի քան յստակ է: Երբ անձ մը կամ հիմնարկ մը կ՚ինքնարտայայտուի, անխուսափելիօրէն կը ներկայացնէ պարտադիր կողմնորոշումներ, բաց թողելով վատ, ճնշող կամ չահագործող կողմը:

Բոլորովին տարբեր բան մըն է անձի մը փորձառութեան ինքնարտայայտութիւնը համայնքայնութեան ծիրին մէջ: Կարդացէ՛ք հանճարեղ Երուանդ Օտեանի *Տասներկու տարի Պոլսէն դուրս* կամ *Անիծեալ տարիները*: Համակ կենդանի փորձառութիւն մը կարելի է գտնել այնտեղ, փորձառութիւն մը՝ որ կու գայ դիրքորոշումէ, դիրքորոշում մը՝ որ կը գտնուի ընդհանուր (եւ ոչ անհատական) շրջապատի մասնակցողական (եւ ոչ վերարտադրողական) ընկալումներու մէջ: Երուանդ Օտեան բարդոյթ չունի:

1 ՀԱԼԷՊ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՄԱՆՈՐ

նիւթապէս անկար մարդոց: Տագնապի տարիներուն այս եկեղեցին օրհնութիւն եղաւ ոչ միայն Հայ Աւետարանական համայնքին, այլ ամբողջ գաղութին:

Ցեղասպանութեան 100 ամեակին Համայնքապետ Սելիմեանի ջանքերուն շնորհիւ Եկեղեցւոյ դիմացի փողոցը կոչուեցաւ հայ ազգի մեծ զաւակ, որբահաւաք վերապատուելի Ահարոն Շիրաճեանի անունով: Այս փողոցէն պիտի քալեմ դէպի Սուլէյմանիէ: Միայն մի քանի հարիւր մեթր երկարութիւն ունեցող այս փողոցին վրայ կան երկու արաբական դպրոցներ, կայ հայ հոգեւոր եղբայրակցութեան աշխոյժ կեդրոն մը, կայ նաեւ մեր հոգիները պարուրող, մեզ լաւատեսութեամբ վարակող, մեզ գօտեպնդող Կիւլպէնկեան Վարժարանին շէնքը. այս շէնքին մէջ ապաստան գտան վտանգաւոր շրջաններէ տարագրեալ հայկական Ազգային Վարժարանները եւ հիմա կը շարունակեն իրենց առաքելութիւնը որպէս Ազգային Միացեալ Վարժարան:

Տագնապի տարիներուն հոս ապաստան գտաւ նաեւ Ազգային Քարէն Եփփէ Ճեմարանը, որուն 70 ամեակի հանդիսութիւնը կատարուեցաւ նոյն այս շէնքին մէջ գտնուող Գէորգ Եսայեան հանդիսասրահի մէջ: Ուսումնական այս տարին, Ճեմարանին իր մայր շէնք փոխադրուիլը հալէպահայուն սրտին եւ մտքին մէջ Գաղութին վերականգնման հանդէպ հաւատք տածելուն ամենակարեւոր քայլը կը հանդիսանայ եւ լաւատեսութիւն կը սերմանէ մեր վիրաւոր հոգիներուն մէջ՝ կարենալ ըսելու.

Շնորհաւոր Նոր Տարի եւ Սուրբ Ծնունդ:

Հոս պիտի դադրիմ մեր փողոցներուն մէջ մտովին քալելէ, վաղը շարունակելու հաստատական միտումով:

Հալէպ, 1 Յունուար 2018

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ

- *ԱՄԷՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ*՝ ՄԵՐՁԱՆԵԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

- *ԱՄԷՆ ՈՒՐԲԱԹ*՝ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՄԷՋ

ժամերգութիւններու սկիզբը՝ երեկոյեան ժամը 5-ին

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

Չորեքշաբթի, 14 Փետրուար 2018-ին

Նախորդ օրը Երեքշաբթի, 13 Փետրուար 2018-ին

Երեկոյեան ժամը 5-ին,

Տեղի պիտի ունենայ նախատօնակ եւ մոմավառութիւն՝ Ի Յիշատակ Քրիստոսի Քառասնօրեայ Գալստեանն ի Տաճարն:

Նաեւ, յետ նախատօնակի, խարոյկ պիտի վառուի, որ կը խորհրդանշէ մարդոց հոգիները լուսաւորող Քրիստոսի Լոյսը:

Ծանուցում:- Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճար ժողովուրդին երթ ու դարձը դիւրացնելու համար հաստատուած է հանրաշարժի սպասարկութիւն:

Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց

Սալահ Էլ-տին Հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն) ժամը 3:45-ին:

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

2 ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ՝ *ՅԱԿԻՆԹԻ ՊԱՐՏԷԶԸ*

«Ինչ մարտ՝ բառերու դէմ, եւ ինչ աւար յայրատ
Սեռային ըսուած բնազդին գոհացման համար
Խոշտանգում, պղծում, սպանութիւն պէս-պէս
Որոնցմէ ամիս մը ետք շատ քիչ բան կը յիշես»:

Շատ քիչ բան կը յիշես, բայց եւ այնպէս, գրաւիչ է յիշատակութեան համար: Բանաստեղծը կը յիշեցնէ՝ որ տը Սատի մօտ կայ բառ մը՝ gamahuché, զոր բառարաններն անգամ անտեսած են, թէեւ առանց այդ բառին ալ կարելի է հասկնալ բովանդակութիւնը («արարքը»): Զարտուղին (gamahuché) կը դառնայ աւելի էական քան նոյն ինքը էականը (էրոթիզմ), քանզի էականը «անհետեւանք ճգնանք» մըն է:

Բանաստեղծը սահման չի գծեր՝ թէ երբ կը դադրի խօսիլ Մարքի տը Սատի մասին եւ կ՚անցնի իր անձնական խմորումներուն, քանի որ այս առարկայապաշտ անցումները բնաւ կարեւոր չեն:

«էական» թէ «զարտուղի», ամէն ինչ պատահական է կեանքի մէջ, ընդ որում պատահական է «Բաժանումը մարդկութեան՝ արուէգի»: էականը գոյութեան գիտակցութիւնն է, էականը անդրադարձն է «որ անհեթեթ է այդ գոյութիւնն»: Կին, էրոթիզմ, անյիշատակութիւն յիշատակութեան ընդմէջէն, էական, զարտուղի՝ որ կրնայ դառնալ էական, էականը՝ պատահական, էականը՝ իբրեւ գոյութիւն, գոյութիւնը՝ անհեթեթութիւն: «Եւ հեգնա՜նք ուրեմն»: Անշուշտ՝ հեգնանք: Հեգնանքը կամ հեգնութիւնը կարմիր թելի նման կ՚անցնի ամբողջ բանաստեղծութեան մէջէն: Հեգնանք կայ «Ճնճղուկներու վերադարձը» բանաստեղծութեան մէջ, երբ կառոյցներ կը գոյանան եւ մարդիկ կ՚երկրպագեն գոյութիւն չունեցող երեւոյթներու համար: Հեգնանք «Գիրքին հեղինակութիւնը»-ին մէջ, ուր ճառեր կը խօսուին չիրիմներու անդրիներուն մասին:

Վերադառնամ «էականն ու զարտուղին»-ին: Հեգնանքի պատճառո՞վ է որ ջրահարսն ու կինը ոչ այնքան համերաշխօրէն կ՚ընթանան քովքովի: Ջրահարսի եւ կնոջ միջեւ տարբերութիւնը արտայայտուած է քերականօրէն, ջրահարսերը՝ յոգնակի, կինը՝ եզակի: Յոգնակին ընդհանրութեան մը տպաւորութիւնը կը թողու, վերջապէս ջրահարսերը առասպելականութիւն են, իսկ եզակին՝ անձնական մտերմութեան ու կիրքի, վերջապէս կինը իրական է: Բայց արդե՞օք իրական է բանաստեղծութեան կինը: Անիկա կրակներու մէջ կ՚այրի բայց չի վառիր, իր մարմինը մի՞ս է թէ մետաղ, «Կոթո՞ղ հրաշագործ, տռչորող է՞գ»: Ինչպէս ջրահարսերը՝ որոնց «մէջքէն վար ձուկ է», կինը կ՚անչարժանայ պատուանդանին վրայ: Կը դառնայ կոթո՞ղ: Ինչո՞ւ այդպէս պիտի ըլլար: Կինն է որ իր ձեռքով այդպէս ըրաւ.

«Իբրեւ բողոք կեղեքման դէմ ամբողջատէր
Սահմռկելի այդ աւարտն էր կինն ընտրած»:

Կրնայ ըլլալ դիմադրելու համար Մարքի տը Սատին:

Բայց բանաստեղծին համար կնոջ մարմինը իրական է՝ տեսանելի, շօշափելի ու յանձնուող, անիկա թէ՛ էական է, թէ՛ զարտուղի, թէ՛ գմայլելի:

Կնոջ յանձնուող մարմինին նման բանաստեղծը *իր* մարմինը կը յանձնէ նկարիչին՝ փոխարէնը դիմանկար մը ստանալու համար, որովհետեւ «Պիտի սիրենք որ ուրիշներ ալ դիտեն»: Եւ քանի որ իր դիմագիծը պիտի ներկայացուի ուրիշի դատողութեան, ան պէտք է ըլլայ հրաշք յայտնութիւն: Տարօրինակ է: Մարդ տակաւին ինք իրեն չյայտնաբերած, կ՚ուզէ որ ուրիշը՝ նկարիչը, յայտնաբերէ իր դիմագիծը.

«Կը խրտչիմ ինքնակոչ նկարիչէն – եւ ո՞վ
Կարող է ներսիդիէս յայտնաբերել
– Եթէ երբեւէ – ինծի անծանօթն
Մինչ ես դիմանկարս չեմ աւարտած դեռ»:

Բանաստեղծը այստեղ հրաշալիօրէն կ՚արտայայտէ արդիական մարդու անվերջանալի բարդոյթը՝ դիտուելու եւ գովաբանուելու կիրքը, իրերը դուրսէն դիտելու եւ արժէքները արտաքին գրգիռներէ որակաւորելու ձգտումը: Մարքի տը Սատի կիներու մարմիններուն նմա՞ն արդեօք:

«... Ծիչդ այսպիսի անգոյն մի գիշեր», Լէոնարտոյ տա Վինչի կը դիմէ իր աշակերտ Պեթրաֆիոյին, Յիսուսը նկարելու համար: Պելթրաֆիոյ հանդէս պիտի գար իբրեւ բնորդ՝ Յիսուսի փոխարէն: Եւ ան եւս մտահոգուած է Վարան Ույժի նման: Տա Վինչիի վերջացած կտաւը, հետեւաբար, կը պարունակէ Յիսուսը, Պելթրաֆիոն եւ բանաստեղծը («Ես»):

(Շար. 6/7)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

41. *Յակինթի պարտէզը*, էջ 40-43:

42. *Հայ թարգմանական գրականութիւն. մատենագիտութիւն 1920-2010*, Գիրք Ա. 1920-1970, Երեւան, Հայաստանի Ազգային Գրապալատի Հրատարակութիւն, 2013. Գիրք Բ. 1971-2010, Երեւան, Հայաստանի Ազգային Գրապալատի Հրատարակութիւն, 2014:

43. Սուրէն Ն. Պայրամեան, *Հայ գիրքը Եգիպտոսի մէջ 1888-2011. մատենագիտական ցուցակ*, Գահիրէ, Բօղ Քիլիտճեան Հրատարակչական Ֆոնտ, 2012:

44. Անդրանիկ Տագէսեան եւ Արմէն Իւրնէչլեան, *Լիբանանահայ գիրքը 1894-2012. մատենագիտական ցանկ*, Պէյրութ, Հայկազեան Համալսարան, 2013:

45. http://grahavak3.blogspot.com.eg./2014/03/blog-post_43.html:

46. Մարքիզ դը Սադ, *Պատմուածքներ*, ֆրանս. Թարգմանեց Գառնիկ Մելքոնեանը, *Գրական կամուրջ*, 17 Յունուար 2012, http://lit-bridge.com/525/մարքիզ-դը-սադ-պատմվածքներ/:

47. «Մարկիզ դէ Սադ *Փիլիսոփայութիւնը ննջասենեակում*», *Գրքամոլ.am*, 26 Յուլիս 2015, http://grqamol.am/mejberumner-grqeric/marquis-de-sade-pilisopayutyuny-nnjasenyakum/:

48. Բանախօսութիւնը տեղի ունեցած է 2012 Սեպտեմբեր 29-ին, Toronto City Hall-ին մէջ: Տեսագրութիւնը կարելի է դիտել *YouTube*-ի մէջ՝ https://www.youtube.com/watch?v=vEBGZpub1l0:

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),

Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1807 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. ԴԻԿ.

عدد رقم ١٨٠٧ الخميس ٢٥ يناير ٢٠١٨

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՐՁԱԳԷՏՆԵՐԸ ՊՆԴՈՒՄ ԵՆ, ՈՐ ԱՄՈՒԼՍԱՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ՇՐՋԱԿԱՅ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱՅ ԱԶԴԵՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌՈՒՄՈՎ ՌԻՍԿԱՅԻՆ Է

Միջազգային փորձագէտները աւարտել եւ հասարակութեան դատին են ներկայացնում Ամուլսարի ոսկու հանքավայրի շահագործման ծրագրի հնարաւոր հետեւանքների, առաջարկութիւնների մասին վերջնական եզրակացութիւնը: Քիմիական/բնապահպանական ինժեներ Յարութ Բրոնոզեանը *ԷկօԼուրին* է ուղարկել եզրակացութեան անգլերէն տարբերակը եւ համառօտագիրը:

Համառօտագրում գրուած է.

«Ամուլսարի ոսկու հանքի նախագծի հետ կապուած մտահոգութիւնների, հաւանական հետեւանքների եւ յանձնարարականների համառօտագիր. վերջնական փաթեթ

10.01.2018թ.

Ներկայացւում է Lydian International-ի, Լիդիան Արմենիայի, Հայաստանի կառավարութեան եւ ԲՈԼՈՐ այլ շահագրգիռ անձանց ուշադրութեանը:

Ողջունում ենք ձեզ,

Մենք՝ Յարութ Բրոնոզեանի նախաձեռնութեամբ խորհրդատուութիւն իրականացնողներս, վերջին ութ ամիսների ընթացքում անց ենք կացրել Ամուլսարի ոսկու նախագծի մի շարք ուսումնասիրութիւններ: Մեր աշխատանքի գլխաւոր նպատակն էր իրականացնել նախագծի անկախ, մանրակրկիտ, քննողական տեխնիկական գնահատում՝ ուղղուած հանքի շահագործման ընթացքում, ինչպէս նաեւ դրանից յետոյ երկարատեւ հնարաւոր հետեւանքների բացայայտմանը: Այս գրութեամբ ենք կցում մեր վերջին ու վերջնական ուսումնասիրութիւնը, որը նախագծի հնարաւոր հետեւանքների ամփոփագիրն է եւ պարունակում է Լիդիանին ուղղուած յանձնարարականներ, որպէսզի այն ի վիճակի լինի բարելաւել իր բնապահպանական ռազմավարութեան մշակումը: Մեր գրութեանը կից փաթեթը պարունակում է հետեւեալը. առաջնահերթ մտահոգութիւնների ու յանձնարարականների ցանկ, այնուհետեւ՝ մեր ուսումնասիրութիւններից բխող բոլոր մտահոգութիւնների, հնարաւոր հետեւանքների ու յանձնարարականների աւելի մանրամասն ցանկ, աշխարհում գոյութիւն ունեցող նմանատիպ հանքերի ու դրանց բնապահպանական հետեւանքների սահմանափակ ցանկ, մեր ուսումնասիրած փաստաթղթերի ցանկը եւ մինչ օրս մեր պատրաստած զեկոյցներն ու յուշագրերը: **Մեր ընդհանուր եզրակացութիւնը շարունակում է մնալ այն, որ հանքարդիւնաբերական այս նախագիծը բնական միջավայրի վրայ ազդեցութեան առումով բարձր ռիսկային է ինչպէս շահագործման, այնպէս էլ՝ դրա դադարումից յետոյ երկար ժամանակահատուածում՝ թթուային դրենաժի ու աղտոտիչների արտահոսման առկայ բարձր ռիսկի, երկրաքիմիական թերի գնահատման, ջրի որակի ոչ բաւարար կանխատեսումների ու ռիսկերի մեղմացման ոչ բաւարար միջոցառումների եւ Լիդիանի՝ ոլորտում փորձ չունենալու պատճառներով:**

Մեզ նաեւ մտահոգում են Լիդիանի հրապարակային յայտարարութիւններն այն մասին, որ պաշարներն ամբողջութեամբ օքսիդացուած են, ինչը յանգեցնում է այն թիւր ենթադրութեանը, թէ թթուային ապարների դրենաժ (ԹԱԴ) չի առաջանայ շահագործման ընթացքում կամ դրանից յետոյ: Այս յայտարարութիւններն Ամուլսար լեռում գոյութիւն ունեցող իրականութեանը չեն համապատասխանում, եթէ այն պէտք է շահագործուի ըստ նախագծի: Լիդիանը պարտաւոր է ճշմարտացի յայտարարութիւններ անել պաշարների դրենաժ առաջացնող բաղադրիչների մասին:

Լիդիանն արձագանքել է մեր ուսումնասիրութիւններին՝ շարունակ պնդելով, որ իրենք վստահ են, որ Ամուլսարի շահագործման համար մշակել են ազդեցութեան մեղմացման «գլոբալ լաւագոյն պրակտիկային» համապատասխանող միջոցառումներ: Լիդիանի յայտարարութիւններն ու զեկոյցները ցոյց են տալիս, որ իրենք խստագոյնս թերագնահատել են հանքի վատթար հետեւանքները, յատկապէս՝ դրա ազդեցութիւնը ջրերի որակի վրայ, ինչը եղել է մեր ուշադրութեան կենտրոնում եւ որպէս կանոն դա մետաղական հանքերի հետ կապուած առաւել լուրջ եւ երկարատեւ բնապահպանական ազդեցութիւն թողող մտահոգութիւններից է: Կ'ուզէինք աւելացնել, որ թէեւ Լիդիանի խորհրդատուներն առեւտրայթ ունեն հանքերի շահագործման ու փակման որոշակի ասպեկտների հետ կապուած փորձառութիւն, մեզ չի ներկայացուել

որեւէ ապացոյց, որ թթուային ապարների դրենաժի հարցում իրենց գլխաւոր խորհրդատուն փորձառու է ԹԱԴ-ի գնահատման ու ըմբռնման, երկրաքիմիական բնութագրման եւ անալիզների մեկնաբանման, ԹԱԴ-ին ուղղուած մեղմացման միջոցառումների ոլորտներում: Մենք՝ ինքներս այս ոլորտներում խորը փորձառութիւն ունենք եւ մեր տեսանկիւնը բացարձակապէս անկախ է հանքը շահագործել ցանկացողի շահերից:

Հանքը նախատեսուած է մի վայրում, որը խմելու ու գիւղատնտեսական նշանակութեան ջրեր է մատակարարում ողջ Հայաստանին: Հաշուի առնելով հանքի շահագործման եւ դրա ազդեցութեան մեղման ներկայիս պլանները՝ առկայ է թթուային դրենաժի ու աղտոտիչների արտահոսման բարձր ռիսկ, որը կ'աղտոտի ստորերկրեայ ջրերը, աղբիւրները, Արփայ, Դարբ եւ Որոտան գետերն ու Կեչուտի ջրամբարը:

Յոյս ունենք, որ Հայաստանի Բնապահպանութեան նախարարութիւնը կ'ուսումնասիրի մեր ներկայացրած վերջնական փաթեթն ու վերստին գնահատման կ'ենթարկի Լիդիանի ներկայացրած բնապահպանական պլանը՝ հաշուի առնելով այս նախագծի երկարաժամկէտ բացասական հետեւանքները բնական միջավայրի վրայ:

Ի յաւելումն, հակառակ 2018թ. Յունուարի 8-ին Լիդիանի կատարած պնդումներին՝ մենք չենք համաձայնուել մասնակցել 2018թ. Յունուարին Երեւանում Հայաստանի բնապահպանութեան նախարարութեան հետ նախատեսուած հանդիպմանը եւ մերժումը հիմնաւորել ենք 2017թ. Դեկտեմբերի 24-ի մեր նամակում: Պատրաստ ենք Հայաստանի բնապահպանութեան նախարարութեանն ու Հայաստանի կառավարութեանն ուղղակիօրէն աջակցել եւ հանդիպել նրանց հետ Ամուլսարի նախագծի առնչութեամբ: Մենք ներկայացնում ենք մեր անկախ կարծիքները, սակայն դրանց կեանքի կոչման եւ ընդհանուր նախագծի համար պատասխանատու են Լիդիանը եւ Հայաստանի կառավարութիւնը»:

Յարգանքով՝

Յարութ Բրոնոզեան՝ քիմիական/էկոլոգիական ինժեներ, գիտութիւնների մագիստրոս

Անդրէա Գերսոն՝ դոկտոր

Լօջէր Սմարթ՝ դոկտոր

Էնն Մաէստ՝ դոկտոր

Անդրէ Սոբոլեւսկի՝ դոկտոր

ԷկօԼուր

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵԼՔ ԴԱՇԻՆՔԻ ԵՐԹԸ ԸՆԴԴԷՄ ԹԱՆԿԱՑՈՒՄՆԵՐԻ

Ելք դաշինքի՝ ընդդէմ թանկացումների երթը՝ «Ո՛չ թանկացումներին եւ հարկային բեռի աւելացմանը» կարգախօսով մեկնարկեց Յունուարի 19-ին Շառլ Ազնաւուրի հրապարակից:

Նշենք, որ որեւէ քաղաքական ուժ յայտարարութեամբ չմիացաւ դաշինքի նախաձեռնած թանկացումների դէմ պայքարին:

Ելք խմբակցութեան պատգամաւոր Էդմոն Մարուքեանը մէկ անգամ եւս իրազեկեց, թէ ինչն է նման թանկացումների պատճառը եւ յայտարարեց, թէ այս երթով մեկնարկում է թանկացումների դէմ պայքարը:

Մարուքեանը յիշեցրեց, որ Յունուարի 1-ից նոր Հարկային Օրէնսգիրքն ուժի մէջ է մտել, մի շարք հարկատեսակներ են աւելացուել: Ըստ նրա, խնդիրը կապ ունի ներքին օրէնսդրութեան հետ.

«Նոր Հարկային Օրէնսգրքով ակցիզային հարկը բարձրացուել է, որը հարուածում է ՀՀ-ում շատ փոքր միջին խաւին, եթէ կարելի է ասել, որ ունենք միջին խաւ», - ասաց նա եւ նշեց, թէ թանկացումների այս հարուածները շատ հուժկու են:

Էդմոն Մարուքեանը նշեց, որ վառելիքի թանկացումը բոլոր ոլորտների վրայ անդրադառնալու է եւ անդրադարձել է:

«Պատճառաբանում են, իբր միջազգային գների թանկացման պատճառով է, բայց թանկացել են ԱԺ-ի կողմից նոր Հարկային Օրէնսգրքով, որին Ելքը դէմ է քուէարկել, փոփոխութիւններ առաջարկել եւ որոնք մերժուել են: Ունենք 9 մանդատներ, եւ վստահ ենք, որ կարելի է փոխել ձեր աջակցութեամբ, եւ այդ էներգիան ուղղելու դէպի քաղաքական մեծամասնութիւն», - ասաց նա:

18.15 Հանրապետութիւն Կուսակցութեան նախագահ Արամ Սարգսեանը թանկացումների դէմ երթի ժամանակ իր ելոյթում յայտարարեց, թէ իրենց նպատակն ու երթի ակնկալիքներն այլ են: Ըստ նրա՝ հասկանալի է, որ իշխանութեան բերած օրէնքները հարուածի տակ են դնելու այն ընկերութիւններին, որոնք մաքուր աշխատում են հարկային դաշտում:

«Վարչապետն ասում էր, որ բողոքելու բան չունէք, դեռ մի բան էլ մեր մօտ լաւ է, որ Վրաստանից ու Ադրբէջանից լաւ ենք ապրում: Ասում էր, որ լաւ ենք արել, օրէնքը փոխել ենք, դեռ մի բան էլ լաւութիւն ենք ձեզ արել, գնացէք, ապրէք: Տեսականօրէն նոյն էր ասում նաեւ երկրի նախագահը, երբ ցուցում էր տալիս, թէ գնացէք, տեսէք՝ էդ փոփոխութիւնները, որ արել են, ագահութիւնի՞ց է, թէ իրականում խնդիրներ կան», - ասաց նա:

18.30 Թանկացումների դէմ երթը Ելքը սկսեց «բրդուող» մեքենայով: ԱԺ Ելք խմբակցութեան ղեկավար Նիկոլ Փաշինեանը նշեց, որ մեքենան խորհրդանշում է Հայաստանի ներկայիս տնտեսութիւնը՝ նաեւ խորհրդանշելով ☞ 3

ԱՐՑԱԽ

«ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՊԷՏՔ Է ԿՐԱԿԵ՞Ն, ՈՐ ԶԳԱՆՔ ԱՐՑԱԽՈՒՄ ԻՆՉ Է ԿԱՏԱՐՒՈՒՄ»

«Հայաստանում չեն զգում՝ ինչ է կատարւում Արցախում», ասում է Մարդկային Զարգացման Միջազգային Կենտրոնի գործադիր տնօրէն Թեւան Պօղոսեանը: Ըստ նրա՝ Երեւանում սկսում են խօսել Արցախի մասին, երբ այնտեղ կրակոցներ են լսւում: Թեւան Պօղոսեանը կարծում է, որ ցանկացած հայ դիւանագէտ, իր առաքելութիւնը սկսելուց առաջ, պէտք է անցնի ամբողջ առաջնագծով, պատկերացնելու՝ ինչ է տեղի ունենում եւ յետագայում այն ներկայացնի միջազգային հանրութեանը: Մէկ շաբաթ առաջ Հայաստանը Եւրամիութեան հետ կնքեց համապարփակ եւ ընդլայնուած գործընկերութեան համաձայնագիրը: Ի՞նչ կը տայ Հայաստանին եւ Արցախին այս համաձայնագիրը:

«Եւրամիութիւնը ունի իր շահերը այս պայմանագրի մէջ, ինքը ցանկանում է իր հարեւանութիւնը լինի կանխատեսելի՝ իր նման ժողովրդավար, բաց տնտեսութեամբ եւ զարգացած, որով ապահովւում է ինչ-որ չափով նաեւ իր անվտանգութիւնը: Ճիշտ ձեւով կ'օգտագործենք այդ արդիականացման օրակարգը, կարեւոր դռներ կը բացուեն մեր զարգացման համար», - ասում է Թեւան Պօղոսեանը:

Ա1+

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ՝ *ՅԱԿԻՆԹԻ ՊԱՐՏԷԶԸ* ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ՎԱՐԱՆ ՈՅԺ

Յ. ԱՒԱԳԵԱՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԻՆՔՆՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ԻՆՔՆԱԶԸՐԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին հայեացքէն կը թուի՝ թէ Վարան Ոյժ բանաստեղծութեան ինչքութիւնը կը փորձէ բացատրել: Սակայն աւելի հաւանական է՝ որ ան ինչքազուրկ կ'ընէ բանաստեղծութիւնը, ձգտելով զայն դուրս հանել սահմանումներու սովորամոլութիւններէն եւ մտցնել կարելիութիւններու ցանցին մէջ.

«Այնքան լայն է բանաստեղծի աշխարհն
Որ չհասկցողն ալ իր տեղն ունի»(49):

Չհասկցո՞ղը: Չէ՞ որ «չհասկցող»-ները տեղ չունին արդի փրոֆեսիոնալ-աքատեմիք աշխարհին մէջ: Ուրեմն, բանաստեղծը կ'ակնարկէ՝ որ ինք մաս չի կազմեր այս կարծրացած աշխարհին: Եւ եթէ մաս չի կազմեր, ի՞նչպէս կրնայ բանաստեղծութեան ինչքութիւնը բացատրել, բացատրութիւն մը՝ որ կը հանդիսանայ ակադեմականներուն *սեփականութիւնը*:

Ի՞նչ է բանաստեղծութիւնը. «Ապրուած պա՞հը», կամ «փորձը զայն թուղթի վրայ ժողվելու», կամ երբ բառերու միջոցով «որոշենք, ապացուցենք որ» եղածը բանաստեղծութիւն է, կամ երբ բառերու միջոցով պահը վերածենք «ամբողջական, այլամերժ, անթերի» պատկերի, կամ պահը որ պատկեր չէ «այլ պատրանք միայն»՝ իսկ այս փոփոխուող պատրանքէն «ինչ որ յաջողիս անչարժացնել/Հպումովդ» կը դառնայ բանաստեղծութիւն, կամ «եղծում» բառերու, կամ «Յակինթի պարտէզ»-ն է՝ որ «միշտ կը յուշէ/Որ բանաստեղծ եմ», կամ բոլոր արուեստներուն նման «ցնծութիւն է յաւերժ», «Թէ՞՝ բանաստեղծութի'ւնն է միայն որ կրնայ/Տարածել սահմաններն բանաստեղծութեան», «Թէ՞ բանաստեղծն է ամենակարող/Եւ որեւէ բան որուն դառնայ/Բանաստեղծութիւն է արդէն»(50):

Վարան Ոյժ ինչքազուրկ ընելով բանաստեղծութիւնը, զայն հեռացնելով սեռային (ժանրային) ու ոճական «առանձնայատկութիւններու» ճնշումներէն, հարցումներու միջոցով բանաստեղծութեան մը *կարելիութեան* մասին է որ կ'ուզէ մտորել:

ԲԱՌԱ-ԿԱՌՈՒՑՈՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Միեւնոյն բառին եւ նմանահունչ բառերու կրկնութիւնը մասնաւոր իմաստներ կրնան արտայայտել:

«Արուեստի գործ մը ցնծութիւն է յաւերժ
Չկարենաս թէեւ յաւերժանալ առջեւն»(51):

Նկատելի է «յաւերժ» բառին կրկնութիւնը: Ցնծութիւնը յաւերժ է, մարդը՝ ոչ: Յաւերժանալու իղձով մարդը ցանկութիւն ունի միանալու արուեստին հետ ոչ միայն *իր* ստեղծած գործին մէջ, այլ, ըսենք, տա Վինչիի *Վերջին ընթրիք*ին մէջ: Բայց արուեստը աւելի առաջ է քան մարդը, անոր մէջ գտնուող ցնծութիւնը յաւերժ է, արուեստը կեանքի կոչող արուեստակիրը կամ արուեստակիցը՝ ոչ: Ֆուքոյական հեղինակային մա՞հն է որ կը գործէ այստեղ: Թէ՞ պարզապէս հեգնանք մըն է յաւերժութեան հանդէպ, յաւերժութիւն մը որ կրնայ յաւերժ չըլլալ:

Ահաւասիկ ուրիշ հատուած մը.

«Եւ վերջապէս ի՞նչ է բանաստեղծութիւնն
Ինչ որ այսօր բանաստեղծական կը նկատուի
Բռնազբօսիկ է վաղն ու ծանրաքարշ
Ինչ վախազդու բան է բանաստեղծութիւն գրել
Եւ ի՞նչպէս ձերբազատուիլ բանաստեղծականէն»(52):

Երկու անգամ բանաստեղծութիւնն ու բանաստեղծականը կը կանգնին դէմ յանդիման: Ի՞նչ է բանաստեղծականը: Արդե՞օք ան գործածուած է բուն բանաստեղծութեան իմաստով թէ փոխաբերեկան իմաստով իբրեւ գեղեցիկ, պատկերաւոր, գրաւիչ (գործածած ըլլալու համար Հրաչեայ Աճառեանի բառերը)(53), որ կրնայ վերաբերիլ որեւէ երեւոյթի (բանաստեղծական է լուսինը, երաժշտութիւնը, բնութիւնը, մարդը, ինչպէս նաեւ նոյն ինք բանաստեղծութիւնը): Երկու իմաստներն ալ ներյատուկ են վերոբերեալ հատուածին, երկուքն ալ մասնաւոր շերտաւորումներ կու տան բովանդակութեան: Իսկ երկուքին միաժամանակեայ գոյութիւնը կրնայ մտցնել հաճելի բազմիմաստութիւն մը: Ի՞նչպէս կարելի է բանաստեղծութիւնը (դրական) ձերբազատել բանաստեղծականութենէն (բացասական): Եթէ նկատի առնենք բանաստեղծութեան ձերբազատումը բանաստեղծութենէն, ուրեմն պիտի հասկնանք որ իրական բանաստեղծութիւնը պէտք է ձերբազատուի դասագրքային բանաստեղծութեան կանոններէն ու սահմանափակումներէն՝ վանկ, գեղագիտական հմայք, թարմ խօսք, լեզուական բիւրեղութիւն, եւ այլն: Եթէ նկատի առնենք բանաստեղծութեան ձերբազատումը պատկերաւորութենէն, ուրեմն պիտի հասկնանք ձերբազատումը վերացական խօսքերէ, ինք իր մէջ սպառող գեղեցիկ բառերէ, կեանքի ու քաղաքականութեան հետ կապ չունեցող հիմնադրոյթներէ: Բայց կայ նաեւ «վախազդու» բառը, որ կրնայ մղել վերանայիլ այս բոլորը...:

ՀԵԳՆԱՆՔ

«Խնդա՛լ պէտք է, լոկ խնդա՛լ – տըղաս խորհուրդ կուտայ ինձ –
Մարդոց վըրայ՝ որ ատո՛ր են միմիայն արժանի.», կը գրէ Վահան Թէքէեան Երուանդ Օտեանի մահարձանի բացումէն ներշնչուած(54): Բայց պայմանով մը. «Ինչ որ կը յատկանշէ Օտեան՝ իր «զոհերուն» վրայ կը նայի բարձրօրէն, փիլիսոփայական նայուածքով մը եւ ներողամիտ քմծիծաղով մը: Իր երգիծանքը ազնուական բան մը ունի իր մէջ: Ասո՛ր համար է որ Օտեանի գրիչը սիրուած է ամենքէն ու թշնամիներ յարուցած չէ իր դէմ:»(55)

Գրական հեգնանքը միջոց մըն է քանդելու ուղղափառ եղանակներն ու մօտեցումները, իսկ հայկական բիւրեղապաշտութեան համար ի՞նչ կրնայ աւելի անըմբռնելի ըլլալ քան տեսնել փայփայուած ուղղափառութիւններուն անէացումը: Բաց աստի, հեգնանքը աւելի արդիւնաւէտ կրնայ դարձնել քննադատութիւնը, իւրայատուկ քննականութիւն մտցնելով քննադատութեան մէջ: Երբեմն հեգնանքը լաւագոյն միջոց մըն է ծածկուած արտայայտութիւններով արծարծել քաղաքականապէս արգիլուած դրոյթներ կամ հասարակականօրէն թաքու երեւոյթներ:

Յակինթի պարտէզը հեգնական բանաստեղծութիւն չէ իր հիմնական ուղղուածութեամբ, բայց այստեղայնտեղ դժուար չէ որսալ հեգնական կարեւոր առոգանումներ:

Հեգնական գրականութիւնը ընդհանրապէս սիրելի է Վարան Ոյժին: *Հայերէն blog*ի թատերգութիւններուն կարեւոր մասը հեգնանք է գաղութահայ վերնախաւային բարքերուն, ուր *Զահակիրը* դարձած է *Ցաւակիր*, *Յուսաբերը*՝ *Անյոյս Բերդ*, *Արեւը*՝ *Նոր Աւեր*:

Յակինթի պարտէզի «Գիրքին հեղինակութիւնը» բանաստեղծութեան մէջ(56), օրինակ, գաղութին պատասխանատու մը երկար ճառ մը խօսի Սիրանոյշի շիրմին վրայ տեղադրուած անդրիին առջեւ.

««Անդրին որ կը տեսնէք՝ սպիտակ գեղեցկուհին
Զգլխած էր իր ձայնով ամբողջ աշխարհին
Ամէն գիշեր ծաղիկներու տարափ էր
Կը մնար ինք անմատչելի Սիրանոյշ»», եւ այլն:

Սեւեռուն հեգնանք մը կայ, զոր կարելի է հասկնալ տարբեր առումներով. ճառասացը՝ որ ենթակային բարեմասնութիւնները կը յիշէ ներշնչուելով շիրմի անդրիէն, այլապէս գաղափար անգամ չունի անոր գործունէութեան մասին. ճառը՝ որ կը մնայ ճառ, անկէ անդին անցնելու ոչ մէկ մտադրութիւն ունենալով. շիրմին առջեւ հաւաքուած մարդիկ՝ որոնք կը ձանձրանան ճառասացի խօսքերէն բայց քաղաքավարութիւնը կը մղէ անոնց մնալ անձայն:

Աւելին: «Աստանդական» (բանաստեղծին օգտագործած բառն է) ճառասացը, որ կ'երգէ կնոջ բարեմասնութիւնները.

««Կը դիտեմ ես ալ միշտ, ու միշտ ալ կը զմայլիմ
Ա՜հ, ինչ երկար վիզ, վէս երես, անուշ աչք»»:

Հակասութիւն մը ճառասացին վերագրելի աստանդական կեանքին եւ իր արտասանած խօսքին միջեւ: Արդե՞օք գործի ու խօսքի օտարացումը ընդհանրապէս արդի մարդուն յատկանիշը չէ դարձած:

Վերցնենք «Հայր իմ որ յերկրի ես» բանաստեղծութիւնը(57), շրջանցելով խորագիրի հեգնական ակնարկը: Այստեղ, մէջբերելով իշխանական դասակարգի առաջ նետած նշանաբանները՝ որոնք կեղծ են իրենց խորքով եւ գեղեցիկ իրենց արտաքինով, բանաստեղծը հեգնած կ'ըլլայ ամբողջ համակարգի մը դիմակաւոր դէմքը.

«Օրինակ՝ Անընդհատ զարգացումը Մարդու
Ամենաարժէքաւոր անհատական կարողութիւնների,
Ցանուն նրա յաղթանակի բնութեան ուժերի դէմ,
Ցանուն նրա առողջութեան ու երկարակեցութեան,
Ցանուն երկրի վրայ ապրելու նրա մեծ երջանկութեան» (թաւատառ ընդգծումը հեղինակինն է):

Այս բոլորին ժողովուրդը պարտաւոր է այո ըսել, թէեւ գիտէ որ սուտ է, «Բայց ըսուածն ըսենք սուտ չէ այլ գեղեցիկ»: Գեղեցկացած նշանաբաններ են զորս մեզի կը ներկայացնեն քաղաքական գործիչները: Ճիշդ այնպէս, ինչպէս խորամանկ առաջնորդները կը

↪ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԸ ՄԵԾՆԱՆ ԱՂՔԱՏՈՒԹԻՒՆԸ, ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՇԵՐՏԱՒՈՐՈՒՄԸ, ԱՆԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԶԱՐՈՒՀԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Ամէն ինչ թանկանում է, բայց կրթութեանը, սոցիալական պաշտպանութեանը եւ առողջապահութեանը յատկացուող բիւջէտային միջոցները նուազում են: Ըստ այդմ՝ կրթութեանը՝ 0,5%, սոցիալական պաշտպանութեանը՝ 0,1%, առողջապահութեանը՝ 6,8%-ով:

Դպրոցների տնօրէնների առջեւ ծառացել է մի անլուծելի խնդիր, թէ ինչպէս տեղաւորուել կրճատուած բիւջէի մէջ եւ ինչպէս վճարել ուսուցիչների առանց այդ էլ ցածր աշխատավարձերը, ում կրճատել, այդպիսով մատնելով սովի:

Սոցիալապէս ծանր վիճակում գտնուող Հայաստանի քաղաքացիները աւելանալու են, քանի որ եթէ նախկինում 41 հազար 698 դրամից աւելի եկամուտ ունեցողը աղքատ չէր համարւում Ազգային Վիճակագրական Ծառայութեան հաշուարկներով, ապա հիմա՝ թանկացումներից յետոյ, չի կարող չհամարուել:

Ի դէպ, յիշեցնեմ, որ Համաշխարհային Բանկի (ՀԲ) ուսումնասիրութիւնների համաձայն՝ Հայաստանում երկու միլիոնից աւելի մարդ աղքատ է, քանի որ նրանց ամսական եկամուտը չի գերազանցում 72 հազար դրամը: ՀԲ-ը որպէս չափանիշ է համարում օրական 5 դոլար, այսինքն 2,400 դրամ եկամուտը:

Առողջապահութեան ոլորտը անհասանելի կը դառնայ սոցիալապէս անապահով խաւի համար, ինչը նշանակում է, որ բնակչութեան զգալի մասը չի կարողանայ հոգալ եւ լուծել առողջական խնդիրները, որոնք յատկապէս երեխաների մօտ առաջանալու են թերսնման արդիւնքում:

Յիշեցնեմ, որ Հայաստանում աղքատ է իւրաքանչիւր երրորդ երեխան, իսկ իւրաքանչիւր երկրորդը խոցելի է բազմաչափ աղքատութեան տեսանկիւնից: Սա էր փաստում **ԻՒՆԻՍԵՖ**-ի եւ Հայաստանի Ազգային Վիճակագրական Ծառայութեան *Մանկական աղքատութիւնը Հայաստանում* վերջերս հրապարակուած համատեղ զեկոյցը: Ըստ որում, երեխաների դէպքում աղքատ լինել նշանակում է ոչ միայն ունենալ դրամական միջոցների կարիք, այլեւ զրկուած լինել կեանքի համար վճռորոշ պայմաններից՝ սննդից, կրթութիւնից, կոմունալ, կացարանային եւ ժամանցի պայմաններից:

Այսպիսով, Հայաստանում 2018 թուականին աղքատն աւելի կ'աղքատանայ՝ զրկուելով կրթութեան, սոցիալական եւ առողջապահական ծառայութիւններից օգտուելու չնչին հնարաւորութիւնից:

Կ'աւելանայ հարկային բեռը՝ միջին խաւի համար, եւ շատ ծառայութիւններ կը դառնան անմատչելի նաեւ միջին խաւի ներկայացուցիչների համար, ինչը նշանակում է, որ լաւ կրթութիւնը, բարձրորակ բուժսպասարկումն ու սոցիալական ապահով պայմանները դառնալու են բացառապէս էլիտայինը, ստեղծելով էլ աւելի մեծ դասակարգային ճեղք ու շերտաւորում, մեծացնելով սոցիալական անհաւասարութիւնն ու անարդարութիւնը երկրում:

ՀՀԿ-Ն ՀԱՍԿԱՑՐԵԼ Է՝ ԱՊԱԳԱՅ ԿՕԱԼԻՑԻԱՅՈՒՄ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻ ՀԱՄԱՐ «ԱԶԱՏ ՏԵՂ ՉԿԱՅ». *ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ*

Ժողովուրդ օրաթերթը գրում է. «Մինչեւ վերջերս Ծառուկեան Դաշինքում շատերը համոզուած էին, որ 2018թ. Ապրիլից յետոյ իրենք կը դառնան իշխող կօալիցիայի անդամ: Սակայն ինչպէս պնդում են *Ժողովուրդ* օրաթերթի աղբիւրները՝ ՀՀԿ-ն հէնց առաջին դէմքով արդէն հասկացրել է որոշ շրջանակների՝ ապագայ կօալիցիայում Ծառուկեան Դաշինքի համար «ազատ տեղ չկայ», ու մտադիր են հետայսու եւս կօալիցիոն գործընկերութիւնը շարունակել միայն ՀՅԴ-ի հետ: Որպէս պատճառաբանութիւն նշուել է, որ եթէ Ծառուկեան դաշինքը եւս իշխանութեան մաս կազմի, խորհրդարանում բաւական տխուր պատկեր կարող է ստեղծուել. ընդդիմադիր դիրքերից հանդէս կը գայ միայն Ելք խմբակցութիւնն իր 9 պատգամաւորով: Մինչդեռ հարկաւոր է միջազգային հանրութեանը ցոյց տալ, թէ խորհրդարանում ոչ թէ մէկ, այլ երկու ընդդիմադիր ուժ կայ: Ազգային Ժողովի Ծառուկեան խմբակցութեան մամուլի խօսնակ Տիգրան Ուրիխանեանը, սակայն, *Ժողովուրդ*ի հետ զրոյցում հրաժարուել է մեկնաբանել դաշինքի ապագային առնչուող հարցերի»:

ԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ 2017-ԻՆ

Հայկական ուսումնասիրութիւնների ԱՆԻ կենտրոնը հիմնադրուել է 2014-ի Հոկտեմբերի 31-ին, գործունէութիւնը սկսել 2015-ի Յունուարին:

Անցնող՝ 2017-ի ընթացքում, շնորհիւ մեր բարեկամների նուիրատուութիւնների, տեղեկատուական ու կազմակերպչական օժանդակութեան, ԱՆԻ կենտրոնը՝ իր երկու աշխատողներով (Թաթուլ Յակոբեան, Արմենուհի Մանուկեան), հնարաւորութիւն ունեցաւ իրականացնել հետեւեալ ձեռնարկները.

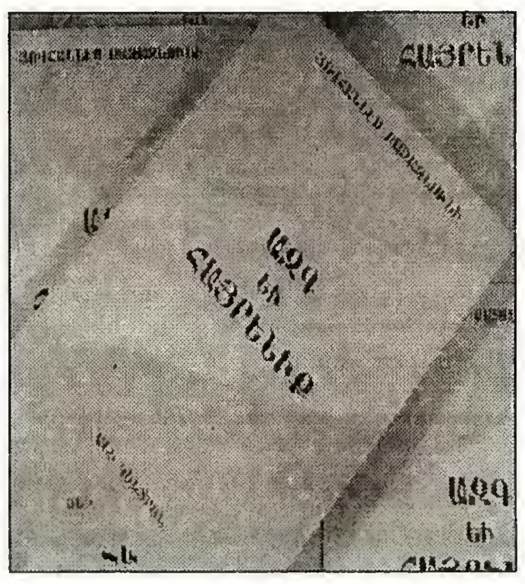

Փետրուարին Երեւանի Արթբիրջ սրճարան-գրախանութում կենտրոնը ներկայացրեց Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին վարչապետ Յովհաննէս Քաջազնունու *Ազգ եւ Հայրենիք* աշխատութեան վերահրատարակուած հատորը:

Մայիսին կենտրոնի համակարգող Թաթուլ Յակոբեանը Շուշիի ազատագրման 25-ամեակի առիթով՝ Արցախեան կարգաւորման, Երեւան-Անկարա յարաբերութիւնների, Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան մարտահրաւէրների թեմաներով ելոյթներ ունեցաւ Կանադայի Մոնրէալ եւ Տորոնտօ քաղաքներում, ինչպէս նաեւ այցելեց մայրաքաղաք Օտտաւա՝ խորհրդարանի շէնք, որի պատերից ներս Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան թեմայով ելոյթ ունեցաւ մէկ տասնեակից աւելի խորհրդարանականների առաջ:

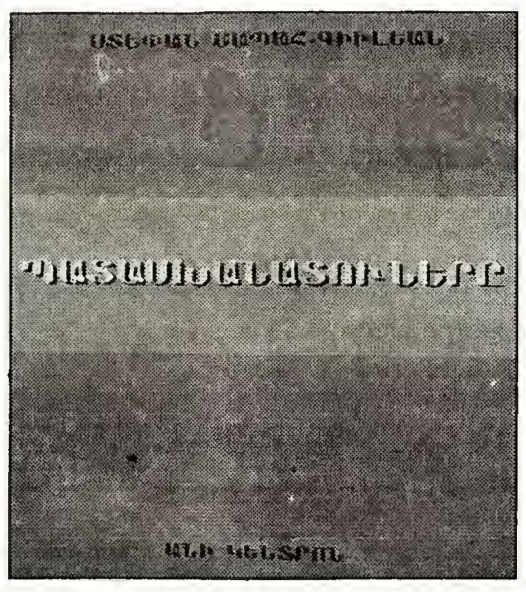

Յուլիսին Արցախի Ժուռնալիստների Միութիւնում (Ստեփանակերտ) Թաթուլ Յակոբեանը ելոյթ ունեցաւ *Հայ-Թուրքական յարաբերութիւնները եւ Ադրբէջանը. 1917-1921 թթ* թեմայով, ինչպէս նաեւ ներկայացրեց Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին վարչապետ Յովհաննէս Քաջազնունու *Ազգ եւ Հայրենիք* աշխատութիւնը:

Յուլիսին Կապանում տեղի Քաղաքացիական Երիտասարդական Կենտրոնում ԱՆԻ կենտրոնը կազմակերպել էր Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին վարչապետ Յովհաննէս Քաջազնունու *Ազգ եւ Հայրենիք* աշխատութեան ներկայացումը:

Սեպտեմբերին ԱՆԻ կենտրոնը արեւելահայերէնով եւ մեսրոպեան ուղղագրութեամբ վերահրատարակեց Ստեփան Սապահ-Գիւլեանի *Պատասխանատուները* հատորը:

Հոկտեմբերին կենտրոնը արեւմտահայերէնով եւ մեսրոպեան ուղղագրութեամբ վերահրատարակեց Ռուբէն Տէր Մինասեանի *Հայաստանի Հանրապետութիւն* աշխատութիւնը:

Նոյեմբերին Բէյրութում տեղի Հայկազեան Համալսարանի Սփիւռքի ուսումնասիրութիւնների կենտրոնը եւ ԱՆԻ-ն կազմակերպել էին *Հայ քաղաքական մտքի դրսեւորումներ* դասախօսական երեկոն, որի ընթացքում Թաթուլ Յակոբեանը Հայկազեան Համալսարանի հանդիսասրահում ներկայացրեց Ռուբէն Տէր Մինասեանի *Հայաստանի Հանրապետութիւնը* եւ Ստեփան Սապահ-Գիւլեանի *Պատասխանատուները* գրքերը:

Նոյեմբերին ԱՆԻ կենտրոնը իր շուրջ մէկ տասնեակ հրատարակութիւններով մասնակցեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հովանու ներքոյ Անթիլիասի մայրավանքում բացուած Հայ Գրքի Համահայկական 38-րդ Ցուցահանդէսին:

Տարուայ ընթացքում ԱՆԻ-ի կայքում մաս-մաս հրատարակուել էր Ալեքսանդր Խատիսեանի *Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը* աշխատութիւնը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ հայագիտական, պատմական եւ լրագրողական յօդուածներ:

Հայկական Ուսումնասիրութիւնների ԱՆԻ Կենտրոն

1 ➪

ԵԼՔ ԴԱՇԻՆՔԻ ԵՐԹԸ ԸՆԴԴԷՄ ԹԱՆԿԱՑՈՒՄՆԵՐԻ

գազի գնի թանկացումը:

18.55 Ելք դաշինքի երթն աւարտուեց Հիւսիսային Պողոտայում: Նիկոլ Փաշինեանը արձանագրեց, որ Ելք դաշինքը այսօր իրականացրել է իր երբեւէ ամենաբազմամարդ եւ էներգետիկայով լեցուն երթը.

«Եւ ուզում եմ ձեզ հաւաստիացնել եւ իմ զգացողութիւնն ասում է, որ Ելքն առաջիկայում կ'իրականացնի նաեւ Հայաստանի պատմութեան ամենաբազմամարդ, ամենահզօր եւ ամենավճռորոշ երթը», - յայտարարեց Նիկոլ Փաշինեանը:

«Ինչու մենք քայլեցինք Երեւանի փողոցներով: Քայլեցինք՝ արձանագրելու, որ Հայաստանում մեկնարկել է մի փոքրիկ գործընթաց, որով արձանագրուելու է, որ Հայաստանի քաղաքացիների մեծամասնութիւնը թանկացմանն ասում է՝ ոչ, թալանին ասում է՝ ոչ»:

Փաշինեանը յայտարարեց, որ յաջորդ երթը տեղի կ'ունենայ Փետրուարի 5-ին որն ունենալու է կոնկրետ նպատակ եւ պահանջ:

Եթէ մինչ այդ իշխանութիւնը չնախաձեռնի Հարկային Օրէնսգրքի փոփոխութիւն, ուրեմն, Ելքը վերջնական տեսքի է բերում Հարկային Օրէնսգրքում փոփոխութիւններ կատարելու մասին իր տարբերակը:

Ա1+

ԽՈՀԵՐ

ԿԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐ՝ ԾՆՆԴԵԱՆ 100-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Այս օրերս Եգիպտոսի լրատուամիջոցները նկատելի աղմուկով կը յիշատակեն 1952 Յուլիս 23-ի յեղափոխութեան առաջնորդ եւ Եգիպտոսի Հանրապետութեան գլխաւոր հիմնադիր Կամալ Ապտէլ Նասէրի (15 Յունուար 1918 - 28 Սեպտեմբեր 1970) ծննդեան հարիւրամեակը:

Յուլիս 23-ը՝ յեղափոխութի՞ւն թէ յեղաշրջում:

Յուլիս 23-ը շարունակութիւնն էր զանգուածային շարժումին, որ սկսաւ 1952 Յունուար 26-ին, երբ մէկ միլիոն աշխատաւոր եւ գիւղացի լեցուեցան Գահիրէի փողոցները՝ ապստամբելու արքունական եւ բրիտանական չահագործութիւններուն եւ բռնութիւններուն դէմ, տալով շուրջ 80 զոհ: Ասիկա առիթ հանդիսացաւ ժողովրդային յետագայ անհանգստութիւններու եւ նոր շարժումներու, որոնք մեծապէս տկարացուցին արքունիքը եւ անոր հինուածքը: Այս խորքին վրայ Ապտէլ Նասէր եւ Ազատ Սպաները (Տուպպաթ Ալ-Ահրար) կը յաջողին Յուլիս 23-ին գրաւել պետական հիմնական կառոյցները եւ վտարել թագաւորը՝ առանց կաթիլ մը արիւն թափելու: Ուրեմն, յեղաշրջում՝ յեղափոխութեան հիմքի վրայ, ժողովրդային յեղափոխութիւն մը՝ որ պիտի հանգուցալուծուէր անխուսափելի յեղաշրջումով:

Յեղաշրջումը կը մնար այդպէս, եթէ Նասէր հակառակ ընթանար յեղափոխական շարժումին: Բայց Նասէր եւ Ազատ Սպաները անմիջապէս անցան յեղափոխած ժողովուրդին կողմը, բարեփոխումներ կատարելով ի նպաստ գիւղացիբանուոր դասակարգին: Սեպտեմբերին կը յայտարարեն Հողային Բարեկարգութեան Օրէնքը, որ մեծապէս կը զեղչէ հողային վարձքը, աւելի քան 400 հազար աւատատէր հողատէրեր կը սեփականազրկէ իրենց հողերէն եւ այդ հողերը կը վերաբաժնէ փոքր եւ աղքատ գիւղացիներուն: Կ'ազգայնացնէ մեծ ձեռնարկութիւնները: Նասէր շուտով կը սկսի երկիրի ծանր արդիւնաբերականացումը, որ կու տայ իր դրական արդիւնքները, 1960-ականները դարձնելով Եգիպտոսի արդի պատմութեան ամենայաջող տնտեսական զարգացումի շրջանը: Մակերես կու գայ նախապէս անտեսուած ամբողջ դասակարգ մը: Ուրեմն, յեղափոխութիւն մըն էր տեղի ունեցածը: Ասիկա՝ «դրական» կողմը:

Անշուշտ, Նասէրի իշխանութեան տարիները՝ յեղափոխութենէն մինչեւ իր մահը, կարելի չէ միանշանակօրէն դիտել: Այս բարեփոխումներէն անդին, ան հաստատեց մէկ կուսակցական համակարգ մը, սահմանափակեց ազատութիւնները եւ խիստ վերահսկողութեան տակ դրաւ մամուլը: Դիւանակալական (bureaucratic) անհարթութիւներ դուռ բացին փտածութիւններու, թէեւ ինք եւ իր ընտանիքը միշտ հեռու պահեց հարստութենէ: Վերջապէս, միայն իրեն կարելի է վերագրել 1967-ի պարտութիւնը Իսրայէլի առջեւ, որուն հետեւանքները բաւական ծանր եղան երկիրին համար: Ասիկա՝ «բացասական» կողմը: Այս բացասականութիւնը՝ որքան որ ալ ըլլայ անընդունելի, չի կրնար վերացնել յեղափոխական իրադարձութիւնը:

1950-60-ականներուն տեղի ունեցաւ եգիպտահայ առաջին նկատելի արտագաղթը դէպի Արեւմուտք: Այս արտագաղթը արդիւնքն էր նասէրեան ոչ թէ «բացասական» կողմին, այլ «դրական»-ին: Ունեզրկուած մեծահարուստներն էին որոնք գաղթեցին:

Արդարեւ, եգիպտահայերուս մօտ համատարած եւ կրկնուող կարծիք մը կայ՝ որ Նասէրի ժամանակ տեղի ունեցաւ եգիպտահայութեան ամենամեծ արտագաղթը երկիրէն, որուն հետեւանքով գաղութը նօսրացաւ: Այսպէս կ'ըսենք եւ կը գրենք անընդհատ: Նոյնիսկ վերջերս, գաղափարական ու որակական կասկածելի մօտեցումներով կառուցուած վաւերագրական շարժանկարի մը մէջ, մենք հայերս՝ Յուլիս 23-ը անուանեցինք «յեղաշրջում», առանց երբեք նշելու անոր յեղափոխական բնաբանը, եւ դարձեալ եգիպտահայ արտագաղթին ամբողջ պատասխանատուութիւնը բարդեցինք նասէրեան վարչակարգին: Մոռցած ենք, որ եգիպտահայ ամենաբուռն արտագաղթը դէպի Արեւմուտք տեղի ունեցած է Նասէրէն ետք՝ Սատաթի եւ Մուպարաքի ժամանակ:

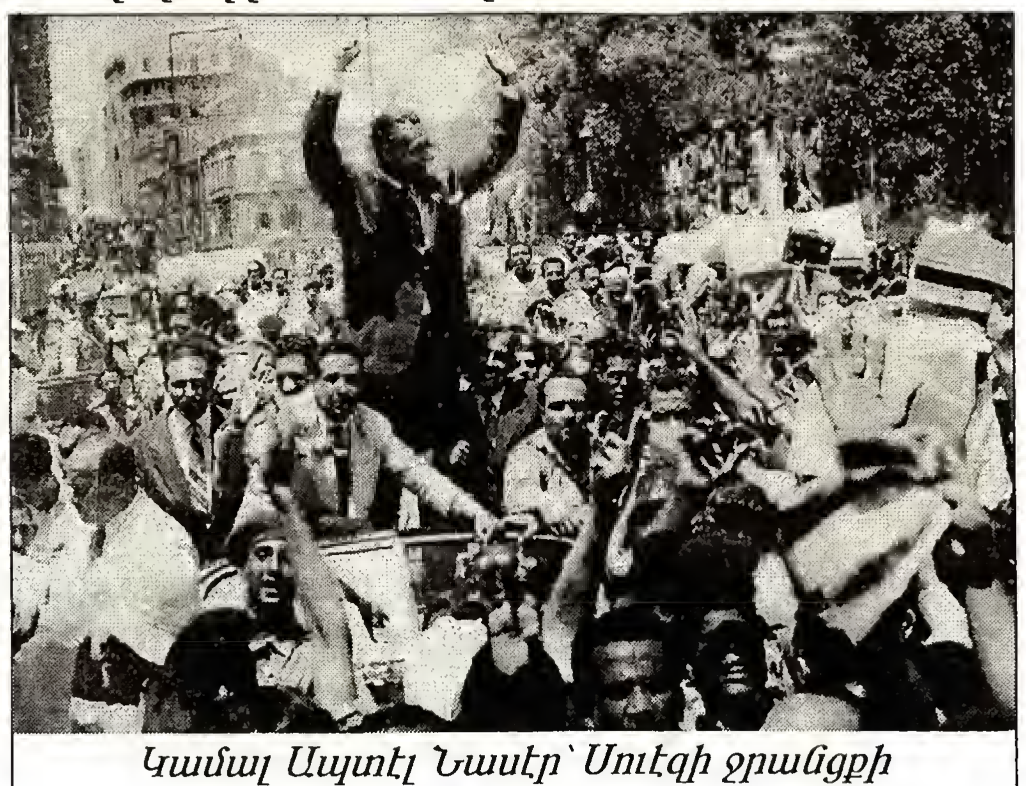

Կամալ Ապտէլ Նասէր՝ Սուէզի ջրանցքի ազգայնացումէն ետք, Յուլիս 1956

Ինչո՞ւ կը շեշտենք նասէրեան արտագաղթը եւ կը մոռնանք յետնասէրեանը: Պատճառը պարզ է: Նասէրի ժամանակ գաղթողները եգիպտահայ մեծահարուստներն էին, որոնք տուժեցին մեծ ձեռնարկներու եւ սեփականութիւններու ազգայնացումէն: Իսկ մեծահարուստը եղած է, ու մինչեւ հիմա կը մնայ, եգիպտահայութեան ամենէն աչքառու ու ամենէն փայփայուած տարրը: Մինչեւ Նասէրը, եգիպտահայութիւնը եղած է սփիւռքահայ պուրժուազիի կեդրոններէն մէկը: Կը մոռնանք նշելու, որ Նասէրի ժամանակ գոյացաւ եգիպտահայ կայուն միջին դասակարգ մը, բաւական հաստատուն եկամուտով ու հասարակական ապահովութեամբ: Բացի այդ, Նասէր չխոչընդոտեց մանր պուրժուաները: Օրինակ, հայ ոսկերիչները օրինականօրէն շարունակեցին իրենց սեփական աշխատանքները:

Մինչդեռ Սատաթ-Մուպարաքի ժամանակուայ գաղթողը եղած է միջին դասակարգը, որ տուժեց Սատաթի խիստ անկազմակերպ ու անկանոն «Ինֆիթահ»-էն, ուր իբրեւ թէ ազատութիւն տրուեցաւ անձնական ձեռնարկատիրութիւններուն եւ մրցակցային դրամատիրութեան՝ շատ կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ երկիրը անցնելով վաշխառու չահագործողներու ձեռքը: Մեծապէս վնասուեցաւ միջին դասակարգը եւ աստիճանաբար աւելցաւ աղքատութիւնը, Մուպարաքի շրջանի աւարտին բացարձակ աղքատութիւնը հասնելով 40 տոկոսի, իսկ համեմատական աղքատութիւնը՝ 60 տոկոսի: «Ինֆիթահ»-ը հանդիսացաւ հայերու միջին դասակարգի արտագաղթի բացառիկ պատճառ մը, մինչ երեւան եկաւ նորափթիթ նօսր դասակարգ մը, որ ճապէս օգտուելով «Ինֆիթահ»-էն, դարձաւ գաղութին նոր սերուցքը:

Ինֆիթահեան արտագաղթին մասին եգիպտահայերս քիչ կը խօսինք, պարզապէս որովհետեւ անիկա կապուած էր միջին դասակարգին հետ՝ անանուն, անյայտ, կորսուած հասարակական շերտ մը, որուն անդամները անձնականացուած փայլ մը չունէին գաղութին համար:

Թէեւ Նասէրի եգիպտահայութիւնը այլեւս պիտի դադրէր սփիւռքահայ պուրժուազիայի կեդրոն մը ըլլալէ, բայց այսօր եգիպտահայ գաղութը՝ իբր պաշտօնական կառոյց, կը հանդիսանայ սփիւռքի ամենահարուստ գաղութներէն մէկը: Եւ այս հարստութիւնը՝ որուն վրայ հիմնուած է մարդկային տարրերու ընտրութիւնը՝ ըլլայ տեղական առումով կամ հրաւիրեալ, կը հանդիսանայ ամենամեծ խոչընդոտը գնահատելու միջին դասակարգի ոչնչացումը սատաթմուպարաքեան Եգիպտոսի մէջ, քանի որ բոլոր գնահատութիւնները կը կատարուին վերնախաւային-դրամական դիտանկիւնէն, որ, իր կարգին, միշտ վառ ու կենդանի պիտի պահէ նասէրեան արտագաղթը, քանի որ անիկա կապուած էր *իր* դասակարգին հետ:

Հակառակ Նասէրի հողագործական բարեփոխումներուն եւ աւատատիրական հողատէրերու սեփականութիւններու վերաբաշխումին՝ ի նպաստ գիւղացիներուն, եգիպտահայ ազգապատկան հողագործական կալուածներէն ոչ մէկը բռնագրաւուեցաւ կամ պետականացուեցաւ կամ տրուեցաւ գիւղացիին:

Նոյնպէս, հակառակ մամուլի խիստ ➪ 4

ԶԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԳԱՅԻՐԷ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հինգշաբթի, 8 Փետրուար 2018

ՏՕՆ Է ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԶՕՐԱՎԱՐԱՑՆ ՄԵՐՈՑ
ՀԱԶԱՐ ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՎԵՑ ՎԿԱՅԻՑՆ, ՈՐՔ ԿԱՏԱՐԵՑԱՆ
Ի ՄԵԾԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

Նոյն օրը

ՏՕՆ Է ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ
ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ
Տ. Տ. ԳԱՐԵԳՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴԻ
ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Այս առիթներով Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր Ս. Պատարագ:
Յընթացս Ս. Պատարագի պիտի կատարուի
Հոգեհանգստեան Պաշտօն
Վասն համօրէն ննջեցելոց ազգիս հայոց,
Իսկ
Յաւարտ Ս. Պատարագի պիտի կատարուի
Հայրապետական Մաղթանք

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 9.00-ին
կիզբ Ս. Պատարագի առաւօտեան ժամը 10:00-ին
Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց
Սալահ Էլ-տին Հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն) ժամը 8:45-ին
Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն ժամը 9:00-ին

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ
ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ ԵՒ ՅԱՆԳՍՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ

- *ԱՄԷՆ ՅԻՆԳՇԱԲԹԻ*՝
ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ
- *ԱՄԷՆ ՈՒՐԲԱԹ*՝
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՄԷՋ
ժամերգութիւններու սկիզբը՝ երեկոյեան ժամը 5-ին

Ե.Գ.Մ. ՅՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ-ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԹՈՒԱԿԱՆ
ՈՒՐԲԱԹ, 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2018
2016-2017 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ
ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՅԱՆԴԷՍ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չխաչաձեւել

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

3 ԿԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐ՝ ԾՆՆԴԵԱՆ 100-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

վերահսկողութեան, եգիպտահայ ոչ մէկ մամուլ փակուեցաւ կամ հայկական նիւթերու առնչութեամբ սահմանափակում պարտադրուեցաւ:

Ծաւալուեցան նաեւ հայկական ակումբային ձեռնարկները՝ նոյն ոճով ու քանակով, ինչպէս կարելի է տեսնել մամուլի յայտարարութիւններուն եւ քննախօսականներուն ընդմէջէն: Զարգացան դպրոցները:

Հետեւաբար, այնպէս ինչպէս կը ներկայացուի եգիպտահայութիւնը Նասէրի ժամանակ՝ իբր տուժած եւ արտագաղթած, երբեք չի ներկայացներ ամբողջական պատկերը, այլ կ'արտացոլէ լոկ մեծահարուստ դասակարգի մը կացութիւնը, դասակարգ մը՝ որուն ձայնը լսելի էր եւ վճռորոշ: Կը կրկնեմ, չենք խնդրականացուցած այն լայնածաւալ արտագաղթը՝ որ տեղի ունեցաւ յետնասէրեան շրջանին, այն պարզ պատճառով՝ որ արտագաղթողը միջին դասակարգն էր, մինչ մէջտեղ ելած նոր դրամատէրհարուստները եւ անոնց արբանեակային «մտաւորական»-ները՝ որոնց շուրջ կը դառնայ մշակոյթի կարեւոր մասը, պիտի ուշադրութիւնը սեւեռէին *իրենց* սեփական դասակարգի անհետացումին վրայ: Ամբողջ դասակարգ մըն էր որ կ'անհետանար Նասէրի ժամանակ, փոխարէնը յառաջանալով կայուն միջին դասակարգ մը՝ որմէ մեծապէս օգտուած է եգիպտահայ զանգուածը, «միջին» հասկացողութիւնը այս պարագային ըլլալով պայմանական՝ դրամատէրի բացակայութեան եւ աղքատի նուազագոյն գոյութեան պայմաններուն:

2 ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ՝ *ՅԱԿԻՆԹԻ ՊԱՐՏԷԶԸ*

ներկայանան բարի դէմքով.

«Յետոյ սակայն Ֆարուք, Այզընհաուըր,
Թալէաթ
Եւ անհաշիւ ուրիշներ՝ նոյն խեղ ցեղէն
Նոյն խորամանկ, խորագուարթ աչքերն
Որ աւելի բարութիւն է որ կը մատնեն»:

Նշանաբաններ ու գործիչներ՝ որոնք նման են իրարու, մէկ կողմէ՝ սուտ ու խորամանկ, միւս կողմէ՝ գեղեցիկ ու բարի: Իրականութիւն/պատրանք հեգնական երկուութիւն մը, որ հիմք կը ծառայէ ազատութիւններու կաշկանդումին.

«Յետոյ ազատ ձգեցին մեծ պարտէզի մը մէջ
Շուրջերնիս ծառ ու ծաղիկ, աղբիւր ու առու»:

Նախապէս ազատ չէինք, ազատ չենք նաեւ հիմա, բայց անազատութիւնը զարդարուած է գեղեցիկ բնութեամբ՝ դրախտով, որ կը ստեղծէ ազատութեան պատրանքը.

«Ազատութիւն չկայ. բացարձակ բռնատիրութիւն է
Նշմարեցիք անշուշտ ըսի՝ Յետոյ ազա՛տ ձգեցին...
Կալանուած է որովհետեւ ժողովուրդը... վախով
Եւ դրախտը մեզի հրամցուած... խաբուսիկ է
Առանձնաշնորհեալներու համար միայն ու... հիւրերու»:

Ահաւասիկ «Հայր իմ որ յերկրի ես»-ին աւարտը.

«Ինչո՞ւ պախարակել նախամարդը
100ը հազիւ համրելուն համար
Երբ Ֆրանսուա՝ Ֆրանսայի նախագահը
(Ժողովրդավար այս մէկն՝ երբ կը գրեմ հիմա)
Կը նշէ հասած է 78ի
Կը հաստատէ համե՛ստ պէտք է ըլլալ
(Ինչ անիրաւ, զրպարտո՛ղ են մարդիկ
Այսքան տարի՝ 14, 2 շրջան
Պիտակելով զինք հպարտ, ամբարտաւան
Ահա գլուխ կը ծռէ մահուան դիմաց)
Զ'ըսեր որ կ'ուզէ զինք ժողովուրդը
Զի չափազանց կիրթ է, փափկանկատ
Ա՛լ կը հրաժարի հանրային գործէ
Զի դներ՝ 3րդ անգամ թեկնածութիւնը»:

Իւրաքանչիւր տող, իւրաքանչիւր բառ հեգնանք մը կը պարունակէ՝ իր մէջ թաքցնելով խաչաձեւող իմաստներ:

Նախամարդը կը սիրենք պախարակել իր տգիտութեան համար քանի որ 100-էն աւելի համրել չէ գիտցած, մինչդեռ 100 համրելը բաւարար է ժամանակակից «ժողովրդավարութիւն»-ը ներկայացնող Միթերանի 78 տարեկան հասակը գիտնալու համար: Ծածուկ իմաստ մը կարելի է գտնել այստեղ: Նախամարդն ու ժամանակակից մարդը համեմատութեան մէջ կը մտնեն, առերեւութապէս ժամանակակիցը դառնալով ժողովրդավար, ուրեմն՝ լաւ ու բարի, իսկ նախամարդը դառնալով ժողովրդավարութեան մասին գաղափար անգամ չունեցող զանգուած մը, ուրեմն՝ վատ ու չար: Կը մնայ ըմբռնել ոճին հեգնական կողմը, հասկնալու համար որ բանաստեղծը ճիշդ հակառակը կ'ուզէ ըսել, քանի որ պատրանք մըն է ժամանակակից ժողովրդավարութիւնը: Ապա, Միթերան 78 տարեկան է՝ 14 տարի Ֆրանսայի ժողովրդավար նախագահ, եւ տակաւին կը խօսի համեստութեան մասին, մինչդեռ անիրաւացիօրէն զայն կը պիտակեն հպարտ եւ ամբարտաւան: Դարձեալ բառերուն հակառակ իմաստն է որ պէտք է նկատի առնուի քանզի ի՞նչպէս կրնայ 78 տարեկանին իշխանութեան կառչած նախագահը համեստութիւն քարոզել:

Վերջին քառատողը ծածուկ կերպով կ'ակնարկէ Հոսնի Մուպարաքին՝ որ 1993-ին (բանաստեղծութեան յօրինումէն մէկ տարի առաջ) նախագահական երրորդ շրջանը սկսած էր, պատճառաբանելով որ ժողովուրդը այդպէս կ'ուզէ: 1994-ին անկարելի էր իր անունը յիշել, բայց 2011 Յունուար 25-ի յեղափոխութենէն ետք արդէն կարելի է որոշ փակագիծեր բանալ: Կրկնակի հեգնանք կայ այստեղ, քանի որ մէկ կողմէ կը խօսուի Միթերանի մասին՝ ուր իրեն վերագրուած «կիրթ» եւ «փափկանկատ» բառերը ճիշդ հակառակը պէտք է նշանակեն, միւս կողմէ ակնարկը կ'ուղղուի բոլորովին ուրիշ մարդու՝ Մուպարաքին: Բայց այս կրկնակի հեգնանքը՝ միացնելով երեւութապէս ժողովրդավար Միթերանը ոչ-ժողովրդավար Մուպարաքին հետ, համանման դարձուցած կ'ըլլայ երկու նախագահները եւ իրենց երկիրները: Եթէ Յունուար 25-ը ընդվզում մըն էր մուպարաքեան վարչակարգին դէմ՝ հրապարակային կերպով կարողանալով արտայայտել ու արտասանել ցկեանս միապետին բռնատիրութիւնը, միայն յառաջապահ ձախերը քաջ գիտեն՝ որ արեւմտեան լիպերալ ժողովրդավարութիւնը համակ պատրանք մըն է, քանի որ առաջնորդները արտադրութիւնն են վերնախաւային դրամատիրական շահերու ու շահոյթներու, թիկունք ունենալով լիովին վերահսկուած լրատուամիջոցները, յենարան ունենալով անդրազգային ընկերութիւններուն եւ հսկայ դրամատուներուն դրամական իշխանութիւնը: Հեգնական ոճը նաեւ կրնայ ուղենշել՝ որ Միթերան-Մուպարաք յարակցութիւնը պայմանական է, անիկա առարկայականացումն է համընդհանուր քաղաքականութեան: Եւ հաւանաբար կարելի է գտնել ուրիշ շատ իմաստներ եւս:

ԸՆԴԴԷՄ ԱՔԱՏԵՄԻԶՄԻ

Բանաստեղծութիւններ կան որոնք իրենք իրենց մէջ կը սպառին: Անոնք քանակով շատ են, կը գտնուին դասագիրքերու մէջ, կը վերահրատարակուին մամուլի մէջ, կ'արտասանուին բեմերէն՝ յատկապէս Սփիւռքի աւանդականներու ձեռնարկներուն:

Յակինթի պարտէզը այն բանաստեղծութիւններէն է որ պիտի չմտնէ աքատեմի, տեղ պիտի չգտնէ դասագիրքերու մէջ: Եւ ասիկա ի նպաստ իրեն: Քանզի հակառակ պարագային, ան անպայմանօրէն պիտի տեղաւորուի տիրող գաղափարախօսութիւններու մէջ, պիտի յարմարուի տեսական կանխադրոյթներու, որոնց ազդեցութենէն ան երբեք պիտի չկարողանայ ձերբազատուիլ: Ասիկա բանաստեղծութիւն մը չէ՝ որ պիտի արտասանուի սփիւռքահայ բեմերէն, քանի որ ան չի յարմարուիր բիւրեղեայ աւանդապաշտներու պահպանողական կարգավիճակին: Եւ այս բոլորը՝ ի նպաստ բանաստեղծութեան:

«Բաւական է երգես երկաթաթերթ վարդեր-
Եւ քննադատն արդէն մի ամէհի խանդով
Կը հռչակէ քեզ մեծ ու հաճարեղ վարպետ»,

ըսած է Եղիշէ Չարենց(58):

Յակինթի պարտէզը «երկաթաթերթ վարդեր» երգելէ չ'ախորժիր: Ոչ ալ կ'ախորժի *Զահակիրի* յօդուածաշարէն: Ան կ'ախորժի երբ մարդիկ զայն կարդան՝ ինչպէս որ կայ: Կամ բնաւ չկարդան...:

(Վերջ 7)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

49. *Յակինթի պարտէզը*, էջ 45:

50. Անդ, էջ 45-47, 56-57:

51. Անդ, էջ 47:

52. Անդ, էջ 54:

53. Հրաչեայ Աճառեան, *Ժամանակակից հայոց լեզուի բացատրական բառարան*, Երեւան, Հայկական ՍՍՀ Գիտութիւնների Ակադեմիայի Հրատարակչութիւն, 1969, էջ 281, էջ 281:

54. Ասուպ [Վահան Թէքէեան], «Ծիծաղ», *Արեւ*, 6 Ապրիլ 1929, ԺԵ. տարի, թիւ 3091, էջ 1:

55. Այս կարծիքը մէջբերած եմ ըստ Վահան Թէքէեանի բանախօսութեան սղագրութեան. Օ. Մ., «Օտեանի երեկոյթը Ժողովրդային Սրահին մէջ», *Արեւ*, 26 Մարտ 1929, ԺԵ. տարի, թիւ 3082, էջ 2:

56. *Յակինթի պարտէզը*, էջ 35-39:

57. Անդ, էջ 48-52:

58. Եղիշէ Չարենց, «Մանկութիւն», *Երկեր*, Երեւան, Սովետական Գրող Հրատարակչութիւն, 1983, էջ 424:

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1808 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2018 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ. عدد رقم ١٨٠٨ الخميس ٨ فبراير ٢٠١٨

ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՑՊԱՆԵԱՆ՝ ՈՂ ԵՒՍ Է

Յունուար 20-ին, Լիոնի մէջ ստամոքսի քաղցկեղի հետեւանքով 55 տարեկան հասակին կը մահանայ հասարակական, քաղաքական գործիչ, Արցախեան պատերազմի կամաւոր մասնակից Սարգիս Հացպանեան:

Ծնած է 1962-ին, Կիլիկիոյ Ալեքսանդրէտ քաղաքը: Թոռն է Միսաք Մանուշեանի քրոջ՝ Հռիփսիմէի: 1980-ականներու Թուրքիոյ զինուորական յեղաշրջումին հետեւանքով կը մեկնի Եւրոպա եւ կը դառնայ Ֆրանսայի քաղաքացի: Կ'աւարտէ Սորպոնի համալսարանի բեմադրութեան բաժինը:

1990-ին Փարաջանովի հրաւէրով կու գայ Հայաստան: Ապա կ'անդամագրուի Լէոնիդ Ազգալդեանի հիմնադրած ղարաբաղեան Ազատագրական Բանակին:

Ան առիթով մը ըսած է. «2008 թուականի փետրուարի 19-ի նախագահական ընտրութիւնների յաջորդ օրը ես տնից դուրս եմ եկել եւ առայսօր չեմ վերադարձել: Եւ դրա միակ պատճառը եղել է հէնց այդ արիւնալի Մարտի 1-ը: Ես եկել եմ Ազատութեան Հրապարակ եւ մաս կազմել բողոքող ժողովրդի»:

2009 Ապրիլի 9-ի Երեւանի Նորք-Մարաշ դատարանի վճիռով կը դատապարտուի 3 տարի 6 ամիս ժամկէտով ազատազրկումի՝ սուտ մատնութեան մեղադրանքով, զոր կը կրէ ամբողջութեամբ:

Ամուսնացած է, ունի երկու երեխայ: Ընտանիքը կը բնակի Հայաստան:

Ստորեւ կը հրատարակենք իր վերջին հարցազրոյցը՝ զոր 2017 Հոկտեմբեր 1-ին կատարած էր *Ա1+*-ի հետ:

«ԻՆՁ ԲԱՑԱԿԱՅ ՉԴՆԷ՛Ք».
ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՑՊԱՆԵԱՆԸ ՊԱՅՔԱՐՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Երկար տարիներ երկրի հասարակական-քաղաքական կեանքում մշտապէս աչքի ընկնող ֆրանսահայ ազատամարտիկ, հասարակական գործիչ, հրապարակախօս Սարգիս Հացպանեանի բացակայութիւնն ակնյայտ էր յատկապէս վերջերս Երեւանում տեղի ունեցած Սփիւռք-Հայաստան Խորհրդաժողովի ժամանակ: Այս օրերին սոցիալական ցանցերում օգտատէրերը քննարկում էին ծանր հիւանդութեամբ տկարապելու պատճառով Սարգիս Հացպանեանի՝ արտերկրում գտնուելն ու նրա հետ կապուելու դժուարութիւնները: *Ա1+*-ին յաջողուեց Սարգիս Հացպանեանի հետ կապուել ու մի քանի հարց ուղղել նրան:

Պարոն Հացպանեան, ի՞նչ պատճառով էք Հայաստանից մեկնել:

Յուլիսի վերջերին՝ 25 տարուց աւելի Հայաստանի եւ Արցախում ազգօգուտ անգնահատելի աշխատանքներ կատարած ու կատարել շարունակող ԱՄՆ-ի Լոս Անջելէս քաղաքի Հայրենիք Միութեան տասնեակ ընկերներիս հետ Արցախում գտնուած օրերի նախօրեակին իմ ստամոքսում չարորակ ուռուցք յայտնաբերուեց: Երեւանում քաղցկեղի առկայութիւնն ստուգելու առթիւ ենթարկուած բոլոր տեսակի բժշկական քննութիւնների տխուր արդիւնքների եւ կատարուած բիոպսիայի լաբորատոր անալիզների առթիւ Եւրոպայից եւս ստացուած հաստատումից անմիջապէս յետոյ, Օգոստոս ամսուայ սկզբին հարկ եղած բուժումներն ստանալու նպատակով ստիպուած Ֆրանսիա մեկնեցի:

Ի՞նչ են ասում հիմա բժիշկները Ձեր առողջական վիճակի մասին:

Ուղիղ երկու ամիս է՝ Լիոն քաղաքի Edouard Herriot անունով խոշորագոյն հիւանդանոցի քաղցկեղի դէմ պայքարի բաժանմունքում եմ գտնւում: Այստեղ, Ֆրանսիացի մասնագէտների կատարած բժշկական քննութիւնների արդիւնքում մարմինումս ստամոքսից բացի էլ աւելի վտանգաւոր քաղցկեղային այլ բջիջներ եւս յայտնաբերուեց, որոնք ոչ միայն ստամոքսն ամբողջովին շարքից էին հանել, այլ դրան զուգահեռ, ենթաստամոքսային կեղծի վրայ եւ դրանից էլ լուրջ վայրում՝ սրտիս մօտ, մարմնի ամբողջ արեան շրջանառութիւնը կատարող գլխաւոր զարկերակ՝ աորտայի մօտ դարանակալել էին: Ըստ մասնագէտ բժիշկների, իմ մօտ առկայ քաղցկեղային չարորակ բջիջների բաւականին առաջացած ու մի քանի տեղ տարածուած մետաստազն ինչքան հնարաւոր է շուտ կանգնեցնելով՝ դրանց դէմ լաւագոյնս պայքարելու համար պէտք էր անյապաղ քայլեր ձեռնարկել: Ըստ այդմ Օգոստոսի կէսերից իւրաքանչիւր երկու շաբաթը մէկ սկսել եմ սովորականից բաւականին բարձր դոզայով (օնկոլոգների հաւաստմամբ դրանք կարող են ցուլին զգետնել) քեմո-թերապիայի կուրսեր ընդունել:

Եւ ըստ նախատեսուածի այդ ամէնը տեւելու է մինչեւ Հոկտեմբեր ամսուայ վերջը, որից յետոյ բժիշկների կոնսիլիումը հաւաքուելու է գնահատելու կատարուած եռամսեայ աշխատանքի արդիւնքներն ու որոշելու ինձ վիրահատելու ժամկէտները, որին էլ պէտք է կրկին անգամ հետեւի քեմո-թերապիայի կուրսերի շարունակութիւնը, որոնք ըստ նախատեսուածի վեցից ութամսեայ ժամկէտում պիտի կատարուեն...

Սարգիս Հացպանեան ազատամարտիկ մէկուսի կնոջ հետ Արցախի մէջ:

Եւ եթէ այս ամէնից յետոյ ամէն ինչ բարեյաջող ընթանայ, երկու տարի անընդմէջ իւրաքանչիւր երկու ամիսը մէկ պէտք է մէկ շաբաթով նոյն հիւանդանոցում իմ բուժմամբ զբաղուող օնկոլոգների կողմից ստուգումների ենթարկուեմ, որոնք ըստ սպասելիքի պէտք է մինչ այդ ստացուած բուժման վերջնական արդիւնքները ցոյց տան փաստօրէն: Ֆրանսերէնում «Քաղցկեղից երբեք լրիւ չեն բուժւում» ասող մի ասացուածք կայ, երեւի թէ դա հէնց այս ամէնի հաստատումն է:

Այս դժուար շրջանում ի՞նչն է ձեզ օգնում:

Ինձ ամենաշատ յուզող ու տխրեցնող հանգամանքն այս ամէնում, հաւատացէք իմ մօտ շատ պատահականօրէն յայտնաբերուած նենգ հիւանդութեան պատճառով իմ պաշտելի հայրենիքից ստիպողաբար մօտ մէկ տարի բացակայելու իրողութիւնն է: Խոստովանում եմ, որ այժմ այս լրջագոյն բարդոյթի հետ դէմ հանդիման եմ գտնւում, եւ ցաւալին այն է, որ չգիտեմ դրա հետ ինչպէս եմ հաշտուելու:

27 տարի առաջ, դեռեւս խորհրդային շրջանում Փարիզից Երեւան «one way ticket» մէկ ուղղութեամբ տոմսով ժամանելով մշտական բնակութիւն հաստատածս իմ սիրելի հայրենիքից երբեք մի քանի շաբաթից աւելի ժամանակ չեմ բացակայել, հաւատացէք, հայրենիքից հեռու գտնուելու այս փորձութիւնն իմ համար շատ աւելի դժուար տանելի է, քան չարորակ քաղցկեղի դէմ պայքարելու դժուարին գործընթացը:

↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԸՍՏ FREEDOM HOUSE-Ի ԶԵԿՈՅՑԻՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՆԱՀԱՆՋԱԾ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ազատութեան Տուն (Freedom House) կազմակերպութեան տարեկան զեկոյցին համաձայն ժողովրդավարութիւնը նահանջ արձանագրած է ամբողջ աշխարհի մէջ, ազդուելով Ամերիկայի մէջ դեմոկրատական չափանիշներու արագ քայքայումէն:

Տարեկան զեկոյցի հեղինակները վերլուծած են աշխարհի մէջ քաղաքական իրաւունքներու եւ քաղաքացիական ազատութիւններու վիճակը:

Հայաստանը Freedom House-ի միջազգային իրաւապաշտպան կազմակերպութեան կողմէ 44 միաւորով դարձեալ մասամբ ազատ երկիրներու շարքին է: *Ազատութիւնը աշխարհի մէջ 2018. ժողովրդավարութիւնը ճգնաժամի մէջ* զեկոյցին համաձայն՝ երկիրը ոչ ազատ ճանչցուած է մամուլի ազատութեան, եւ մասամբ ազատ՝ համացանցի ազատութեան առումներով:

2017-ի վարկանիշին մէջ եւս Հայաստանը՝ 45 միաւորով, ճանչցուած էր մասամբ ազատ:

Հնարաւոր 100 միաւորէն 30 միաւորով, 2017-ի 33-ի փոխարէն, մասամբ ազատ ճանչցուած է նաեւ Արցախը:

Հարաւային Կովկասի մէջ մասամբ ազատ ճանչցուած է նաեւ Վրաստանը՝ 64 միաւորով: Ատրպէյճանը 12 կէտով ճանչցուած է ոչ ազատ երկիր: Իրանը եւ Թուրքիան նոյնպէս ոչ ազատ երկիրներու շարքին են՝ համապատասխանաբար 17 եւ 32 միաւորներով:

Զեկոյցին մէջ կը նշուի, որ Հայաստանի մէջ ընտրութիւնները անցած են ժողովրդավարական չափանիշներու խախտումներով. իշխող կուսակցութիւնը ընդդիմութեան նկատմամբ ճնշումներ բանեցուցած է, ահաբեկած է ընտրողները, չարաշահած վարչական աղբիւրները՝ իշխանութիւնը պահելու համար: Հայաստանի մէջ աղաղակող ընտրախախտումները կը հակասեն երկրի՝ Եւրոմիութեան հետ սերտ փոխյարաբերութիւններու ձգտումին, որուն հետ Նոյեմբերին ստորագրուած է համապարափակ եւ ընդլայնուած գործընկերութեան մասին համաձայնագիրը:

Զեկոյցի հեղինակները նշած են, որ Միացեալ Նահանգներու մէջ անցած 7 տարիներուն նահանջ նկատուած է: Սակայն, 2017-ին անկումը արագացած է, որուն պատճառները նկատուած են 2016 թուականին ռուսերու միջամտութիւնը ԱՄՆ նախագահական ընտրութիւններուն, նոր վարչակազմի եւ Տանըլտ Թրամփի կողմէ բարոյագիտութեան (էթիքայի) հիմնարար չափանիշներու ոտնահարումը, կառավարութեան աշխատանքի թափանցիկութեան նուազումը:

Այդպիսով, Միացեալ Նահանգները 100-միաւորէն ունի 86 միաւոր, եւ կը զիջի Ֆրանսային, Գերմանիային եւ Մեծ Բրիտանիային, սակայն բարձր տեղ կը գրաւէ «ազատ» ↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 1 ՄԻԼԻԱՐԴ ԴՐԱՄԻ ԱՐՏԱՀՈՍՔ Է ԵՂԵԼ. *ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ*

Ժողովուրդ օրաթերթը գրում է. «2017թ. ընթացքում կտրուկ աւելացել է Հայաստանից կապիտալի արտահոսքը: *Ժողովուրդ* օրաթերթին պաշտօնական փաստաթղթերից յայտնի դարձաւ, որ 2017թ. ընթացքում Հայաստանից դուրս է բերուել 1 միլիարդ 25 միլիոն 819 հազար դոլար: 2008թ. յետոյ (յիշում էք՝ այդ տարի կեղծուած նախագահական ընտրութիւնները, մարտի 1-ի սպանդը, քաղաքական անկայունութիւնը) սա Սերժ Սարգսեանի նախագահութեան ընթացքում ամենամեծ ցուցանիշն է: Իսկ ընդհանրապէս, Սերժ Սարգսեանի նախագահութեան այս տարիների ընթացքում Հայաստանից կապիտալի արտահոսքը կազմել է 8 մլրդ 647 մլն 221 հազար դոլար: Այս ցուցանիշը, թերեւս, վկայում է այն մասին, որ եւ հայաստանեան, եւ օտարերկրեայ կապիտալի համար Հայաստանը չի համարւում ապահով երկիր, ուստի՝ մարդիկ գերադասում են իրենց ունեցուածքը պարզապէս դուրս հանել»:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

Կենսագրական Նօթեր

(սպանութեան 110-ամեակին առիթով)

Յ. Ա.

110 տարի առաջ՝ 1908 Փետրուար 12-ին, Գահիրէի մէջ կը սպաննուէր անուանի արձակագիր, գրականագէտ եւ լրագրող Արփիար Արփիարեան: Այս առիթով կը ներկայացնենք անոր համառօտ կենսագրութիւնը.

1850 կամ 1851 – Կը ծնի Սամսոնի մէջ:

1859 – Կը մահանայ հայրը:

1867-1870 – Կ'ուսանի Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան Վարժարանին մէջ: Ուսուցիչներէն մէկը կ'ըլլայ Ղեւոնդ Ալիշան:

1870 – Իբրեւ օգնական-քարտուղար կը պաշտօնավարէ Պոլսոյ Պատրիարքարանը:

1872 – Իբրեւ հաշուակալ աշխատանքի կ'անցնի Խաչիկ Թօփհանէլեանի գրասենեակը:

1876 – Մինաս Չերազի եւ Մկրտիչ Փորթուգալեանի հետ Պոլսոյ մէջ կը հիմնէ Արարատեան Ընկերութիւնը, նպատակ ունենալով տարածել ուսումը եւ արհեստները:

1878 – Հայկակ ստորագրութեամբ կը սկսի թղթակցիլ Թիֆլիսի *Մշակ*ին:

1884 – Կը հիմնադրէ *Արեւելք* լրագիրը եւ կը դառնայ անոր գրական բաժինի խմբագիրը: Կաթողիկոսական ընտրութիւններուն առիթով, իբրեւ *Արեւելք*ի լրագրող կը մեկնի Թիֆլիս, Երեւան եւ Էջմիածին:

1884 – Կ'ընտրուի Պոլսոյ Ազգային Ժողովի Բաղէշի ներկայացուցիչ:

1890-ի երկրորդ կէս – Մաս կը կազմէ հինգ հոգինոց ընդհատակեայ նորակազմ յեղափոխական յանձնախումբի մը, որ կապի մէջ կը մտնէ ուրիշ նորակազմ յեղափոխական խումբի մը հետ: Մատնութեան պատճառով կառավարութիւնը կը յայտնաբերէ երկու խումբերը:

9/21 Նոյեմբեր 1890 – Կը ձերբակալուի:

11/23 Նոյեմբեր 1890 – Առաջին ոստիկանական հարցաքննութիւնը Արփիարեանի հետ՝ ըստ *Դրօշակ*ի տուեալներուն:

22 Նոյեմբեր / 4 Դեկտեմբեր 1890 – Երկրորդ ոստիկանական հարցաքննութիւնը՝ ըստ *Դրօշակ*ի:

12/24 Դեկտեմբեր 1890 – Երրորդ ոստիկանական հարցաքննութիւնը՝ ըստ *Դրօշակ*ի:

5/17 Յունուար 1891 – Ազատ կ'արձակուին Արփիարեանի հետ բանտարկուած Վահրամ պէյ Տատեան, բժիշկ Յարութիւն Թիրեաքեան եւ ուրիշներ:

6/18 Յունուար 1891 – Արփիարեան ազատ կ'արձակուի:

12/24 Յունուար 1891 – *Արեւելք*ի մէջ կը ստորագրէ Սուլթանին նուիրուած ներբող մը, որ կը հռչակուի «Մեղայագիր» անունով: «Մեղայագիր»-ը ներբողական մը ըլլալէ աւելի հեգնական գրութիւն մըն է, շնորհիւ իր պարունակած անհաւանական գովաբանութիւններուն եւ օգտագործած բառային ծածուկ առնչութիւններուն: Անկէ ետք կը հեռանայ *Արեւելք*էն, կը միանայ *Հայրենիք*ին եւ կը դառնայ անոր կարեւոր խմբագիրներէն մէկը:

1895-ի սկիզբ – Կ'անդամակցի Հնչակեան Կուսակցութեան Պոլսոյ մասնաճիւղին եւ կը դառնայ անոր վարիչներէն մէկը:

3/15 Սեպտեմբեր 1895 – *Դրօշակ* կը յայտարարէ՝ թէ իր մօտ կը գտնուին Արփիարեանի 1890-ի ոստիկանական հարցաքննութիւններուն փաստաթուղթերը:

18/30 Սեպտեմբեր 1895 – Պապը Ալիի ցոյցը, կազմակերպութեամբ Հնչակեան Կուսակցութեան:

13/25 Նոյեմբեր 1895 – Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նամակ կը ղրկէ *Արեւելք*ին, *Հայրենիք*ին եւ *Ճերիտէի շարգիէ*ին՝ հրամայելով դադրեցնել իրենց հրատարակութիւնը, քանի որ կը հրապարակէին թրքանպաստ լուրեր: *Հայրենիք*՝ Արփիարեանի գլխաւորութեամբ, կը մերժէ հնազանդիլ:

25 Դեկտեմբեր 1895 / 6 Յունուար 1896 – Պոլսոյ մէջ կը կատարուի Արփիարեանի առաջին մահափորձը: *Դրօշակ* պաշտօնապէս կը յայտարարէ իր պատասխանատուութիւնը, պատճառաբանելով՝ որ բանտարկութեան ժամանակ ան դաւաճանութեամբ մատնած էր ընկերները իսկ ազատ արձակուելէն ետք հրատարակած «Մեղայագիր»-ը: Սակայն վճռագիրին ուշադիր ընթերցում մը, եւ տարիներ ետք Պոսթոնի *Հայրենիք*ի մէջ Միքայէլ Վարանդեանի յօդուած մը կրնան յստակօրէն յուշել՝ որ այս սպանութիւնը կատարուած է Դաշնակցութեան ոչ-միաձայն հաւանութեամբ եւ արտօնութեամբ, այլեւ կարեւոր դէմքերու ընդդիմութեամբ:

Արփիար Արփիարեանի մահարձանը Գահիրէի Մարմինա գերեզմանատանը

Փետրուար 1896 – Մահափորձին կրկնութեան հնարաւորութիւնը կը մղէ Արփիարեանին հեռանալ Պոլիսէն: Քիչ մը Փարիզ մնալէ ետք, մնայուն բնակավայր կ'ընտրէ Լոնտոն, քանի որ այնտեղ կը գտնուէր Հնչակեան Կուսակցութեան կեդրոնատեղին:

Ապրիլ 1896 – Հնչակեան Կուսակցութեան առաջնորդ Աւետիս Նազարբէկեանի հետ ծագած անհամաձայնութիւններու հետեւանքով Արփիարեան կ'արտաքսուի Կուսակցութենէն:

20 Օգոստոս 1896 – Արփիարեանի գլխաւորութեամբ կը կազմուի Վերակազմեալ Հնչակեան Կուսակցութիւնը եւ կը գումարուի անոր Ա. Պատգամաւորական Ժողովը:

15 Ապրիլ 1897 – Արփիարեանի խմբագրութեամբ Լոնտոնի մէջ լոյս կը տեսնէ *Մարտ* լրագիրի առաջին թիւը՝ իբրեւ Վերակազմեալ Հնչակեան Կուսակցութեան պաշտօնաթերթ:

Սեպտեմբեր 1897 – Կը ժամանէ Աղեքսանդրիա, մասնակցելու Վերակազմեալներու Բ. Պատգամաւորական Ժողովին:

1 Յունուար 1898 – Լոնտոնի մէջ կը հրատարակուի Վերակազմեալներու *Նոր կեանք* լրագիրի առաջին թիւը: Խմբագրութիւնը ժամանակաւորապէս կը ստանձնէ Լեւոն Բաշալեան, մինչեւ Արփիարեանի վերադարձը Եգիպտոսէն:

Յունուար 1898 – Աղեքսանդրիոյ մէջ կը սկսի Վերակազմեալ Հնչակեան Կուսակցութեան Բ. Պատգամաւորական Ժողովը, որ կը տեւէ ամիսներ:

1899-1900 – 1898-էն սկսեալ Եգիպտոս, Ֆրանսա եւ Անգլիա շրջագայութիւններէ ետք, 1899-1900-ի սահմանագլուխին կը վերադառնայ Լոնտոն:

15 Յունուար 1901 – Աստիճանաբար ուժեղացող Վահէ Արզումանի ազդեցութեան տակ կը ստիպուի վերջնականապէս հրաժարիլ Վերակազմեալ Հնչակեան Կուսակցութենէն, շարունակելով *Նոր կեանք*ի խմբագրութիւնը:

Մարտ 1901 – Լոյս կը տեսնէ *Մարտ*ի վերջին թիւը:

15 Մայիս 1901 – Արփիարեանը կը հեռացնեն նաեւ *Նոր կեանք*էն, որ կը սկսի լոյս տեսնել Սուրէն Պարթեւեանի խմբագրութեամբ:

1901-ի վերջը – Բնակութիւն կը հաստատէ Վենետիկ:

1 Օգոստոս 1902 – Վենետիկի մէջ կը խմբագրէ *Հայ հանդէս* կիսամսեակի առաջին թիւը:

15 Յունուար 1903 – Լոյս կը տեսնէ *Հայ հանդէս*ի վերջին թիւը (Ա. տարի, թիւ 10):

22 Փետրուար 1903 – Վենետիկի մէջ տեղի կ'ունենայ երկրորդ մահափորձը, նախաձեռնութեամբ Վերակազմեալ Հնչակեան Կուսակցութեան բռնատիրական թեւի առաջնորդ Վահէ Արզումանի, որուն չողոքորթիւններուն մասին Արփիարեան սկսած էր յօդուածներ հրատարակել *Հայ հանդէս*ին մէջ, խոստանալով յետագային կատարել աւելի լայն բացայայտումներ:

1904-ի վերջը – Բնակութիւն կը հաստատէ Եգիպտոս:

➪ 4

ԳԱՀԻՐԷ

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ԺԲ. ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԸ՝ ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ 110-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Լոյս տեսաւ *Ջահակիր*ի ԺԲ. Յաւելուածը՝ *Արփիար Արփիարեանի սպանութիւնը* (155 էջ), որ կը հանդիսանայ մեծանուն գրող Արփիար Արփիարեանի սպանութեան 110-ամեակին նուիրուած հրատարակութիւններու շարքին առաջինը:

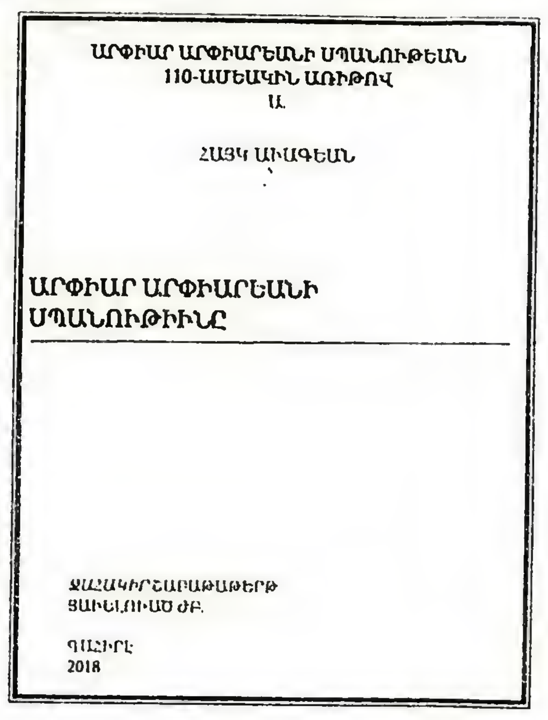
ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ
110-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ
Ա.

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՋԱՀԱԿԻՐԸ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ ԺԲ.

ԳԱՀԻՐԷ
2018

Բովանդակութիւն.

ՄՈՒՏՔ
ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՈՒՐՈՒԱԳԻԾ
Ա. ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ
1. Դէպքը
2. Ո՞վ կազմակերպեց մահափորձը
3. *Դրօշակ*ի երեք Յաւելուածները
ա. Հարցաքննութիւններուն «փաստաթուղթեր»-ը
բ. Դաւաճանութեան այլ «փաստեր»
գ. Մեղայագիր
4. Մահափորձին պաշտօնականացումը
5. Մահափորձին դրդապատճառները
6. Դաւաճանութեան պատումը՝ իբրեւ մահափորձը կարելի դարձնող գործօն
Բ. ՄԻՋԱՆԿԵԱԼ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ
Գ. ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՀԱՓՈՐՁ
1. Դէպքը
2. Բնակութիւն Վենետիկի մէջ
3. Արփիարեան-Արզումեան յարաբերութիւնները
4. Արփիարեան կը պահանջէ վերջնական համարատուութիւն ներկայացնել ժողովին
5. Հնչակեաններու եւ Վերակազմեալ Հնչակեաններու միութիւնը
6. Միութեան քայքայումը
7. Արփիարեան ընդդէմ Արզումեանի
8. Երկրորդ մահափորձ
9. Յաջորդող սպանութիւններ
10. Երկրորդ մահափորձէն ետք
Դ. ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ
1. Դէպքը
2. Բնակութիւն Եգիպտոսի մէջ
3. Վահէ (Ալիքսան) Արզումեան՝ Վերակազմեալ Հնչակեաններու «բռնատիրական» թեւի առաջնորդը
4. Վերակազմեալ Հնչակեաններու պառակտումը եւ մեղադրանքները Արզումեանի խմբակին դէմ
5. *Լուսաբեր* ընդդէմ Արզումեանի
6. Դէպի սպանութիւն տանող ճամբան
7. Սպանութիւն, յուղարկաւորութիւն եւ թաղում
8. Յետմահում
Դ. ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԵՐ, ԴԱՏԱՎՃԻՌՆԵՐ
ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Ստանալու համար դիմել՝ tchahagir@journalist.com.

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ-ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
2016-2017 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ
ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍ
Հովանաւորութեամբ՝
ԳԵՐՇ. Տ. ԱՇՈՏ. Ս. ԵՊՍԿ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆԻ
Բարեխնամ Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի
Նախագահութեամբ՝
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՊԱՐ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ
Ատենապետ Գահիրէի Պատկ. Թեմական Ժողովի
Ուրբաթ, 23 Փետրուար 2018, երեկոյեան ժամը 5:30-ին
Կոկանեան ակումբի սրահէն ներս
Սիրալիր հրաւէր բոլորին
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ
ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ ԵՒ ՅԱՆԳՍՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ
- ԱՄԷՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ՝
ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ
- ԱՄԷՆ ՈՒՐԲԱԹ՝
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՄԷՋ
Ժամերգութիւններու սկիզբը՝ երեկոյեան ժամը 5-ին
Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՀԻՐԷ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

– Յունուար 10-ին, Գահիրէի Ալ-Մասար ցուցասրահին մէջ բացումը կատարուեցաւ Ալեքսանդր Սարուխանի քաղաքական երգիծանկարներու ցուցահանդէսին՝ *Անցեալի մտապատկերներու արձագանգներ* (Echoes of Past Visions):

Ցուցադրուած են աւելի քան 35 գծագրութիւններ՝ որոնք կը ներկայացնեն 1940-ականներու Եգիպտոսի ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը միջին արեւելքի բնաբանին մէջ, բացայայտելով երգիծանկարիչին տեսակէտը 50 տարի առաջուայ փոխուող աշխարհին նկատմամբ:

Ասիկա Սարուխանի քաղաքական երգիծանկարներուն յատկացուած երկրորդ ցուցահանդէսն է: Առաջինը՝ *Քաղաքական կատակերգութիւն* (Political Comedy), տեղի ունեցած էր դարձեալ Ալ-Մասարի մէջ, 2016 Ապրիլ 10-էն մինչեւ Մայիսի երկրորդ կէսը:

Ցուցահանդէսը բաց պիտի մնայ մինչեւ Փետրուար 18:

– Յունուար 12-ին, ՀՄԸՄ Նուպարին մէջ տեղի ունեցաւ Արթօ Պըլըքտանեանի դասախօսութիւնը եգիպտական հիերոկլիֆներու մասին: Պըլըքտանեան աւարտած է Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի եգիպտաբանական բաժանմունքը, մագիստրոսական աստիճանը ստացած է Չիքակոյի Համալսարանէն 2009-ին, իսկ տոքթորականը՝ Անգլիոյ Օքսֆորտ Համալսարանէն 2016-ին:

– Յունուար 16-19-ին Եգիպտոս այցելեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոս, ուղեկցութեամբ Թեհրանի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Սեպուհ արք. Սարգիսեանի եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան տեղեկատուական բաժանմունքի վարիչ Տ. Պետրոս վարդ. Մանուէլեանի: Օդանաւակայանին մէջ իրենց կը դիմաւորեն եգիպ-

տոսահայոց առաջնորդ Գերշ. Տ. Աշոտ եպս. Մնացականեան եւ Հոգշ. Տ. Գէրէնիկ աբղ. Սահակեան: Հիւրերը ժամանած էին Ալ-Ազհարի հրաւէրով, մասնակցելու *Երուսաղէմի արաբական բնութագիրը* խորագիրով խորհրդաժողովին: Յունուար 18-ին ազգային իշխանութեան նախաձեռնութեամբ Ֆերմոնթ հինգ աստղանի պանդոկին մէջ ընթրիք-հանդիպում ունեցան եգիպտահայ ղեկավարներուն հետ:

– Յունուար 28-ին, Գահիրէի Օփերայի Փոքր Սրահին մէջ տեղի ունեցաւ եգիպտահայ ուտահար եւ երաժշտահան Ժորժ Գազազեանի նուագահանդէսը:

– Յունուարին լոյս տեսաւ եգիպտահայ-ամերիկահայ լրագրող Թովմաս Կորկիսեանի արաբերէն երկրորդ հատորը՝ *Ֆի քըլուպինա ՙէշք* (Սէր մեր սրտերուն մէջ), Գահիրէ, Տելթա Հրատարակչատուն:

Ան այժմ կը վաճառուի Գահիրէի Գիրքերու Միջազգային 49-րդ Ցուցահանդէսի Տելթա Հրատարակչատան տաղաւարը: Կորկիսեանի առաջին արաբերէն գիրքը՝ *Ալ-Թիուր ՙալա աշքալիհա թաթիր* (Ամէն տեսակ թռչունները կը թռչին), լոյս տեսած էր 2016-ին, Գահիրէ, Տար Ալ-՚Էյն Հրատարակչութիւն: Կորկիսեան 2014-էն ի վեր կանոնաւոր կերպով յօդուածներ կը ստորագրէ արաբերէն *Ահրամ* օրաթերթին մէջ, իսկ 2017-էն ի վեր՝ անգլերէն *Ահրամ* շաբաթաթերթին (Ahram Weekly):

ՆՈՒԱԶՈՒՄ ԵՆՔ ԱՐԱԳ ՏԵՄՊԵՐՈՎ, ԻՍԿ ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍԵԱՆԸ ԴԵՌ ԽՕՍՈՒՄ Է ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ԷԱԿԱՆ ԲԱՐԵԼԱՒՄԱՆ ՄԱՍԻՆ. *ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ*

Ժողովուրդ օրաթերթը գրում է. «Հայաստանի ժողովրդագրական աղէտալի վիճակը տարեցտարի աւելի է խորանում: Եւ որքան էլ իշխանութիւնները Սերժ Սարգսեանի գլխաւորութեամբ յայտարարեն այս ոլորտում էական բարելաւումներ արձանագրելու անհրաժեշտութեան, անգամ 2040 թուականին բնակչութեան թիւը 4 միլիոնի հասցնելու մասին՝ այդ ճանապարհին մշակելով ու ընդունելով զանազան ծրագրեր, միեւնոյն է՝ իրավիճակը ոչ միայն չի կայունացել, այլեւ բացասական ընթացքը շարունակւում է: Բաւական է միայն նշել, որ 2017թ. Հայաստանում ծնուել է 37 հազար 699 երեխայ. մի թիւ, որը վերջին տարիներին ամենափոքրն է: 2016թ. ծնունդների թիւը 40 հազար 592 էր, 2013թ.՝ 41 հազար 906: Միաժամանակ Հայաստանում չատ ցածր է բնական յաւելաճը՝ ծնուածների եւ մահացածների թուի տարբերութիւնը: *Ժողովուրդ* օրաթերթը պաշտօնական աղբիւրներից տեղեկացաւ, որ 2017թ արձանագրուել է վերջին տարիների ամենացածր ցուցանիշը. եթէ 2013թ. բնական յաւելաճը 14 հազար 594 էր, ապա 2017թ. այն հասել է 10 հազար 332-ի: Եւ վերջապէս, Ազգային Վիճակագրական Ծառայութիւնը (ԱՎԾ) հրապարակել է մշտական բնակչութեան թուաքանակը: Ըստ այդմ, 2018թ. Յունուարի 1-ին բնակչութեան թիւը եղել է 2 միլիոն 972 հազար 900, մինչդեռ 2013թ. մեր երկրում մշտական բնակուել է 3 միլիոն 26 հազար 900 հոգի, ասել է, թէ 5 տարուայ կտրուածքով երկրի բնակչութիւնը նուազել է 54 հազարով: Եւ ահա այս իրավիճակում Սերժ Սարգսեանը դեռ խօսում է ժողովրդագրական վիճակի էական բարելաւման մասին»:

ԸՍՏ FREEDOM HOUSE-Ի ԶԵԿՈՅՑԻՆ....

1

երկիրներու շարքին:

Աշխարհի բնակչութիւնը 7 միլիառ 400 միլիոն է: Մարդոց 39 տոկոսը կ'ապրի «ազատ» երկիրներու մէջ, 24 տոկոսը՝ «մասամբ ազատ», եւ 37 տոկոսը՝ «ոչ-ազատ»: Զեկոյցին մէջ նշուած է, որ 195 պետութիւններու 45 տոկոսը «ազատ» է, 30 տոկոսը՝ «մասամբ ազատ», 25 տոկոսը՝ «ոչ-ազատ»:

Աշխարհի «ոչ-ազատ» երկիրներու ցուցակին մէջ վերջին հինգ տեղերը կը գրաւեն Թուրքմէնստանը, Հիւսիսային Քորէան, Էրիթրէան, Հարաւային Սուտանը եւ Սուրիան:

ԽՈՀԵՐ

ԹՈՒՆԻՍԻ ՑՈՅՑԵՐԸ՝ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՈՂ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

2010 Դեկտեմբեր 10-ին Թունիսցի Մոհամէտ Պուազիզի, յուսալքուած իր կեանքի վիճակէն, կը հրկիզէր ինքզինք, սկիզբ դնելով արաբական յայտնի յեղափոխութիւններուն: Թունիսեան յեղափոխական շարժումը կը յաջողի 2011 Յունուար 14-ին գահընկեց ընել բռնապետ նախագահ Պէն Ալի:

Կը հաստատուի ժողովրդավարութիւն եւ ժողովրդավարական ընտրութիւններ: Բայց ի՞նչ ժողովրդավարութեան մասին է խօսքը անդրազգային ընկերութիւններու իշխանութեամբ, ինչպէս նաեւ Արժոյթի Միջազգային Հիմնադրամի (IMF) եւ Համաշխարհային Պանքի միջամտող գոյութեամբ՝ իրենց ֆինանսական կանոնաւորումի հրահանգներով:

2017 Օգոստոս 2 թուակիր յօդուածը Ճոնաթան Ֆենթոն-Հարվի կ'անուանէ՝ «Թունիսի անաւարտ յեղափոխութիւնը»: Յեղափոխութիւնը մնաց անաւարտ, քանի որ ժողովուրդին կենսամակարդակը մնաց նոյնը եւ ճնշուեցան ազատ խօսքի կարելիութիւնները: «Բազմաթիւ Թունիսցիներ կը զգան՝ որ յեղափոխութիւնը անաւարտ է», կը գրէ Ֆենթոն-Հարվի եւ կ'աւելցնէ. «Մինչ մէկ փտած վարչակարգ մը վերացաւ, պարզապէս ուրիշ փտած մը փոխարինեց զայն:»

Ան կը շարունակէ.

«Աշխատանքի հեռանկարները մռայլ են: Նոյնիսկ տարիներու փորձառութիւն եւ իրենց բնագաւառներուն մէջ որակաւորումներ ունեցող անձեր դժուարութեամբ կը գտնեն արժանաւորապէս հատուցուած հաստատուն աշխատանք: Ասիկա աւելի խիստ կերպով նկատելի է երիտասարդ սերունդի պարագային, ուր անգործութեան ցնցող բարձրութիւնը հասած է 40%-ի՝ աւելի վատ քան Պէն Ալիի ժամանակ:

«Ուրիշներ այնքան յուսահատած են աշխատանք գտնելէ, որ աշխատանք ապահովելու համար 2000-3000 տինար (շուրջ \$820-\$1230) կաշառք վճարած են պաշտօնատարներուն: [...]

«Աւելին. վարչակարգը յայտնի է իր ճնշողականութեամբ եւ մենատիրութեամբ՝ փտածութեամբ յագեցած: [...]

«Կառավարութիւնը գործեց, յաճախ անօրէն կերպով, կրճատելու խօսքի ազատութիւնը եւ նոյնիսկ անհատական ազատութիւնները: Այս տարուայ Ռամատանին տեղի ունեցան բազմաթիւ ձերբակալութիւններ հանրային վայրերու մէջ ուտելու, խմելու եւ ծխելու համար: Ասիկա Թունիսի սահմանադրութեան յստակ խախտում մըն է, քանի որ նման պատիժ չէ արձանագրուած այնտեղ: Կառավարութիւնը քննադատող ոեւէ ականաւոր մէկը կ'ենթարկուի հետապնդումի, լրագրողներ եւ պլոկէրներ յաճախ կը ձերբակալուին բանակը եւ ոստիկանական ուժը «վիրաւորել»-ու համար:» (Jonathan Fenton-Harvey, 'Tunisia's Incomplete Revolution,' *CounterPunch*, 2 August 2017, https://www.counterpunch.org/2017/08/02/tunisias-incomplete-revolution/):

Եւ ահաւասիկ, յեղափոխութեան եօթնամեակը իր հետ բերաւ ցոյցերու նոր ալիք մը:

Այսպէս, ԱՄՀ-ը 2.9 միլիառ տոլարի փոխատուութեան փոխարէն կը պատուիրէ կառավարութեան ընդունիլ ֆինանսական օրէնք մը՝ որ կը մուծէ վաճառքի եւ հասարակական ապահովութեան նոր տուրքեր, կը ջնջէ պետական լրավճարները, կը կրճատէ պետական աշխատուժը եւ կը բարձրացնէ հանրային ծառայողներու թոշակային տարիքը: Թունիսցիները նոր տարին կը դիմաւորեն վառելանիւթի, ապրանքի, ուտելիքի, բնակարանի, համացանցի գիներու բարձրացումով:

Ընդարձակ ցոյցերը եւ երթերը կը սկսին Երկուշաբթի, Յունուար 8-ին, 10 զանազան տարածութիւններու վրայ:

Ամբողջ շաբաթը տեղի կ'ունենան կարեւոր ցոյցեր եւ բողոքի երթեր, որոնք բոլորն ալ կը սկսին խաղաղ, իսկ մայրամուտէն ետք կը դառնան վայրագ: *Միայն* մայրամուտէն ետք: Աշխարհի բոլոր կառավարութիւններու ցանկութիւնն է ցոյցերը տեսնել ոչ-խաղաղ ընթացքով, քանի որ միայն այս պատրուակով պիտի կրնան արդարացնել զանոնք տապալելու նպատակով իրենց գործադրած ոստիկանական բռնութիւնները: Ծանօթ է, թէ ինչպէս աշխարհի «ամենահզօր» կոչուած Ամերիկան Ուօլ Սթրիթի խաղաղ նստացոյցերուն մէջ ներմուծեց խառնակիչ ուժեր՝ որոնք խանութներ ջարդեցին ու վայրագութիւն սերմանեցին:

Թունիսի պարագային, մինչ բուն վայրագութիւններ կատարողները մնացին անյայտ, ենթադրեալ «վայրագութեան» մեղադրանքով ձերբակալուեցան շուրջ 800 ցուցարարներ, ոստիկանական բացարձակ բռնութեան գործադրութեամբ:

Կիրակի, Յունուար 14-ին, յեղափոխութեան տարելիցին առիթով, հազարաւոր Թունիսցիներ կը փութան մայրաքաղաքի կեդրոնը, ինքնաբուխ կերպով ու խաղաղ միջոցներով նշելու եօթնամեակը: Ինչպէս նախորդ օրերը, վայրագութիւնը կը սկսի մայրամուտէն ետք՝ «անյայտ» ձեռքերով, որուն հետեւանքով ոստիկանութիւնը հաճոյքով կը գործածէ արցունքաբեր կազ:

Այսպէս դիմաւորեց Թունիսը յեղափոխութեան եօթնամեակը: Թունիսցի հասարակութիւնը դարձեալ շարժեցաւ գիտակցօրէն ու դրականօրէն:

ՁԱՅՆԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵԹՈՎՊԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔ

6-14 Յունուար 2018-ին, Եգիպտոսի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեան հովուական այցելութեամբ մեկնած է Եթովպիա՝ Սուրբ Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօնին առիթով եւ Ս. Պատարագ մատուցած է Ատիս Ապապայի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ: Սուրբ Սեղանին կը սպասաւորէր Բարեշնորհ Վարդգէս Սարկաւագ Նալպանտեան եւ եթովպահայ դպիրներ, իսկ երգեցողութիւնը կը կատարէր համայնքի անդամներէն բաղկացած «Մուրատեան» երգչախումբը: Յաւարտ Ս. Պատարագի կատարուեցաւ Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

Սուրբ Ծննդեան տօնին յաջորդող մեռելոցի յիշատակին առիթով Առաջնորդ Հայրը Հոգեհանգստեան Պաշտօն կատարած է Ատիս Ապապայի Ազգային գերեզմանատան մէջ՝ Եթովպահայ հոգեւոր սպասաւորներու, բարերարներու, ազգային եւ մշակութային գործիչներու եւ բոլոր ննջեցեալներու համար:

Այցի ընթացքին Սրբազան Հայրը քննարկումներ ունեցած է նաեւ համայնքի վարչական գործունէութեան հարցերուն եւ յառաջիկայի նախատեսութիւններուն շուրջ:

Շաբաթ,՝ 13 Յունուարին, Սրբազան Հայրը ուխտաւորաբար այցելած է Ատիս Ապապային Պոլէ թաղամասին կից գտնուող Ս. Հռիփսիմէի ժայռափոր սրբավայրը, ուր իրեն դիմաւորած են տեղի վանականներէն Ապպա Բէնա-ն (Բէնիամին) եւ Ապպա Թըսֆայէ-ն (Յոյս): Նշենքոր Սրբավայրը աւելի քան 400 տարուան պատմութիւն ունի եւ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ:

ԴԻՒԱՆ
ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

1 ➩ **«ԻՆՁ ԲԱՑԱԿԱՅ ՉԴՆԷ՛Ք»....**

Ուստի, Ձեր միջոցով ուզում եմ իմ հայրենաբնակ հայրենակիցներիս ջերմօրէն ողջունելով հաւաստիացնել, որ չար ու նենգ քաղցկեղին յաղթելով, ոտքի եւ ողջ-առողջ իրենց մօտ վերադառնալու օրերի կարօտով եմ ապրելու... Հիւանդութիւնն ինձ կարող է ֆիզիկապէս հիւծել, տկարացնել, յոգնեցնել, բայց իմ անկոտրում ոգին վնասել չի կարող երբեք: Այժմ ունեմ միայն մէկ նպատակ, որն այս ծանր շրջանը արժանապատուօրէն անցնելով ինչքան հնարաւոր է սեղմ ժամկէտներում լիովին առողջանալն է...

Հաւատացած եմ ու իմ իւրաքանչիւր բջիջով հաւատում, որ մեր չարքաշ, բայց սքանչելի որակներով օժտուած հայ ժողովրդի զաւակ լինելու հպարտութեամբ, հոգուս խորքում զգում եմ, որ ազգիս հանդէպ իմ պարտքն ամբողջովին վերադարձնելու ժամանակներն առջեւում են դեռեւս: Սրանք, սոսկ զգացական բառեր չեն... Ամենայն անկեղծութեամբ եմ ասում ու պնդում, որ ազգիս արժանի վաղուայ պայծառ օրերին հասնելու՝ բոլորիս երազած արդար Հայաստանն ունենալու եւ մեր զաւակներին մարդկային արժանապատուութեամբ ապրելու, հզօր երկիր թողնելու պայքարում ինձ բացակայ չդնէ՛ք:

Եւ իբրեւ վերջին խօսք. ուզում եմ բոլորն էլ իմանան որ, Սարգիս Հացպանեանը վստահաբար դեռ վերադառնալու է հայրենիք:

Լիոն-Երեւան, 1 Հոկտեմբեր 2017

ՄԱՄԼՈՅ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ
ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԽՏԱՑԵԱԼ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ
Օգոստոս 2018

Վենետիկի Պո-Արաքս Մշակութային Ընկերակցութեան, Վենետիկի “STUDIUM MARCIANUM” *Հաստատութեան հետ գործակցաբար, կազմակերպած Հայ Լեզուի եւ Մշակոյթի ամառնային խտացեալ դասընթացքը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 30 – Օգոստոս 14 թուականներուն: Քննութիւնները՝ Օգոստոս 14ին կէսօրէ վերջ: Ժամանում՝ Յուլիս 29ին, մեկնում՝ Օգոստոս 15-16ին:*

Դասընթացքը ունի չորս մակարդակ՝ բացարձակ սկսնակներէ մինչեւ յառաջացեալներ: Դասերը տեղի կ'ունենան երկուշաբթիէ Շաբաթ, օրը հինգ պահ՝ առաւօտեան: Դասընթացքի ամբողջական տեւողութիւնն է 65 դասաժամ: Դասերու ներկայութիւնը ՊԱՐՏԱԴԻՐ է: Մասնակցութեան համար պահանջուած նուազագոյն տարիքն է 18: Հնարաւոր բացառութեան համար պէտք է մասնաւոր դիմում կատարել Դասընթացքի Վարչութեան: Դիմումները պէտք է կատարուին ԱՆՁԱՄԲ եւ ԳՐԱՒՈՐ, նշելով միշտ ՀԵՌԱԽՕՍԻ թիւ մը եւ ԵԼԳՐԱՅԻՆ (EM) հասցէ մը: Դասընթացքին զուգահեռ տեղի պիտի ունենան մշակութային այցելութիւններ: ՓԱՓԱՔՈՂՆԵՐՈՒՆ, կէսօրէ վերջերը, ՁՐԻԱԲԱՐ ՊԻՏԻ ԱՒԱՆԴՈՒԻՆ նաեւ՝ ԴՈՒԴՈՒԿԻ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ եւ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԴԱՍԵՐ:

Արձանագրութեան սակն է՝ 800 € կամ համապատասխանը՝ տարադրամով ըստ օրուան սակին: Այս գումարին 500 եւրոյի բաժինը պէտք է վճարուի կանխաւ՝ մինչեւ Փետրուարի 28ը: Այդ թուականէն վերջ պէտք է վճարուի 550 եւրոյ մինչեւ ՅՈՒՆԻՍԻ 30ը, որ արձանագրութեան համար վերջին պայմանաժամն է: Արձանագրութեան մնացեալ մասը ՊԷՏՔ է ՎՃԱՐՈՒԻ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՄՈՒՏՔԻ ՕՐԸ: ՎԱՐԿԱԹՂԹԱՅԻՆ վճար (Credit card) չ'ընդունուիր: 10% զեղչ մը կը կատարուի անոնց՝ որոնք նախապէս լաւ արդիւնքով մասնակցած են դասընթացքին, գոնէ երկու անգամ: Նոյն զեղչը կը կատարուի նաեւ միասին յաճախող մօտիկ ազգականներէն մէկուն (ծնողք, քոյր, եղբայր, կողակից): ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՎՃԱՐՈՒՄԸ ՈՐԵՒԷ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ՉԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ, բացի հաւաստի և ճամբորդութիւնը արգիլող հիւանդութեան պարագային: Դրամատնային փոխանցումով (bank transfer) վճարելու համար, յետ դիմումի ընդունելութեան՝ քարտուղարութիւնը պիտի ուղարկէ դրամատնային հաշուի հարկաւոր տեղեկութիւնները (հաշուեհամար, IBAN եւլն.): Դրամատնային բոլոր ծախսերը դիմողին կը պատկանին:

Կ'ընձեռուի բնակութեան հնարաւորութիւն՝ Վենետիկի պատմական կեդրոնին մէջ, օժտուած՝ խոհանոցային յարմարութիւններով, Յուլիս 29-Օգոստոս 15 ներառեալ: Ամբողջ այս շրջանին համար, բնակութեան սակն է՝ 810 € անձ գլուխ երկու հոգինոց սենեակի մէջ, իսկ 980 € առանձին սենեակի մէջ, երկու պարագային ալ՝ լոգարանային եւ զովասարքչային յարմարութիւններով: Բնակութեան վճարը, տուեալ ժամանակաշրջանի ընթացքին, ենթակայ չէ օրական հաշուարկումի: Անոնք որ կը խորհին նշեալ թուականներէն աւելի առաջ ժամանել կամ յետոյ մեկնիլ, պէտք է իրենք հոգան իրենց բնակութեան պայմանները այդ օրերուն համար:

Պո-Արաքս Ընկերակցութիւնը կրնայ տրամադրել քիչ թիւով կրթաթոշակներ: Ով որ կը փափաքի դիմել կրթաթոշակի համար, պէտք է որ դիմումնագիրը ղրկէ՝ իր կենսագրական բնութագրին (curriculum) *ու մէկ երաշխաւորագրի հետ՝ Դասընթացքի Վարիչին՝ Տ. Լեւոն Արք. Զէքիեանի՝* zkybhs@gmail.com, *ու փոխ-Վարիչին՝ Դոկտ. Բենեդետտա Կոնտինի՝* bendettacon@gmail.com:

Յաւելեալ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ համար նամակ մը ուղարկել հետեւեալ հասցէներուն՝ daniela@padus-araxes.com; benedettacon@gmail.com: *Ի հարկին հեռաձայնել բջիջային թիւերուն՝* +39.347.4562981 *(Դանիելա) եւ* +39.349.0986027 *(Բենեդետտա) երկուշաբթի եւ Հինգշաբթի առաւօտները ժամը* 10:30-13:00, *և կամ երեքշաբթի, Չորեքշաբթի և Ուրբաթ իրիկունները ժամը* 20:00-21:30 *(ԻՏԱԼԻՈՅ ԺԱՄՈՎ): Կը խնդրուի լաւ ստուգել ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ ԺԱՄԵՐՈՒ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ:*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

Ուրբաթ, 2 Մարտ 2018, երեկոյեան ժամը 8-ին

ՄԻՏՔԻ ՄՏԵՐԻՄ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 2008 ՄԱՐՏ 1-Ի ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(10-ամեակին առիթով)

Վաւերագրական շարժանկարի ցուցադրութիւն՝

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԳԱՐՈՒՆԸ»

Կը յաջորդէ շարժանկարին շուրջ ազատ զրոյց բոլոր ներկաներուն մասնակցութեամբ

Հասցէ՝ 66 Ռամսէս փողոց, չորրորդ յարկ, Հելիոպոլիս

Միրայիր հրաւէր բոլորին

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՏԵՂ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՍՈՐԻ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

8 Նոյեմբեր 2016-ին, Եգիպտոսի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեանի օրհնութեամբ եւ նախագահութեամբ, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ, տեղի ունեցաւ համատեղ Ս. Պատարագ Արեւելեան Ուղղափառ Քոյր եկեղեցիներու մասնակցութեամբ:

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք որ Եգիպտոսի մէջ համատեղ Ս. Պատարագ մատուցելու այս աւանդոյթը կը շարունակուի, եւ այս տարի այն տեղի ունեցաւ Գահիրէի Ասորի Ուղղափառ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ:

Շաբաթ, 20 Յունուար 2018-ի առաւօտեան, եկեղեցւոյ զանգերու ղօղանջներու ներքոյ, Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Դամասկոսի Պատրիարքարանի Փոխանորդ Մար Թիմութաւս Մաթա Էլ Խուրի Արքեպիսկոպոսի, Անպա Ռուֆայէլի եւ Գերաշնորհ Տ. Աշոտ Եպիսկոպոսի գլխաւորութեամբ եւ Քոյր եկեղեցիներու հոգեւորականներու, սարկաւագներու եւ դպիրներու ուղեկցութեամբ եկեղեցական թափօրը ուղղուեցաւ դէպի եկեղեցի:

Ս. Պատարագը կը մատուցանէր Մար Թիմութաւս Մաթա Էլ Խուրի Արքեպիսկոպոսը՝ մասնակցութեամբ Գերաշնորհ Աշոտ Սրբազանի, Անպա Ռուֆայէլի, Ասորի Եկեղեցւոյ Գահիրէի հոգեւոր հովիւ Ապունա Կիրիլոս Էլ Մասուտիի, Եթովպիոյ Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Գահիրէի հոգեւոր հովիւ Ապունա Աբրահամի եւ Էրիթրիոյ Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Գահիրէի հոգեւոր հովիւ Ապունա Տէպրոյի:

Ըստ նախապէս հաստատուած կարգի, Քոյր եկեղեցիներու հոգեւոր հայրերը սուրբ խորհուրդին մասնակցեցան իրենց մայրենի լեզուով հնչած աղօթքներով եւ սարկաւագներու եւ դպրաց դասերու երգեցողութեամբ: Տեղին է նշել, որ արարողութիւնը ուղիղ եթերով կը սփռուէր արբանեակային «Me sat» հեռուստաալիքով:

Ս. Պատարագի ընթացքին, Ասորի Արքեպիսկոպոսը իր խօսքը ուղղեց ներկաներուն եւ ողջունեց ներկայութիւնը Քոյր եկեղեցիներու հոգեւորականներուն եւ հաւատացեալներուն կարեւորելով համատեղ Ս. Պատարագի արարողութեան անհրաժեշտութիւնը:

Այնուհետեւ իր հրաւէրին ընդառաջ, նախ ողջոյնի խօսք արտասանեց Անպա Ռուֆայէլը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց ջերմ ընդունելութեան համար:

Իր կարգին Թեմիս Բարեխնամ Առաջնորդ Տ. Աշոտ Եպիսկոպոսը եւս շնորհակալութիւն յայտնեց Արքեպիսկոպոսին իր խօսքին մէջ կարեւորելով համատեղ Ս. Պատարագի արարողութիւնը, որով մէկ անգամ եւս կը հաստատուի մեր Քոյր Եկեղեցիներուն միութիւնն ու հաղորդութենական կապը:

Սրբազան Հայրը անդրադարձաւ նաեւ արեւելքին մէջ տեղի ունեցող երեւոյթներուն ի մասնաւորի ըսելով. «Այսօր ցաւով կ'արձանագրենք քրիստոնեաներուն նկատմամբ շարունակուող բռնութիւններն ու հալածանքները, որոնք տակաւին կը շարունակուին եւ որուն զոհ կ'երթան մեր քոյրերն ու եղբայրները: Լիայոյս ենք որ Տիրոջ ամենողորմ սիրով ու բարութեամբ, ինչպէս նաեւ մեր միաւանականութեան ոգով պիտի կարենանք յաղթահարել բոլոր դժուարութիւններն ու խոչընդոտները:

Կ'աղօթենք որ համատեղ գործադրուող բոլոր ջանքերը արդիւնաւորուին եւ քրիստոնեայ հաւատաւոր ժողովուրդը ապրի սիրոյ ու համերաշխութեան մէջ»:

Արարողութենէն ետք հիւրասիրութիւն մը կազմակերպուած էր, որուն ընթացքին եկեղեցականներուն յիշատակի նուէրներ տրուեցան:

ԴԻՒԱՆ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

2 ➩ **ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ...**

Յունուար 1905 – Աղեքսանդրիոյ մէջ կը սկսի լոյս տեսնել *Շիրակ* ամսաթերթը, որուն խմբագիրներէն մէկը կ'ըլլայ Արփիարեան:

17 Հոկտեմբեր 1905 – Կը սկսի խմբագրել Գահիրէի *Լուսաբեր* լրագիրը, ուր 1907-ին կը սկսի ընդարձակ բացայայտումներ հրապարակել Վահէ Արզուեանի չողոքորթութիւններուն մասին Վերակազմեալ Հնչակեան Կուսակցութեան ծիրէն ներս:

12 Փետրուար 1908 – Կը սպաննուի Գահիրէի մէջ՝ Արզուեանի եւ իր խմբակի նախաձեռնութեամբ:

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1809 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2018 ՀԱՏԸ ՉԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ.

عدد رقم ١٨٠٩ الخميس ٢٢ فبراير ٢٠١٨

ՉԵՄ ԿԱՐԾՈՒՄ, ԹԷ ՂԱՐԱԲԱՂ ԿՈՄԻՏԷԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ ԿԸ ՄԻԱՒՈՐՈՒԵՆ. ԱՐԱՄ ՄԱՅԻԼԵԱՆ

ԹԱԳՈՒՀԻ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Ղարաբաղեան Շարժման 30-ամեակը դեռ փորձելու են վերաիմաստաւորել մտաւորականները, քաղաքական-հասարակական գործիչները: Առաջիկայում դեռ թերթելու ենք մեր ոչ վաղ անցեալի բազմիցս թերթուած, ինչպէս նաեւ անյայտ մնացած չատ էջեր: Յատկապէս որ՝ անկախ Հայաստանի պատմութեան դերակատարները դեռ քաղաքական ասպարէզում են, դեռեւս չլուծուած է մնում Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութիւնը՝ 88-ի Շարժման ակունքներում կանգնած եւ այդ ալիքի վրայ յետագայում իշխանութեան եկած քաղաքական գործիչներին վերապահելով սեփական խօսքն ասելու պատասխանատուութիւն:

1988 թուականի ղարաբաղեան չարժումից անցել է 30 տարի: Պատրա՞ստ էինք արդեօք մենք անկախութեան:

Մեր զրոյցը Ղարաբաղեան Շարժման մասնակից, 1990-95թթ. Գերագոյն Խորհրդի պատգամաւոր Արամ Մայիլեանի հետ է:

-Պարոն Մայիլեան, երբ յետահայեաց նայում ենք 88-ի իրադարձութիւններին, այդ չարժումն ինքնաբո՞ւխ էր, մեր ժողովուրդը պատրա՞ստ էր այն ժամանակ անկախութեան, թէ՞ էմոցիոնալ պոռթկում ապրեց:

-Չեմ ցանկանում միանգամից գնահատական տալ, որովհետեւ գնահատական տալը վերլուծաբանների գործն է: Ես ուզում եմ ասել, որ Ղարաբաղեան չարժումը դարձել է պատմական երեւոյթ, եւ ժամանակն է տալ այդ Շարժման քաղաքական գնահատականը, պատմագիտական նշանակութիւնը: Այն սովորական երեւոյթ չէր, իրականում այն հայ ժողովրդի կեանքում եզակի երեւոյթ էր: Եւ այդ Շարժման պատմութիւնը հասարակութեանը ճիշտ ներկայացնելը դառնում է օրախնդիր: Այսօրուայ երիտասարդութիւնը չատ քիչ բան գիտի Շարժման մասին, չի պատկերացնում այն ժամանակուայ մթնոլորտը, ձգտումները, Շարժման պատմական եւ ազգային հիմքերը: Պատմութեան դասագրքերն այսօր այդ ամէնը ներկայացնում են խեղաթիւրուած: Եւ այն մարդիկ, որոնք ճշմարտութիւնը պէտք է հասցնեն այսօրուայ հասարակութեանը, սերունդներին, կամաց-կամաց դուրս են գալիս ասպարէզից: Եւ ժամանակն է, որ նրանք հեռանան ասպարէզից, որովհետեւ Շարժման ամենաերիտասարդ մասնակիցները 60-ն անց մարդիկ են: Եւ մենք հասարակութեանը պէտք է թողնենք ճիշտ պատկերը՝ ինչ էր կատարւում 1988-ի Շարժման ժամանակ:

Մենք տեսնում ենք, որ այսօր խեղաթիւրւում է պատմութիւնը: Իսկ եթէ դու անցեալի ճիշտ պատկերը չես տեսնում, ապա չես կարող առաջընթաց ունենալ: Անցեալը պէտք է իմանալ, իմանալ, թէ այսօրուայ Հայաստանն ինչպէս ծնուեց, ինչ հիմքերի վրայ: Եւ դրա համար Շարժման առաջամարտիկները, լիդէրները պէտք է կազմեն մի գիրք կամ ձեռնարկ, որը ճշմարիտ կը ներկայացնի Ղարաբաղեան չարժումը: Շարժման ակունքները խորն են, Ղարաբաղն անընդհատ ապստամբել է: Բայց պէտք է վերլուծել Շարժման նշանակութիւնը ազգային պատմութեան մէջ: Իրականում Շարժումը չրջման կէտ էր պատմութեան մէջ: Մենք հասկանում էինք, որ եթէ պարտուենք, ապա դուրս ենք գալու պատմութիւնից:

Հաշուի առնելով Ղարաբաղեան չարժման դերը մեր պատմութեան մէջ, կրկնում եմ, այդ Շարժման առաջնորդները պէտք է կազմեն մի ձեռնարկ, որը ճշգրիտ կը ներկայացնի, թէ ինչն ինչոց է:

30 տարի է անցել, եւ կարելի է հանգիստ վեր հանել պատմութիւնները, թէ ինչ յարաբերութիւններ են եղել պետական մարմինների հետ, Մոսկուայի հետ, որոնք հասարակութեան չատ չերտերի յայտնի չեն: Պէտք է վեր հանել այդ ամէնը, որ կարողանանք յստակ հասկանալ, թէ ինչ է տեղի ունեցել: Պէտք է փրկել Ղարաբաղեան չարժումը կեղծարարներից:

-30 տարի անց էլ տեսնում ենք, որ կոմունիստական նոմենկլատուրային մտածողութիւն ունեցողներն են այսօր իշխանութեան վերին էչելոններում: Նրանք իշխում են նաեւ կրթական, բուհական, գիտական հաստատութիւններում: Ինչո՞ւ, ըստ Ձեզ, 30 տարուայ ընթացքում չկարողացանք հասնել այնպիսի փոփոխութիւնների, որ նրանք կրկին չյայտնուեն իշխանութեան մէջ:

-Եթէ խորութեամբ նայենք, ապա կը տեսնենք, որ հայ ժողովուրդը չունի պատմագիտական, պատմաքաղաքական մշակոյթ: Պատմագիտական մշակոյթը նշանակում է անաչառ վերլուծութիւններ: Իսկ մեզ մօտ ձեւաւորուել է անպայման մեղաւորին գտնելու, սեփական մեղքը չտեսնելու մշակոյթ: Կամ էլ՝ անիմաստ տեղը հերոսացնում են անհատին, ինչը նոյնպէս չատ վտանգաւոր է: Իսկ այդ ամէնը հնարաւորութիւն չի տայ սերունդներին ճիշտ եզրակացութիւնների յանգելու:

Վերադառնալով Ղարաբաղեան Շարժմանը՝ կարող եմ ասել, որ այն կոլեկտիւ ղեկավարման եզակի նմոյշ էր: Ղարաբաղ Կոմիտէն, որը բաղկացած էր 11 հոգուց, ղեկավարում էր հսկայական զանգուածների: Դա արտառոց երեւոյթ էր:

-Ինչո՞վ էր այդ Շարժումն, ըստ Ձեզ, առանձնանում յետխորհրդային երկրների այլ Շարժումներից:

-Ադրբէջանական Շարժումը սկսեց մեր Շարժումից: Նոյնիսկ Մերձբալթիկայից չատերն էին գալիս՝ տեսնելու, թէ ինչպէս կարելի է կազմակերպել զանգուածային միջոցառումներ: Եւ վերջապէս առաջին անգամ մի ամբողջ հանրապետութիւն գործադուլ էր անում Կենտրոնի դէմ: Շատ-չատ պատմական դէպքեր են տեղի ունեցել, որոնք պէտք է վեր հանուեն, պէտք է ներկայացուեն մեր սերունդներին, սփիւռքին: Այսօր նոյնիսկ սփիւռքում ծանօթ չեն Ղարաբաղեան Շարժման պատմութեանը:

Շատ հետաքրքիր երեւոյթ է տրանսֆորմացիան Ղարաբաղեան խնդրից դէպի անկախութեան ձգտում: Դա ստացուեց աստիճանաբար: Պէտք է վերլուծել, թէ ինչ գաղափարախօսութիւն յանգեցրեց նրան, որ մարդիկ հասկացան՝ պէտք է պետութիւն ունենալ: Ժողովուրդը գնաց պատերազմի դաշտ եւ կարողացաւ յաղթել: Ինչպէ՞ս կարողացաւ Հայաստանը յաղթել: Ըստ իս՝ դա տեղի ունեցաւ այն պատճառով, որ Շարժման գլխաւոր ուժերից մէկն արդիւնաբերական, գիտական ինտելիգենցիան էր:

↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՌԱՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ ԵԿԱՆ, ԽՕՍԵՑԻՆ ԳՆԱՑԻՆ... ՍԱՀՄԱՆԻՆ ԷԼ ԶՈՀ ՈՒՆԵԻՆՔ

ՏԻԳՐԱՆ ՎԱՀԱՆԷ

Ինչպէս արդէն բազմիցս է նչուել, մեկնարկել է ԵԱՀԿ Մխ համանախագահների այցը Հարաւային Կովկաս եւ Բաքւում տեղի ունեցած հանդիպումներից յետոյ եռանախագահները ժամանել են Երեւան եւ հանդիպում ունեցել Հայաստանի ԱԳ նախարար Էդուարդ Նալբանդեանի հետ:

Հայաստանի ԱԳ նախարարութեան տարածած յայտարարութիւնն այս առնչութեամբ, կարելի է համարել չարքային ստանդարտներից մէկը: Կրկին համանախագահներին ներկայացուել է Անջէյ Կասպրչիկի գրասենեակի դիտորդական կազմի ընդլայնման մասին ձեռք բերուած սկզբունքային համաձայնութիւնից Բաքուի խուսանաւումները եւ այլն եւ այլն, ամէն ինչ այնպէս, ինչպէս լսում, տեսնում ու կարդում ենք տարիներ չարունակ՝ «հանդիպել՝ հանդիպելու համար» եւ «բանակցել, որ բանակցութիւնները չարունակուեն» թէզերի տրամաբանութեամբ:

Հայաստանի ԱԳ նախարարութեան տարածած յայտարարութեան մէջ նաեւ նչուած է, որ հայկական կողմը ներկայացրել է նաեւ օրերս տեղի ունեցած հերթական միջադէպի մասին, որին զոհ է գնացել մէկ հայ զինուոր: Կարելի է պարզապէս պատկերացնել՝ համանախագահների տխուր դէմքերը, ցաւակցութեան անկեղծ խօսքերը, որոնք փոխանցուել են նախարար Նալբանդեանին եւ հաւաստիացումները, որ ամէն բան կ'անեն, օրինակ, որպէսզի լարուածութիւնը թուլանայ, մարդկային զոհեր չլինեն եւ այլն: Եթէ մի փոքր էլ երեւակայութեանը զոռ տանք, ապա կարելի է նոյնիսկ պատկերացնել, որ համանախագահները գուցէ նաեւ փոքրիկ մէկ-երկու սպառբերութեամբ յայտարարութիւն էլ տարածեն իրենց հերթին, որում մէկ նախադասութեամբ կը ցաւակցեն ու կը զօրակցեն, միւսով էլ վերացական ձեւակերպումով կ'ասեն «տղերք էսպէս լաւ չի, հանգիստ մնացէք» (բայց չեն մանրամասնի, տղերքն ովքեր են կոնկրէտ եւ որ կողմի տղերքին են դիմում): Յետոյ արդէն համանախագահները յաջորդ օրն առաւօտեան կը նախաճաշեն ու կը գնան Ստեփանակերտ, որտեղ կը հանդիպեն Լեռնային Ղարաբաղի ղեկավարութեան հետ:

Իսկ յետոյ... Յետոյ նրանք հանգիստ կերպով, իրենց աշխատանքը բարեխիղճ կերպով կատարածի կեցուածքով կը վերադառնան տուն, կը զեկուցեն, որ կատարել են իրենց յանձնարարականը ու կը սպասեն, մինչեւ Հայաստանում եւ Ադրբէջանում տեղի ունենան նախագահական ընտրութիւնները, որպէսզի կրկին գան, կրկին հանդիպեն, կրկին խօսեն ու այսպէս չարունակ: Իսկ մինչ այդ չաբաթական ռեժիմով կ'իմանանք, որ սահմանին զոհ ունենք՝ ձգձգուած եւ «ճիտին պարտք» դարձած հակամարտութեան զոտում:

Հրապարակ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԹԻՒԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ Է ՆՈՒԱԶԵԼ

ԴԻԱՆԱ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Մինչ Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեանը Մայիսի 18-ին վեցերորդ գումարման Ազգային Ժողովի առաջին նիստին խոստացաւ 2040 թուականին հանրապետութեան բնակչութեան թիւն առնուազն 4 միլիոնի հասցնել, պաշտօնական վիճակագրութիւնը փաստում է, որ բնակչութիւնը չարունակում է նուազել եւ 4 միլիոնի հասնելու միտումներ բացարձակ չունի:

2017-ի Յունուարի 1-ից մինչ այս տարուայ նոյն ժամանակահատուած՝ Հայաստանի բնակչութիւնը նուազել է 13 200-ով: 2017-ի Յունուարի 1-ի տուեալների՝ 2 միլիոն 986 հազար, փոխարէն, այս տարուայ Յունուարի 1-ին հանրապետութիւնում հաշուառուել է 2 միլիոն 972 հազար մարդ:

Հանրապետութիւնում բնակչութիւնը միայն 6000-ով աճել է Երեւանում, հանրապետութեան մնացած մարզերում բնակչութիւնը նուազել է. կամ այդ մարզերի բնակչութեան որոշ հատուածի հոսք է եղել Երեւան, կամ էլ նրանք արտագաղթել են:

↳ 4

ՅԱԿՈԲ ՄԱԶԼՈՒՄԵԱՆ՝ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏԱՀԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հ. ԱՒԱԳԵԱՆ

Զայն գիտէի իբրեւ մարզիկ՝ պասքէթպոլ խաղացող: Բայց ո՞վ պասքէթպոլ չէ խաղացած եգիպտահայ ակումբներուն մէջ:

Յետոյ լսեցի որ մեկներ է Երեւան՝ Կոմիտասի անուան Երաժշտանոցին մէջ ուսանելու երաժշտահանութիւն, յայտնի երաժշտահան Վարդան Աճէմեանի դասարանը:

Անակնկալ քայլով մը, 2013 Յունուար 6-ին, Հելիոպոլսոյ Պըլըքտանեան սրահին մէջ, Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան Երիտասարդական Փառատօնին կը բերէր իր մասնակցութիւնը՝ դաշնակի նուագածութեամբ մեկնաբանելով սեփական ստեղծագործութիւնները: Մամուլի ծանուցումը իրեն վերապահած էր հետեւեալ տողերը. «Հայաստանէն յատկապէս հրաւիրուած, Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան երիտասարդներէն ՅԱԿՈԲ ՄԱԶԼՈՒՄԵԱՆ, ուսանող Երեւանի Կոմիտասի անուան Պետական Երաժըշտանոցի» (*Արեւ*, 4 Յունուար 2013, էջ 6):

«Փրոֆեսիոնալ» երաժիշտ մը մերժեց մասնակցիլ, ձեռնարկէն անմիջապէս ետք ընտրելախաւի ներկայացուցիչ մը բացասական լուրեր սկսաւ տարածել, ես ինքս լուրջ անհանգստութեան պատճառով աւելորդ ճիգ մը չթափեցի ներկայ գտնուելու, իսկ մամուլը «գրող» չունենալուն պատճառով նախընտրեց չքննախօսել: Մազլումեանի գործերը չէին յարմարած սփիւռքի ինքնասահմանած «հայապահպանում»-ի չըջանակներուն մէջ: Երիտասարդ երաժշտահանը ուսումը չարունակելու համար վերադարձաւ Երեւան եւ ամէն բան մոռցուեցաւ: Եգիպտահայ «հայապահպանում»-ը չվնասուեցաւ...:

Բայց կը գտնուի YouTube-ը: Այնտեղ տեղադրուած է Մազլումեանի *Կ'ուզեմ* խմբերգին կենդանի կատարումը 2016 Մայիս 31-ին, Երեւանի Կոմիտասի անուան Կամերային Տան մէջ, մեկնաբանութեամբ Երեւանի Հովեր երգչախումբին, խմբավար՝ Սօնա Յովհաննիսեան: Խմբերգը յօրինուած է խորհրդահայ վաղամեռիկ բանաստեղծ Աշոտ Աւդալեանի խօսքերով: Վեց ու կէս վայրկեան տեւող ա քափելլա գործ մը՝ յագեցած հնչիւնային տարածութիւններու եւ ներդաշնակութեան չերտային թանձրութիւններու յարաշարժ ընթացքով:

Կ'ուզեմը ունի իր պատմութիւնը: Ան յօրինուած է *Երիտասարդ կոմպոզիտորների խմբերգային ստեղծագործությունների համահայկական մրցույթի* Բ. փուլին համար: Մրցոյթին հովանաւորներն էին Գագիկ Ծառուկեան Բարեգործական Հիմնադրամը եւ Հայկական Երաժշտական Համաժողովը: Ծառուկեանի ներգրաւումը երաժշտական մարզէն ներս բազում հարցադրումներու դուռ կը բանայ. ո՞ւր է Պետութիւնը, ո՞ւր է Կոմպոզիտորների Միութիւնը, եւ ինչպէ՞ս կրնայ օլիկարք մը նման ներդրում ունենալ հայկական մշակոյթին մէջ, ուրիշ հարց, թէ տուեալ մրցոյթի յանձնախումբի անդամները կը ներկայացնեն Հայաստանի լաւագոյն երաժիշտները՝ Լեւոն Զաուչեան, Երուանդ Երկանեան, Վարդան Աճէմեան, Վահրամ Բաբայեան, Արմենուհի Կարապետեան, Սօնա Յովհաննիսեան, որոնց ամբողջապէս վերապահուած է մրցոյթի վերջնական գնահատականներու սահմանումը: Երեւոյթը կը յիշեցնէ եգիպտացի օլիկարք Նակիպ Սաուիրէսն ու իր բարեգործական հիմնարկութեան գրական - մշակութային մրցանակաբաշխութիւնները: Ծառուկեանի, Սաուիրէսի եւ բազմաթիւ ծանօթ գերհարուստներու անդրազգային ընկերութիւնները փոխարինումներն են պետութեան, ընկերութիւններ՝ որոնք կ'ազդեն պետական քաղաքականութիւններուն վրայ եւ ուղղութիւն կու տան անոնց, ճիշդ այնպէս ինչպէս Անթոնիօ Նեկրի եւ Մայքըլ Հարթ մանրամասնած են իրենց *Կայսրութիւն* խորագիրով հանրածանօթ հատորին մէջ (Michael Hardt and Antonio Negri, *Empire*, Harvard University Press, 2000): Ծառուկեան եւ Սաուիրէս՝ Պիլ Կէյթսի, Ժորժ Սորոսի, ինչպէս նաեւ Google-ի, IBM-ի, eBay-ի Գլխաւոր Գործադիր Տնօրէններուն նման, այն անձերն են՝ զորս Սլավոյ Ժիժէք կարողապէս անուանած է «լիպերալ համայնավարներ» (Zlavoj Žižek, *Violence*, New York: Picador 1908, p. 16), այսինքն, անոնք արհեստականօրէն միացնելով հասարակական պատասխանատուութեան պարտականութիւնը

Յակոբ Մազլումեան՝ Կ'ուզեմի կատարումէն ետք կը ստանայ ներկաներուն ծափահարութիւնները:

(համայնավար) շուկայի (լիպերալ) հետ, կը ծածկեն իրենց սեփականած անդրազգային ընկերութիւններուն դրամատիրական յարձակողական նկրտումները:

Մրցոյթին Բ. եւ վճռական փուլը տեղի կ'ունենայ 2016 Մայիս 31-ին, Կոմիտասի անուան Կամերային Երաժշտութեան Տան մէջ: Բոլոր գործերը կը կատարէ Հովեր երգչախումբը: *Կ'ուզեմը* կը ստանայ առաջին մրցանակ: Յանձնախումբը Մազլումեանին պաշտօնապէս կը ներկայացնէ իբրեւ «եգիպտահայ», հաւանաբար չեշտադրելու համար մրցոյթին «համահայկական» հանգամանքը, թէեւ, չեմ գիտեր 2013-ի եգիպտահայ պաղ ընդունելութենէն եւ ապա գրեթէ մնայուն կերպով Հայաստանի մէջ ապրելէն ետք, որքան ինք պիտի փափաքէր գործ ունենալ եգիպտահայութեան հետ:

Մրցոյթի Բ. փուլի ազդագիրը

Մրցոյթէն մէկ ամիս ետք՝ 2016 Մայիս 27-ին, Հովեր երգչախումբը *Կ'ուզեմը* կ'ընդգրկէ իր երգահանդէսին մէջ, Կոմիտաս վարդապետի, Ռախմանինովի, Տիւրիւֆլէի, Փուլէնքի, Թաւըներ, Ռաութաւաարայի, Փենտերեցքիի, Օհանայի, Մալէրի եւ Պիւքէնպերկի գործերուն հետ միասին:

Այլապէս, Մազլումեան աշխոյժ գործունէութիւն կը ցուցաբերէ Հայաստանի մշակոյթի կեանքէն ներս:

2015 Դեկտեմբեր 27-ին, Կամերային Երաժըշտութեան Տան մէջ՝ Վարդան Աճէմեանի ստեղծագործական դասարանի բարեգործական նուագահանդէս: Մազլումեան կը մասնակցի իր Լարային Քառանուագով:

2016 Ապրիլ 8-ին, Նարեկացի Արուեստի Միութեան մէջ՝ երիտասարդ երաժշտահաններու գործերու ունկնդրութիւն եւ քննարկում: Մազլումեան կը ներկայանայ *Արարատ* գործով՝ մեներգի եւ դաշնակի համար:

2017 Փետրուար 25-ին, ԷՕՆ ակումբին մէջ՝ Իտիլիա զուգանուագին նուագահանդէսը, Մազլումեան՝ դաշնակ, եւ Ֆրանսայէն Րաֆֆի Հայքան՝ ուտ: Խումբը կը համատեղէ դասական եւ ֆոլք երաժշտութեան տարրեր:

2017 Մայիս 31-ին, Կոմպոզիտորների Միութեան դահլիճին մէջ՝ *Երիտասարդ հայ կոմպոզիտորների կամերային երաժշտութեան 3-րդ փառատօն*, Բ. նուագահանդէս: Կը նուագուի Մազլումեանի Լարային Եռանուագը, կատարողներ՝ Անի Աղիկեան (ջութակ), Ելենա Հայրապետեան (վիոլա) եւ Դաւիթ Պիչիկեան (թաւջութակ):

2017 Սեպտեմբեր 2-ին, Իլիկ փորձարարական տարածք-սրճարանին մէջ՝ նուագահանդէս *Պրոլետարներ բոլոր երկրների* խորագիրով: Ելոյթ կ'ունենան՝ Յակոբ Մազլումեան (դաշնակ), Հռիփսիմէ Պապայեան (կախոն) եւ Կարէն Օհանեան (երգ):

2017 Դեկտեմբեր 19-ին, Երեւանի ՀԲԸՄ-ի դահլիճ՝ երիտասարդ երաժշտահաններու նուագահանդէս, ուր կը հնչէ Մազլումեանի գործերէն մէկը:

Նշած ըլլալու համար լոկ քանի մը նմոյշ:

Ճամբան դեռ երկար է:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՆՈՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Թեմիս բարեխնամ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Աշոտ Եպս. Մնացականեանի խնդրանքով եւ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրհնութեամբ՝ 2018 Թուականի թիւ 25 Հայրապետական տնօրինութեամբ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միաբան Հոգշ. Տ. Դերենիկ Աբղ. Սահակեան Յունուար 10-էն ծառայութեան կոչուած է Եգիպտոսի Հայոց Թեմ:

Հոգեշնորհ Հայր Սուրբը պիտի հետեւի արաբերէնի դասընթացքներուն եւ միեւնոյն ժամանակ իր ծառայութիւնը բերէ Եգիպտոսի Հայոց Թեմէն ներս:

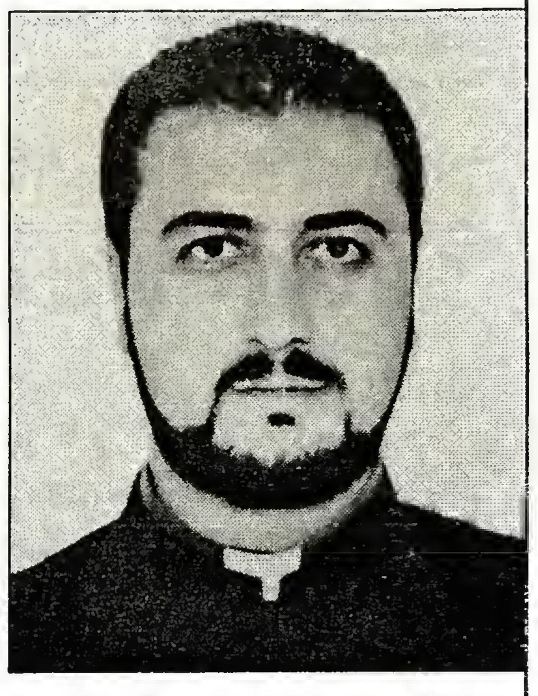

Ստորեւ կը ներկայացնենք Հայր Դերենիկի համառօտ կենսագրութիւնը.

Հոգշ. Տ. Դերենիկ Աբղ. Սահակեան (աւազանի անունը՝ Արմէն) ծնած է 1988 Յունուար 30-ին, Հայաստանի Կոտայքի մարզի Մեղրաձոր գիւղը:

1995-2005-ին ուսանած եւ աւարտած է Մեղրաձորի միջնակարգ դպրոցը:

2005-2011-ին ուսանած եւ աւարտած է Գէորգեան Հոգեւոր Ճեմարանը:

2010 Դեկտեմբեր 25-ին, ձեռամբ Գերշ. Տ. Արտակ Եպս. Տիգրանեանի, ձեռնադրուած է սարկաւագ:

2012-ին պաշտպանած է մագիստրոսական թէզ՝ *Հայ Եկեղեցու եւ Հոգեւորականութեան հալածանքները Համայնավարութեան առաջին տասնամեակներուն (1920-1940 թթ.)* թեմայով եւ ստացած է Գերազանց գնահատական:

2011 Յուլիս 12-ին ծառայութեան նշանակուած է Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի Միջեկեղեցական յարաբերութիւններու բաժնին մէջ, որպէս գործավար-քարտուղար:

2012 Յունուար 12-ին հիմնադրած է Լուսաւորչի Կանթեղ եկեղեցասիրաց միութիւնը:

2013 Ապրիլ 21-ին, ձեռամբ Գերշ. Տ. Գէորգ Եպս. Սարոյեանի, ձեռնադրուած է կուսակրօն քահանայ՝ վերանուանուելով Տ. Դերենիկ Աբեղայ:

2014-2016-ին ուսանած է Աթէնք (Յունաստան). մէկ տարի մասնակցած է յունարէնի դասընթացներուն եւ մէկ տարի ալ Աթէնքի Աստուածաբանական Համալսարանին մէջ հետեւած է Հովուական Աստուածաբանութեան դասերուն:

2016-2017-ին պաշտօնավարած է Գէորգեան Հոգեւոր Ճեմարանին մէջ:

2017-ին մեկնած է Ֆրանսա եւ Պեզանսոն քաղաքի Ֆրանշ-Քոմթէ Համալսարանի Կիրառական Լեզուաբանութեան Կեդրոնին մէջ մասնակցած է ֆրանսերէն դասընթացքներուն:

2018 Յունուար 10-էն կը ծառայէ Եգիպտոսի Հայոց Թեմէն ներս:

ԴԻՒԱՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԾԱՌՈՒԿԵԱՆԸ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆԸ ՆԻՎԱՆԵՐ Է ՆՈՒԻՐԵԼ

Փետրուարի 9-ին Մուլտի Գրանդ Հիւրանոց համալիրի կոնֆերանսների դահլիճում Հայաստանի Հանրապետութեան բնապահպանութեան նախարարութեան եւ Գագիկ Ծառուկեան Բարեգործական Հիմնադրամի միջեւ ստորագրուել է համագործակցութեան յուշագիր:

Նախարարութեան հաղորդագրութեան համաձայն՝ յուշագրով նախատեսուող համատեղ գործողութիւնները կը նպաստեն շրջակայ միջավայրի պահպանութեանը, բարելաւմանը եւ վերականգնմանը, նոր բնութեան յատուկ պահպանուող ➪ 4

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻՑ ԱԴՐԲԵՋԱՆՈՎ ԻՐԱՆ Է ՄԵԿՆԵԼ ԱՌԱՋԻՆ ԲԵՌՆԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔԸ

Փետրուարի 8-ին Ադրբէջանի ու Իրանի երկաթգծերը միացնող Աստարա (Իրան) - Աստարա (Ադրբէջան) երկաթուղային գծով Ռուսաստանից Իրան է մեկնել վեց վագոններից կազմուած առաջին բեռնատար գնացքը, հաղորդում է իրանական IRNA պետական լրատուական գործակալութիւնը:

«Ադրբէջանական երկաթուղիներ» ԲԲԸ-ի տուեալներով՝ փայտանիւթով բեռնուած վագոնները բեռնաթափուել են իրանական կողմի տերմինալում: Այս տարուայ Մարտին նախատեսւում է երկաթուղու լիարժէք շահագործումը:

«Աստարա (Իրան) - Աստարա (Ադրբէջան) երկաթուղին պաշտօնապէս կը բացուի այս տարուայ Մարտին՝ Իրանի եւ Ադրբէջանի պաշտօնեաների մասնակցութեամբ», - յայտարարել է Իրանի երկաթուղու միջազգային հարցերով գլխաւոր տնօրէն Աբաս Նազարին:

Նա նաեւ նշել է, որ նախնական բանակցութիւններ են ընթանում Իրանի, Ադրբէջանի եւ Ռուսաստանի պաշտօնեաների ➪ 3

ԳԱՀԻՐԷ

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ԺԳ. ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԸ՝ ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ 110-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Լոյս տեսաւ *Ջահակիրի* ԺԳ. Յաւելուածը՝ *Արփիար Արփիարեանի լոնտոնեան Թղթածրարը Գահիրէի մէջ* (497 էջ), որ կը հանդիսանայ մեծանուն գրողի սպանութեան 110-ամեակին նուիրուած հրատարակութիւններու շարքին երկրորդը:

Բովանդակութիւն.

ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ ԼՈՆՏՈՆԵԱՆ ՇՐՋԱՆԸ

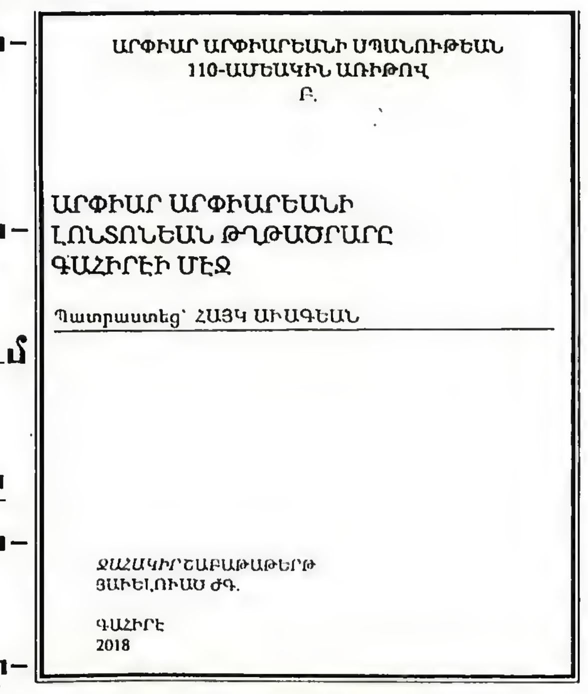

1. Համառօտ ակնարկ նախալոնտոնեան շրջանին վրայ
2. Ինչո՞ւ Լոնտոն
3. Փարիզ եւ հանդիպում Երիտասարդ Թուրքերու հետ
4. Լոնտոն եւ առաջին հանդիպում Նազարբէկեանի հետ
5. Երիտասարդ Թուրքերուն ծրարը
6. Արփիարեան կ'արտաքսուի Հնչակեան Կուսակցութենէն
7. Փարիզ եւ կրկին հանդիպում Երիտասարդ Թուրքերու հետ
8. Վերակազմեալ Հնչակեաններու կազմութիւնը եւ Ա. Պատգամաւորական Ժողովը
9. «Հին» Հնչակեաններուն պատասխան-գործողութիւնը
10. Նոր *Հնչակ* լրագիրը եւ դատավարութիւնը անոր դէմ
11. *Մարտ* լրագիրի հիմնադրութիւնը
12. Հնչակեան-Դաշնակցութիւն միութեան խնդիրը
13. Եգիպտոս
14. *Նոր կեանք* լրագիրին հիմնադրութիւնը
15. Վերակազմեալ Հնչակեաններու Բ. Պատգամաւորական Ժողովը Աղեքսանդրիոյ մէջ
16. Տեսակցութիւն Երիտասարդ Թուրքերու հետ Գահիրէի մէջ
17. Եգիպտոս, Ֆրանսա եւ Անգլիա
18. Վերադարձ դէպի Լոնտոն
19. Հնչակեան-Դաշնակցութիւն միութեան կրկնակի փորձեր
20. Հրաժարում/հեռացում կուսակցական գործունէութենէ
21. Արփիարեանի հեռացումը *Նոր կեանք*էն
22. Համառօտ անկարկ յետլոնտոնեան շրջանին վրայ

ԼՈՆՏՈՆԵԱՆ ԹՂԹԱԾՐԱՐԸ

Ա.- ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻՆ ՀԱՍՑԷԱԳՐՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԵՒ ԲԱՑ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Նամակ եւ բաց նամակ Փարիզի հասցէին

Նամակներ եւ բաց նամակներ Լոնտոնի հասցէին

Նամակներ եւ բաց նամակներ Լոնտոնի եւ/կամ Աղեքսանդրիոյ հասցէին

Նամակներ եւ բաց նամակներ Լոնտոնի հասցէին

Նամակ անյայտ հասցէի

Բ.- ՈՒՐԻՇ ԱՆՁԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Գ.- ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Դ.- ԱՅԼԱԶԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

Ստանալու համար դիմել՝ tchahagir@journalist.com.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆՁՆԱԳՐՈՎ ԱՌԱՆՑ ԱՅՑԱԳՐԻ ԿԱՐԵԼԻ Է ԱՅՑԵԼԵԼ 59 ԵՐԿԻՐ

Henley & Partners միջազգային խորհրդատուական ընկերութիւնը հրապարակել է աշխարհի երկրների անձնագրերի նոր վարկանիշը: Ցանկը կազմւում է ելնելով նրանից, թէ տուեալ անձնագրով քաղաքացին քանի երկիր կարող է այցելել առանց այցագրի: Հայաստանի անձնագիրը զբաղեցրել է 76-րդ տեղը: Այդ անձնագրով առանց այցագրի կարելի է այցելել 59 երկիր:

Հարեւաններից Վրաստանի անձնագիրը 53-րդ հորիզոնականում է (99 երկիր), Ադրբէջանինը՝ 72-րդ տեղում (63 երկիր), Թուրքիայինը՝ 50-րդ տեղում (107 երկիր), Իրանինը՝ 96-րդ տեղում (38 երկիր):

Ցանկի առաջատարը Գերմանիան է՝ 177 երկիր: Երկրորդ տեղում Սինգապուրն է՝ 176 երկրով: ԱՄՆ-ը 5-րդ տեղում է (173 երկիր), Ռուսաստանը՝ 48-րդ տեղում (110 երկիր):

Վարկանիշը եզրափակում է Աֆղանստանը՝ 104-րդ տեղ (24 երկիր):

The Henley Passport Index անձնագրերի համաթւում ներառուած է 199 անձնագիր եւ 219 տարբեր ուղղութիւններ: Տարուայ ընթացքում այն պարբերաբար թարմացւում է, իր տեսակի ամենայուսալի համաթիւն է:

ԼՐԱԳՐՈՂԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՔՐԷԱԿԱՆ ԳՈՐԾ ՅԱՐՈՒՑԵԼ

Լրագրողական 9 կազմակերպութիւններ համատեղ յայտարարութեամբ հանդէս եկած են Երեւանի քաղաքապետարանէն ներս *Ազատութիւն* ռատիոյի եւ *Ա1+* հեռատեսիլի կայանի թղթակիցներուն մասնագիտական գործունէութիւնը խոչընդոտելու առնչութեամբ:

Յայտարարութեան մէջ նշուած է. – «Երեւանի քաղաքապետարանում խոչընդոտուել է Ազատութիւն ռադիոկայանի եւ *Ա1+* հեռուստաընկերութեան թղթակիցներ Ռուզաննա Ստեփանեանի եւ Սուսաննա Պօղոսեանի մասնագիտական գործունէութիւնը: Լրագրողները այնտեղ էին աւագանու Երկիր Ծիրանի խմբակցութեան ղեկավար Զարուհի Փոսթանջեանի հրաւէրով, ով մտադրուել էր նրանց ներկայացնել մի շարք խնդիրներ: Մասնաւորապէս այն, որ աւագանու Փետրուարի 13-ի նիստի ընթացքում տեղի ունեցած միջադէպից յետոյ արգելուել է խմբակցութեան ծառայողական մեքենայի մուտքը քաղաքապետարանի կայանատեղի»:

Հաշուի առնելով վերոգրեալը, լրագրողական 9 կազմակերպութիւններ կը պահանջեն քաղաքապետ Տարօն Մարգարեանէն՝ խիստ պատասխանատուութեան ենթարկել քաղաքապետարանի աշխատակազմի տեղեկատուութեան եւ հասարակայնութեան հետ կապերու վարչութեան պետ Արթուր Գէորգեանը:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻՑ ԱԴՐԲԷՋԱՆՈՎ ԻՐԱՆ Է ՄԵԿՆԵԼ ԱՌԱՋԻՆ ԲԵՌՆԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔԸ

2 ☞

միջեւ՝ Աստարա (Ադրբէջան) - Մոսկուա ուղղութեամբ ուղեւորատար գնացքի մեկնարկի շուրջ:

«Տարածաշրջանի երկրները քաջատեղեակ են երկաթուղային նախագծի նշանակութեան մասին, եւ թէ՛ Ռուսաստանը, թէ՛ Ադրբէջանը ձգտում են հնարաւորինս շուտ աւարտին հասցնել այդ ծրագիրը», - ասել է Նազարին:

Աստարա-Աստարա երկաթգիծը Ղեզվին-Ռեշտ երկաթգծի շարունակութիւնն է եւ «Հիւսիս-Հարաւ» նախագծի մի մասը, որը կապում է իրանական երկաթուղին Ադրբէջանի երկաթուղային համակարգի հետ: Ճանապարհի երկարութիւնը 10 կմ է, որից 8 կմ-ը՝ Աստարա քաղաքից մինչեւ Իրանի սահման, իսկ 2 կմ-ը՝ սահմանից մինչեւ Իրանի Աստարա քաղաք:

Իրանական երկաթուղու ներկայացուցիչը նաեւ ասել է, որ եւրոպական երկրները ցանկանում են օգտագործել Աստարա-Աստարա երկաթգիծը՝ իրենց ապրանքները Պարսից ծոց, Հնդկաստան եւ յետադարձ ուղղով տեղափոխելու նպատակով:

Սիվիլնէթ

ԽՈՀԵՐ

ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻ 30-ԱՄԵԱԿ՝ ՅԱՄՈՂՋՈՒԱԾՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Աւելորդ է ըսել, թէ Ղարաբաղի հարցը որքան իրական է եւ այժմէական: Բայց մէկ բան է անոր հրատապութիւնը, ուրիշ բան՝ անոր չահագործումը:

Ազըրպէյճանի պարագային, հայր ու որդի Ալիեւներուն համար ղարաբաղեան հարցը ոսկիէ ափսէով հրամցուած նուէր մըն էր, որուն շնորհիւ կարողացան ստեղծել բացարձակ թշնամի ժողովուրդ մը՝ հայերը, եւ Ղարաբաղի հարցը դարձնելով ծայրայեղ անվտանգութեան գործօն, յաջողեցան ամրացնել բռնատիրական-մենատիրական պետութեան մը հիմքները, իրենց գերդաստանին ապահովելով յաւերժ գոյութիւն մը՝ օֆշորային յայտնի դրամական կուտակումներով հանդերձ:

Հայաստանի իշխանութիւնները նոյնպէս ի նպաստ իրենց չահագործեցին հարցը:

Վարդան Ջալոյեան քննարկելով Մանուէլ Սարգսեանի *Լեռնային Ղարաբաղ. պատերազմ եւ քաղաքականութիւն (1990-93 թթ.)* գիրքը, դիտել կու տայ՝ թէ ինչպէս բոլոր երեք նախագահներն ու իրենց շրջապատող ու մրցակցող ուժերը չահագործեցին ղարաբաղեան հարցը.

«Այն, ինչ անուանում են «պետականութեան կայացում», էֆեմիզմ է, որի տակ հարկաւոր է հասկանալ աւելի անողոք բան. քաղաքացիական պատերազմ: Ղարաբաղեան պատերազմն ընդամէնն առիթ էր թաքցնելու քաղաքացիական պատերազմը, որը մղում էին իրար մէջ ազդեցիկ քաղաքական խմբերը: Դա Հոբսի «բոլորի պատերազմն էր բոլորի դէմ»:

«Լեւոն Տէր-Պետրոսեանն այդ շրջանում միշտ չարաշահել է երկու քաղաքականութիւններն էլ՝ «պատերազմի» եւ «խաղաղութեան քաղաքականութիւնը» [խօսքը Ղարաբաղի մասին է, Հ.Ա.]: Հերթականութեամբ օգտագործել է երկուսն էլ իր իշխանութիւնն ամրապնդելու համար: Կարծում եմ, միշտ էլ գիտակցել է, որ «պատերազմի քաղաքականութիւնն» աշխատում է աւտորիտարիզմի համար, «խաղաղութեան քաղաքականութիւնը»՝ ժողովրդավարութեան: «Պատերազմի կուսակցութիւնն» աշխատում է ոչնչացնել ամէն մի ինքնուրոյնութիւն, ազգայինից եւ տարածքայինից մինչեւ անհատականը, իսկ «խաղաղութեան քաղաքականութիւնը» միտուած էր պատասխանատուութեան եւ ռէալիզմի: Համեմատութեան համար նշենք, որ Ռ. Քոչարեանը եւ Ս. Սարգսեանը չարաշահել են միայն «պատերազմի քաղաքականութիւնը», եղել են միակողմանի: Այժմ հասկանալի է, որ հարկաւոր է աւելի ճկուն մօտեցումներ մշակել: (Վարդան Ջալոյեան, «Պատերազմը եւ պետութեան կայացումը», *Lragir.am,* 2 Հոկտեմբեր 2010, http://www.lragir.am/index/arm/0/comments/view/39129:)

Գալով Սփիւռքին, անիկա ոչ մէկ կապ ունեցած է շարժումի ծագումին ու սկզբնաւորութեան հետ: Աւելին: Մինչեւ անկախութիւնը, Սփիւռքի նոյնիսկ ամենէն աւելի բարձրաձայն ազգայնապաշտները լուրջ մտավախութիւն արտայայտած են շարժումէն յառաջացած հնարաւոր անկախութեան եւ Խորհրդային Միութենէն անջատումին նկատմամբ: Պատերազմի ժամանակ եւ անկախութենէն ետք, աւանդական Սփիւռքը ղարաբաղեան հարցը առաւելագոյն չափով օգտագործեց իշխանական ազգային պատումը բազմապատկելու համար, առանց գործնական ներդրում մը ունենալու հարցի լուծումին համար: Պատերազմ եւ խաղաղութեան առումով, աւանդականները հետեւեցան Հայաստանին՝ Ջալոյեանի վերը յիշատակած փուլային յաջորդականութիւններով:

Հայաստանը *պաշտօնապէս* չտօնեց Ղարաբաղի Շարժումին 30-ամեակը: Անոր գործադրութիւնը թողուց Ղարաբաղին, որ իր տարածութեան վրայ կատարեց պետականօրէն հովանաւորուած միջոցառումներ: Իսկ Սփիւռքները տարբեր մակարդակներով անդրադարձներ ունեցան, կամ բնաւ չանդրադարձան:

Բոլոր պարագաներուն ալ աչքի կը զարնէր երկու երեւոյթ.

1. Ձեռնարկներուն ամբողջականութիւնը անհամապատասխան էր գոյութիւն ունեցող ղարաբաղեան պատումին: Ղարաբաղը՝ իր առաւելագոյն հայրենասիրութեամբ, «թշնամի-հակառակորդ»-ի ծայրագոյն սեւացումներով, մկրատուած լուրերու անվերջանալի հոսքով, կը կազմէ թէ՛ Հայաստանի եւ թէ Սփիւռքի հիմնահոսանքի իշխող պատումը եւ համահայկականութեան չափորոշիչը: 30-ամեակի ձեռնարկները համահայկական ըլլալէ շատ հեռու էին, բայց անոնք մեկնողական մանրապատումներ ալ չէին եւ ոչ ալ իրադարձութեան իմացական թարգմանութեան փորձեր, այլ անյիշարժան բառայուզմունքներ, ուր սովորապաշտութեան տարրը եւ մանաւանդ կազմակերպողներուն անհատական թէ միութենական ֆեթիշական ինքնագոյութեան պահը նախաւորութիւն մըն էին:

2. Աննկատ անցան 1988-ին ձեւաւորուած Ղարաբաղ Կոմիտէի (ՂԿ) եւ անոր քաղաքական թեւի՝ Հայոց Համազգային Շարժումի (ՀՀՇ) անունները, որոնց գոյութիւնը անմիջականօրէն կապուած է Ղարաբաղի Շարժումին հետ: Եւ ասիկա՝ պարզագոյն պատճառով: ՂԿ-ն եւ ՀՀՇ-ն արդէն գոյութիւն չունին եւ անկարող են խօսիլ իրենք իրենց մասին: Իսկ այսօր, «ցկեանս» իշխանութեան փաստացի գոյութիւն ստացած Հայաստանի Հանրապետական Կուսակցութիւնը (ՀՀԿ)՝ որուն ձեռքն է ներկայ Հայաստանի

☞ 4

ՃԱՆԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ-ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
2016-2017 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ
ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍ
Հովանաւորութեամբ՝
ԳԵՐՇ. Տ. ԱՇՈՏ. Ս. ԵՊՍԿ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆԻ
Բարեխնամ Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի
Նախագահութեամբ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՊԱՐ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ
Ատենապետ Գահիրէի Պատկ. Թեմական Ժողովի
Ուրբաթ, 23 Փետրուար 2018, երեկոյեան ժամը 5:30-ին
Կոկանեան ակումբի սրահէն ներս
Սիրալիր հրաւէր բոլորին
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ 30 ԱՄԵԱԿ
ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ
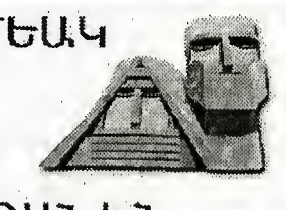
Կազմակերպութեամբ
ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻՆ
ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑ.
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ
Պիտի Ներկայացնէ
ԱՐՄԷՆ ՔԱՔԱՐԵԱՆ
Քաղաքական Դասընթացներու Երեւանեան Դպրոցի
Հիմնադիր Տնօրէն
Շաբաթ, 3 Մարտ 2018-ին, Երեկոյեան ժամը 8:00-ին
Յուսաբեր Մշակութային Ակումբի Գարագաշեան Սրահին մէջ
ՍԻՐԱԼԻՐ ՀՐԱՒԷՐ ԲՈԼՈՐԻՆ

1 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԹԻՒԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ Է ՆՈՒԱԶԵԼ

Ազգային վիճակագրական ծառայութեան տուեալներով՝ Հանրապետութիւնում այս տարուայ Յունուարի 1-ին գիւղական համայնքներում հաշուառուել է 1 միլիոն 77 հազար մարդ, իսկ քաղաքային համայնքներում՝ 1 միլիոն 895 հազար մարդ: Մինչդեռ 2017-ին գիւղական բնակչութեան թիւը 1 միլիոն 84 հազար էր, իսկ քաղաքային համայնքներում՝ 1 միլիոն 901 հազար մարդ:

Հանրապետութեան բնակչութիւնը նուազել է թէ՛ գիւղական, թէ՛ քաղաքային համայնքներում:

Եթէ առանձնացուած անդրադառնանք բնակչութեան թուաքանակին հանրապետութեան տարածքով, ապա բնակչութիւնը մեծ մասամբ կենտրոնացուած է մայրաքաղաքում, ապա Արմաւիրի մարզում, որտեղ հաշուառուել է 265 հազար մարդ: Վայոց Ձորը կրկին մնացել է հանրապետութեան ամենաքիչ բնակչութիւն ունեցող մարզը, որտեղ հաշուառուել է 49 հազար մարդ:

Պաշտօնական վիճակագրութեան տարեվերջեան տուեալներով՝ 2017-ին գրանցուել է վերջին երեք տարիներին բնակչութեան թուաքանակի ամենացածր ցուցանիշը: 2015-ին բնակչութեան թիւը եղել է աւելի քան 3 միլիոն, որից յետոյ բնակչութեան թուաքանակը նուազել է՝ հասնելով 2,9 միլիոնի:

Այսինքն՝ երկու տարուայ ընթացքում՝ 2015-2017 թուականներին, հանրապետութեան բնակչութիւնը նուազել է 25,700-ով:

Հետք

3 ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻ 30-ԱՄԵԱԿ՝ ՅԱՄՈՌՋՈՒԱԾՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

պետական ու լրատուամիջոցային բոլոր լծակները, անհաշտ դիրքորոշում ունի ՀՀՇ-ի նկատմամբ, վկայ՝ 1998-ի իշխանափոխութիւնը եւ կուսակցափոխութիւնը: Կը բաւէ յիշել՝ որ ԴԿ-ի եւ ՀՀՇ-ի գլխաւոր դէմքերէն մէկն էր Լեւոն Տէր-Պետրոսեան, որուն վերերեւումը 2008-ի ընտրութիւններուն սարսափեցուց գործող իշխանութիւնները եւ մղեց Մարտ 1-ի գործողութիւններուն: Գալով Սփիւռքին, անոր մէկ մասը չի հանդուրժեր լսել Տէր-Պետրոսեանի անունը, մնացած մասն ալ պարզապէս անփոյթ է անոր նկատմամբ:

Այս երկու կէտերուն մէջ գոնէ մէկ բացառութիւն մը կար: Փետրուար 20-ին Հայ Ազգային Կոնգրէս կուսակցութիւնը Ազատութեան Հրապարակին մէջ կազմակերպեց միջոցառում մը, ուր ներկայացուեցան շարժումի տարիներուն լուսանկարները, պաստառները, կարգախօսները, ցուցադրուեցան տեսանիւթեր, տեղի ունեցան ելոյթներ, հնչեց երաժշտութիւն եւ Շարժումին չեփորը, ինչպէս նաեւ տեղի ունեցաւ Աշոտ Սարգսեանի *Ղարաբաղեան շարժման պատմութիւն 1988-1989* աշխատութեան շնորհանդէսը: Ինչո՞ւ Հայ Ազգային Կոնգրէսը: Որովհետեւ անոր հիմնադիր նախագահը Ղարաբաղի Շարժումի գլուխներէն մէկն է՝ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան: Ազգային Կոնգրէսի ձեռնարկին ձայնը, սակայն, չանցաւ հիմնահոսանքէն:

Ով ինչպէս ուզեց շահարկեց 30-ամեակը: Կարեւորը՝ որուն սեփականութիւնն է պատմութեան տուեալ դրուագը:

2 ԾԱՌՈՒԿԵԱՆԸ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆԸ ՆԻՎԱՆԵՐ Է ՆՈՒԻՐԵԼ

տարածքների ստեղծմանը, էկոտուրիզմի զարգացմանը եւ վերահսկողութեան ուժեղացմանը՝ «ներդնելով տեխնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ, մարդկային ռեսուրսներ, մասնագիտական գիտելիքներ»:

Որպէս համագործակցութեան առաջին քայլ՝ գործարար Գագիկ Ծառուկեանին պատկանող հիմնադրամը բնապահպանութեան նախարարութեանը 10 Նիվա մակնիշի աւտոմեքենայ է նուիրել: Նախարարութեան լուսանկարում երեւում է, որ դրանք յատկացուելու են բնապահպանութեան եւ ընդերքի տեսչական մարմնին: Ստացւում է՝ տեսչական մարմինը Գագիկ Ծառուկեանի կողմից շահագործուող Մղարթի ոսկու հանքում ստուգումներ կատարելու համար հանք է հասնելու Ծառուկեանի նուիրաբերած մեքենաներով:

Հետք

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ
ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ
Ուրբաթ, 2 Մարտ 2018, երեկոյեան ժամը 8-ին
ՄԻՏՔԻ ՄՏԵՐԻՄ ՀԱՒԱՔՈՅԹ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 2008 ՄԱՐՏ 1-Ի ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
(10-ամեակին առիթով)
Վաւերագրական շարժանկարի ցուցադրութիւն՝
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԳԱՐՈՒՆԸ»
Կը յաջորդէ շարժանկարին շուրջ ազատ զրոյց բոլոր ներկաներուն մասնակցութեամբ
Հասցէ՝ 66 Ռամսէս փողոց, չորրորդ յարկ, Հելիոպոլիս
Սիրալիր հրաւէր բոլորին

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ
ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ ԵՒ ՅԱՆԳՍՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ
- *ԱՄԷՆ ՅԻՆԳՇԱԲԹԻ*՝
ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ
- *ԱՄԷՆ ՈՒՐԲԱԹ*՝
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՄԷՋ
ժամերգութիւններու սկիզբը՝ երեկոյեան ժամը 5-ին
Ե.Գ.Մ. ՅՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ
Այսու եգիպտահայ մեր յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցանենք, թէ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանը հաշուակալի կարիքը ունի:
Փափաքողները իրենց դիմումնագիրները եւ կենսագրական տուեալները (CV) կրնան ներկայացնել Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարան կամ ղրկել հետեւեալ ելեկտրոնային հասցէին՝ armpatrcai@yahoo.com, առաւելագոյնը մինչեւ 12 Մարտ 2018:
ԴԻՒԱՆ
ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ

1 ՉԵՄ ԿԱՐԾՈՒՄ, ԹԷ ՂԱՐԱԲԱՂ ԿՈՄԻՏԷԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ ԿԸ ՄԻԱՒՈՐՈՒԵՆ. ԱՐԱՄ ՄԱՅԻԼԵԱՆ

-Դուք նշեցիք, որ պէտք է փրկել Ղարաբաղեան շարժման պատմութիւնը կեղծիքներից, խեղաթիւրումներից: Ձե՞ք կարծում, որ դեռ ժամանակ է պէտք՝ պատմութիւնն օբիեկտիւ շարադրելու համար:

-Երեսուն տարուց աւելի՞ էլ սպասենք: Երբ Շարժման մասնակիցներն արդէն ողջ չլինեն, այդ դէպքում մենք կը կորցնենք ռէալութեան եւ առաջին մարդուց տեղեկութիւն ստանալու հնարաւորութիւնը: Իսկ առաջին մարդը ներկայացնում է նաեւ երեւոյթների յուզական կողմը: Առաջին անգամն էր, որ հայերը կայսրութեան փլուզումից յետոյ չմնացին փլատակների տակ: Չէ՞ որ ամէն անգամ, կայսրութեան փլուզումից յետոյ հայերը մնում էին դրա փլատակների տակ: Այդ Շարժումը 1988-91 թուականներին ընթանում էր դինամիկ պրոցէսներով: Եւ այդ երեք տարուայ ամէն րոպէն յագեցած էր դէպքերով, իրադարձութիւններով, անընդհատ փոխւում էր իրավիճակը: Մի բան էր ակնյայտ. ԽՍՀՄ համակարգը փլուզւում է եւ չի կարող գոյութիւն ունենալ նախկին ձեւով: ԽՍՀՄ-ը չէր կարող եւ խորքում չէր ուզում իրականացնել փոփոխութիւններ: Այդ պատճառով էլ փլուզուեց:

-Իսկ ինչո՞ւ Ղարաբաղ Կոմիտէին իշխանութեան գալուց յետոյ չյաջողուեց ներքին կեանքում իրականացնել բարեփոխումներ, որոնք կը դառնային անշրջելի:

-Իրականում Ղարաբաղ Կոմիտէի նպատակը Ղարաբաղի հարցում յաղթանակի հասնելն էր: Դա տեղի ունեցաւ: Բայց քանի որ սկսուել էր մի հսկայական շարժում, այդ շարժումը Ղարաբաղ Կոմիտէին առաջ էր տանում: Եւ այդ ժամանակ առաջ եկաւ ժողովրդավարացման խնդիրը: Իսկ կոմիտէի, Շարժման առաջատարների մեծ մասը չգիտէր պետականաշինութեան շատ տեխնոլոգիաներ: Ազգային խնդիրը բոլորինն էր, եւ դրա հիմքերը կային դեռ 60-ականներից:

-Ինչո՞ւ Ղարաբաղ Կոմիտէից յետոյ նոր սերունդը չի ձեւակերպում նոր քաղաքական խնդիրներ: Կայ տպաւորութիւն, որ քաղաքական մտքի բարձրակէտը մնում է Ղարաբաղ Կոմիտէն:

-Պատճառն այն է, որ Ղարաբաղեան Շարժումը չկարողացաւ ստեղծել իր դպրոցը: Չհասցրեց ստեղծել: Դէպքերն, իրադարձութիւններն էին շատ, չէին հասցնում մի համակարգ ստեղծել, որ իրենց գաղափարներն առաջ կը մղի: Հիմա չկայ մաքուր քաղաքական սերունդ, որն առաջնորդուի գաղափարներով, հեռատես լինի, անցեալը տեսնի եւ այդ ամէնը ներկայացնի հասարակութեանը: Հայ ժողովուրդն ունի լուրջ քաղաքական մշակոյթի պակաս:

-Ղարաբաղեան շարժման 30-ամեակը կարո՞ղ է, ըստ Ձեզ, միաւորել Շարժման՝ հակադիր բեւեռներում յայտնուած գործիչներին:

-Չեմ կարծում: Այն լռութիւնը, այն քաղաքականութիւնը, որն իրականացնում է իշխանութիւնը Շարժման 30-րդ տարեդարձի առթիւ, թոյլ չի տայ միաւորուել: Ինչի՞ շուրջ միաւորուեն: Միակ բանը, որի շուրջ կարող են միաւորուել, այն է, որ նրանք պէտք է պահանջեն իրենց գործունէութիւնը գնահատել: Այսինքն՝ պահանջեն, որ գնահատուի Շարժման պատմաքաղաքական, գլոբալ նշանակութիւնը: Այդ սերնդին մնացել է մէկ բան՝ պատմութեան դատին յանձնել այն ամէնը, ինչ կատարուել է:

Հրապարակ, 22 Յունուար 2018

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1810 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 8 ՄԱՐՏ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. ՂԻԿ. عدد رقم ١٨١٠ الخميس ٨ مارس ٢٠١٨

ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ԵՒ ՄԱՐՏԻ 1-Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

ԳՐԻԳՈՐ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Այնպէս է ստացուել, որ ամէն տարի ղարաբաղեան շարժման տարեդարձներն ու Մարտի 1-ի տարելիցները նշում ենք մօտաւորապէս նոյն օրերին, ու դա ստիպում է զուգահեռներ անցկացնել երկու իրադարձութիւնների միջեւ: Տեսակէտ կայ նոյնիսկ, որ ղարաբաղեան շարժումը Հայաստանի Երրորդ Հանրապետութեան ձեւաւորման սկիզբն էր, Մարտի 1-ը՝ Երրորդ Հանրապետութեան վերջի սկիզբը:

Նմանութիւններն իսկապէս շատ են: Երկու դէպքում էլ՝ նոյն Ազատութեան Հրապարակը, երկու դէպքում էլ՝ իրենց իրաւունքների համար փողոց ելած հարիւր հազարաւոր քաղաքացիները, երկու դէպքում էլ՝ հրապարակը շրջապատած ներքին զօրքերը (ղարաբաղեան շարժման օրերին՝ ԽՍՀՄ ներքին զօրքերը, Մարտի 1-ին՝ անկախ Հայաստանի): Բայց ԽՍՀՄ ներքին զօրքերը ժողովրդի վրայ չկրակեցին: Թէեւ գրահատեխնիկա էլ ունէին, Չերեոմուխա էլ, խաղասեղանին էլ ոչ թէ մի քանի հոգու՝ իշխանութիւնը կորցնել-չկորցնելն էր, այլ մի ամբողջ հսկայական երկրում կարգուկանոն հաստատելն ու փլուզումը կանխելը: Բայց ժողովրդի վրայ կրակելու հրաման տուող չգտնուեց: Իսկ Մարտի 1-ին՝ գտնուեց: Մարտի 1-ին ժողովրդի վրայ կրակելու հրաման տուողների համոզմամբ՝ խաղադրոյքը շատ աւելի մեծ էր. իրենք իրենց միլիարդներն էին կորցնելու, հնարաւոր է՝ նոյնիսկ ազատութիւնը: Ամէն դէպքում՝ փաստն այն է, որ «մերոնք» մեր քաղաքացիների նկատմամբ շատ աւելի դաժան վարուեցին, քան օտարները:

2008-ի Մարտի 1-ն իսկապէս Երրորդ Հանրապետութեան վերջի սկիզբն էր: Ո՛չ այն պատճառով, որ իշխանութիւնները բռնի ուժ կիրառեցին սեփական ժողովրդի նկատմամբ. նման բան էլի էր եղել՝ ե՛ւ 2003-ին, ե՛ւ 2004-ին: Այլ որովհետեւ հէնց Մարտի 1-ով իշխանութեան եկաւ նա, ով յետագայում պիտի փոխէր Սահմանադրութիւնը, վերջնականապէս գրողի ծոցն ուղարկէր ժողովրդավարութեան հիմնական սկզբունքներից մէկը՝ երկու ժամկէտից աւել երկիրը ղեկավարելու արգելքը, եւ պիտի վերականգնէր խորհրդային տարիներից մոռացուած միակուսակցական համակարգը՝ որոշակի «ծիւնինգով»: Երրորդ Հանրապետութեան վերջի սկիզբն էլ խորհրդանշում էին ոչ այնքան Մարտի 1-ի սպանդի տեսարանները, որքան այն իսկապէս ճնշող մթնոլորտը, որն առկայ էր յատուկջոկատայիններով շրջափակուած Ազատութեան Հրապարակում՝ Սերժ Սարգսեանի երդմնակալութեան արարողութեան օրը: Անգամ կեղծիքներով ընտրուած նախագահները երդմնակալութեան արարողութիւնից յետոյ դուրս են գալիս ժողովրդի առաջ, ձեւի համար մի քանի նախադասութիւն ասում, իսկ Սերժ Սարգսեանը մեն-մենակ, չարագուշակ լռութեան մէջ, դէմքի մեռելային արտայայտութեամբ դուրս եկաւ կարմիրբերետաւորների առաջ, առանց ծպտուն հանելու քայլեց շարքերի առջեւով ու հեռացաւ: Մարտի 1-ի զոհերի քառասունքի օրը: Երեւի գնաց՝ «նեղ կուզով» նշելու վերջնական յաղթանակը ղարաբաղեան շարժման նկատմամբ եւ Երրորդ Հանրապետութեան վախճանի «պաշտօնական մեկնարկը»:

Տասը տարի է անցել, ու քաղաքական ուժերը դեռ իներցիայով պահանջում են բացայայտել Մարտի 1-ը եւ պատասխանատուութեան ենթարկել մեղաւորներին: Պահանջում են նրանցից, ովքեր իշխանութեան են եկել բացառապէս Մարտի 1-ի շնորհիւ: Այստեղ երեսպաշտութեան խնդիր չկայ, պարզապէս խաղի կանոններն են այդպիսին. Սերժ Սարգսեանի ստեղծած միակուսակցական համակարգում ընդդիմութեան համար որոշակի քվոտաներ այնուամենայնիւ սահմանուած են, իսկ այդ քվոտաների համար դեռ պէտք է պայքարել: Պայքարել՝ նոյն Սերժ Սարգսեանի սահմանած կանոնների շրջանակներում: Այլ կերպ ասած՝ «սահմանադրական ճանապարհով»:

Ղարաբաղեան շարժումն, ի դէպ, նոյնպէս ընթացաւ բացառապէս սահմանադրական ճանապարհով եւ ի վերջոյ յաղթեց, բայց՝ միայն Խորհրդային կայսրութեան դէմ պայքարում: Իսկ յետագայում իշխանութեան եկան նրանք, ում հնարաւոր չէր յաղթել սահմանադրական ճանապարհով: Բայց պայքարել կարելի է: Յանուն քվոտաների: Կարելի է նաեւ Մարտի 1-ի հարցը բարձրացնել: Բայց՝ ոչ աւելի: Որպէսզի իշխանութիւնները ստիպուած չլինեն կրկնել Մարտի 1-ը:

Զորրորդ իշխանութիւն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ Կ'ԸՆՏՐՈՒԻ ԱՐՄԷՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Մարտ 2-ին, Հայաստանի Խորհրդարանը 90 կողմ եւ 10 դէմ ձայներով Հայաստանի չորրորդ նախագահ կ'ընտրէ Մեծն Բրիտանիայի Հայաստանի դեսպան Արմէն Սարգսեան:

Հայաստանի Երրորդ Հանրապետութեան մէջ առաջին անգամն է՝ որ նախագահը կ'ընտրուի Խորհրդարանին կողմէ, համաձայն 2015 Դեկտեմբերին ընդունուած նոր սահմանադրութեան:

Արմէն Սարգսեան իր նոր պաշտօնը պիտի ստանձնէ Ապրիլ 9-ին, երբ պիտի վերջանան Սերժ Սարգսեանի լիազօրութիւնները եւ պիտի գումարուի Ազգային Ժողովի նախատեսուած յատուկ նիստը:

Հետաքննող լրագրող Հրանտ Գալստեան *Հետք*ի Փետրուար 8 թիւին մէջ կը գրէր.

«Բրիտանական ընկերութիւնների Companies House ռեգիստրում գրանցուած Eurasia House International ընկերութեան փաստաթղթերում Արմէն Սարգսեանը ներկայանում է որպէս Բրիտանիայի քաղաքացի: Նա այս ընկերութեան տնօրէններից մէկն է եղել:

«Հայաստանի Հանրապետութեան 4-րդ նախագահին Սահմանադրութեամբ ներկայացուող պահանջներից մէկը (տե՛ս 124-րդ յօդուած) նրա՝ վերջին 6 տարում միայն Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացի լինելու հանգամանքն է:

Արդեօ՞ք Արմէն Սարգսեանը համապատասխանում է այս պահանջին:

«Արմէն Սարգսեանի գրասենեակի հանրային կապերի աշխատանքը համակարգող Յասմիկ Պետրոսեանը *Հետք*ին ասաց, որ Սարգսեանը երկքաղաքացի է եղել 2002-2011թթ.: Դրանից յետոյ նա հրաժարուել է Մեծ Բրիտանիայի քաղաքացիութիւնից եւ հանդիսանում է միայն Հայաստանի քաղաքացի: Մինչդեռ բրիտանական ընկերութիւնների ռեգիստրում հրապարակուած փաստաթղթերը կասկածի տակ են առնում այս տեղեկութիւնը:

«Սարգսեանը Eurasia House International-ի տնօրէն է նշանակուել 2002թ-ին: Այդ ժամանակ նա գրանցուել է որպէս Հայաս- ↳ 4

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊԷՔՃԵԱՆԻ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԱՄԱԿԸ ՊՈԼՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

2017 Մարտ 15-ին Պոլսոյ հայոց պատրիարքի տեղապահ ընտրուած Գարեգին արքեպիսկոպոս Պէքճեան հրաժեշտի նամակով դիմած է պոլսահայութեան:

Նամակին մէջ ներկայացնելով պատրիարքի տեղապահի ընտրութեան ընթացքը, Պէքճեան նշած է, որ 50 տարի արտասահման ապրելէ ետք Թուրքիա վերադառնալու միակ նպատակը եղած է կազմակերպել նոր պատրիարքի ընտրութիւնները: Պէքճեան նշած է, որ խորապէս սխալեր է՝ կարծելով թէ այս հարցին համար կը բաւէ բարեխղճօրէն եւ հաւատքով առաջնորդուիլ որպէսզի եկեղեցին ու ժողովուրդը խորամտութեամբ կարողանայ յաջողութեամբ պսակել պատրիարքի ընտրութիւնները:

«Երբ ստանձնեցի տեղապահի պարտականութիւնները, առերեսուեցայ ապշեցուցիչ իրողութիւններու հետ: Ամենակարեւոր բացայայտումը այն էր, որ ընտրական գործընթացքը առաջին օրէն իսկ չէր կրնար ընթանալ թափանցիկ, ազնիւ եւ արդար ընտրական կանոններու համաձայն», - կը գրէ արքեպիսկոպոսը՝ շեշտելով, որ չի փափաքիր յիշել եւ յիշեցնել այս բոլորի ցաւալի, վիրաւորական դրսեւորումներն ու օրինակները:

Երկրորդ տխուր իրողութիւնը այն է, որ այսօրուայ Իսթանպուլի մէջ անցեալի համեմատութեամբ չափազանց նուազած է ուժեղ կամքի տէր, համայնքի պատմութեան եւ արժէքներուն քաջատեղեակ հոգեւորականներուն եւ աշխարհականներուն թիւը:

«Կատարուածը վերջին մէկ օրուայ գործը չէ: Արդիւնքը, որուն թիրախը կարծես թէ ես եմ, իրականութեան մէջ նպատակաուղղուած է տապալել 85-րդ պատրիարքի ընտրութիւնները եւ հետեւանքն է բաւական երկար ու մշակուած արշաւի:

Տխուր ու ցաւալի մեքենայութիւններ հիւսուեցան, որոնք հասան անասելի չափերու:»

Պէքճեան կը յայտնէ, որ ստեղծուած իրավիճակին պատճառով որոշած է կարճ ժամանակի համար հեռանալ Իսթանպուլէն, զոր կը կատարէ իր փափաքին հակառակ:

Ան կը նշէ, որ պէտք չէ առիթ ընձեռնել որ որեւէ պատրուակով համայնքէն ներս յառաջանան նոր ցնցումներ: Այս պատճառով, իր ներկայութեամբ համայնքին եւ ղեկավարներուն ապագայ քայլերը չկաշկանդելու համար, կ'որոշէ հեռանալ Իսթանպուլէն:

Յիշեցնենք, որ Փետրուար 5-ին Իսթանպուլի նահանգապետարանը պատրիարքարան նամակ ուղարկած էր, ուր անվաւեր համարած էր պատրիարքի տեղապահ Գարեգին արքեպիսկոպոս Պէքճեանի ընտրութիւնը եւ այդ ընթացքին իր ընդունած որոշումները, պատրիարքութեան ղեկավար ճանչնալով Արամ Աթէշեանը: Նամակը կը շեշտէր, որ պատրիարքի ընտրութիւններ կարելի չէ կայացնել այնքան ժամանակ որ ողջ է Մեսրոպ Մութաֆեան պատրիարքը:

Փետրուար 9-ին Պոլսոյ հայոց պատրիարքարանին մէջ գումարուած կրօնական ժողովը որոշած էր ընդառաջել պետութեան պահանջներուն եւ վերականգնել Արամ Աթէշեանի պաշտօնը իբրեւ պատրիարքական փոխանորդ:

ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍ՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆԻ ԱՉՔՈՎ

Տասներկու տարի Պոլիսէն պարտադրաբար հեռու ապրելէ ետք, Երուանդ Օտեան 1909-ի սկիզբը կ'որոշէ վերադառնալ Պոլիս: Այդ ժամանակ կ'ապրէր Եգիպտոս, եւ նախքան մեկնիլը կը փափաքի վերջին պտոյտ մը ընել Գահիրէի մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով կ'այցելէ նորակառոյց Հելիոպոլիս թաղամասը եւ քանի մը օր կը գիշերէ պանդոկի մը մէջ:

Վերադառնալով Պոլիս, *Ժամանակ* օրաթերթին մէջ կը հրատարակէ «Տասներկու տարի Պոլսէն դուրս 1896-1908» խորագիրով թերթօնը, ուր փոքրիկ հատուած մը կը յատկացնէ Հելիոպոլսոյ նկարագրութեան (*Ժամանակ*, ժողովրդական օրաթերթ, Կ. Պոլիս, 17/30 Յունուար 1913, Ե. տարի, թիւ 1340, էջ 1):

Այսօր, Հելիոպոլսոյ մէջ կեդրոնացած է Գահիրէի հայութեան նշանակալի մասը: Այստեղ կը գտնուին հայկական լուսաւորչական ու կաթողիկէ դպրոցները, ինչպէս նաեւ մարզական ու մշակութային ակումբներուն եւ թերթերու խմբագրութիւններուն մեծամասնութիւնը:

Հելիոպոլսոյ հիմնադրութեան տարին կը համարուի 1905 թուականը: Բոլորս կը յիշենք, թէ 2005-ին ինչպիսի մեծ շուքով նշուեցաւ անոր 100-ամեակը: Օտեան զայն այցելած է հիմնադրութենէն ընդամէնը չորս տարի ետք եւ արձանագրած հետեւեալը.

«1909 Փետրուարի սկիզբներն էր երբ ես ալ որոշեցի Պոլիս վերադառնալ տասներկու տարուան բացակայութենէ մը ետքը:

Եւ սակայն տարիներ Եգիպտոսի մէջ ապրելով՝ հիմա այս բաժանումը դժուար կուգար ինծի, Աղեքսանդրիան մանաւանդ շատ սիրած էի եւ ինձ աւելի ծանօթ էր հիմա քան թէ Պոլիսը: Աւելի շատ մտերիմներ ու բարեկամներ ունէի Եգիպտոս, քան թէ Պոլիս որուն նոր սերունդը բոլորովին անծանօթ էր ինծի: Մեր հին *Հայրենիք*ին խումբէն միայն Շահնազար Պոլիս կը գտնուէր եւ նոյնիսկ իր մասին ալ վստահ չէի թէ հոն հասնելուս զինքը պիտի գտնէի, որովհետեւ թերթերը գրած էին թէ Հայաստան ղրկուելիք յանձնախմբի մը անդամ անուանուած է. որովհետեւ ասկէ չորս տարի առաջ ալ, ճիշդ այս օրուան պէս, դարձեալ հայաբնակ գաւառներու բարեկարգութեան համար որոշուած էր յանձնախումբ մը ղրկել:

Պօղոս Նուպարի առանձնատունը Հելիոպոլսոյ մէջ:

Այսպէս ուրեմն մեծ խանդավառութեամբ մը չէր որ պատրաստուեցայ վերադառնալ Պոլիս:

Ծամբայ ելլելէ առաջ, ուզեցի անգամ մը այցելել Գահիրէ ուր շատ մը բարեկամներ ունէի:

Քանի մը օր մնացի հոն եւ առաջին անգամ ըլլալով այցելեցի «Հելիօբօլիս»ը, որ տակաւին կիսաւարտ էր գրեթէ:

Հելիօբօլիս Գահիրէէն ելեկտրական թռամվայով քսան վայրկեան հեռաւորութեամբ աւազուտ անապատ մըն է ուր մեծն Նաբօլէօն իր յաղթութիւններէն մին տարած է Մամլուքներու դէմ:

Այս անապատը, քանի մը տարի առաջ, ընկերութիւն մը, որուն գլուխ կը գտնուէր Պօղոս փաշա Նուպար, ծախու առաւ եւ միլիոններ ծախսելով՝ հոյակապ քաղաքի մը վերածեց:

Հելիօբօլիսի բոլոր շէնքերը հին եգիպտական ճարտարապետութեան ոճով շինուած, գեղեցիկ ու տպաւորիչ են միանգամայն, թէեւ քիչ մը միօրինակ:

Մաքուր ու լայն փողոցներ, ծառազարդ հրապարակներ ամէն կողմ, բոլորն ալ համաչափ կտրուած:

Բացի մասնաւոր տուներէ, Հելիօբօլիս ունի մեծամեծ օթէլներ, շքեղօրէն կահաւորուած, հանգստաւէտութեան ամէն կատարելագործութիւններովը օժտուած: Յետոյ, հոյակապ սրճարաններ, գարեջրատուններ, ճաշարաններ, թատրոն, բաղնիք, եկեղեցի, ամէնքն ալ գեղեցիկ ճարտարապետութեամբ կառուցուած: Ընդարձակ մարզագետիններ լօն թէնիսի կամ ֆութպոլի համար. ձիարշաւի, օթօմօպիլի, սաւառնակի յատուկ մրցավայրեր, վերջապէս եւրոպական կամ ամերիկեան քաղաքի մը բոլոր առաւելութիւնը ունի Հելիօբօլիս:

Եւ այս ամենուն վրայ պէտք է աւելցնել սա անբաղդատելի առաւելութիւնը որ քաղքին ամենէն հին շէնքը հազիւ 6-7 տարի առաջ կառուցուած է:

Հելիօբօլիսի մէկ գլխաւոր յատկութիւնն ալ այն է որ օդը աւելի չոր է քան Գահիրէինը եւ ասկէ զատ՝ աւելի զով, մանաւանդ իրիկունները եւ գիշերը, այնպէս որ Գահիրէէն հոն օդափոխութեան կ'երթան ամառները:

Անապատին մէջ ամբողջ նոր քաղաքի մը կառուցման այս հսկայ ձեռնարկութիւնը, առաջին օրերուն, անյաջողութեան մատնուեցաւ, որովհետեւ ո՛չ ոք հաւատաց թէ կարելի պիտի ըլլար ի գլուխ հանել զայն, այնպէս որ շատ քիչեր տուն կամ հող առնել ուզեցին հոն, մինչ ընկերութիւնը քաղքին բնակչութիւնը աւելցնելու համար, տրամադիր էր իր կառուցած կամ կիսաւարտ տուները աժան գնով վաճառելու: Պահ մը նոյն իսկ ըսուեցաւ թէ ընկերութիւնը սնանկութեան դուռը հասած է եւ սակայն Պօղոս փաշայի յամառ գործունէութիւնը յաղթեց ամէն դժուարութեան եւ ձախողանքի եւ այսօր ընկերութիւնն է որ չուզեր իր ձեռքը գտնուած շէնքերն ու հողերը վաճառել, որովհետեւ անոնց արժէքը օրէ օր աւելնալու վրայ է:

Գիշեր մը միայն մնացի Հելիօբօլիսի նոր բացուած պանդոկին մէջ, ուր հազիւ 8-10 եւրոպացի զբօսաշրջիկներ կային. թէեւ զբօսաշրջիկներու ճիշդ եղանակն էր այդ միջոցին, բայց արդէն ըսի, տակաւին այդ թուականին քաղաքը կիսաւարտ էր եւ իր գոյութիւնը ծանօթ չէր Եգիպտոս այցելողներուն: Հիմա կ'երեւայ թէ զբօսաշրջիկներու մեծ մասը հոն կ'անցընէ իր օրերը եւ ասիկա արդէն բաւ է նոր քաղաքին բարգաւաճմանը համար:

Պէտք է երեւակայել որ ձմեռուան եղանակին երեսուն հազարէ աւելի ամերիկացի ու եւրոպացի զբօսաշրջիկներ կուգան Եգիպտոս ուր կը մնան 2-3 ամիս եւ բոլոր այս այցելուները հարուստներ եւ յաճախ ալ միլիոնատէրներ են:»

ԵՒ ԱՅՍՊԷՍ, Ո՞Վ Է ՀՐԱՄԱՅԵԼ ԿՐԱԿԵԼ

ՆԱԻՐԱ ՀԱՅՐՈՒՄԵԱՆ

Մարտի 1-ից սկսուած Սերժ Սարգսեանի նախագահութեան 10 տարին աւարտւում է, փոխւում է պետական կառավարման համակարգը, սակայն դա նշանակո՞ւմ է, որ Մարտի 1-ի ողբերգութեան մեղաւորների անունները տրուելու են:

Անցած ամիս Մարտի 1-ի հարցով խորհրդարանական լսումները մի քանի հիմնական դիսկուրս երեւան բերեցին:

Մարտի 1-ի զոհերի հարազատները եւ բազմաթիւ հասարակական կազմակերպութիւններ ցանկանում են պարզել, թէ ով է կրակել մարդկանց վրայ եւ ով է կրակելու հրաման տուել: Չնայած ժամանակին ոստիկանութեան պետի տեղակալ Ալեքսանդր Աֆեանն իր վրայ է վերցրել Մարտի 1-ի առաւօտեան տեղի ունեցած գործողութեան պատասխանատուութիւնը, չկան յստակ ապացոյցներ, որ հէնց ոստիկաններն են կրակել: Զոհերից մէկի հայրն ասում է, որ գիտի մեղաւորներին, սակայն բացայայտ անուններ չի տալիս:

Լսումներին բուռն քննարկուել են արտակարգ դրութիւն մտցնելու եւ ոստիկաններին կրակելու հրամանի հարցերը: Այդ հրամանի հանգամանքը չի հերքւում: Սակայն ոստիկանները կրակ բացե՞լ են խաղաղ ցուցարարների վրայ, ոստիկանները 10 մարդ սպանե՞լ են:

Երկրորդ ուղղութիւնը, որի մասին խօսել են լսումներին, բանակի միջամտութիւնն է: Լսումներին, փաստացի, հաստատուել է փաստը, որ մինչեւ Մարտի 1-ը կանոնաւոր զօրք էր բերուել Երեւան: Դժուար չէ պարզել՝ արդեօք դա օրինական էր, թէ ոչ: Փորձագէտները նշում են, որ Ռոբերտ Քոչարեանն ու Սերժ Սարգսեանը դրանով փորձել են պահպանել իրենց իշխանութիւնն ու անվտանգութիւնը:

Բանակային ստորաբաժանումների ներգրաւման թեման գլխաւորն էր լսումների ժամանակ: Նշուել է, որ բանակին գաղտնի հրաման է տրուել, Անահիտ Բախշեանը պատմել է, որ Լարիսա Ալաւերդեանը զանգահարել է Սերժ Սարգսեանին եւ կոչ արել զօրք չմտցնել, սակայն նա ասել է, որ արդէն ուշ է:

Զօրք մտցնելը ծանր գործողութիւն է, սակայն նորից հարց է ծագում. Երեւան եկած զինուորները 10 մա՞րդ են սպանել: Տեղեկութիւններ կա՞ն, որ Երեւան եկած զինուորականները կրակել են խաղաղ բնակիչների վրայ: Նման տեղեկութիւն ոչ ոք չի հրապարակել:

Եթէ ոչ ոստիկանները, ոչ էլ զինուորականները չեն կրակել, այդ դէպքում ո՞վ է կրակել: Այդ ժամանակ Երեւանում քիչ չէին զինուած խմբաւորումները, այսպէս կոչուած «օլիգարխների բանակները»: Փաստագրուած տուեալներ կան, որ որոշ օլիգարխների մասնաւոր «բանակներ» զէնք ու զինուորական հագուստ են ստացել: Սակայն նոյնպէս չկան տուեալներ, որ նրանք են կրակել:

Մնում է վերջին տարբերակը. մարդկանց վրայ կրակել են նրանք, ովքեր ա՞յլ տեղում են հրամաններ ստացել: Ռոբերտ Քոչարեանն իր հարցազրոյցներից մէկում ուղիղ ասել է, որ սպանութիւնների տեղը չի վերահսկուել ոչ իշխանութեան, ոչ էլ ընդդիմութեան կողմից: Այսինքն, կրակողն ուրիշ է եղել:

Խորհրդարանում լսումների ժամանակ հնարաւոր արտաքին միջամտութեան գործօնը չի դիտարկուել: Հնարաւոր է, ելոյթ ունեցողները ապացոյցներ չեն ունեցել, որ այդպիսի միջամտութիւն եղել է: Օրինակ, ժամանակին որոշ փորձագէտներ ու Մարտի 1-ի գործով զբաղուող տարբեր շրջանակներ նշում էին, որ այդ ժամանակ Երեւանում կարելի էր տեսնել ռուս «հրահանգիչների»: Անգամ վկայութիւններ կային առանց տարբերակիչ նշանների «դիպուկահարների» մասին:

Սակայն Հայաստանում Մարտի 1-ին հնարաւոր արտաքին միջամտութեան վարկածին չանդրադառնալու շուրջ նախանձելի կոնսենսուս կայ:

Երեւանում օտարերկրեայ յատուկ ծառայութիւնների հնարաւոր ներկայութիւնն ու միջամտութիւնը նոյնպէս իշխանութեան ուղիղ մեղքն է: Դա կամ տեղի է ունեցել նրանց թողտուութեան պայմաններում, կամ էլ չեն կարողացել ինքնիշխան որոշումներ կայացնել:

Ողբերգութիւնից 10 տարի անց այս առանցքային հարցերին չկան պատասխաններ՝ ովքեր են եղել կրակելու հրաման տուողներն ու կրակողները:

Lragir.am

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԻՆԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻ ՄԱՀԱՑՈՒԹԵԱՆ 5 ՉՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԱԾ ԴԷՊՔԻ ՄԱՍԻՆ Է ՅԱՅՏՆԻ ԴԱՐՁԵԼ

2017 թուականին Հայաստանի Հանրապետութիւնում եւ Արցախում մահացել է 64 զինծառայող. մահացութեան դէպքերի 66%-ը գրանցուել են ոչ մարտական պայմաններում, իսկ 34%-ը՝ հրադադարի ռեժիմի խախտման հետեւանքով: Հելսինկեան Քաղաքացիական Ասամբլեայի Վանաձորի Գրասենեակը (ՀՔԱՎ) Յունուարի 9-ի իր հաշուետուութիւնից յետոյ պաշտօնական եւ ոչ պաշտօնական աղբիւրներից տեղեկացել է եւս 5 զինծառայողի մահուան մասին եւ նոր տուեալներ հրապարակել: Այդպիսով՝ մահացութեան դէպքերը, ըստ կազմակերպութեան, 59-ից աճել են՝ հասնելով 64-ի:

Կազմակերպութեանը յայտնի դարձած 64 մահուան դէպքերի փոխարէն Զինուորական Դատախազութիւնը եւ Քննչական Կոմիտէն պաշտօնապէս յայտարարել են 56 դէպքի մասին:

5 զինծառայողի մահացութեան դէպքերից չորսի դէպքում ՀՔԱՎ-ը պաշտօնական հաստատում է ստացել.

Յարութ Պօղոսեան. Դէպքը տեղի է ունեցել Հայաստանում, սակայն ստոյգ ամսաթիւը յայտնի չէ: Քրէական գործ է յարուցուել Հայաստանի քրէական օրէնսգրքի 346-րդ յօդուածի 2-րդ մասի յատկանիշներով (անփոյթ վերաբերմունքը ծառայութեան նկատմամբ, եթէ անզգուշութեամբ առաջացրել են ծանր հետեւանքներ): Գործը նախաքննութեան փուլում է:

Մուրադ Աւանէսեան. Դէպքի օրը եւ վայրը անյայտ են: Յայտնի է միայն մահուան պատճառը՝ առողջական խնդիրներ: Քրէական գործի յարուցումը մերժուել է՝ յանցադէպի բացակայութեան հիմքով:

Ռոբերտ Գասպարեան. Դէպքը տեղի է ունեցել 2017 թուականի Յուլիսի 27-ին Լեռնային Ղարաբաղում: Սակայն յայտնի չէ մահուան պատճառը եւ արդեօք յարուցուել է քրէական գործ, թէ ոչ:

Սպարտակ Մկրտչեան. Դէպքի օրը եւ վայրը անյայտ են: Յայտնի է միայն, որ մահուան պատճառը եղել է առողջական խնդիրը: Քրէական գործ է յարուցուել Հայաստանի քրէական օրէնսգրքի 376-րդ յօդուածի յատկանիշներով (Անփոյթ

☞ 3

ԳԱՀԻՐԷ

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ԺԴ. ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԸ՝ ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ 110-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Լոյս տեսաւ Ջահակիրի ԺԴ. Յաւելուածը՝ *Մարդը ընդդէմ մարդու. մահափորձեր եւ սպանութիւններ հայկական օրինակով (1890-1908)* (169 էջ), որ կը հանդիսանայ Արփիարեանի սպանութեան 110-ամեակին նուիրուած հրատարակութիւններու շարքին երրորդը եւ վերջինը:

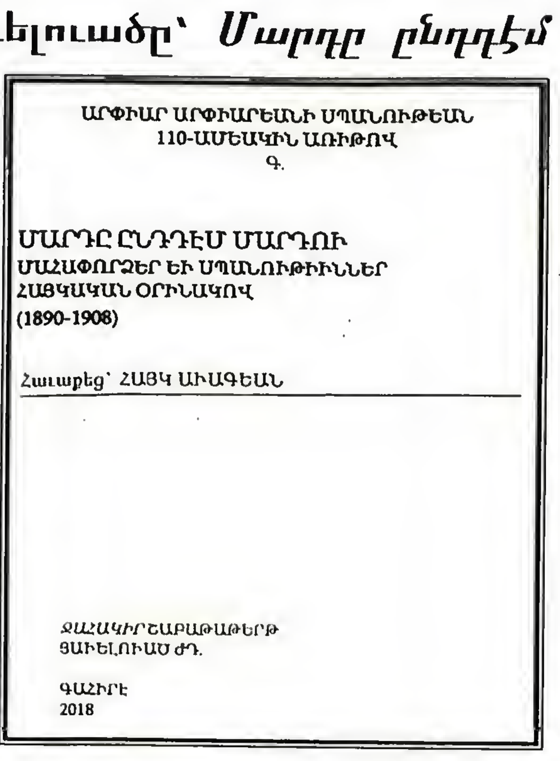
ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ 110-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ
Գ.

ՄԱՐԴԸ ԸՆԴԴԷՄ ՄԱՐԴՈՒ
ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐ ԵՒ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐԻՆԱԿՈՎ
(1890-1908)

Հաւաքեց՝ ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

ՋԱՀԱԿԻՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ ԺԴ.

ԳԱՀԻՐԷ
2018

Կը բովանդակէ 1890-էն մինչեւ Արփիարեանի սպանութեան տարին (1908) տեղի ունեցած հայկական մահափորձերու եւ սպանութիւններու ցանկը՝ զանոնք արդարացնող կամ մեղադրող բնագիրներով հանդերձ:

Ստանալու համար դիմել՝ tchahagir@journalist.com.

2 ➩ ՉԻՆԾԱՌԱՑՈՂՆԵՐԻ ՄԱՀԱՑՈՒԹԵԱՆ...

վերաբերմունքը):

ՈՉ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

Վահէ Մարգարեան. Դէպքը տեղի է ունեցել Հայաստանում 2017 Թուականի Օգոստոսի 1-ին, սակայն մահուան օրը յայտնի չէ: Քրէական գործ է յարուցուել Հայաստանի քրէական օրէնսգրքի 242-րդ յօդուածի 2-րդ մասով (աւտոմեքենայ կամ մեխանիկական այլ տրանսպորտային միջոց վարող անձի կողմից ճանապարհային երթեւեկութեան եւ տրանսպորտային միջոցների շահագործման կանոնները խախտելը, որն անզգուշութեամբ առաջացրել է մարդու մահ):

epress.am

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՍՓԻՒՌՔ ԿԱՊԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՆԵՂ ԻՇԽԱՆԱԿԱՆ, ՆԵՂ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԵՒ ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐԻՑ ԴՈՒՐՍ, ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐ ԳԻՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄՕՏԵՑՈՒՄ. ԿԱՐՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Հայաստան-Սփիւռք կապերի, առկայ խնդիրների մասին *Hayacq.com*-ը զրուցեց Եւրոպայի Հայերի Համագումարի նախագահ Կարօ Յակոբեանի հետ:

-Պարոն Յակոբեան, ինչպէ՞ս կը գնահատէք Հայաստան-Սփիւռք համագործակցութիւնը: Հայաստան-Սփիւռք յարաբերութիւնները արդեօ՞ք ճիշտ ուղու վրայ են:

-Հայաստանի անկախութիւնից անցել է աւելի քան քառորդ դար, սակայն Հայաստան-Սփիւռք կապերը իրականութեան մէջ, ես կ'ասէի դեռ մնում են սաղմնային վիճակում:

Ստեղծուել է Սփիւռքի Նախարարութիւնը, տեղի են ունեցել արդէն թուով վեց Հայաստան-Սփիւռք խորհրդաժողովներ, հանդիպումներ, միջոցառումներ... այդ ձեռնարկներն ու պարբերական հանդիպումները իհարկէ դրական են, բայց բուն հարցի հետ, որն է արմատական եւ խորքային մօտեցումը, կապ չունեն: Եթէ չլինէր նոյնիսկ Սփիւռքի Նախարարութիւնը միեւնոյնն է տարեկան նոյն չափի սփիւռքահայեր կ'այցելէին Հայրենիք, նոյն որակի մշակութային, մարզական եւ այլ նման միջոցառումներ՝ (գուցէ առանց մեդալների ու պարգեւների) տեղի կ'ունենային: Նոյն չափի բարեգործական բնոյթի ներդրումներ եւ աջակցութիւններ կը լինէին, քանի որ սփիւռքը իր բազմաբնոյթ փոքր ու մեծ կառոյցներով անկախ ամէն ինչից ըստ իր բնոյթի ու ձգտումների կը ձեռնարկէր նման քայլեր:

Իշխանութիւնների դերը լաւագոյն պարագայում եղել է նման միջոցառումների համադրում՝ ոչ աւելին:

Հայաստան-Սփիւռք կապերի եւ համագործակցութեան վերաբերեալ հարկաւոր է աւելի լայնախոհ եւ համապարփակ մօտեցում եւ ռազմավարութիւն, որը իսկական հնարաւորութիւն կը ստեղծի միաւորելու եւ համադրելու Հայրենիքի ու սփիւռքի ողջ ներուժը՝ յանուն Հայրենիքի ամրապնդման եւ հզօրացման, յանուն ողջ հայութեան բարգաւաճման եւ յարատեւութեան:

Ամէն շահից վեր այստեղ պակասում է գիտական, խորքային մօտեցումը:

Հարկաւոր է, մի կողմից նեղ իշխանական, միւս կողմից նեղ կուսակցական եւ խմբակային շահերից դուրս, ազգային խոր գիտակցական մօտեցում: Այնպէս որ այս յարաբերութիւնները, հարկաւոր է դնել ճիշտ ուղու վրայ: Այստեղ է, որ ես կ'ասէի սայլը տեղից չի շարժւում եւ անընդհատ դոփում ենք տեղում:

-Ամենակարեւոր հարցերը, խնդիրները որո՞նք են:

-Ամենահիմնականը իմ կարծիքով, առաջին հերթին իշխանութիւնների մօտ իսկական համագործակցութեան համար հեռանկարային ու հեռուն տանող ռազմավարութիւն մշակելն է: Սփիւռքը իշխանութիւնների համար, որքան էլ օր ու գիշեր բարբառեն Սփիւռքի մասին, իրականութեան մէջ չունի կարեւորութիւն: Նրանց լոկ մտահոգում է Սփիւռքից՝ կը ներէք արտայայտութեանս, այսպէս ասած փող պոկելը, ուրիշ ոչինչ: Սփիւռքը օրէնսդրօրէն չունի ոչ խօսելու իրաւունք եւ ոչ էլ գործելու, նրան վերապահուած է լոկ հնազանդուելու, իհարկէ սփիւռքի անուան տակ ոմանք շատ լաւ կատարում են հնազանդութեան այդ պարտքը եւ հետեւում են բոլորիս յայտնի քծնելու քաղաքականութեանը:

Գալով ամենակարեւորին՝ իմ կարծիքով առաջին հերթին դա Հայաստանի համակողմանի զարգացման հարցն է բոլոր ոլորտներում, նշեմ միայն տնտեսական, քաղաքական եւ հասարակական խնդիրները, ժողովրդի բարեկեցութեան խնդիրը, եթէ դրանք լուծուած չեն, չեն լուծուի նաեւ Սփիւռքի խնդիրները:

-Ինչքանո՞վ է Հայաստան պետութիւնը կատարում Հայաստան-Սփիւռք շահերի երաշխաւորի դերը:

-Սփիւռքի շահերի խնդրում կասկածում եմ, որ Հայաստանը, ներկայ պայմաններում, հնարաւորութիւն ունենայ ներկայանալ երաշխաւորի դերում: Իհարկէ երաշխաւորումը լայն իմաստ ունի եւ այդ առումով Հայաստան պետութիւնը ինքնստինքեան այլ պետութիւնների մօտ կարող է ունենալ դրական ներգործութիւն: Հայաստանի հետ Սփիւռքի շարունակական շփումները բնականաբար անուրանալի եւ հզօր ազդակ են նրա ինքնութեան եւ հայապահպանման գործում:

-Որքանո՞վ ենք արդիւնաւէտ օգտագործում Սփիւռքի ներուժը Հայաստանում:

-Այդ հսկայական ներուժի միայն մի չնչին մասն է արդիւնաւէտ օգտագործւում: Սփիւռքը ունի հսկայական ներուժ եւ հնարաւորութիւններ: Հարկաւոր է Հայաստան-Սփիւռք յարաբերութիւններում նախ եւ առաջ իսկական վստահութեան մթնոլորտի ստեղծում, օրէնսդրօրէն երաշխաւորուած իրաւունքների ու պատասխանատուութիւնների յստակ բնորոշում, որից յետոյ միայն հնարաւոր կը լինի իրագործել եւ լուծել համապարփակ եւ համազգային բնոյթ ունեցող ծրագրեր, հարցեր:

-Խօսենք ձեր գործունէութեան մասին: Եւրոպայի Հայերի Համագումարը հիմնականում ի՞նչ գործունէութիւն է ծաւալում:

-Եւրոպայի Հայերի Համագումարը հիմնուել է 2003 Թուականի Սեպտեմբերի 27-28-ին Բրիւսէլում կայացած հիմնադիր ժողովում: Հիմնադիր անդամներն են եղել 16 եւրոպական երկրներից ժամանած ներկայացուցիչներ եւ կազմակերպութիւններ: Այդ հիմնադիր համաժողովում ընտրուել եմ որպէս կազմակերպութեան նախագահ եւ մինչ օրս կրում եմ այդ պատասխանատուութիւնը:

ԵՀՀ-ն իր ծրագրում ներկայացնում է գործունէութեան մի քանի հիմնական ուղղութիւններ:

Պաշտպանել եւ զարգացնել Եւրոպայում բնակուող հայութեան՝ յատկապէս երիտասարդութեան ազգային, մշակութային եւ հասարակական շահերը:

Պայքարել Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչման եւ դատապարտման համար:

Զարգացնել Հայաստան-Սփիւռք կապերը:

Արծարծել Արցախի ազատագրման եւ ինքնորոշման հարցը միջազգային ատեաններում ու պայքարել հակահայկական երեւոյթների դէմ:

Աջակցել Հայաստանի Հանրապետութեան ժողովրդավարացման եւ մարդու իրաւունքների ամրապնդմանը:

-Իսկ մասնաւորական Կարօ Յակոբեանը ի՞նչ գործունէութիւն է ծաւալում:

-Թէպէտ մասնագիտութեամբ մաթեմաթիկոս եւ նոր տեխնոլոգիաների ու համակարգչային գիտութիւնների փորձագէտ եմ, սակայն իմ տարերքը եղել է ու կայ գրականութիւնը: Ցաւօք, ստեղծագործութիւնների համար քիչ ժամանակ է մնում: Որքան կը ցանկանայի ստանձնած հասարակական-քաղաքական պատասխանատուութիւններս նուազագոյնի հասցնել, որպէսզի ժամանակ ունենայի զբաղուելու գրականութեամբ:

Բայց երբեմն հնարաւոր է լինում այդ ընդմիջոցին ստեղծագործել:

➩ 4

ԽՈՀԵՐ

ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐ՝ ԱՌԱՆՑ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԻ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Հայապահպանո՞ւմ: Սփիւռքի մէջ ամէն օր, ամէն տեղ կարելի է լսել այս բառը: Զայն բացառապէս կ'արտասանեն նոյն ինք հայապահպանները՝ ինքնակամօրէն ստանձնելով բառի վերարտադրութեան պարտականութիւնը:

Սփիւռքեան հայապահպանութիւն նախ եւ առաջ պիտի նշանակէ արեւմտահայերէն լեզու: Եթէ չեմ սխալիր, առանց արեւմտահայերէնի՝ Սփիւռքի հայապահպանութիւնը կը դառնայ անիմաստ: Արդարեւ, ղեկավար մարմիններու մէջ կը գտնուի հայապահպաններու հոյլ մը, ուր, առանց խոշորացոյցի օգնութեան, կարելի է գտնել.

1. Իրենց ենթականերու հայապահպանումին համար յուզիչ որոշումներ ընդունող սփիւռքահայ ատենապետներ, փոխատենապետներ, ատենադպիրներ, փոխատենադպիրներ, ժողովականներ, հոգաբարձուներ, խորհրդականներ, դիւանապետներ, դպրոցի տնօրէններ՝ որոնք տարբեր աստիճաններով չեն տիրապետեր արեւմտահայերէն լեզուին: Այս աստիճանները կրնան սկսիլ խառնածին արեւմտահայերէն խօսքէ եւ հասնիլ մինչեւ հայերէն տառերու անծանօթութեան:

2. Նոյներ՝ որոնք իրենց զաւակները չեն ղրկեր հայկական դպրոց: Պարզապէս հաճելի է տեսնել պատասխանատուներ՝ որոնք մէկ կողմէն հայկական դպրոցին համար որոշումներ կ'ընդունին, միւս կողմէն իրենց զաւակները կը ղրկեն ոչ-հայկական դպրոց: Անոնք «կը մաքառին» բարեկարգելու հայկական դպրոցը՝ *ուրիշի* զաւակներուն համար:

3. Նոյներ՝ որոնք իրենց ենթականերուն ուղղուած գրաւոր նկատողութիւնները, դիտողութիւնները, նամակները, բացատրողական գրքոյկները կը յղեն արաբերէն, անգլերէն կամ ֆրանսերէն լեզուով: Կը պատճառաբանեն՝ թէ հասարակութիւնը հայերէն չի կարդար: Քիչ մը խորանալով դժուար չըլլար փաստել՝ որ նամակը նախաձեռնողներն են որոնք չեն կրնար հայերէն գրել: Անոնք, իրենց անկարողութիւնը քօղարկելու համար յանցանքը կը բարդեն ենթականերուն վրայ: Հայերէն կարդացողները կը դառնան չկարդացողներ, չկարդացողները՝ կարդացողներ:

4. Նոյներ՝ որոնց պարտականութիւններէն մէկն է ձեռնարկներու բացումի խօսքերը արտասանել, բեմերէն կը հնչեցնեն անտանելի արեւմտահայերէն մը՝ չոր, անհրապոյր, սխալ առոգանութեամբ, առիթ տալով ներկայ հասարակութեան չսիրել, նոյնիսկ ատել հայերէն լեզուն: Անոնք կը խօսին հայապահպան ձեռնարկներու ընթացքին, յառաջացնելով հակահայապահպան մթնոլորտ մը:

5. Նոյներ՝ որոնք իրենց նշանաբան ըրած են հայկական մշակոյթը օտարներուն ներկայացնել, կարծէք միաբերան որոշած են չքաջալերել այն նոյն մշակոյթը՝ զոր կ'ուզեն օտարներուն ներկայացնել: Արեւմտահայ իրական (եւ ոչ միութիւններուն սարկաբար ծառայող) մշակոյթին հովանաւորութիւնը անհամեմատօրէն աւելի տկար է քան այդ նոյն մշակոյթը օտարներուն ներկայացնելու համար թափուած ջանքերն ու դրամը:

6. Նոյներ՝ որոնք հայապահպանութիւնը իրենց դիրքային առաւելութեան խնդիր դարձուցած են, կը մոռնան նոյնիսկ հայապահպանութեան գոյութիւնը երբ կը հեռանան դիրքէն:

7. Նոյներ՝ որոնք փառատօնային չքեղութեամբ յայտարարած են իրենց հիմնարկներուն մշակութայնացումը եւ չեշտած գիրքի կարեւորութիւնը, կը մերժեն մեռնողներու գրադարանները ընդունիլ՝ հակառակ ունեցած տարածութիւններու ընդարձակութեան, կը հրաժարին իրենց ունեցած քանի մը գիրքերու խառնաշփոթ հաւաքածոները տրամադրել ընթերցանութեան, կը վլանան խառնաշփոթութիւնը վերածել դասակարգուած ցուցակներու, երբեմն նոյնիսկ անձայն ու անշշուկ ձերբազատուելով այդ գիրքերէն: Կը ձերբազատուին գիրքերէն, բայց կը յայտարարեն ուրիշներ ունենալու ցանկութիւնը՝ յանուն արեւմտահայերէն գիրքի պահպանումին:

Այս բոլորը Սփիւռքի հայապահպանութեան վիճակը աւելի քան բացատրող իրականութիւններ են՝ յարգելով քանի մը սակաւաթիւ բացառութիւններ: Դէպքե՞ր եւ անուննե՞ր...:

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՍՓԻՒՌՔ ԿԱՊԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՆԵՂ ԻՇԽԱՆԱԿԱՆ, ՆԵՂ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԵՒ ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐԻՑ ԴՈՒՐՍ, ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐ ԳԻՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄՕՏԵՑՈՒՄ....

3

Գրական առաջին փորձերը կատարել եմ Լիբանանում: Նախկինում խմբագրել եմ Զարենց օրացոյցների շարքը, որոնք շարունակուեցին մի քանի տարի եւս Շուէդիայում, աշխատակցել եմ իրանական մամուլին: Իմ մէջ միշտ էլ արթուն եւ էական է եղել մի կողմից Տէրեանական երազանքն ու մեղեդին, միւս կողմից Զարենցեան բոցավառ շունչը...

2000-ին Շուէդիայում լոյս տեսաւ *Գերուած սրտեր* առաջին բանաստեղծական ժողովածուն:

2015 Թուականին շուէդ գրող Հանգուցեալ Սթիգ Լինդսթրեօմի, Արծուի Բախչինեանի հետ համատեղ աշխատութեամբ, հայ գրքի տպագրութեան 500-ամեակի առթիւ, լոյս տեսաւ *Արարատի շուքի ներքոյ* (I Ararats skugga) ժամանակակից հայ բանաստեղծութեան անթոլոգիան՝ շուէդերէնով:

Անտիպ պատմուածքների, պոէմների եւ բանաստեղծութիւնների մի շարք աշխատութիւններ կը հրատարակուեն ոչ հեռու ապագայում, հերթականօրէն, երբ անցնեմ թոշակի ու գտնեմ մի քիչ աւել ժամանակ:

-Հայապահպանութեան հիմքերի ամրապնդման հարցում մեծ է մշակոյթի, լեզուի ու կրօնի դերը: Սփիւռքում ինչքանով է պաշտպանուած հայկական մշակոյթը, ինչպէս է լուծւում հայկական կրթօջախներում առկայ խնդիրները գլոբալիզացման դարաշրջանում:

-Աշխարհում ականատես ենք լինում արագընթաց, անհեռանկար ու կարծես աննպատակ ու կործանարար փոփոխութիւնների, որոնցից զերծ չի կարող մնալ նաեւ հայութիւնը, թէ՛ Հայաստանում, թէ՛ Սփիւռքում, Սիրիան ձեզ կենդանի վկայ: Այս առումով հայկական համայնքները՝ յատկապէս միջին արեւելքի մեր համայնքները աւելի խոցելի վիճակում են գտնւում: Եւրոպական եւ ամերիկեան ցամաքամասերի գաղութների խնդիրը մի քիչ այլ է, նրանց մօտ առաւել օրհասական եւ դժուար լուծելի են լեզուի, մշակոյթի ու հայապահպանման խնդիրները, ահա այստեղ է, որ Հայաստանի հզօր ներգործութեան անհրաժեշտութիւնը զգացւում է: Այս բոլոր հարցերը մասամբ լուծւում են տեղի հայկական եկեղեցական, մշակութային եւ հասարակական տարբեր մեծ ու փոքր կառոյցների ու միութիւնների տքնաջան աշխատանքների միջոցով:

-Ի՞նչ քայլերն են անհրաժեշտ Հայաստան-Սփիւռք կապերի աւելի ամրապնդման համար:

-Ինչպէս նշեցի, հարկաւոր է երկուստեք սրտցաւ եւ գիտակից մօտեցում: Ձեւական, մակերեսային եւ տօնական հանդիսութիւնների ու այսպէս ասած հարիւրամեակների խնջոյքային ներկայացումների ժամանակն անցել է: Հարկ է հարցին ցուցաբերել մասնագիտական եւ ծրագրային մօտեցում՝ յստակ ժամանակացոյցով:

-2017Թ-ի Նոյեմբերին ստորագրուեց ՀՀ-ԵՄ համաձայնագիրը: Այն գործնական ի՞նչ հնարաւորութիւններ է ընձեռում Հայաստան-Սփիւռք յարաբերութիւնների, կապերի ամրապնդման համար:

-ՀՀ-ԵՄ համապարփակ եւ ընդլայնուած գործընկերութեան համաձայնագիրը կարելի է համարել բաւականին խոստմնալի ձեռքբերում, որի իրագործման պարագայում Հայաստանի համար կը բացուեն որոշակի հնարաւորութիւններ: Միջազգային քաղաքական ասպարէզում դիրքերի ամրապնդում, տնտեսական, քաղաքական ոլորտներում զարգացման եւ մանեւրելու շօշափելի այլընտրանքային հնարաւորութիւն, հասարակութեան համար արժեհամակարգային յստակեցում ու ժողովրդավարութեան խթանում եւ այլն...

Իհարկէ այս բոլորը այն պարագայում, եթէ կայ կամք՝ հետեւելու պայմանագրային դրոյթներին, եւ պայմանագիրը չի մնայ լոկ թղթի կտոր:

Իհարկէ մենք ողջունում ենք այս համաձայնագիրը եւ որպէս Եւրոպայում գործող հասարակական քաղաքական ոչ չահոյթ հետապնդող կազմակերպութիւն մեր իրաւասութիւնների եւ պարտաւորութիւնների մէջ ենք գտնում մասնակից դառնալու այս գործակցութեանը եւ ներդնել որոշակի աւանդ:

-Ամանորը Հայաստանում էք նշում, արդեօ՞ք սա առաջին անգամ է եւ հնարաւոր է, որ այն պարբերական բնոյթ կրի:

-Սա իհարկէ առաջին անգամը չէ, սակայն դեռեւս աւանդոյթ էլ չի դարձել:

Բայց ինչու չակնկալել, որ ամառային արձակուրդների կողքին ձմեռային արձակուրդները, յատկապէս նոր տարին եւս դառնայ այցելութիւնների եւ գբօսաշրջութեան յարմար առիթ:

-Ամանորեայ Ձեր մաղթանքը հայ ժողովրդին:

-Հայ ժողովրդին աշխարհի չորս ծագերում մաղթում եմ յարատեւութիւն, յաջողութիւնների շարան, երջանկութիւն եւ ապագայի նկատմամբ հաւատք: Հայաստանին ու Արցախին խաղաղութիւն:

ՎԱՐԴԱՆ ԱՅԳԵԿՑԻԻ ԱՌԱԿՆԵՐԷՆ

ԱՌԻՒԾԸ, ԱՂՈՒԷՍԸ ԵՒ ԱՐՋԸ

Առիւծը հիւանդացաւ եւ բոլոր կենդանիները եկան նրան տեսութեան, միայն աղուէսն ուշացաւ: Արջը չարախօսեց նրան, եւ աղուէսը դռնամտից լսեց եւ. ներս ընկնելով, թաւալուեց առիւծի առաջ:

Առիւծն ասաց աղուէսին.

– Բարի ժամի չեկար, գարշելի, ասա ինձ, ինչո՞ւ ուշացար:

Աղուէսն ասաց.

– Մի՛ բարկանար, բարի թագաւոր, երդւում եմ քո գլխով, որ քո առողջութեան համար այցելեցի շատ բժշկապետների եւ մեծ չարչարանք քաշեցի, բայց իմացայ դեղը քո բժշկութեան:

Եւ առիւծն ասաց.

– Բարի եկար, իմաստուն կենդանի, ի՞նչն է այդ դեղը:

Աղուէսն ասաց.

– Խիստ պիտանի է եւ դիւրին. բժշկապետներն ասացին, թէ կենդանի հանէք արջի մորթին եւ տաք-տաք գցէք առիւծի վրայ, իսկոյն մորթին ցաւը կը հանի հիւանդից:

Առիւծը հրամայեց, արջին բռնեցին եւ սկսեցին հանել մորթին: Իսկ նա վայում էր եւ արձակում մեծամեծ ոռնոց: Եւ աղուէսն ասաց.

– Այդ ամէնը քեզ եւ նրան, ով արքունիք մտնելով, կը չարախօսի մէկին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ Կ'ԸՆՏՐՈՒԻ ԱՐՄԷՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

1

տանի քաղաքացի, սակայն 2005-ից վեր, ընկերութեան բոլոր տարեկան փաստաթղթերում Սարգսեանը ներկայանում է որպէս Բրիտանիայի քաղաքացի: Վերջին տարեկան փաստաթուղթը հրապարակուել է 2014թ-ին: Յաջորդ տարում ընկերութիւնը լուծարուել է եւ այլ հաշուետուութիւններ հրապարակուած չեն: Այսինքն, ինչպէս վկայում են բրիտանական ռեգիստրի փաստաթղթերը, դեռ չորս տարի առաջ Արմէն Սարգսեանը ընկերութեան հաշուետուութիւններում ներկայացել է Բրիտանիայի քաղաքացի:»

Քուէարկութեան ժամանակ ընդդիմադիր Ելքը կը շարունակէ կասկածի ենթարկել արդէն ընտրուած նախագահ Արմէն Սարգսեանի օրինականութիւնը՝ պահանջելով որ ան Մեծն Բրիտանիայի իշխանութիւններուն կողմէ տրուած տեղեկանք ներկայացնէ՝ թէ 2011 Դեկտեմբեր 2-էն հրաժարած է Մեծն Բրիտանիայի քաղաքացիութենէ եւ կը հանդիսանայ միայն Հայաստանի քաղաքացի:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՀԻՐԷԻ ՊԱՏԿԱՌԵԼԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ 2018-Ի Ա. ՆԻՍՏ

Ուրբաթ, 2 Փետրուար 2018-ին, առաւօտեան ժամը 11:30-ին, Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին մէջ գումարուեցաւ Պատկառելի Թեմական Ժողովի այս տարուան Ա. նիստը՝ նախագահութեամբ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի Բարեխնամ Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեանի եւ ատենապետութեամբ Տիար Նուպար Սիմոնեանի: Նիստին ներկայ էին 20 անդամներ:

Առաջնորդ Սրբազան Հայրը «Տէրունական Աղօթք»-ով նիստը բացուած յայտարարելէ ետք, կարդացուեցաւ եւ վաւերացուեցաւ նախորդ նիստին ատենագրութիւնը, որմէ ետք Ժողովը անցաւ օրակարգի հարցերու քննարկումին:

Առաջին հերթին քննարկուեցաւ 2018 թուականի նախահաշիւ պիւտճէն. Քաղաքական Ժողովի գանձապահ Տիար Գէորգ Աւանեան ընդհանուր գիծերու մէջ տարեկան նախատեսութիւնները ներկայացուց: Այնուհետեւ մանուածուր անդրադարձ եղաւ եւ բացատրութիւններ տրուեցան Ազգային Առաջնորդարանի բժշկական, կրթական ու բարեսիրական ծրագիրներուն եւ այս նպատակներուն համար տրուող տարեկան յատկացումներուն մասին:

Այս ուղղութեամբ Պատկառելի Թեմական Ժողովը ընդունեց եգիպտահայ Առաքելական համայնքի բժշկական յատկացումներու կանոնագրին մէջ փոփոխութիւն կատարելու առաջարկը, ըստ որուն՝ բժշկական նպատակով տրուող օժանդակութենէն կրնան օգտուիլ նաեւ այն կիները, որոնք «*Ազգութեամբ հայ են եւ մկրտութեամբ արձանագրուած են Ազգային Առաջնորդարանի տոմարներուն մէջ, սակայն Սուրբ Պսակի Խորհուրդով այլ եկեղեցւոյ աղնամ դարձած են*»:

Անհրաժեշտ նկատելով ուսման կարեւորութիւնը, բարձրագոյն ուսումի համար տրուող տարեկան օժանդակութեան վրայ յաւելում կատարուեցաւ, որ պիտի գործադրուի 2018-2019 ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ:

Պատկառելի Թեմական Ժողովը անդրադարձաւ նաեւ բարեսիրական նպատակով տրուող յատկացումներուն եւ մանաւոր յաւելում կատարեց Գահիրէի Հայ Բարեսիրաց Միութեան միջոցով տրուող ամսականներուն վրայ:

Կարեւորելով մարզական եւ մշակութային կեանքէն ներս տարուող աշխատանքը, որոշուեցաւ շարունակել եգիպտահայ սրահներուն եւ ակումբներուն գործունէութեան եւ նորոգութեան համար տրուող տարեկան օժանդակութեան դրութիւնը:

Օրակարգի հարցերու քննարկութեան աւարտին Ժողովը փակուեցաւ Առաջնորդ Սրբազան Հօր օրհնութեան աղօթքով:

ԴԻՒԱՆ
ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Այսու եգիպտահայ մեր յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցանենք, թէ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանը հաշուակալի կարիքը ունի:

Փափաքողները իրենց դիմումնագիրները եւ կենսագրական տուեալները (CV) կրնան ներկայացնել Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարան կամ ղրկել հետեւեալ ելեկտրոնային հասցէին՝ armpatrcai@yahoo.com, առաւելագոյնը մինչեւ 12 Մարտ 2018:

ԴԻՒԱՆ
ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ
ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ ԵՒ ՅԱՆԳՍՏԵԱՆ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ

- ԱՄԷՆ ՅԻՆԳՇԱԲԹԻ՝
ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

- ԱՄԷՆ ՈՒՐԲԱԹ՝
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍՏ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՄԷՋ
Ժամերգութիւններու սկիզբը՝ երեկոյեան ժամը 5-ին

Ե.Գ.Մ. ՅՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

دار شركة للطباعة - رقم إيداع دار الكتب ٨٠٥

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1811 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 22 ՄԱՐՏ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ. عدد رقم ١٨١١ الخميس ٢٢ مارس ٢٠١٨

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՈՐՊԷՍ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՔԲԵՐՄԱՆ ԵՒ ՎԵՐԱԲԱՇԽՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄ

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

Ցանկացած պետութեան խիրաքանչիւր պատմական փուլում իշխանութեան ձեւաւորման կենտրոնական հարցն այն է, թէ ո՞վ է տիրապետում խոշոր սեփականութեանը, ո՞վ է այն վերաբաշխում եւ թելադրում տնտեսութեանը:

Արեւելեան եւ արեւմտեան երկրներում սեփականութեան ինստիտուտի տարբեր աւանդոյթներ գոյութիւն ունեն: Արեւմուտքում սեփականութեան իրաւունքը պաշտպանուած է օրէնքով եւ անկախ դատական համակարգով: Արեւելքում սեփականութիւնը ենթակայ է իշխանութեանը: Արեւելքում (այդ թւում ետխորհրդային երկրներում) իշխանութիւնը թելադրող է, եւ իշխանութիւն-սեփականութիւն մոդէլն ուղղահայեաց կերպով է գործում, իսկ Արեւմուտքում հորիզոնական-գործընկերային յարաբերութիւններն են տիրապետող:

Նման յարաբերութիւնների վրայ էլ կառուցւում են քաղաքական յարաբերութիւնները: Հայաստանի նման երկրներում խոշոր սեփականութիւնը տրւում է ժամանակաւոր տիրապետման, իսկ քաղաքական դիրքորոշում ունենալու դէպքում այն «վերադարձւում է»:

Նման օրինակները բազմաթիւ են: 2008-ի նախագահական ընտրութիւնների ժամանակ Սուքիասեանների ընտանիքի «սխալ» քաղաքական կողմնորոշման պատճառով խլուեց Բջնի գործարանը. «ՍԻԼ կոնցեռնը բազմիցս յայտարարել էր, որ Բջնին սնանկ ճանաչելն ի սկզբանէ նպատակ ունէր խլել Սուքիասեան ընտանիքին պատկանող գոյքը: Այդ նպատակին չկարողացան հասնել ԴԱՀԿ ծառայութեան միջոցով՝ անօրինական գործողութիւնների մեծ քանակի պատճառով, եւ այդ գործընթացը շարունակեցին սնանկութեան կառավարիչ Արսէն Զիտչեանի միջոցով, ով իսկզբանէ աշխատում էր գնորդի շահերից ելնելով»:

Բազմաթիւ են օրինակները, երբ որեւէ խոշոր պաշտօնեայ, լքելով կամ հեռացուելով իշխանութիւնից, վաճառում է իր խոշոր ունեցուածքը:

Խորհրդային Միութեան փլուզումից յետոյ յայտարարուած ռեֆորմների նպատակն էր անցում կատարել շուկայական յարաբերութիւններին, ինչի համար պէտք էր «ժողովրդական» սեփականութիւնը դարձնել մասնաւոր, այսինքն՝ պէտք է առաջանար սեփականատէրերի դաս, եւ նրանց միջեւ սկսուէր մրցակցութիւն, որի արդիւնքում «աշխատասէր» եւ «հնարամիտ» հայերը պէտք է ծաղկող եւ բարգաւաճող երկիր կառուցէին:

Սակայն, տեսութիւնները մէկ բան են, իսկ իրական կեանքը՝ այլ: 90-ականների սկզբներին Հայոց Համազգային Շարժման (ՀՀՇ) առաջին իսկ համագումարներում սկսուեց մի բանավէճ, որը ընտրութիւնների կեղծման գաղափարական հիմքը դարձաւ: ՀՀՇ համագումարներում հետեւեալ միտքն էր քննարկւում. «մենք» (շարժման ակտիւիստները) պայքարել ենք Ղարաբաղի համար, անցել ենք պատերազմով, անշնորհակալ եւ ծանր տնտեսական ռեֆորմներ ենք իրականացնում, եւ բառացիօրէն սովի ու պատերազմի զրկանքներով անցած ժողովուրդը, «մեզանից» դժգոհ լինելով, իրենց ձայնը կը տան այն ժամանակուայ ընդդիմութեանը, իսկ սեփականաշնորհման արդիւնքներից կ'օգտուեն նախկին «պահեստապետերը» եւ կոմունիստական նոմենկլատուրան, որոնք գումարներ են կուտակել եւ, սեփականաշնորհումից օգտուելով, իրենց կուտակած փողը կը վերածեն քաղաքական կապիտալի եւ կը նուաճեն իշխանութիւնը: Բնականաբար, դա չպէտք էր թոյլ տալ: 1995-ի խորհրդարանական ընտրութիւնների կեղծման առաջին արգասաբեր փորձն էր, որը հիմքում ունէր սեփականութեան անօրինական ձեռք բերումն ու պահպանումը ու նոր «սեփականատէրերի» դասի հիման վրայ (շարժման տղաներից բաղկացած) քաղաքական իշխանութեան կառուցումը: Այդ նպատակին հասնելու համար պէտք էր հասարակութեանը զրկել արդար ընտրութիւններ իրականացնելու հնարաւորութիւնից:

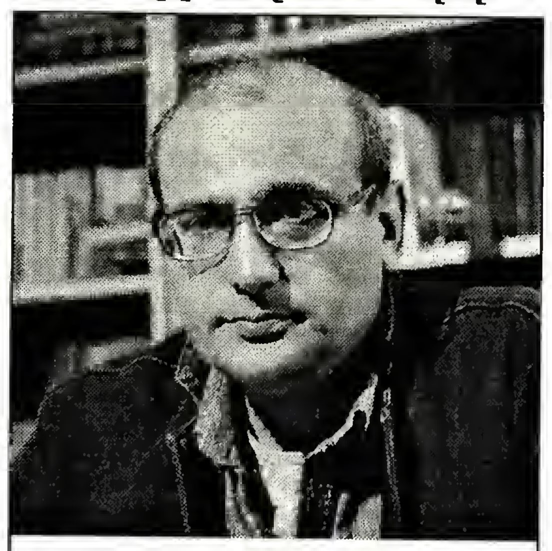

Ստեփան Դանիէլեան

Առաջին երեք՝ երկու նախագահական ու 1995-ի ԱԺ ընտրութիւնների գլխաւոր դերակատարներից մէկը՝ ՆԳ նախարար Վանօ Սիրադեղեանը, վերյիշում է ընտրութիւնների անցկացման եղանակները. «Երկրապահի քաղաքականանալը Երկրապահի նախաձեռնութիւնը չէր: 94 թուականին, երբ որ Դաշինքը (Վազգէն Մանուկեանի գլխաւորած ընդդիմադիր կուսակցութիւնների միութիւնը) հզօր էր, Լեւոնը (Տէր-Պետրոսեան) խուճապի մէջ ընկաւ եւ առաջարկեց Սարգսեանին քաղաքականացնել Երկրապահը, եւ Երկրապահը սկսեց քաղաքականանալ»: Բնականաբար, 94-ին պատրաստւում էին 95-ի ԱԺ ընտրութիւններին, որտեղ արդէն սկսուեց ուժային բաղադրիչի եւ ընտրակեղծիքների մեքենայի կառուցումը:

1996-ի դրամատիկ նախագահական ընտրութիւնների ընթացքի մասին նոյն հարցազրոյցում Վանօ Սիրադեղեանը հետաքրքիր բացայայտումներ է անում. «Երբ որ ընտրութիւնների գիշերը այդ արդիւնքները հաղորդում էն, բոլորս նստած էինք ՀՀՇ վարչութեան շէնքում... եւ ստանում էինք այդ անմխիթար տուեալները... Ես Վազգէն Սարգսեանի հետ գնացի միւս սենեակ, 3-4 րոպէ, հիմնական հարցն էր, թէ Լեւոնը պատրաստ է երկրորդ փուլ գնալ: Վազգէնը ասեց, որ չէ, պատրաստ չի:... եւ փաստօրէն երկրորդ փուլ չեղաւ»:

Ակնյայտ է, որ ոչ թէ կենտրոնական Ընտրական Յանձնաժողովն էր որոշում՝ ընտրութիւնների երկրորդ փուլ լինելու է, թէ ոչ, այլ թեկնածուներից մէկը: Վանօ Սիրադեղեանը շարունակում է՝ ասելով, որ 1996-ից յետոյ իշխանութեան է գալիս «ռազմական թեւը» «ոչ իր կամքով» քաղաքականացուած Երկրապահի հետ միասին: 1996-1997 թուականներին մամուլը լի էր սեփականութեան վերաբաշխման գործընթացների մասին մանրամասներով: «Օպերացիային» մասնակցում էին ոստիկանութիւնը, դատախազութիւնը եւ, բնականաբար, «ռազմականացուած թեւը»:

Հատուած Վազգէն Մանուկեանի՝ 1996-ին Ազատութեան հրապարակում ունեցած ելոյթից. «Այստեղ, այս պահին չի որոշւում անձի հարցը: Մէկը միւսից կարող է մի քիչ աւելի լաւ նախագահ լինել, մէկը՝ աւելի վատը: ...Այսօր Հայաստանում դրւում է աւանդոյթ, թէ արդեօք Հայաստանում հնարաւոր է ընտրութիւնների

↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻՑ ԶԱՏ, ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ՊԱՇՏՕՆՈՒՄ ԱՅԼ ԱՆՀԱՏԻ ՉԵՄ ՏԵՍՆՈՒՄ». ԽՈՍՐՈՎ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Իշխող Հանրապետական Կուսակցութեան պատգամաւոր, Ազգային Ժողովի տնտեսական հարցերի մշտական յանձնաժողովի նախագահ Խոսրով Յարութիւնեանը «Սերժ Սարգսեանից զատ, վարչապետի պաշտօնը լիարժէք իրականացնելու կարողութիւններով օժտուած անհատ, յատկապէս Հանրապետական Կուսակցութեան շարքերում», չի տեսնում:

Ազատութեան «Կիրակնօրեայ վերլուծական Հրայր Թամրազեանի հետ» հաղորդման ժամանակ Յարութիւնեանն ասաց՝ այս փուլում այդ պատասխանատուութիւնը կարող է ստանձնել միայն Սերժ Սարգսեանը:

«Եթէ հաշուի առնենք այն կենսափորձը, աշխատանքային փորձը, հմտութիւնները, տեղեկատուութիւն, միջազգային հարթակներում ճանաչելիութիւն, միջազգային կապեր, վստահելի գործընկերոջ համարում, համբաւ... այս ամէնը, եթէ հաշուի առնենք, ես չեմ տեսնում առաջիկայում Սերժ Սարգսեանից զատ՝ Հանրապետութեան վարչապետի պատասխանատու պաշտօնը լիարժէք իրականացնելու կարողութիւններով օժտուած անհատ, յատկապէս Հանրապետական Կուսակցութեան շարքերում», - ասաց Խոսրով Յարութիւնեանը՝ շարունակելով. - «Ինչ վերաբերում է՝ արդեօ՞ք, այլ թեկնածու տեսնո՞ւմ եմ, իմ մեկնաբանութիւններով, ըստ էութեան, չեմ էլ տեսնում: Որովհետեւ, եթէ դա պէտք է լինի Հանրապետական Կուսակցութեան կազմից, իսկ համաձայնէք, որ դա պէտք է լինի Հանրապետական Կուսակցութեան կազմից, օբիեկտիւօրէն, առանց ստուերելու որեւէ մէկին, այդ թւում՝ շատ խոստումնալից երիտասարդների, օբիեկտիւօրէն այս փուլում այդ պատասխանատուութիւնը կարող է ստանձնել միայն Հանրապետութեան նախագահը, Հանրապետական Կուսակցութեան ղեկավարը»:

Դիտարկմանը, թէ Սերժ Սարգսեանը 2014 թուականին յայտարարեց, որ ինքը չի յաւակնում երրորդ անգամ երկիրը ղեկավարել, եւ հարցին, թէ հնարաւո՞ր է Սերժ Սարգսեանը մնայ իշխող կուսակցութեան ղեկավար, սակայն վարչապետ նշանակուի մի երիտասարդ հանրապետական, իշխող խմբակցութեան պատգամաւորն այսպէս արձագանքեց. - «Նախ նախագահ Սարգսեանը 2014 թուականին, համոզուած եմ, երբ որ այդ մտքերն արտաբերում էր, նրա նպատակը մէկն էր՝ փորձել մեկնարկող սահմանադրական բարեփոխումների նկատմամբ հանրութեան մօտ եւ փորձագիտական, քաղաքական շրջանակներում ձեւաւորել պոզիտիւ վերաբերմունք: Նպատակը միայն սա է եղել: Դա, գիտէք, երդում չէ Աստուածաշնչի վրայ: Քաղաքական իրավիճակն այնպիսին է, որ ենթադրելը նման մտքերի շարադրանք, որոնք հնարաւորութիւն կը տան սահմանադրական բարեփոխումների գործընթացի նկատմամբ ձեւաւորել հանրային վստահութիւն, սա մէկ, երկրորդն՝ այսօր էլ դեռեւս Սերժ Սարգսեանն իր ասածը չի հերքել, ես թէպէտ կրկնում եմ, համոզուած եմ, որ այդ պատասխանատու պաշտօնում ներկայ փուլում չօշափելի կարճաժամկէտ, կամ միջին ժամկէտ յայտնուածում ես այլ ուղղակի պատասխանատու հանրապետականից չեմ տեսնում: Իսկ ինչ վերաբերում է՝ միգուցէ՞ մի երիտասարդի նշանակեն, տեսէք, էքսպերիմենտներ մենք կարող ենք Ձեզ հետ անել, բայց տեսէք՝ մարդը՝ ապագայ վարչապետը պէտք է գնայ, նստի բանակցութիւններ վարի՝ թէ ղարաբաղեան խնդրի շուրջ... եւ դրանք անմիջապէս՝ տետ-ա-տետ բանակցային պրոցէսներ են, որտեղ իւրաքանչիւրը չի ասելու՝ «մի րոպէ, մի հատ զանգեմ, տեսնեմ ինչ են ասում», էդպիսի բան գոյութիւն չունի, մարդը կամ պատրաստ է նման բանակցութիւններ վարելու՝ իր փորձառութեամբ, իր հմտութիւններով, իր կարողութիւններով, կամ պատրաստ

↳ 4

ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍԵԱՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ Է ՄԱՐՏԻ 1-Ի ԳՈՐԾԸ. ՈՐՔԱՆՈ՞Վ ԷԻՆ ԶԻՆՈՒԱԾ ՈՒԺԵՐԸ ՆԵՐԳՐԱՒՈՒԱԾ ԴԷՊՔԵՐԻՆ. *ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ*

Ժողովուրդ օրաթերթը գրում է. «Մարտի 1-ի սպանդից տասը տարի անց այս քրէական գործով ուշագրաւ տեղաշարժ է սկսուել: Այս թեմայի վրայ տեւական ժամանակ տաբու էր դրուած: Բայց այդ իրադարձութիւնների տասներորդ տարելիցին ընդառաջ՝ նախ խորհրդարանում այդ թեմայով անցկացուեցին լսումներ, ԱԺ առաջիկայ քառօրեայում էլ նախատեսուած են այդ թեմայով

↳ 2

ՈՉ ԵՒՍ Է ԱԼԻՍ ՏԵՓՈՅԵԱՆ

Յ. ԱՒԱԳԵԱՆ

Մարտ 10-ի առաւօտեան մեզմէ անդարձ հեռացաւ գրող, խմբագիր, հասարակական գործիչ տիկին Ալիս Տեփոյեան:

Իր գործունէութիւնը կարելի է ամփոփել հետեւեալ կէտերուն մէջ.

ԱՐԵՒ ՕՐԱԹԵՐԹ

Տեփոյեանի գրաւոր գործունէութեան ամբողջականութիւնը կապուած է Գահիրէի *Արեւ* օրաթերթին հետ, ուր ստորագրած է բազմաթիւ յօդուածներ՝ մեծ մասամբ քննախօսականներ: *Արեւի* յօդուածները յետագային ամփոփուեցան հատորի մը մէջ՝ *Խօսուն ղօղանջներ մօտիկ անցեալէն* (Գահիրէ, 2016), Աւետիս Եափուճեանի նախաբանով:

Արեւի մէջ հրատարակած է *Հայ ազատագրական շարժման սկզբնաւորութիւնը* խորագիրով թերթօնը (12 Յուլիս 1985 – 26 Յուլիս 1985), որ չուտով լոյս տեսած է առանձին հատորով (Մատենաշար Հայ Ազգային Հիմնադրամ, Գահիրէ, Տպարան Արեւ, 1985):

Արեւի խմբագիրի ամառնային արձակուրդներուն ինք կը ստանձնէր օրաթերթին խմբագրութիւնը: Իսկ գլխաւոր խմբագիր Աւետիս Եափուճեանի Եգիպտոսէն բացակայութեան շրջանին՝ 1973 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1974 Յունիս, շուրջ ութ ամիս ժամանակաւորապէս պաշտօնի կոչուած է իբրեւ խմբագիր:

ՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հանդիսացած է Գահիրէի Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան (ՀԳՄ) վեթերան անդամ: Միութեան անդամակցած է 1960-ին:

Վարած է ՀԳՄ-ի վարչական հետեւեալ պաշտօնները.

1962-1968՝ ատենադպրուհի
1968-1970՝ խորհրդական
1970-1972՝ ատենադպրուհի
1973-1974՝ խորհրդական
1974-1975՝ ատենադպրուհի
1975-1976՝ փոխ-ատենապետուհի
1976-1983՝ ատենադպրուհի
1983-1984՝ խորհրդական
1984-1999՝ փոխ-ատենապետուհի

Եղած է նաեւ ՀԳՄ-եան հանդէսներու եւ հաւաքոյթներու կազմակերպիչ յանձնախումբերու անդամ, Տամատեան գրադարանի գրադարանավար:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կոկանեան Սրահ

- 17 Սեպտեմբեր 1970, նիւթ՝ *Հայրենական տպաւորութիւններ*
- 16 Մարտ 1978, բանախօսութիւն մայրերու օրուայ տօնակատարութեան առիթով
- 18 Յունուար 1979, նիւթ՝ *Կուսակցութիւններու կազմութիւնը*
- 4 Մարտ 1982, նիւթ՝ *Սասունի ապստամբութիւնը*
- 3 Մարտ 1983, բանախօսութիւն Վահագն Դաւթեանի ծննդեան 60-ամեակի տօնակատարութեան
- 7 Ապրիլ 1983, բանախօսութիւն Վահագն Դաւթեանի նուիրուած գրական երեկոյին
- 9 Փետրուար 1984, նիւթ՝ *Այնթապի ինքնապաշտպանութիւնը*

ՀԳՄ

- 21 Մարտ 1962, բանախօսութիւն մայրերու օրուայ տօնակատարութեան
- 1 Դեկտեմբեր 1962, բանախօսութիւն Երիտասարդական Փառատօնին
- 28 Ապրիլ 1983, նիւթ՝ *Եղեռնի նախապատրաստութիւնը*
- 15 Փետրուար 1996, բանախօսութիւն Վարդանանց տօնակատարութեան առիթով

ԹԱՏՐՈՆ

Իբրեւ դերասանուհի ՀԳՄ-եան մէջ ելոյթ ունեցած է հետեւեալ թատերգութիւններուն մէջ.

- 9 Ապրիլ 1964, *Ֆրանքօ-թրքական պատերազմը քսան տարի ետք*
- 27 Յունուար 1965, *Հետտա Կապլէր*
- 21 Մայիս 1966, *Առանց ձկնորսի նաւակը*
- 15 Յունիս 1968, *Մագնիս*
- 10 Օգոստոս 1969, *Ամուսնութեան առաջարկ* (բեմադրիչ՝ Պերճ Ֆազլեան)

ԱՅԼ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՀԳՄ-ԵԱՆ ՄԷՋ

- 5 Մայիս 1965, կը մասնակցի վիճաբանական երեկոյին՝ *Հայ յեղափոխութիւնը հետեւանք հանդիսացա՞ծ է ջարդերուն*
- 1969, կը վարէ *Հայերէնի դասընթացք*
- 1970, կը վարէ *Հայրենագիտական դասընթացք*
- 1983, կը վարէ *Հայերէնի դասընթացք*
- 1985, կը վարէ եգիպտահայ գրականութեան նուիրուած ասուլիսներ
- Ասմունք զանազան ձեռնարկներու ընթացքին

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

1977-էն մաս կազմած է Հայ Ազգային Հիմնադրամի վարչութեան, հանդիսանալով անոր ատենադպրուհին:

ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

2016 Ապրիլ 27-ին, Կոկանեան Սրահին մէջ տեղի ունեցաւ *Արեւի* 100-ամեակի ձեռնարկը, որուն ընթացքին կատարուեցաւ Տեփոյեանի *Խօսուն ղօղանջներ* հատորին գինեձօնը: Ներկայ էր Երեւանի *Ազգ* շաբաթաթերթի խմբագրապետ Յակոբ Աւետիքեան, որ Տեփոյեանին յանձնեց Հայաստանի Ժուռնալիստների Միութեան Հաւատարիմ Մասնագիտութեանը չքանշանը:

ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԱՆԻ ԿԷՏԵՐ

Տեփոյեան եգիպտահայ մամուլի այն վերջին գործիչներէն մէկն էր՝ որ կը գրէր: Մամուլ եւ գրել: Զարմանալի չէ՞ որ այս տրամաբանական միութիւնը պէտք ունի աւելորդ բացատրութիւններով չեշտուիլ: Չէ՞ որ մամուլ կը նշանակէ՝ գրել: Այսօր, լրատուութեան եւ լրատուական գործակալութիւններուն թափը այնքան ուժեղ է, որ կարելի է հայերէն թերթ արտադրել առանց նոյնիսկ մէկ բառ գրելու: Լուրերու տեղատարափը՝ անկախ մեր կամեցողութենէն, կը հասնի ամէն տեղ, գրեթէ պարտադրելով ինքզինք: Այսօրուայ մամուլի գործիչի մը մտաւորական տաժանակիր աշխատանքն է իր թերթին համար կատարել ընտրութիւն: Ընտրութիւն՝ վերջնականօրէն պատրաստ եւ դիւրութեամբ իրեն հասած լուրերուն ընդմէջէն: Ապա՝ copy-paste եւ էջադրում: Մամուլի գործիչները՝ իրենց ձեռքով խզած կ'ըլլան մամուլի եւ գրելու դարաւոր յարաբերութիւնը: Արդ, այսօր կարելի դարձած է մամուլ հասկացողութիւնը պահել ու պահպանել՝ առանց մէկ բառ մը գրելու: Տեփոյեան վերջիններէն մէկն էր՝ որ մամուլը կը պահէր *գրելով*:

Տեփոյեան ութ ամիս հանդիսացած է *Արեւի* «ժամանակաւոր» խմբագրապետուհին: Եթէ «ժամանակաւոր» բառը անտեսենք, ուրեմն ան կը դառնայ եգիպտահայ կուսակցական մամուլի ողջ պատմութեան միակ կին խմբագիրը: Բայց կարելի՞ է ջնջել «ժամանակաւորութեան» միտումնաւորութիւնը:

Տեփոյեան հասած է ՀԳՄ-եան փոխ-ատենապետուհիի աստիճանին: Բայց ոչ աւելի: Շեշտեմ, որ եգիպտահայ բոլոր միութիւններու ատենապետութիւնները տղամարդկային սեփականութիւններ եղած են: ՀԳՄ-ը 1920-2001-ին ունեցած է 23 ատենապետ, որոնցմէ միայն երկուքը եղած են կիներ՝ Զապէլ Զաքարեան (1926-1927) եւ Շաքէ Իփէքեան (1952-1954, 1973-1975): Տարիներու քանակով եթէ հաշուենք, 74-75 տարի ատենապետած են տղամարդիկ, 5-6 տարի՝ կիներ: Թիւերը խօսուն են:

Վիճակի ֆեմինիսթական դիմադրութիւն մը, նոյն ինքը կիներու կողմէ, կը բացակայի արդի եգիպտահայութեան մէջ:

ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Պատմութիւն Հ.Ա.Հ. Կոկանեան Սրահի Հելիոպոլիս 1949-1989, պատրաստեց Աւետիս Եափուճեան, Գահիրէ, 1989

Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան պատմութիւն, պատրաստեց Աւետիս Եափուճեան, Գահիրէ, 2004

Ալիս Տեփոյեան, *Խօսուն ղօղանջներ մօտիկ անցեալէն*, Գահիրէ, 2016

ՅԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԻ ԽԱՅՏԱՌԱԿԷՔ ԽՈՐԵՆԱՑՈՒՆ

ՕՍԿԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ

Մարտի 7-ին յայտնի դարձաւ, որ կանանց տօնի առթիւ հաղորդավարուհի, սցենարիստ դերասան Դիանա Գրիգորեանը պարգեւատրուել է Մովսէս Խորենացու մեդալով: Սա այն տիկինն է, որի գրչի տակից դուրս եկած սերիալները մեր կինօարուեստը հասցրին նկուղային մակարդակի, մեր եթերային լեզուն վերածեցին գռեհկաբանութեան, իսկ արտիստական խաղը հաւասարեցրին միմոսութեան հետ: Եւ ահա իր անուրանալի վաստակի համար նա այսուհետ կրելու է Խորենացու մեդալը:

Հեշտ չէ պատկերացնել այն մարդկանց վիճակը, ովքեր պիտի հիմնաւորէին այս պարգեւատրման անհրաժեշտութիւնը: Շատ աւելի դժուար է պատկերացնել Մովսէս Խորենացուն, ով իր մէկ ու կէս հազարամեայ հեռուներից պիտի զգայ, թէ վարկաբեկման ինչպիսի կեղտաջրեր են լցւում սեփական անունի վրայ: Բայց Դիանա Գրիգորեանի անձն այս դէպքում ընդամէնը մէկ դրուագն է: Նա գալիս է լրացնելու այն շղթան, որը ծայր է առել վաղուց եւ գնալով երկարում է:

Հայ մշակոյթը ձեռք է բերել գնահատման աղէտալի մի չափանիշ, որը նոյնքան վտանգաւոր հետեւանքներ կարող է ունենալ, որքան, ասենք, պարտութիւնը պատերազմում: Ցաւօք, այս բանի գիտակցումը հասու չէ նրանց, ովքեր կոչումներ ու պարգեւներ են շռայլում անարժաններին, իսկ արժանիներին մնում է գոյատեւել այդ «աստղերի» ստուերում: Ինչ վերաբերում է երիտասարդ սերնդին, ապա վերջիններս զրկւում են ճշմարիտ եւ կեղծ ձեռքբերումները տարորոշելու հնարաւորութիւնից, եւ նրանց մոլորութիւնների արդիւնքում հասարակութեան հոգեւոր օրգանիզմը սկսում է սնուցուել վտանգաւոր թերմածքներով:

Shame.am

ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍԵԱՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ Է ՄԱՐՏԻ 1-Ի ԳՈՐԾԸ. ՈՐՔԱՆՈ՞Վ ԷԻՆ ԶԻՆՈՒԱԾ ՈՒԺԵՐԸ ՆԵՐԳՐԱՒՈՒԱԾ ԴԷՊՔԵՐԻՆ. *ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ*

1

Ելք խմբակցութեան հեղինակած ԱԺ յայտարարութեան նախագծի քննարկումները:

Ժողովուրդ օրաթերթը Հայաստանի գլխաւոր դատախազութիւնից հետաքրքրուել էր, թէ ինչ է անելու դատախազութիւնը 2008 թուականի Մարտի 1-ի իրադարձութիւններն ուսումնասիրող փաստահաւաք խմբի անդամներ Անդրանիկ Քոչարեանի եւ Սեդա Սաֆարեանի զեկոյցի հետ, ինչի մասին ԱԺ պատգամաւոր Նիկոլ Փաշինեանը գրել էր իր դիմումում: Ի պատասխան մեր հարցման՝ դատախազութիւնը պաշտօնապէս տեղեկացրեց, որ այդ զեկոյցը ուղարկուել է Հայաստանի յատուկ քննչական ծառայութիւն: Յիշեցնենք, որ այն վերնագրուած է *Բանակի ներգրաւուածութիւնը Մարտի 1-ի իրադարձութիւններին*:

Ստացւում է՝ իշխանութիւնները համաձայնել են իրաւական քննութեան առարկայ դարձնել ներքաղաքական իրադարձութիւններին զինուած ուժերի ներգրաւման թեման՝ կասկածի տակ դնելով այդ օրերին գործող իշխանութեան քայլերի օրինականութիւնն ու սահմանադրականութիւնը, մանաւանդ, որ նախկին փաստահաւաք խմբի անդամներն անառարկելի փաստեր ու հիմնաւորումներ էին ներկայացրել:

Սա, ինքներդ էք հասկանում, պատահական չէ. ե՛ւ ԱԺ-ում լսումները, ե՛ւ հիմա դատախազութեան քայլը չէր կարող տեղի ունենալ առանց Սերժ Սարգսեանի իմացութեան ու համաձայնութեան: Ու ստացւում է՝ Սերժ Սարգսեանը, որ դեռ 2011թ. Ապրիլին Հայ Ազգային Կոնգրէսի պահանջով յանձնարարել էր վերանայել Մարտի 1-ի գործը, նորից վերաբացում է այդ թեման: Այն ժամանակ այդպէս էլ առարկայական քայլեր չարուեցին: Բայց հիմա միայն փաստահաւաք խմբի զեկոյցն ուսումնասիրութեան առարկայ դարձնելը կարեւոր իրողութիւն է:

Հաւանաբար սա արւում է նաեւ սլաքները Ռոբերտ Քոչարեանի կողմն ուղղելու եւ պատասխանատուութիւնը նրա վրայ դնելու համար. չէ՞ որ այդ օրերին Զինուած Ուժերի գլխաւոր գերագոյն հրամանատարը Քոչարեանն էր, հետեւաբար բոլոր իրադարձութիւնները տեղի են ունեցել նրա հրամաններով:

Յիշեցնենք, որ այն ժամանակ Հայաստանի պաշտպանութեան նախարարը Միքայէլ Յարութիւնեանն էր, իսկ ԶՈՒ գլխաւոր շտաբի պետը՝ Սէյրան Օհանեանը՝ այսօրուայ ընդդիմադիր գործիչը»:

ԳԱՀԻՐԷ

ՄԻՏՔԻ ՄՏԵՐԻՄ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Մարտ 2-ին, Գահիրէի Հայկական Ընթերցասրահին մէջ տեղի ունեցաւ *Միտքի մտերիմ հաւաքոյթ* նուիրուած Հայաստանի 2008 Մարտ 1-ի ողբերգական դէպքերուն եւ անոր նախորդած շրջանին, որուն 10-ամեակը կը յիշատակուի այս տարի:

Ցուցադրուեցաւ *Հայաստանի կորսուած գարունը* վաւերագրական շարժանկարէն հատուածներ, որմէ ետք կոկիկ քանակութեամբ ներկաներուն միջեւ տեղի ունեցաւ վիճաբանութիւն եւ միտքերու փոխանակում դէպքերուն վերաբերեալ:

Ընդհանրապէս, Սփիւռքի մէջ Մարտ 1-ի դէպքերը լուրերու մկրատուած ցուցադրութենէ անդին չեն անցած: Խորքային մեղադրանքներ չեն արտասանուած, պատասխանատուները բացայայտելու վճռակամութիւն չէ դրսեւորուած: Այս առումով, Հայկական Ընթերցասրահի ձեռնարկը ոչ-սովորական քայլ մըն էր սփիւռքի մակարդակով:

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ԺԵ. ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԸ՝ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՐՏ 1-ԻՆ

Լոյս տեսաւ *Ջահակիրի* ԺԵ. Յաւելուածը՝ *2008 Մարտ 1-ը ըստ* Lragir.am-*ի,* A1+-*ի եւ Հետքի (10-ամեակին առիթով)*, 625 էջ:Ան կ՛ամփոփէ երեք ընդդիմադիր առցանց լրագիրներու բոլոր լուրերը, որոնք հրապարակուած են Մարտ 1-ին նախորդող եւ յաջորդող շրջանին: Այդ լուրերը կը գրուէին ու կը տեղադրուէին գործողութեան պահուն, նուազագոյն խմբագրութեամբ եւ կը ներկայացնէին կատարուող դէպքերուն անմիջական արձագանգները:

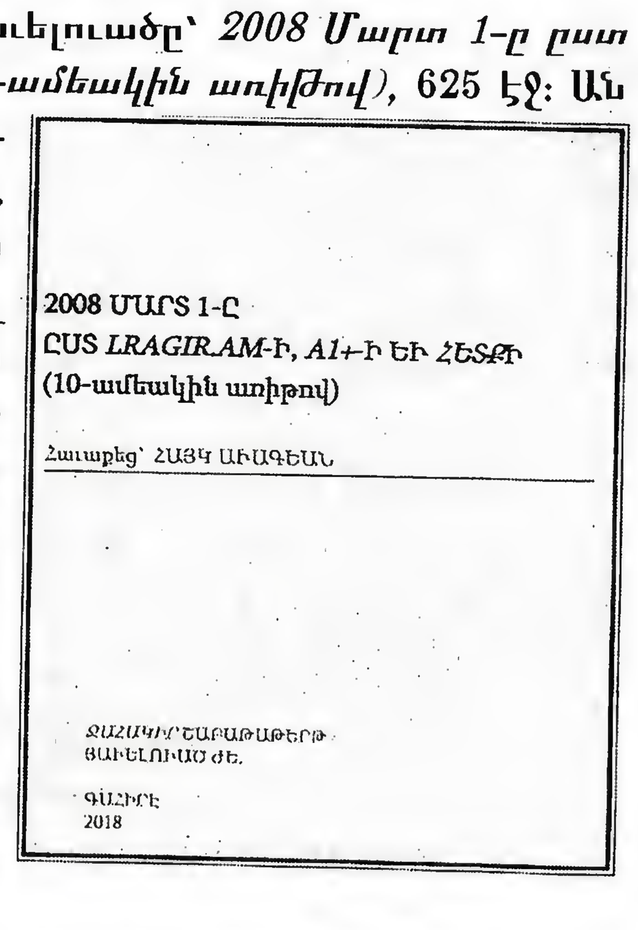

Սոյն Յաւելուածին նպատակն է սփիւռքեան համեստ մասնակցութիւն մը բերած ըլլալ այլապէս անբաղձալի համարուող նիւթի մը մասին:

Ստանալու համար դիմել՝ tchahagir@journalist.com.

ՎԱՐԴԱՆ ԱՅԳԵԿՑԻԻ ԱՌԱԿՆԵՐԷՆ

ԱՂՈՒԷՍԸ ԵՒ ԹՂԹԱՏԱՐ ԳԱՅԼԸ

Աղուէսը մի գրած թուղթ գտաւ, տարաւ գայլին եւ ասաց.

– Այսչափ ժամանակ աշխատեցի եւ բարեխօս մարդիկ մէջ գցեցի եւ իշխանից քեզ համար թուղթ հանեցի, որ ամէն գիւղ՝ ուր հանդիպես, քեզ պիտի տայ մի ոչխար:

Եւ այդպէս խաբեց գայլին, եւ միասին գնացին մի գիւղ, եւ աղուէսը նստեց բլուրի վրայ եւ թուղթը տուեց գայլին: Երբ գայլը գիւղի մէջ մտաւ, վրայ թափուեցին շները եւ մարդիկ, նրան գզեցին եւ գանահարեցին: Եւ արիւնաթաթաւ գայլը հազիւ ազատուելով՝ հասաւ աղուէսին:

Եւ աղուէսն ասաց:

– Ինչո՞ւ թուղթը ցոյց չտուիր:

Եւ գայլն ասաց.

– Ցոյց տուի, բայց գիւղում հազար շուն կար, որ գիր չգիտէր:

ԱՅՐԻ ԿԻՆԸ ԵՒ ԽՈՐԹ ՈՐԴԻՆ

Մի այրի կին ունէր մի կով, եւ նրա խորթ որդին ունէր մի էշ: Եւ խորթ որդին գողանում էր կովի կերը տալիս էշին: Եւ այրի կինն աստծուն աղաչեց, որ աստուած էշին մեռցնի: Բայց կովը մեռաւ, եւ այրին լաց եղաւ եւ ասաց.

– Ո՛վ աստուած, մի՛թէ չկարեցար էշը կովից տարբերել:

ՄԱՐՏԻ 1–Ի ԱՂԱՒԱՂՈՒՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐՈՒՄ

Հայոց պատմութեան նորագոյն շրջանի իրադարձութիւնները տեղ են գտել 9-րդ եւ 12-րդ դասարանների հայոց պատմութեան դասագրքերում: Այս դասագրքերում հանդիպում ենք ձեւակերպումների, մտքերի, որոնք մոլորութեան մէջ են գցում ընթերցողին, տուեալ դէպքում՝ աշակերտներին, կամ որոշ դէպքերի ընդհանրապէս անդրադարձ չեն կատարում: Անդրադառնանք դրանցից մի քանիսին:

1996

Խօսելով, օրինակ, 1996 թ.-ի նախագահական ընտրութիւնների մասին՝ 9-րդ դասարանի դասագրքի հեղինակները նշում են. «Երկրորդ անգամ հանրապետութեան նախագահ ընտրուեց Լ. Տէր-Պետրոսեանը: Դժգոհելով նախագահական ընտրութիւնների արդիւնքներից՝ մարդիկ դուրս եկան հանրահաւաքների: Այդ ընտրութիւններից յետոյ իշխանութիւնների ու հասարակութեան միջեւ սկսուեց որոշ օտարացում: Այդ քաղաքական ճգնաժամը հասցրեց 1998թ. Փետրուարին Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի հրաժարականին»:

12-րդ դասարանի դասագրքում, այս միտումն աւելի է խորանում եւ հանդիպում ենք հետեւեալ շարադրանքին. «Դժգոհելով նախագահական ընտրութիւնների արդիւնքներից, այն համարելով կեղծուած՝ մարդիկ դուրս եկան հանրահաւաքների եւ ցոյցերի՝ պահանջելով անցկացնել կրկնակի ընտրութիւններ: 1996թ. Սեպտեմբերի 25-ին հանրահաւաքի մասնակիցները ներխուժեցին խորհրդարանի շէնք: Բողոքի այս պոռթկումը կասեցուեց: Սկսուեցին ընդդիմութեան առաջնորդների ու առաւել ակտիւ ներկայացուցիչների ձերբակալութիւնները, տեղի ունեցան քաղաքական դատավարութիւններ, հանրապետութիւնում արգելուեց հանրահաւաքներ ու ցոյցեր կազմակերպել»:

Այս ամէնը ուշագրաւ է նրանով, որ հայոց պատմութեան նորագոյն շրջանին յաջորդող իրադարձութիւնները նկարագրելիս, այլեւս չեն օգտագործում՝ «ձերբակալութիւններ», «քաղաքական դատավարութիւններ» ձեւակերպումները, ինչպէս նաեւ ընդդիմութեան կազմակերպած հանրահաւաքը այլեւս չի ձեւակերպւում, որպէս «մարդիկ դուրս եկան հանրահաւաքների»:

2003

Օրինակ, 9-րդ դասարանի դասագրքում նախագահական չորրորդ (2003 թ.) ընտրութիւնների մասին պատմելիս որեւէ խօսք չկայ դրանց յաջորդող գործընթացների՝ ցոյցերի մասին, որեւէ բառ անգամ չկայ գրուած Բաղրամեանի դէպքերի մասին: Եւ դա այն պայմաններում, որ 2003 թուականին անգամ Սահմանադրական Դատարանն էր կասկածի տակ առել իշխանութիւնների հանրային սատարումը:

2008

Սակայն առաւել տարակուսելի եւ խնդրայարոյց է 2008թ. Մարտի մէկի իրադարձութիւնների վերաբերեալ նկարագիրը: 9-րդ դասարանի դասագրքում հանդիպում ենք հետեւեալ ձեւակերպմանը. «ՀՀ նախագահ ընտրուեց Սերժ Սարգսեանը: Զընդունելով ընտրութեան արդիւնքները՝ ները՝ ընդդիմութեան արմատական թեւը Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի ղեկավարութեամբ Փետրուարի 20-ից 10 օրխաղաղ հանրահաւաքներ սկսեց, որոնք ցրուեցին իշխանութեան կողմից: Ապակայունացած իրավիճակը Երեւան քաղաքում Մարտի 1-2-ը յանգեցրեց ողբերգական դէպքերի: Տեղի ունեցան բախումներ ոստիկանութեան եւ հանրահաւաքի մասնակիցների միջեւ: Զոհուեց 10 մարդ: Եղան վիրաւորներ: Երկրում մտցուեց 20-օրեայ արտակարգ դրութիւն»:

Եւ չնայած նրան, որ 9-րդ դասարանի դասագրքում հեղինակներն օգտագործում են «խաղաղ հանրահաւաքներ» եզրոյթը, 12-րդ դասարանի դասագրքում նոյն տեքստից այս եզրոյթը դուրս է մնացել. «Զընդունելով ընտրութեան արդիւնքները՝ ընդդիմութեան արմատական թեւը Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի ղեկավարութեամբ Փետրուարի 20-ից 10 օր անընդմէջ շարունակուող հանրահաւաքներ սկսեց»:

Եթէ առաջին դէպքում առկայ է այն միտքը, որ իշխանութիւնը ցրեց այդ հաւաքները, ապա երկրորդ դէպքում, այս միտքը արտայայտուած չէ տեքստում: Դասագրքում որեւէ խօսք չկայ ձերբալութիւնների, քաղաքական դատա-

☞ 4

ԽՈՀԵՐ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Ա. ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱՒԵԼԻ ԼԻԱԶՕՐՈՒԱԾ ՔԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Հայաստանը ունեցաւ իր չորրորդ չընտրուած նախագահը՝ Արմէն Սարգսեան: Եթէ մինչ այդ Հայաստանի նախագահները կ՛ընտրուէին կեղծուած ընտրութիւններով, այսինքն՝ չընտրուած նախագահներ էին, հիմա նոր սահմանադրութեան շնորհիւ պաշտօնապէս կ՛ընտրուին առանց ընտրուելու, այսինքն՝ զանոնք կ՛ընտրէ խորհրդարանը, այն խորհրդարանը՝ որուն վերջին ընտրութիւնները 2017-ին բացայայտեցին զեղծարարական ամբողջ խաղադաշտ մը: Ի՞նչ փոխուեցաւ: Փոխուեցաւ այն՝ որ իշխանութիւնները այլեւս ձերբազատուեցան բոլոր այն գլխացաւերէն՝ որոնք կը յառաջանային զեղծարարութիւններուն դէմ կատարուող կատաղի քննադատութիւններուն պատճառով: Ոչ ոք այլեւ իրաւունք պիտի ունենայ ընտրութիւններուն դէմ բողոքել, քանի որ նոր ընտրելաձեւը լիովին պիտի համապատասխանէ նոր Սահմանադրութեան, այն Սահմանադրութեան՝ որուն ժողովուրդը 2015-ին հաւանութիւն տուաւ դարձեալ զեղծարարութեամբ յագեցած յայտնի հանրաքուէին շնորհիւ:

Բայց արդեօ՞ք 2015-ի Սահմանադրութեամբ նախագահին իրաւասութիւնները մնացած են նոյնը: Անշուշտ՝ ոչ: Իրաւասութիւններուն մէկ մասը անցած է վարչապետին: Սերժ Սարգսեան դիտաւորեալ այսպէս ըրաւ, որպէսզի իրեն յաջորդող նախագահը չըլլայ լիիրաւ նախագահ: Ամբողջ քաղաքական խարդաւանանք մըն էր որ տեղի ունեցաւ, վերարտադրելու համար ինքզինքը իբրեւ վարչապետ, եւ անշուշտ, իր հաւատարիմ օլիկարքա-քաղաքական քլիքը: Սերժ Սարգսեան տակաւին այն ուժեղ անձն է, որ ընդունակ է իր հսկողութեան տակ պահել իշխանութիւնը:

Մարի Թարեան կը բացատրէ՝ թէ նոր Սահմանադրութեամբ ինչ պակսած է նախագահի լիազօրութիւններէն.

«Ի տարբերութիւն 2005թ.-ին ընդունուած Սահմանադրութեան՝ օրէնսդիր, գործադիր եւ դատական իշխանութիւնների բնականոն գործունէութեան ապահովումն ու ՀՀ անկախութեան, տարածքային ամբողջականութեան եւ անվտանգութեան երաշխաւորումը նախագահի լիազօրութիւնների մէջ շարադրուած չեն:»

Ազգային Ժողովի եւ Կառավարութեան բնագաւառներուն մէջ ունեցած լիազօրութիւններուն մասին կը գրէ.

«Նոր Սահմանադրութեամբ՝ Հանրապետութեան Նախագահը նշանակում է Ազգային Ժողովի հերթական եւ արտահերթ ընտրութիւնները, ստորագրում եւ հրապարակում է Ազգային Ժողովի ընդունած օրէնքները՝ քսանմէկօրեայ ժամկէտում:

«Մինչդեռ նախկինում, օրինակ, նա իրաւունք ունէր նաեւ Սահմանադրութեամբ նախատեսուած դէպքերում ու կարգով արձակել Ազգային Ժողովը եւ նշանակել արտահերթ ընտրութիւն:

«Հանրապետութեան Նախագահը, Սահմանադրութեամբ սահմանուած դէպքերում կարող է ընդունել Կառավարութեան հրաժարականը եւ վարչապետի առաջարկութեամբ փոփոխութիւններ կատարել Կառավարութեան կազմում:»

Իսկ զինուած ուժերուն նկատմամբ.

«Նոր Սահմանադրութեան համաձայն՝ Հանրապետութեան Նախագահը, վարչապետի առաջարկութեամբ, օրէնքով սահմանուած դէպքերում եւ կարգով նշանակում եւ ազատում է զինուած ուժերի եւ այլ զօրքերի բարձրագոյն հրամանատարական կազմը, ինչպէս նաեւ՝ վարչապետի առաջարկութեամբ, օրէնքով սահմանուած դէպքերում եւ կարգով շնորհում է բարձրագոյն զինուորական կոչումներ:

«Նոր Սահմանադրութեամբ զինուած ուժերի գերագոյն գլխաւոր հրամանատարն այլեւս նախագահը չէ եւ պատերազմի դէպքում այդ լիազօրութիւնները վարչապետին են պատկանում:

«Նախորդ Սահմանադրութեամբ նախագահը նաեւ ինքնուրոյն համակարգում էր պետական մարմինների գործունէութիւնը պաշտպանութեան բնագաւառում, նշանակում եւ ազատում էր զինուած ուժերի եւ այլ զօրքերի բարձրագոյն հրամանատարական կազմը:» (Մարի Թարեան, «Հայաստանի չորրորդ նախագահի լիազօրութիւնները», *Մեդիամաքս*, 17 Յունուար 2018, http://www.mediamax.am/am/news/parzabanum/26842/:)

Ոչ միայն նուազած են նախագահին լիազօրութիւնները, այլեւ երկիրի բանալի ուժերը փոխանցուած են վարչապետին: Օրէնսդիր, գործադիր եւ դատական իշխանութիւնները, զինուած ուժերու գլխաւոր հրամանատարութիւնը եւ այլ իրաւասութիւններ անցած են վարչապետի տնօրինութեան տակ:

Բաց աստի, նախագահը իրաւունք ունի ընտրուիլ միայն մէկ անգամ, որպէսզի չկարողանայ կազմել ուժային կեդրոն մը:

Նախագահի կամ վարչապետի մը իրական իշխանութիւնը, սակայն, կը կազմուի սահմանադրութիւններէ անդին: Գործնական առումով, տիրապետող ուժը, ուժային յարաբերութիւնները եւ ուժային առաւելութիւնները միշտ կը ձեւաւորուին իրական գետնի վրայ եւ դուրս են սահմանադրական բոլոր լիազօրութիւններէն:

Բ. ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԷՆ ԵՒ ՆՈՒՆԷ ՍԱՐԳՍԵԱՆՆԵՐ

Իսկ ո՞վ է արդեօք Արմէն Սարգսեան:

Քիչ մը հեռուէն սկսելով, հետաքրքրական է նախ գիտնալ, ո՞վ է իր տիկինը՝ Նունէ Սարգսեան: 2016-ին, անգլիական *Mail Online*-ի թղթակցուհին Լոնտոնի մէջ հանդիպելով տիկ. Նունէի հետ կը ստորագրէ յօդուած մը, որ կը սկսի այսպէս.

☞ 4

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԱՀԱԶԴ

Օրիորդ Սիլվա Ղազէլեան, Տէր եւ Տիկին Սմբատ Ղազէլեան եւ զաւակունք (Լիբանան), Տէր եւ Տիկին Միհրան Ղազէլեան եւ զաւակունք կը ծանուցանեն իրենց շատ սիրելի մօր եւ մեծմօր՝

ԼՈՒՍԱԾԻՆ ԱԲՐԱՀԱՄ ՂԱԶԷԼԵԱՆԻ

(ծնեալ ՓԱՐԹԱՄԵԱՆ)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի, 26 Փետրուար 2018, Գահիրէ: Թաղման արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Երեքշաբթի, 27 Փետրուար ժամը 3:00-ին Հելիոպոլսոյ Ազգային Գերեզմանատան Ամենայն Սրբոց մատրան մէջ, ապա հանգուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ գերեզմանատան դամբարանին մէջ:

Այս տխուր առիթով *Ջահակիր*ի խմբագրութիւնը իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ հանգուցեալի պարագաներուն:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 25 Մարտ, 2018

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՄՈՒՏՔԸ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի Ս. Պատարագ

Յաւարտ Ս. Պատարագի պիտի կատարուի նաեւ՝

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8:30-ին
Սկիզբ Ս. Պատարագի ժամը 10:00-ին

ԴՌՆԲԱՑԷՔ -ի արարողութիւնը պիտի կատարուի կէսօրէ ետք ժամը 5-ին

Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց

Սալահ Էլ-տին Հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն) ժամը 8:45-ին
Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն ժամը 9:00-ին

Դռնբացէքի արարողութեան համար

Սալահ Էլ-տին Հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն) կ.ե. ժամը 3:45-ին
Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն կ.ե. ժամը 4:00-ին

Կը հրաւիրենք հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու սոյն հոգեպարար արարողութիւններուն:

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

3 ՄԱՐՏԻ 1–Ի ԱՂԱՒԱՂՈՒՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐՈՒՄ

վարութիւնների եւ ընդդիմութեան առաջնորդների հետապնդումների մասին: Մինչդեռ 1996-ի դէպքում, երբ ծաւալները տասնեակ անգամ քիչ էր, հեղինակները չեն «մոռանում» նշել դրանց մասին: Ընդ որում, ըստ դասագրքերի՝ 1996թ.-ին հանրահաւաքի դուրս էին եկել «մարդիկ», իսկ 2008թ.-ին «ընդդիմութեան արմատական թեւը»:

2008 թուականի իրադարձութիւնների մասին, սակայն, կայ իրականութեանը չհամապատասխանող եւս մէկ հանգամանք. դասագրքի հեղինակները նշում են երկրում արտակարգ դրութիւն մտցնելու մասին: Այնինչ, Ռոբերտ Քոչարեանի արտակարգ դրութեան մասին հրամանը վերաբերում էր միայն Երեւան քաղաքին:

Նշենք, որ հայոց պատմութեան 9-րդ դասարանի դասագրքի գլխաւոր խմբագիրն ակադեմիկոս Վլադիմիր Բարխուդարեանն էր (Գիտութիւնների Ազգային Ակադեմիայի նախկին փոխնախագահ): Իսկ հայոց պատմութեան 12-րդ դասարանի դասագիրքը խմբագրել են ՀՀ ԳԱԱ պատմութեան ինստիտուտի տնօրէն Աշոտ Մելքոնեանը եւ ԵՊՀ ռեկտոր Արամ Սիմոնեանը:

Sut.am

1 ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՈՐՊԷՍ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ...

միջոցով փոփոխել իշխանութիւնը, ժողովրդի կամքը, ցանկութիւնը որեւէ դեր կատարելո՞ւ են ապագայում, թէ՞ ոչ: Այդ հարցն է լուծւում»:

Ըստ այն ժամանակ տարածուած խօսակցութիւնների՝ Տէր-Պետրոսեանը պատրաստ էր ընդունել իր պարտութիւնը, սակայն «թիմի» ճնշման հետեւանքով հակառակ ճամբարի անդամների նկատմամբ սկսուեցին զանգուածային ռեպրեսիաները: Փաստօրէն, երկրի ղեկավարը պէտք է լինի իր թիմի անվտանգութեան երաշխաւորը: Պատահական չէ, որ ներկայումս Սերժ Սարգսեանի վարչապետութեան խնդիրը քննարկելիս նրա քաղաքական յենարանի անդամները սկսել են յաճախակի օգտագործել «անվտանգութիւն» բառը:

Հայաստանի բոլոր ընտրութիւնների ժամանակ լուծւում են սեփականութեան ձեռքբերման եւ վերաբաշխման խնդիրները, սակայն իւրաքանչիւր ընտրութիւնից յետոյ ստեղծւում են նոր յարաբերութիւններ եւ նոր քաղաքական խճանկար:

Հետք

1 «ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻՑ ԶԱՏ, ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ՊԱՇՏՕՆՈՒՄ ԱՅԼ ԱՆՀԱՏԻ ՉԵՄ ՏԵՍՆՈՒՄ»...

չէ, հետեւաբար, կը ներէք, ես կարծում եմ, որ էքսպերիմենտներ դնելու տեղը չէ հիմա»:

Նշենք, որ Ապրիլի 9-ին կ'աւարտուի գործող նախագահ Սերժ Սարգսեանի պաշտօնավարման ժամկէտը, նոյն օր կառավարութիւնն իր հրաժարականը կը ներկայացնի նորընտիր նախագահին: Խորհրդարանը եօթնօրեայ ժամկէտում բաց քուէարկութեամբ կ'ընտրի նոր վարչապետին, ու թէեւ մինչ օրս Սերժ Սարգսեանը որեւէ կերպ չի յստակեցրել, թէ ինչով է զբաղուելու Ապրիլի 9-ից յետոյ, մի շարք հանրապետականներ արդէն յայտարարել են, որ պատրաստ են վարչապետի պաշտօնում առաջադրել նրա թեկնածութիւնը:

Ազատութիւն Ռադիոկայան

3 ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

«Ես նստած եմ չքեղ հիւրասենեակի մը մէջ՝ որ կը դիտէ Թեմզ գետին վրայ, մինչ կը հիւրասիրուիմ արծաթէ ափսէով հրամցուած ձմեռուկի չերտերով ու կեռասներով: Տանտիրուհին Նունէ Սարգսեանն է, 62 տարեկան, Բրիտանիայի մէջ Հայաստանի դեսպանին տիկինը:

«Ան նաեւ ունի David Linley կարասիի աշխարհի ամենէն ընդարձակ հաւաքածոներէն մէկը, իսկ իր ամենամտերիմ ընկերներէն մէկն է նոյն ինք նախագծողը [David Linley]՝ Թագուհիի քեռորդին: Կազմութեամբ լրագրող, այժմ ան յաջող մանկական գրող մըն է (անցեալ Դեկտեմբերին, իր առաջատար խանութին մէջ Linley հիւրընկալեց Նունէի վերջին գիրքին՝ *The Magic Buttons*-ի գինեձօնը): Բայց Նունէի մօտ ոչ մէկ ցուցադրական բան կը գտնուի:

«Կարասիի իր ընտիր հաւաքածոն՝ որ կը պարունակէ Linley-էն պատուիրուած սեղաններ, աթոռներ եւ գրադարակներ, ինչպէս նաեւ զարդական արուեստի գանձեր, հնութիւններ եւ ճաբոնական արուեստի ու հին վարպետներու հազուագիւտ կտորներ, Նունէ ինծի կը ներկայացնէ հանդարտ գնահատականով:

«Նունէն չկրցաւ տեղեկացնել՝ թէ Linley-ի քանի գործեր կը գտնուին այնտեղ, թէեւ անոնք տարածուած են ամէնուրեք՝ Չելսէայի այս անբիծ քաղաքային բնակարանին մէջ անկարօրէն միախառնուելով իրարու: «Մենք Տէյվիտին հանդիպեցանք Պէյրութ, 1995-ին, հայ բարեկամներու հարսնիքի մը ընթացքին: Այդ թուականէն ի վեր մտերմացանք իր եւ Սերենայի (կնոջ) հետ: Սիրեցինք իր ոճը: Երբ ռուսական կայսերական աթոռներու հաւաքածոյ մը գնենք, ան կը նախագծէ անոր պատշաճող սեղան մը: Մեր ունեցած Linley հաւաքածոն կարասի չենք համարեր: Իւրաքանչիւր կտոր կը դիտենք իբրեւ արուեստի գործ մը, որ պիտի անցնի յետագայ սերունդներուն,» կ'ըսէ ան:» (Charlotte Pearson Methven, 'A rags to roubles fairy tale: Writer and ambassador's wife Nouneh Sarkissian on her journey from Soviet Armenia to Chelsea,' *Mail Online*, 16 October 2016, http://www.dailymail.co.uk/home/you/article-3834282:)

Քիչ մը յետոյ, թղթակիցը կը բացայայտէ Լոնտոնի հարուստ թաղամասի մը մէջ Սարգսեաններու սեփականութիւնը հանդիսացող եօթ-յարկարանի չէնքը:

Mail Online-ի բնագիրը դժուար չէ քօղազերծել.

1. Վերոյիշեալը ոչ մէկ նշոյլ կը թողու՝ որ Սարգսեանները երբեւէ երկար ժամկէտով նպատակ ունեցած են հեռանալ Լոնտոնէն: Դեսպանները բարձրարժէք չէնքեր չեն սեփականացներ օտար երկիրներու մէջ, ոչ ալ այդ բնակարաններու զարդարումին համար ժամանակաւորապէս կը գնեն թանկագին կարասիներ, արուեստի գործեր ու հնատիպ իրեր:

2. Անկարելի է որ դեսպան մը իր ամսականով մեծահարուստ թաղամասի մէջ եօթ-յարկանի չէնքի սեփականատէրը դառնայ, ինչպէս նաեւ գնէ մեծածախս կարասիներ ու այլ իրեր: Յստակ է, որ Սարգսեան արմատապէս մաս կը կազմէ Հայաստանի օլիկարքական դասին:

3. Դեսպանները՝ բարոյական, ազգային, մարդկային, քաղաքական հանգամանքներով պարտաւոր են կեդրոնանալ իրենց պաշտօնին վրայ՝ որ բացառապէս քաղաքական է, եւ անհասկնալի է անոնց ներգրաւումը գործարարութեան մէջ:

Ինչպէս ստորեւ ցոյց պիտի տրուի, Սարգսեան ընդունելով նախագահի պաշտօնը, կարեւոր ծառայութիւն մատուցանեց բրիտանական օֆշորներուն մէջ գրանցուած հանքարդիւնաբերական Lydian անդրազգային ընկերութեան, որուն տնօրէններէն մէկը եղած է ան: Այս ընկերութեան նպատակներէն մէկն է լայն տարողութեամբ ծաւալուիլ Հայաստանի մէջ:

Արդ, իբրեւ նախագահ, ան կապուած է Բրիտանիայի շահերուն հետ, եւ չեմ զարմանար, որ յետ-նախագահական շրջանին դարձեալ բնակութեան մշտավայր ընտրէ Լոնտոն:

Mail Online կը շարունակէ.

«Երբ 1991-ին համայնավար վարչակարգը փլուզուեցաւ եւ Հայաստանը դարձաւ անկախ, Հայաստանի առաջին ընտրուած նախագահը խնդրեց Արմէնէն (այդ ժամանակ յայտնի ակադեմական մը) որ Լոնտոնի մէջ դեսպանատուն մը բանայ: 1992-ին Նունէ եւ իրենց երկու որդիները կը միանան իրեն: Քանի մը տարի իբրեւ դեսպան պաշտօնավարելէ ետք, 1996-ին կը նշանակուի Հայաստանի վարչապետ: Երկու տարի անընդհատ Նունէ կ'երթեւեկէ Լոնտոնի (ուր իր որդիները կը յաճախէին հանրային լաւագոյն դպրոցները) եւ Երեւանի միջեւ՝ այցելելու ամուսինին: Լոնտոնէն բացակայութեան ժամանակ, որդիներուն հոգատարութեան համար յատուկ այնտեղ կը ժամանէր մայրը:

«Հիւանդութեան պատճառով (որմէ լրիւ բուժուած է այժմ) Արմէն Սարգսեան կը հրաժարի վարչապետի պաշտօնէն եւ երկրորդ անգամ կը դառնայ դեսպան Լոնտոնի մէջ:»

Աւելի ստոյգ, 1992-1996-ին Արմէն Սարգսեան եղած է Մեծն Բրիտանիայի եւ Հիւսիսային Իրլանտայի Միացեալ Թագաւորութեան մէջ Հայաստանի դեսպան, Նոյեմբեր 1996 - Փետրուար 1997-ին՝ Հայաստանի վարչապետ, 1998-2000-ին՝ դարձեալ դեսպան նոյն տեղը: 2013-ին՝ երրորդ անգամ դեսպան Լոնտոնի մէջ:

Քանի մը հարցում.

1. Լոնտոնի դեսպանութենէն բացակայութեան շրջանին (1996-1997)՝ ո՞վ եղած է դեսպանը: Մեծն Բրիտանիան եւ Միացեալ Թագաւորութիւնը քաղաքականութեան համար խիստ կարեւոր ու գործունեայ կեդրոններ են եւ պարզապէս համոզիչ չէ որ դեսպանութիւնը շուրջ մէկ տարի ղեկավարուի դեսպանի տեղակալներով կամ օգնականներով: Այդ շրջանի *արտակարգ* եւ *լիազօր* դեսպանի մը անունը գիտցողը կը խնդրեմ տեղեկացնէ «Խոհեր»-ուն:

2. Երբ անձ մը կը ստանձնէ պետութեան վարչապետի պաշտօնը, ենթադրուած է որ իր ողջ ընտանիքով արմատապէս ու գործնականօրէն կապուի սեփական երկրի հողին եւ ժողովուրդին հետ: Ասիկա ազգասիրական-ազգայնապաշտական բարոյականութիւն մը չէ, այլ գործնապաշտ պահանջք մը: Սակայն վարչապետութեան շրջանին իր երկու որդիները դպրոցի պատրուակով կը շարունակեն ապրիլ Լոնտոն, իսկ կինը միայն պարբերաբար կ'այցելէ ամուսինին: Կը նշանակէ, անոնց մնայուն բնակավայրը Լոնտոն էր: Կարելի՞ է հաւատք ընծայել վարչապետի մը՝ որուն կինն ու զաւակները կ'ապրին արտասահման... կամքէ անկախ պատճառներով:

3. Դեսպանէն դէպի վարչապետի պաշտօնի «բարձրացումը» հասկնալի է: Բայց վարչապետէն դէպի դեսպանի պաշտօնի «իջեցումը» երկիրի մը վարչական կայունութեան ցուցանիշ մը չի կրնար ներկայացնել: Ուրիշ երկիրներու մէջ կը պատահին նման դէպքեր: Բայց ոչ կայուն երկիրներու:

4. Դեսպանները իրենց պաշտօնով կը փոխադրուին մէկ երկիրէն միւսը: Բայց երեք անգամ միեւնոյն երկիրի դեսպան նշանակուիլ՝ ան ալ 25 տարի տեւողութեան ընթացքին, մտածել կու տայ՝ թէ դեսպանը որքան «կապուած» պէտք է ըլլայ տուեալ երկիրին հետ...:

(Շար. 1/2)

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير

جريدة أسبوعية

ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع

TCHAHAKIR

Armenian Weekly

P.O.Box 2111 (Cairo),

Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282

E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1812 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ԱՊՐԻԼ 2018

ՀԱՏԸ ՉԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ.

عدد رقم ١٨١٢ الخميس ٥ أبريل ٢٠١٨

ՍՓԻՒՌՔԻ ԽԱՄՐՈՂ ԼՈՅՍԸ

ԱՐԵԳ ԳԱԼՍՏԵԱՆ

Պատմական գիտութիւնների թեկնածու, The National Interest, Forbes, The Hill եւ American Thinker պարբերականների մշտական հեղինակ ու փորձագէտ

Անցեալ տարուայ իմ վերլուծական ակնարկներից մէկում դիտարկել էի անդրազգային ազգի՝ որպէս հայկական աշխարհի կառուցման հնարաւոր մոդէլի, հայեցակարգի որոշ մանրամասներ: Պրոֆեսոր Թոմաս Ֆեյսթն՝ սփիւռքի անդրազգայնութեան տեսութեան հիմնադիրներից մէկը, իր աշխատութիւններում նշում է, որ վերջին տասնամեակում նկատւում է էթնիկական համայնքային խմբերի քաղաքական եւ տնտեսական ակտիւութեան էական անկում իրենց ծագման երկրների նկատմամբ: Սփիւռքի խմբերի ազգային իմունիտետն ունակ չէ արդիւնաւէտօրէն արձագանքելու այնպիսի դասական սպառնալիքներին եւ վտանգներին, ինչպիսիք են ասիմիլեացիան եւ ունիֆիկացումը:

Փոփոխութիւնները ստիպում են սփիւռքի ռեսուրսի խիստ կարիք ունեցող ծագման երկրներին փոխել վերաբերմունքն իրենց արտաքին համայնքների նկատմամբ: Սակայն համապատասխան ռազմավարութեան մշակումն անհնար է առանց հիմնարար սխալներն ընդունելու: Այս յօդուածի շրջանակներում կը փորձեմ մանրամասն բացայայտել մի շարք խնդիրներ, որոնք խոչընդոտում են հայկական ցանցային ազգի կառուցմանը:

Ժամանակակից հայկական քաղաքական իրականութիւնում սփիւռքը դիտարկւում է որպէս անսպառ ռեսուրս: Իրենց յայտարարութիւններում եւ հարցազրոյցներում բարձրաստիճան պաշտօնեաները նշում են, որ հայերն իրենց ինքնութիւնն այլ հասարակութիւններում պահպանելու ֆենոմենալ ունակութիւն ունեն: Սակայն պատմական փաստերն ու այսօրուայ վիճակագրութիւնը ցոյց են տալիս, որ հայ ժողովրդի պատմական անմահութեան գաղափարը չափազանց վտանգաւոր ճանապարհ է, որն խանգարում է օբիեկտիւօրէն հասկանալ եւ վերլուծել իրական խնդիրները:

Պատմաբաններն ու սոցիոլոգները մեծաթիւ աշխատութիւններ են հրատարակել, որոնցում հետազօտւում են աշխարհի էթնիկ հայերի գործունէութեան տարբեր ասպեկտները: Խնդիրը նրանում է, որ այդ աշխատութիւնների ճնշող մեծամասնութիւնը նուիրուած է համայնքին, որն առաջացել է 1915-1923թթ. ցեղասպանութեան հետեւանքով: Ընդ որում, չի ծագում այն տրամաբանական հարցը, թէ ի՞նչ եղաւ աւելի վաղ ժամանակներից գոյութիւն ունեցող հայկական համայնքների հետ:

Ուղղակի եւ անուղղակի աղբիւրներից ստացուած տուեալների համակարգումը ցոյց է տալիս, որ Եւրոպայում այն կազմել է 250 հազար մարդ: Նոյն ժամանակահատուածում ԱՄՆ-ում ապրել են մօտաւորապէս 30 հազար էթնիկ հայեր: Ցաւօք, ասիական երկրներում հայերի թուաքանակի վերաբերեալ տուեալներ չկան: Սակայն լայն ճանաչում ունեն այն նիւթերը, որտեղ նկարագրւում է հայկական խոշոր գաղութների գործունէութիւնը Հնդկաստանում, Աֆղանստանում, Չինաստանում եւ Մալայզիայում: Վաղ համայնքների մեծ մասը տարրալուծուել է բնակութեան երկրների ներսում՝ իրենից յետոյ թողնելով սահմանափակ, սակայն պատմականօրէն արժէքաւոր ժառանգութիւն: Եւ դրանք միայն բիզնէս բրենդներ, բանկեր, դպրոցներ, համալսարաններ եւ կրօնական հաստատութիւններ չեն:

Ժամանակին մենք ուշադրութեան չենք արժանացրել գենետիկական խառնուրդների ատլասը (genetic atlas of human admixture history), որը ստեղծուել է Օքսֆորդի համալսարանի եւ Մաքս Պլանկի անուան անթրոպոլոգիայի գերմանական ինստիտուտի գիտնականների երկարամեայ համատեղ հետազօտութիւնների հիման վրայ: Այդ աղբիւրի տուեալների համաձայն՝ հայկական գեներ ունեն լեհերի 8,1%-ը, լիտուացիների՝ 6,9%-ը, իտալացի-սիցիլիացիների՝ 4,8%-ը, չինացիների՝ 4%-ը, փուշտուների՝ 3,7%-ը, իռլանդացիների՝ 2,8%-ը, բասկերի՝ 2,1%-ը եւ վալլերի՝ 0,6%-ը: Այդ բացայայտումները մեզանից լուրջ եւ խորը վերլուծութիւն են պահանջում, չէ՞ որ խօսքը նշանակալի ռեսուրսների մասին է, որոնք երկարաժամկէտ հեռանկարում կարող են օգտակար լինել բազմաթիւ համազգային խնդիրների լուծման համար: Մեր դէպքում վերոնշեալ թուերը վկայում են, որ դեռեւս 1915թ.-ից շատ աւելի վաղ, աշխարհով մէկ բազմաթիւ հայկական համայնքներ ասիմիլացուել են:

Արեգ Գալստեան

Նման գործընթացներ այսօր տեղի են ունենում նաեւ այն սփիւռքի հետ, որի հարիւրամեակը լրացաւ 2015 թ.-ին: Ամերիկայի հայերի օրինակով (արեւմտահայկական համայնքի առաւել խոշոր մասը) կարելի է յստակօրէն հետեւել սփիւռքի աստիճանական ձուլման դինամիկային: 1991թ. Հարվարդի համալսարանի սոցիոլոգները բազմաչափ գծային ռեգրեսիոն վերլուծութիւններ անցկացրեցին մշակութային ասիմիլեացիայի հետեւեալ ցուցիչների վերաբերեալ. սերունդ, կրօնական հետեւորդութիւն, ծնողների ազգութիւն եւ կրթութիւն: Վերջնական արդիւնքները ցոյց տուեցին, որ հայկական համայնքում խառնամուսնութիւնների տոկոսն առաջինից չորրորդ սերունդ աճում է՝ 23,1%-ից մինչեւ 30,5%, 45,6% եւ 66,3% համապատասխանաբար: Ասիմիլեացիայի աճը սրւում է Հայ Առաքելական եւ Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիներից դէպի բողոքականութիւն, մորմոնականութիւն եւ այլ կրօններ գնացող հայերի թուի աւելացմանը զուգահեռ:

1930թ. հայ բողոքականների թիւն կազմում էր 1,7 հազար մարդ, 1974թ.-ին այդ թիւն աճել էր մինչեւ 32 հազար, իսկ 2000թ.-ին բողոքականութեան հայ հետեւորդների թիւն հասել էր 46 հազարի:

Միացեալ Նահանգների հայկական համայնքի ընդհանուր թուաքանակի յայտնաբերման հարցում լուրջ հակասութիւններ կան: Հայկական միջավայրում ակտիւօրէն տարածւում է 1,5 միլիոնանոց համայնքի առկայութեան մասին տեղեկութիւնը: Պաշտօնական վիճակագրութիւնը բոլորովին այլ է. 2010թ. մարդահամարի տուեալներով, էթնիկ հայերի թիւն կազմել է 474 հազար, իսկ 2014թ. ընդամէնը ԱՄՆ-ի 461 հազար քաղաքացիներ են նշել իրենց հայկական ծագման մասին: Յատկանշական է, որ ընդհանուր թուի 58%-ը «նոր սփիւռքի» ներկայացուցիչներ են, ովքեր Ամերիկա են արտագաղթել ԽՍՀՄ-ի գոյութեան վերջին տարիներին կամ անկախ Հայաստանից: Այսօր նոր համայնքները թոյլ են ինտեգրուած ամերիկեան հասարակութիւնում, ինչը նպաստում է սեփական ինքնութեան պահպանմանը:

Այսպիսով, մենք դառնում ենք դասական արեւմտահայկական սփիւռքի անկման վկաները, որը որոշ ժամանակ անց ամբողջութեամբ կ'անհետանայ: Աւելին, հաշուի առնելով ☞ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԼԻԱԶՕՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ ԱՊՐԻԼ 9-ԻՆ

Հայաստանի նորընտիր նախագահը իր լիազօրութիւնները պաշտօնապէս կը ստանձնէ Ապրիլ 9-ին՝ ԱԺ յատուկ նիստի ժամանակ: Նոյն օրը կը դադրին գործող նախագահի լիազօրութիւնները, իսկ կառավարութիւնը կու տայ իր հրաժարականը:

ԺԱՄԱՆԱԿ. ՆՈՐ ՕՐԷՆՔՈՎ ԱՆՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐ Է ՎԵՐԱՊԱՀՈՒՄ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ

Ժամանակը գրում է. «Վերջին շրջանում կառավարութեան կողմից խորհրդարան բերուող գրեթէ բոլոր օրէնքների նախագծերը մի ընդհանուր ուղղուածութիւն ունեն՝ հնարաւորինս փոքրացնել նախագահի լիազօրութիւնների շրջանակը, այն հասցնելով զրոյի»:

Այդ միտումն այն աստիճան ակնառու է, որ նոյնիսկ ամենաիշխանահաճոյ հանրապետականների նեարդերն են տեղի տալիս՝ ստիպելով ընդվզել դրա դէմ:

«Մարտի 23-ին հրաւիրուած ԱԺ արտահերթ նիստում երկրորդ ընթերցմամբ կ'ընդունուի Կառավարութեան կառուցուածքի եւ գործունէութեան մասին օրէնքի նախագիծը: Այդ նախագիծն անսահմանափակ իրաւունքներ է վերապահում վարչապետին, եւ ընդհակառակը՝ զրօ իրաւասութիւն նախագահին: Այս օրէնքը նոյնիսկ վիրաւորական տարրեր է պարունակում նախագահի համար», - գրում է թերթը:

ՅԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՃԱԿԱՏՆ ԱՊՐԻԼԻ 9-ԻՑ ՇՈՒՐՋՕՐԵԱՅ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Է ՍԿՍԵԼՈՒ

Մարտի 30-ին Ազատութեան հրապարակում տեղի է ունեցել Յանուն Հայաստան Պետութեան ճակատի հերթական հանրահաւաքը: Հանրահաւաքին ելոյթ են ունեցել Արմէն Մարտիրոսեանը Ժառանգութիւն կուսակցութիւնից, Թամար Յովհաննիսեանը եւ ուրիշներ:

Հանրահաւաքին յայտարարուել է, որ Ապրիլի 9-ից շուրջօրեայ գործողութիւններ են սկսուելու:

ՍԱ ՎՃՌԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏՆ Է, ՆԱԽՈՐԴԸ ԾՈՒՂԱԿ Է ԵՂԵԼ. ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ

ԱԺ Ելք խմբակցութեան ղեկավար Նիկոլ Փաշինեանը խորհրդարանում լրագրողների հետ զրոյցում ասաց, որ դեռեւս 2015 թուականին էր ինքն ասել, որ սահմանադրական փոփոխութիւններն արւում են իշխանութեան վերարտադրութեան համար:

Նա անդրադարձաւ հարցին, թէ ինչո՞ւ սահմանադրական փոփոխութիւնների ժամանակ իրենք չէին պայքարում խնդրի դէմ:

«Եթէ ենթադրենք, որ 2015 թուականի սահմանադրական հանրաքուէով պարտւում էր Սերժ Սարգսեանը, դա չէր նշանակում, որ ինքը չէր վերարտադրուելու: Եւ հիմնական թէզը իմ յօդուածի ու մեր դիրքորոշման, հետեւեալն էր, որ մենք վերարտադրութեան դէմ պէտք է պայքարենք հէնց բուն վերարտադրութեան պրոցէսի ժամանակ: ԱԺ-ում սահմանադրական փոփոխութիւնների քննարկման ժամանակ ես բերել էի Բորոդինոյի ճակատամարտի օրինակը: Եւ այն ժամանակ ես ասել եմ՝ Սերժ Սարգսեանը դա յատուկ է պլանաւորում, որպէսզի բուն վերարտադրութեան ժամանակ չլինի ոտքի վրայ կանգնած ուժ, որը հնարաւորութիւն կ'ունենար թէկուզ տեսականօրէն նրա դէմ Բորոդինոյի ճակատամարտը կազմակերպել: Եւ իմ բոլոր կանխատեսումները իրականացել են: Դուք տեսնում էք, որ այսօր Քաղաքացիական Պայմանագիր կուսակցութիւնն այն ուժն է, որը ոտքի վրայ կանգնած է եւ յայտարարում է, որ ինքը պատրաստ է պայքարը կազմակերպել», - ասաց նա:

Փաշինեանը յաւելեց, որ ինչ-որ առումով սա վճռական ճակատամարտն է: Նախորդը ծուղակ է եղել, եւ այն ուժերը, որոնք մտել են այդ ծուղակի մէջ, իրենք յայտարարում են, որ այսօր ի վիճակի չեն կազմակերպել պայքար:

ՃՈՐՃԻՕ ՊԱՐԻՆԻԻ ՔՆՆԱԽՕՍԱԿԱՆԸ ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Փարիզի մէջ, 1914 Յունիս 1-15-ին տեղի կ'ունենայ Երաժշտութեան Միջազգային Ընկերութեան Հինգերորդ եռամեայ համաժողովը, ուր Կոմիտաս վարդապետ կը կարդայ հայ եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութեան նուիրուած իր յայտնի դասախօսութիւնները: Առիթէն օգտուելով, հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը համագումարի մասնակցողներուն ներկայացնելու դիտաւորութեամբ, Յունիս 6-ին, Փարիզի հայկական եկեղեցիին մէջ Կոմիտաս վարդապետ կը մասնակցի հոգեգալստեան երգեցողութեան, որուն ընթացքին կը վարէ երգչախումբը եւ կը մեներգէ: Մեներգներ, զուգերգներ եւ եռերգներ կը կատարեն՝ Մարգարիտ Բաբայեան, Արմենակ Շահ-Մուրատեան, Միսքչեան, Իսկուհի Գավանօզեան եւ Մաննիկ Պէրպէրեան:

Իտալացի երաժշտագէտ ու երաժշտաքննադատ Giorgio Barini (1864, Թուրին – 1944, Հռոմ)՝ որ երկու դասախօսութիւններով մասնակցած էր համագումարին, երկար քննախօսական մը կը ստորագրէ համագումարին եւ անոր առընթեր սարքուած նուագահանդէսներուն մասին, ուր հրաշալի մեկնաբանութիւններով կ'անդրադառնայ նաեւ հայկական ժամերգութեան մասին (Giorgio Barini, 'Musica e musicologia a Parigi', *Nuova antologia di lettere, scienze ed arti*, quinta serie, Luglio-Agosto 1914, Roma: Sirezione della Nuova Antologia, 1914, pp. 157-158): Այս յօդուածը ցարդ անծանօթ մնացած է հայ երաժշտագէտներուն:

Ստորեւ թարգմանաբար կը ներկայացնեմ յօդուածին հայկական հատուածը:

Հ. Ա.

* * *

Հայկական եկեղեցիին մէջ (Ժան Կուժոն փողոց, Champs-Elysées) տեղի ունեցած երեկոյեան ժամերգութեան իւրայատուկ արարողութիւնը արձանագրեց բացառիկ յաջողութիւն: Ոչ մեծ եկեղեցին՝ իր ճակատի զգաստ նրբագեղութեամբ եւ ներքնամասի պարզ ու ներդաշնակ գիծերով, բաւականաչափ լուսաւորուած է: Լոյսը սեւեռուած է խորանին վրայ, որուն առջեւ իրենց տեղերը գրաւած են արքեպիսկոպոսը՝ սեւ վեղարով, եւ երկսեռ երգիչները, որոնց հագած ընդարձակ կարմիր շապիկներուն մութ կարմիր թաւիշով պատրաստուած վերեւամասերը նախագծուած են փելլեկրինայի [կաթողիկէ եկեղեցականներու զգեստ, Հ.Ա.] ձեւով եւ ծածկուած ոսկեայ հարուստ ասեղնագործութեամբ ու միանման չիտակ մանեակներով: Ժամերգութեան ընթացքին կը հնչեն երգեցողութեան զանազան ձեւեր՝ մոնոտիք սաղմոսերգութենէն մինչեւ կրկներգային չափածոյ երգեր, ուր փոխն ի փոխ հանդէս կու գան արական ու իգական ձայները մեներգով ու խմբերգով: Հիմնական կառուցուածքային բաղադրիչը աւելի կամ պակաս նախշազարդերով պաճուճուած միաձայն մեղեդի մըն է, որուն կ'ուղեկցի երգչախումբը հնգեակ հեռաւորութեան վրայ երկարող անփոփոխ ձայնառութեամբ: Երգչախումբը կ'երգէ փակ բերանով եւ քաղցր ու խորհրդաւոր մրմունջով, ստեղծելով ներդաշնակ մթնոլորտ մը՝ որուն յետնախորքին վրայ մենակատարը հնարաւորութիւն կ'ունենայ ազատօրէն ամբարձելու եւ ճօճուելու: Երբ կ'երգէ արական ձայնը, ձայնառութիւնը կը պահէ իգական ձայնը, բնականաբար աւելի բարձր ձայնամասի մէջ: Միւս կողմէն, իգական երգը կը յենուի արական ձայնի հարմոնիին վրայ: Երբեմն երգի վերջաւորութեան բոլոր ձայները ունիսոն կը կրկնեն աւարտական մեղեդին: Ահաւասիկ արքեպիսկոպոսի միայնակ ձայնով սաղմոսերգութիւն մը՝ երգչախումբի մեղեդիին պատասխաններով, որ կը կրկնուի՝ սաղմոսերգութիւնը փոխանակելով չափածոյի, իսկ դրուագը կ'եզրափակուի ալէլուլայի ընդարձակ նախադասութեամբ՝ որ անմիջապէս կը կրկնուի աւելի մեղմ քաղցրութեամբ: Ասոր համատեղ կը լսուի բուրվառին կշռութապէս աշխոյժ ձայնը՝ նման հեռուէն ճռնչող արծաթի, որ լուսաւոր արտացոլումի նշան մըն է աղօթող երաժշտական ձայներու ներդաշնակ հիւսուածքին վրայ:

Զարդոլորուած երգերուն կը յաջորդեն աւելի ձիգ ու ամուր երգեր՝ ուր նոյնիսկ կարելի է լսել հարուածային ձայնանիշերով խմբերգ մը, որ անսպասելիօրէն փոխելով ձայնային արտայայտչականութիւնը, կը մուծէ գեղեցիկ կորով մը: Ուրիշ երգերու մէջ կը գերիշխէ այսպէս կոչուած արեւելեան երաժշտութեան բնորոշ հնչիւնաշարը (երկու յաջորդական ձայնանիշերու միջեւ մէկ ու կէս աստիճան [մեծացուած երկեակ, Հ.Ա.] ձայնամիջոց, որուն կը յաջորդէ, միւս երկու ձայնանիշերուն միջեւ՝ կէս աստիճան ձայնամիջոց): Երբեմն երգը կը շրջանցէ երգչախումբի կրկնակի ձայնառութեան յարուցած ձայնեղանակային սահմանները, դառնալով յանդուգն ու տարտամ: Միեւնոյն սաղմոսներու ոտանաւորներուն մեծամասնութիւնը կը վերջանայ յաւերժ տարբերակուող քատանսներով (cadenza): Յանկարծ, երգչախումբի նուրբ մրմունջէն կը յայտնուի արական միայնակ ձայն մը, որ շնորհիւ իր ընդարձակ ու պերճախօս երգեցողութեան կը յառաջացնէ հոգեզմայլ վերելք մը: Կը յաջորդէ աշխոյժ ու կենսունակ երգչախումբի դրուագ մը, ուր ձայները՝ ընդհանրապէս անկարգ դասաւորութեամբ, կը թուին մաքառիլ կայտառութեան համար, մինչեւ կրկին կը յայտնուի իգական քաղցր ու թափանցող միայնակ ձայն մը՝ որ կը հնչէ երգչախումբի քօղարկուած հնչիւններուն վրայ, ինչպէս արեւակնային յետնախորքի վրայ նկարուած լուսաւոր հրեշտակի տիպար մը: Վերջապէս, հրաշալի համադրոյթով մը գրեթէ սպառելով այս հմայիչ երաժշտութեան բոլոր արժանիքները՝ իր առաձգականօրէն բազմազան կշռոյթով, իր նուրբ նախշազարդերու փափկութեամբ, իր արեւելեան տիպով եկեղեցական ձայնեղանակներու խթանիչ ու սողոսկուն արտայայտութեամբ, եւ իր ձայնի հնչականութեան միաձուլումով ու հակադրութեամբ, հանդէս կու գայ ներդաշնակ եւ արտայայտիչ երգեցողութիւն մը, ուր զգօն համաձայնութեամբ ընթացող խառն ձայներուն վրայ կը յայտնուի ձիգ ու երկար միայնակ ձայնի բարձր աղաղակը: Երկարաձիգ ձայնանիշերը կը լուծուին նուրբ նախշերով զարդարուած ծաղկաքաղի մը մէջ, մինչեւ որ բոլոր ձայները հրաշալի քաղցրութեամբ կը միանան եւ կը միաձուլուին Ամէնի մէջ, մինչ բուրվառի կշռութային արծաթեայ ղօղանջը կը թուի վառ ծղօտներ արձակել խորհրդաւոր տեսարանի նուրբ ու փափուկ յետնախորքին վրայ:

Հազուադէպ ներկայ գտնուած եմ Փարիզի հայկական եկեղեցիի ժամերգութեան նման խորապէս թելադրիչ արարողութեան: Արուեստ մը՝ որ կը թուի յորդիլ ապահով ու անկեղծ հաւատքի մը հրաշալի ինքնաբերութենէ, սերտօրէն կապուած ու նոյնացած է տաճարին եւ արարողութեան հետ, ինչպէս ադամանդակուռ ու անարատ ժայռէ մը բխած բիւրեղեայ ջուրի աղբիւրը: Արուեստ մը՝ ուր ներդաշնակօրէն կը միաձուլուին խռհերն ու զգացումները, ձայներն ու գործողութիւնները, միտքերն ու սիրտերը: Արուեստ մը՝ որ կը պարփակէ ինչ-որ գերբնական բան մը, եւ կ'ընդունի մեր հիացումը եւ գոգցես զարհուրանքը: Օրիորդ Բաբայեանի ջերմ ու արտայայտիչ սքանչելի ձայնը, երիտասարդ ուսանողներու յստակ ձայնը, պր. Շահ-Մուրատեանի ներդաշնակ ու վճիտ հոյակապ ձայնը՝ որ հնչեց խիստ ազնուական ինքնաբերութեամբ եւ արտակարգօրէն խիտ արտայայտչականութեամբ, բնականաբար ու անհրաժեշտաբար պիտի չխանգարէին, որ անմոռանալի արարողութեան համակեդրոնն ու հոգին մնար հայր Կոմիտաս՝ հայկական եկեղեցական երաժշտութեան հմուտ եւ խանդավառ սիրահարն ու լուսաբանողը, նոյնիսկ եթէ յոգնածութեան պատճառով իր ձայնին մէջ նկատուէր որոշ խռպոտութիւն մը:

ԱՐԱ ՍԱՆՃԵԱՆԻ ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ղարաբաղի շարժումի 30-ամեակին առիթով, լիբանանահայ պատմաբան, Միչիկըն-Տիրպորն Համալսարանի փրոֆեսոր Արա Սանճեան առցանց տեղադրած է իր օրագրութիւնը՝ *Ղարաբաղեան շարժման օրագրութիւն (Փետրուար-Յունիս 1988)*:

Արա Սանճեան

Օրագրութեան հարազատութիւնը պահպանելու համար, Սանճեան զայն հրապարակած է ձեռագիր բնագրային վիճակով, առանց նոյնիսկ փոխելու ձեռագրական վրիպումները: Բնագիրը բաղկացած է 235 էջէ: Առցանց հրապարակումին առիթով պատմաբանը աւելցուցած է հակիրճ նախաբան մը (մեքենագրուած, 4 էջ), ուր կը բացատրէ օրագրութեան հանգամանքները եւ պայմանները:

Օրագրութիւնը կը բովանդակէ շարժումին առաջին շրջանը՝ 1988 Փետրուարէն մինչեւ Յունիս: Սանճեան այդ ժամանակ Երեւանի Պետական Համալսարանի Պատմութեան Ֆակուլտէտի Բ. կուրսի սփիւռքահայ ուսանող էր եւ սկիզբէն նկատած էր շարժումին կարեւորութիւնն ու տարողութիւնը:

Օրագրութիւնը հիմնուած է անձնական նկատումներու, դատողութիւններու եւ Երեւանի մէջ շրջագայող այլ տեղեկութիւններու վրայ, ինչպէս նաեւ Խորհրդային Հայաստանի եւ Սփիւռքահայ մամուլի լուրերու վրայ:

Սանճեան նախաբանին մէջ կը բացատրէ.

«1988 թուականի Փետրուարին Երեւանի Պետական Համալսարանի Պատմութեան Ֆակուլտէտի երկրորդ կուրսի սփիւռքահայ ուսանող էի, երբ շարժումը ժայթքեցաւ: Հանրահաւաքներուն չորրորդ կամ հինգերորդ օրը ես ալ հասած էի այն եզրակացութեան, թէ կ'ապրէինք իւրայատուկ ժամանակաշրջան մը, որուն վիճակուած էր ցնցելու հայաշխարհը, գուցէ՝ նաե՛ւ աւելին: Անմիջապէս որոշեցի օրագրութիւն պահել՝ մանաւանդ, որ Խորհրդային Հայաստանի պետական լրատուամիջոցները (միակը՝ երկրին մէջ) այդ օրերուն շատ ժլատ եւ ոչ համակողմանի կ'արձագանգէին զարգացումներուն՝ դժգոհութեան լայն ալիք ստեղծելով հանրութեան մէջ: Այդ աշխատանքը ջանասիրաբար շարունակեցի մինչեւ Յունիսի վերջը՝ երբ ամառնային արձակուրդին պատճառով Երեւանէն վերադարձայ

☞ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՎ ԱՐԴԱՐԱՑՆՈՒՄ ԵՆ ԱՄԷՆ ԻՆՉ

Այսուհետ դպրոցականներին ռազմահայրենասիրութեան ոգով են դաստիարակելու դպրոցներում: «Սովորողների ռազմահայրենասիրական դաստիարակութեան ռազմավարութեանը մասին» կառավարութեան որոշման նախագիծն արդէն քննարկման է դրուել: Կառավարութեան որոշման էութիւնը ռազմահայրենասիրական դաստիարակութեան կազմակերպումն է պետական մակարդակով, ռազմահայրենասիրական գաղափարների տարածումը, որը միտուած է ձեւաւորելու հայրենիքի պաշտպանութեանը ֆիզիկապէս եւ հոգեպէս պատրաստ քաղաքացու:

Պետականութեան ներքին գլխաւոր մարտահրաւէրներից են պետականութեան համար հայրենիքի պաշտպանութեանը ոչ պատրաստակամ քաղաքացիների առկայութիւնը, զինուորական ծառայութեան եւ զինուորականի մասնագիտութեան հանդէպ գոյութիւն ունեցող անտարբերութիւնը, օտար մշակութային արժէքներին հաղորդակից լինելու տենդենցը, անկարգապահութիւնն ու անդաստիարակութիւնը եւ այլն: Կրթութեան փորձագէտ, ԵՊՀ դասախօս Արեւիկ Անափիոսեանը նշում է, որ չի կարողանում լուրջ վերաբերուել նախագծին.

«Ի՞նչ է նշանակում օտար մշակոյթին հաղորդակից լինելը դիտարկել որպէս վտանգաւոր տենդենց, այսինքն Կանտ չե՞նք կարդալու, Պլատոն չե՞նք ուսումնասիրելու, չե՞նք ուսումնասիրելու ֆրանսիական յեղափոխութեան մասին», – ասում է նա:

Որպէս արտաքին մարտահրաւէր՝ նշւում են պատերազմները, շրջափակումը, աշխարհում եւ հարեւան երկրներում մոլեգնող ահաբեկչութիւններն ու պատերազմները, հարեւան որոշ պետութիւնների ծաւալապաշտական նկրտումները եւ այլն: Նախագիծն առաջարկում է սովորողների ռազմահայրենասիրական դաստիարակութեանը աջակցելու նպատակով զանգուածային լրատուամիջոցներով յաճախակի դարձնել գեղարուեստական, փաստավաւերագրական, հայրենասիրական, հայոց պատմութեան, անուանի զօրահրամանատարների եւ ազգային հերոսների կեանքի ու գործունէութեան վերաբերեալ հաղորդումների, ֆիլմերի եւ հեռուստածրագրերի ցուցադրումը:

A1+

ԱՐՑԱԽ

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ՕՐ THE HALO TRUST-Ի ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ

ԹԱԹՈՒԼ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Բրիտանական The Halo Trust ոչ կառավարական կազմակերպութեանը պատկանող մեքենան ականի վրայ պայթել է Արցախում՝ Մարտակերտի շրջանի Նոր Ղազանչի գիւղի հարեւանութեամբ գտնուող չէզոք գօտում: Զոհուել են երեք ականազերծողներ, եւս երկուսը ստացել են մարմնական վնասուածքներ:

Սա առաջին դէպքն է, երբ չպայթած ականի զոհ են դառնում մարդիկ, որոնք, վտանգելով իրենց կեանքը, Արցախում հազարաւոր ականներ են մաքրել, հեկտարներով դաշտեր բացել, որոնց վրայ հայ գիւղացին ցորեն է ցանում ու ծառ տնկում:

Աշխարհում ականազերծմամբ զբաղուող ամենահին եւ ամենամեծ կազմակերպութիւնը՝ The Halo Trust-ը, Արցախում հաստատուել է 2000 թուականին: Տարբեր աղբիւրներից, այդ թւում վերջին տարիներին նաեւ հայկական սփիւռքից ֆինանսական միջոցներ ներգրաւելով, The Halo Trust-ը ոչ միայն մարդկանց հեռու է պահում վտանգից, անուղղակի օժանդակում գիւղատնտեսութեանն ու անասնապահութեանը, այլ ստեղծում հարիւրաւոր աշխատատեղեր: Կազմակերպութեան ականազերծողները, որոնց թւում քիչ չեն նաեւ կանայք, հիմնականում Արցախից են:

Ական ցանելը տասնապատիկ անգամ էժան է, քան դրանք գտնելը եւ վնասազերծելը: Հազարաւոր հակահետեւակային ու հակատանկային ականներ են ցանուել պատերազմի ողջ ընթացքում: Ռազմական գործողութիւնների որոշ հատուածներում դրանք ցանուել են մի քանի անգամ, քանի որ տարածքը պատերազմող մէկ կամ միւս կողմի վերահսկողութեան տակ է անցել: Բացի այդ, հրետակոծութեան ընթացքում միշտ չէ, որ ռումբերը պայթում են: 1992-1994 թուականներին ադրբէջանական օդուժը նետել է երկու տեսակի կասէտային ռումբեր՝ հակատանկային-բեկորային եւ գնդիկաւոր-բեկորային:

Եթէ մինչեւ վերջերս The Halo Trust-ը ականազերծման աշխատանքներ էր կատարում հիմնականում Արցախի արեւելքում, այդ թւում շփման գծի մօտ հատուածներում, ապա այժմ ականներից մաքրում է Քաշաթաղի շրջանը:

1994-ի զինադադարից ի վեր միայն Արցախում գրանցուել են ականի վրայ պայթելու տասնեակ դէպքեր, որոնց հետեւանքով տուժել է 330 մարդ՝ վիրաւոր կամ զոհ:

2016-ի ապրիլեան քառօրեայ պատերազմի ընթացքում հակառակորդը հրթիռակոծեց Մարտակերտ քաղաքն ու շրջակայ գիւղերը, Մարտունու եւ Հադրութի շրջանների մի շարք բնակավայրեր:

The Halo Trust-ը դրական արձագանքեց Արցախի կառավարութեան խնդրանք-առաջարկին՝ որոնողական եւ ականազերծման աշխատանքներ սկսել ապրիլեան դէպքերից յետոյ ռմբակոծուած տարածքներում:

Մինչեւ ապրիլեան պատերազմը յոյս կար, որ առաջիկայ տարիներին Արցախի ողջ տարածքը կը մաքրուի ականներից: Սակայն քառօրեայից յետոյ ականապատ դաշտերը աւելացան եւս 2,4 մլն քառակուսի մետրով: The Halo Trust-ի պատասխանատուները նախազգուշացնում էին, որ ապրիլեան պատերազմից յետոյ կասէտային խիստ վտանգաւոր ռումբերի առատութեամբ յատկապէս առանձնանում է Մարտակերտի շրջանի հիւսիս-արեւելքում գտնուող 200 հեկտար տարածքը:

Դա համապատասխանում է այն տարածքին, որտեղ այսօր ականի վրայ պայթել եւ կեանքն են կորցրել երեք ականազերծողներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԸ ՄՕՏԵՆՈՒՄ Է 7 ՄԼՐԴ ԴՈԼԱՐԻ ՍԱՀՄԱՆԻՆ

Հայաստանի պետական պարտքը մօտենում է 7 միլիարդ դոլարի սահմանին: Այս տարուայ Փետրուարի վերջի դրութեամբ պետական պարտքն արդէն կազմել է 6 միլիարդ 851.213 միլիոն դոլար: Պարտքի ցուցանիշերն Մարտի 30-ին հրապարակել է Ազգային Վիճակագրական Ծառայութիւնը:

Հայաստանի արտաքին պարտքը Փետրուարի վերջի դրութեամբ կազմել է 5 միլիարդ 559.771 միլիոն դոլար կամ 2 տրիլիոն 674 միլիարդ 194.2 միլիոն դրամ: Յունուարի համեմատ Փետրուարին արտաքին պարտքը նուազել է 15.761 միլիոն դրամով, բայց նախորդ տարեվերջի համեմատ աճել է: 2017-ի դեկտեմբերին արտաքին պարտքը կազմել էր 5 միլիարդ 494.905 միլիոն դոլար:

Ըստ ԱՎԾ-ի՝ արտաքին պարտքից 4 միլիարդ 950.531 միլիոն դոլարը բաժին է ընկնում Հայաստանի կառավարութեանը:

ԽՈՅԵՐ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Գ. ԱՐՄԷՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ԵՒ LYDIAN INTERNATIONAL LTD.

Արդարեւ, Երկիր Ծիրանի կուսակցութեան նախագահ Զարուհի Փոստանջեան վերջերս շատ հետաքրքրական յօդուած մը կը տարածէ նոր նախագահին մասին, որ կը սկսի այսպէս.

«Հայ ազգի մի քանի ներկայացուցիչներ, ինչպիսիք են, օրինակ՝ Ռուբէն Վարդանեանը, Նուբար Աֆէյեանը, Ջոզէֆ Ուղուրլեանը եւ Արմէն Սարգսեանը, սպասարկելով միջազգային օլիգարխիայի շահերը, ծրագրուած մուտք են գործում Հայաստանի Հանրապետութեան իշխանական համակարգ: Նրանց մուտքը Հայաստանի Հանրապետութեան իշխանական համակարգ հնարաւոր է դարձել Սերժ Սարգսեանի՝ յաւերժ բռնակալ մնալու ցանկութեան պատճառով: Ռուբէն Վարդանեանը, Նուբար Աֆէյեանը, Ջոզէֆ Ուղուրլեանը եւ Արմէն Սարգսեանը, սպասարկելով միջազգային օլիգարխիայի ծրագիրը, պատրաստւում են Հայաստանի Հանրապետութեան ընդերքից թալանել տասնեակ միլիարդաւոր դոլարների արժողութեամբ ազնիւ մետաղներ: Այս ծրագիրը սպասարկելու համար նրանց անհրաժեշտ է ունենալ իրենց անմիջական իշխանական լծակները՝ քաղաքական բարձր պաշտօններ: Այդպիսի պաշտօն է Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնը, որի համար գին է սահմանուած: Գինը՝ մեր ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂՆ է:

«Եթէ նախկինում բռնակալական համակարգը հնարաւորութիւն ունէր՝ վերցնելու միլիարդաւոր դոլարների պարտքեր, վաճառելու հանրային գոյքը, պահուստային ոսկին ու այլ թանկարժէք իրեր եւ այդ կերպ համալրել պետական բիւջէն, ապա այսօր մնացել է միայն ազնիւ մետաղներով եւ այլ օգտակար հանածոներով մեր ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, որի վաճառքի միջոցով բռնակալութիւնը յոյս է փափագում երկարաձգել իշխանութեան բռնազաւթումը:

«Մի քանի փաստ ներկայացնեմ նոր տիպի գաղթական կամ ներգաղթեալ աշխատողի (միջազգային օլիգարխ գաստարբայտերի)՝ իբրեւ բարեհամբոյր, իբրեւ կիրթ, իբրեւ գիտնական, նախագահի դերակատար Արմէն Սարգսեանի՝ Ամուլսարի կործանարար նախագծի հետ նրա կապի եւ նրա ստելու մասին:» (Զարուհի Փոստանջեան, «Գաղթական կամ ներգաղթեալ աշխատողի՝ Արմէն Սարգսեանի նկարագիրը», *Հրապարակ*, 5 Փետրուար 2018, https://www.hraparak.am/posts/5a785e1abdbc9242b14682f6:)

Ապա, Փոստանջեան մանրամասն փաստերով եւ աղբիւրներով կը բացայայտէ՝ թէ որքան խոր է կապը Արմէն Սարգսեանի եւ հանքարդիւնաբերական Lydian անդրազգային ընկերութեան միջեւ, ընկերութիւն մը՝ որ բոլորին յայտնի է Ամուլսարի մէջ նախատեսած իր աւերումներով՝ բնութեան, գիւղերուն եւ գիւղացիներուն հասցնելիք վնասներով, ինչպէս նաեւ ձեռք բերած տնտեսական մենատիրութեամբ:

Փոստանջեան կը փաստէ՝ որ Սարգսեան եղած է Lydian ընկերութեան տնօրէններու խորհուրդի անդամ, իսկ Lydian-ը արձանագրուած է բրիտանական Ճերսի կղզիի օֆշորային գօտիին մէջ: Օֆշորային հանգամանքը կ'ապահովէ ընկերութեան գործունէութեան եւ ղեկավար անուններուն գաղտնութիւնը: Ամենակարեւորը, բրիտանական գօտիին պատկանելիութիւնը կը փաստէ Սարգիսեանի վճռականութիւնը դեսպան մնալու Լոնտոնի մէջ:

Համաձայն Փոտանջեանին, Lydian ընկերութեան տարածած պաշտօնական տեղեկատուութեան մէջ ակնյայտ կ'երեւի, որ Արմէն Սարգսեան պատահական մարդ մը չէ այս ընկերութեան համար: Աւելին, Փոստանջեան կը շեշտէ՝ որ Lydian ընկերութիւնը գոհունակութիւն յայտնած է Արմէն Սարգսեանի վերջին (երրորդ) նշանակումով իբրեւ Միացեալ Թագաւորութեան մէջ Հայաստանի դեսպան, որ նպաստաւոր պիտի ըլլայ Lydian-ի համար:

Փոստանջեան կ'աւելցնէ.

«TORONTO, Ontario, Սեպտեմբերի 30, 2013. Lydian International Ltd-ը (Lydian-ը կամ Ընկերութիւնը), ոսկու հանքավայրի հետազօտման եւ զարգացման ընկերութիւնը, ի լրումն նախորդ՝ օրեր առաջ տարածուած մամլոյ հաղորդագրութեան, ուրախութեամբ յայտնում է, որ Դոկտոր Արմէն Սարգսեանն ընկերութեան տնօրէնի պաշտօնից հրաժարական է ներկայացրել, քանի որ Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեանի կողմից նշանակուել է Միացեալ Թագաւորութիւնում Հայաստանի դեսպան: Lydian-ը Դոկտոր Սարգսեանի հրաժարականը դիտարկել է որպէս նորմալ քայլ, որը ողջունում է՝ որպէս նախապատրաստում նոր, վստակաշատ կարգավիճակի: Մեկնաբանելով Դոկտոր Սարգսեանին Միացեալ Թագաւորութիւնում Հայաստանի դեսպանի պաշտօնում նշանակուելը՝ Lydian-ի նախագահ եւ գլխաւոր գործադիր տնօրէն Թիմ Քոֆլինն ասել է. «Ընկերութեան անունից մենք շատ ուրախ ենք շնորհաւորել Դոկտոր Սարգսեանին՝ վերջերս իր դեսպանի նշանակման կապակցութեամբ»: Նա նաեւ աւելացրել է. «Քանի որ Lydian-ը շարունակում է առաջ մղել իր նպատակը՝ Ամուլսարի ծրագրի արդիւնաւէտութեան եւ կայունութեան զարգացման ուղղութեամբ, մենք անհամբեր սպասում ենք՝ շարունակելու սերտ աշխատել Դոկտոր Սարգսեանի հետ նոր դերում»: Այդ օրը Lydian-ն իր տարածած հաղորդագրութեան մէջ նշում է նաեւ, որ Lydian-ը ոսկու հանքավայրի հետազօտման եւ զարգացման ընկերութիւն է, որը ներկայումս կենտրոնացել է Արեւելեան Եւրոպայում, եւ մասնաւորապէս Հայաստանում՝ զարգացնելով դրօշակակիր Ամուլսարի ոսկու նախագիծը:»

Դ. ԽՆԴՐԱԳԻՐ LYDIAN-Ի ԴԷՄ

Lydian-ի թափով մուտքը Հայաստան ծրագրաւորուած ձեռնարկ մըն էր:

2017 Նոյեմբերին, *Change.org* կայքին վրայ կը տեղադրուի խնդրագիր (petition) մը՝ *Ամուլսարի հանքը չի շահագործուելու*, զոր կը ստորագրեն 31 հասարակական կազմակերպութիւններ, միութիւններ եւ կուսակցութիւններ.

1. Հայաստանի Կանաչների Միութիւն
2. Էկոլոգիական Հասարակական Դաշինք
3. Էկոլոգիական Հասարակական Միութիւն ՀԿ
4. Էկոլոգիական Ակադեմիա ՀԿ
5. Ա. Դ. Սախարովի անուան Մարդու Իրաւունքների Պաշտպանութեան Հայկական Կենտրոն ՀԿ
6. Շրջակայ Միջավայրի Կայունութեան Աջակցման Կենտրոն ՀԿ
7. Ջերմուկի Զարգացման Կենտրոն ՀԿ
8. Հանրային Դիւանագիտութիւն Բարեգործական ՀԿ
9. Համայնքային Համախմբման եւ Աջակցութեան Կենտրոն ՀԿ
10. Հայաստանի Կանաչների Կուսակցութիւն
11. Բիոսոֆիա ՀԿ
12. ԲԼԵԶԱՆ բնապահպանական, սոցիալական, բիզնէսի աջակցութեան ՀԿ
13. Յանուն Կայուն Մարդկային Զարգացման ասոցիացիա
14. Կայուն Զարգացո՛ւմ ՀԿ
15. Մարտունու Կանանց Համայնքային Խորհուրդ ՀԿ
16. Հայք Նախագիծ - ԱՄՆ
17. moretreeslessassholes.org Բնապահպանական կայք - Բելգիա
18. Իսպանահայերի Միութիւն - Բարսելոնա
19. Սփիւռքի Հայկական Վերածնունդ

↳ 4

ՃԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

1 ՍՓԻՒՌՔԻ ԽԱՄՐՈՂ ԼՈՅՍԸ

գլոբալացման արագութիւնը, նոր համայնքն աւելի արագ կը ձուլուի: Հայկական համայնքային մեծամասնութիւնը դատապարտուած է ոչնչացման, այն անմահ չէ, եւ դա պէտք է ընդունել:

Ի՞նչ անել նման իրավիճակում: Միւս փոքր ազգերի փորձն ինձ տալիս է այն համոզմունքը, որ անհրաժեշտ է անյապաղ ձեռնարկել հետեւեալ հիմնարար քայլերը:

Առաջին՝ անհրաժեշտ է վերապրոֆիլաւորել Սփիւռքի Նախարարութեան աշխատանքը: Հնդկաստանում, Իսրայէլում, Իռլանդիայում եւ Լեհաստանում նման ինստիտուտները զբաղւում են այնպիսի խնդիրների լուծմամբ, որոնք ուղղուած են հասնելու միայն մէկ նպատակի՝ ռազմավարական հայրենադարձութեան: Մարդկային կապիտալը արեւելքից եւ արեւմուտքից աշխարհագրական գերութեան մէջ գտնուող ոչ մեծ Հայաստանի գոյատեւման եւ զարգացման միակ ռեսուրսն է: Համայնքային զանգուածին ներգրաւելու համար երկրի իշխանութիւնները պէտք է ստեղծեն բարենպաստ սոցիալ-տնտեսական պայմաններ: Անհրաժեշտ է գալ այն գիտակցմանը, որ բնական հայրենասիրութեան գաղափարախօսութիւնը բաւարար մոտիվացիա չէ աշխարհի միլիոնաւոր հայերի համար:

Դժուար է գտնել հայի, ով չի հիանում իր երկրով եւ նրա հարուստ պատմութեամբ, սակայն չափից դուրս ռացիոնալութիւնը ճնշող մեծամասնութեանը թոյլ չի տայ գնալ սոցիալական զոհողութիւնների եւ տնտեսական կորուստների յանուն Հայաստան վերադառնալու եւ այնտեղ ապրելու գաղափարի: Սփիւռքի բիզնէսի ներկայացուցիչների համար, ովքեր պոտենցիալ հետաքրքրուած են Հայաստանի Հանրապետութիւնում ներդրումներ կատարելու եւ յետագայում հայրենադարձուելու հարցում, կարեւոր է կայուն քաղաքական իրադրութիւնը եւ բարենպաստ ներդրումային կլիման: Եւս մէկ ոչ պակաս կարեւոր գործօն՝ առողջ մրցակցութեան առկայութիւնը եւ ցանկացած տիպի իրաւունքների ոտնահարման բացակայութիւնը:

Երկրորդ՝ անհրաժեշտ է արձակել Սփիւռքի հնացած աւանդական քաղաքական կուսակցութիւնները: Այսօր այդ կազմակերպութիւններն ունակ չեն արձագանքելու համայնքների առջեւ ծառացած սպառնալիքներին եւ վտանգներին, եւ արդիւնաւէտօրէն առաջ մղելու ծագման երկրի շահերը:

Աւելին, աւանդական հայկական կառոյցներն, որպէս կանոն, թոյլ չեն տալիս, որ նոր մտածելակերպ եւ մօտեցումներ ի յայտ գան: Այդ խնդիրն յստակ բացատրում է, թէ ինչու է հայերի մի նշանակալի մասը դուրս մնում կուսակցական կազմակերպութիւններից՝ վերածուելով պասիւ հետեւողների, ինչը նոյնպէս արագացնում է ասիմիլեացիոն գործընթացները: Աւանդական կուսակցութիւնների առաջնորդներն իրենց վրայ վերցնում են անիրագործելի սոցիալական եւ քաղաքական գործառոյթներ՝ ցանկանալով փորձել սփիւռքի «տիրակալների պսակները»: Նրանք արհեստականօրէն երկու պայմանական Հայաստաններ են ստեղծում՝ «սփիւռքի» (ամերիկեան Հայաստան, ֆրանսիական Հայաստան, լիբանանեան Հայաստան եւ այլն) եւ «պատմամետաֆիզիկական», որն հիմնուած է ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման եւ Արեւմտեան Հայաստանի տարածքները վերադարձնելու գաղափարի վրայ: Այդ պարադիգմների առկայութիւնը հարցեր չէր առաջացնի, եթէ չլինէր մէկ հանգամանք՝ իրական Հայաստանի Հանրապետութեան գոյութիւնը իրական բնակչութեամբ եւ իրական ներքին եւ արտաքին խնդիրներով:

Այդ կուսակցութիւնների փոխարէն պէտք է ստեղծուեն առանձին ոլորտային ասոցիացիաներ, որոնք կը զբաղուեն կոնկրէտ խնդիրների լուծմամբ. էթնիկ ինքնութեան պահպանում, քաղաքական լոբբիզմ, կադրերի պատրաստում, ֆինանսական միջոցների հաւաքագրում եւ բաշխում եւ այլն: Իր հերթին, հայկական պետութիւնը Սփիւռքի նկատմամբ իր վրայ պէտք է վերցնի մի շարք կարեւորագոյն գործառոյթներ. պահապանի՝ պետութիւնը դաստիարակում, պաշտպանում, կարգաւորում եւ ուղղորդում է հայակենտրոն զանգուածն արտաքին աշխարհում, մանկաբարձի՝ պետութիւնը սահմանում է պոտենցիալ պարտականութիւնները, լիդէրներին եւ ակտիւները, մոբիլիզացնում եւ մշակում է դրանք, երբ խօսքը գնում է համազգային շահերի մասին, դեմիուրգի՝ պետութիւնն անմիջականօրէն ստեղծում եւ ղեկավարում է սփիւռքի նոր ցանցերը եւ լիդէրներին թոյլ է տալիս տեղում ապահովել դրանց ամէնօրեայ գործառնումը: Բոլոր այս դերերը յանգում են նրան, որ Սփիւռքին հաղորդուի հայկական սուբիեկտայնութիւն եւ թոյլ չտրուի այլ ուժերին այն որպէս գործիք օգտագործել Հայաստանի դէմ:

Մեդիամաքս

2 ԱՐԱ ՍԱՆՃԵԱՆԻ ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պէյրութ՝ ծնողներուս մօտ: Յունիսին, օրագրութիւն պահելու անհրաժեշտութիւնը մասամբ պակսած էր արդէն, երբ Սուրէն Յարութիւնեանը Կարէն Դեմիրճեանը փոխարինած էր որպէս Հայաստանի Կոմունիստական (Համայնավար) Կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի առաջին քարտուղար եւ անկէ ետք շարժումը լուսաբանելու համար լրատուամիջոցներուն տրուած ազատութիւնը բաւական լայնցած էր: Երբ 1988-ի Սեպտեմբերին՝ յաջորդ կրթական տարեշրջանի սկիզբը, վերադարձայ Երեւան, օրագրութիւնս շարունակելու կարիք չզգացի: Անիկա սահմանափակուած մնաց 1988 թուականի Փետրուար-Յուլիս ամիսներով:»

Օրագրութիւնը կարելի է անվճար ներբեռնել այստեղ. https://umd-umich.academia.edu/AraSanjian/Books:

ՅՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օրիորդ Սիլվա Ղազէլեան, Տէր եւ Տիկին Սմբատ Ղազէլեան եւ զաւակունք (Լիբանան), Տէր եւ Տիկին Միհրան Ղազէլեան եւ զաւակունք այսու կը ծանուցանեն, թէ Շաբաթ, 7 Ապրիլ 2018-ին կէսօրուան ժամը 12-ին Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հելիոպոլսոյ Ազգային Գերեզմանատան Ամենայն Սրբոց մատրան մէջ, իրենց շատ սիրելի մօր եւ մեծմօր՝

ԼՈՒՍԱԾԻՆ ԱԲՐԱՀԱՄ ՂԱԶԷԼԵԱՆԻ

(ծնեալ ՓԱՐԹԱՄԵԱՆ)

մահուան քառասունքին առթիւ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Եգիպտոսում Հայաստանի Հանրապետութեան Դեսպանութիւնը

սիրով հրաւիրում է բոլոր ցանկացողներին ներկայ գտնուելու

Եգիպտահայ գրող Պրն. Պերճ Թէրզեանի՝ «Գահիրէի Համալսարանի Հայագիտական Ուսումնասիրութիւններու Կեդրոնը»

գրքոյկի շնորհանդէսին

Չորեքշաբթի, 11 Ապրիլ 2018

երեկոյեան ժամը 8:30-ին

Սրբուհի Թերեզա Եկեղեցու կից սրահում, Հելիոպոլիս

3 ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

շարժման Նիւ Եորքի, Լոս Անջելէսի, Փարիզի, Բելգիայի մասնաճիւղեր

20. Երրորդ Բնութիւն ՀԿ
21. Գիւմրու Առաջընթաց ՔՀԶԿ ՀԿ
22. Սպառողների Աջակցման Կենտրոն ՀԿ
23. Շողեր Միութիւն ՀԿ
24. Հայկական Սահմանադրական Իրաւապաշտպան Կենտրոն ՀԿ
25. Սիւնիքի մարզի հաշմանդամների Խարիսխ ՀԿ
26. Մինասեան առողջապահական-բարեգործական հիմնադրամ
27. Արմհայքինգ Քայլարշաւային Տուրիզմի Կենտրոն ՀԿ
28. Երկիր Ծիրանի կուսակցութիւն
29. Երիտասարդ Ինժենէրների Ասոցիացիա ՀԿ
30. Կայտբորդինգի Զարգացման Կենտրոն ՀԿ
31. Հելսինկեան Քաղաքացիական Ասամբլեայի Վանաձորի գրասենեակ ՀԿ

Խնդրագիրին մէջ գրուած է.

«Հայաստանի Հանրապետութեան ոչ լեգիտիմ վարչակազմը, միջազգային կապիտալի շահերը պաշտպանող մասնաւոր եւ միջազգային հաստատութիւնների անմիջական մասնակցութեամբ՝ տեղի չտալով Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիների բազմաթիւ ահազանգերին, դիմադրութեանն ու բողոքներին, շարունակում է առաջ մղել բուժիչ հանքային ջրերով յայտնի, առողջարանային եւ ընտանեկան հանգստի եզակի վայր համարուող Ջերմուկ քաղաքի անմիջական հարեւանութեամբ գտնուող Ամուլսարի ոսկու հանքավայրի շահագործման ծրագիրը:

«Մեծ Բրիտանիայի օֆշորային Ջերսի կղզում գրանցուած Լիդիան Ինթերնեշընըլ ընկերութիւնը նախատեսել է ընդամէնը 10 տարուայ ընթացքում.

- ապականել Ջերմուկի միջավայրն ու տասնեակ տարիների ընթացքում ձեռք բերած յայտնի առողջարանային կենտրոնի իր համբաւը,
- հանքի թթուային ապարների դրենաժի արդիւնքում վտանգել Որոտան-Արփայ-Սեւան ջրատար թունէլն ու տարածաշրջանի քաղցրահամ ջրերի խոշորագոյն պաշար հանդիսացող Սեւանայ Լիճը, ինչպէս նաեւ Որոտան եւ Արփայ գետերի աւազանները՝ Սպանդարեանի եւ Կեչուտի ջրամբարների հետ միասին,
- վերացնել եզակի եւ վտանգուած բուսատեսակների եւ կենդանատեսակների բնակատեղի ու էկոմիգրացիայի միջանցք համարուող Ամուլսարն՝ իր Արտաւազդ, Տիգրան եւ Էրատո գագաթներով,
- ոչնչացնել Վայոց Ձորի զբօսաշրջային ու գիւղատնտեսական ներուժը,
- խաթարել Ջերմուկի սոցիալական հիւսուածքը, զրկել կանանց զբօսաշրջային, առողջապահական եւ գիւղատնտեսական ոլորտում ներկայիս աշխատանքից ու մղել նրանց սեռական շահագործման շուկայ,
- անուղղակիօրէն տեղահանել Գնդեվազ գիւղը, որից ընդամէնը 1 կմ հեռաւորութեան վրայ նախատեսուած է տեղադրել 120 հեկտար տարածք զբաղեցնող թունաւոր ցիանիդի միջոցով ոսկու տարալուացման հարթակը՝ վերջում Հայաստանին «ընծայելով» ծանր եւ վտանգաւոր մետաղներով հարուստ 100 միլիոն տոննա թունաւոր թափօն:»

Այս բոլոր իրական վտանգները գործադրութեան պիտի անցնին շնորհիւ նոր նախագահին՝ Lydian-ի ներկայացուցիչին Հայաստանի մէջ: Ամէն բան ուղղուած է դէպի անձնական ու ընկերութենական դրամի կուտակումը: Անշուշտ, նախագահի դերակատարութիւնը պաշտօնապէս ստանձնելէ ետք, Սարգսեանի սովորական բառապաշարը պիտի դառնայ «Հայրենիք», «Արցախ», «ազգ-բանակ», «հայրենասիրութիւն», «ազգային (ամէն բան)»՝ ամրացած արդէն սովորական դարձած ցեղակրօն գաղափարախօսութեամբ, որուն խոցելիութեան մասին մտածողը կը դառնայ դաւաճան ու ազգատեաց: Հսկայ անջրպետ մը իրականութեան (Լիդիան ընկերութիւն, հանքարդիւնաբերութիւն, նէօլիպերալիզմ) եւ պատկերի (ազգայնապաշտ գաղափարախօսութիւն) միջեւ:

Բայց յետոյ, այս բոլորը քօղարկող աւանդական Սփիւռքը գոնէ թող համարձակութիւն չունենայ խօսիլ արտագաղթի եւ Հայաստանի բնակչութեան աղքատութեան մասին:

(Վերջ 2)

ՉԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.
TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1813 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ԱՊՐԻԼ 2018 ՀԱՏԸ ՉԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ. عدد رقم ١٨١٣ الخميس ١٩ أبريل ٢٠١٨

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՔԱՌՕՐԵԱՅԻՑ ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ ԱՆՑ. ԿԸ ԼԻՆԻ՞ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԱՐԱՄ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Արդէն երկու տարի է անցել 2016 Թ. Ապրիլի 1-ի լոյս 2-ի գիշերը արցախա-ադրբէջանական հակամարտ զօրքերի շփման գծում սկսուած յայտնի իրադարձութիւններից, որոնք ընդունուած է անուանել Ապրիլեան Քառօրեայ Պատերազմ: Հակառակորդը լայնածաւալ յարձակողական գործողութիւններ ձեռնարկեց շփման գծի երեք՝ հարաւային, հարաւարեւելեան եւ հիւսիսարեւելեան ուղղութիւններով՝ այլ զինատեսակների հետ միասին օգտագործելով հրետանի, զրահատեխնիկա եւ օդուժ: Յարձակումը սկսուել էր Ապրիլի 1-ի լոյս 2-ի գիշերը՝ ժամը 3-ի սահմաններում, երբ Հայաստանի եւ Ադրբէջանի նախագահները դեռ չէին վերադարձել Վաշինգտոնից, սակայն Հայաստանում սկսուած մարտերի մասին տեղեկացան միայն Ապրիլի 2-ի առաւօտեան՝ Հայաստանի Պաշտպանութեան Նախարարութեան մամուլի քարտուղար Արծրուն Յովհաննիսեանի ֆէյսբուքեան էջից: Մարտերն ընթացան մինչեւ Ապրիլի 5-ի կէսօր, երբ Մոսկուայում Ռուսաստանի միջնորդութեամբ բանաւոր պայմանաւորուածութիւն ձեռք բերուեց Հայաստանի եւ Ադրբէջանի Գլխաւոր Շտաբերի պետերի միջեւ կրակի դադարեցման մասին:

Ո՞վ է յարձակուել առաջինը

Ապրիլեան Պատերազմի մասին, անշուշտ, շատ են խօսել, շատ են գրել: Հակամարտող կողմերից իւրաքանչիւրն իրեն ցանկալի լոյսի ներքոյ է ներկայացնում տեղի ունեցած իրադարձութիւնները: Օրինակ՝ Ադրբէջանն իրեն է հռչակում պատերազմի յաղթող՝ միաժամանակ յայտարարելով, թէ իբր առաջինը հայկական կողմն է Ապրիլի 1-ի գիշերը հրետակոծութեան ենթարկել ադրբէջանական գիւղերը, որից յետոյ Ադրբէջանի պաշտպանութեան նախարարը հրաման է տուել սահմանային ուժերին «յետ մղել» հայկական կողմի կրակակէտերը ադրբէջանական բնակավայրերից: Մինչդեռ հայկական կողմի ներկայացրած փաստերը ուրուագծում են բոլորովին այլ պատկեր՝ ցոյց տալով, որ յատուկ ջոկատայինների մասնակցութեամբ սանձազերծուած յարձակումը յստակ կազմակերպուած լայնածաւալ ռազմագործողութիւն էր Ադրբէջանի կողմից՝ կոնկրէտ ռազմական եւ քաղաքական նպատակներով:

Ի՞նչ փոխեց Ապրիլեան Պատերազմը

Ադրբէջանի ռազմաքաղաքական առաջադրանքների մասին եւս շատ է խօսուել: Ռազմական տեսանկիւնից ադրբէջանական կողմը օգտագործեց «անակնկալի էլեմենտը»՝ փորձելով ճեղքել Արցախի պաշտպանութիւնը եւ փոխել ուժերի յարաբերակցութիւնը շփման գծում: Ադրբէջանը նախորդ 10-15 տարիների ընթացքում տնտեսական մեծ աճ էր գրանցել՝ ձեռք բերելով մեծ քանակութեամբ ժամանակակից սպառազինութիւն եւ զինտեխնիկա, եւ բնականաբար պիտի փորձէր սպառազինութիւնների եւ մարդկային ռեսուրսների քանակական առաւելութիւնը ռէալիզացնել եւ վերածել դիրքային առաւելութեան հայկական կողմի նկատմամբ, փոխել ռազմական իրավիճակը շփման գծում, ի վերջոյ՝ ազատուել պարտուած կողմի բարդոյթից: Ռազմական յաջողութիւնը շփման գծում հնարաւորութիւն կը տար ադրբէջանական կողմին աւելի ուժեղ դիրքերից հանդէս գալ բանակցութիւնների ընթացքում: Բնականաբար, կային նաեւ ներքաղաքական դրդապատճառներ: Սակայն ապրիլեան իրադարձութիւնների դրդապատճառները եւ արդիւնքները քննարկելու կամ յաղթողներին ու պարտուողներին որոշելու փոխարէն, կարծում ենք, այսօր աւելի արդիական են այն հարցերը, թէ ինչպէ՞ս Քառօրեայ Պատերազմը ազդեց հակամարտութեան կարգաւորման գործընթացի վրայ եւ որքանո՞վ փոխեց ուժերի յարաբերակցութիւնը տարածաշրջանում, Հայաստանի եւ Ադրբէջանի միջեւ, արցախա-ադրբէջանական շփման գծում: Ի վերջոյ, ինչպիսի՞ն է իրադրութիւնն այսօր՝ Ապրիլեան Պատերազմից երկու տարի անց:

Տարածքային եւ մարդկային կորուստներ

Ըստ պաշտօնական տուեալների՝ 2016 Թ. Ապրիլ ամսուայ ընթացքում հայկական զինուած ուժերից մարտական գործողութիւնների հետեւանքով զոհուել է 91 հոգի՝ 74 զինծառայող եւ 17 կամաւորական: Ադրբէջանական զինուժի կորուստների մասին յստակ տուեալներ չկան: Տարբեր հաշուարկներով ադրբէջանական կողմի կորուստների թիւը գնահատւում է առնուազն 250-260 հոգի: Յայտնի է նաեւ, որ յարձակման առաջին ժամերին ադրբէջանական զինուժին յաջողուել էր գրաւել որոշ յենակէտեր: Ըստ ԼՂՀ Պաշտպանութեան Բանակի յայտարարութեան՝ Ապրիլի 3-ի դրութեամբ հայկական կողմն ունէր 8 կորցրած դիրք, որոնցից 5-ը շփման գծի հարաւային ուղղութեամբ, իսկ 3-ը՝ հիւսիսային: Այս յենակէտերից ամենայայտնին շփման գծի հարաւային հատուածում գտնուող Լէլէ Թէփէ բարձունքն է: Աւելի ուշ՝ 2017 Թ. Յունուարին, Ադրբէջանի իշխանութիւնները յայտարարեցին Ջօջուկ Մարջանլի գիւղի վերաբնակեցման մասին, որը, ըստ ադրբէջանական մամուլի, հնարաւոր է եղել իրականացնել Լէլէ Թէփէի գրաւումից յետոյ: Բոլորին անյայտ այս գիւղի վերաբնակեցումը Բաքուն փորձում էր ներկայացնել իբրեւ մեծ յաղթանակ Հայաստանի նկատմամբ: Շատերը կը յիշեն նաեւ հայկական կողմի տարածքային կորուստների մասին վէճերը ապրիլեան կռիւներից յետոյ: Հիմնադիր Խորհրդարան քաղաքական նախաձեռնութեան ղեկավար, ազատամարտիկ Ժիրայր Սէֆիլեանը յայտարարեց, թէ Հայաստանի իշխանութիւնները թաքցնում են ճշմարտութիւնը ժողովրդից՝ ասելով, որ հակառակորդն ընդամէնը մի քանի հարիւր մետրի առաջխաղացում է ունեցել շփման գծում, մինչդեռ հայկական կողմը Ապրիլեան Պատերազմում միայն Թալիշի ուղղութեամբ կորցրել է 7 միլիոն քմ կամ 700 հեկտար տարածք: Այս խօսակցութիւններին վերջ տուեց Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեանը: Վիեննայի գագաթնաժողովից Երեւան վերադառնալու ճանապարհին նա հարցազրոյց տուեց հայկական ԶԼՄ-ներին՝ ասելով, որ Քառօրեայ Պատերազմի ընթացքում հայկական կողմը կորցրել է մօտ 800 հեկտար տարածք:

Հայաստանը չօգտուեց հնարաւորութիւնից

Առաջին լրատուականի հետ զրոյցում ապրիլեան իրադարձութիւնների մասին խօսեց քաղաքագէտ Ալեքսանդր Սկակովը՝ ասելով, որ 2016 Թ. Ապրիլից յետոյ պատերազմի վտանգն աւելի պարզորոշ է դարձել, Մինսկի խումբն էլ որոշ չափով ակտիւացրել է իր աշխատանքները: Հէնց ապրիլեան կռիւներից յետոյ կազմակերպուեցին նախագահական գագաթնաժողովները Վիեննայում եւ Սանկտ Պետերբուրգում, որտեղ ընդունուեցին որոշումներ՝ ուղղուած շփման գծում լարուածութեան նուազեցմանն ու յետագայ ռազմական բախումների կանխարգելմանը:

«Իհարկէ, դեռ չկան արդիւնքներ, այնուամենայնիւ, Մինսկի խումբն այսօր աւելի ակտիւ է, քան դրանից առաջ էր», - ասում է Ալեքսանդր Սկակովը:

Ռուսաստանցի փորձագէտն ափսոսում է, ↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՄԷՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ ԵՐԴՈՒՄԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի Ազգային Ժողովը Մարտ 2-ին Հանրապետութեան Դ. նախագահ ընտրած էր Արմէն Սարգսեան:

Ապրիլ 9-ին, Մարզահամերգային Համալիրի դահլիճը կատարուեցաւ Արմէն Սարգսեանի երդումի արարողութիւնը՝ Ազգային Ժողովի յատուկ նիստի ընթացքին: Ան Վեհամօր Աւետարանի եւ Հայաստանի Սահմանադրութեան մայր օրինակին վրայ երդում տուաւ նախագահի բոլոր լիազօրութիւնները կատարելու՝ մեկնելով ազգի ընդհանուր շահերէն: Ապա ելոյթ ունենալով արտասանեց իր խօսքը եւ տուաւ իր խոստումները:

ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍԵԱՆ՝ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Ապրիլ 14-ին, Ծաղկաձորի մէջ տեղի ունեցաւ Հայաստանի Հանրապետական Կուսակցութեան (ՀՀԿ) նիստը, որ ընդունեց Սերժ Սարգսեանի թեկնածութիւնը իբրեւ վարչապետ: Ապրիլ 16-ին ՀՀԿ-ը խորհրդարանին պաշտօնապէս առաջարկեց Սարգսեանի թեկնածութիւնը, իսկ Ապրիլ 17-ին խորհրդարանը զայն ընտրեց վարչապետ: Սերժ Սարգսեան դարձաւ Հայաստանի փաստացի նոր ղեկավարն ու հրամանատարը:

Երթ Երեւանի փողոցներով. 13 Ապրիլ

Հանրահաւաք. Ազատութեան Հրապարակ, 13 Ապրիլ

Մինչ այդ, Մարտ 31-ին, Քաղաքացիական Պայմանագիր կուսակցութիւնը Նիկոլ Փաշինեանի ղեկավարութեամբ ձեռնարկած էր Իմ Քայլը նախաձեռնութիւնը, որ քալել սկսելով Գիւմրիէն, անցնելով Սպիտակէն, Վանաձորէն, Դիլիջանէն, Սեւանէն, Հրազդանէն եւ Աբովեանէն, Ապրիլ 13-ին կը հասնի Երեւան, եւ միանալով Մերժիր Սերժին նախաձեռնութեան, Ազատութեան Հրապարակը կը սկսի հանրահաւաքները, ուր կը հաւաքուին զգալի բազմութիւն մը: Այս գործողութիւնները ուղղուած էին ընդդէմ Սերժ Սարգսեանի վերարտադրութեան:

ՋԱՀԱԿԻՐ

ՖԱՅՐՈՒԶԻ ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՌԱՏԻՕԿԱՅԱՆԷՆ

Բոլորին ծանօթ է եգիպտական ֆիլմի հրաշք մանուկ դերասանուհին՝ Ֆայրուզ (1943-2016), բուն անունով՝ Փերուզ Գալֆայեան:

Եօթը տարեկանին (1950) գլխաւոր դերով կը մասնակցի Անուար Ուակտիի արտադրած *Եասմին* ֆիլմին, խաղընկեր ունենալով նոյն ինք Անուար Ուակտի: Ֆիլմը կ'արձանագրէ փայլուն յաջողութիւն: Մինչեւ 1953 Ուակտիի հետ կը խաղայ նաեւ երեք կարեւոր ֆիլմերու մէջ: Զորս ֆիլմերը այսօր կը նկատուին եգիպտական սինեմայի դասականներ:

Ապա, Ֆայրուզի հայրը որոշելով խզել կապերը Ուակտիի հետ կ'արտադրէ իր սեփական ֆիլմերը, որոնց կը յաջորդեն Իսմայիլ Եասինի խաղարկութեամբ եւ արտադրութեամբ քանի մը ֆիլմեր:

Ընդամէնը 10 ֆիլմերէ եւ քանի մը թատերական ներկայացումներէ ետք, 1959-ին վերջնականապէս կը հեռանայ արուեստի աշխարհէն:

1956-ին Գահիրէի ռատիօկայանի Իգաաթ Ալ-Գահէրա կայանի «Կարրապ հազզաք» (Փործէ բախտդ) հաղորդաշարին հիւրը կ'ըլլայ 13-ամեայ Ֆայրուզ: Հաղորդումները տեղի կ'ունենային ունկնդիրներու առջեւ եւ ուղիղ կը ձայնասփռուէին: Հաղորդավարն էր Թահէր Ապու Զէյտ:

Հաղորդաշարին նպատակն էր հռչակաւոր հիւրին հարցումներ յղել իր կենսագրութեան, բնաւորութեան եւ ընդհանուր մշակոյթի մասին:

Այս շրջանին Ֆայրուզ շրջանցած էր հրաշք մանուկի տարիքը, թէեւ մանկական իր դրոշմը դժուար չէ որսալ զրոյցի ընդմէջէն:

Զրոյցը պատմական նշանակութիւն ունի. անիկա հայ արուեստագէտի մը հետ կատարուած ռատիոյի վաղագոյն զրոյցներէն մէկն է, եթէ ոչ վաղագոյնը: Ֆայրուզի տարիքային հանգամանքը եւս ունի իր ուշագրաւ կողմը: Վերջապէս, հայ ինքնութեան բացայայտումը եւ հայերէն երգի մը կատարումը յատուկ գունաւորում կու տան զրոյցին:

Կատակներով յագեցած զրոյցը տեղի ունեցած է բարբառային եգիպտական արաբերէնով: Ստորեւ թարգմանաբար կը ներկայացնեմ զայն ամբողջութեամբ, որուն տեւողութիւնն է շուրջ 9 վայրկեան:

Հ. Ա.

* * *

Թահէր Ապու Զէյտ – Հիմա այստեղ գտնուողը արուեստագիտուհի մըն է: Տարիքով փոքր էր, քիչ մը մեծցաւ այս օրերս: Օրիորդ Ֆայրուզ (*Ծափահարութիւն*): Քանի՞ տարեկան ես հիմա:

Ֆ. – Իրականութի՞ւնը կ'ուզես:

Թ.Ա.Զ. – Այո... մօտաւորապէս:

Ֆ. – 13:

Թ.Ա.Զ. – Ե՞րբ սկսար աշխատիլ սինեմայի մէջ:

Ֆ. – Մօտաւորապէս վեց տարեկանիս:

Թ.Ա.Զ. – Քու առաջին աշխատանքդ սինեմա՞ն եղած է:

Ֆ. – Ոչ, կ'աշխատէի թատրոնի մէջ:

Թ.Ա.Զ. – Ի՞նչ կ'ընէիր թատրոնի մէջ:

Ֆ. – Կ'երգէի, կը պարէի, մոնոլոկներ կ'արտասանէի. ամէն բան կ'արտասանէի:

Թ.Ա.Զ. – Այդ ժամանակուայ մոնոլոկներէն բան մը կը յիշե՞ս:

Ֆ. – Իհհ, ասոնք հին բաներ են, կարելի չէ յիշել: Բայց կը յիշեմ պզտիկ կտոր մը, զոր եթէ արտասանեմ պիտի ծաղրէք ինծի (*Խնդուքի ձայներ ունկնդիրներուն մէջ*):

Թ.Ա.Զ. – Ի՞նչ է անիկա: Արտասանէ:

Ֆ. – Արտասանեմ, բայց չըլլայ որ խնդաք (*Ունկնդիրներուն խնդուքը կը շարունակուի*): Լաւ (*Դաշնակի նուագակցութեամբ կ'երգէ թեթեւ ու կատակային մոնոլոկ մը: Ունկնդիրները բուռն կը ծափահարեն*):

Թ.Ա.Զ. – Ասիկա քանի՞ տարեկանին կ'արտասանէիր:

Ֆ. – Վեց տարեկանին: Երեւակայէ, փեսայի ձեռքը կը խնդրէի:

Թ.Ա.Զ. – Լաւ: Գիտե՞ս քանի մը արուեստագէտներու անուններ Եգիպտոսի մէջ կամ դուրսը, որոնք փոքր տարիքնուն հռչակաւոր դարձած էին:

Ֆ. – Գիտեմ Shirley Temple, գիտեմ նաեւ Ֆաթէն Համամա եւ Margaret O'Brien:

Թ.Ա.Զ. – Իսկ գիտե՞ս ինչ կը նշանակէ փայրուզ [փերուզ]:

Ֆ. – Քար:

Թ.Ա.Զ. – Թանկարժէք քար: Ի՞նչ է գոյնը:

Ֆ. – Գոյնը կապոյտով կանանչ, ահաւասիկ ճիշդ ասոր նման:

Թ.Ա.Զ. – Այս քու կրածդ փայրո՞ւզ [փերուզ] է:

Ֆ. – Այո:

Թ.Ա.Զ. – Լաւ: Իսկ եագուդը [սուտակ]:

Ֆ. – Կարմիր:

Թ.Ա.Զ. – Իսկ ագա՞տը:

Ֆ. – Նոյնպէս կարմիր:

Թ.Ա.Զ. – Իսկ ի՞նչ է երկուքին տարբերութիւնը:

Ֆ. – Տարբերութի՞ւնը: Մէկուն կարմիրը աւելի գոց է, միւսինը աւելի մեղմ:

Թ.Ա.Զ. – Ճիշդ է, եագուդին գոյնը գոց կարմիր է, ագատինը՝ մեղմ (*Ծափահարութիւն*): Լաւ: Իսկ ի՞նչ է գահրամանին [սաթ] գոյնը:

Ֆ. – Գահրամանին գոյնը դեղին է:

Թ.Ա.Զ. – Ի՞նչ է այն բանը զոր կը կոչեն՝ «գահրամանի նման»:

Ֆ. – (*Կը կմկմայ ու ժողովուրդէն կը լսուին օգնութեան ձայներ*) Ոսպը:

Թ.Ա.Զ. – Իսկ ի՞նչ է մարգարիտին գոյնը:

Ֆ. – Ճերմակ:

Թ.Ա.Զ. – Մարգարիտին գոյնը մարգարտեայ է: Զեմ կրնար ուրիշ բան ըսել: Լաւ: Ի՞նչ են արմատներդ: Ի՞նչ է ազգութիւնդ:

Ֆ. – Հայ:

Թ.Ա.Զ. – Դուն այժմ եգիպտացի՞ ես:

Ֆ. – Այո, անշուշտ, քանի որ ծնած եմ Եգիպտոս, մայրս եւ հայրս ծնած են Եգիպտոս, ուրեմն եգիպտացի եմ:

Թ.Ա.Զ. – Բայց արմատներդ հայ են:

Ֆ. – Այո:

Թ.Ա.Զ. – Ի՞նչ է կարծիքդ հայերէն լեզուի մասին:

Ֆ. – Շատ դժուար լեզու մըն է:

Թ.Ա.Զ. – Ինչպէ՞ս: Կրնա՞ս օրինակներ տալ: Օրինակ՝ ինչպէ՞ս կ'ըսեն «սապահ ալ-խէյր»:

Ֆ. – (*Հայերէն*) «Բարի լոյս»:

Թ.Ա.Զ. – Իսկ «մութաշաքքէր»:

Ֆ. – (*Հայերէն*) «Շնորհակալ եմ»:

Թ.Ա.Զ. – Կրնա՞ս հայերէն երգ մը երգել:

Ֆ. – (*Կ'երգէ* Անոյշ եար *երգին առաջին տունը հայերէն լեզուով*)

«Այն օրէն որ գիս դիմաւորեցիր,
Անուշ խօսքերով գիս համոզեցիր,
Կը սիրեմ ըսիր՝ սէրդ յայտնեցիր,
Սէրդ յայտնելով իզուր գիս լացուցիր (*Ծափահարութիւն*):
Ա՜, ա՜, ա՜, անոյշ եար:» (*Ծափահարութիւն*)

Թ.Ա.Զ. – Գիտե՞ս արդեօք յայտնի հայ երաժիշտի մը անունը:

Ֆ. – Խաչատրեան:

Թ.Ա.Զ. – Իսկ սինեմայի հայ շատ ծանօթ բեմադրի՞չ մը:

Ֆ. – (*Չի կրնար պատասխանել*):

Թ.Ա.Զ. – Գիտե՞ս Էլիա Գազանը:

Ֆ. – Այո:

Թ.Ա.Զ. – Բեմադրած է *Viva Zapata!*: Հայ բեմադրիչ մըն է [Էլիա Գազան եղած է յոյն, Հ.Ա.]: Կրնա՞ս արտասանել խաղացած դերերէդ ողբերգական հատուած մը:

Ֆ. – *Ասաֆիր ալ-կաննա* [Դրախտի թռչուններ] ֆիլմին մէջ Մահմուտ զուլ-Ֆաքքար ծեծեց գիս:

Թ.Ա.Զ. – Ինչո՞ւ ծեծեց:

Ֆ. – Որովհետեւ ան արհամարհելով մօրս ամուսնացած էր ուրիշ կնոջ մը հետ, իսկ երկրորդ մայրս ուզելով ձերբազատուիլ ինձմէ տարածած էր ստախօսութիւններ: Ան երբեք չէր ծեծած գիս, եւ ասիկա առաջին անգամն է որ կը ծեծէր: Ծեծելէն ետք ըսի (*կ'արտասանէ խաղարկային արտայայտութեամբ եւ թատերական հեկեկանքով*). «Առաջին անգամն է որ կը ծեծես գիս: Բայց հոգ չէ, գիտեմ որ ծեծող ձեռքը քուկդ չէ» (*Ծափահարութիւն*):

Թ.Ա.Զ. – Լաւ: Պիտի յիշեմ ամուսնութիւն կամ նշանտուք պարունակող կարգ մը երգերու խորագիրներ, իսկ դուն պիտի նշես երգողին անունը: *Եա տեպլաթ ալ-խըլթուպա*:

Ֆ. – Շատիա:

Թ.Ա.Զ. – *Ֆատըլ եոմէն ուա հանէպ'ա փէն*: ➪ 3

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ 30-ԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Այս տարի Ղարաբաղեան Շարժումին 30 ամեակն է: 30 տարի առաջ Հայ ժողովուրդը ոտքի ելաւ՝ սկիզբ դնելով Հայ ոգու զարթօնքին, արդար պայքարին, որոնք հիմքերը հանդիսացան Արցախեան հերոսական պատերազմի փառաւոր յաղթանակին:

Այս առիթով Գահիրէի Ազգային Իշխանութեան նախաձեռնութեամբ՝ Շաբաթ, 3 Մարտ, 2018-ին Յուսաբեր Մշակութային Ակումբի «Գարագաշեան» սրահին մէջ դասախօսական երեկոյ մը կազմակերպուած էր. «Ղարաբաղեան Գործընթաց. Պատմութիւն, Հեռանկարներ» թեմայով ելոյթ ունեցաւ Հայաստանէն հրաւիրուած Քաղաքական Դասընթացներու Երեւանեան Դպրոցի հիմնադիր Տնօրէն՝ Տիար Արմէն Զաքարեան:

Միջոցառումին ներկայ էին Եգիպտոսի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեան, թեմի հոգեւոր դասի անդամներ, Եգիպտոսի Հայ Կաթողիկէ համայնքի Առաջնորդ Գերապայծառ Տ. Գրիգոր Օգոստինոս Եպիսկոպոս Գուսան, Եգիպտոսի մօտ ՀՀ Արտակարգ եւ Լիազօր Դեսպան Դոկտ. Արմէն Մելքոնեան, Քաղաքական ժողովի Ատենապետը, Թեմական ու Քաղաքական ժողովներու անդամներ, հիւրեր եւ ներկաներ:

Երեկոն ողջոյնի խօսքով բացաւ Հոգեշնորհ Տ. Դերենիկ Աբեղայ Սահակեան, որմէ ետք օրուան առիթով ներկաներուն իր խօսքը յղեց Դոկտ. Արմէն Մելքոնեան: Այնուհետեւ Հոգեշնորհ Հայր Սուրբը համառօտ կենսագրականով ներկայացուց Արմէն Զաքարեանը եւ հրաւիրեց ներկայացնելու օրուան հիմնական նիւթը:

Յարգելի բանախօսը նախ անդրադարձաւ Ղարաբաղեան շարժումի սկզբնաւորութեան եւ այդ օրերու դէպքերուն: Անոր խօսքերով. «1988 թուականի Փետրուար 20-ին Երեւանի դեռեւս Թատերական կոչուող հրապարակին մէջ (ներկայիս՝ Ազատութեան Հրապարակ) մեկնարկեց Արցախը Հայաստանին միացնելու պահանջով հրաւիրուած հանրահաւաք: Նոյն օրը Ստեփանակերտի մէջ տեղի կ'ունենար ԼՂԻՄ խորհուրդի նիստ, ուր որոշում ընդունուեցաւ միջնորդել խորհրդային իշխանութիւններուն մօտ, որպէսզի Լեռնային Ղարաբաղը դուրս գայ Ատրպէյճանի կազմէն ու միանայ Հայաստանին:

Այդ իրադարձութիւնները նոր էջ բացին հայ ժողովուրդի նորագոյն պատմութեան մէջ: Ցոյցերը տեւեցին մէկ շաբաթ ու ամփոփուեցան Փետրուարի 28-ին: Կը թուար թէ ամբողջ Հայաստանը հաւաքուած էր. մասնակցած էր մէկ միլիոն մարդ ու մէկ շաբաթ կը վանկարկէր տեղին ըսուած կարգախօս մը՝ ՄԻԱՑՈՒՄ: Ատիկա դարձաւ Հայաստան-Սփիւռք-Արցախ միասնութիւնը ձեւաւորող պատգամը:

Ինչո՞ւ այդ համախմբումը հնարաւոր դարձաւ: Վերջին տասնամեակներուն Հայաստանի մէջ կրթուած էր սերունդ մը, որ կրցաւ ընել այն, ինչ հետագային կոչուեցաւ արցախեան հերոսամարտ ու արցախեան ազատամարտ: Այդ սերունդը դաստիարակուած էր Սարդարապատի յաղթանակներու մասին պատմութիւններով, Երկրորդ Աշխարհամարտին հարիւրէն աւելի հերոս, վաթսունէն աւելի Գեներալ ու չորս Մարշալ (Բաղրամեան, Բաբաջանեան, Խամփերեանց ու ծովակալ Իսակով) մասնակցած ու յաղթանակի մէջ իրենց բաժինն ունենալու փաստերով:

Մենք արդէն ցեղասպանութենէն մազապուրծ եղած ազգը չէինք, մենք յաղթանակներ կերտող ու մեր ըսելիքը պարտադրողներ էինք: Մեր բազուկին ուժ տուած էին Սեւակի եւ Շիրազի բանաստեղծութիւնները, Արամ Խաչատրեանի եւ Առնօ Բաբաջանեանի երաժշտութիւնը: Եւ այդ սերունդը, որ կոփուած էր յաղթողի հոգեբանութեամբ, չէր կրնար հաշտուիլ այն անարդարութեան հետ, որու մասին կը խօսէին գիրքերն ու դասագիրքերը: Ղարաբաղեան գործընթացն ընդվզում էր պատմական անարդարութեան դէմ:

Բնականաբար, մեր զարթօնքը եւ մեր միացումը՛ ե՛ւ Մոսկուայի կոմունիստական ղեկավարութեան, ե՛ւ Ատրպէյճանի բացասական վերաբերմունքը առաջացուց: Ատրպէյճանի Պետութիւնը Սումգայիթի մէջ կազմակերպեց հայերու սպանդ»:

Յարգելի դասախօսը յետոյ խօսեցաւ բուն պատերազմական գործողութիւններուն մասին. «Հայաստանի եւ Արցախի մէջ դաստիարակուած էր չպարտուողներու ➪ 4

ՖՐԱՆՍԱ

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ՝ ԵՐԿԻՆՔԻ ԵՒ ԵՐԿԻՐԻ ՄԻՋԵՒ

ԷԼԻԶԱՊԷԹ ՊՕՏՈՒՐԵԱՆ

Ապրիլ 6-ին, Սէն-Ռոշ եկեղեցիի լեփ-լեցուն սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայկական երգչախումբին նոր նուագահանդէսը՝ *Երկինքի եւ երկիրի միջեւ* խորագիրով: Երգչախումբը եւ լիրիքական սոփրանօ Նաիրա Աբրահամեան պարգեւեցին չատ գեղեցիկ կատարում մը՝ մաէսթրօ Հայկ Սար-

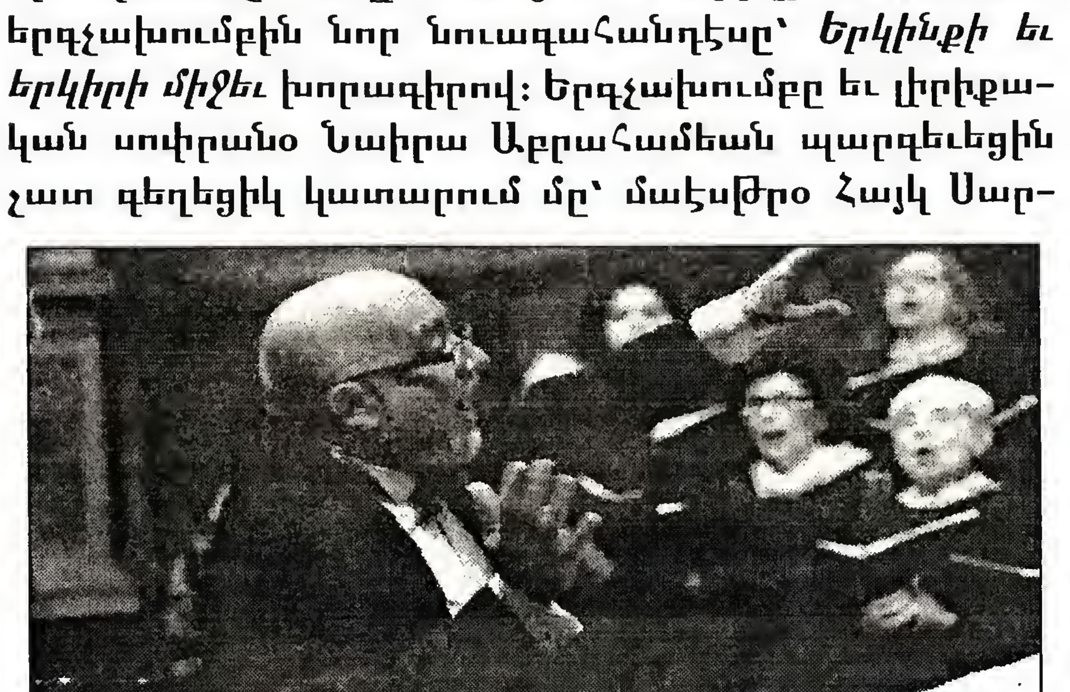

գիսեանի ճպոտին տակ: 2010-ին, Սիփան-Կոմիտասի ղեկավարութիւնը ստանձնելէն ի վեր, Գահիրէ ծնած խմբավարը նոր չունչ մը հաղորդեց Փարիզի գլխաւոր հայկական երգչախումբին, հրապարակ հանելով հայ երաժշտահաններու անծանօթ գործեր: Յատուկ պաչտամունք տածելով Կոմիտասին, Հայկ Սարգիսեան նուագահանդէսին առաջին մասը յատկացուցած էր անոր գործերուն, որոնցմէ քանի մը հատը կը ներկայացուէին առաջին անգամ, ինչպէս՝ եկեղեցական երգերու երրորդութիւն մը՝ *Հոգի Աստուծոյ*, կատարուած բացառապէս երգչախումբի երգիչներուն կողմէ, կամ *Հայր մերի* նոր տարբերակ մը՝ աւելի գրաւիչ քան մեզի յայտնի «աւանդական»-ը: Պէտք է նչել Նաիրա Աբրահամեանի գեղեցիկ մեկնաբանութիւնը *Զինար ես* երգին, ինչպէս նաեւ երգչախումբին կատարումը Յարութիւնեանի *Գթա Տէր*ին:

Երկրորդ բաժինի ընթացքին, Բաբաջանեանի *Արիայի* կատարումով սոփրանոյի անապակ եւ բիւրեղեայ ձայնը յուզեց հանդիսասրահը: Կարպիս Ափրիկեան՝ որ նկատելի մուտք մը կատարած էր առաջին բաժինի ճիչդ մէջտեղը եւ տեղ գրաւած առաջին չարքը, ներկայացաւ երկու գործով: Ապա երգչախումբը առաջին անգամ ըլլալով մեկնաբանեց *Ասացուած հօր համար* խմբերգը, չատ յուզիչ գործ մը՝ զոր հռչակաւոր Տիգրան Մանսուրեան յօրինած էր Կոմիտաս վարդապետի ծննդեան 100-ամեակին առիթով: *Կիլիկիան*՝ ինչպէս միչտ, այլեւ *Անուչ* օփերայի հատուածները ջերմ յաջողութիւն գտան հասարակութեան կողմէ: Սիփան-Կոմիտասի այս չատ գեղեցիկ նուագահանդէսը թոյլ տուաւ նաեւ յայտնաբերելու դաչնակահար Իվ Մեյերհանսի մեծ տաղանդը: Այդ երեկոյ, Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը անգամ մը եւս նուաճեց իր հաւատարիմ ունկնդիրը:

Nouvelles d'Arménie, 10 Ապրիլ 2018

Ֆրանսերէնէ թարգմանեց՝ Հ. Ա.

2

ՖԱՅՐՈՒԶԻ ՅԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ԳԱՅԻՐԷԻ ՌԱՏԻՕԿԱՅԱՆԷՆ

Ֆ. – Ռիատ Ալ-Սունպաթի:

Թ.Ա.Զ. – *Պոքրալ-խամիս պոքրա, կայ ալ'արիս պոքրա:*

Ֆ. – Շատիա:

Թ.Ա.Զ. – *Մապրուք 'ալէքի 'արիսէք ալ-խեֆֆա:*

Ֆ. – Իպրահիմ Համմուտա:

Թ.Ա.Զ. – Ոչ: Ժողովրդական երգ մըն է, որուն հեղինակը անյայտ է եւ ամէն մարդ կ'երգէ զայն: Մասնաւոր երգիչ մը չունի: *Էթմախթարի եա հելուա եա զինա:*

Ֆ. – Կ'երգուի բոլոր հարսանիքներուն:

Թ.Ա.Զ. – Ճիչդ: Ասիկա եւս յատուկ երգիչ մը չունի: *Էքթէպ լէնա եա ատի, քաթպ ալ-քիթապ ալլելա:*

Ֆ. – Իպրահիմ Համմուտա:

Թ.Ա.Զ. – *Թոպ ալ-ֆարահ եա թոպ:*

Ֆ. – Աhլամ:

Թ.Ա.Զ. – Հիմա երաժշտութիւն մտիկ ընենք (*Դաչնակով կտոր մը կը նուագուի*):

Ֆ. – Մոհամմէտ Ալ-Քահլաուիի *Կարրապ եա 'Էուէյս:*

Թ.Ա.Զ. – Լաւ: Ուրիչ երգ մը (*Ուտով կտոր մը կը նուագուի*):

Ֆ. – Չեմ գիտեր:

Թ.Ա.Զ. – Մոհամմէտ 'Ապտէլ Մոթթալէպի *Ալ-սաապ փաթ ուալ հաատ փաթ*: Օրիորդ Ֆայրուզ, մենք չատ չնորհակալ ենք:

Ֆ. – Խնդրեմ (*Ծափահարութիւն*):

Թ.Ա.Զ. – Շնորհակալութիւն, մինչ յաջորդ հաղորդում (*Ծափահարութիւն*):

ԽՈՅԵՐ

ԱՅՍՊԷՍ ԾՆԱՒ ՈՒ ՄԵՌԱՒ ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՅԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Իրական կեանքէ քաղուած խիստ բարոյալից թատերգութիւն կէս արարով

Գործող անձեր.

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Սփիւռքահայ հիմնարկային թերթի խմբագրապետ, խմբագիր, փոխ-խմբագիր, գործադիր խմբագիր, օգնական խմբագիր, խմբագիրի օգնական

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Ասլան Աղային ուղեկցող կամակատարուհի

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Սփիւռքահայ անկախ գրող, որ պէտք է ցկեանս մնայ աղքատ

Ժամանակը՝ Այսօր

Վայրը՝ Սփիւռքի մէջ

Գործողութիւնը տեղի կ'ունենայ Բրոց-Գրոցի բնակարանին հիւրասենեակը:

Բնակարանին զանգակը կը հնչէ եւ Բրոց-Գրոցը կը բանայ դուռը: Կը յայտնուին Ասլան Աղա ու Սուրբիկ Հանըմ

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Բարեւ ձեզ, հրամեցէ'ք:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – (*ձեռքով կը բարեւէ Բրոց-Գրոցին*) Բարեւ ձեզ:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – (*ձեռքով կը բարեւէ Բրոց-Գրոցին*) Բարեւ ձեզ:

Երեքը կը նստին:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – (*Բրոց-Գրոցին*) Ես ժամանակ չունիմ կորսնցնելու: Ինչո՞ւ քսան տարի է կը մերժես գրել իմ խմբագրած թերթիս մէջ:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – (*Բրոց-Գրոցին*) Այո', ինչ համարձակութեամբ Ասլան Աղային առաջարկը չես ընդունած:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – (*Ասլան Աղային*) Բայց առաջին անգամն է որ կը հանդիպինք եւ դուն էիր հանդիպումը պահանջողը: Լաւ կ'ըլլայ եթէ քիչ մը զրուցենք միասին որպէսզի հաղորդակցական կապ մը ստեղծուի:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Ասանկ ապուչ բաներու չեմ հաւատար: Պատասխանէ հարցումիս:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Ասլան Աղան ժամանակը չի վատներ ապուչ բաներու համար:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Կարելի էր աւելի մեղմօրէն սկսիլ մեր հանդիպումը, բայց քանի որ այսպէս կը կամենաս, ըսեմ՝ որ դուն լսած ես իմ մասիս, բայց երբեք չես կարդացած գրածներս: Եթէ կարդացած ըլլայիր, վստահաբար չէիր առաջարկեր գրել:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Ի՞նչ կ'ըսես, քեզի համար չատ կարեւոր է գրել թերթիս մէջ, քանի որ միայն անոր միջոցով կրնաս հռչակաւոր դառնալ:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Այո', միայն Ասլան Աղան կրնայ քեզի հռչակաւոր դարձնել:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Ես չեմ ուզեր հռչակաւոր դառնալ, այլ կ'ուզեմ ազատօրէն գրել ինչ որ կը մտածեմ ու կը զգամ:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Ուրեմն ես քու ազատութի՞ւնդ կը կաչկանդեմ:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Ինչպէ՞ս կրնաս նման բան ըսել:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Ես ատանկ բան չըսի: Բայց եթէ կ'ուզես գիտնալ, օրինակ, աւանդական կուսակցութիւններուն մասին պատմական-բանասիրական քննականխնդրական յօդուած մը պիտի չընդունիս տպագրել:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Ինչ է, քանդե՞լ կ'ուզես կուսակցութիւնները:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Կ'ուզես քանդե՞լ կուսակցութիւնները:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Չէի գիտեր որ քննականութիւնն ու խնդրականացումը քանդելու կարողութիւն ունին:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Ո'չ, ասանկ բան չեմ ընդունիր:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Ըսածդ անընդունելի է:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Բայց դուն էիր որ պնդեցիր այցելել ինծի եւ դուն ես որ կ'առաջարկես գրեմ, ես ալ հիմա քեզի կը բացատրեմ իմ մտածելակերպս: Կրնաս մերժել եւ վերջ:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Առաջարկեցի քեզի համար եւ ոչ թէ ինծի համար:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Ասլան Աղան քու մասիդ կը մտածէ:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Ուրեմն, թէ' պէտք է գրեմ, եւ թէ' ուզածդ գրեմ:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Պէտք է գրե'ս, բայց դուն սխալ կը մտածես, պէտք է ճիչդ ձեւով մտածես:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Սխա'լ կը մտածես:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Սխա'լ կը մտածեմ, ուրեմն հանգիստ ձգէ ինծի:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Ո'չ, պէտք է ճիչդ մտածես:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Կարեւոր է որ ճիչդ մտածես:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Քանի որ կուսակցութիւններուն նկատմամբ այսքան զգայուն ես, խօսինք մեր պատմութեան մեռած մարդոց մասին: Ունեցած ենք թագաւորներ եւ կաթողիկոսներ՝ որոնք եղած են բռնակալներ եւ աւազակներ իսկ պատմութիւնը հերոսացուցած է զանոնք, ինչպէս Նետամարտիկը եւ Հօսանքադարձը: Միւս կողմէն, կան հայրենասէրներ որոնք անարդարօրէն վերածուած են դաւաճաններու, ինչպէս Վասակ Սիւնի: Եգիպտոսի մէջ ունեցած ենք մեծահարուստներ՝ որոնք ծառայած են եւրոպացիներու չահերուն, ի վնաս եգիպտացի ժողովուրդին, ինչպէս Նորաբերքը: Կ'ուզեմ գրել ասոնցմէ մէկուն մասին:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Սրբութիւններուն կը դպչիս: Դաւաճան մըն ես:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Հայութիւնը պէտք է մաքրել դաւաճաններէն:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Կարծեմ, արդէն հարցը լուծուած է: Վերջապէս, թերթիդ մէջ պիտի չընդունիս որ դաւաճան մը գրէ:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Ո'չ, պէտք է գրես թերթիս մէջ: Ճիչդ մտածէ, լաւ յօդուած դուրս կու գայ: Բայց յանկարծ չկարծե'ս որ ես քեզի պէտք ունիմ, իմ թերթիս համար գրողները այնքան չատ են, որ չատերուն կը մերժեմ:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Թերթին մէջ գրել ուզողները կը վխտան:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Ուրեմն, ինծի պէտք չունիս, թէեւ դուն էիր որ պնդեցիր հանդիպիլ:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Ո'չ, պէտք չունիմ, դուն ես որ պէտք ունիս:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Դուն չատ պէտք ունիս Ասլան Աղային:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Ինչո՞ւ կը պնդես, հակառակ մեր խորքային անհամաձայնութիւններուն:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Քեզի համար կ'ընեմ:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Ասլան Աղան մտահոգուած է քեզմով:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Եկուր վերջացնենք այս հարցը: Կրնամ այնպիսի յօդուած գրել, որուն ձեւաչափը (անտիպ նամակներ, ձեռագիրներ, ժամանակագրութիւն) առիթ չի կրնար տալ խնդրականացումներու:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Արդէն ատ է ուզածս:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Ասլան Աղան միչտ անկեղծ եղած է:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Մինչեւ հիմա վճարումի խօսք չըրիր, թէեւ դուն էիր ինծի դիմողը: Քանի՞ կը վճարես յօդուածին:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Խե՜նդ ես, ի՜նչ ես, բան մըն ալ չեմ վճարեր, քեզի համար պատիւ մըն է թերթիս համար գրելը եւ հռչակաւոր դառնալը:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Դրամ պահանջելը ամօթ է:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Բայց գիտեմ որ Մրգաստան ապրող գրողին հարիւր տոլար տուած ես:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Մրգաստանցիներուն հե՞տ կը համեմատես ինքզինքդ:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Դուն ո՜ւր, մրգաստանցիները ուր:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Այո', կը համեմատեմ:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – Իրաւունք չունիս:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Ի՞նչ իրաւունքով:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Հասկցայ: Ես քեզի պէտք ունիմ: Դուն ինծի պէտք չունիս: Հետեւաբար, դրամ չես վճարեր: Բայց չէ՞ որ քսան տարի է մերժած եմ գրել թերթիդ մէջ, որովհետեւ համաձայն չեմ եղած ուղղութեանդ, համաձայն չեմ եղած որ ամէն բան բացարձակացնես ու տգեղը գեղեցկացնես իսկ հիմա կը պահանջես որ ձրի գրեմ:

Ասլան Աղան ծայրայեղ ջղայնութեամբ կը կանգնի բազկաթոռէն: Իր հետ կը կանգնի նաեւ Սուրբիկ Հանըմ: Երկուքը միասին կ'ուղղուին դէպի դուռը:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – (*պոռալով*) Դուն ո՞վ ես որ կ'ուզես մեր պատմութիւնը քանդել եւ մեր սրբութիւնները պղծել: Մեր ամբողջ պատմութիւնը հերոսութիւններու չարք մըն է, իսկ մեր բոլոր պարտութիւնները քեզի նման դաւաճաններու պատճառով կատարուած են: Եւ դեռ դրա՞մ կ'ուզես ինձմէ:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Ամօ՜թ, հազար ամօ՜թ, իրմէ դրա՞մ կը պահանջես:

ԲՐՈՑ-ԳՐՈՑ – Դրամը քեզմէ չէ որ կ'ուզեմ այլ հիմնարկէն: Այդ դրամը գրպանէդ չէ որ պիտի վճարես:

ԱՍԼԱՆ ԱՂԱ – (*աւելի բարձր ձայնով պոռալով*) Հիմնարկին ծախսերը միայն ես եմ որոշողը: Ես կ'որոշեմ ո'վ արժանի է ստանալ եւ ո'վ արժանի չէ որովհետեւ միայն ես կը հասկնամ: Եսսսսսս եմ հիմնարկը:

ՍՈՒՐԲԻԿ ՀԱՆԸՄ – Ասլան Աղան արդարօրէն կը բաժնէ իր... ը՜ը՜ը՜ը՜, հիմնարկին դրամը:

Ասլան Աղան բնակարանին դուռը կը բանայ եւ Սուրբիկ Հանըմին հետ կը մեկնի:

ՃԱՌԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ 30-ԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

2

սերունդ, որ ոտքի ելաւ իր հայրենիքը պաշտպանելու: Սկսուած պատերազմական գործողութիւնները տեւեցին քանի մը տարի... կ'ապրէինք պատերազմի մէջ, պատերազմը առօրեան էր, ամէն օր զոհեր, յուղարկաւորութիւններ Եռաբլուրի մէջ, մութ, ցուրտ, կիսաքաղցած վիճակ:

Պատերազմը ընթացաւ փոփոխական յաջողութիւններով, խորհրդային զօրքերը շրջան մը այնքան օգնեցին Ատրպէյճանին, որ անոնք գրաւեցին Մարտակերտի շրջանը ու կը մօտենային Ասկերանին, բայց պատերազմի ընթացքը բեկուեցաւ: Ամենաթէժ մարտերը 1993-1994 թթ. սահմանազլուխին էին, ձմրանը, մեր ժողովուրդը այդ քննութիւնը եւս պատիւով անցաւ, յաղթեց, որմէ յետոյ Հէյդար Ալիեւը հրադադար խնդրեց:

1994 թուականի Մայիսին հրադադար կնքուեցաւ Բիշքեկի մէջ եւ այդ փաստաթուղթերու մէջ իրենց ստորագրութիւնները դրին նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի ներկայացուցիչները: Արցախեան շարժումին իբրեւ արդիւնք ազատագրուեցաւ Լեռնային Ղարաբաղը, քանդուեցան թշնամիին կարեւոր ռազմական յենակէտերը, որոնք կրակ կը թափէին Արցախի գիւղերու եւ քաղաքներու վրայ: Հայաստանի Հանրապետութեան հետ հաստատուեցաւ յուսալի ցամաքային կապ, Լեռնային Ղարաբաղի շուրջը ձեւաւորուեցաւ յուսալի անվտանգութեան գօտի: Ղարաբաղեան հիմնախնդիրը, որպէս ինքնորոշումի հարց, միջազգայնացուեց, ստեղծուեցաւ ԵԱՀԿ Մինսկի խումբը»:

Պրն. բանախօսը անդրադարձաւ նաեւ բանակցութիւններուն. «Դեռ Լեռնային Ղարաբաղի անկախութիւնը միջազգայնօրէն ճանչուած չէ: Քի Ուեսթը ու Կազանը հանգրուանային կէտեր էին. երկու անգամին ալ կը թուար, թէ ուր որ է խաղաղութեան պայմանագիր կը կնքուի, սակայն Ատրպէյճանը հրաժարեցաւ: Վերջին անգամ Կազանի մէջ Ատրպէյճանը տասը նոր կէտ առաջարկեց քննարկութեան, ուստի պատրաստի փաստաթուղթը չստորագրուեցաւ, որմէ ետք գործնականօրէն հակամարտութեան կարգաւորումի բանակցութիւններ տեղի չունեցան, իսկ եթէ բանակցութիւններ չկան, ապա կը մեծնայ պատերազմի հնարաւորութիւնը: Մենք տեսանք ատիկա 2016 թուականի Ապրիլին:

Կազանէն յետոյ թէ ի՞նչ նշանակալից իրադարձութիւններ տեղի ունեցան, այդ Ապրիլեան Պատերազմը եւ Վիեննայի ու Սանկտ-Պետերբուրգի համաձայնութիւնները եղան: Վերջին հանդիպումներուն որոշուեցաւ աւելցնել դիտորդներու թիւը շփման գծին»:

Օրուան բանախօսը ամփոփելով նիւթը, ըսաւ. «Ի՞նչ է մեր ընելիքը: Նախ մենք պէտք է հասկնանք, որ աշխարհի բոլոր հայերուն Ատրպէյճանի թշնամի համարելու Իլհամ Ալիեւի մօտեցումը, Երեւանը գրաւելու մասին զառանցանքը, չի բացառեր նոր պատերազմի հնարաւորութիւնը, ուրեմն պէտք է այդ նկատի առնել: Հետեւաբար, այս խառնակ ժամանակներու մէջ եկած է Հայաստան-Սփիւռք-Արցախ եռամիասնութեամբ նորէն, առանց ձեւական պնդումներու, համախումբ դառնալու ժամանակը:

Արդի աշխարհին իրար խառնուած է. մենք կը տեսնենք Սուրիան, կը տեսնենք այլ դրսեւորումներ, բայց գիտենք, որ իւրաքանչիւր մարտահրաւէր նոր հնարաւորութիւն մըն է, այսինքն՝ համախումբ դառնալու հրամայական ու եթէ կ'ուզէք մեզ տրուած առաքելութեանն արժանի ըլլալու հրամայական: Եթէ Աստուած մեզ տուած է Արարատի շուրջ ապրելու երջանկութիւնը, ուրեմն այնքան իմաստուն ըլլանք, որ աշխարհին կարենանք Արարատի գագաթէն նայիլ եւ հասկնալ, թէ ինչ է մեր ընելիքը»:

Ներկաները բանախօսութենէն ետք առիթ ունեցան հարցեր ուղղել բանախօսին:

Յաւարտ միջոցառումին, Գերաշնորհ Տ. Աշոտ Սրբազանը իր օրհնութիւնը տուաւ ամէնուն եւ շնորհակալութիւն յայտնեց բանախօսին՝ հրաւէրը ընդունելու համար: Սրբազան Հայրը կարեւորելով բանախօսութեան նիւթը եւ անոր արդիականութիւնը, մանաւորապէս ըսաւ. «Ղարաբաղեան շարժումը հայ ժողովուրդի ազատատենչ ոգու գործնական եւս մէկ արտայայտութիւն էր, որ դարեր շարունակ անոր մղած է ազատագրական պայքարի: Եւ Ղարաբաղեան պայքարով կ'իրականանար հայ ժողովուրդի բաղձալի երազանքը՝ պատմական հողերու ազատագրութիւնը»:

ԴԻՒԱՆ
ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

Ամավերջի Հանդէս

ՈՒՐԲԱԹ, 18 ՄԱՅԻՍ 2018

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԹՈՒԱԿԱՆ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ ու չխաչաձեւել

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

Ուրբաթ, 11 Մայիս 2018, երեկոյեան ժամը 8-ին

ՄԻՏՔԻ ՄՏԵՐԻՄ ՅԱՒԱՔՈՅԹ

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏ ԵՒ ՄԱՅԻՍ 28

(100-ամեակին առիթով)

Կը ցուցադրուի Տիգրան Խզմալեանի վաւերագրական շարժանկարը՝

«ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ»

Կը յաջորդէ շարժանկարին շուրջ ազատ զրոյց բոլոր ներկաներուն մասնակցութեամբ

Հասցէ՝ 66 Ռամսէս փողոց, չորրորդ յարկ, Հելիոպոլիս

Սիրալիր հրաւէր բոլորին

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՔԱՌՕՐԵԱՅԻՑ ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ ԱՆՑ. ԿԸ ԼԻՆԻ՞ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

1

որ Հայաստանը հնարաւորութիւն ունէր Ապրիլեան Պատերազմից յետոյ բարելաւելու իր դիրքերը, սակայն չօգտուեց այդ հնարաւորութիւնից. «Ադրբէջանը դիմեց բացայայտ ագրեսիայի, եւ դա կարելի էր օգտագործել սեփական դիրքերը բարելաւելու համար: Հայաստանը կարող էր այնպէս անել, որ բոլորը յստակ տեսնէին՝ հէնց Ադրբէջանն է ագրեսորը, պատերազմի սպառնալիքը գալիս է Ադրբէջանի կողմից, բայց Հայաստանը դա չարեց»:

Այնուամենայնիւ, 1994 թ. ի վեր շփման գծում գրանցուած ամենախոշոր ռազմական բախումներից հետեւութիւններ արուել են: Սկակովի կարծիքով՝ Ռուսաստանը արել է իր հետեւութիւնները՝ նոր զինատեսակներ է մատակարարել Հայաստանին: Հայաստանն էլ արել է իր հետեւութիւնները եւ հիմա աւելի լաւ է պատրաստուած պատերազմին, քան դրանից առաջ էր:

Իսկ պատերազմի վերսկսման վտանգ մօտ ամիսներին չկայ: Թէ ինչ կը լինի յետագայում՝ յայտնի չէ:

«Ադրբէջանը կը դիմի ագրեսիայի միայն այն դէպքում, եթէ ունենայ ներքաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներ՝ նաւթի գների անկում, մանաթի դեւալուացիա եւ այլն: Եթէ դա կրկնուի, կրկին կ'առաջանայ պատերազմի վտանգ», – նշեց Ալեքսանդր Սկակովը:

Հայկական կողմը լուրջ հետեւութիւններ է արել

Ռազմական վերլուծաբան Լէօնիդ Ներսիսեանն իր հերթին ասում է, որ Ապրիլեան Պատերազմը շատ ուժեղ է ազդել բանակցային գործընթացի վրայ: Բանակցութիւնները գնալով աւելի շատ են վերածւում իմիտացիայի:

«Հայկական կողմն ամէն անգամ ասում է, որ պատրաստ է քննարկել միայն շփման գծում մշտադիտարկման համակարգի ստեղծման հարցը, ընդ որում, Երեւանը պատրաստ չէ մինչեւ դա անելը քննարկել բուն հակամարտութեան կարգաւորման հետ կապուած հարցեր: Ադրբէջանում ինչպէս առաջ, այնպէս էլ հիմա հնչեցւում են միայն ծայրայեղ մօտեցումներ՝ ոչ մի զիջում, առաւելագոյնը Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար կարգավիճակ Ադրբէջանի կազմում, բայց որեւէ նոր բան չկայ», *Առաջին լրատուականի* հետ զրոյցում մեկնաբանեց վերլուծաբանը:

Ապրիլեան Պատերազմը, Լէօնիդ Ներսիսեանի կարծիքով, ստիպել է հայկական կողմին լուրջ հետեւութիւններ անել եւ վերազինել բանակը:

«Շատ խնդիրներ, որոնց վրայ նախկինում աչք էին փակում, Ապրիլեան Պատերազմից յետոյ սկսեցին լուծուել: 2016 թ. սկսած՝ Հայաստանի զինուած ուժերը ստացան լուրջ քանակով նոր ռազմական տեխնիկա, եւ այդ գործընթացը շարունակւում է: Հայաստանը սպառազինութիւն է ստացել ինչպէս 200 միլիոնի չափով վարկային համաձայնագրի շրջանակներում, այնպէս էլ զէնք է գնել սեփական միջոցներով: Օրինակ՝ Իսկանդէր օպերատիւ-տակտիկական հրթիռային համալիրները գնուել են Հայաստանի պաշտպանական բիւջէի միջոցներով: Ձեռք են բերուել Սմերչ համազարկային կրակի ռեակտիւ համակարգեր, ամենանոր մոդիֆիկացիայի Կոռնէտ հակատանկային հրթիռային համալիրներ եւ շատ այլ զինատեսակներ»:

Այս խորապատկերին Ադրբէջանը, ընդհակառակը, նուազեցրել է ժամանակակից սպառազինութեան գնման տեմպերը. «Իհարկէ, գործընթացը շարունակւում է, բայց հիմնականում զէնք է մատակարարւում հին պայմանագրերի շրջանակներում: Շատ լուրջ նորութիւններ առայժմ չկան: Դա կապուած է պաշտպանական ծախսերի կրճատման հետ: Այնուամենայնիւ, Ադրբէջանն ամէն դէպքում մօտակայ տարիներին շարունակելու է մասնակցել սպառազինութիւնների մրցավազքին, եթէ նաւթի գների հետ շատ անսպասելի մի բան տեղի չունենայ»:

Ադրբէջանը պատրաստ չէ նոր պատերազմի

Իսկ Ադրբէջանի կողմից 2016 թ. Ապրիլի սկզբին մի քանի բարձունքներ, յենակէտեր գրաւելը էապէս չի ազդել Հայաստանի եւ Ադրբէջանի միջեւ ուժերի հաւասարակշռութեան վրայ:

Ռազմական վերլուծաբան Լէօնիդ Ներսիսեանն աւելացրեց. «Բանակցութիւններում ոչինչ չի փոխուել: Որեւէ զիջման մասին խօսք չկայ, եւ մենք տեսնում ենք նոյն հանդիպումները կամ նախագահների, կամ էլ արտգործնախարարների միջեւ: Նրանք զրուցում են ինչ-որ բանի մասին, բայց թէ ինչի՝ ոչ ոք չգիտի, եւ մենք որեւէ արդիւնք չենք տեսնում: Այդ մի քանի բարձունքները, որը գրաւել են հայկական կողմից, ըստ էութեան շատ բան չեն փոխել: Ապրիլեան Պատերազմը ցոյց տուեց, որ շատ դժուար կը լինի մեծ տարածքներ գրաւել պատերազմի միջոցով: Այդ պատերազմը կը յանգեցնի հազարաւոր զոհերի, եւ Ադրբէջանն առայժմ պատրաստ չէ գնալ դրան»:

Առաջին լրատուական

Ջ. – Ապրիլեան Պատերազմին շնորհիւ բոլոր կողմերը առաջ մղեցին «պատերազմ»-ի պատումնային գաղափարախօսութիւնը, որմէ յաջողապէս օգտուեցան տարածքին մէջ զէնք ծախելու «իրաւասութիւն» ունեցող երկու գլխաւոր երկիրները՝ Իսրայէլ եւ Ռուսաստան: Իսրայէլ ծախեց Կազայի պաղեստինցի ժողովուրդին վրայ փորձարկուած եւ վերամշակուած զէնքերը, Ռուսաստան՝ Սուրիոյ մէջ փորձարկուածները: Մինչ պատերազմի անունին տակ Ալիեւ ապահովեց իր ժողովուրդին դէմ մենատիրական բռնաճնշումներուն շարունակութիւնը, Սերժ Սարգսեան, ստիճանաբար վերագտնելով ինքզինք, կրցաւ աւելի յաջողապէս գործադրել ցեղակրօն գաղափարախօսութեան շնորհիւ նախապէս կարելի դարձուցած ներքին ճնշումները եւ լռեցումները, աւելի ամրացուց լրատուամիջոցներուն հանդէպ վերահսկողութիւնը, ընդհուպ մինչեւ անցեալ տարուայ ազգ-բանակի նոր օրէնքը, որ յառաջ բերաւ ուսանողութեան ըմբոստութիւնը:

٨٠٥

ՋԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.
TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1814 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՅԻՍ 2018 | ՀԱՏԸ ՉԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ. | عدد رقم ١٨١٤ الخميس ، ٣ مايو ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԹԱՒՇԵԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Աւելի քան 10 օր տեւած զանգուածային ցոյցերու հետեւանքով, Ապրիլ 23-ին, ժամը 4-ը (Հայաստանի ժամով) հազիւ անցած, Սերժ Սարգսեան կը ստիպուի պաշտօնապէս հրաժարիլ ընդամէնը մէկ շաբաթ առաջ ստանձնած վարչապետի պաշտօնէն:

Սերժ Սարգսեան, օլիկարքական փոքրագոյն քլիքի մը հետ կազմած էր առաւելագոյն ուժ եւ իշխանութիւն, որոնց միջոցով յաջողած էր մնալ իշխանութեան գլուխը, 2015-ին ընտրազեղծարարութեամբ փոխած էր սահմանադրութիւնը յօգուտ իրեն եւ 2017-ին՝ դարձեալ ընտրազեղծարարութեամբ, կազմած ամբողջապէս իրեն ի նպաստ Ազգային Ժողով մը՝ ուր կը գերիշխէր օլիկարքական ձայնը ներկայացնող Հայաստանի Հանրապետական Կուսակցութիւնը (ՀՀԿ):

2018 Մարտ 31-ին, Քաղաքացիական Պայմանագիր կուսակցութիւնը, Ազգային Ժողովի Ելք խմբակցութեան պատգամաւոր Նիկոլ Փաշինեանի ղեկավարութեամբ կը ձեռնարկէ Իմ Քայլը նախաձեռնութիւնը, որ քալել սկսելով Գիւմրիէն, անցնելով Սպիտակէն, Վանաձորէն, Դիլիջանէն, Սեւանէն, Հրազդանէն եւ Աբովեանէն, Ապրիլ 13-ին կը հասնի Երեւան, եւ միանալով Մերժիր Սերժին նախաձեռնութեան եւ Յանուն Հայաստան Պետութեան ճակատին, Ազատութեան Հրապարակը կը սկսի հանրահաւաքները, յայտարարելով խաղաղ քաղաքացիական անհնազանդութեան սկիզբը: Փաշինեան առաջ կը նետէ Թաւշեայ Յեղափոխութիւն հասկացողութիւնը, որ կը գտնէ լայն ընդունելութիւն: Ան կը յայտարարէ, որ ունի մէկ գլխաւոր նպատակ՝ ժողովրդական շարժումի միջոցով հասնիլ Սերժ Սարգսեանի հրաժարականին: Գլխաւոր կարգախօսն էր՝ «Սերժի՛կ, հեռացիր»:

Յաջորդող օրերը Նիկոլ Փաշինեանի առաջնորդութեամբ բողոքները կը շարունակուին երթերու, փողոցները փակելու միջոցով, որոնք երեկոյեան կը հանգրուանին Ֆրանսայի եւ յատկապէս Հանրապետութեան Հրապարակները՝ հանրահաւաքի համար: Հետզհետէ շարժումը կ'ընդարձակուի թէ՛ Երեւանի մէջ եւ թէ՛ ուրիշ քաղաքներ, կը ներգրաւուին նոր տարրեր, տեղի կ'ունենան գործադուլեր, դասադուլեր, ստորահաւաքներ եւ այլն:

Ապրիլ 22-ին Մարիոթ պանդոկին մէջ լրատուամիջոցներուն առջեւ տեղի կ'ունենայ Սարգսեան-Փաշինեան հանդիպում մը, որ կը տեւէ ընդամէնը երկու ու կէս վայրկեան: Փաշինեան ուղղակիօրէն կը բարձրացնէ Սարգսեանի հրաժարականի հարցը, Սարգսեան կը սպառնայ Մարտ 1-ով եւ բարկացած կը մեկնի, որմէ ետք Փաշինեան կը ձերբակալուի: Փողոցը աւելի եւս կը բորբոքուի, կ'աւելնան ցոյցերուն քանակն ու տարողութիւնը, Ապրիլ 22-ին եւ 23-ին գրեթէ դառնալով համահայկական: Ապրիլ 23-ի ցերեկը Փաշինեան ազատ կ'արձակուի: Սերժ Սարգսեանի առջեւ այլընտրանք չմնալով, կը ստիպուի յանձնել իր հրաժարականը վարչապետի պաշտօնէն: Ժողովուրդը եւ Նիկոլ Փաշինեան յաջողած էին վերացնել բռնապետ մը: Ապրիլ 23-ը Յեղափոխութեան օրն է:

Ապրիլ 23-ին իր հանգրուանին կը հասնի Յեղափոխութեան առաջին փուլը: Այս փուլին մասին կարելի է աւելի մանրամասն կարդալ *Ջահակիր*ի ԺԶ. Յաւելուածին մէջ:

Փաշինեանի ընդհանուր դիրքորոշումներէն արդէն յստակ էր, որ Հայաստանի մէջ կատարուածը ոչ մէկ նմանութիւն ունէր վարդագոյն եւ նարնջագոյն «յեղափոխութիւն»-ներուն հետ, որոնք ունէին Արեւմուտքի դրամատիրական շերտերու ֆինանսաւորումը եւ խզում կը պարտադրէին Ռուսաստանէն: Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը ամբողջապէս ներքին հարց մըն էր, միակ նպատակ ունենալով մաքրագործել ներսը եւ ազատագրել ժողովուրդը: Փաշինեան քանիցս յայտարարած էր, որ եթէ յեղափոխութիւնը յաղթանակէ, Ռուսաստանի հետ յարաբերութիւնները պիտի մնան նոյնը:

Գլուխը վերանալով, տակաւին ամբողջ ՀՀԿ-օլիկարքական համակարգ մը կենդանի կը շնչէր ու պատրաստ էր խեղդել յեղափոխութիւնը՝ վարչապետի պաշտօնակատար Կարէն Կարապետեանի առաջնորդութեամբ:

Ապրիլ 25-ին կը սկսի Թաւշեայ Յեղափոխութեան երկրորդ փուլը: Ժողովուրդը դարձեալ փողոցն է՝ խաղաղ երթերու, ցոյցերու եւ Հանրապետութեան Հրապարակը կատարուող զանգուածային հանրահաւաքներու միջոցով: Առաջին փուլի «Սերժի՛կ, հեռացիր» կարգախօսը կը փոխարինուի «ՀՀԿ հեռացի՛ր»-ով եւ «Մերժիր ռեժիմին»-ով:

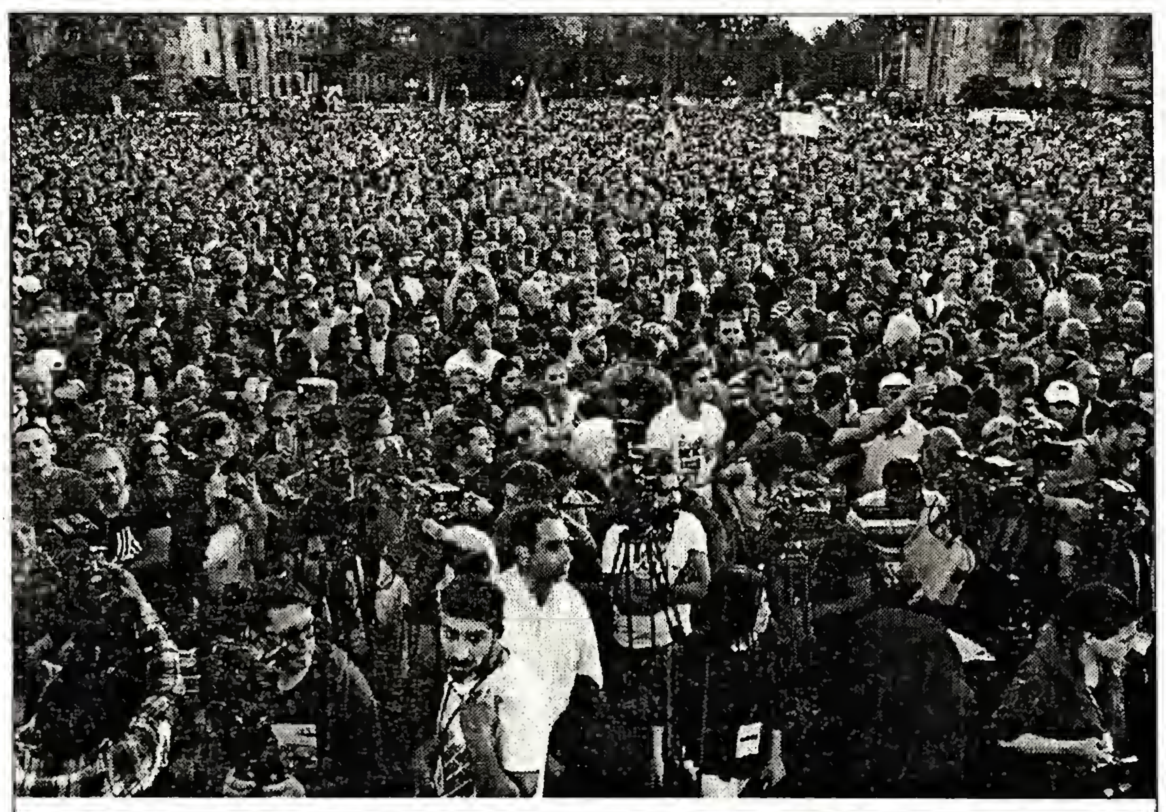

Հանրապետութեան Հրապարակ, 25 Ապրիլ 2018

Մայիս 1-ը կը նշանակուի Ազգային Ժողովի նիստ, ուր պիտի առաջադրուի եւ քուէարկուի նոր վարչապետ: Համաձայն 2017-ին ընտրուած Ազգային Ժողովին, ուր ՀՀԿ-ն ինքն իր համար զեղծարարութեամբ ձեւակերպած էր ձայներու բացարձակ մեծամասնութիւն, 105 պատգամաւորական ձայներէն 58-ը կը պատկանին ՀՀԿ-ին: Եթէ բոլոր ոչ-ՀՀԿ-ականները միանան, չեն կրնար մեծամասնութիւն կազմել: Զուտ թիւերու տեսանկիւնէն, ՀՀԿ ունի 58% ձայն, Ծառուկեան Դաշինք՝ 31%, Ելք՝ 9%, ՀՅԴ՝ 7%: Ելքը, բնականաբար, կը ներկայացնէ Փաշինեանը: Եթէ Փաշինեան կարենայ ապահովել Ծառուկեանի, ՀՅԴ-ի ձայները եւ ՀՀԿ-էն քանի մը ձայն, ապահոված կ'ըլլայ վարչապետի պաշտօնը եւ Թաւշեայ Յեղափոխութեան երկրորդ եւ վերջին փուլը հասած կ'ըլլայ տրամաբանական հանգրուանի:

Հանրապետութեան Հրապարակ, 29 Ապրիլ 2018, Լուսանկար՝ Սարգիս Բուլղադարեան

Ապրիլ 25-ին Ծառուկեան Դաշինքը (ԾԴ) պաշտօնապէս կը յայտարարէ միանալ Փաշինեանին եւ ցուցարարներուն: Յիշեցնենք, որ ԾԴ իր ձայներով նեցուկ կանգնած էր Սերժ Սարգսեանի վարչապետի վերջին ընտրութեան, յեղափոխութեան ամբողջ տեւողութեան ցուցաբերած էր երկդիմի վերաբերմունք, իսկ այժմ, տեսնելով փողոցի ուժը, որոշած էր միանալ «ժողովուրդ»-ին:

Դիւանագիտական քայլերու շարքին, Ապրիլ 25-ին Փաշինեան կը հանդիպի Ծառուկեանի հետ: Անշուշտ, Փաշինեան քաջ կը գիտակցի Ծառուկեանի օլիկարքական էութիւնը, այն օլիկարքութիւնը՝ որուն դէմ ժողովուրդը փողոց իջած է պայքարելու: Բայց մէկ կողմէն՝ տակաւին ժողովրդական շարժումին դէմ Կարէն Կարապետեանի առաջնորդութեամբ դաւեր սարքող ՀՀԿ-ը մեկուսացնելու կարեւոր խնդիր մը կայ, որուն համար Ծառուկեան

↪ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱՂԸ ՏՈՏԱԼ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ԴԱՍԱԴՈՒԼ, ՇՐՋԱՓԱԿՒՈՒՄ ԵՆ ՓՈՂՈՑՆԵՐԸ, ՕԴԱՆԱՒԱԿԱՅԱՆԸ. ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ

Մայիս 1-ին, Ազգային Ժողովի մեծամասնական ՀՀԿ խմբակցութիւնը քուէարկելով դէմ, կը խափանէ Նիկոլ Փաշինեանի ընտրութիւնը վարչապետի պաշտօնին:

Երեկոյեան, Հանրապետութեան Հրապարակի հանրահաւաքին Նիկոլ Փաշինեան կ'ունենայ իր ամէնօրեայ ելոյթը, ուր վաղուայ (Մայիս 2-ին) համար կը յայտարարէ լիակատար գործադուլ եւ դասադուլ ամբողջ Հայաստանի տարածքին: Ժամը 8:15-էն պիտի փակուին Հանրապետութեան բոլոր փողոցները, երկաթուղիները, օդանաւակայանը:

«Ես՝ որպէս վարչապետի ժողովրդի թեկնածու դիմում եմ բոլոր պետական ծառայողներին, վաղը յայտարարում ենք տոտալ գործադուլ», - ըսաւ Փաշինեան:

1 Մայիս 2018

ԱՅՍՕՐ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՒ ԱՄԵՆԱՍԵՆՍԱՑԻՈՆԸ. ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ

Այն, ինչ տեղի ունեցաւ այսօր՝ Մայիսի 2-ին, աննախադէպ էր, Հանրապետութեան հրապարակում անցկացուող հանրահաւաքում ասաց Նիկոլ Փաշինեանը: Նրա խօսքով՝ այսօր Հայաստանում ու Երեւանում չի եղել ոչ մի բաց ճանապարհ:

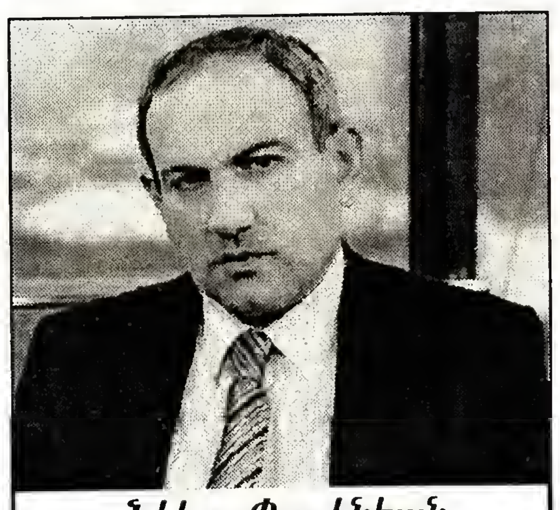

Նիկոլ Փաշինեան

«Այսօր առաւօտից ինձ զանգում էին գիւղապետեր ու ասում՝ 8 անց տասնըհինգ փողոցը փակել ենք: Բայց ամենասենսացիոնը՝ առաւօտեան Թումանեան փողոցը փակուել է չինացի զբօսաշրջիկների կողմից, ովքեր պահանջել են ժողովրդի թեկնածուին ընտրել ՀՀ

↪ 3

ՀՀԿ-Ն ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՊԻՏԻ ՉԱՌԱՋԱԴՐԷ ԵՒ ՊԻՏԻ ՔՈՒԷԱՐԿԷ ՅՕԳՈՒՏ 1/3-Ի ԱՌԱՋԱԴՐԱԾ ԹԵԿՆԱԾՈՒԻ ՕԳՏԻՆ

Ազգային Ժողովի ՀՀԿ խմբակցութեան նիստէն ետք, որուն առաջին մասը վարած էր կուսակցութեան ղեկավար Սերժ Սարգսեան, ՀՀԿ խորհրդարանական խմբակցութեան ղեկավար Վահրամ Բաղդասարեան կը յայտարարէ.

«ՀՀԿ խմբակցութեան անունից յայտարարում եմ՝ Հայաստանի Հանրապետութիւնը Մայիսի 8-ին ունենալու է սահմանադրական ճանապարհով ընտրուած վարչապետ: ՀՀԿ-ն վարչապետի թեկնածու չի առաջադրելու: ՀՀԿ-ն խորհրդարանի 1/3-ի կողմից առաջադրուած թեկնածուին աջակցելու է դառնալ վարչապետ»:

ՀՀԿ խմբակցութիւնը կը տարածէ նաեւ հետեւեալ յայտարարութիւնը.

«Մենք դրական ենք գնահատում փաստը, որ Ազգային Ժողովի քննարկումներում խորհրդարանական չորս խմբակցութիւնների կողմից հնչեցին առկայ գրեթէ բոլոր մտահոգութիւնները, որոնք կան երկրում ստեղծուած իրավիճակը հանգուցալուծելու տեսանկիւնից: Հանրապետականի կողմից հնչեցուած մտահոգութիւնների մի մասը վարչապետի թեկնածուի հետ

↪ 2

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ

ՆԵՒԻՆ ԼԱՄԷՅ

Սաֆար Խան պատկերասրահի [Զամալէք, Գահիրէ] ցուցադրութեան ընդմէջէն քանդակագործներ Սարգիս Թօսունեան եւ Ալֆոն Լուի (Alfons Louis) կը բացայայտեն իրենց ծննդավայր Աղեքսանդրիոյ ողջ կախարդանքը եւ յարգանքի տուրք կը մատուցանեն այնտեղ առկայ քաղաքակրթութիւններու եւ մշակոյթներու խառնութեան:

Սաֆար Խան պատկերասրահին մէջ այժմ իրենց գործերը կը ցուցադրեն երկու աղեքսանդրիացի քանդակագործներ՝ Սարգիս Թօսունեան եւ Ալֆոն Լուի, իբրեւ խորագիր ունենալով՝ *Աղեքսանդրիոյ կախարդանքը*: Իրենց ծննդավայրը կը շարունակէ կրել այս առասպելական եւ ներշնչող գեղեցիկ քաղաքին դրոշմը: Ցուցահանդէսը կը բացայայտէ քաղաքի անցեալին եւ ներկային միջեւ եղած հակադրութիւնը: Եւ ասիկա, յունա-հռոմէական, ղպտիական եւ իսլամական ազդեցութիւնները կրող քանդակներու ընդմէջէն:

Եգիպտահայ Սարգիս Թօսունեանի մօտ ամէն ինչ կը շողայ ոսկեգոյն փայլով: Արոյրով խառնուած պրոնզէ քանդակներուն մերթ յղկուած, մերթ անհարթ մակերեսները՝ տեղ գրաւելով վաղնջականին եւ արդիականին միջեւ, հաւատարիմ կը մնան հակադրութեան ոգիին: Թօսունեանի համար քիչ կարեւորութիւն ունին արձանիկներուն եւ տղամարդոց ու կիներու կիսանդրիներուն մանրամասնութիւնները՝ որոնք կը վկայակոչեն յունա-հռոմէական աստուածութիւնը եւ փարաւոնական կացքը: Թօսունեանի համար կարեւորը նիւթերու ալքիմիան է եւ կառուցուածներու վայելչութիւնը. «Պրոնզի, կրակի, թթուի [acide], ինչպէս նաեւ ողորկիչներու գործածութեան կը յաջորդէ փորձառական գործընթացք մը, մինչեւ համնիմ փափաքած արդիւնքիս: Կը քանդակեմ մարդը՝ նոյնքան յաւերժական որքան աստուածութիւնները, բայց զայն կը տեղադրեմ այսօրուայ շրջանակի մէջ: Ուստի մէկ ժպտջան հպում մը բաւարար է խրախուսելու այցելուները որպէսզի խորհրդածեն տարբեր ժամանակաշրջաններու մասին, ինչպէս նաեւ մտորեն զանազան յարակարծութիւններու միջեւ գոյութիւն ունեցող առնչութեան մասին՝ կոշտ ու կակուղ, լուսաւոր ու աղօտ, նուրբ ու յարձակողական», կը յայտարարէ Սարգիս Թօսունեան: Ցուցահանդէսին համար ան նախապատուութիւն տուած է երկակի, եռակի կամ խմբային արձանիկներուն: Թօսունեանի արձանիկներուն ուժը կը կայանայ անոնց միաւորութեան մէջ: «Պէտք է երկխօսութիւն հաստատել քանդակագործներուն եւ այցելուներուն միջեւ: Ոսկեգոյնը կը խաղայ հայելիի դերը, նպաստելով այս երկխօսութեան եւ հաղորդակցութեան: Ան կը գրաւէ մեր ուշադրութիւնը եւ կը հրաւիրէ ինքզինքնիս դիտելու, որպէսզի գիտակցինք մեր կերպարանքը եւ զանցենք նիւթական աշխարհի արժէքները», կը բացատրէ Թօսունեան:

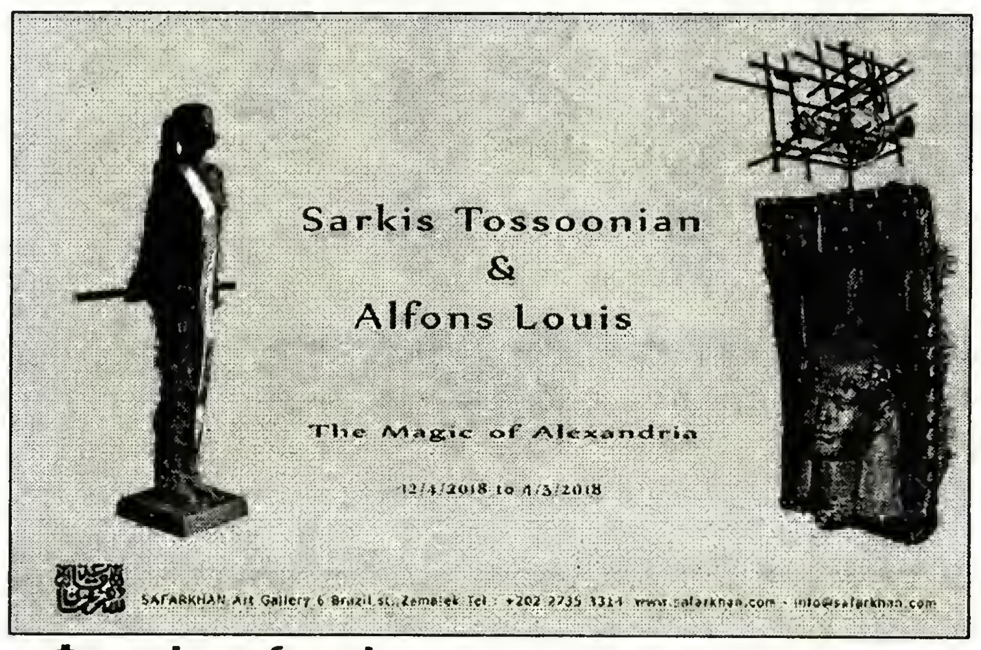

Փայտէ քանդակ

Արուեստագէտը կը բեկանէ կառուցուածքներու ուղղահայեացութիւնը: Ասկէ կը ծագի աղճատումի նոր գործակատարութիւն մը, որ գոյութիւն չունէր իր նախկին գործերուն մէջ: «Իմ քանդակներս յաճախ ուղղահայեաց են: Ասիկա անոնց կը պարգեւէ կոթողային յայտնութիւն մը», կ'ըսէ ան: Արձանիկներուն գեղեցիկ շարքը քիչ մը կը յիշեցնէ կորուսեալ ժամանակներու թանակրանները: Թօսունեան հին թանակրանները չի նմանակեր, այլ կը ներշնչուի անոնցմէ՝ իր արձանիկները հանգուցելով ներկայ հասարակութեան եւ ժամանակակից բնաբանին հետ: Գեղեցիկ օրինակ մըն է *Ազատութիւն* գործը: Բազմաթիւ ուրիշ արուեստագէտներու նման, ան կը ձգտի ազատութեան եւ զայն կը վերապատշաճեցնէ իր եւ նախնիներու եղանակներուն:

Գալով Ալֆոն Լուիին, ան իր գործերը կը քանդակէ Աղեքսանդրիոյ ծովէն վերականգնած փայտերով: Արտաքսուած ծովուն կողմէ եւ ժողովուած արուեստագէտին կողմէ, Լուի ձեւաւորած է զանոնք եւ պատած քարերով, գամերով, փոկերով, մարմարով, երկաթով եւ ուրիշ նիւթերով: «Հին փայտերու վրայ նախապատմական մոթիֆներու, առասպելական տիպարներու, կուփական [coufique] գեղագրութիւններու, ծաղկային մոթիֆներու, ծովային արարածներու, Աւետարանէն եւ այլ աղբիւրներէ քաղուած պատմութիւններու քանդակումը հրաշալիօրէն կը մեկնէ մշակոյթներու եւ քաղաքակրթութիւններու միաձուլումը, որ սիրելի է ինծի համար եւ կը նշանաւորէ իմ քաղաքս Աղեքսանդրիա: Գործածուած տարբեր նիւթերուն համընթաց միշտ կը գտնուի հակադրութիւններու խաղը՝ որ կը յարուցանէ կառուցուածքն ու հիւսուածքը: Բայց ամէն բան կը գտնուի ներդաշնակութեան մէջ, առանց հակամարտութեան, առանց երկպառակութեան: Կ'երազեմ այս նոյն սրտագին վիճակը ապրիլ իրականութեան մէջ, վիճակ մը ուր ամէն բան համադրուած է, առանց տարաձայնութեան», կ'եզրակացնէ Ալֆոն Լուի, որ, ինչպէս գործընկերը, սիրահարուած է Աղեքսանդրիոյ եւ անոր բազմազանութեան յաւերժական կախարդանքով:

Ֆրանսերէնէ թարգմանեց՝ Հ. Ա.

Al-Ahram Hebdo, 24 Ապրիլ 2018, թիւ 1221, էջ 18

ԳԱՀԻՐԷ

ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԱՅԼ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Պէյրութի Հայկազեան Համալսարանի Հայկական Սփիւռքի Ուսումնասիրութեան Կեդրոնի եւ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի համատեղ նախաձեռնութեամբ, Ապրիլ 12-ին՝ Կոկանեան Սրահին մէջ, եւ 13-ին՝ Սրբուհի Թերեզա ակումբին մէջ, տեղի ունեցաւ գիտաժողով՝ *Եգիպտոսի հայերը* խորագիրով:

Ապրիլ 12-ին կատարուեցաւ գիտաժողովին պաշտօնական բացումը՝ ուր ելոյթ ունեցան Գերշ. Տ. Աշոտ Եպս. Մնացականեան՝ առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց, Վեր. Դոկտ. Փօլ Հայտօսթեան՝ նախագահ Պէյրութի Հայկազեան Համալսարանի, եւ Անդրանիկ Տագէսեան՝ տնօրէն Պէյրութի Հայկազեան Սփիւռքի Ուսումնասիրութեան Կեդրոնին:

Գիտաժողովի Ա. նիստին իրենց զեկուցումները կարդացին՝

Արմէն Մելքոնեան (Հայաստանի դեսպան), *Հայաստան-Եգիպտոս միջպետական յարաբերութիւնները*

Միհրան Մինասեան (Հալէպ-Երեւան), *Եգիպտահայ արաբագիր հեղինակներ*

Ազատուհի Սիմոնեան (Պէյրութ), *Արտեմիս, կանանց իրաւունքներու պաշտպան թերթը* (անգլերէն)

Ապրիլ 13-ին տեղի ունեցան Բ. եւ Գ. նիստերը՝

Սուրէն Պայրամեան (Գահիրէ), *Եգիպտահայ գրատպութիւնը եւ մամուլը սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը*

Պետրոս Թորոսեան (Պէյրութ), *Պատմական ակնարկ ՀԲԸՄ Եգիպտոսի օրկան Միութեան (1912-1927)* (անգլերէն)

Նարինէ Մարգարեան (Երեւան), *Հայ Որբախնամ Կազմակերպութեան գործունէութիւնը 1916-1923*

Հայկ Աւագեան (Գահիրէ), *Եգիպտոսի սինեմայի եւ թատրոնի հայ դերասանները. ինքնութեան խնդիրներ*

Տիգրան Ղանալանեան (Երեւան), *Հայերի արտագաղթը Եգիպտոսից 1950-1970-ական թուականներին*

Վլադիմիր Պօղոսեան (Երեւան), *Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէն եւ եգիպտահայութիւնը (1964-1990)*

Ռաֆայէլ Ումուտեան (Պէյրութ), *Եգիպտահայ երկու կաթողիկոսներ՝ Գասպարեան եւ Թարմունի*

Տեղի ունեցաւ գիտաժողովի մասնակցողներէն Սուրէն Պայրամեանի *Հայկական համայնքային կառոյցները Եգիպտոսի մէջ* գիրքին շնորհանդէսը:

Նիւթերուն մատուցումները բաւական տարբեր էին՝ սկսելով աքատեմական խստութենէ մինչեւ գաղափարական խնդրականացումներ՝ անցնելով, մէկ պարագայի մը, դպրոցական գրելաոճի բովէն, քաղաքական դիտաւորեալ անտեսումներէ մինչեւ լիարժէք ու անաչառ ընդգրկումներ, խորհրդային, բայց ոչ մարքսիսթական, հռետորութիւններէ մինչեւ ազատագրուած մեկնաբանութիւններ:

Սակաւաթիւ պարագաներու ներկաները հարցումներ յղեցին զեկուցողներուն, ուր երբեմն կը զգացուէր հարցադրողի կանխակալ իրազեկութիւնը յայտարարելու իղձը, աւելի քան զեկոյցէն բխած խնդիրներու բարձրացումը: Ներկաներուն քանակը նօսր էր: Գիտաժողովէն ետք, երբ մարդիկ ձեռնելով կը շնորհաւորէին զեկուցողները, յաճախ կ'ըսէին. «Շատ լաւ *ուսումնասիրած* էք նիւթը»: Չլսեցի մէկը որ ըսէր. «Շատ լաւ *մտածած* էք նիւթին մասին»:

Թէեւ Հայկազեան Համալսարանը հինգ ամիս առաջ պաշտօնական հաղորդագրութեամբ յայտարարած էր թուականը, մէկ շաբաթ առաջ որոշուած երկու նոր ձեռնարկներ քիչ մը ցրուեցին ներկաները այս կամ այն կողմ: Եգիպտահայութիւնը երկար տարիներ է ականատես չէր եղած երեք ձեռնարկներու՝ չորս յաջորդական երեկոներու ընթացքին: Զուգադիպութի՞ւն:

Այս առիթով կ'ուզեմ չեշտել, որ Ապրիլ 14-ին, Կոկանեան Սրահի նախաձեռնութեամբ՝ իր սրահին մէջ տեղի ունեցած բանախօսութիւնը, ուր ելոյթ կ'ունենար յատուկ ԱՄՆ-էն հրաւիրուած յայտնի բանասէր Վաչէ Ղազարեան, խիստ տպաւորիչ էր: Ղազարեան ներկայացուց Վահան Թէքէեանի մտաւորական կերպարը՝ բոլորովին նոր ու խիզախ դիտանկիւնէ, խախտելով անոր մասին գոյութիւն ունեցող բիւրեղապատումները:

Իսկ Ապրիլ 11-ին, Սրբուհի Թերեզա եկեղեցիի սրահին մէջ տեղի ունեցած էր Պերճ Թէրզեանի անցեալ տարի լոյս տեսած *Գահիրէի Համալսարանի Հայագիտական Ուսումնասիրութիւններու Կեդրոնը* խորագիրով գիրքին շնորհանդէսը, երբ Եգիպտոսի մէջ Հայաստանի Դեսպանատան նախաձեռնութիւն:

Ա.

1 ➩

ՀՀԿ-Ն ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՊԻՏԻ ՉԱՌԱՋԱԴՐԷ....

հարցուպատասխանի ընթացքում փարատուեց, բայց ամենակարեւորները դեռ մնացել են անպատասխան: Այդ հարցերն անկիւնաքարային են ոչ թէ Հանրապետական կուսակցութեան, այլ մեր երկրի հէնց վաղուայ համար:

«Հանրապետականը լուռ ու անպատասխան իր վրայ վերցրեց մեղադրանքները, որոնք իր հետ իրականում քիչ կապ ունէին:

«Վերցրեց յանուն երկրի, յանուն վաղուայ՝ յոյսով, որ ովքեր պէտք է ընկալէին, ընկալեցին մեր ասելիքը:

«Այժմ, հաշուի առնելով երկրին անյապաղ կայուն ընթացք վերադարձնելու հրամայականը, ի գիտութիւն ընդունելով ս.թ. Մայիսի մէկին ՀՀ ԱԺ-ում վարչապետի ընտրութեան գործընթացում հնչած դիրքորոշումներն ու քուէարկութեան արդիւնքները՝ ՀՀԿ խմբակցութեան անունից յայտարարում եմ.

-Հայաստանի Հանրապետութիւնը Մայիսի 8-ին ունենալու է սահմանադրական ճանապարհով ընտրուած վարչապետ:

-Հայաստանի Հանրապետական կուսակցութիւնը վարչապետի թեկնածու չի առաջադրելու:

-Հայաստանի Հանրապետական կուսակցութիւնը խորհրդարանի 1/3-ի կողմից առաջադրուած թեկնածուին աջակցելու է դառնալ վարչապետ:

-Կոչ ենք անում անյապաղ վերացնել տիրող անընդունելի վիճակը, բացել մայրաքաղաքի ու հանրապետութեան փողոցներն ու մայրուղիները, չտապ դադարեցնել օդանաւակայանի հերթական շրջափակումը, դադարեցնել անհանդուրժողականութեան քարոզը եւ վերադառնալ սահմանադրական ճանապարհով ենթադրուող անհրաժեշտ գործողութիւնների դաշտ»:

ԳԱՀԻՐԷ

*ՃԱՀԱԿԻՐ*Ի ԺՁ. ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԸ՝ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ

Լոյս տեսաւ *Ճահակիրի* ԺՁ. Յաւելուածը՝ *Թաւշեայ Յեղափոխութիւն Հայաստանի մէջ. Ա. փուլ (13 - 23 Ապրիլ 2018)* (32 էջ):

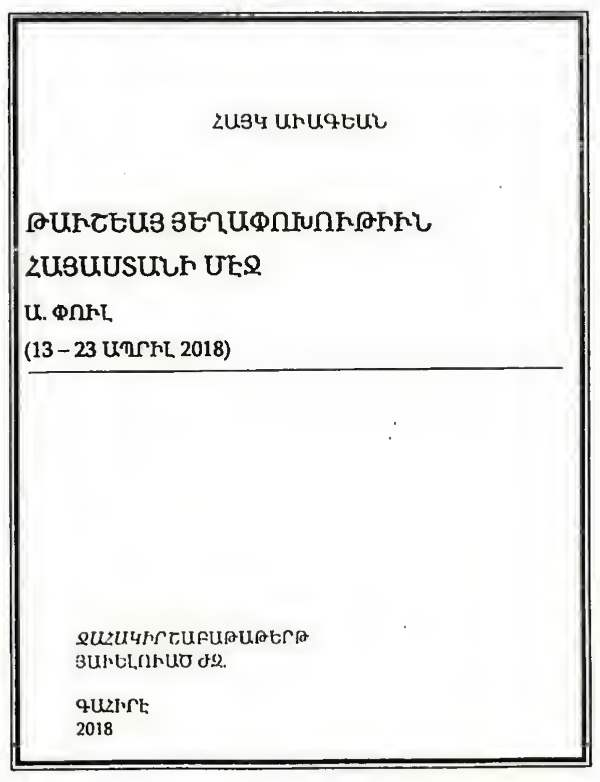

Առաջին տպաւորութեան տակ գրուած գրքոյկ մըն է, որ կը փորձէ միատեղել մինչեւ Սերժ Սարգսեանի հրաժարումը տեղի ունեցած տասնօրեայ իրադարձութիւնները, ձգտելով մեկնաբանել Նիկոլ Փաշինեանի եւ համաժողովրդական շարժումի կարգ մը յատկանիշները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ Է ՈՒՆԵՑԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՄԻ ՇԱՐՔ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԻ ՀԵՏ

Հայաստանի վարչապետի թեկնածու, Ազգային Ժողովի պատգամաւոր Նիկոլ Փաշինեանը հանդիպումներ է ունեցել Հայաստանում մի շարք դեսպանների հետ: Պատգամաւորը իր ֆէյսբուքեան էջում գրառում է կատարել այն մասին, որ հանդիպումներ է ունեցել Հայաստանում ՌԴ արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Իւան Վոլինկինի, Հայաստանում ԱՄՆ արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Ռիչարդ Միլսի, Հայաստանում Եւրամիութեան դեսպան Պեոտր Սվիտալսկիի, Հայաստանում Վրաստանի արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Գիորգի Սագանելիձէի հետ:

«Դեսպաններին տեղեակ պահեցի ներքաղաքական ճգնաժամի հանգուցալուծման վերաբերեալ ձեռքբերուած պայմանաւորուածութիւնների մասին: Նաեւ քննարկեցինք յարաբերութիւնների օրակարգին վերաբերուող այլ հարցեր: Հայաստանում հաւատարմագրուած դիւանագէտների հետ հանդիպումները կը շարունակուեն», - նշել է Փաշինեանը:

ԱՅՍՕՐ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՒ ԱՄԵՆԱՍԵՆՍԱՑԻՈՆԸ. ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ

1 ☞

վարչապետ: Սա իսկապէս աննախադէպ մասշտաբ է», - ասաց Փաշինեանը:

Նա նշեց, որ Մայիսի 8-ին Ազգային Ժողովում տեղի են ունենալու ՀՀ վարչապետի ընտրութիւններ:

«Եթէ առաջին փուլում վարչապետի թեկնածու առաջադրում էին խմբակցութիւնները, երկրորդ փուլում վարչապետի թեկնածուին պէտք է առաջադրի ԱԺ պատգամաւորների մէկ երրորդը, այսինքն՝ 35 պատգամաւորի ստորագրութիւն է հարկաւոր՝ վարչապետի թեկնածու առաջադրելու համար: Քիչ առաջ ես Մարիոթ հիւրանոցում հանդիպում ունեցայ ԲՀԿ ղեկավար Գագիկ Ծառուկեանի հետ, յետոյ մենք խօսակցութիւն ունեցանք ՀՅԴ խմբակցութեան ղեկավար Արմէն Ռուստամեանի հետ, կայ նաեւ Ելք խմբակցութիւնը: Ըստ այդմ ես վաղը ձեր թոյլտուութեամբ ԱԺ պատգամաւորների մէկ երրորդի կողմից կ'առաջադրուեմ որպէս ՀՀ վարչապետի թեկնածու: Այսինքն՝ Ծառուկեան դաշինքը, Ելք խմբակցութիւնը եւ ՀՅԴ-ն իրենց ստորագրութիւնը կը դնեն, որպէսզի ես առաջադրուեմ վարչապետի թեկնածու», - յայտարարեց Փաշինեանը:

Նա նաեւ ասաց, որ այսօր տեղի է ունեցել ՀՀԿ նիստը, որի արդիւնքներով նրանք յայտարարել են, որ առաջիկայ ընտրութիւններին կ'աջակցեն ժողովրդի թեկնածուին:

«Այսինքն՝ եթէ հաշուի առնենք այսօրուայ քաղաքական յայտարարութիւնները՝ վարչապետի ընտրութիւնների երկրորդ փուլում ձեր կողմից առաջադրուած թեկնածուի ընտրութեան խնդիրը գործնականում լուծուած է», - յաւելեց նա:

Փաշինեանն ասաց, որ ՀՀԿ յայտարարութիւններից յետոյ պէտք է աւելի մանրամասն տեղեկանալ ՀՀԿ խմբակցութեան դիրքորոշումների մասին:

«Մենք առաջարկում ենք հետեւեալ սցենարը՝ վաղը մենք ոչ Երեւանում, ոչ մարզերում ոչ մի ակցիա չենք իրականացնում, եւ դուք հանգստանում էք: Մենք ԱԺ-ում աշխատում ենք եւ փորձում ենք հաւաստիանալ, որ ՀՀԿ մասով յայտարարութիւնները երաշխաւորուած են: Մենք բոլոր դէպքերում մեր զգօնութիւնը չպէտք է կորցնենք», - նշեց նա:

Եթէ ամէն ինչ գնայ նորմալ, նրա խօսքով, պէտք է հանգստանալ ու գնալ վարչապետի ընտրութիւններին: Իսկ վարչապետի ընտրութիւնների օրը պէտք է հաւաքուել ոչ թէ 250 հազարով, այլ 500 հազարով:

Lragir.am

2 Մայիս 2018

ԽՈՀԵՐ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԲԱՂԱՁԱՅՆ ՅԱՂԹԵՑ ՁԱՅՆԱՒՈՐԻՆ

(Պատմուածք իրական կեանքէ ներշնչուած)

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Սփիւռքահայ *Լռաթերթ*ին խմբագիրն է Ձայնաւորը: Թէ ինչպէս լուռն ու ձայնը կցած են միասին լեզու գտնել՝ աշխատանքային գաղտնիքներէն մէկն է: *Լռաթերթը* կը պատկանի ծանօթ Կազմակերպութեան, հետեւաբար, դրամական եւ շուկայական ուժով բաւական տարածուած է: Կազմակերպութիւնը շատ հարուստ է եւ բարձր ամսական կու տայ Ձայնաւորին: Կազմակերպութիւնը չի խառնուիր *Լռաթերթի* գործերուն, կատարեալ վստահութիւն ունի Ձայնաւորի բացառիկ ու անառիկ ձայնաւոր կարողութիւններուն վրայ, իր ամբողջական տնօրինութեան յանձնելով նաեւ, եւ մանաւանդ, դրամական անձայն հարցերը:

Գրո(հո)ղներու առումով Ձայնաւոր կրցած է հարցերը լուծել: Առանց մեծ դժուարութեան յաջողած է գտնել մարդկային հոյլ մը Սփիւռքէն եւ Հայաստանէն՝ որ յանուն ազգին ու հայրենիքին միշտ պատրաստ է սրտացաւօրէն նուիրուիլ *Լռաթերթ*ին:

Սփիւռքի գրո(հո)ղները կը պատկանին այն տարատեսակին, որոնք դրամապէս հարուստ են, ունին իրենց անձնական պիզնէսը եւ կը սիրեն գրել սիրայօժար: Անտեղեակները պէտք է գիտնան, որ «սիրայօժար» բառը Սփիւռքի մէջ կը նշանակէ «ձրի» (թէեւ երբեմն անիկա կը գործածուի նաեւ գաղութէն բացառիկ ամսական ստացող անձերու համար, քանզի այնքան հաճելի է ըլլալ «սիրայօժար»): Այս մարդիկ գր(ոհ)ելու ոչ սէր, ոչ մղում, ոչ ցանկութիւն ունին, բայց անհամբեր կը սպասեն պատուէրի: Իրենց համար շատ կարեւոր է պատուէրը: Պատիւի հարց է: Սիրայօժար մասնակցելու պատուէր ստանալով, յանկարծ ծառայելու սէրն ալ կը յայտնուի, մղումն ալ, ցանկութիւնն ալ՝ յանուն ազգին ու հայապահպանումին բացայայտելով գրո(հո)ղի իրենց ամբողջական դէմքը: Արդարեւ, անկախ ու ինքնուրոյն գրո(հո)ղներուն չէ փորձած մօտենալ Ձայնաւոր: Կը վախնայ որ անոնք փոխուին գրո(հ)ուցաւի: Թէեւ անոնց միշտ կը սիրէ մեղադրել *Լռաթերթ*ին հետ չհամագործակցելու սին մեղքով:

Հայաստանի պարագան քիչ մը տարբեր է: Ձայնաւոր գիտէ՝ որ այնտեղ աղքատութիւն կայ, քիչ մըն ալ արժանապատուութիւն: Գիտէ նաեւ, որ ի տարբերութիւն Սփիւռքի հարուստ գրո(հո)ղներու տեսակէն, հայաստանցիին պէտք է բան մը վճարէ՝ այդ շատ ապուշ արժանապատուութեան համար: Եւ միշտ ալ կը գտնայ պզտիկ գումարին համապատասխանող պզտիկ արժանապատուութիւններ:

Քսան տարի է որ ամէն բան հարթ կ'ընթանայ: Վերջերս գրո(հո)ղները այնքան շատցան՝ որ գրոհելու կարելիութիւնը աւելցաւ:

Եւ ահաւասիկ այստեղ միտք կը ծագի ընդարձակել գործարքը եւ մտնել հանրային Ձայնաթերթի շահութաբեր ծիրէն ներս: Ձայնաթերթին բովանդակութիւնը ոչ մէկ բանով պիտի տարբերէր *Լռաթերթ*էն: Պարզապէս, լուռ ու մունջ գր(ոհ)ելու փոխարէն տեղի պիտի ունենար բարձրաձայն գրոհ, միտքն ու բանականութիւնը գնահատելու համար փութաջանօրէն տեղավայր անճապարած հոծ բազմութեան եւ առաջին շարքը գրաւած ծանրակշիռ դէմքերու առջեւ: Լռակեաց գրո(հո)ղը պիտի վերածուէր ձայնաւոր գրոհողի:

Ըսի՝ շահութաբեր բնագաւառ մըն է ասիկա, որովհետեւ հանրային ձեռնարկներուն համար սփիւռքահայ հովանաւորող միութիւններ-կազմակերպութիւններ ալ բնաւ դժուար չէ գտնել: Վերջապէս, հայապահպանումի համար ամէն մարդ պատրաստ է զոհողութիւններ ընել: Գրոհողներն ալ պատրաստ կը սպասէին, քանի որ անոնք այդ միեւնոյն գրո(հո)ղներն էին:

Բայց երբեմն ազգարկային մտերմագոյն մթնոլորտ կրնայ տիրել միութիւններէն եւ կազմակերպութիւններէն ներս: Առիթէն օգտուելով, ազգարկապանները չուզեցին բոլորովին ձեռնունայն դուրս գալ ձեռնարկէն: Ասոր լուծումն ալ դիւրին եղաւ: Իր սուր հոտառութեան շնորհիւ Ձայնաւոր քանի մը ազգարկապաններու եւ անոնց ընտանիքներու անդամներուն ընդունեց իբրեւ գրոհող: Գոնէ այսպէս ապահովեց նաեւ «լռեալ» գրոհողներու քանակը, որոնք խնդրական հարցեր պիտի չբարձրացնեն, պիտի չքննադատեն աւանդականներն ու աւանդական սրբութիւնները, պիտի չկազմալուծեն կուսակցութիւնները:

Որոշեալ օրը կեանքի կը կոչուի Ձայնաթերթը:

Բայց Ձայնաւոր երկու պզտիկ սխալներ գործած էր, որոնք ճակատագրական եղան Ձայնաթերթին համար:

Առաջին սխալը այն էր, որ գտած էր անյայտ, անծանօթ, ոչ մէկ հռչակ ունեցող գրո(հո)ղ մը՝ որ երեսուն տարի շարունակ ինքն իրեն համար կը գր(ոհ)էր: Ձրի գրոհող մը եւս վաստկելու փափաքով, Ձայնաւոր համոզած էր իրեն մասնակցիլ Ձայնաթերթին: Վերջինս քանիցս զգուշացուց էր, որ պէտք չէ խաբուիլ իր լռակեցութենէն: Ձայնաւոր խօսքը մտիկ չէր ըրած եւ ահաւասիկ ան կ'ունենար իր գրոհը: Իր նիւթն էր՝ *Հայոց պատմութեան թշնամիները*: Ասկէ աւելի ապահով նիւթ չէր կրնար գոյութիւն ունենալ, քանի որ իբրեւ գիտական նորութիւն կրկին հաճելիօրէն պիտի թշնամանային պարսիկը, թուրքը, ազերին եւ շատ ուրիշներ: Բայց դուն մի ըսեր, որ մեր գրոհողը նկատի ունի եղեր հայ թշնամիները, ներքին թշնամիները, որոնց անունները հայ պատմաբանները Ե. դարէն մինչեւ այսօր պանծացուցած են՝ գոհացում տուած ըլլալու համար իրենց հովանաւորներուն: Զեկուցումին նպատակն էր ցոյց տալ՝ թէ ինչպէս դրամն ու իշխանութիւնը կրնան պատմագրութիւն ստեղծել: Զեկոյցը վերջացաւ: 10-12 ներկաները բուռն ծափահարեցին: Չէ, այս անգամ իրապէս բուռն ծափահարեցին: Հայավարի քննախօսական չէ գրածս:

Իսկ Ձայնաւոր ինքն իրեն յանդիմանեց.

- Վա՜յ, այս ի՞նչ փորձանք բերի գլխուս:

Բայց արդէն ուշ էր, գրոհողը կը ստանար ներկաներուն շնորհաւորանքները, անշուշտ, բացի առաջին շարքի նստողներէն, որոնք զգաղուած էին հանդարտեցնելու ինքզինք կորսնցուցած Ձայնաւորը, որ անկապ բառերով սկսած էր աջ-ձախ պոռալ:

Երկրորդ սխալը նոյնիսկ աւելի «կործանիչ» եղաւ: Ձայնաւոր մոռցած էր գրոհելու հրաւիրել շատ, շատ, շատ կարեւոր ազգարկապաններէն մէկը՝ Բաղաձայնը: Իսկ վերջինիս ձեռքը կը գտնուին բազմաթիւ ազդեցիկ լծակներ, զորս մեծ հաճոյքով գործի կ'անցընէ իրենց ողջ հզօրութեամբ: Տարուայ Աստուծոյ օրերը սպառած ըլլալով, Ձայնաթերթի գործողութենէն ճիշդ առաջ եւ ճիշդ ետքը, Բաղաձայն, սերտած ըլլալով Թէքէեանի «Բարձրացիր, բարձրացուր»-ը, միեւնոյն վայրը կը կազմակերպէ աւելի «բարձր» խնամատարութեամբ ու խնամակալութեամբ երկու ձեռնարկներ՝ աւելի «բարձր» ազդերով, աւելի «բարձր» պարտադրանքներով, հզօր կուսակցական հնչեղութեամբ, իսկ գիտենք, որ մարդիկ որքան հաւատարիմ են կուսակցութիւններուն եւ պատրաստ են իրենց հանգիստը զոհել յանուն անոր յաջողութեան եւ բարգաւաճումին: Մինչդեռ Ձայնաթերթը դժբախտութիւնը ունէր ըլլալու անկուսակցական: Ձայնաթերթը կը շրջափակուի: Եւ քանի որ ունկնդիրները կը սիրեն բարձրէն աւելի բարձրը իբրեւ աւելի հայապահպանութեան ցուցանիշ, հեւասպառ կը քաշուեն շրջափակումը: Հայապահպանութիւնը կը մնայ իր «բարձրագոյն» մակարդակին վրայ:

Ասիկա կը կոչուի մաքուր, արդար, ճշմարիտ, ազնիւ, շիտակ, անաչառ, ուղղամիտ, անխարդախ, ողջախոհ մրցակցութիւն: Եւ հայապահպանութեան անունով մղուած այս տեսակ մրցակցութեան շնորհիւ է որ մինչեւ այսօր արեւմտահայերէն լեզուն երբեք վտանգի առջեւ չէ կանգնած:

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԳԱՅԻՐԷ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏ

ՊԵՆՏԵԿՈՍՏԷ

Եգիպտոսի Հայոց Թեմէն Ներս
Իննամեայ Իր Ծառայութեան Աւարտին

ՈՒԽՏԻ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

Պիտի Մատուցէ
Գահիրէի Հոգեւոր Հովիւ

ԱՐԺ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲ ՔՀՆՅ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Կիրակի, 20 Մայիս 2018

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցի

Ս. Պատարագի սկիզբ առաւօտեան ժամը 10:00-ին

Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց

Սալահ Էլ-տին հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն) ժամը 8:45-ին

Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն ժամը 9:00-ին

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ
103-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայոց Ցեղասպանութեան 103-րդ տարելիցի առիթով, Երեքշաբթի, 24 Ապրիլ 2018-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ մատուցեց Եգիպտոսի Հայոց Թեմի բարեխնամ Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեան:

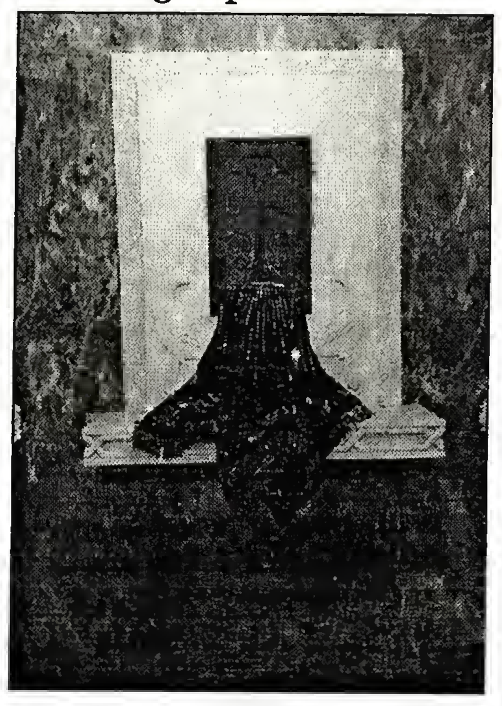

Ս. Պատարագին ներկայ էին Գահիրէի Թեմական եւ Քաղաքական ժողովներու ատենապետերը, Եգիպտոսի մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան Արտակարգ եւ Լիազօր Դեսպան Դոկտ. Արմէն Մելքոնեան, Ազգային իշխանութեան եւ գաղութի անդամներ:

24 Ապրիլը «Հայոց Մեծ Վշտի» օրը ըլլալով, նաեւ հայ ոգիի ամրութեան ու արարումի խորհուրդ դարձած է: Ամէն տարի Ապրիլ ամիսը մեզի կը յիշեցնէ, որ հայը պիտի ապրի ու իր հետ ապրեցնէ մեր նահատակները: Այս գաղափարով Պատարագիչ Սրբազան Հայրը դիմեց ներկաներուն, ըսելով որ այսօր առաւել քան երբեւէ ընելիք ունինք. պարտինք մեր երեխաներու մէջ սերմանել ազգասիրութիւն ու հայրենասիրութիւն, եւ ամենօրեայ գործերով ծաղկուն պահենք մեզի ժառանգուած հոգեւոր ու մշակութային արժէքները:

Յաւարտ Ս. Պատարագի կատարուեցաւ Հայոց Ցեղասպանութեան Սուրբ Նահատակաց Բարեխօսական կարգը, որը հաստատուած է 2015-ին: Արարողութեան աւարտին թափօրը առաջացաւ Նահատակաց Խորան, ուր ծաղիկներ զետեղեցին եւ աղօթք բարձրացուցին՝ հայցելով նահատակ սուրբերու բարեխօսութիւնը:

ԴԻՒԱՆ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ «ՀՈՒՐՂԱՏԱ»
«HILTON HURGHADA RESORT»
Չորեքշաբթի 6 Յունիսէն մինչեւ
Կիրակի 10 Յունիս 2018
(Հինգ օր, չորս գիշեր)
Երթուղարձ բարեխառնեալ օթոպիւսով,
կեցութիւն (ALL INCLUSIVE),
Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեան
համար դիմել հեռաձայնելով՝
Պր. Սիմոն Զամքէրթէնեանի՝ 0122780780

ՄԵՐՃԱՆԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ
ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ
Ամավերջի Հանդէս
ՈՒՐԲԱԹ, 18 ՄԱՅԻՍ 2018
ԳՐԱՒՈՒԱԾ
ԹՈՒԱԿԱՆ
Կը խնդրուի նկատի
ունենալ ու չխաչաձեւել
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ
Ուրբաթ, 11 Մայիս 2018, երեկոյեան ժամը 8-ին
ՄԻՏՔԻ ՄՏԵՐԻՄ ՅԱՒԱՔՈՅԹ
ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ՅԵՐՈՍԱՄԱՐՏ ԵՒ ՄԱՅԻՍ 28
(100-ամեակին առիթով)
Կը ցուցադրուի Տիգրան Խզմալեանի վաւերագրական շարժանկարը՝
«ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ»
Կը յաջորդէ շարժանկարին շուրջ ազատ զրոյց բոլոր ներկաներուն մասնակցութեամբ
Հասցէ՝ 66 Ռամսէս փողոց, չորրորդ յարկ, Հելիոպոլիս
Սիրալիր Հրաւէր բոլորին

1

ԹԱՒՇԵԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

կրնայ որոշ դեր խաղալ, միւս կողմէն՝ Փաշինեան, ժողովուրդի աջակցութեամբ, ընդունակ է վերահսկողութեան ենթարկել Ծառուկեանն ու իր խմբակցութիւնը, մանաւանդ որ այս պահուն Ծառուկեան չի կամենար դէմ ընթանալ Փաշինեանի ժողովրդականութեան:

Նոյնպէս ՀՅԴ-ը՝ որ մինչեւ Ապրիլ 24 դաշնակցութիւն (կօալիցիա) կազմած էր ՀՀԿ-ի հետ եւ թիկունք կանգնած վարչապետի վերջին ընտրութեան, կը յայտարարէ դուրս գալ դաշնակցութենէն եւ միանալ Փաշինեանին: ՀՅԴ-ի ղեկավարներ կը հանդիպին Փաշինեանի հետ:

Ապրիլ 26-ին, ռուսական գործակալութեան հետ ունեցած հարցազրոյցին Փաշինեան կը յայտարարէ՝ որ արդէն բանակցութիւններ կը վարէ ՀՀԿ-ի աւելի քան 30 պատգամաւորներու հետ:

Ապրիլ 27-ին, օլիկարքական դրամով գործող Շանթ հեռատեսիլը հարցազրոյց կ'ունենայ Կարէն Կարապետեանի հետ, որ կը հերքէ Փաշինեանի օրինականութիւնը, մոռնալով, որ վերջին քսան տարիներու օրինականութեան գլխաւոր խախտողը եղած է ՀՀԿ-ը, եւ անտեսելով՝ որ ներկայ պահուն Հայաստանի մէջ կը գործեն երկու օրինականութիւններ, մէկը՝ օլիկարքական դրամով գնուած օրինականութիւնը, միւսը՝ յեղափոխական օրինականութիւնը: Հարցազրոյցը կը թողու բաւական վատ տպաւորութիւն, այն աստիճան, որ Ազգային ժողովի Հանրապետական Խմբակցութեան պատգամաւոր Կարէն Կարապետեանի գրասենեակը կը պարզաբանէ՝ որ հարցազրոյցին մէջ արտայայտուած կարծիքները կը ներկայացնեն Կարապետեանի անձնական, բայց ոչ երբեք ՀՀԿ խմբակցութեան տեսակէտները: Նման բան առաջին անգամ է որ կը կատարուէր Հայաստանի նոր պատմութեան մէջ:

Փաշինեան հետաքրքրական կորովով կը միատեղէ դիւանագիտական բանակցութիւնները՝ Մայիս 1-ի քուէարկութիւնը ապահովելու համար, եւ փողոցի յեղափոխական շարժումը, որմէ կը ստանայ իր օրինականութիւնը: Այս առումով, մինչ երթերն ու հանրահաւաքները կը շարունակուին Երեւանի մէջ, Ապրիլ 27-ին ինքնաշարժներու երթով Փաշինեան կը մեկնի Գիւմրի եւ երեկոյեան հանրահաւաք կը կազմակերպէ այնտեղ: Ապրիլ 28-ին նոյնը կը կատարէ Իջեւան եւ Վանաձոր:

ՀՀԿ-ը ամէն ջանք կը գործադրէ տապալելու Յեղափոխութիւնը: ՀՀԿ-ականները մէկ բառ ունէին՝ «օրինականութիւն»: Իրենց համար ամէն բան պէտք է լուծուի «օրինական» ուղիով: Պէտք է հարցնել՝ «ո՞վ է օրինականութիւնը մերժողը»: Հանրապետականնե՞րը՝ որոնք իշխանութեան գլուխը եկած են ու կը մնան ընտրակեղծարարութեամբ եւ օլիկարքական դրամով, թէ՞ փողոց իջած յեղափոխականները, որոնք կը պահանջեն օրինականութեան հաստատում:

Ապրիլ 28-ին խորհրդարանի մէջ ձայն ունեցող խումբերը հանդէս կու գան պաշտօնական յայտարարութիւններով: ՀՀԿ կը յայտարարէ՝ որ պիտի չառաջարկէ իր թեկնածուն եւ պիտի չխոչընդոտէ ընտրութիւնները: Ծառուկեան եւ ՀՅԴ կը յայտարարեն որ իրենց ձայները պիտի տան Փաշինեանին:

Ապրիլ 29-ին եւ 30-ին լայնածաւալ երթեր ու հանրահաւաքներ տեղի կ'ունենան Երեւանի մէջ, որոնք կը ստանան տօնախմբութեան դրական ու խանդավառ կերպարանք:

Մայիս 1-ի առաւօտեան կը սկսի Ազգային Ժողովի նիստը: Հանրապետականները հանդէս կը բերեն իրենց ամենատգեղ ու ամենայարձակողական դէմքը, հարցումներու տարափ մը ուղղելով Փաշինեանին՝ որ ամենայն դիւանագիտութեամբ կը պատասխանէր բոլորին: Ապա Հանրապետականները մեծամիտ ու ինքնաբաւ ելոյթներով կը սկսին պախարակել Փաշինեանը եւ իբրեւ այս քննարկումներէն ետք կ'որոշեն դէմ քուէարկել: Միայն միամիտ անձը կրնայ հաւատալ՝ որ ասիկա նիստէն առաջ կայացած որոշում մը չէր: Հանրապետականները կա՛մ սուտ խօսած էին՝ երբ Ապրիլ 28-ին պաշտօնապէս յատարարած էին *չխոչընդոտել ընտրութիւնները*, եւ կա՛մ այդ յայտարարութենէն ետք փոխած էին իրենց կարծիքը: Ներկայ որոշումով անոնք վճռած էին կասեցնել ամբողջ յեղափոխական գործողութիւնը:

Տեղի կ'ունենայ քուէարկութիւնը, ուր 45 կողմ եւ 56 դէմ ձայնով Փաշինեան կը ձախողի դառնալ վարչապետ: Դէմ քուէարկած էին Հանրապետականները:

Այսպէս, 2017 թուականի բացայայտ ընտրակեղծիքով Ազգային Ժողովի մեծամասնութիւնը գրաւած Հանրապետականները դիտաւորեալ կը խորացնեն ճգնաժամը, *օրինականութեան* միջոցով կը յետաձգեն *օրինական* լուծումը:

Անոնք դէմ գացին Յեղափոխութեան, յեղափոխական շարժումին, փողոցը գտնուող զանգուածին, օրինականութիւն պահանջողներուն: Հակայեղափոխութիւնը կատարեց իր առաջին քայլը:

Յանցաւոր են բոլոր անոնք՝ որոնք քսան տարի թիկունք կանգնեցան Հանրապետականներուն, յանցաւոր է Սփիւռքը՝ որ գինովցած նախագահական, Սփիւռքի Նախարարութեան եւ այլ «պետական» չքանչաններով ու շնորհաւորագիրերով՝ դիտաւորեալ մոռցնել տուած է ամէն տեսակ անօրինութիւն, յանցաւոր է Սփիւռքը՝ որ Հայաստանը դարձուցած է կա՛մ զբօսաշրջիկային վայր եւ կա՛մ գործարարութեան շահաբեր վայր, յանցաւոր է Սփիւռքի հիմնահոսանքային մամուլը՝ որ մերժած է տեսնել Քոչարեան-Սարգսեան-ՀՀԿ օլիկարքական բռնատիրութիւնը եւ կեղծ ազգայնապաշտութիւնը՝ առաւելագոյնը դիմելով ընդհանուր, անվնաս, կարծրատիպային նրբանկատ դիտողութիւններու եւ մաղթանքներու:

Յեղափոխութիւն – հակայեղափոխութիւն երկուութենէն ետք, Հայաստանի մէջ կը կ'ակնկալուի ճգնաժամի խորացում: Եօթը օր ետք տեղի պիտի ունենայ վարչապետի սահմանադրականօրէն նախատեսուած երկրորդ ընտրութիւնները: Մէկ բան յստակ է, որ Նիկոլ Փաշինեան եւ յեղափոխական զանգուածը Մայիս 2-էն սկսեալ աւելցուցին գործադուլերու, դասադուլերու եւ փողոցները փակելու գործողութիւնները:

Յետագայ ամբողջ պայքարը պիտի կեդրոնանայ յեղափոխական եւ հակայեղափոխական ուժերուն միջեւ: Յեղափոխականութիւնը մեծամասնական ժողովուրդն է, հակայեղափոխականութիւնը՝ փոքրամասնական օլիկարքական քլիքն ու անոր դրամը:

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.:(202)24530327,Fax:(202)24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1815 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՅԻՍ 2018 ՀԱՏԸ ԶԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ. عدد رقم ١٨١٥ الخميس ١٧ مايو ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԹԱՒՇԵԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ Գ. ՓՈՒԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔՈՄԻՒՆ ԵՒ ՄԻՔՐՕ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թաւշեայ Յեղափոխութեան Ա. փուլը վերջացաւ Ապրիլ 23-ին՝ Սերժ Սարգսեանի պատմական հրաժարականով եւ յեղափոխականներու յաղթանակով (տե՛ս՝ *Ջահակիր*, Յաւելուած ԺԶ.):

Բ. փուլը աւարտեցաւ Մայիս 1-ին՝ հակայեղափոխականներու յաղթանակով, երբ Ազգային Ժողովի արտակարգ նիստին մեծամասնական ՀՀԿ-ականները «օրինական» քուէարկութեամբ կասեցուցին Նիկոլ Փաշինեանի ընտրութիւնը վարչապետի պաշտօնին (տե՛ս՝ *Ջահակիր*, Յաւելուած ԺԷ.):

Գ. եւ վերջին փուլը վերջացաւ Մայիս 8-ին՝ յեղափոխութեան վերջնական յաղթանակով, երբ Ազգային Ժողովի արտակարգ նիստին մեծամասնական ՀՀԿ-ականները ստիպուեցան քուէարկել յօգուտ Նիկոլ Փաշինեանի վարչապետութեան պաշտօնին:

Այսպէս, Մայիս 2-ին սկսաւ Թաւշեայ Յեղափոխութեան Գ. փուլը:

Մայիս 1-ի ՀՀԿ-ի կողմէ ծրագրուած տապալումէն ետք, համաձայն սահմանադրութեան, մէկ շաբաթ ետք՝ Մայիս 8-ին, պէտք է տեղի ունենայ Ազգային Ժողովի արտակարգ նիստ, կրկնելու համար վարչապետի ընտրութիւնը:

Մայիս 2-ը վճռական եղաւ: Ամբողջ Հայաստանը անդամալոյծ դարձաւ քաղաքացիական անհնազանդութեան գործողութիւններով: Արդէն Փաշինեանի ընտրութեան մասին չէր խօսքը: Միեւնոյնն է, անիկա պիտի ընտրուի: Գլխաւոր պահանջքը, բարձրացած պաստառները եւ կարգախօսները արդէն կը պահանջէին ՀՀԿ-ի վճռական հեռացումը: Մայիս 1-ի քուէարկութեամբ, ՀՀԿ-ը ինքն իր ձեռքով արձանագրած էր իր վախճանը, բացի եթէ շատ արագ կարողանար վերանայիլ մէկ օր առաջուայ դիրքը:

Մայիս 2-ի առաւօտեան արդէն ցուցարարները փակած էին Հանրապետութեան Հրապարակը ամբողջութեամբ: Տարբեր ժամերու կը փակեն զանազան փողոցներ՝ օդակայան տանող ճամբան, Սեբաստիա փողոցի խաչմերուկներէն մէկը, Քիեւեան կամուրջը, Ջանիբէկեան-Բաշինջաղեան եւ Շինարարներ-Աբէլեան խաչմերուկները, Բարեկամութիւն մեթրոյի կայարանի յարակից փողոցները, Աւան տանող Աճառեան փողոցի սկզբնամասը, Աւանի կամուրջի տակի բոլոր բաժանարար հատուածները՝ Նոր Նորք, Զէյթուն տանող ճամբաները եւ Միասնիկեան փողոց տանող ուղղութիւնները, Ազատութեան պողոտան, Տիգրան Մեծ պողոտան, Աջափնեակ վարչական շրջանի Հալաբեան եւ Արզումանեան փողոցներու խաչմերուկը եւ դէպի Հրազդանի կիրճ տանող ճանապարհը, Մալաթիա-Սեբաստիայի Շերամի փողոցը՝ բոլոր խաչմերուկներով, Բաբաջանեան փողոցը, դէպի Արգաւանդ տանող ճամբաները, Փափազեան-Կոմիտաս խաչմերուկը, Վաղարշեան-Հրաչեայ Քոչար խաչմերուկը, Գիւլբէնկեան-Հրաչեայ Քոչար խաչմերուկը, Երզնկեան-Բաղրամեան խաչմերուկը, Բաղրամեանէն դէպի Օրբէլի փողոց տանող հատուածը, Բաղրամեան պողոտան ամբողջութեամբ, Նոր Նորք տանող ճամբան՝ իր բոլոր ուղղութիւններով, Շիրազ-Մազմանեան խաչմերուկը, եւ այլն, եւ այլն:

Ցուցարարները կը փակեն Տիգրան Մեծ փողոցը գտնուող, ՀՀԿ պատգամաւոր Սամուէլ Ալեքսանեանի կնոջը պատկանող Երեւան Սիթի սուփէրմարքէթի մուտքը, ուրիշներ կը մտնեն Շիրակի քաղաքապետարան եւ կը խնդրեն քաղաքապետին միանալ շարժումին, խումբ մը փաստաբաններ ինքնաշարժներով կը փակեն Արդարադատութեան, Սփիւռքի, Մշակոյթի եւ Կրթութեան եւ Գիտութեան նախարարութիւններուն մուտքերը:

Տեղի կ'ունենայ ընդհանուր գործադուլ եւ դասադուլ:

Դպրոցները դատարկ են: Քաղաքացիական անհնազանդութեան կը միանան Կոմիտասի անուան Երաժշտանոցի ուսանողները՝ իրենց խանդավառ նուագներով, Ազգային Գրադարանի աշխատակիցները, Խաչատուր Աբովեանի անուան մանկավարժական համալսարանի ուսանողները, մեծաքանակ համալսարանական ուսանողներ, դպրոցականներ, ուսուցիչներ եւ մանկավարժներ: Բազմաթիւ կրթական հիմնարկներ de facto կը մնան փակ:

2 Մայիս, տօնախմբութիւն Երեւանի փողոցներով

Էջմիածինի մէջ զանազան դպրոցներու եւ քոլէճներու աշակերտներ եւ մանկավարժներ կը յայտարարեն դասադուլ: Նոյնպէս Էջմիածինի մէջ գործադուլ կը յայտարարեն Շէն տուն, Համար 1, Ալինա սուփէրմարքէթներու աշխատողները, Հայփոստի բազմաթիւ բաժանմունքներու աշխատակիցներ, իսկ Կոմիտաս հրապարակին վրայ ՀՀԿ-ականներ կը պատռեն իրենց անդամագրական տոմսերը:

Ցոյցեր, երթեր եւ հանրահաւաքներ կը կազմակերպուին Գիւմրի, Վանաձոր, Նոյեմբերեան, Մարտունի, Սպիտակ, Կապան, Բերդաւան, Արարատ, Եղուարդ, Գեղարքունիք, Այրում համայնք (Բագրատաշէն, Արճիս, Լճկաձոր, Այրում, Յաղթանակ, Պտաւան, Դեղձաւան եւ Դեբեդաւան), Վարդենիկ, Արտաշատ, Հրազդան, եւ այլն, եւ այլն:

2 Մայիս

Մէկ խօսքով, քաղաքացիական անհնազանդութեան գործողութիւններ քիչ մը ամէն տեղ:

Ըստ էութեան, Հայաստանի մէջ Մայիս 2-ին տեղի ունեցածը չրջանցած էր անհնազանդութեան կամ ցոյցի սահմանները: Ժողովուրդը նստած էր մայթերուն վրայ եւ փողոցներուն մէջտեղը, կ'երգէր, չուրջպար կը բռնէր, կը զբաղուէր համակարգիչով, գիրք կը կարդար, կը խաղար ֆութպոլ, գնդակ կամ նարտի, կը վայելէր բացօդեայ գեղեցկութիւնը, կը հանգստանար, երեխաները հեծանիւով կ'ուրախանային: Զլսեցինք բռնութեան, գողութեան, ուժի բանեցումի ոչ մէկ արձագանգ, քանի որ արդէն չկար ո'չ իշխանական ուժ եւ ո'չ ալ ոստիկանութիւն որոնց միակ նպատակն է բռնութեան սերմանումն ու գործադրութիւնը: Մթնոլորտը տօնախմբային էր, արտակարգօրէն սիրալիր եւ ներառական: Մարդը վերադարձած էր իր բնազդային կեցութեան ու զգացողութեան: Մարդը ազատագրուած էր:

Հայաստանի հասարակութիւնը վերածուած էր Փարիզի Քոմիւնի, ուր կար համայնքային զգացողութիւն ու ենթակայական համակեցութիւն՝ առանց բռնութեան, առանց ատելութեան, առանց գաղափարախօսութեան, առանց փոփիւլիզմի, առանց հռետորաբանութեան: Իրական Քոմիւնն էր տիրողը: Հայաստան կը յիշեցնէր Եգիպտոսի 2011 Յունուար-Փետրուարի յեղափոխութեան Թահրիր Հրապարակը, որ նոյնպէս բազմիցս համեմատուեցաւ Փարիզի Քոմիւնի հետ:

4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ԿԱՐԳԱՒՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը Մայիսի 9-ին Արցախում յայտարարել է, որ ամէն ջանք գործադրելու է, որպէսզի Արցախը վերադառնայ բանակցային սեղանի շուրջ:

Լրագրողները Ստեփանակերտում հրաւիրած ասուլիսում Նիկոլ Փաշինեանից հետաքրքրուել են՝ ի՞նչ քայլեր պէտք է անել դրան հասնելու համար:

«Մենք պէտք է շատ յստակ պատասխանենք մի հարցի՝ մենք ուզո՞ւմ ենք հարցը լուծել, թէ՞ չենք ուզում: Եթէ միջազգային հանրութիւնը, այդ թւում՝ Ադրբէջանը ուզում են լուծել Արցախի հարցը, անտրամաբանական է, որ քննարկւում է մի ֆորմատով, որով այդ հարցը չի կարող լուծուել: ՀՀ-ն նոյնպէս հակամարտութեան կողմ է եւ լիարժէք կը խօսի իր անունից: Արցախի Հանրապետութեան անունից պէտք է խօսի Արցախի Հանրապետութիւնը՝ ի դէմս իր նախագահի», - ասաց Փաշինեանը:

Ինչ վերաբերում է հիմնախնդրի խաղաղ հանգուցալուծմանը, նա նշեց, որ հայկական կողմերը միշտ էլ խաղաղ հանգուցալուծման կողմնակից են, Ադրբէջանն է մշտապէս օգտագործում ռազմատենչ հռետորաբանութիւն:

«Խնդիրը հետեւեալի մասին է, նորից եմ կրկնում, մենք ուզո՞ւմ ենք լուծել խնդիրը, թէ ոչ: Իսկ խնդրի լուծման ամենակարեւոր կոմպոնենտը ճիշտ ձեւաչափով բանակցութիւններն են», - ասաց նա: Իսկ ճիշտ ձեւաչափն, ըստ Փաշինեանի, այն է, որ հակամարտող կողմերից մէկը՝ Արցախի Հանրապետութիւնը պէտք է լինի բանակցութիւններում:

Անդրադառնալով փոխզիջումներին՝ 3

ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. ՖԸՆՏԸՂԵԱՆ Կ'ԸՆՏՐՈՒԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Դանիէլ Վրդ. Ֆընտըղեան

Մայիս 4-ին, Նիւ Եորքի Թեմական Ժողովը Դանիէլ Վրդ. Ֆընտըղեանը կ'ընտրէ իբրեւ Ամերիկայի Արեւելեան Հայոց Թեմի 12-րդ առաջնորդ, յաջորդելով Խաժակ արք. Պարսամեանին: Համաձայն կանոնագրութեան, Արեւելեան Թեմը չորս տարին անգամ մը թեմական ընտրութեամբ կ'ընտրէ իր առաջնորդը, երեւոյթ մը՝ որ միշտ աշխուժութեան մէջ կը պահէ թեմը, առիթ չտալով կազմել ուժային կեդրոններ: Յիշենք որ այդ աթոռին արժանացած են Թորգոմ Արք. Մանուկեանի նման հոգեւորականներ:

Հ. Ֆընտըղեան կը հանդիսանայ Արեւելեան Թեմի առաջին առաջնորդը՝ որ ծնած է ԱՄՆ: Ասիկա իրեն առաւելութիւն մը 3

ՄԱՐՕ ՍԱԳԱՅԵԱՆ՝ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵՐԱԽՏԱՒՈՐԸ

Յ. ԱՒԱԳԵԱՆ

1993-ին Գահիրէէն գաղթած է Մոնթրէալ, ուր իր ամուսինին հետ կը բնակի մինչեւ այսօր: Խուսափելով Մոնթրէալի ձմեռնային ցուրտ ու բուք եղանակէն, ամէն տարի Մարօ Սագայեան եւ Ռուբէն Նշանեան քանի մը ամիս կ'անցընեն Գահիրէ:

Առիթէն օգտուելով հանդիպում մը առաջարկեցի Սագայեանի հետ, զոր բարեհաճօրէն ընդունեց:

Աւետիս Եափուճեանի երկու կարեւոր հատորներ՝ *Եգիպտահայ մշակոյթի պատմութիւն* (Գահիրէ, Հայ Ազգային Հիմնադրամ, 1981, էջ 346) եւ *Պատմութիւն Հ.Ա.Հ. Կոկանեան Սրահի Հելիոպոլիս 1949-1989* (Գահիրէ, 1989), անդրադարձած են Սագայեանի կենսագրութեան ու գործունէութեան մասին: Օգտուելով այս աղբիւրներէն եւ աւելցնելով անձնական հանդիպումիս արդիւնքները, կարելի եղաւ շարադրել սոյն յօդուածը:

Մարօ Սագայեան ծնած է Դամասկոս: Նորածին եկած է Գահիրէ, ուր նախնական կրթութիւնը ստացած է Նուպարեան Ազգային Վարժարանին եւ ապա ֆրանսական Տելիվրանտ քոյրերու վարժարանին մէջ:

Եգիպտահայ գաղութին մէջ աշխոյժ մասնակցութիւն ունեցած է իբրեւ մեներգչուհի, դերասանուհի, ասմունքող, բանախօս, լրագրող եւ հասարակական գործիչ:

1. ՄԵՆԵՐԳՉՈՒՀԻ

Երգեցողութեան անձնական դասընթացքներու հետեւած է Ճէյլան Ռաթլի մօտ: Աղջկնութեան անունով Երկանեան, Ռաթլ եղած է Եգիպտոսի ամենայայտնի երգեցողութեան մանկավարժներէն մէկը եւ 1959-ին դարձած է նորաբաց Գահիրէի Բարձրագոյն Երաժշտանոցի առաջին երգի ուսուցիչը: Կը տիրապետէր ֆրանսերէն լեզուին, կը խօսէր նաեւ արաբերէն, բայց այնպէս ալ անծանօթ մնաց հայերէնին:

Սագայեանի ձայնը լսելէ ետք, Ռաթլ անմիջապէս կը հաւանի զինք ընդունիլ իբրեւ իր աշակերտուհին: Շաբաթական երկու անգամ այցելելով Ռաթլի սթուտիօն, Սագայեան կանոնաւոր կերպով կը հետեւի ձայնամարզութեան դասերուն իբրեւ տռամաթիք սոփրանօ: Ան կը նկարագրէ՝ թէ Ռաթլ ինչպիսի մտերիմ վերաբերմունք ունէր իր աշակերտներուն նկատմամբ: Օրինակ, ան ներկայ գտնուած է Սագայեանի երբեւէ առաջին ելոյթին Գահիրէի Նայլ Հոլին մէջ, մէկ կողմէն՝ տեսնելու համար իր մանկավարժական ճիգին արդիւնքը, միւս կողմէն՝ կենդանի փորձառութեան հիման վրայ գնահատելու աշակերտուհին: Ելոյթէն ետք մօտեցած է իրեն, արտայայտած իր բարձր գոհունակութիւնը եւ նշած է որոշ թերութիւններ, զորս փորձած է սրբագրել յետագայ դասընթացքներուն ընթացքին:

1970 Յուլիսին, Ճէյլան Ռաթլի աշակերտներու ունկնդրութեան նուիրուած քննախօսականին մէջ, եգիպտացի երաժշտաքննադատ Անթուան Ճեննաուի կ'արձանագրէ՝ թէ «Մարօ Սագայեան կ'երգէ համոզումով» (Antoine Gennaoui, 'Audition des élèves du "studio de chant" Geilan Rathle', *Le Journal d'Egypte*, 6 juillet 1970):

Եգիպտահայ խմբավար Եդուարդ Յակոբեան զայն կ'ընդունի իբրեւ Թաթուլ Ալթունեան երգչախումբի մնայուն մենակատար:

Մեներգներով մասնակցած է հայկական ձեռնարկներու:

2. ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ

Կարեւոր դերեր ստանձնած է բազմաթիւ թատերգութիւններու մէջ, որոնցմէ կարելի է յիշել հետեւեալները.

Երկու խուլերը, բեմադրութիւն՝ Հրայր Շահրոզեան (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1969)

Հաճելի երեկոյթ մը, բեմադրութիւն՝ Հրայր Շահրոզեան (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1971)

Պաղտասար աղբար, բեմադրութիւն՝ Գուրգէն Եկարեան (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1972)

Կենդանի հանգուցեալը, բեմադրութիւն՝ Պերճ Գոգորեան (Նայլ Հոլ, 1974)

Իր առաջին պարահանդէսը, բեմադրութիւն՝ Այծեմնիկ Պօյաճեան (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1974)

Մարդ եւ գերմարդ, բեմադրութիւն՝ Ժիրայր Բաբազեան (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1975)

Առաջարկութիւն մը, բեմադրութիւն՝ Հրայր Շահրոզեան (Կոկանեան Սրահ եւ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1979)

Գլխու մեծ փորձանքը, բեմադրութիւն՝ Գրիգոր Փարթամեան (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1990)

Քամի Սասափրայի ճիւղերուն մէջ, բեմադրութիւն՝ Ժիրայր Բաբազեան

Թռչնիկը վանդակին մէջ, բեմադրութիւն՝ Պերճ Գոգորեան

Ռեբեկա, բեմադրութիւն՝ Պերճ Գոգորեան

Մարօ Սագայեան

3. ԼՐԱԳՐՈՂ

17 տարեկանին արդէն մաս կը կազմէ *Արեւ* օրաթերթի խմբագրական կազմին:

1964-1968-ին սիրայօժար կը ստանձնէ մեքենագրող-սրբագրողի պարտականութիւնը: 1968-ին նոյնիսկ կ'ըլլայ օրաթերթի օգնական խմբագիրը:

1967-ին Աւետիս Եափուճեան կը նշանակուի *Արեւի* խմբագրապետ, նոր էջ մը բանալով օրաթերթի պատմութեան մէջ եւ փորձելով զայն յղկել որոշ անձնախնդիր չահարկումներէ: Սագայեան կը յիշէ՝ թէ ինչպէս Եափուճեան զինք քաջալերած է գրել, այլեւ տուած է կարեւոր ցուցմունքներ եւ խրատներ: Կը յիշէ նաեւ Ալիս Տեփոյեանին՝ որ նոյնպէս քաջալերող հանդիսացած է եւ բազմաթիւ հարցերով թիկունք կանգնած:

Թաթուլ Ալթունեան երգչախումբի մեներգիչները: Ձախին՝ Մարօ Սագայեան: Կեդրոնը՝ խմբավար Եդուարդ Յակոբեան:

Սագայեան *Արեւի* մէջ ստորագրած է անթիւ քննախօսականներ եւ հարցազրոյցներ: Իւրայատուկ են մանաւանդ հարցազրոյցները՝ որոնց ընդմէջէն խօսեցնել կու տար եգիպտահայ մտաւորականներ եւ արուեստագէտներ:

Տարբեր ժամանակներ ունեցաւ կայուն սիւնակներ՝ «Կնոջական», «Աշխարհի չորս ծագերէն», «Սփիւռքահայ կեանք», «Պատուհան Եգիպտոսի վրայ» եւ «Գիտական»:

Մինչեւ Գահիրէէն իր մեկնումը 1993-ին, երեսուն տարի անընդհատ կը մնայ *Արեւի* խմբագրական կազմին մէջ, մեծապէս սատարելով անոր թեքնիքական ու գրական աշխատանքներուն:

Մոնթրէալի մէջ 1994-1998-ին մաս կազմած է *Ապագայ* շաբաթաթերթի խմբագրական կազմին, միաժամանակ ստորագրելով բազմաթիւ յօուածներ:

4. ԲԱՆԱԽՕՍ

Զանազան առիթներով տուած է բանախօսութիւններ, որոնցմէ նշեմ քանի մը հատ.

Մագնիսական ուժը մարդկութեան մէջ (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1966)

Վարդանանց խորհուրդը (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1970)

Հայրենիքը միշտ վերելքի մէջ (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1984)

Եգիպտահայ արձակը (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1985)

Բանախօսութիւն Մայրերու Օրուայ առիթով (Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն, 1985)

5. ՎԱՐՉԱԿԱՆ-ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾՕՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

1960-ականներու կէսերէն եղած է Գահիրէի Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան վարչութեան անդամ: Կը հանդիսանայ սրահի վեթերան անդամ:

1977-էն իր վարչական գործունէութիւնը փոխադրած է Հելիոպոլսոյ Կոկանեան Սրահ, ուր մինչեւ իր մեկնումը յաջորդաբար վարած է վարչութեան օժանդակի, ատենադպրուհիի եւ խորհրդականի պաշտօնները:

* * *

Ի տարբերութիւն բազմաթիւ այլ եգիպտահայերու, Մարօ Սագայեան իր գործունէութիւնը տարած է անհուն սիրով՝ առանց մեծախօսութեան, առանց ինքնագովասանքի, առանց պարտադրանքի: Երբեք չէ ձգտած չքանշաններու, պատուոգիրերու կամ մեծարանքներու:

Մեր զրոյցէն յստակ դարձաւ՝ որ ան չ'ախորժիր «փրոֆեսիոնալիզմ» բառէն: Այն փրոֆեսիոնալիզմը՝ զոր *Ջահակիր* չորս տարի առաջ սուր քննադատութեան ենթարկած էր երկար յօդուածաշարով մը (10 Յուլիս 2014, թիւ 1727 – 4 Դեկտեմբեր 2014, թիւ 1735), դիտել տալով որ փրոֆեսիոնալիզմը՝ իբրեւ այդպիսին, անկարող է տեսնել իմաստները իրենց չարժունակ, այլազան ու բաց կողմերով: Այս է պատճառը, որ Սագայեանի գործունէութիւնը եղած է բազմակողմանի, թէեւ ոչ անպայմանօրէն այլախոհ: Այս է պատճառը, որ ան իր արտադրութեան իմաստները փնտռած է գործողութիւններուն ընդերքը, հեռանալով արտաքին գրգիռներով գնահատելու եւ գնահատուելու սովորապաշտ միտումէն, ուստի՝ ինքնակեդրոն կէտեր ստեղծելու համատարած հաճոյքէն:

ԳԱՀԻՐԷ

ՄԻՏՔԻ ՄՏԵՐԻՄ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ, Մայիս 11-ի երեկոյեան, Հելիոպոլսոյ Հայկական Ընթերցասրահին մէջ տեղի ունեցաւ յաջորդական միտքի մտերիմ հաւաքոյթը, յատկացուած Սարդարապատ հերոսամարտի եւ Մայիս 28-ի 100-ամեակին:

Այս առիթով ցուցադրուեցաւ Տիգրան Խզմալեանի վաւերագրական շարժանկարը՝ *Սարդարապատ déjà vu*:

Ցուցադրութենէն ետք տեղի ունեցաւ ազատ քննարկում կարգ մը նիւթերու շուրջ.

1. Սարդարապատը արդիւնքն էր երեք ամսուայ ահռելի եւ օրհասական պարտութիւններու: Ինչո՞ւ պէտք էր այն կէտին հասնէինք՝ որ անհրաժեշտ դառնար Սարդարապատ մը:
2. Սարդարապատէն ետք ունեցանք հայկական առաջին ազգային պետութիւնը (nation-state)՝ զոր կը կոչենք Առաջին Հանրապետութիւն: Ո՞րն էր որոշիչը՝ ա՞զգը թէ պետութիւնը:
3. Մայիս 28-ը կուսակցակա՞ն էր թէ համահայկական:

Կարծիքները այլազան էին:

ՋԱՀԱԿԻՐԻ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՒՇԵԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ Բ. ՓՈՒԼԻՆ

Լոյս տեսաւ *Ջահակիրի* ԺԷ. Յաւելուածը՝ *Թաւշեայ Յեղափոխութիւն Հայաստանի մէջ. Բ. փուլ (25 Ապրիլ – 1 Մայիս 2018)* (58 էջ):

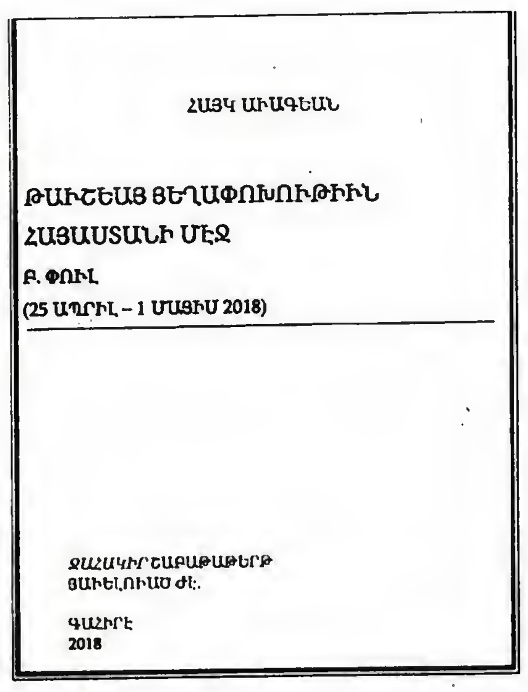
ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ
ԹԱՒՇԵԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
Բ. ՓՈՒԼ
(25 ԱՊՐԻԼ – 1 ՄԱՅԻՍ 2018)
ՋԱՀԱԿԻՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ ԺԷ.
ԳԱՀԻՐԷ
2018

Բովանդակութիւն.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՄՓՈՓՈՒՄ

ՀԱԿԱՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՔԼԻՔԸ՝ ՀՀԿ, ԿԱՐԷՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, ՌՈԲԵՐՏ ՔՈՉԱՐԵԱՆ ԵՒ ՍԵՐԺ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

1. Կարէն Կարապետեանի հարստութիւնը
2. Կարէն Կարապետեան՝ օլիկարք
3. Կարէն Կարապետեանի փրկարար կանչը ԱՄՆ-ին եւ Ռուսաստանին
4. ՀՀԿ-ի «դաւաճանութիւնը» Կարէն Կարապետեանին
5. Հայաստանի երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեան՝ օլիկարքի առաջնորդը
6. Սերժ Սարգսեանի վերջին փորձը
7. Քուէարկութիւն

ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔ

1. 17 – 25 Ապրիլ
2. Օլիկարքը դէմ է օլիկարքութեան
3. 28 Ապրիլ – 1 Մայիս

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՍՓԻՒՌՔ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Ստանալու համար դիմել՝

tchahagir@journalist.com.

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵՐԺՈՒՄ ԵՆՔ ՏԱՐՕՆԻՆ. ԱԿՑԻԱ ՏԱՐՕՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԻ ՊԱՀԱՆՋՈՎ

Մերժում ենք Տարօնին նախաձեռնութեան անդամները Մայիսի 10-ին բողոքի ակցիա արեցին Երեւանի քաղաքապետարանի շէնքի մօտ՝ պահանջելով քաղաքապետ Տարօն Մարգարեանի հրաժարականը: Նախաձեռնութեան անդամները թուարկում են այն պատճառները, որոնք, ըստ նրանց, պէտք է յանգեցնեն Տարօն Մարգարեանի հրաժարականին:

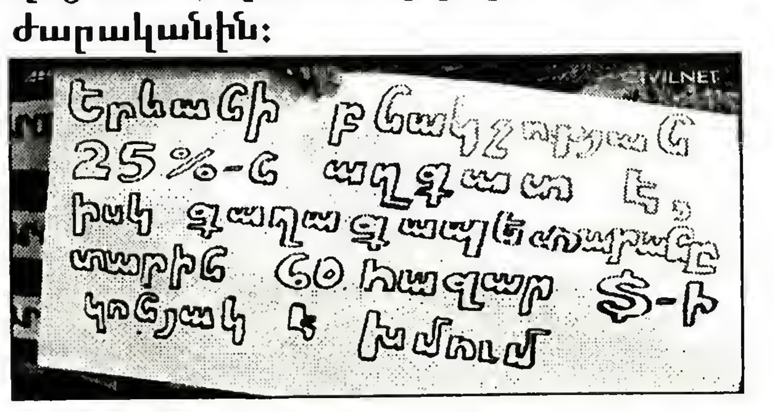

Նրանց խօսքով՝ Տարօն Մարգարեանը վարչական ռեսուրսներ է կիրառել, իր շրջապատով բռնութիւն է գործադրել մարդկանց վրայ եւ ընտրութիւնների, եւ բողոքի ակցիաների ժամանակ, պաշտօնեական դիրքը օգտագործել է իր բիզնէսի զարգացման համար, աղաւաղել է Երեւանի ճարտարապետական տեսքը:

«Քաղաքապետի ամսական աշխատավարձն անհամեմատելի է նրա յայտարարագրած ունեցուածքի հետ: Երեւանում բիզնէս եւ կլանային շահեր հետապնդող անկանոն շինարարութիւն է իրականացւում: Շինթոյլտուութիւնները տրամադրւում են քաղաքային իշխանութիւններին եւ նրանց մերձաւորներին պատկանող բիզնէս ընկերութիւններին», յայտարարեցին ակցիայի մասնակիցները:

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ԿԱՐԳԱՒՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

1 ➩

Նիկոլ Փաշինեանն ասաց, որ քանի դեռ Ադրբէջանն օգտագործում է ռազմատենչ հռետորաբանութիւն, այդ մասին խօսք լինել չի կարող: Ադրբէջանից պէտք է յստակ ուղերձ լինի, որ Բաքուն ճանաչում է Արցախի ժողովրդի ինքնորոշման իրաւունքը:

Ըստ նրա՝ Արցախի խնդիրը ծագել է այն բանի արդիւնքում, երբ Ադրբէջանը ոչ միայն ի վիճակի չի եղել ապահովել ԼՂ ինքնավար մարզի հայ բնակչութեան նուազագոյն իրաւունքները, այլ նաեւ ուղիղ սպառնալիք է ստեղծել նրանց կեանքի ու ինքնութեան իրաւունքի նկատմամբ:

Lragir.am

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. ՖԸՆՏԸԳԵԱՆ Կ'ԸՆՏՐՈՒԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ...

1 ➩

կրնայ տալ բնիկ ժողովուրդի հոգեբանութիւնը եւ եկեղեցիին ներքին գործերը աւելի խորութեամբ զգալու համար:

Միաժամանակ, եկեղեցական կեանքի մտաւորական կողմի յետքայլութեան ներկայ ժամանակաշրջանին, անհրաժեշտ է շեշտել Ֆընտըգեանի մտաւորական արժէքը: Կը բաւէ յիշել՝ որ ան հեղինակն է նշանակալի քանակութեամբ յօդուածներու եւ ուսումնասիրութիւններու, որոնք կը մեկնաբանեն հայկական ծէսի զանազան յատկանիշները, մասնաւորապէս անոր խորհրդագիտական (mystagogical) աւանդոյթը, խորհուրդը, երգեցողութիւնը եւ տօնացոյցը: Այժմ ան կ'ուսումնասիրէ Մեծ Պահքի բնորոշ յատկանիշները, յատկապէս խորանի փակ վարագոյրը եւ Սուրբ Հաղորդութեան բարձումը:

ԽՈՀԵՐ

ՔԱՐԼ ՄԱՐՔՍ
(ԾՆՆԴԵԱՆ 200-ամեակին առիթով)

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Տնտեսագէտ, փիլիսոփայ, պատմագիր, հրապարակագիր, ընկերվարական յեղափոխական Քարլ Մարքսի (5 Մայիս 1818, Թրիէր (Գերմանիա) – 14 Մարտ 1883, Լոնտոն) ծննդեան 200-ամեակը լրացաւ քանի մը օր առաջ: Հակառակ հայկական երկու աւանդականներու մարքսիսթական եւ կիսամարքսիսթական կանոնագրութիւններուն, տարելիցը անցուցին գրեթէ աննկատ: Այսօր, հայկական ամենէն աւելի մարքսիսթ աւանդականը դարձած է ամենէն աւելի նէօլիպերալ ուղղութեան կրողը՝ իր գաղափարախօսութեամբ եւ գործողութիւններով:

1. ՄԱՐՔՍԸ ԽԵՂԱԹԻՒՐՈՒԱԾ

«Քաղաքակիրթ» մարդոց մեծ մասը լսած է Մարքս անունը եւ մարքսիզմ եզրը: Լսած է՝ իբրեւ բացասական երեւոյթներ: Այդ նոյն մարդիկ, սակայն, չեն կարդացած Մարքսէն նոյնիսկ մէկ տող մը: Չեն կարդացած, բայց գիտեն որ մարքսիզմը վատ բան մըն է:

Մէկ կողմէն՝ կը բաւէ որ մարքսիզմը որդեգրած ամենահզօր պետութիւնը՝ Խորհրդային Միութիւնը, բարեպաշտ Արեւմուտքին համար եղած էր չար ուժի մարմնաւորող: Միւս կողմէն՝ Մարքսը վարկաբեկուած էր նոյն ինքը Խորհրդային Միութեան մէջ: Նպատակ ունենալով իշխանութեան տակ պահել խորհրդային անծայրածիր տարածութիւններուն վրայ շնչող ամենատարբեր ազգերը, Խորհրդային Միութիւնը ընտրած էր Մարքսի գաղափարներէն հատուածներ, ուռճացուցած էր զանոնք եւ յարմարցուցած խորհրդային գաղափարախօսութեան: Իսկ գաղափարախօսութիւնները լաւագոյն միջոցներն են լուացնելու ամբոխները:

Քիչեր հարցուցած են, թէ արդեօք Խորհրդային Միութեան մէջ գոյութիւն ունէ՞ր Մարքսը՝ իր բնայատուկ գաղափարներով: Այնտեղ, անկասկած, կար Մարքսի անունը: Ան տարածուած էր ամէն տեղ, կը կրկնուէր անընդհատ, կը գտնուէր ամէն դասագիրքի մէջ, կը յայտնուէր ամէն գիրքի եւ ուսումնասիրութեան մէջ, անշուշտ, միշտ կապուած Լենինի հետ, որմէ՝ մարքսիզմ-լենինիզմի յայտնի կարգախօսը: Լենին-Մարքս-Էնկելս եռեակի միացեալ պատկերները կարելի էր դիտել իւրաքանչիւր գլխաւոր պողոտայի վրայ:

Բայց ո՞վ ըսաւ որ Մարքս ծրագրաւորած էր համայնավար հասարակարգի ձեւն ու բովանդակութիւնը: Ո՞վ ըսաւ որ Մարքս յստակ պատկերացում ունէր գալիք համայնական (համայնավար) հասարակութեան մը մեքանիզմներուն մասին: Մարքսի հսկայածաւալ գրութիւններուն 95-97 տոկոսը դրամատիրութեան քննական-քննադատական վերլուծութիւնն է՝ իր այլազան կողմերով, ուր առաջին անգամ ըլլալով կը բացայայտուի դրամատիրական հասարակութեան ամբողջ յօրինուածքը, հասարակութիւն մը՝ ուր մարդկային ենթակայական յարաբերութիւնները վերածուած են առարկայական յարաբերութիւններու: Մարդը՝ ենթական, դարձած է ապրանք՝ առարկայ: Մարդը կորսուած է ամբոխին մէջ իսկ այդ ամբոխին մէջ կառուցուած են կուռքեր ու ֆէթիշներ: Իսկ մարդը իր էութեան վերադարձնելու միակ միջոցը համայնականութիւնն է, բայց ոչ հին աւատատիրական համայնականութիւնը, այլ յետ-դրամատիրական համայնականութիւն մը, ուր բանուորները տէրը պիտի դառնային դրամատիրութեան հիմնած արտադրամիջոցներուն, որմէ ետք աստիճանաբար պիտի կազմալուծուէր բանուորական դասակարգ եւ պիտի հաստատուէր համայնական-հաւասար դասակարգ մը: Իսկ ինչպէ՞ս այս բոլորը պիտի գործադրուէր ու ապա գործէր, Մարքս երբեք յաւակնութիւն չէ ունեցած բացատրիչ պատասխաններ ունենալու, քանի որ ասիկա ապագայի գիտութիւն մըն էր: Իր գլխաւոր մտահոգութիւնը այսօրուայ դրամատիրական հասարակարգի ուսումնասիրութիւնն էր:

Բացի այլ անհրաժեշտ ուսումնասիրութիւններէ, Մարքսի *Դրամագլուխի* (Das Kapital) երեք ստուար հատորները հիմնաքարն են դրամատիրութիւնը հասկնալու, ուրեմն՝ մեր այսօրուայ ապրած հասարակակարգը ըմբռնելու համար: Անկարելի է վերահասու ըլլալ այսօրուայ իրականութեան խնդիրներուն առանց Մարքսի երեք հատորներուն: Ամէն բան կայ այնտեղ:

2. ՄԱՐՔՍԻ ՈՒՐՈՒԱԳԻԾԸ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ *ԳԻՔՈՐԻ* ԸՆԴՄԷՋԷՆ

Յովհաննէս Թումանեանի հանճարեղ պատմուածքի ընմէջէն կարելի է պատկերաւոր դարձնել Մարքսի քանի մը հիմնական դրոյթները՝ իրենց ամենապարզունակ վիճակին մէջ:

Գիքորի մէջ կը գտնուի գիւղական տան նկարագրութիւն մը.

«Իրենց [իմա՝ Գիքորի, Հ.Ա.] տանը, երբ սոված էր, գնում էր տաշտիցը հաց էր առնում, կճուճիցը պանիր էր հանում, ուտելով գնում խաղալու, կամ թէ չէ՝ փէչն էր դնում, գնում հանդը: Երբ ուզում էր՝ մի ծառի տակի կամ աղբիւրի վրայ նստում էր ուտում:»

Այստեղ հացը, պանիրը եւ աղբիւրին ջուրը կը ներկայանան իրենց սպառողական արժէքով (use value): Կամ անոնք գոյութիւն ունին սպառուելու համար (աղբիւրին ջուրը), կամ զանոնք գիւղացին կ'արտադրէ իր անձնական սպառումին համար (հաց, պանիր): Անոնք Մարքսի բնորոշումով ապրանքներ չեն:

Երբ Գիքոր ու հայրը կը հասնին քաղաք՝ Թիֆլիս, հայր ու որդիի միջեւ տեղի կ'ունենայ հետեւեալ խօսակցութիւնը.

«– Ապի, սրանք բուխարի չունե՞ն:

– Չէ, սրանցը փէչն ա, ա՛յ էն ա փէչը...

– Կալ էլ չունե՞ն:

– Սրանք քաղաքացի են, գեղացի հօ չեն, որ կալ կալսեն:

– Բա ո՞րտեղից են հաց ուտում:

– Փողով առնում են ուտում: Հացն էլ են փողով առնում, եղն էլ, կաթն էլ, մածունն էլ, փէտն էլ, ջուրն էլ...»

Այստեղ արդէն հացը, իւղը, կաթը, մածունը, փայտը, ջուրը ունին փոխանակային արժէք (exchange value): Անոնք արդէն ապրանքներ են:

Ի՞նչ փոխուած է առաջինին եւ երկրորդին միջեւ: Երկրորդին մէջ աւելցած է աշխատուժը, որ կարելի դարձուցած է ապրանքին փոխանակումը ուրիշ ապրանքի հետ: Մանրամասնեմ:

Մարքս զանազանած է աշխատանքը եւ աշխատուժը: Աշխատանքը մարդկային այն դարաւոր գործողութիւնն է՝ որ ուղղուած է սպառողական արժէքի արտադրութեան: Գիքորի օրինակով, գիւղացին կալ ունի եւ կ'աշխատի հացահատիկը դիզելու եւ կալսելու համար: Այս աշխատանքին շնորհիւ կ'արտադրէ իր ապրուստին համար անհրաժեշտ հացը:

Բայց, ահաւասիկ, Թիֆլիսի բնակիչը կալ չունի: Ինչպէ՞ս հաց կ'ուտէ: Զայն դրամով կը գնէ: Բայց չէ՞ որ այդ հացը տեղ մը պէտք է արտադրուի եւ ապա փոխանակուի ուրիշ ապրանքով: Օրինակ, որոշ քանակութեամբ հացը պէտք է փոխանակուի որոշ քանակութեամբ կաթի կամ գիրքի կամ որեւէ անկապ ապրանքի հետ: Ի՞նչն է հացին եւ կաթին հաւասարեցումի սկզբունքը: Համաձայն Մարքսի, այնտեղ գտնուող աշխատուժն է: Աշխատուժը այն համընդհանուրն է, որ կը գտնուի երկու փոխանակային ապրանքներուն միջեւ:

Իսկ ո՞ւր կը գտնուի աշխատուժը: Թիֆլիսեցիի հացի արտադրութեան համար անհրաժեշտ է արտադրամաս, զոր կը վարէ դրամատէրը: Արտադրամասը աշխատցնելու համար դրամատէրը պէտք ունի աշխատուժի: Ի տարբերութիւն աշխատանքին՝ որ ամէն տեղ ու ժամանակ գոյութիւն ունի, աշխատուժը պատմականօրէն սահմանուած երեւոյթ մըն է: Զայն կարելի է բացատրել քանի մը կէտերով.

1. Նախ, պէտք է աշխատողին կտրել արտադրութեան միջոցներէն: Թիֆլիսեցին կալ չունի հաց արտադրելու համար, մինչդեռ Գիքորի գիւղական ընտանիքը ունէր: Թիֆլիսեցին չէր ալ կրնար կալ ունենալ, քանի որ ոչ տարածութիւն ունէր, ոչ անհրաժեշտ իրեր, ոչ գիտութիւն, ոչ փորձառութիւն:

2. Զրկուած ըլլալով հաց արտադրելու միջոցներէն, Թիֆլիսեցին իր աշխատուժը կը ծախէ դրամատիրոջ, ստորագրելով, օրինակ, պայմանագիր մը: Ան պայմանագիրը կը ստորագրէ իր ազատ կամքով, քանզի ոչ ոք իրեն պարտադրած է դիմելու այս քայլին: Բայց այս ազատութիւնը երեւութական է, քանի որ աշխատաւորը այլընտրանք չունի: Անկարող ըլլալով հաց արտադրել, ան պարզապէս պիտի մնայ անօթի:

3. Իր աշխատուժը ծախելով, դրամատէրը իրեն կը վճարէ աշխատավարձք, փոխան աշխատանքային ժամերու:

4. Աշխատաւորի աշխատանքային օրը կը բաժնուի երկու մասի: Առաջին մասը (օրինակ, աշխատանքային օրուայ առաջին չորս ժամերը) աշխատաւորը կ'արտադրէ այն անհրաժեշտ արժէքը որ բաւարար է դրամատիրոջ իր աշխատավարձքը վճարելու համար: Երկրորդ մասը (օրինակ, աշխատանքային օրուայ յաջորդ չորս ժամերը) աշխատաւորը իր յաւելեալ աշխատաժամով կ'արտադրէ յաւելեալ արժէքը:

Յաւելեալ արժէքի այս մեկնաբանութեան մէջ կը գտնուի Մարքսի հանճարեղ գիւտարարութիւնը, քանի որ այստեղ թաքցուած է դրամատիրութեան ամբողջ իմաստը: Յաւելեալ արժէքի միջոցով է որ տեղի կ'ունենայ դրամատիրութեան բնորոշ դրամական կուտակումը:

Այստեղէն կը ծագի դասակարգերու մարքսեան հասկացողութիւնը: Դասակարգի գաղափարը գոյութիւն ունէր հինէն ի վեր, հին յոյները գրած են անոր մասին: Բայց դրամատիրական հասարակութեան մէջ դրամատէր դասակարգը յաւելեալ արժէքը իւրացնողն է, իսկ աշխատաւոր դասակարգը յաւելեալ արժէքը արտադրողը:

Դրամատիրական հասարակութեան մէջ յաւելեալ արժէք կ'արտադրեն ոչ միայն բանուորները, այլեւ աշխատաւորութիւնը ընդհանրապէս, ներառեալ ընկերութիւններու քարտուղարները, հաշուապահները, հասարակական յարաբերութիւններու ներկայացուցիչները, հսկիչները, վերահսկիչները եւ ամբողջ պաշտօնէութիւնը, որոնց յաւելեալ արժէքը կ'իւրացնէ տնօրէններու խորհուրդը (board of directors):

Արդարեւ, դրամատիրական հասարակութեան մէջ պատուաբեր է «աշխատանք» ունենալ իբրեւ յաւելեալ արժէքի արտադրող: *Գիքորի* մէջ կը կարդանք. «Համբոն ուզում էր իր տասներկու տարեկան Գիքորին տանի քաղաք, մի գործ

➩ 4

ՃԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՄՐԱՀ

ՁԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ «ՀՈՒՐՂԱՏԱ»
«HILTON HURGHADA RESORT»
Չորեքշաբթի 6 Յունիսէն մինչեւ
Կիրակի 10 Յունիս 2018
(Հինգ օր, չորս գիշեր)
Երթուղարձ բարեխառնեալ օթոպիւսով,
կեցութիւն (ALL INCLUSIVE),
Մանրամասնութեան եւ արձանագրութեան
համար դիմել հեռաձայնելով՝
Դր. Սիմոն Չամքէրթէնեանի՝ 0122780780

ՔԱՐԼ ՄԱՐՔՍ (ծննդեան 200-ամեակին առիթով)

3

տայ, որ մարդ դառնայ, աշխատանք անի:» Ի՞նչ աշխատանք: Անկասկած, իբրեւ յաւելեալ արժէք արտադրող: Մինչդեռ գիւղին մէջ Գիքոր պիտի ըլլար ինքն իրեն համար արտադրող, որ բնաւ պատուաբեր աշխատանք մը չէ:

Փորձենք յիշել մեր շուրջը տարածուած տրամաբանութիւնը: Օրինակ, երկու անծանօթ մարդիկ երբ հանդիպին, գլխաւոր հարցումներէն մէկը կ'ըլլայ՝ «ի՞նչ եւ ո՞ւր կ'աշխատիս»: Եթէ պատասխանես՝ «կ'աշխատիմ այսինչ տեղը», բաւարարած կ'ըլլաս հարցնողի հետաքրքրութիւնը: Համբոյի համար այդ տեսակ աշխատանքը կը նշանակէ մարդ դառնալ: Եթէ պատասխանես՝ որ ոչ մէկ տեղ կ'աշխատիս, գործարար-դրամատէր չես, չունիս սեփական ձեռնարկ, այլ կ'ապրիս ինքնուրոյն, առանց յաւելեալ արժէք արտադրելու կամ իւրացնելու (օրինակ, հաճոյքիդ համար ստեղծագործելով որեւէ արուեստի գործ կամ ձեռային արհեստ եւ ապա աշխատելով զայն վաճառել), հարցադրողին համար կը դառնաս ձախողած անձ: Դուրս ես յաւելեալ արժէքի համակարգէն:

Գիքորի մէջ կը գտնուին նաեւ ուրիշ մանրամասնութիւններ:

Երբ իրենց գիւղէն հեռացան, նախքան քաղաք հասնիլը հայր ու զաւակ գիշեր մը կ'օթեւանեն ուրիշ գիւղի մը մէջ.

«Առաջին իրիկունը ղոնախ ընկան մի գիւղում: Տանտէրը Համբոյի հին ծանօթն էր:

Դեղին սամովարը թշշում էր տախտի ծէրին: Մի ջահել աղջիկ չրըխկչրըխկացնելով բաժակները լուանում ու թէյ էր չինում: Նա մի կարմիր սիրուն չոր ունէր հագին: Գիքորն էնտեղ մտքումը դրեց, որ երբ քաղաքում փող աշխատի, իրենց Ջաննի համար մի էն տեսակ չոր ղարկի:»

Կարեւորը այստեղ աղջկան «կարմիր սիրուն չոր»-ն է, զոր կարելի է գնել դրամով: Համբոյի ընտանիքը կ'ապրէր առանց «կարմիր սիրուն չոր»-ի: Բայց «կարմիր սիրուն չոր»-ը այն սպառողական ապրանքն է, որուն կը ձգտի սպառողը եւ զոր ձեռք ձգելով սպառողը կը գրաւէ հասարակական դիրք մը: «Կարմիր սիրուն չոր»-ը որոշիչ կէտը կ'ըլլայ մարդկային յարաբերութիւններուն: Ան կը գրաւէ մարդկային յարաբերութիւններուն տեղը, կեանքի կոչելով ապրանքային փէթիշիզմը:

(Տար. 1/2)

ԹԱՒՇԵԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ Գ. ՓՈՒԼ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔՈՄԻՒՆ ԵՒ ՄԻՔՐՕ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1

Մարդը համալրող առարկայէ մը վերածուեցաւ գործող ենթակայի: Եւ ասիկա էր Թաւշեայ Յեղափոխութեան գլխաւոր յատկանիշը:

Իշխանութիւններուն, օլիկարքներուն, ՀՀԿ-ականներուն գլխաւոր վախը կու գայ Քոմիւնէն՝ համայնականութենէն: Երբ հասարակութեան մը ենթակայական պատկանելիութեան զգացումը կը դառնայ գործադրելի, ուժային գործօնը ինքն ըստ ինքեան կը վերանայ:

Հակայեղափոխականները վախցան ստեղուած համայնականութենէն: Զգացին իրենց նախորդ օրուայ ահռելի սխալը, երբ ոչ միայն քուէարկած էին Յեղափոխութեան դէմ, այլեւ Ազգային Ժողովի բեմէն արտասանած ամենէն անտանելի զրպարտանքները Փաշինեանի դէմ՝ ամենէն տգեղ կեցուածքներով եւ ամենէն արհամարհական բանուածքներով, իրենց գլուխը ունենալով Էդուարդ Շարմազանովի եւ Արփինէ Յովհաննիսեանի սահմռկեցուցիչ ելոյթները, այն ժամանակ՝ երբ փողոցներն ու Հանրապետութեան Հրապարակը կ'եռային յեղափոխական շունչով: Գիտէինք, որ ՀՀԿ-ականները, Սերժ Սարգսեան, Կարէն Կարապետեան ամբողջապէս կորուած են ժողովուրդէն: Բայց չէինք երեւակայէր՝ որ խնդիրը կրնար հասնիլ այս աստիճան մեծամտութեան: Դուրսը՝ յեղափոխութիւն, ներսը՝ յեղափոխութեան ուղղակի արհամարհում:

ՀՀԿ-ականները ասիկա հասկցան ու զգացին Մայիս 2-ին, երբ Հայաստան դարձած էր Քոմիւն մը: Անոնք անմիջապէս փորձեցին հաւաքել իրենց խաղաքարտերը: Երեկոյեան, ժամը 6-ի մօտերը, ՀՀԿ խմբակցութիւնը նիստ կը գումարէ Ազգային Ժողովի մէջ, ուր ներկայ կը գտնուի Կուսակցութեան նախագահ, հրաժարեալ վարչապետ Սերժ Սարգսեան: Որոշ ժամանակ անց Սարգսեան կը մեկնի եւ Կուսակցութիւնը իր նիստը կը շարունակէ առանց նախագահի: Նիստէն անմիջապէս ետք, ժամը 7-ի մօտերը, ՀՀԿ խմբակցութեան ղեկավար Վահրամ Բաղդասարեան լրատուամիջոցներուն կը յայտարարէ՝ որ ՀՀԿ-ը որոշում ընդունած է Մայիս 8-ի ընտրութիւններուն չառաջադրել վարչապետի թեկնածու եւ աջակցիլ խորհրդարանի 1/3-ի ներկայացուցած թեկնածուին, չեշտելով՝ որ Մայիս 8-ին Հայաստան կ'ունենայ նոր վարչապետ:

Խնդիրը կը հանգուցալուծուի: Նիկոլ Փաշինեան, Մայիս 8-ին վարչապետի թեկնածու ներկայանալու համար պէտք ունի Ազգային Ժողովի 35 պատգամաւորներու համաձայնութիւնը: Եթէ 35 պատգամաւորներ Մայիս 8-ի նիստին զինք ներկայացնեն իբրեւ վարչապետի թեկնածու, ՀՀԿ-ը՝ ըստ իր խոստումին, պիտի քուէարկէ կողմ: Իսկ բնաւ դժուար չէ 35 պատգամաւորի հաւանութիւնը ստանալ, քանի որ քանի մը օր առաջ արդէն իրեն միացած Ծառուկեան Դաշինքի, ՀՅԴ-ի եւ անշուշտ Ելքի անդամներուն թիւը կը կազմէ 47:

Նիստէն ետք տեղի կ'ունենայ Հանրապետութեան Հրապարակի ամէնօրեայ հանրահաւաքը, ուր Փաշինեան ելոյթ ունենալով կը բացատրէ կացութիւնը եւ կ'առաջարկէ ցուցարարներուն յաջորդ օրը դադրեցնել քաղաքացիական անհնազանդութեան գործողութիւնները եւ հանրահաւաքները:

ՀՀԿ յաջողած էր առ նուազն կասեցնել ինքնակործանումը:

Մայիս 3-էն սկսեալ կիրքերը կը հանդարտին, քանի որ Փաշինեանի ընտրութիւնը ապահովուած կը թուէր ըլլալ: Նոյն օրը Ազգային Ժողովի 41 պատգամաւորներու ստորագրութեամբ Նիկոլ Փաշինեան պաշտօնապէս կ'առաջադրուի վարչապետի թեկնածու:

Նոյնպէս Մայիս 3-ին, հակայեղափոխականներուն գլուխը կանգնած Կարէն Կարապետեան կը վարէ կառավարութեան վերջին նիստը, իսկ առանց լիազօրութիւններու նախագահ Արմէն Սարգսեան՝ Սերժ Սարգսեանի սիրելի ընտրեալը, կը յայտարարէ, որ «արդէն սկսել ենք կերտել նոր Հայաստան»:

Փաշինեան բանակցութիւններ կը սկսի հայկական եւ ոչ-հայկական պաշտօնական ներկայացուցիչներու եւ տարբեր երկիրներու դեսպաններու հետ:

Միաժամանակ տեղի կ'ունենան «միքրօ» յեղափոխութիւններ:

Այսպէս, Մայիս 4-ին Երեւանի Մոնթէ Մելքոնեանի անուան թիւ 11 դպրոցի աշակերտութիւնն ու ուսուցչական կազմը դասադուլ կը յայտարարեն եւ կը պահանջեն տնօրէնուհի Ռուզաննա Ազիզեանի հրաժարականը: Մայիս 5-ին տնօրէնուհին քաղաքապետ Տարօն Մարգարեանին կը յանձնէ իր հրաժարականը, որ կ'ընդունուի:

Մայիս 4-ին Շիրակի Պետհամալսարանի ուսանողներն ու դասախօսները կը պահանջեն ՀՀԿ-ական տնօրէն Սահակ Մինասեանի հրաժարականը:

Մայիս 5-ին Կենտրոն վարչական շրջանի Ա. Շաւարշեանի անուան թիւ 40 դպրոցի մանկավարժներն ու ծնողքները բաց նամակ կը ղրկեն լրատուամիջոցներուն, ուր կը տեղեկացնեն՝ որ Ապրիլ 14-ին լրացաւ դպրոցի տնօրէն Դաւթեանի 65 տարին եւ մինչեւ այսօր դպրոցը չունի պաշտօնական կամ պաշտօնակատար տնօրէն: Նամակին մէջ կ'աւելցնեն. «Աւելին, մեզ հասած հաւաստի աղբիւրներից տեղեկանում ենք, որ մեր՝ ընդամէնը 103 աշակերտ ունեցող դպրոցում տնօրէնի թեկնածու ցանկանում են ներկայացնել Ազգային Ժողովի փոխխօսնակ Արփինէ Յովհաննիսեանի մօրաքրոջը, բայց յայտնի պատճառներով չեն ներկայացրել մինչեւ օրս:» Յիշեցնենք Արփի Յովհաննիսեանի անպատկառ ելոյթը Ազգային Ժողովի Մայիս 1-ի տխրահռչակ նիստին:

Մայիս 6-ին Սառնաղբիւրի գիւղացիները կ'որոշեն հետաքննութիւն կատարել: Անի համայնքի ղեկավար Արտակ Գէորգեանի եռամսեակային հաշուետուութեան մէջ կը բացակային դրամական օգնութիւն տրամադրելու հրամանագիրերը, բայց եռամսեակի հաշուետուութեան մէջ նշուած է, որ գիւղացիներուն տրամադրուած է 916 000 դրամի օգնութիւն: Յայտնի չէ՝ թէ այս գումարը որուն տրամադրուած է: Սառնաղբիւրցիները կը պահանջեն ՀՀԿ անդամ Արտակ Գէորգեանի հրաժարականը:

Վերջապէս, Մայիս 8-ին, 59 կողմ եւ 42 դէմ ձայներով Ազգային Ժողովը վարչապետ կ'ընտրէ Նիկոլ Փաշինեան: Ի նպաստ իրեն կը քուէարկեն Ծառուկեան Դաշինք, Ելք եւ ՀՅԴ խմբակցութիւնները, ինչպէս նաեւ ՀՀԿ-ի պատգամաւորներուն մէկ մասը:

Աւարտին կը հասնի Թաւշեայ Յեղափոխութեան երրորդ եւ վերջին փուլը:

Միաժամանակ, աւարտած է նաեւ յեղափոխական վարդագոյն երազներու շրջանը:

Երկու հակիրճ կէտեր կ'ուզէինք մատնանշել.

1. Տնորհիւ քսան տարուայ Քոչարեան-Սարգսեան տիրակալութեան, Հայաստան ոչ միայն թեւակոխած է նէօլիպերալ տնտեսական վիճակի ամենէն յարձակողական փուլը, այլ այդ ամբողջ նէօլիպերալ տնտեսութիւնը կեդրոնացած է քանի մը օլիկարքներու եւ անոնց հետ սերտօրէն առնչութիւն ունեցող անդրազգային ընկերութիւններու ձեռքը: ՀՀԿ-ն՝ որուն մասին այնքան խօսուեցաւ Յեղափոխութեան ընթացքին, պարզապէս այդ օլիկարքութեան արտաքին դէմքն է: Մտավախութիւնն այն է, որ Փաշինեանի մեղրալուսնային քանի մը ամիսները անցնելէ ետք, այս օլիկարքական փոքրամասնութիւնը սկսի դիմել խափանարար աշխատանքի, ստեղծէ ուտեստեղէնի արհեստական պակասներ, դիտաւորեալ յառաջացնէ դրամական գնաճ եւ արժեզրկում, վտարելով աշխատաւորները աւելցնէ գործազրկութեան աստիճանը, եւ այլն, եւ իր կողմէ ստեղծած այս իրավիճակը շահագործէ յանցանքը բարդելու Յեղափոխութեան վրայ եւ տապալելու Փաշինեանը: Այս յօրինուածքը զանազան երկիրներ բազմիցս յաջողապէս գործադրած են յեղափոխութիւններ տապալելու համար:

2. Միւս կողմէն, յստակ է որ Փաշինեան իրազեկ է այս բոլորին եւ գիտակցօրէն ընտրած է իր ուղղութիւնը: Յստակ է նաեւ, որ ան պիտի գործէ առանց ցնցումներու եւ կտրուկ փոփոխութիւններու, բաւական զգոյշ կեցուածք ցուցաբերելով ուժային կեդրոններուն նկատմամբ:

Մնացածը ցոյց կու տայ ժամանակը:

Յ.Գ. Հայաստանի ժողովուրդը կատարեց իր քայլը՝ Սփիւռքի միայն ձեւական մասնակցութեամբ: Կատարուածը ամբողջութեամբ կը պատկանի բնիկ հասարակութեան: Բայց չէ՞ որ այսօր օլիկարքական համակարգ մը կը տիրէ նոյն ինքը Սփիւռքի որոշ գաղութներու կարեւոր կէտերու մէջ: Գործարարական շահոյթներ կ'իրականանան որոշ գաղութային կառուցուածքներու ղեկավարներու կողմէ՝ օգտագործելով ղեկավարի դիրքը: Ագարակային մթնոլորտ որդեգրուած է ուրիշներու կողմէ: Երրորդներու պարագային՝ հսկայական դրամներ դուրս կը գրուին սերուցքին եւ զայն յենող հաւատարիմ անձերուն համար, միաժամանակ ստեղծելով արհեստական խոչընդոտներ ու անհաւանական օրէնքներ աղքատ կարօտեալներուն համար: Անունները կան, մեթոտներն ալ յայտնի են: *Ջահակիրի* Զ. Յաւելուածը մանրամասն կը հետախուզէր այս չահագործումներէն մէկը, առանց համարձակութիւն ունենալու մատնանշումներ կատարել: Հայաստան կրցաւ մատնանշել Սերժ Սարգսեանի անունը եւ վտարել զայն: Սփիւռքի մէջ ղեկավարի մը քննադատական մատնանշումը ահաւոր անկարելիութիւն մըն է: Քննադատողը ցկեանս կը պախարակուի, կը վարկաբեկուի, կը մեկուսացուի, կը վտարուի գաղութէն: Սփիւռքներու հասարակութիւնները կամ կը յարմարուին, կամ կը հեռանան գաղութէն եւ իրենց կեանքը կը գտնեն «օտար» միջավայրի մէջ:

دار شركة للطباعة - رقم إيداع دار الكتب ٨٠٥

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Հիմնուած 1948

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1816 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՅԻՍ 2018 | ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ. | عدد رقم ١٨١٦ الخميس ٣١ مايو ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՐՑԱԽ ԵՒ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ

1. ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑԸ ԵՐԿՈՒ ԿԷՏՈՎ

Ճահակիր վերջին քանի մը տարիները որոշած էր քիչ անդրադառնալ Ղարաբաղի հարցին: Պատճառը չատ պարզ էր: *Արմէնփրէսը* եւ Հայաստանի ու Սփիւռքի պաշտօնական լրատուութիւնները մեզի կը պարտադրէին երկու նիւթ.

1. Ազրպէյճան կը խախտէ հրադադարի համաձայնութիւնը, հայկական կողմին պատճառելով զոհեր, հետեւաբար՝ ազերիներն ու Ալիեւը խարդախ ու անպատկառ մարդիկ են: Նոյնը կ'ըսէին նաեւ ազերիները հայերուն մասին:

2. Տեղի ունեցան բանակցութիւններ, ուր հայկական կողմը Մինսքի խումբին պնդեց ղարաբաղեան հարցի խաղաղ կարգաւորումին անհրաժեշտութիւնը: Նոյնը կ'ըսէին նաեւ ազերիները:

Հասկցանք: Մէկ անգամ, երկու անգամ, տասն անգամ նոյն խօսքերը կարելի է կրկնել՝ մեզի նման փթամիտ հրապարակագիրներուն բան մը սորվեցուցած ըլլալու հայրենասիրական մտահոգութեամբ, բայց կարելի չէ քսան տարի անընդհատ միեւնոյն խօսքերը կրկնել՝ միեւնոյն բառապաշարով, միեւնոյն (ան)միտումնաւորութեամբ, մինչ ղարաբաղեան հարցը կը շարունակէր մնալ չլուծուած: Ղարաբաղի status quo-ն յարմար էր թէ՛ Սարգսեանին եւ թէ՛ Ալիեւին (այս յարմարուողականութեան մասին տե՛ս Վարդան Ջալոյեան, «Պատերազմը եւ պետութեան կայացումը», *Lragir.am*, 2 Հոկտեմբեր 2010, http://www.lragir.am /index/arm/0/comments/view/39129):

Եւ քանի որ սահմանային շրջանը փակ տարածութիւն մըն է, լուրերը կը շղթայուէին այս երկու հիմնակէտերուն շուրջ, իսկ մենք՝ բոլոր հայերս, պարտաւոր էինք կրկնել զանոնք, այլապէս կը դառնայինք հայրենիքով չհետաքրքրուողներ:

2016-ի Ապրիլեան Պատերազմը ցնցում մը յառաջացուց ղարաբաղեան հարցի հանրային քննարկումներուն մէջ, պատճառ հանդիսացաւ Սասնայ Ծռերու արդար ըմբոստութեան, որմէ ետք ամէն բան չուտով վերադարձաւ յիշեալ երկու կէտերուն:

Փաշինեան նոր շունչ բերաւ ղարաբաղեան հարցին:

2. ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ԱՐՑԱԽ՝ ՄԻՈՒԹԻ՞ՒՆ ԹԷ ԲԱԺԱՆՈՒՄ

«Միջազգային» օրէնսդրական եւ դիւանագիտական նկատառումներով Հայաստան եւ Ղարաբաղ (Արցախ) կը ներկայացուին իբրեւ երկու տարբեր պետութիւններ: Հասկնալի է եւ ընդունելի:

Ներքին հողատարածքային առումով, Հայաստան-Ղարաբաղ մուտքն ու ելքը ազատ է: Լիովին բնական է:

Բայց եւ այնպէս, դարձեալ ներքին-հայկական առումով, գոյութիւն ունի Հայաստան-Ղարաբաղ ոչ-միաձոյլ եւ բոլորովին անտեղի երկուութիւն մը:

2012-ին Արտակ Համբարձումեան կը պատմէ, թէ ինչպէս ղարաբաղցի Դաւիթի հայրը կամաւոր կը պատերազմի առաջին շարքերը: Ապա «[պ]ատերազմը աւարտուեց, ոմանք վերադարձան իրենց օջախները, բայց ոչ Դաւիթի հայրը, չվերադարձան նաեւ նրանք, ովքեր պէտք է տէր կանգնէին իրենց զոհուած ընկերների ընտանիքներին: Եւ բազում կանայք, Դաւիթի մօր պէս, ճաշակեցին միայնութեան ու միայնակ զաւակ մեծացնելու անտանելի դառնութիւնը, նրանց կողքին չկանգնեցին ո՛չ նոր-նոր ձեւաւորուող պետութիւնը, եւ ո՛չ էլ հարստութեան ու պաշտօնների անվերջանալի մրցավազքով զբաղուած նախկին հերոսները, որոնք կարճ ժամանակում զրկուեցին այդ կոչումից՝ նսեմացնելով իրենց փառաւոր անցեալը: Թշնամին յաղթուել էր, բայց պատերազմը յաղթած չէր, քանզի յաղթած լինելու համար պէտք է նաեւ յաղթողին վայել ապրել, եւ ոչ թէ գոյատեւել, միթէ՞ այդքան հերոսներ զոհուեցին, որպէսզի մի խումբ ստահակների համար արածելու հարուստ արօտավայր թողնեն, արօտավայր, որը կոչւում էր Հայաստան:»

Ուսումը շարունակելու համար Դաւիթ կու գայ Երեւան, եւ կը բախուի հայաստանցի-ղարաբաղցի երկուութեան:

«Երեւան եւ Ստեփանակերտ, երկու հայկական քաղաքներ՝ մայրաքաղաքներ, որոնք մեծապէս չպէտք է տարբերուեն իրարից, յատկապէս մարդկանց միջավայրով ու օդի մէջ չրջող տրամադրութեամբ, բայց որքան դժուար եղաւ Դաւիթի համար նոր միջավայրին յարմարուել, արհեստածին ու անհեթեթ դժուարութիւններ յաղթահարել՝ հասկանալ այն մարդկանց որոնք իրեն որպէս օտարական էին ընդունում, երբեմն նոյնիսկ թշնամի, վարձակալած տան հարեւանուհու դժխեմ հայեացքը, կարծես, ամէն օր կը կրկնէր Դաւիթին.

«-Ինչո՞ւ ես շնչում իմ օդը, սա միայն իմ օդն է, դու գնա քո Ղարաբաղինը շնչիր:

«Եւ, իրապէս, որ Դաւիթը իր ենթադրութիւններում չէր սխալւում, այդ կինը իսկապէս, որ ատելու չափ նողկանք էր ապրում Դաւիթից, մի անգամ հարեւանների հետ բամբասանքի հերթական նստաշրջանին մօտեցել էր լսափողին եւ յայտարարել, որ էտ ղարաբաղցի ջահելնա մեղաւոր, որ իր գէօզալ բալէն չի կարում համալսարան ընդունուի, որովհետեւ ղարաբաղցիների համար բոլոր դռները բաց են ու իրանց երեխէքի տեղը ղարաբաղցիներին են ընդունում» (Արտակ Համբարձումեան, «2012-ի ոստիկանը», *Գրողուցաւ*, 23 Յունուար 2012, http://groghucav.blogspot.com/2012/ 01/2012.html):

2000-ականներուն Կարէն Ղարսլեան կը նկարագրէր 1990-ականներու առաջին տարիներու երեւոյթ մը.

«Ադրբէջանի կոտորածներից փրկուած եւ Հայաստանում օթեւան գտած փախստականների նկատմամբ հայերի վերաբերմունքը գնալով վատանում է: Սկսւում է բացայայտ խտրականութիւն: Նրանց սկսում են անուանել «բաքուեցի»՝ չեչտելով նրանց կարծեցեալ թրքացածութիւնը: Ազգամիջեան ատելութիւնը հասել էր գագաթնակէտին, եւ այն ամէնն, ինչ կարող էր յիշեցնել հարեւան ժողովրդի տարբերիչ որեւիցէ յատկութիւն, հացնում էր կատաղութեան, անգամ լեզուական ակցենտը... Նոյնպիսի վերաբերմունք նոյնպիսի պատճառներով առաջանում է Ադրբէջանում Հայաստանից փախած ադրբէջանցիների նկատմամբ» (Կարէն Ղարսլեան, «Password», ***Ինքնագիր***, [անթուակիր], թիւ 1, էջ 69-70):

Հասկնալի է, ղարաբաղցին բաքուեցի չէ, բայց, միեւնոյնն է, Ղարսլեանի պատմածը կը խօսի աղէտեալներու հանդէպ ցոյց տրուած ընդհանուր վերաբերմունքի մասին:

Ասոնցմէ զատ կար նաեւ վերէն սերմանուած խզում մը:

Արցախը չմասնակցեցաւ Թաւշեայ Յեղափոխութեան: Ոչ ալ ոտքի կանգնեցաւ ըմբոստանալու իր սեփական փտացած ղեկավարներուն դէմ, որոնց մասին չատ քիչ կը խօսուի, թէեւ անոնք ոչ մէկ բանով կը տարբերին Հայաստանի նախկին իշխանութիւններէն: Արցախեան իշխանութեան փտածութեան մասին խօսիլը հակահայրենասիրական քայլ մըն է: Արցախը անձեռնմխելիութիւն մը ունի. անոր ղեկավարներուն քննադատութիւնը իբր պիտի նպաստէ ռազմական տկարութեան եւ ազրպէյճանական զօրքերու զաւթումին: Բոլորովին անընդունելի հռետորութիւն մըն է ասիկա: Ընդհակառակը, մասնակցողական-ժողովրդավարական երկիր մը աւելի ապահով պէտք է զգայ ինքզինք, քանի որ վտանգի պարագային ամբողջ

4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՅՈՅՍԸ ԴՆՈՒՄ Է ԻՐ ԵՒ ՈՉ ԹԷ ՈՒՐԻՇՆԵՐԻ ՎՐԱՅ. ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ԲԱՑԱՅԱՅՏՈՒՄ Է ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏԻ ԵՒ ՄԵՐՕՐԵԱՅ ՅԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐԻ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Հայ ժողովրդի յաղթանակի բանաձեւը սեփական ուժերի վրայ յոյսը դնելու եւ յաղթանակին հաւատալու մէջ է: *Արմէնպրէսի* փոխանցմամբ՝ Սարդարապատի յուշահամալիրում Առաջին Հանրապետութեան 100-ամեակին նուիրուած տօնակատարութեանն այս մասին յայտարարեց Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը: Նրա խօսքով՝ ամէն անգամ հայ ժողովուրդը յաղթել է, երբ որոշել է, որ պէտք է յաղթի, երբ հաւատացել է ինքն իրեն: «Մենք յաղթել ենք եւ յաղթելու ենք բոլոր այն դէպքերում, երբ որոշենք յաղթել, երբ յոյսը դնենք մեր եւ ոչ թէ ուրիշների վրայ, երբ չընկրկենք որեւէ դժուարութեան առաջ, սիրենք, անսահման սիրենք մեր հայրենիքն ու միմեանց, չփորձենք մեր ներանձնական շահերը կապել սեփական ժողովրդի ու պետութեան վզին, երբ իւրաքանչիւր քաղաքացի գիտակցի, որ տէր է սեփական երկրում, ոչ թէ հպատակ», - ասաց վարչապետը:

Նա նկատեց, որ տիրոջ այդ զգացումը ոչ միայն իրաւունք է, այլեւ պարտականութիւն, որպէսզի հայրենիքի իւրաքանչիւր անկիւնին եւ հայրենակիցներին վերաբերուենք յարգանքով ու արժանապատուօրէն:

«Հէնց այսպէս Սարդարապատի յաղթանակից ուղիղ 100 տարի անց 2018-ի Ապրիլ-Մայիսին հայ ժողովուրդը տարաւ իր հերթական փառայեղ յաղթանակը՝ սեփական իշխանութիւնը հաստատելով սեփական հայրենիքում: Այդ յաղթանակը նոյնքան անհնար էր թւում: Շատերը մինչ օրս հարցեր են տալիս՝ ինչպէս դա պատահեց ու ինչու: Պատասխանը հետեւեալն է՝ հայ ժողովուրդը յոյսը դրեց իր եւ ոչ թէ ուրիշների վրայ, հայ ժողովուրդը հաւատաց ինքն իրեն, վստահեց իր ուժերին ու ապագային: Հայ ժողովուրդը պէտք է յաղթէր, քանի որ իր երակներում հոսում է Սարդարապատի, Բաշ-Ապարանի հերոսների արիւնը՝ Արամ Մանուկեանի արիւնը, Թովմաս Նազարբէկեանի արիւնը, Մովսէս Սիլիկեանի արիւնը, Դանիէլ Բէկ-Փիրումեանի արիւնը», - յաւելեց Նիկոլ Փաշինեանը:

Վարչապետի դիտարկմամբ՝ ընդամէնը երկու տարուայ կեանք ունեցած Առաջին Հանրապետութիւնը հիմք դրեց Երրորդ Հանրապետութեան կայացմանը, քանի որ Առաջին Հանրապետութեան գոյութեան շնորհիւ էր, որ Հայաստանը Խորհրդային Միութեան կազմում ընդգրկուեց որպէս լիարժէք միութենական հանրապետութիւն: «Այս կարգավիճակի շնորհիւ էր նաեւ, որ Հայաստանը կարողացաւ անցնցում դուրս գալ ԽՍՀՄ կազմից ու ստանալ միջազգայնօրէն ճանաչուած անկախ երկրի կարգավիճակ: Առաջին Հանրապետութեան հիմնադրումը պսակուեց Երրորդ Հանրապետութեան հռչակմամբ, փառաւորուեց Արցախեան պատերազմում մեր ժողովրդի տարած յաղթանակով, աշխարհահռչակուեց ոչ բռնի թաւշեայ ժողովրդական յեղափոխութեամբ», - աւելացրեց Հայաստանի վարչապետը:

Lragir.am

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 100-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԹԱԹՈՒԼ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

1918 Թուականի Մայիսի 26-ի առաւօտեան լուծարուեց մի քանի չաբաթուայ կեանք ունեցած Անդրկովկասի Դաշնային Հանրապետութիւնը (նրա մէջ մտնում էր այսօրուայ անդրկովկասեան պետութիւնների տարածքը. ղեկավարում էին վրացիները, կովկասեան թաթարները՝ ադրբէջանցիներ, եւ հայերը, աւելի յստակ՝ վրաց մենշեւիկները, Թուրք Մուսաւաթը եւ ՀՅԴ-ն):

Անմիջապէս հետեւեց Վրաստանի անկախութեան հռչակումը, ինչը բարդ ընտրութեան առաջ կանգնեցրեց Թիֆլիսի Հայոց Ազգային խորհրդին եւ հայ քաղաքական կուսակցութիւններին: Խորհուրդը, որի կազմը փոփոխւում էր, կազմուած էր 15 անդամից՝ 6 հոգի ՀՅԴ-ից, 2-ական՝ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւնից, Հայ Սոցիալ-Դեմոկրատներ (էսդեկ), Հայ Սոցիալիստ-Յեղափոխականներ (էսէռ) եւ 3 հոգի ոչ կուսակցականներ: Խորհրդի նախագահը Աւետիս Ահարոնեանն էր ՀՅԴ-ից:

1918 Թուականի Մայիսի 26-ի առաւօտեան Ահարոնեանի մասնակցութեամբ սկսուեց եւ մի քանի ժամ շարունակուեց Հայոց Ազգային Խորհրդի նիստը, որի օրակարգի հիմնական կէտերից մէկը դիրքորոշում պարզելն էր «հայկական գաւառների» ապագայի հարցում:

Ըստ նիստի արձանագրութեան, որը պահւում է Հայաստանի Ազգային Արխիւում (ՀԱԱ, ֆոնդ 222, ցուցակ 1, գործ 141), հանդիպման ընթացքում չօչափուել եւ առաջարկուել են հետեւեալ վեց մօտեցումները.

1. Անտարբերութիւն դէպի հայկական գաւառները, միատեսակ քաղաքական անէացում – չի ընդունւում,

2. Հայաստանի անկախութիւն – ոչ ոք չի ցանկանում,

3. Ազգային Խորհուրդը թողնել նոյնութեամբ – ստանում է 3 ձայն, չի անցնում,

4. Նկատի ունենալով Անդրկովկասեան Միութեան քայքայումը՝ Ազգային Խորհրդի կամ ժողովի կողմից ընտրւում է նոր մարմին, որին ժամանակաւորապէս յանձնւում են կառավարչական գործառոյթներ հայկական գաւառների նկատմամբ (անկուսակցական Տիգրան Բէկզադեանի առաջարկը, ով նաեւ նախագահում էր այդ նիստը) – չի անցնում,

5. Ազգային Խորհուրդը իրեն յայտարարում է ժամանակաւոր կառավարութիւն (առաջարկի հեղինակը Աւետիք Սահակեանն էր ՀՅԴ-ից, որն ամիսներ անց դարձաւ Հայաստանի առաջին խորհրդարանի՝ խորհրդի նախագահը) – ստանում է 3 ձայն, նոյնպէս չի անցնում,

6. Նկատի ունենալով, որ Վրաստանի եւ Ադրբէջանի անկախութեան հրապարակումով լուծարւում է Անդրկովկասեան անկախութիւնը, Հայոց Ազգային Խորհուրդը ժամանակաւորապէս իր վրայ վերցնում է կառավարչական գործառոյթներ հայկական գաւառների նկատմամբ (առաջարկի հեղինակը հայ կադէտ՝ Սահմանադրական Ժողովրդավարական կուսակցութեան անդամ Լեւոն Թումանեանն էր) – ստանում է 7 ձայն – համարւում ընդունուած:

Այսպիսով, 1918 Թուականի Մայիսի 28-ից երկու օր առաջ Թիֆլիսի Հայոց Ազգային խորհրդի որեւէ անդամ կամ կուսակցութիւն չէր ուզում լսել Հայաստանի անկախութեան մասին:

1918-ի Մայիսի 28-ին Թիֆլիսի Հայոց Ազգային Խորհուրդը երկրորդ քուէարկութեամբ ընդունեց Թուրքերի վերջնագիրը եւ Բաթում ուղարկեց պատւիրակութիւն, որն էլ Յունիսի 4-ին Օսմանեան կայսերական կառավարութեան հետ կնքեց Հաշտութեան եւ Բարեկամութեան պայմանագիր Հայաստանի Հանրապետութեան անունից:

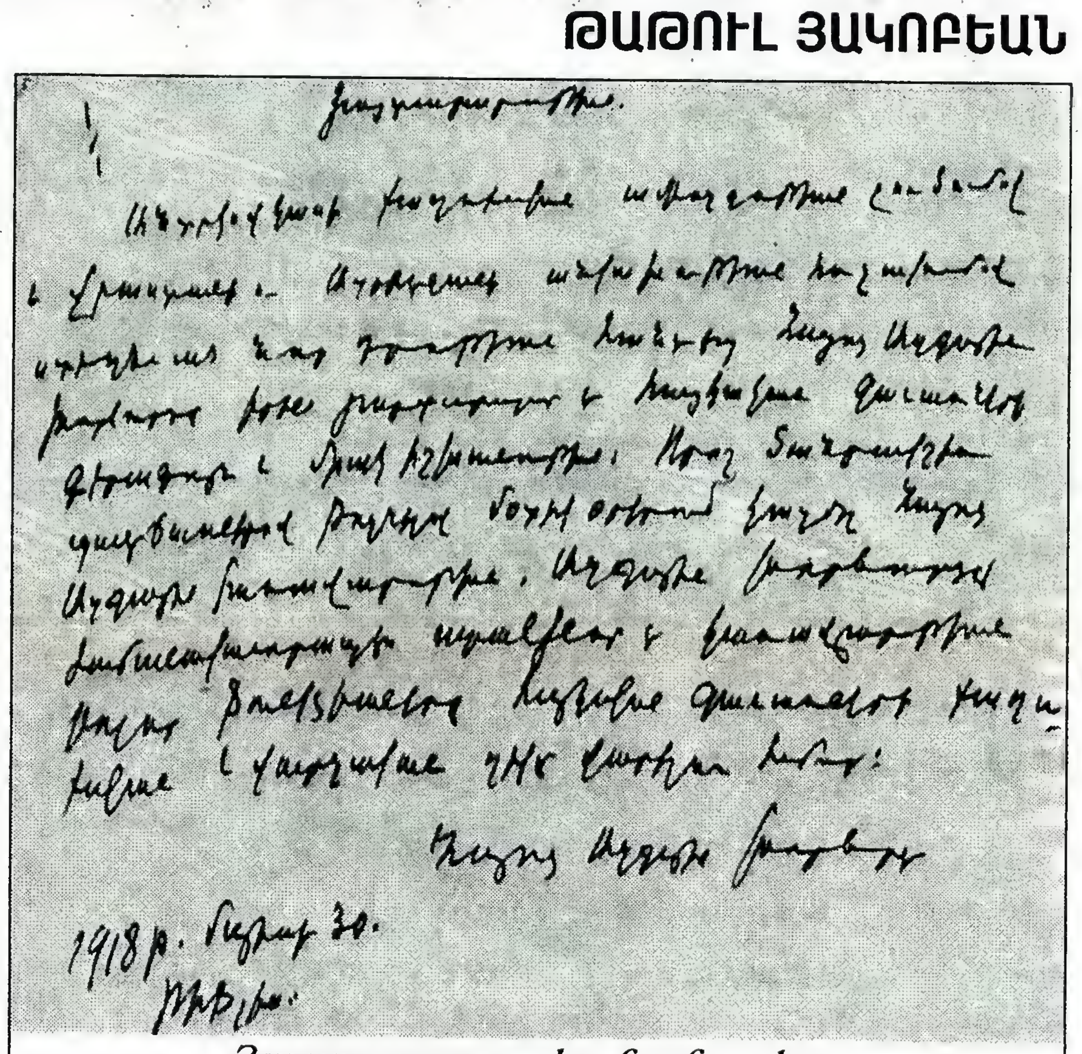

Յայտարարութեան բնագիրը

Մայիսի 28-ի առաւօտեան Հայոց Ազգային Խորհուրդն ու օրուայ հիմնական քաղաքական ուժը՝ ՀՅԴ-ն, քուէարկութեամբ դէմ էին արտայայտուել Հայաստանն անկախ հռչակելու Թուրքերի վերջնագրին:

ՀՅԴ-ում անկախութեանը դէմ էր 8 հոգի, կողմ՝ 2:

Նոյն օրը, երբ ՀՅԴ-ականներ Ալեքսանդր Խատիսեանն ու Յովհաննէս Քաջազնունին, ովքեր ժամ առաջ էին վերադարձել Բաթումից (որտեղ Անդրկովկասեան պատուիրակութեան կազմում բանակցութիւններ էին վարում Թուրքերի հետ), յորդորեցին կուսակիցներին, որ Հայաստանի անկախութեան հռչակումն ու Թուրքերի հետ բանակցելու վերջնագիրն ընդունելն այլընտրանք չունեն, կուսակցութիւնը նոր քուէարկութիւն կազմակերպեց, որտեղ 9 կողմ եւ 1 դէմ քուէով ընդունուեց Թուրքերի վերջնագիրը:

Ապա տեղի ունեցաւ նոր քուէարկութիւն Թիֆլիսի Հայոց Ազգային Խորհրդում, որը 8 կողմ եւ 6 դէմով ընդունուեց Թուրքական վերջնագիրը:

Բազմակուսակցական մարմնում ձայները բաժանուեցին այսպէս.

ՀՅԴ՝ 6 կողմ,

Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւն՝ 2 կողմ,

Սոցիալ Դեմոկրատներ՝ 2 դէմ,

Սոցիալիստ Յեղափոխականներ՝ 2 դէմ,

Անկուսակցականներ՝ 2 դէմ:

Ահա այսպէս ընդունուեց Թուրքական վերջնագիրը, եւ նոյն օրն իսկ Խատիսեանը, Քաջազնունին եւ Պապաջանեանը կրկին ուղեւորուեցին Բաթում՝ Թուրքերի հետ բանակցելու:

Հայաստանի անկախութեան տեքստը՝ առանց «անկախութիւն» եւ «հանրապետութիւն» բառերի, ընդունուեց 1918-ի Մայիսի 30-ին:

Յայտարարութիւնը

Անդրկովկասի քաղաքական ամբողջութեան լուծումով եւ Վրաստանի ու Ադրբէջանի անկախութեան հռչակումով ստեղծուած նոր դրութեան հանդէպ, Հայոց Ազգային Խորհուրդը իրեն յայտարարում է հայկական գաւառների գերագոյն եւ միակ իշխանութիւն: Որոշ ծանրակշիռ պատճառներով թողնելով մօտիկ օրերը կազմել հայոց ազգային կառավարութիւն, Ազգային Խորհուրդը ժամանակաւորապէս ստանձնում է կառավարական բոլոր գործառոյթները՝ հայկական գաւառների քաղաքական եւ վարչական ղեկը վարելու համար:

Հայոց Ազգային Խորհուրդ, 1918թ. Մայիս 30, Թիֆլիս

Սիվիլնէթ

19 Յունուար 2018

ՊԱՆԴՈՐԱՅԻ ԱՐԿՂԸ ԲԱՑՈՒԵՑ. ԱՊՕՐԻՆԻ ՀԱՐՍՏԱՑԱԾՆԵՐԻ ԲԱՑԱՅԱՅՏՈՒՄԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՒՈՒՄ Է. *ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ*

Ժողովուրդ օրաթերթը գրում է. «Նիկոլ Փաշինեանի գլխաւորած կառավարութիւնը Հայաստանում կոռուպցիայի դէմ պայքարի ուղղութեամբ տեսանելի քայլեր է անում: Դեռ Մայիսի 19-ին Հայաստանի Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան (ԱԱԾ) տնօրէն Արթուր Վանեցեանը լրատուամիջոցների ղեկավարների հետ հանդիպման ժամանակ յայտնել էր, որ առաջիկայում կոռումպացուած ու ապօրինի հարստացածները պատասխանատուութեան կ'ենթարկուեն: ԱԱԾ տնօրէնը նաեւ խոստացել էր, որ այդ ուղղութեամբ յստակ քայլերը կը մեկնարկեն Մայիսի 23-ից: *Ժողովուրդ* օրաթերթին յայտնի դարձաւ, որ արդէն կան բերման ենթարկուածներ, ընդ որում՝ նրանց թիւն անցնում է 20-ից: Աւելին՝ այդ անձիք հանդիսանում են խոշոր ընկերութիւնների աշխատակիցներ: Սակայն ըստ մեզ հասած լուրերի բերման ենթարկուածների թիւը այսքանով չի աւարտուի, քանի որ կծիկը գնալով չատանում է: Սակայն ԱԱԾ լրատուական ծառայութիւնից չմանրամասնեցին՝ կոնկրէտ ովքեր են բերման ենթարկուածները: Միայն տեղեկացրին, որ կատարւում է քննութիւն, արդէն իսկ կան բերման ենթարկուածներ, եւ առաջիկայում կը ներկայացուեն գործով այլ մանրամասներ:»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՀԿ-Ն ՅԱՆՁՆՈՒԵՑ

«Քաղաքական գործընթացներ են, մի զարմացէք: Որեւէ մէկը երաշխաւորուած չէ, որ միշտ պէտք է լինի իշխանութիւն», Մայիսի 30-ին խորհրդարանում լրագրողներին ասել է ՀՀԿ խմբակցութեան ղեկավար Վահրամ Բաղդասարեանը՝ անդրադառնալով ԱԱԾ կողմից ՀՀԿ-ական պատգամաւոր Սամուէլ Ալեքսանեանի բիզնէսներում կատարուող ստուգումներին:

Վահրամ Բաղդասարեանը չի բացառել, որ ՀՀԿ-ն կարող է խորհրդարանում փոքրամասնութիւն կազմել: «Եթէ իշխանութիւն չես, կարող ես նաեւ այդ վիճակում յայտնուել», ասել է նա:

Վահրամ Բաղդասարեանի խօսքում արդէն չկայ այն վստահութիւնը, որն առկայ էր ՀՀԿ-ականների մօտ երկու օր առաջ, երբ նրանք պնդում էին, որ կուռ են եւ պահպանելու են մեծամասնութիւնը: Սակայն Նիկոլ Փաշինեանի Մայիսի 29-ի կոշտ յայտարարութիւնից յետոյ, որում նա յորդորում էր չխաբուել ժպիտներին եւ սիրուն համերաշխութեանը, ՀՀԿ-ականները զգաստացան:

ԱԱԾ սկսած ստուգումներն ու բացայայտուած սխեման ամենախոշոր օլիգարխներից մէկի՝ Սամուէլ Ալեքսանեանի բիզնէսներում դարձաւ վարչապետի յայտարարութեան շարունակութիւնը: Այս սխեման արդէն իսկ դատավճիռ է ՀՀԿ-ի համար, քանի որ այն ստեղծուել է իշխանութեան թոյլտուութեամբ ու հովանաւորութեամբ՝ ապահովելու ՀՀԿ-ի ստուերային գանձարկղը:

Նիկոլ Փաշինեանի յայտարարութիւնից յետոյ երկու պատգամաւորներ դուրս եկան ՀՀԿ խմբակցութիւնից, եւ այդ ընթացքը շարունակուելու է, որից յետոյ ՀՀԿ-ն կորցնելու է մեծամասնութիւնը: Այսինքն՝ պատգամաւորների այն քանակը, որը հնարաւորութիւն է տալիս միանձնեայ օրէնքներ ընդունել կամ մերժել:

Խօսքը մասնաւորապէս գործարար պատգամաւորների մասին է, որոնք ՀՀԿ-ում մնալու երկու պատճառ ունէին՝ սեփականութեան պաշտպանութիւն եւ արտօնութիւններ: Ներկայում, երբ փակուել են աւանդական սխեմաները, եւ ՀՀԿ-ն այլեւս չի տալիս այդ երաշխիքները, նրանք երկու ճանապարհ ունեն՝ կամ ենթարկուել հանրային օրակարգին ու կատարել պետութեան ու հանրութեան առջեւ բոլոր պարտաւորութիւնները, այդպիսով լուծելով իրենց խնդիրները, կամ նրանց խնդիրները լուծուելու են այլ ձեւով:

Նոր կառավարութիւնը յայտարարում է ստուերային վճարների, ստուերային սխեմաների ու արտօնութիւնների վերացման մասին, որի դէպքում անիմաստ է դառնում անդամակցութիւնը ՀՀԿ-ին:

Վահրամ Բաղդասարեանն ասել է նաեւ, թէ ՀՀԿ-ն գաղափարական կուսակցութիւն է: Այդպիսին դառնալու համար ՀՀԿ-ն պէտք է կորցնի իր մեծամասնութիւնը ԱԺ-ում եւ գոնէ այդ հանգամանքի բերումով ծառայի հանրային օրակարգին՝ չխոչընդոտի համակարգային օրէնքների ու որոշումների ընդունմանը՝ խորհրդարանի ցրում, արտահերթ ընտրութիւնների անցկացում:

Lragir.am

ԱՐՏԱՀԵՐԹ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՏԵՂԻ ԵՆ ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ՝ ԱՆԿԱԽ ՀՀԿ-Ի ԿԱՄՔԻՑ. ՏԻԳՐԱՆ ԱՒԻՆԵԱՆ. *NEWS.AM*

Ժողովուրդը պատրաստւում է արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւններին, եւ այդ ընտրութիւնները տեղի են ունենալու՝ անկախ ՀՀԿ-ի կամքից: Այս մասին Մայիսի 27-ին Լոռու մարզում ՍՄԱՐԹ կրթական կենտրոնում լրագրողների հետ զրոյցում նշեց Հայաստանի փոխվարչապետ Տիգրան Աւինեանը:

Հարցին, թէ դա ի՞նչ եղանակով է արուելու՝ հաշուի առնելով, որ Սահմանադրութիւնը սահմանափակ հնարաւորութիւններ է նախատեսում ԱԺ-ն ցրելու համար, փոխվարչապետը կարճ պատասխանեց. «Կան տարբեր մեխանիզմներ»:

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

ԽՈՀԵՐ

ՔԱՐԼ ՄԱՐՔՍ
(Ծննդեան 200-ամեակին առիթով)

ՅԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

3. ԻՆՉՈ՞Ւ ՄԱՐՔՍԻ ՈՒՍՄՈՒՆՔԸ ԱՆՏԵՍՈՒԱԾ ԵՒ ԱՐՀԱՄԱՐՀՈՒԱԾ Է

Եթէ Համայնավարութեան մասին Մարքս յստակ կողմնորոշումներ չէ ունեցած՝ ինչպէս նշուեցաւ վերը, ինչո՞ւ անոր անունը անպայմանօրէն պիտի վարկաբեկուէր: Պատճառը աւելի քան յստակ է: Մարքսի գրութիւնները ըլլալով դրամատիրութեան քննական վերլուծութիւնը, անոնք, ինքն ըստ ինքեան, կը բացայայտեն ներկայ հասարակութեան ամբողջ խնդիրները: Իսկ երբ ներկան հասկնալի դառնայ բոլորին եւ մարդկութիւնը ոտքի կանգնի պահանջելու հաւասարութիւն, դրամատիրութիւնը պարզապէս անկարող պիտի ըլլայ շարունակել իր երթը՝ պիտի կործանուին հարուստները, պիտի վերանայ աղքատութիւնը:

Հայաստանի ամբողջ հարցերը այսօր կրնային լուծուիլ մարքսիզմի իրական հասկացողութեամբ, մինչ արդէն հարիւր տարի է կը շարունակուի Մարքսի հեղինակազրկումը:

Մշակութաբան Վարդան Ազատեան 2012-ին լաւագոյն կերպով կը համառօտագրէ այս կէտը. «Այսօր Հայաստանում Մարքս հրատարակելն առնուազն անպատեհ, եթէ չասենք անհեթեթ է թւում: «Մարքսը» հայաստանեան ներկան սահմանող ու հետապնդող մի ուրուականի անուն է: Տանրաբեռնուած Խորհրդային ամբողջատիրութեան փորձից բխող բացասական ներիմաստներով, «Մարքսը» շարունակում է բացասականօրէն իր գործուն ազդեցութիւնն ունենալ մեր այսօրը կառուցելու եւ ըմբռնելու գործում. «Մարքսը» հայաստանեան ներկայի նեգատիւի անուն է: Զաւեշտալի չէ՞ արդեօք, որ այսօր իւրաքանչիւր հայաստանցու առերեսած գերխնդիրը՝ հասարակական անարդարութիւնն իր ամենատարբեր դրսեւորումներով, եղել է հէնց այն հարցը, որն ըմբռնելու եւ յաղթահարելու գործում թերեւս մեծագոյն ներդրումը պատկանում է մի մարդու, ում անունն իսկ տալը այսօր անհեթեթ է թւում:»(1)

Կը վախնանք այսօրուան հասարակակարգը կոչել իր անունով՝ դրամատիրական (capitalist) հասարակակարգ:

Ներկայիս, Մարքսը կը հնչէ աւելի քան այժմէական: Լոկ քանի մը օրինակ.

1. Համաձայն Մարքսի, ապրանքային ֆեթիշիզմի պատճառով մարդոց միջեւ յարաբերութիւնները կը միջնորդուին իրերու միջեւ յարաբերութիւններով: Մարդկային ենթակայական յարաբերութիւնները կը վերածուին առարկայականի. անոնք կը նիւթարկուին:

Այս երեւոյթը կը գործադրուի մեր առօրեայ կեանքի իւրաքանչիւր քայլափոխին.

ա. Աւանդական Սփիւռքի անդամները գիրար կը ճանչնան կուսակցութիւններուն միջոցով՝ անկախ անձի արժէքէն: Անձը իր արժէքը կը ստանայ կուսակցութենէն: Աւանդական սփիւռքահայուն համար անհրաժեշտ է իմանալ խօսակիցին կուսակցական պատկանելութիւնը եւ անոր ընդմէջէն կատարել որակաւորումներ, ընտրութիւններ, եւ մանաւանդ՝ պարտադիր անտեսումներ ու անխօս յարձակումներ: Յարաբերութիւններու միջնորդը կուսակցութիւնն է:

բ. Արդի բանասիրութիւնը, երաժշտագիտութիւնը, արուեստագիտութիւնը կը մերժէ մարդկային մտածողութեան գոյութիւնը «ուսումնասիրութիւն»-ներուն մէջ: Այստեղ բնաւ նկատի չունիմ մատենագիտութիւններն ու ժամանակագրութիւնները, այլ այս նոյն տեղեկութիւններուն վրայ հիմնուած շարադրութիւնները՝ որոնք կ'անուանուին ուսումնասիրութիւն եւ հիմքը կը կազմեն տոքթորականներուն եւ գիտական արտադրանքներուն: Անոնց ճանաչողութեան առարկան կը հանդիսանայ «փաստ»-ը կամ «աղբիւր»-ը: Իսկ այս առարկաները ստեղծողները քաջատեղեակ են կացութեան: Անոնք գիտեն՝ որ երբ յաջողին ստեղծել «փաստ»-ը, արդի բանասիրութիւնը զայն պիտի ընդունի իբրեւ առարկայական «աղբիւր»: Կարդացէ՛ք այսօրուայ Սփիւռքի մամուլին քննախօսականները եւ մամուլի հաղորդագրութիւնները: Բոլորն ալ տուեալ միութիւններուն կողմէ արտադրուած գրութիւններ են՝ իրենց սեփական եսը գովաբանող: Եւ առանց դժուարութեան կը յայտնուին անհամար մտաւորականներ, որոնք այդ «փաստ»-երուն վրայ կը համադրեն պատմութիւններ, առանց մտածելու «փաստ»-երու դրդապատճառներուն եւ զանոնք արտադրած բնաբաններուն մասին, քանի որ ասիկա իրենց գործը չեն նկատեր: «Փաստ»-ը դարձած է ֆեթիշ:

գ. Սփիւռքահայութիւնը ծանօթ է հինգ-աստղանի պանդոկներու պարահանդէսներով եւ ճաշկերոյթներով: Ինչպէ՞ս տեղի կ'ունենայ սփիւռքահայերուն յարաբերութիւնները այնտեղ: Առաջնային կարեւորութիւն կ'ունենան կիներուն եւ տղամարդոց զգեստները, փայլուն կօշիկները, կիներուն զարդեղէնները եւ մատանիները: Որեւէ թերացում կը դառնայ օրուան խօսակցութեան նիւթը: Ապա կու գան ապսպրանքները: Որքան հարուստ է անձը, այնքան աւելի պէտք է ինքզինք ցուցադրէ յաւելեալ թանկարժէք խմիչքներու ապսպրանքով: Զգեստը, կօշիկը, զարդեղէնը, խմիչքը կը դառնան մարդկային յարաբերութիւններուն չափանիշը:

2. Արժէքը սպառողականէն (use value) փոխադրելով փոխանակայինին (exchange value), կարելի կ'ըլլայ կատարել ամէն տեսակ խեղաթիւրում՝ ի նպաստ դրամական կուտակումի: Քանի մը օրինակ մեր կեանքէն.

ա. Մարդկութիւնը իր ծնունդէն ի վեր կը խմէր ջուր: Յանկարծ տեսանք որ հնարուեցան աշխարհի ամենէն վնասակար խմիչքները՝ փեփսի-քոլան եւ իր արբանեակները, որոնք ծանուցուեցան իբրեւ կենսարար եւ օգտակար խմիչքներ: Վնասակար խմիչքը՝ շնորհիւ փոխանակային արժէքին, փոխարինեց ամենէն առողջ խմիչքին՝ ջուրին:

Հողագործութեան գիւտին շնորհիւ մարդիկ կը կշտանային իրենց ցանած առողջարար գետնախնձորով: Այսօր, մարդիկ կը կշտանան քիմիական բաղադրիչներով ներծծուած գետնախնձորի ամենէն արհեստական տեսակով՝ չիփսով: Վնասակար չիփսը՝ շնորհիւ փոխանակային արժէքին, փոխարինեց առողջ գետնախնձորին:

բ. Ազգը՝ ազգ է իր ծնունդով ու փորձառութեամբ: Հիմա հայութեան մօտ նորաձեւութիւն դարձած է ազգութիւնը եւ բնիկութիւնը չափանշել ԴՆԹ-ով (DNA): ԴՆԹ-ի տարրալուծումը կ'որոշէ ազգութիւնը: Հայ կրնաս դառնալ, եթէ նոյնիսկ տեղեակ անգամ չես հայ ըլլալէդ եւ ինքզինքդ բնական կը զգաս իբրեւ ֆրանսացի: Փորձառութենէն անդին գտնուող ԴՆԹ-ն՝ շնորհիւ փոխանակային արժէքին, փոխարինեց փորձառութեան վրայ հիմնուած ազգին: Ազգը դարձաւ ԴՆԹ:

գ. Գրողները եւ արուեստագէտները գնահատելու չափանիշ մը դարձած է մրցանակը: Մրցանակով հանրութիւնը կը գնահատէ գրողը: Մրցանակը կը փոխարինէ գաղափարին: Նակիպ Մահֆուզ չկարդացողը զինք կը ճանչնայ իբրեւ Նոպէլ մրցանակակիր, իսկ կարդացողն ալ վստահ է անոր արժէքէն՝ շնորհիւ Նոպէլ մրցանակին: Նոպէլ մրցանակը՝ շնորհիւ փոխանակային արժէքին, փոխարինեց Մահֆուզի գրական արժէքին:

3. Մարքսի բանուոր-աշխատաւորական դասակարգի ըմբռնումը ստացաւ աւելի վտանգաւոր տարողութիւններ: Օրինակ՝ համացանցը (Internet): Համաձայն պաշտօնական տուեալներու, 2016 թուականին համացանց գործածած է աշխարհի բնակչութեան 47%-ը: Համացանցի գործածութեան շնորհիւ հսկայական շահոյթներ կ'ապովեն Google, Microsoft, համացանցի սեփականատէրերը, մարքեթինկի ընկերութիւնները եւ այլն: Մենք բոլորս դարձած ենք բանուորներ. կը վճարենք համացանցի միացումի համար, համացանցի միջոցով կը գնենք բոլոր սպառողական ապրանքները, նպաստելով ընկերութիւններու յաւելեալ արժէքի գոյացումին, այսինքն՝ մենք ինքներս դառնալով յաւելեալ արժէքի արտադրողներ, վերածուած կ'ըլլանք աշխատուժի եւ փրոլեթարիական դասակարգի: Թէեւ մեզի կը թուի թէ մեր սեփականութիւնը կը հանդիսանայ արտադրամիջոցը՝ համակարգիչը, ինչպէս նաեւ ազատ խօսքը Facebook-ի միջոցով, իրականութեան մէջ բոլոր արտադրամիջոցները կը գտնուին ընկերութիւններու ձեռքը: Անոնց սեփականութիւնն է համացանցի ամբողջ թեքնոլոժին, որոնելու գործիքները (search engines), Facebook-ը, Twitter-ը, ել-հասցէները եւ համակարգիչ-համացանցի հետ առնչուող իւրաքանչիւր մանրամասնութիւն: Երբ որ փափաքին, կրնան մեզմէ կտրել այս «ծառայութիւն»-ները եւ մենք անոնց առջեւ կը մնանք անկարող:

4. 2007-ին դրամատիրութեան յաջորդական ճգնաժամն էր: Հասկցող-չհասկցող խօսեցաւ: Պէտք էր խօսիլ: Լրատուամիջոցները պէտք է խօսէին, թէեւ Մարքս շատոնց ճգնաժամին կազմական վերլուծութիւնը տուած էր *Դրամագլուխի* երրորդ հատորի 13-րդ գլուխին մէջ՝ «Շահոյթի չափաքանակի անկումի հակուածութեան օրէնքը»: Համաձայն Մարքսին, ճգնաժամերը կը հանդիսանան դրամատիրութեան բնորոշիչ եւ անխուսափելի յատկութիւններէն մէկը:

5. Դրամատիրութիւնը կը ծաւալուի փոքր ձեռնարկութիւններու վերացումի հաշուին: Վահան Իշխանեան կը նշէ, թէ ինչպէս Երեւանի սուփերմարքէթները կը խափանեն փոքր խանութները. «Որտեղ առեւտուրը թէժ է, խանութները շատ են, գործարար Սամուէլ Ալեքսանեանը բերել-տնկացրել է ֆուտբոլի դաշտի չափ հրէշ-հանրախանութ Երեւան Սիթի, որ տասնեակ խանութներ կուլ է տալիս: Երեւանի ամենաաշխոյժ շուկաներում, ամենաբանուկ տեղերում բացուեցին Երեւան Սիթիներ՝ Նորքի զանգուածում, Երրորդ մասում, Չէյթունում, Դաւիթաշէնում, Կոմիտասի շուկայի մօտ, Մաշտոցի պողոտայում, Աջափնեակում (Կայզեր սուպերմարքէթը) եւ այլն: Հազարաւոր ընտանիքների խանութները փակուեցին, ու ի՞նչ արեցին նրանք, պարզ չի՞ որ շատերը արտագաղթեցին:»(2)

6. Աշխարհի մէջ կայ բաւարար ուտելիք բոլոր բնակիչներուն համար: Նոյնիսկ դրամատիրական ընկերութիւնները կ'արտադրեն այնքան ուտելիք, որ կրնայ բաւարարել ամբողջ աշխարհը:

Institution of Mechanical Engineers ընկերութիւնը 2013-ին կը հրապարակէ համառօտ հետազօտութիւն մը, ուր կը շեշտէ՝ թէ աշխարհի ուտելիքի արտադրութեան 30-50%-ը (1.2–2 միլիառ թոն) երբեք չի հասնիր մարդու ստամոքսը, չհաշուելով ասոր հետ կապուած հսկայ քանակութեամբ հողի, ուժանիւթի, պարարտանիւթի եւ ջուրի վատնումը(3): Պատճառը, որուն մասին չի խօսիր ուսումնասիրութիւնը, շատ պարզ է: Ուտելիք արտադրողը չէ հետաքրքրուած անոր սպառողական արժէքով, այսինքն՝ ուտելիքով: Իրեն համար գոյութիւն ունի միայն փոխանակային արժէք, այսինքն՝ դրամ: Երբ փոխանակային արժէքը կը համալրէ իր պարտականութիւնը, արտադրողին համար գործակատարութիւնը վերջացած է եւ պէտք է անցնի յաջորդ փոխանակային արժէքի իւրացումին:

7. Բարեգործութիւն: Մարքսի շնորհիւ կարելի է հասկնալ հանրային հռչակաւոր բարեգործներուն իրական դիմագիծը, ինչպէս՝ Ռոքֆելլը, Ալեքսանդր Մանթաշեան, Քըրք Քըրքորեան, Գագիկ Ծառուկեան, Նակիպ Սաուիրըս եւ այլն: Անոնք երբեք իրենց դրամագլուխէն նուիրատուութիւն չեն ըներ: Բարեգործական դրամը կը կազմէ իրենց իւրացուցած հսկայական յաւելեալ արժէքին մէկ մասը եւ նպատակ ունի աւելցնել դրամական շահոյթը, բարեգործութիւնը դարձնելով ինքնածանուցումի ազդեցիկ միջոց մը (տեսէ՛ք ինչպէս Ծառուկեան ստեղծած է իր ինքնապատկերը բարեգործութեան ընդմէջէն) եւ վերածելով մարզական, կրթական եւ այլ ոլորտներու վրայ իշխանութիւն տարածելու լաւագոյն գործիք մը, որ, վերջ ի վերջոյ, պիտի ծառայէ հաստատելու դրամատիրական գերակայութիւնը(4): Բարեգործութիւնը՝ որ իր մէջ կը պարունակէ զոհողութեան գաղափարը, իրականութեան մէջ աղբիւր մըն է շահագործումի:

Կարելի է հարցը ներկայացնել շատ աւելի պարզ լեզուով: Օրինակ, Երուանդ Օտեան կը պատմէ յիշատակ մը: 1896-ի տարեվերջին փախստական կը գտնուէր Յունաստան: Քիչ ետք հայ գաղթականներու ստուար խումբեր կը հասնին այնտեղ՝ փախչելով Պանք Օթթոմանի ահաբեկչութեան յաջորդած ջարդերուն, եւ կը տեղադրուին վրաններու տակ Ֆալէրոյի մէջ: Կը կազմուի Յանձնախումբ մը, որուն ատենապետը կ'ըլլայ Օտեան: Յանձնախումբը անընդհատ կը յայտնուի դրամական դժուարութիւններու առջեւ: Օտեան կը պատմէ.

«Այդ միջոցին մեզի օգնութեան հասաւ Եգիպտահայ մը, Գրիգոր էֆ. Մէօհթէմէթեան, Զակազիկ հաստատուած՝ բնիկ Թօքաթցի հայ մը, որ կրցած էր այնտեղ հարստութիւն դիզել եւ Յունաստան եկած էր օդափոխութեան:

«Օր մը, հետաքրքրութեան համար, այցելած էր վրանի տակ բնակողներուն եւ ահա՛ իր սրտին խորը հնչած էր ցեղին ձայնը, եւ այդ մարդը որ երկար տարիներէ ի վեր հայրենի հողէն հեռու, օտարութեան մէջ, մոռցած էր իրենները, յանկարծ զգածուած էր տեսնելով անոնց տարապայման թշուառութիւնը:

«Իր այցելութենէն ետքը եկաւ մեզի գտաւ, հարցուց թէ ինչպէ՞ս կը կերակրէինք այդ թշուառները եւ երբ մեր հասոյթի աղբիւրները բացատրեցինք իրեն՝ յօժարակամ յանձնառու եղաւ օրական հինգ ոսկի վճարել եւ այս կերպով, մինչեւ իր Եգիպտոս վերադարձը, կարծեմ 80-90 ոսկիի մօտ գումար մը վճարեց:

«Սիմոն Մանիկեան, որ դրամները ամէն օր բաշխելու պաշտօնը ունէր, նախախնամութենէ ղրկուած մարդ մը կը նկատէր Մէօհթէմէթեանի եւ զայն «Աստուծոյ Մարդը» կ'անուանէր:

«Յետոյ, տարի մը ետքը, երբոր Եգիպտոս կը գտնուէի, պատուելի Նշան Քէչիչեանի հետ յատկապէս Զակազիկ գացինք «Աստուծոյ Մարդը» տեսնելու:

«Մարդը պարզապէս վաշխառութիւն կ'ընէր ➪ 4

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 24 Յունիս 2018

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի Ս. Պատարագ:

Յաւարտ Ս. Պատարագի, հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի *ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐՈՒ* հոգւոցն ի հանգիստ, որոնք կախաղան հանուեցան եւ նահատակուեցան 1915-ին, Կ. Պոլսոյ մէջ:

Ս. Պատարագի սկիզբ առաւօտեան ժամը 10:00-ին

Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց

Սալահ Էլ-տին հրապարակէն ժամը 8:45-ին

Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն ժամը 9:00-ին

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

3 ➩

ՔԱՐԼ ՄԱՐՔՍ (ծննդեան 200-ամեակին առիթով)

հոն ու հողագործ Ֆէլլահները կը կեղեքէր:»(5)

Այստեղ բարեգործ մեծահարուստը ներկայացուած է ուղղակի իմաստով՝ Աստուծոյ մարդ եւ կեղեքիչ: Այսօր, կեղեքիչի տիպարը վերացած է՝ հիմքը մնալով նոյնը: Աշխատաւորական-բանուորական-պաշտօնէական հսկայ դասակարգ մը կը գործէ, առանց կեղեքուած ըլլալու զգացողութիւնը ունենալու, աննկատօրէն ծառայելու Աստուծոյ մարդուն:

Այս բոլորը ուրուագծային կերպով ցոյց կու տայ Մարքսի գաղափարական գոյութիւնը մեր ամէնօրեայ կեանքին մէջ: Մարքսով կարելի է յստակօրէն տեսնել ներկայ դարաշրջանի խորքային առանձնայատկութիւնները: Մարքսիզմը վտանգ մըն է աշխարհի բնակչութեան 1% ընտրելախաւի գոյութեան համար: Այս պատճառով, ընտրելախաւը՝ որուն տիրութեան տակ կը գտնուի աշխարհի իշխանութիւնը, յաջողած է վարկաբեկել նոր շրջանի մարդկային միտքի ամենէն թափանցող մտածողներէն մէկը:

(Վերջ 2)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Կարլ Մարքս, «Ապրանքի ֆետիշային բնոյթն ու նրա գաղտնիքը», Վարդան Ազատեանի նախաբանը, *Ռեւիզոր*, 5 Յունիս 2012, http://www.arteria.am/hy/1338896138:

2. Վահան Իշխանեան, «Սուպէրմարքէթ-հրէ՞շ, թէ՞ սահմանդրութիւն. Ազատականների 25-ամեայ վերարտադրութիւնը ոչնչացնում է երկիրը», 10 Սեպտեմբեր 2015, https://vahanishkhanyan.wordpress.com/2015/09/10/liberal/:

3. *Global Food*: *Waste Not, Want Not*, London: Institution of Mechanical Engineers, 2013, p. 2:

4. Այս մեքանիզմի կիրառութեան մասին տե՛ս՝ «Բարեգործութիւն՝ յաւելեալ արժէքով», *Ջահակիր*, 29 Յունուար 2015, թիւ 1738 - 26 Մարտ 2015, թիւ 1741:

5. Երուանդ Օտեան, «Տասներկու տարի Պոլսէն դուրս 1896-1908», *Ժամանակ*, 13/26 Սեպտեմբեր 1912, Դ. տարի, թիւ 1216, էջ 1:

1 ➩

ԱՐՑԱԽ ԵՒ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ

ժողովուրդն է որ ոտքի պիտի կանգնի: Արցախեան իշխանութիւնները՝ ըլլալով ինքնուրոյն միաւոր մը եւ տիրելով սեփական լրատուամիջոցներու ամբողջ լծակներուն վրայ, կրցած էին համոզել բնիկ ժողովուրդին, որ միայն իրենք ընդունակ են պաշտպանել հողերը իսկ որեւէ Յեղափոխութիւն կրնար առաջնորդել հողային կորուստներու:

*ՍիվիլՆէթ*ի լրագրող Թաթուլ Յակոբեան կ'այցելէ Ստեփանակերտ, Շուշի եւ Յադրութ եւ Մայիս 7-ին կը պատրաստէ չատ հետաքրքրական տեսագրութիւն մը՝ *Արցախի արձագանքը Սերժի հեռանալուն, Նիկոլի եւ Թաւշեայ Յեղափոխութեան յաղթանակին*: Այնտեղ զրուցակիցները կը խօսին իշխանական դաւերու մասին: Արցախի Ազգային Վերածնունդ կուսակցութեան անդամ, քաղաքագէտ Տիգրան Գրիգորեան կը տեղեկացնէ. «Տարբեր տեղերից ինձ հարցնում են այս օրերին թէ արդեօք ճի՞շտ է որ Նիկոլ Փաշինեանը հանդիպել է Արցախում ծառայող զինուորների ծնողների հետ եւ ասել որ չարժման յաղթանակից յետոյ նրանց երեխաներին յետ են կանչելու:»

Գրիգորեան կը չարունակէ. «Ընդհանուր առմամբ պէտք է հասկանալ, որ Արցախեան հասարակութիւնը փակ հասարակութիւն լինելուց բացի նաեւ ոստիկանական հասարակութիւն է, այսինքն էստեղ տոտալ ոստիկանական վերահսկողութիւն է, մարդկանց տարբեր ստատուսներ գրելու համար կարող են անհանգստացնել:»

Ինչպէս արցախցի երաժիշտ Ջուլիէտա Առուստամեան կը բացատրէ Թաթուլ Յակոբեանին, Արցախը դիտաւորեալ վերածուած է ոստիկանական տարածութեան. «Մեզ մօտ՝ Արցախում, ընդունուած չէ քաղաքական թեմաներով բացայայտ խօսել, արտայայտել զգացմունքներն ու մտքերը: Կային մարդիկ, որ ուրախացել էին, սոցիալական ցանցերում կիսւում էին միմեանց հետ, հեռախօսով զրոյցներում, հանդիպելու ժամանակ արտայայտւում: Փողոցում ոչ մի կերպ չէր արտայայտւում, կարծես Հայաստանում ոչինչ տեղի չէր ունեցել:»

Հայկ Ղազարեան կ'աւելցնէ. «Նպատակաուղղուած քարոզչութիւն էլ ա եղել, այսինքն՝ ֆէյք, կիսաֆէյք էջեր, ինչ-որ ֆոտոշոպով, Փաշինեանին [դէմ]:»

Փաշինեան կը հանդիսանար Հայաստանի առաջին ղեկավարը՝ որուն անունը չէր կապուած չէր ղարաբաղեան պատերազմին հետ: Տէր-Պետրոսեան-Քոչարեան-Սարգսեան եռեակին «մասնակցութիւն»-ը բոլորին յայտնի է, ուրիշ հարց թէ ինչ նպատակներ կը հետապնդէր այդ մասնակցութիւնը եւ ինչ նիւթական ու իշխանական շահեր կը խոստանար անոնց: Փաշինեանի ոչ-ղարաբաղեան անցեալը եւս օգտագործուեցաւ սեւցնելու համար իր անունը: Արցախի Ազգային Ժողովի պատգամաւոր (Վերածնունդ Խմբակցութիւն) Հայկ Խանումեան կը բացատրէ Թաթուլ Յակոբեանին. «Կարծրատիպ կայ Արցախում, որը ձեւաւորուել է երեւի նաեւ Հայաստանի իշխանական քարոզչութեան շնորհիւ, որ եթէ Հայաստանում արցախցի չլինի իշխանութեան գլուխ, ապա խնդիրներ կ'առաջանան արցախեան հիմնախնդրի հետ: Այս վախը կամ կարծրատիպը նստած են մարդկանց ուղեղներում. շատերի, եւ շատերի արձագանքը հիմնականում պայմանաւորուած է դրանում:»

3. ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՑԱԽ

Վարչապետի պաշտօնի ընտրութենէն մէկ օր ետք՝ Մայիս 9-ին, Շուշիի ազատագրումի տարելիցին առիթով Նիկոլ Փաշինեան կ'այցելէ Արցախ: Պէտք է փարատէր վերոյիշեալ թիւրիմացութիւնը:

Պաշտօնական հանդիպումներէ ետք, նոյն օրը Ստեփանակերտի մէջ կու տայ իր առաջին մամուլի ասուլիսը իբրեւ վարչապետ: Կարելի՞ է յիշել՝ թէ վերջին անգամ երբ նախորդ երեք նախագահները *բաց* մամուլի ասուլիս տուած ըլլան Հայաստանի մէջ: Բնականաբար, յատուկ խնամքով ընտրուած լրագրողներու առջեւ ձեւակերպուած *փակ* ասուլիսներուն մասին չէ խօսքը:

Արցախի առումով Փաշինեան երկու գլխաւոր խնդիր կը բարձրացնէ: Առաջինը կապուած է Արցախի ներգրաւուածութեան հետ, երբ յստակօրէն կ'ըսէ.

«Մենք ուզո՞ւմ ենք լուծել հարցը, թէ՞ չենք ուզում լուծել: Եթէ միջազգային հանրութիւնը, այդ թւում՝ Ադրբէջանը, ուզում են լուծել Արցախի հարցը, ուրեմն անտրամաբանական է, որ այդ հարցը քննարկւում է մի ֆորմատով, որով այդ հարցը չի կարող լուծուել: Ինչպէ՞ս կարող է բանակցային այս ֆորմատը լուծել մի հարց, որի առանցքային մասնակիցը սեղանի չուրջ չէ: Սա էմոցիաների խնդիր չէ, սա պրագմատիկ խնդիր է: Արցախի Հանրապետութեան անունից կարող է խօսել Արցախի Հանրապետութեան նախագահը: ՀՀ-ն նոյնպէս հակամարտութեան կողմ է եւ լիարժէք կը խօսի իր անունից:»

Դիւանագիտական կարեւոր քայլ մըն է ասիկա: Փաշինեան քաջ կը գիտակցի՝ որ գոնէ առայժմ Ազրպէյճան պիտի մերժէ այս ձեւաչափը, ինչպէս մերժած է քսան տարի առաջ, քանի որ բանակցիլ Արցախի հետ պարզապէս պիտի նշանակէ ընդունիլ անոր ներկայ գոյութիւնը: Անկախ այն հանգամանքէն որ Արցախը պիտի մասնակցի թէ ոչ, յստակ է, որ Հայաստան պիտի չարունակէ բանակցիլ Ազրպէյճանի եւ Մինսքի խումբին հետ: Փաշինեանի առաջարկութիւնը նախապայման չէ, այլ գործողութեան երկար ընթացք մը՝ պաշտօնապէս կամ ոչ-պաշտօնապէս ներգրաւելու Արցախը: Գալով «կողմ»-ի հարցին, ո՞վ ըսաւ որ Հայաստան «հակամարտութեան կողմ» չէ:

Երկրորդը հողային զիջումներու հարցն է, որուն մասին Փաշինեան ըսաւ. «Քանի դեռ Ադրբէջանն օգտագործում է ռազմատենչ հռետորաբանութիւն եւ բարձրաձայնում է Երեւանը եւ միւս քաղաքները նուաճելու մասին, փոխզիջումների մասին խօսակցութիւնը պարզապէս անիմաստ է: Փոխզիջում կարող է լինել այն պարագայում, երբ մենք Ադրբէջանից յստակ ստանանք ուղերձ, որ Բաքուն պատրաստ է ճանաչել Արցախի ժողովրդի ինքնորոշման իրաւունքը:»

Ուրեմն, հողային տարածքներու վերադարձի կամքը կայ, եթէ անիկա ունենայ անվիճելի երաշխաւորութիւն: Կամ, ուրիշ խօսքով, ներկայիս ու մօտ ապագային հողային զիջումներ տեղի պիտի չունենան: Յատկապէս այս վերջին ըմբռնումը բաւական հանդարտեցուց արցախցիներուն անտեղի մտահոգութիւնը:

Հողային զիջումներու հարցը տարբեր պարբերականութիւններով ու չէչտադրութիւններով միշտ դրուած է հայկական սեղանին վրայ: Յիշենք միայն վերջին երկու տարիները:

2016 Նոյեմբեր 17-ին, Ռոսիա Սեգոդնեա լրատուական գործակալութեան տնօրէն Տմիթրի Քիսելեով հարցազրոյց կը վարէ Սերժ Սարգսեանի հետ, ուր նախագահը կը յայտարարէ, որ ըստ Քազանի մէջ 2011-ին տեղի ունեցած համատեղ համաձայնութեան, «հայկական կողմը, հայկական կողմերը՝ Լեռնային Ղարաբաղը եւ Հայաստանը, թողնում են այն տարածքները, որոնք այսօր զբաղեցուած են՝ որպէս անվտանգութեան գօտի: Այսինքն՝ այն տարածքները, որոնք ադրբէջանցիները համարում են գրաւեալ՝ 7 ադրբէջանական շրջաններ: Մենք թողնում ենք այդ տարածքները եւ հեռանում: Այսինքն՝ դա տարածքային ամբողջականութեան սկզբունքն է» («Սերժ Սարգսեան. Հայաստանն ու Ղարաբաղը պատրաստ էին վերադարձնել եօթ շրջանները», թարգմանութիւնը՝ Թաթուլ Յակոբեանի, *ՍիվիլՆէթ*, 24 Նոյեմբեր 2016, https://www.civilnet.am/news/2016/11/24/Սերժ-Սարգսյան-յոթ-շրջաններ/303908):

Ինչպէս Թաթուլ Յակոբեան դիտել պիտի տար՝ «Փաստացի, Սերժ Սարգսեանը դարձել էր Հայաստանի նախագահներից առաջինը, ով հրապարակաւ խօսել էր Ադրբէջանին «7 շրջաններ» վերադարձնելու իր պատրաստակամութեան մասին՝ դա ներկայացնելով Կազանեան փաստաթղթի շրջանակներում պայմանաւորուածութիւն հակամարտութեան կողմերի եւ միջնորդների միջեւ» եւ պիտի աւելցնէր. «Նախկին նախագահներ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը եւ Ռոբերտ Քոչարեանը, նրանց արտգործնախարարները եւս բազմիցս հրապարակաւ խօսել էին տարածքներ վերադարձնելու պատրաստակամութեան մասին, բայց երբեք չէին խօսել բոլոր 7 շրջանները վերադարձնելու մասին» (Թաթուլ Յակոբեան, «Սերժ Սարգսեանի «ադրբէջանական 7 շրջաններ»-ից 7-ը դուրս են թողել, *ՍիվիլՆէթ*, 28 Յունիս 2017, https://www.civilnet.am/news/2017/06/28/Սերժ-Սարգսյանի-«ադրբեջանական-7-շրջաններ»-ից-7-ը-դուրս-են-թողել/317217):

Ասիկա բոլորովին անարձագանգ կը մնայ հայկական լրատուամիջոցներուն մէջ: Բաղրամեան 26-ը չուտով յետքայլ կը կատարէ: Թաթուլ Յակոբեան կը նկատէ. «Աղմկայարոյց այդ հարցազրոյցի սղագրութիւնը նախագահականի կայքում դրուած է հայերէն եւ ռուսերէն լեզուներով եւ երկու տարբերակներում էլ եօթ թիւը հանուած է, ինչը նշանակում է, որ յատուկ հրահանգով է այդ թիւը հանուել» (Անդ:)

Սարգսեանի յայտարարութենէն կարճ ժամանակ ետք, 2017-ի Ազգային Ժողովի ընտրարշաւին, Ազգային Կոնգրէսի նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան կը յայտարարէր փոխզիջումներու անհրաժեշտութեան մասին: Ըստ էութեան ան կ'երկրորդէր Սարգսեանի գաղափարը՝ առանց թուանշանային (եօթը տարածք) յիշատակութեան: Բայց մինչդեռ Սարգսեանի ելոյթը կը մնար անարձագանգ, Տէր-Պետրոսեանինը ահռելի աղմուկ կը բարձրացնէր, առաջին նախագահը վերածուելով օտար տէրութիւններու շահերուն ծառայող դաւաճան:

Փաշինեանի յայտարարութիւնը ընդունուեցաւ հանգիստ տրամաբանութեամբ: Գլխաւոր պատճառը հաւանաբար այն էր, որ նախ եւ առաջ քննադատեց Ազրպէյճանի «ռազմատենչ հռետորաբանութիւն»-ը եւ «Երեւանը եւ միւս քաղաքները նուաճելու մասին» ազրպէյճանական յայտարարութիւնը, որմէ ետք միայն կարելի դարձուց հողային զիջումի հնարաւորութեան հարցը:

Ընդհանուր առմամբ, Արցախ կատարած այցելութեամբ ան յաջողեցաւ նշանակալի չափով փարատել բնակիչներուն մտահոգութիւնը:

Ա.

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1817 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ 2018 ՀԱՏԸ ՉԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ.

عدد رقم ١٨١٧ الخميس ١٤ يونيه ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԹԱՒՇԵԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔ

Սփիւռքի հետ յարաբերութիւններու առումով արդէն կարելի է տեսնել փոփոխութեան նշաններ:

Նախ, որո՞նք են Փաշինեանի հետ առնչութիւն ունեցած սփիւռքահայերը: Յեղափոխութեան ընթացքին Հանրապետութեան Հրապարակի հարթակ բարձրացան կամ հեռաձայնով իրենց ձայնը հնչեցուցին Սերժ Թանկեան եւ Արսինէ Խանճեան, որոնք անկախ մտածողարուեստագէտներ են եւ ոչ մէկ կապ ունին աւանդական միութիւն-կուսակցութիւններուն հետ: Ոչ մէկ սփիւռքահայ կուսակցական դէմք բարձրացաւ հարթակ, այն դէմքերը՝ որոնք կը փութային Եղեռնի տօներուն, ինչպէս նաեւ չընտրուած նախագահներու պաշտօնական թագադրումներուն ներկայ գտնուելու եւ լուսանկարներ ու տեսանկարներ ընդունելու:

Յեղափոխութեան յաջողութենէն ետք, Փաշինեան հնչեցուց ուրիշ սփիւռքահայու մը անունը՝ Տարօն Աճէմօղլի, եւ փափաք յայտնեց զայն հրաւիրել Հայաստան, տնտեսական ոլորտին մէջ իր ունեցած փորձառութենէն օգտուելու համար: Դարձեալ ոչ-աւանդական դէմք մը (արդեօ՞ք աւանդականները երբեւէ տնտեսական փորձագէտներ ունեցած են):

Անշուշտ, Սփիւռքի նկատմամբ Փաշինեանի առաջին նախաձեռնութիւնը պիտի ըլլար հեռացնել Սփիւռքի նախարարուհի Հրանոյշ Յակոբեան:

Նախարարուհիին համար Սփիւռքը կազմուած էր երկու մասէ:

Առաջինը՝ որ կը կազմէր քանակապէս գերակշռելին, կազմուած էր Սփիւռքի միայն ու միայն ղեկավարներէն եւ անոնց սատարող ու սպասարկող, անոնց անգործունակ հայապահպանութեան պատումը կրկնօրինող ու չահագործող մտաւորականներէն եւ արուեստագէտներէն, որոնց կը շռայլէր անվերջանալի վկայականներ, վկայագիրներ եւ մետայլներ, եւ որոնք, իրենց կարգին, վերադառնալով Սփիւռք, կը գովաբանէին նախարարուհիին անդուլ ջանքերը, չմոռնալով մամուլին մէջ հրատարակել պաշտօնական լուսանկար մը:

Երկրորդը՝ քանակապէս աւելի քիչ, կազմուած էր սփիւռքահայ մեծահարուստներէն՝ որոնցմէ նախարարութիւնը դրամական շահ կ'ակնկալէր, այլեւ քանի մը հռչակաւոր անձերէ, որոնց վայելած ժողովրդականութեան ընդմէջէն նախարարութիւնը կը փորձէր փայլեցնել իր սեփական պատկերը, ինչպէս Շարլ Ազնաւուր:

Սփիւռքի Նախարարութեան Արի Տուն ծրագիրը, Իմ Հայաստան համահայկական փառատօնը եւ Սփիւռք ամառնային դպրոցը դարձած էին գբօսաշրջիկային այցելութիւններ մասնակցողներուն համար: Կ'երթային Հայաստան, կը զուարճանային, կը պտըտէին ու վերադառնալով տուն կը մոռնային ամէն բան, իսկ մետայլ ստացողները կը հիւսէին հրաշալի ինքնագովերգութիւններ: Այս ծրագիրներուն համար կառավարութիւնը կը յատկացնէր յատուկ պիւտճէ. իսկ պարզապէս կարելի է ենթադրել թէ ինչ կը նշանակէ օլիկարքական կառավարութիւնը ինքն իր համար պիւտճէ յատկացնել: Բաց աստի, զբօսաշրջիկային սպասարկութիւն մըն էր որ տեղի կ'ունենար Հայաստանի մէջ. կ'աշխատէին օլիկարքներուն պատկանող հինգ-աստղանի պանդոկները, քանզի պանդոկային կեցութեան ամբողջ ծախսերը կը վճարէին մասնակցողները կամ զանոնք ներկայացնող սփիւռքահայ միութիւնները: Չխօսելու համար զբօսաշրջիկային գնումներու եւ այլ ծախսումներու մասին:

Սփիւռքի նախարար Մխիթար Հայրապետեան

Առաջին լրատուական հետ 2017 Օգոստոս 3-ին տուած հարցազրոյցին մէջ, ողբ. Սարգիս Հացպանեան կը շեշտէր՝ որ Արի Տուն ծրագիրը արտագաղթին նպաստող ծրագիր մըն էր: Ան կը տեղեկացնէր՝ թէ այս ծրագիրով արտասահմանէն եկած երեխաները կը հիւրընկալուէին հայաստանցի ընտանիքներու կողմէ, եւ կ'աւելցնէր՝ որ ինք անձամբ ծանօթ էր տասը տեղացի ընտանիքներու, որոնք արտասահմանի երեխաները հիւրընկալելէ ետք գաղթած են այդ երեխաներուն երկիրները: Կ'ըսէր՝ եթէ մասնաւոր հետապնդում կատարել, վստահ է որ անոնց քանակը պիտի աւելնայ:

Իմ Հայաստան համահայկական փառատօնի գեղարուեստական մակարդակին մասին նախընտրելի է լռել, անշուշտ, սակաւաթիւ բացառութիւնները յարգելով: Քանի մը պարախումբի, երգչախումբի եւ նուագախումբի տեսագրութիւնները տեղադրուած են համացանցի մէջ. պարզապէս պէտք է դիտել զանոնք: Եւ քանի որ ազգային-հայապահպանումի համար որակը կարեւոր չէ, այլեւ որակներ կը քանդուին կեղծ ազգայինի անունով եւ մինչեւ անգամ այդ քանդողները նախագահական եւ այլ մրցանակներ կը ստանան (եգիպտահայութիւնը այս առումով հարուստ փորձ ունի, մէկ բացառութիւն մը յարգելով), փառատօներուն ողջ ընթացքին հեշտալար անխռովութեամբ կը հնչէին միեւնոյն աւանդապաշտ կարծրատիպերը՝ հայրենասիրութիւն, հայապահպան գործունէութիւն, հայեցի դաստիարակութիւն, եւ այլն, իբրեւ բացարձակ արժէքներ եւ որակի փոխանորդներ: Ոչ մէկ խօսք արդիականի, այժմէականի եւ ժամանակակիցի մասին, կարծէք Սփիւռքի Նախարարութեան համար յարմար էր միշտ Սփիւռքը տեսնել ոչ-արդիական վիճակի մէջ, անկարող լուծելու գոյաբանական, իմացաբանական, փիլիսոփայական, տնտեսագիտական, հասարակագիտական հարցեր:

Փառատօնի ամենավտանգաւոր կողմը, սակայն, վերնագիրի «համահայկական» բառն էր: Ոչ միայն փառատօնը «համահայկական» չէր, այլ, ընդհակառակը, անիկա մերժումն էր համահայկականութեան որեւէ կարելիութեան: Արդիապաշտ (modernist), փորձառական, նորարարական սփիւռքահայ խումբերը չէին կրնար փառատօնի հիւրերը ըլլալ: Բաց աստի, փառատօնին մասնակցելու համար խումբերը պէտք ունէին դրամի՝ քանի որ Սփիւռքի Նախարարութիւնը ոչ մէկ դրուշ կը տրամադրէր անոնց ճամբորդութեան եւ կեցութեան համար: Հետեւաբար, Հայաստան կը մեկնէին միայն այն խումբերը՝ որոնք ունէին դրամական կարողութիւն: Փարիզի Սիփան-Կոմիտասի նման երգչախումբ մը, օրինակ, որ հազիւ կը հաւաքէ իր գոյութեան համար անհրաժեշտ գումարը, անկարող էր մասնակցիլ: Արդ, խօսքը դասակարգային

4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՒ

Հայաստանի Ազգային Ժողովը 62 կողմ, 39 դէմ, 0 ձեռնպահ ձայներու յարաբերութեամբ Յունիս 7-ին ընդունեց Նիկոլ Փաշինեանի կառավարութեան ծրագիրը:

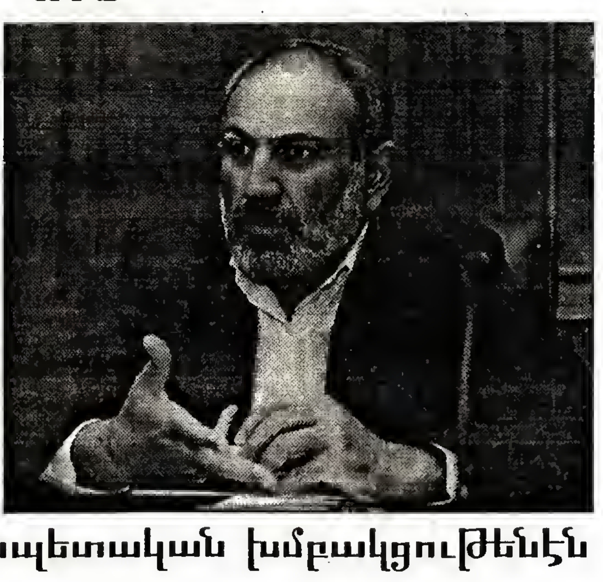

Նիստի 105 պատգամաւորներէն գրանցուած էին 94-ը: Քուէարկութեան ժամանակ արդէն 101 էին: Ծրագիրին կողմ քուէարկեցին Նիկոլ Փաշինեանի ԵԼՔ խմբակցութիւնը, Ծառուկեան Դաշինքը եւ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը, որոնք մաս կը կազմեն նոր կառավարութեան: Ծրագիրին կողմ քուէարկեց նաեւ Հանրապետական խմբակցութենէն երեք հոգի:

Կառավարութեան այս ծրագիրը ընդամէնը 30 էջ է՝ ի տարբերութիւն նախորդ կառավարութեան 130 էջանոց ծրագիրին:

Ծրագիրը ճշգրիտ թուային ցուցանիշներ չի պարունակեր: Աւելի քան մէկ ժամ տեւած ելոյթին Փաշինեան մանրամասն ներկայացուց զայն:

«Նախկինում կառավարութեան ծրագրում եղած թուերը երբեք իրականութիւն չեն դարձել: Մենք չենք պատրաստւում երկրում թուեր ղզենք-փչենք, մենք պատրաստւում ենք լրջագոյն բովանդակային փոփոխութիւններ անել», - յայտարարեց Փաշինեան:

ՍԿՍԱԾ Է ՍԱՍՆԱՅ ԾՌԵՐՈՒ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒՄԻ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՔԸ

Հայաստանի ոստիկանութեան Պարեկապահակային Ծառայութեան գունդի (ՊՊԾ) գրաւումի գործով ամբաստանեալներէն ոմանք դատական օրինական վճիռով ազատ արձակուեցան: Յունիս 6-ին ազատ արձակուեցաւ Արեգ Կիւրեղեան, Յունիս 7-ին՝ Տիգրան Սարգսեան եւ Յովհաննէս Վարդանեան, Յունիս 8-ին՝ Արամ Մանուկեան, Յունիս 13-ին՝ Ժիրայր Սէֆիլեան եւ Արթուր Մելքոնեան:

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ԲԱՑԱՏՐԵՑ ԱՐՏԱՀԵՐԹ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՅ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԱՆՑԿԱՑՆԵԼՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը գործնական առումով իր ղեկավարած կառավարութեան կարեւորագոյն խնդիրն է համարում Հայաստանում արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւնների անցկացումը:

Յունիսի 7-ին Ազգային Ժողովում կառավարութեան ծրագրի քննարկման ընթացքում իր ելոյթում Նիկոլ Փաշինեանը շեշտեց, որ այդ ընտրութիւնների հիմնական նպատակը պէտք է լինի ազատ, արդար եւ թափանցիկ ընտրութիւնների անցկացման մեխանիզմը ժողովրդին վերադարձնելը եւ այդ վերադարձի ակտն անբեկանելի դարձնելը:

«Բնական հարց կը ծագի՝ իսկ ինչո՞ւ արտահերթ ընտրութիւնները չանցկացնել հէնց հիմա: Անկեղծ ասած՝ ընտրութիւնները հէնց հիմա անցկացնելը մեր քաղաքական թիմին ամենաձեռնտու տարբերակն է, որովհետեւ մեր կազմակերպած եւ առաջնորդած Թաւշեայ Յեղափոխութեան ոգեւորութիւնը գտնւում է իր գագաթնակէտին, եւ որեւէ կասկած չկայ, որ ընտրութիւններն այսօր անցկացնելու դէպքում մեր քաղաքական թիմը կը յաղթի բացարձակ մեծամասնութեամբ: Բայց եթէ մենք առաջնորդուենք այս տրամաբանութեամբ, կը նշանակի, որ իշխանութիւնը մեր երկրում փոխուել է, իսկ բովանդակութիւնը չի փոխուել, եւ նոր իշխանութեանը, ինչպէս բազմաթիւ նախկինների, առաջ է մղում բացառապէս իշխանութիւնը պահպանելու մոլուցքը, իսկ ընտրութիւններն անցկացւում են մի պայմաններում, երբ ժողովուրդը տնարարական

3

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԷՋ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԵՂԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

Պատմութիւնները կը գրուին համաձայն իշխող ուժերու նախասիրութիւններուն եւ պարտադրանքներուն: Վերնախաւերուն ո՛չ դրամ եւ ո՛չ ալ իշխանութիւն կը պակսի «գնել»-ու պատմաբաններ ու աքատեմականներ:

Բոլորովին մոռցուած դրուագ մըն է Երեւանի մէջ ներկայ դարասկզբին ծագած Բեկում (ռուսերէն՝ Փրորիվ) ինքնավար շարժումը, որ 2004-ին արդէն անյայտացած էր, պետութեան կողմէ ջախջախուելէ ետք(1):

Անիշխանական (anarchist) հակումով Հայկական Ազատական-Ընկերվարական Շարժումը՝ որ մինչեւ 2008 թուական կը պահէր աշխոյժ կայքէջ մը (2), գտած է այս շարժումին ռուսերէն ծրագիրը եւ զայն անգլերէն թարգմանելով հրատարակած կայքէջին մէջ՝ *Հայաստանի տեղը ժամանակակից աշխարհին մէջ* խորագիրով(3): Բեկում-Փրորիվ կը պայքարէր Հայաստանի մէջ Համաշխարհային Դրամագլուխի (Global Capital) կիրարկումին դէմ, իրաւացիօրէն համոզուած ըլլալով որ ան է ժողովուրդի աղքատութեան գոյութեան եւ երկիրի ինքնավարութեան բացակայութեան պատճառը:

Ստորեւ անգլերէնէ թարգմանելով *Զարթօնքի* ընթերցողներուն կը ներկայացնեմ Բեկումին ծրագիր-հանգանակը:

Հ. Ա.

* * *

Մանր-պուրժուական հասարակական կարգը, որուն հայ ժողովուրդը ենթարկուած է համաշխարհային Դրամագլուխին պատճառով, արդէն կ'ենթադրէ որ Հայաստան չի հանդիսանար ազատ ինքնորոշող երկիր մը: Եւ Համաշխարհային Դրամատիրութեան [Global Capitalism] այս հանգամանքն է որ Հայաստանի մէջ իրական ժողովրդավարութեան հեռանկարները կը դարձնէ անմատչելի: Վիթխարի մեքենային ընդամէնը փոքրիկ հոլովականն է, որ կը մշակէ ու կը լուայ աշխարհի դրամագլուխէն միլիառներ եւ թրիլիոններ: Եթէ աւատատիրական հասարակութեան մէջ շահագործումը «ուղղակի» էր (աշխատաւորներն ու ժողովուրդը կրնային դիւրութեամբ սահմանել ով է ճնշողը, ապստամբիլ շահագործողներուն դէմ, սպաննել զայն, սեփականազրկել աւատական հողը եւ այլ սեփականութիւններ), ապա այսօր ունինք շահագործումի շատ աւելի անուղղակի եւ *բարդ յատակագիծ* մը, որ ինքզինքը կ'արդիւնաւորէ համաշխարհային դրամատիրութեան մակարդակով՝ G8, Պետութիւնը, ճնշողներու տեղական դասակարգ, լրատուամիջոց, սինեմա, փոփ-մշակոյթ, միտքի վերահսկողութիւն եւ Հանդիսանքի Հասարակութիւնը [The Society of the Spectacle]:

Բայց եւ այնպէս, թէեւ շահագործումի կառուցուածքը փոխուած է, անոր գործադրութեան մեթոտները կը մնան նոյնը: Այնպէս ինչպէս աւատատէրը աստիճանաբար աշխատաւորը կը ներքաշէ դէպի դրամական կախուածութիւն եւ վերջապէս դէպի ընդհանուր հպատակութիւն, նմանապէս, Համաշխարհային Դրամագլուխը նոյն եղանակով կը վարուի տկարին եւ դիտմամբ տկարացուած երկիրներուն հանդէպ:

Բաց աստի, միայն կառավարութիւնը չէ որ հպատակեցուած է, այլ նաեւ աւանդական հայկական եկեղեցին: Նպատակ ունենալով կացութիւնը խաղաղացնել եւ զանգուածները շեղել իրենց առօրեայ խնդիրներու իրական պատճառներէն, կրօնական քարոզչութիւնը կը շահագործուի իր ողջ տարողութեամբ, մինչդեռ եկեղեցին կը շարունակէ ազդուօրէն ֆինանսաւորուիլ «հարուստ անդրազգային Ուժային Վերնախաւ»-ին կողմէ: Ամբողջ երկրագունդով ցրուած են հազարաւոր քարոզիչներ եւ «հոգիի որսորդներ», որոնք «յետմահու» մասին քարոզչութիւն կը տարածեն եւ հանդէս կու գան հաւատքի ու եկեղեցիի աւանդական ձեւերուն դէմ:

Միաժամանակ, սովորական ժողովուրդին պայմանները անընդհատ կը վատթարանան եւ ժողովուրդը ինքզինքը կը գտնէ հասարակական նուիրապետութեան ամենացած աստիճաններուն: Մարդիկ աւելի ու աւելի կ'օտարանան եւ կ'անջատուին այն խնդիրներէն՝ որոնց պատճառը նախ եւ առաջ Դրամատիրութիւնն է (օրինակ՝ ընտանեկան խնդիրներ, հասարակական հիւսուածքի մասնատում): Աւելի ու աւելի կը քայքայուին հասարակական միջավայրն ու հասարակական հաղորդակցութիւնը, մինչ մարդիկ կը խեղաթիւրուին եւ կը դառնան անազնիւ: Ազգային մեծ գործարանները կը քանդուին եւ կը փոխարինուին զանազան դրամաշնորհներ եւ վարկեր հայթայթող հարիւրաւոր մանր գրասենեակներով: Ասիկա կը տկարացնէ աշխատաւորներուն եւ երկիրին տնտեսական ու քաղաքական ուժը եւ զայն աւելի ու աւելի կախեալ կը դարձնէ Համաշխարհային Դրամատիրութենէն: Համաշխարհային Դրամատիրութիւնը ճշգրտօրէն գիտէ իր գոյատեւումին վտանգ ներկայացնող անձերը: Այս պատճառով կը յատկացնէ բազմաթիւ անիմաստ դրամաշնորհներ եւ վարկեր, նպատակ ունենալով արգիլել լայն աշխատաւորական հաւաքականութիւններուն տարածումը, քանդել բանուորական ինքնակազմակերպութեան մշակոյթը այն երկիրներուն մէջ ուր անիկա ամուր հաստատուած է, աշխատաւորները պահել անմիաբան, մարդիկ՝ օտարացած եւ անջատուած, եւ հասարակական հիւսուածքը՝ քայքայուած: Կրօնական քարոզչական համակարգը եւս կը գործէ նմանատիպ յատակագիծով, կործանելով եկեղեցիին աւանդական ձեւերը եւ զանազան աղանդներու միջոցով անմիաբան պահելով հաւատացեալները:

Հանդիպելով ոչ մէկ ազդեցիկ դիմադրութեան, ամենէն ընդարձակ դրամատիրական երկիրները չեն զլանար իրենց նպատակներուն հասնելու համար գործածել որեւէ հնարաւոր մեթոտ, որուն կը դիմեն աւելի ու աւելի յանդուգն եւ բացայայտ եղանակով: Ուրեմն ի՞նչ տեղ է յատկացուած մարդու մը՝ որ համեստ է եւ ունի ազատ ու գեղարուեստական մտածողութիւն: Ի՞նչ տեղ յատկացուած է մարդ էակի մը, որ չի սահմանափակուիր միայն իր շահերով, որ կը մերժէ ըլլալ նմանակ եւ մաս կազմել այս վիթխարի կենսաբանական համակարգին:

Մեր նպատակը

Մեր նպատակն է համախմբել այսպիսի անհատներ եւ ստեղծել ինքնավար համայնքներ, ուր առօրեայ կեանքի խնդիրները կարելի ըլլայ լուծել ուղիղ ժողովրդավարական եղանակով՝ նոյն ինքը մարդոց փոխազդեցութեան ընդմէջէն, ուր որոշումները կատարուին պետութեան քաղաքականութիւններէն անկախ, համայնքներ՝ որոնք պիտի ջանան ստեղծել միաձոյլ եւ ներդաշնակօրէն զարգացած անհատ մը, դիւրացնելով Ստեղծագործական, Գեղարուեստական եւ Մշակութային ներունակութիւններու իրականացումին պայմանները: Մենք համոզուած ենք, որ կրթութեան եւ դաստիարակութեան այժմու համակարգը՝ որ աւանդապէս կը փոխանցուի մէկ սերունդէն միւսը, հակադրութեան մէջ է գոյութեան եւ բնութեան օրէնքներուն հետ եւ ընդհանուր առմամբ վատառողջ է անհատին համար եւ վնասակար մեր մոլորակին: Մենք համոզուած ենք, որ անհատին համար ամենակարեւոր գիտելիքը կը հանդիսանայ բնութեան օրէնքներուն գիտելիքը եւ անոր մէջ անձին գրաւած տեղը, իսկ դաստիարակութեան ամենակարեւոր տեսակը կը հանդիսանայ ինքնի [self] դաստիարակութիւնը: Բայց եւ այնպէս, անհատ մը չի կրնար գոյութիւն ունենալ հասարակութենէ դուրս եւ այս է պատճառը որ մենք կը պաշտպանենք զանգուածներուն միացումը եւ ինքնավար հասարակական ինքնակառավարութիւններուն ստեղծումը, որ հիմք պիտի ծառայէ դիմադրելու ներկայ նուիրապետական համակարգը:

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. 'About Us,' *Armenian Libertarian-Socialist Movement*, https://azat.wordpress.com/about/:

2. *Armenian Libertarian-Socialist Movement*, https://azat.wordpress.com/:

3. 'Armenia's Place in Contemporary World,' *Armenian Libertarian-Socialist Movement*, 23 February 2007, https://azat.wordpress.com/2007/02/23/armenia%E2%80%99s-place-in-contemporary-world/:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ, ՍՈՒՏԱՆԻ ԵՒ ԵԹՈՎՊԻՈՅ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

2018 Մայիս 29 եւ 30-ին, Պէյրութի Հայկազեան Համալսարանի հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ *Եգիպտոսի, Սուտանի եւ Եթովպիոյ հայերը* գիտաժողովին երկրորդ հանգրուանը, նախաձեռնութեամբ Հայկազեան Համալսարանի Հայկական Սփիւռքի Ուսումնասիրութեան Կեդրոնին: Առաջինը տեղի ունեցած էր Գահիրէ, 2018 Ապրիլ 12-13-ին:

Մայիս 29-ին բացումը կատարեց Հայկական Սփիւռքի Ուսումնասիրութեան Կեդրոնի տնօրէն Անդրանիկ Տագէսեան, որուն յաջորդեց Հայկազեան Համալսարանի տնօրէն Փօլ Հայտօսթեանի խօսքը: Հիւր բանախօս Ռուբէն Ատալեան (Ուաշինկթըն) ելոյթ ունեցաւ անգլերէն դասախօսութեամբ՝ *By the Nile and the Sea: The Currents and Tides of Modernity and the Role of the Armenian Diaspora of Northeast Africa*:

Գումարուեցան եօթը նիստեր: Զեկոյցները խմբաւորուած էին ըստ բնագաւառներու. 1) «Պատմութիւն՝ մինչեւ Ի. դարասկիզբ», 2) «Ցեղասպանութիւն, նպաստամատոյց եւ պետութիւն», 3) «Եգիպտահայութիւնը 1940-80-ականներուն», 4) «Երիտասարդութիւն, ինքնութիւն, եգիպտահայութիւնը այսօր», 5) «Կրթութիւն եւ ժառանգ», 6) «Սուտանի հայօճախը», 7) «Եթովպիոյ հայօճախը»:

Ահաւասիկ ամբողջական ցանկը.

1. Վահէ Սարգսեան (Երեւան), «Ք.Ա. II-I հազարամեակներու հայկական լեռնաշխարհի եւ Եգիպտոսի փոխառնչութիւններ» (արեւելահայերէն):

2. Քլոտ Մութաֆեան (Փարիզ), 'The White Monastery in Upper Egypt' (անգլերէն):

3. Անն Կրէօնհամմար (Շուէտ), 'Ohan Demirgian - Envoy of the Egyptian Khedive, Appointed Master of the Mews at the Swedish Royal Court 1866-1872 – and His Two Brothers' (անգլերէն):

4. Վարդան Դեւրիկեան (Երեւան), «Եգիպտոսի Հայոց Թեմը» (արեւելահայերէն):

5. Արմին Քրէտեան (Գահիրէ), 'Reading Censuses: The 1906-7 Census of Armenians in Cairo and the 1911 Census of Armenians in Alexandria' (անգլերէն):

6. Վահրամ Շեմմասեան (Քալիֆորնիա), 'The Establishment of the Armenian Refugee Camp of Port Said, Egypt in 1915' (անգլերէն):

7. Հիլմար Քայզեր (Գերմանիա), 'Cairo as the pivotal location for the turning point in the scholarly life of Krieger' (անգլերէն):

8. Ճոն Արմաճանի (Մինըսոթա), 'Egypt's Constitutions and Minority Rights' (առաջին զեկոյց) (անգլերէն):

9. Հայկ Աւագեան (Գահիրէ), «Վահան Թէքէեանի յօդուածները *Արեւ* օրաթերթին մէջ. հնարաւորութի՞ւն թէ դիմադրութիւն» (արեւմտահայերէն): Զեկուցողի բացակայութեան զեկոյցը կը կարդայ Մարուշ Երամեան:

10. Գէորգ Եազըճեան (Երեւան), «Եգիպտոսի հայկական գաղութը խորհրդային գաղտնի փաստաթուղթերու մէջ» (արեւմտահայերէն):

11. Վերժինէ Սվազլեան (Երեւան), «Եգիպտահայ հայրենադարձներու նպաստը մայր հայրենիքին» (արեւելահայերէն): Զեկուցողի բացակայութեան զեկոյցը կը կարդայ Գէորգ Եազըճեան:

12. Գոհար Աւագեան (Երեւան), «Հայաստանի Ազգային Արխիւի եգիպտահայ նիւթերը եւ Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդարանի արխիւային նիւթերը» (արեւելահայերէն):

13. Վահրամ Հովեան (Երեւան), «Եգիպտոսի հայ համայնքի լրատուամիջոցներն արդի փուլում» (արեւելահայերէն):

14. Լիմի Զոլաքեան-Խունկանեան (Աղեքսանդրիա), «Եգիպտոսի հայ աւետարանական համայնքը» (արեւմտահայերէն):

15. Թովմաս Զաքարեան (Գահիրէ), «Երիտասարդական անկախ հարթակներ՝ Գահիրէի *Հոկտեմբեր* (1975-80) եւ Պէյրութի *Երիտասարդ հայ* (1969-75) հանդէսները» (արեւմտահայերէն):

16. Ժիրայր Դանիէլեան (Պէյրութ), «*Երիտասարդ հայի* զուգահեռը» (արեւմտահայերէն):

17. Սօսի Գասպարեան (Սթիրլինկ), 'Quiet Cosmopolitans: The Contemporary Armenian Community in Egypt' (անգլերէն):

18. Ասփէ Ճիզմէճեան (Գահիրէ), 'The Matter of Identity Within the Egyptian-Armenian Community' (անգլերէն):

19. Մարուշ Երամեան (Երեւան-Գահիրէ), «Արեւմտահայերէնի ուսուցումը եգիպտահայ դպրոցներուն մէջ այսօր» (արեւմտահայերէն):

20. Շաղիկ Խիտավերտեան (Պէյրութ), «Լիբանանահայ վարժարաններու փորձը» (արեւմտահայերէն):

➩ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ. ԻՐԱՒԱՊԱՀՆԵՐՈՒՆ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԱԾ Է ԲԱՑԱՅԱՅՏԵԼ ՄԱՐՏ 1-Ը

Յունիս 7-ի Ազգային Ժողովին, կառավարութեան ծրագիրը ներկայացնելու ժամանակ Նիկոլ Փաշինեան անդրադարձաւ Մարտ 1-ը բացայայտելու հարցին:

Ան ըսաւ. «Յանձնարարականներ եմ տուել իրաւապահներին Մարտի 1-ի սպանութիւնների բացայայտման հարցով զբաղուելու համար: Իրաւապահ համակարգը բաւարար չեմ կարող գնահատել այնքան ժամանակ, քանի դեռ Մարտի 1-ը բացայայտուած չէ»:

ԱՅԼ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՐՈՇ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐ ՅԵՏ ԿԸ ԿԱՆՉՈՒԵՆ. ՓԱՇԻՆԵԱՆ

Առաջիկայում կը լինեն այլ երկրներում Հայաստանի դեսպաններ, ովքեր յետ կը կանչուեն: Ազգային Ժողովում Յունիսի 7-ին լրագրողների հետ զրոյցում այս մասին ասաց Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը:

«Սա ոչ թէ նրանց աշխատանքից դժգոհութեան, այլ սկզբունքի հարց է: Ես մի անգամ ասել եմ, որ ոչ կադրային դիւանագէտներին քաղաքական նպատակայարմարութեան համար դեսպան նշանակելու պրակտիկան պէտք է լրջօրէն վերանայուի», – *Արմենպրէս*ի փոխանցմամբ ասաց Փաշինեանը:

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ԲԱՑԱՏՐԵՑ ԱՐՏԱՀԵՐԹ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՅ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԱՆՑԿԱՑՆԵԼՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

1

համակարգի միջոցով իշխանութիւն փոխելու իրական հնարաւորութիւն չունի այս անգամ էլ յետյեղափոխական էյֆորիկ մթնոլորտի պատճառով», – *Արմենպրէս*ի փոխանցմամբ՝ ընդգծեց Փաշինեանը:

Վարչապետն ասաց, որ ընտրութիւնները Հայաստանում պէտք է անցկացուեն մէկ տարուայ ընթացքում: Նրա խօսքով՝ դա ոչ միայն հնարաւորութիւն կը տայ էականօրէն բարելաւել ընտրական համակարգը, այլեւ քաղաքական միւս ուժերին, ում համար իշխանափոխութիւնն անակնկալ էր ու անսպասելի, դուրս գալ ցայտնոտի վիճակից եւ որոշակի ընտրական նախապատրաստութիւններ տեսնել: «Բացի այդ, այս ժամանակահատուածը քաղաքացիներին հնարաւորութիւն կը տայ իրականացնել տեղեկացուած ընտրութիւն՝ հիմնուելով գործող կառավարութեան եւ իշխող թիմի գործունէութեան արդիւնքների վրայ», – մանրամասնեց Հայաստանի վարչապետը:

Նիկոլ Փաշինեանն ընդգծեց, որ յաջորդ հարցը, որը կարող է ծագել, հետեւեալն է՝ ինչո՞ւ ընդհանրապէս անցկացնել արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւններ: «Պատասխանը շատ պարզ է՝ ինչպէս հեռացել է ընտրակեղծիքներով եւ կաշառքով ձեւաւորուած գործադիր իշխանութիւնը, այնպէս էլ պէտք է հեռանայ կեղծիքներով եւ ընտրակաշառքներով ձեւաւորուած օրէնսդիր իշխանութիւնը», – ասաց նա:

Նա չեշտեց, որ առաջիկայ ժամանակահատուածը գործող կառավարութիւնը մտադիր է օգտագործել Ընտրական Օրէնսգիրքը լրջագոյն փոփոխութիւնների ենթարկելու համար: «Իսկ այդ փոփոխութիւնները կը լինեն Հայաստանի քաղաքացիների ազատ կամարտայայտումը՝ ազատ, արդար եւ թափանցիկ ընտրութիւնների անցկացումը երաշխաւորելու տրամաբանութեամբ: Կառավարութիւնը մտադիր է այս հարցով զբաղուող աշխատանքային խումբ ստեղծել, որում ընդգրկուելու հրաւէր կը ստանան խորհրդարանական բոլոր խմբակցութիւնները, քաղաքացիական հասարակութեան ներկայացուցիչները, արտախորհրդարանական քաղաքական ուժերի ներկայացուցիչներ», – ասաց Նիկոլ Փաշինեանը:

Նա յստակեցրեց, որ իրենց գործունէութեան կարեւորագոյն կողմը լինելու է ոչ միայն առօրեայ, ինքնին հասկանալի Հայաստանի օրէնքներից, միջազգային պայմանագրերից, ամէնօրեայ խնդիրների լուծման անհրաժեշտութիւնից բխող քայլերը, այլ քայլերը, որոնց հիմնական նպատակը Հայաստանի հին բովանդակութիւնը նոր բովանդակութեամբ փոխելն է: «Այդ փոփոխութիւնների մի զգալի մասը չի պահանջում օրէնսդրական եւ կառուցակարգային որեւէ փոփոխութիւն, որեւէ վարկ կամ դրամական միջոց, այլ ընդամէնը քաղաքական կամքի գործադրում», – նշեց Փաշինեանը:

Lragir.am

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

ԽՈՀԵՐ

ՓԱՇԻՆԵԱՆ, ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԱՐՔՍ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

1. ՓԱՇԻՆԵԱՆ ԵՒ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Լէոն Թրոցքիին կը վերագրուի հետեւեալ արտայայտութիւնը. «Յեղափոխութիւնը անկարելի է մինչեւ ան կը դառնայ անխուսափելի»:

Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը դարձած էր անխուսափելիութիւն մը երկար անկարելիութիւններէ ետք: Իսկ անկարելիութիւնները սկսած էին աւելի քան տասը տարի առաջ: Ոչ ոք կրնար կանխատեսել՝ թէ երբ անկարելիութիւնը պիտի դառնար անխուսափելի:

Սփիւռքի աւանդականները՝ իրենց կեղծ ընդդիմութիւններով եւ մանաւանդ Հայաստանի օլիկարքներուն հետ սերտագոյն դաշնակցութիւններով, մեծապէս նպաստեցին երկարելու անկարելիութեան ժամանակը:

Հայաստանի մէջ ցոյցեր միշտ տեղի ունեցած են: Նշանակալի տեղ կը գրաւէին յետընտրական ցոյցերը: 1996-էն սկսեալ իւրաքանչիւր նախագահական ընտրութեան յաջորդած են ցոյցեր, քանի որ բոլոր ընտրութիւններն ալ ընթացած են ընտրակեղծարարութեամբ: Ամենէն ազդեցիկ ցոյց-հանրահաւաքները տեղի ունեցան 2008-ի ընտրութիւններէն ետք՝ Փետրուար 20-28-ին, Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի առաջնորդութեամբ, որոնք աւարտեցան Մարտ 1-ի յայտնի դէպքերով: Այս ցոյց-հանրահաւաքներուն էր որ առաջին անգամ ուժեղօրէն յայտնուեցաւ *Հայկական ժամանակ* օրաթերթի գլխաւոր խմբագիր Նիկոլ Փաշինեան: Ըլլալով Տէր-Պետրոսեանի աջ բազուկը, անոր ելոյթները ցուցարարներուն առջեւ խիստ տպաւորիչ էին իրենց հռետորական խօսքով եւ մագնիսականութեամբ: Մարտ 1-ի սպանդէն ետք, բնականաբար, Փաշինեան կը մեղադրուի յանցագործութեան մէջ, կ'անցնի ընդյատակ եւ 2009 Յուլիս 1-ին ինքզինք յանձնելով դատախազութեան կը կալանաւորուի եւ դաժան պայմաններու տակ բանտարկուած կը մնայ մինչեւ 2011 Մայիս 28, երբ ազատ կ'արձակուի համաներումի շրջանակներուն:

2008 Փետրուարի իրադարձութեան համընթաց եւ անկէ ներշնչուած, մինչեւ 2012 թուականը Հայաստանի մէջ տեղի կ'ունենան ակթիւիթական կարեւոր շարժումներ: Կը կազմուին քաղաքացիական նախաձեռնութիւններ՝ Իմպիչմենտ Դաշինք (2007), Սկսել ա (2008), Հայոց Կանանց Շարժում (2008), Հիմա Երիտասարդական Նախաձեռնութիւն (2008), Վեր Կաց քաղաքացիական հոսանք (2008), Յատուկ Գունդ երիտասարդական նախաձեռնութիւն (2008), Հենք (2008): Տեղի կ'ունենան գործողութիւններ՝ «Փրկենք Մոսկուա կինոթատրոնի ամառային դահլիճը», «Պահպանենք Հանրապետութեան Հրապարակը», «Պահպանենք Աֆրիկեանների ակումբի շէնքը», «Մենք ենք այս քաղաքի տէրը» (Մաշտոցի այգիի պահպանումը): 2012-էն նկատելիօրէն կը նուազին այս շարժումները, մէկ կողմէն՝ Մարտ մէկեան շարժումը անկարող ըլլալով ինքզինք վերանորոգել, միւս կողմէն՝ սարգսեանական համակարգի վերաճող բռնատիրութեան պատճառով: Ակթիւիթական շարժումները գլխաւորապէս կը կեդրոնանան բնապահպանական ոլորտին վրայ, յատկապէս կապուած Թեղուտի հետ:

2015 Յունիս 23-ին սկսան Էլէկտրիկ Երեւան անունով հռչակուած ցոյցերը, ընդդէմ ելեկտրականութեան նախատեսուած թանկացումին: Ցոյցերը բազմամարդ էին: Մարդիկ փողոց իջան ոչ միայն թանկացումի պատճառով, այլ իրենց բողոքը յայտնելու վարչակարգին դէմ: Ցուցարարները յաջողեցան երկու շաբաթ փակ պահել Բաղրամեան պողոտան:

Այստեղ յայտնուեցաւ Փաշինեան, որ մինչ այդ աշխուժօրէն վերսկսած էր իր ընդդիմադիր դիրքը իշխանութիւններուն դէմ: Բայց, փոխանակ ուղղակիօրէն միանալու ցուցարարներուն եւ իր ձայնը միացնելու անոնց, նախընտրեց ՀՀԿ-ական Արմէն Աշոտեանի նմաններուն հետ ձեռք ձեռքի տալով մարդկային պատնէշ կազմել ոստիկանութեան եւ ցուցարարներուն միջեւ, վերջիններս պաշտպանելու պատրուակով: Այս մօտեցումը քիչ մը կասկած յառաջացուց իր ընդդիմադիր դիրքին նկատմամբ, քանի որ անհասկնալի էր իր բռնած չէզոք դիրքը:

Կասկածը փարատուեցաւ Սասնայ Ծռերու Էրեբունիի Պարեկապահակային Ծառայութեան գունդի (ՊՊԾ) շէնքի գինեալ գրաւումին (17 Յուլիս 2016) յաջորդած ցոյցերուն: Թէեւ Փաշինեան ոչ մէկ կապ ունէր գրաւումին հետ, բայց Խորենացի փողոցի Յուլիս 22-ի հանրահաւաքին շուրջ 35 վայրկեան տեւողութեամբ խիստ ոգեւորիչ ելոյթ մը կ'ունենայ, պահանջելով Սերժ Սարգսեանի հրաժարականը: Յուլիս 23-ին ՊՊԾ-ն գրաւած տղաքը կը սկսին գանգատիլ Փաշինեանէն՝ իբր այս բոլորը կ'օգտագործէ իր քաղաքական շահերուն համար: Նոյն օրը Խորենացիի հարթակէն կը յայտարարէ՝ որ այս ամբաստանութիւնը բոլորովին անտեղի է, եւ կ'որոշէ այլեւս ելոյթ չունենալ հարթակէն ու միանալ ժողովուրդին:

Հաւանաբար այս դէպքը Փաշինեանին կարեւոր դաս մը եղաւ՝ յետագային ձեռնարկելու իր *սեփական* քայլը:

2017 Նոյեմբեր 7-15-ին տեղի ունեցան ուսանողական ցոյցեր՝ ուղղուած տարկէտումի օրէնքին դէմ: Ուսանողութիւնը հասարակութեան ամենէն աշխոյժ շերտն է, եթէ շարժի՝ անկարելի է զայն կասեցնել: Նաեւ ուսանողութիւնը իր այս վարքով ինքզինք դրաւ կրթական հիմնարկներէն վտարուելու վտանգին առջեւ: Ցոյցը մեծ տարողութիւններ չստացաւ եւ ինքն ըստ ինքեան մարեցաւ: Փաշինեան դեր մը չխաղաց այստեղ:

2018 Յունուար 19 եւ Փետրուար 5-ին, Ելք Դաշինքի անունով Փաշինեան Երեւանի փողոցներով փողոքի երթ կը կազմակերպէ՝ ընդդէմ տարեսկիզբին գործադրութեան մտած գիներու թանկացումին: Կը թուի, որ ասոնք Փաշինեանի կողմէ կատարուած փորձեր էին որպէսզի իրական գետինի վրայ չօշափէ փողոցը շարժելու եւ առաջնորդելու կարելիութիւնները: Փորձ մը՝ Թաւշեայ Յեղափոխութեան:

Նոյնիսկ Թաւշեայ Յեղափոխութեան նախասկիզբը «փորձառական» բնոյթ ունէր, երբ Իմ Քայլը շարժումին միջոցով եւ փոքրաթիւ համակիրներու հետ Փաշինեան 2018 Մարտ 31-ին Գիւմրիէն քայլերթ կը սկսէր դէպի Երեւան: Ապրիլ 13-ին, Երեւանի մէջ քայլերթը կը վերաճի յեղափոխական համընդհանուր տրամադրութեան՝ այսօրուան յայտնի ելքերով: Թրոցքիի անկարելիութիւնը վերջապէս կը վերածուի անխուսափելիութեան:

Անկասկած Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը կարելի դարձաւ ոչ միայն ցոյցերու փորձի կուտակումին, այլ 2008 Մարտ 1-ի հետեւանքով կազմաւորուած նոր քաղաքացիական հասարակութեան շնորհիւ, որ իր արտայայտութիւնը գտած էր մտաւոր եւ մշակութային կեանքին մէջ, յառաջ բերելով նոր գրականութիւն եւ այլընտրանքային արուեստ:

Արդարեւ, յանձին Փաշինեանի, առաջին անգամ է որ Երրորդ Հանրապետութիւնը կ'ունենայ յետխորհրդային շրջանին կազմաւորուած առաջնորդ մը:

Յանձին Փաշինեանի, Երրորդ Հանրապետութիւնը կ'ունենայ իր առաջին առաջնորդը՝ որ ամբողջապէս հեռու է օլիկարքներէն եւ չէ օգտուած անոնց դրամէն:

Յանձին Փաշինեանի, Երրորդ Հանրապետութիւնը կը հաստատէ իր առաջին առաջնորդը՝ որ կը վայելէ հասարակական լայն խաւերու վստահութիւնը:

Յանձին Փաշինեանի, առաջին անգամ է որ նոր շրջանի պատմութեան մէջ Հայաստանի ժողովուրդը կը յաջողի գործադրել իր կամքը:

Քանզի Առաջին Հանրապետութիւնը տեղի ունեցաւ անկախ հայերու կամքէն: Առտուն արթնցանք՝ Հայաստանը գտանք առանց տնօրինութեան:

Քանզի Երկրորդ Հանրապետութիւնը տեղի ունեցաւ անկախ հայերու կամքէն: Պոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը շատ աւելի ուժեղ էր զայն ընդունելու կամ դիմադրելու համար:

Քանզի Երրորդ Հանրապետութիւնը տեղի ունեցաւ անկախ հայերու կամքէն: Խորհրդային Միութիւնը փլուզուեցաւ՝ չկարողանալով դիմադրել ռիկընեան-թաչըրեան յարձակողական նէօլիպերալիզմը:

Ուրիշ հարց, թէ երեք պարագաներուն ալ հայերն էին որոնք կառուցեցին պետութիւնը:

Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը տեղի ունեցաւ *միայն* հայերու կամքով: Չորրորդ Հանրապետութի՞ւն մը սկսած է: Կարեւոր չեն անուանումները:

(Շար. 1/2)

ՃԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

<u>ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ</u>

Կիրակի, 8 Յուլիս, 2018

ՊԱՅԾԱՌԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ
ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
(ՎԱՐԴԱՎԱՌ)

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ
պիտի մատուցուի Ս. եւ Անմահ Պատարագ:
Յաւարտ Ս. Պատարագի, պիտի կատարուի

ԽԱՂՈՂԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ս. Պատարագի սկիզբ առաւօտեան ժամը 10:00-ին

Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց

Սալահ Էլ-տին հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն) ժամը 8:45-ին

Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն ժամը 9:00-ին

Կը հրաւիրենք մեր բարեպաշտ հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու սոյն արարողութեան:

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

<u>ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ</u>
<u>ԳԱՀԻՐԷ ԹԵՄԱԿԱՆ</u>
<u>ԺՈՂՈՎԻ</u>
<u>2018 Բ. ՆԻՍՏ</u>

Այսու կը ծանուցենք, թէ Ուրբաթ, 22 Յունիս 2018-ին, երեկոյեան ժամը 7:30-ին, Հելիոպոլսոյ Պօղոսեան-Պըլըքտանեան սրահին մէջ պիտի գումարուի Գահիրէի Պատկառելի Թեմական Ժողովի 2018-ի Բ. նիստը:

ԴԻՒԱՆ
ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ԳԱՀԻՐԷ

<u>ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ</u>

Կիրակի, 24 Յունիս 2018

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի Ս. Պատարագ:

Յաւարտ Ս. Պատարագի, հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի ***ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐՈՒ*** հոգւոցն ի հանգիստ, որոնք կախաղան հանուեցան եւ նահատակուեցան 1915-ին, Կ. Պոլսոյ մէջ:

Ս. Պատարագի սկիզբ առաւօտեան ժամը 10:00-ին

<u>Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց</u>

Սալահ Էլ-տին հրապարակէն ժամը 8:45-ին

Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն ժամը 9:00-ին

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՒՇԵԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔ

1

«Համահայկականութեան» մը մասին էր:

64 տարեկան քոմսոմոլիսթ տիկին Հրանոյշի փոխարէն Սփիւռքի Նախարար կը նշանակուի 28 տարեկան արեւելագէտ Մխիթար Հայրապետեան:

Մայիս 15-ին այցելելով Սփիւռքի Նախարարութիւն, Նիկոլ Փաշինեան Նախարարութեան գլխաւոր դերը կը սահմանէ յետագայ հայրենադարձութեան կազմակերպութեան մէջ.

«Սփիւռքի հետ յարաբերակցութեան մեր գլխաւոր խնդիրը, որ պէտք է դնենք, մեծ հայրենադարձութիւնն է: Դա ենթադրում է նաեւ կապիտալի, մտաւոր պոտենցիալի հայրենադարձութիւն: Պէտք է արձանագրենք այդ պրոցեսի ողջ բարդութիւնը, հայրենադարձութեան առաջին փուլում պէտք է ստեղծենք աշխատատեղեր, որպէսզի ապահովենք երկրորդ փուլում ոչ միայն վերադառնալը, այլեւ Հայաստանում ապրելու պայմանների գոյութիւնը:

«Սփիւռքի հետ կապուած մէկ այլ խնդրի մասին պէտք է խօսեմ, որ իմ կարծիքով շատ հրատապ է: Այսօր Հայաստանի սահմանադրութեամբ սահմանուած են որոշ օրինագծեր, որոնք ըստ էութեան խոչընդոտում են սփիւռքի ներուժի ներգրաւումը պետական կառավարման համակարգում: Եւ յատկապէս, այս նոր իրավիճակում մենք պէտք է լրջօրէն մտածենք այդ խնդրի մասին, որը սահմանադրական խնդիր է եւ մէկ օրում չի լուծուի, բայց պէտք է հնարաւորինս արագ զբաղուենք այդ խնդրի լուծման ուղղութեամբ: Պէտք է փորձենք խնդրի լուծման այլընտրանքային տարբերակներ:

«Սփիւռքի ներկայացուցիչները պէտք է իրենց աւելի ու աւելի ինտեգրուած զգան Հայաստանում, պէտք է զգան, որ իրենց ձայնը լսելի է, պէտք է զգան իրենց լիարժէք շահառու եւ պոտենցիալ քաղաքացի: Եւ Սփիւռքի Նախարարութիւնը պէտք է ապահովի այդ դաշտը, այդ հարթակը, որը առանց չափազանցութեան ռազմավարական առաջնահերթութիւն է մեր կառավարութեան համար:»

Երրորդ Հանրապետութեան մէջ առաջին անգամն է որ կը հնչէ Սփիւռքը ներգրաւելու փափաք: Մինչ այդ սփիւռքահայը հաւասար էր դրամի եւ զբօսաշրջիկի:

Սփիւռքը իբրեւ հայրենադարձութեան գործօն, շատ կարեւոր է: Բայց կը գտնուի նաեւ Սփիւռքը՝ իբրեւ այդպիսին: Ճիշդ չէ Սփիւռքը անընդհատ դիտել օգտաշատութեան ծիրին մէջ:

Գոյութիւն ունի անյայտ Սփիւռքը՝ ղեկավարներէն, անոնց արքանեակային մտաւորականներէն եւ «միջազգային» հռչակ վաստակած անհատներէն անդին: Կը գտնուի ներքին շերտ մը՝ իր մտաւորականներով եւ արուեստագէտներով, որ բոլորովին մեկուսացած է Սփիւռքի ղեկավարներու իշխանական պարտադրանքներուն հետեւանքով եւ ամբողջապէս անտեսուած Հայաստանի կողմէ: Այս կարեւոր շերտին հասնելու համար պէտք է ստեղծուին յատուկ մեքանիզմներ դեսպանատուններէն ներս՝ հեռու իշխանական յարաբերութիւններէն: Պէտք է Սփիւռքի եւ Հայաստանի հիմնարկներու ղեկավարները դադրին յարաբերութիւններ մշակել իրենց անձնական շահերուն համար, Հայաստանի տոքթոր-փրոֆեսորական իշխանամերձ վերնախաւը պէտք է փոխէ իր դիտարկումը սփիւռքահայ մտաւորականին նկատմամբ եւ վերջ տայ մեկուսացումները եւ աւելորդ քննադատութիւնները: *Ջահակիր* քանիցս շեշտած է, որ Սփիւռք-Հայաստան մտաւոր ամենահրաշալի կապերը տեղի կ'ունենան համալսարանական-ակադեմական յարաբերութիւններէն անդին, ներքին շերտերու իրական շփումներուն շնորհիւ, որոնք կու տան իրենց արգասաբեր պտուղները, մինչդեռ ակադեմական յարաբերութիւնները յաճախ կը ձգտին սփիւռքի մտաւորականը պահել ենթարկուած վիճակի մէջ (երկու առումներով կրնամ անձնական տասնեակ օրինակներ յիշատակել): Ներքին շփումներու մակարդակն է զոր Փաշինեան պէտք է դարձնէ համընդհանուր: Շատ դժուար պատգամ մըն է ասիկա: Բայց նման հարց մը կարելի է դնել *միայն* Փաշինեանի նման առաջնորդի մը առջեւ:

Յունիս 5-ի մամուլի ասուլիսին Մխիթար Հայրապետեան կը սկսի բացայայտել Սփիւռքի Նախարարութեան չահագործումները. «Իմ յանձնարարականով ուսումնասիրուել են նախորդ տարուայ եւ այս տարուայ սկզբի ծրագրերի մրցոյթները: Պարզուել է, որ մրցոյթները հիմնականում շահել են նոյն կազմակերպութիւնները: 2016-ին նոյն ընկերութիւնը շահել էր 10 տենդեր», որուն պատճառով տեղի ունեցած է գիներու բարձրացում:

Իսկ ծրագիրներուն մասին կը յայտարարէ. «Արի Տուն ծրագրի, Իմ Հայաստան փառատօնի եւ Սփիւռք ամառային դպրոց ծրագրերն արդէն ընթացքի մէջ են, բիւջէները հաստատուած են: Եւ մենք կամ պէտք է չեղարկէինք դրանք, կամ յետաձգէինք: Լաւագոյն լուծման եկանք՝ ծրագրերը ժամանակաւորապէս յետաձգեցինք: Դրանք կ'իրականացուեն, բայց ոչ Յունիսի 17-ից: Մենք յաւուր պատշաճի կը պատրաստուենք դրանց:»

Յունիս 6-ին, իր ֆէյսպուքեան էջին վրայ Հայրապետեան կը շարունակէ բացայայտումները, գրելով՝ որ 2018 Թուականի առաջին հինգ ամիսները Նախարարութիւնը միլիոնաւոր դրամներ տրամադրած է յօդուածներ պատուիրելու համար. «Մասնաւորապէս, ըստ բացուածքի՝ այս տարի Սփիւռքի Նախարարութիւնը ընդհանուր 6 լրատուամիջոցի 40 յօդուածի պատուէր է տուել, ինչի համար վերջիններիս վճարել է 1 միլիոն 260 հազար ՀՀ դրամ, այն է՝ միջինը 31.500 դրամ մէկ յօդուածի համար:»

Ա.

ԵԳԻՊՏՈՍԻ, ՍՈՒՏԱՆԻ ԵՒ ԵԹՈՎՊԻՈՅ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

2

21. Այգ Զաքարեան (Գահիրէ), 'The Armenian Graduate Students of Egypt: An Overview' (անգլերէն):

22. Նայիրի Համբիկեան (Գահիրէ), «Ի՞նչ է ճակատագիրը Սփիւռքի հայկական ճարտարապետութեան. Մարմինայի հայկական պատմական գերեզմանատան պարագան» (արեւմտահայերէն):

23. Ճոն Արմաճանի (Մինըսոթա), 'The constitutions of North Sudan and Ethiopia and Minority Rights' (երկրորդ զեկոյց) (անգլերէն):

24. Աննա Աւագեան (Երեւան), «Սուտանի հայօճախը» (արեւելահայերէն):

25. Արտակ Մաղալեան (Երեւան), «Հայ ուղեգիրները Եթովպիայի եւ հայ-եթովպական յարաբերութիւնների մասին» (արեւելահայերէն):

26. Պորիս Աճէմեան (Փարիզ), 'Memories of Migrations and the Making of an Armenian Homeland in Twentieth Century Ethiopia' (առաջին զեկոյց) (անգլերէն):

27. Ռուբինա Սվաճեան-Քինկուէլ (Լոնտոն), 'An Introduction to the Life and Work of Bedros A. Sevadjian' (անգլերէն):

28. Պորիս Աճէմեան (Փարիզ), 'The Brass Band of the King: Perceptions of Foreigners and Utilisation of Armenians in Ethiopia's Foreign Policy (20th c.)' (երկրորդ զեկոյց) (անգլերէն):

Հակառակ գրքոյկի յայտարարութեան, վերջին պահու կարգադրութեամբ գիտաժողովէն կը բացակային Գահիրէէն էսլամ Ֆաուզի Անաս Քուլթուպ եւ Մուհամմատ Րիֆաաթ Ալ-Իմամ, որոնց նախատեսուած արաբերէն զեկոյցները չեն կարդացուիր:

Աւելորդ չէ լեզուական առումով կատարել հակիրճ վիճակագրութիւն մը:

Ելոյթ ունեցան 27 զեկուցողներ (հաշուելով նաեւ բանախօսը): Անոնցմէ երեքը օտար էին՝ Անն Կրէօնհամմար, Ճոն Արմաճանի եւ Հիլմար Քայզէր, որոնք բնականաբար պիտի կարդային անգլերէն լեզուով: Մնացած 24-ը հայեր էին, որոնցմէ 15-ը կարդացին հայերէն լեզուով, 9-ը՝ անգլերէն: Անգլերէն կարդացող հայերը կը բաժնուէին երկու խումբի: Մէկը այն խումբն էր, որուն համար հայերէնը բացակայութիւն մըն էր կամ հեռաւոր իրականութիւն մը՝ քանի որ չեն տիրապետեր այդ լեզուին, մինչդեռ միւս խումբը կը տիրապետէր զայն, բայց կը մերժէր գործածել: Իսկ 27 զեկուցողներէն միայն 8-ը գործածեցին արեւմտահայերէն լեզուն: Հայկազեանի նման սփիւռքահայ կարեւոր հիմնարկ մը յաջողած էր ընդամէնը 30% տարածութիւն ապահովել արեւմտահայերէնին (Ամերիկայի հայագիտական կեդրոնները իրենց գիտաժողովներուն կ'ապահովեն 100% անգլիախօսութիւն...): Ասիկա ընտրութիւն մը չէր Հայկազեանին կողմէ, այլ իրողութեան պարտադրանք մը: Արեւմտահայերէնի տագնապ մըն է ասիկա, զոր ստիպուած է ապրիլ նոյն ինքը արեւմտահայերէնի ջերմ պաշտպան Հայկազեանը:

Արդարեւ, արեւտահայերէնի տագնապը զուտ լեզուական խնդիր մը չէ բնաւ. անիկա ամբողջ արեւմտահայ մշակոյթին տագնապն է, մերժում մըն է այդ մշակոյթին ներքին ծալքերը դիտելու եւ բացայայտելու, հերքում մըն է անոր ներունակութիւններուն եւ զարգացումի կարելիութիւններուն: Օտարացումն է կենդանի փորձառութենէն, փորձառութիւն՝ հեռու ազգայնապաշտական պատումներէն: *Պարտադրաբար* անգլերէն լեզուով կ'ուսումնասիրուի իրականութիւն մը՝ որուն մշակութային լեզուն արեւմտահայերէնն է:

Արեւմտահայերէն լեզուն «ծանր վտանգէ մը կ'անցնի», կը շեշտէր Վահան Թէքէեան 1929-ին (Վ. Թ., «Գրական. արեւմտահայ աշխարհաբարը», *Արեւ*, 6 Յուլիս 1929, ԺԶ. տարի, Թիւ 3168, էջ 1): Արեւմտահայերէն լեզուն աշխարհի վտանգուած լեզուներէն մէկն է, կը յայտարարէ ԻՈՒՆԵՍՔՕ 2012-ին:

Զ.

دار شركة للطباعة - رقم الإيداع دار الكتب ٨٠٥

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير

جريدة أسبوعية

ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.

TCHAHAKIR

Armenian Weekly

P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1818 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒՆԻՍ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ. عدد رقم ١٨١٨ الخميس ٢٨ يونيه ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՅԵՏՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ

1. ԱՐՑԱԽԸ ԿԸ ՇԱՐԺԻ

Հայաստանի եռեակ նախագահները Արցախը յաջողած էին դարձնել անխոցելի ու անձեռնմխելի: Արցախի իշխանութեան նկատմամբ որեւէ քննադատութիւն կը նկատուէր դաւաճանութիւն: Հոգ չէ եթէ Արցախի ժողովուրդը տուժէր իշխանական փտածութեան պատճառով: Պատերազմ է, ժողովուրդը պէտք է համդուրժէ: Իսկ պատերազմի իշխանութիւնը թող հարստանայ ժողովուրդի հաշուին: Խնդիր չկայ:

Արցախ չմասնակցեցաւ Թաւշեայ Յեղափոխութեան: Բայց ժամանակաւորապէս:

Յունիս 1-ին Ստեփանակերտի մէջ Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան (ԱԱԾ) աշխատողներ կը ծեծեն երկու քաղաքացիներ, իսկ ոստիկանները բերման կ'ենթարկեն ոչ թէ ծեծողները, այլ ծեծուողները: Երեկոյեան տասնեակ քաղաքացիներ կը փակեն կեդրոնական փողոցներէն մէկը: Յունիս 2-ին ցոյցը կը շարունակուի եւ ցուցարարները կը փակեն Ստեփանակերտի կեդրոնական Ազատամարտիկներու փողոցը, երբեմն նաեւ վանկարկելով «Նիկոլ, Նիկոլ»: Անոնք կը բողոքեն ուժային կառոյցներու կամայականութիւններուն դէմ եւ կը պահանջեն ղեկավարներուն հրաժարականը:

Արցախի մարդու իրաւունքներու պաշտպանը հանդէս կու գայ յայտարարութեամբ իսկ Բակօ Սահակեան կը հանդիպի խումբ մը ցուցարարներու հետ: Երեկոյեան շուրջ 500 հոգի հաւաքուած էին Ազատամարտիկներու փողոցը՝ աննախադէպ երեւոյթ մը Արցախի համար:

Գիշերը բոլորը կը ցրուին, իսկ Յունիս 3-ի առաւօտեան դարձեալ կը հաւաքուին եւ կը փակեն օթօկայարանի ճամբան: Կը սկսի հանրահաւաք, ուր կը պահանջուի ուժայիններու հրաժարականը: Հանրահաւաքին կը միանան քանի մը տասնեակ յադրութցիներ եւ մարտունցիներ, ինչպէս նաեւ Երկիր Ծիրանի կուսակցութեան առաջնորդ Զարուհի Փոստանջեան: Կը հնչէն կոչեր՝ «Իշխանութիւնը ժողովրդինն է», «Մենք ենք տէրը մեր երկրի»: Ցուցարարներու պատուիրակութեան եւ Բակօ Սահակեանի միջեւ դարձեալ տեղի կ'ունենան բանակցութիւններ:

Յունիս 4-ի առաւօտեան կը վերսկսի հաւաքը իսկ Արցախի խորհրդարանը արտահերթ նիստի ընթացքին որոշում կ'ընդունի ստեղծել վեց անդամներէ բաղկացած քննիչ յանձնախումբ մը, որուն պարտականութիւնն է հետաքննել Յունիս 1-ի դէպքը եւ ընդհանրապէս ուժային կառոյցներուն կատարած ապօրինութիւնները: Փաշինեան կը յորդորէ ցուցարարներուն դադրեցնել ցոյցերը եւ սպասել յանձնախումբի հետաքննութիւնները: Չորս օր տեւած ցոյցերը կը դադրին երեկոյեան, արձանագրելով Արցախի համար աննախադէպ շարժունակութիւն մը:

Յունիս 6-ին Բակօ Սահակեան պաշտօնափոխութիւններ կը կատարէ. պետական նախարար Արայիկ Յարութիւնեանի փոխարէն կը նշանակէ Գրիգոր Մարտիրոսեան, ֆինանսներու նախարար Գրիգոր Մարտիրոսեանի փոխարէն՝ Արթուր Յարութիւնեան, ԱԱԾ տնօրէն Արշաւիր Ղարամեանի փոխարէն՝ Սամուէլ Շահրամանեան, ոստիկանապետ Կամօ Աղաջանեանի փոխարէն՝ Իգոր Գրիգորեան:

Յունիս 12-ին Բակօ Սահակեան կ'ընդունի նախագահի խորհրդական Արմէն Իսագուլովի եւ Անվտանգութեան Խորհուրդի քարտուղարի տեղակալներ Վիկտոր Քոչարեանի եւ Ռոբերտ Շաֆէրեանի հրաժարականները:

Յունիս 13-ին Ստեփանակերտի մէջ տեղի կ'ունենայ Ազգային Վերածնունդ կուսակցութեան նախաձեռնած հանրահաւաքը: Ան նախատեսուած էր Վերածնունդ հրապարակին վրայ, բայց ոստիկանները փակելով ճամբաները կը փոխադրուի Նելսոն Ստեփանեան պուրակի յարակից տարածքը: Կուսակցութեան նպատակն էր հասնիլ Բակօ Սահակեանի հրաժարականին:

Յունիս 16-ին նոյն կուսակցութիւնը կը յաջողի Վերածնունդ հրապարակին վրայ կազմակերպել բողոքի ցոյց, վանկարկելով՝ «Բակօ, հեռացի՛ր»:

Արցախը նոյնը չէ այլեւս:

2. ՄԱՆՈՒԷԼ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Փաշինեանի վարչակարգը լուրջ փորձեր կը կատարէ մաքրագործելու Հայաստանի վերնախաւը: Դժուար, երկարատեւ ու վտանգաւոր գործընթացք մըն է:

Այս ծիրին մէջ վերջերս մասնաւոր աղմուկ բարձրացաւ Ազգային Ժողովի պատգամաւոր, Երկրապահ Կամաւորական Միութեան նախագահ, Արցախի հերոս Մանուէլ Գրիգորեանի ձերբակալութիւնը Յունիս 16-ին:

Տակաւին 2014 Սեպտեմբեր 16-ին, երեք հետախուզող լրագրողներ՝ Ռուբէն Վարդանեան, Քրիստինէ Աղալարեան եւ Էդիկ Բաղդասարեան, *Հետք*ի մէջ կը հրապարակէին յօդուած մը՝ «Գեներալ Մանուէլ Գրիգորեանի ունեցուածքը, չվճարած հարկերն ու թաքցրած եկամուտները», ուր կայուն փաստերով կ'ազդարարէին Մանուէլ Գրիգորեանի վտանգաւոր գործունէութիւնը: Յօդուածը կը սկսէին այսպէս. «ԱԺ պատգամաւոր, ԵԿՄ վարչութեան նախագահ Մանուէլ Գրիգորեանը միայն Արմաւիրի մարզի Արշալոյս գիւղում սեփականութեան կամ օգտագործման իրաւունքով 35 անուն անշարժ գոյք ունի: Դրանք հողամասեր են, շէնք-շինութիւններ՝ առանձնատներ, գործարաններ, բենզա եւ գազալցակայաններ, հանգստեան գօտիներ, ռեստորան, չոգեբաղնիք, ձիարշաւարան, տասնեակ հեկտարներով խաղողի եւ ծիրանի այգիներ, ջերմոցային տնտեսութիւններ, շուկայ, անասնագոմեր, խոտհարքներ, ցորենի դաշտեր եւ այլն:» Ապա կը մանրամասնէին իրենց տեղեկութիւնները, կը նշէին բազմաթիւ անհրաժեշտ թիւեր եւ ցոյց կու տային հարկային մեծ խախտումներ:

Յունիս 16-ի ձերբակալութեան առիթով Փաշինեանին եւ պաշտօնական մարմիններուն արձակած մեղադրանքները, արդարեւ, ահռելի էին:

Յունիս 17-ի փէյսպուքեան տեսագրութեան մէջ, Փաշինեան կը յայտարարէ՝ որ Գրիգորեան կը մեղադրուի ապրիլեան պատերազմի համար նախատեսուած օգնութիւնները գողնալու մէջ, դպրոցականներու կողմէ ղրկուած սնունդը իւրացնելու եւ իր սեփական արջերն ու վագրերը կերակրելու մէջ, եւ ընդհանրապէս Արցախի ժողովուրդին ու բանակին ուղղուած նպաստները սեփականացնելու մէջ: Կը նշէ՝ որ իր կենդանիներու ուտելիքի պահեստարանին մէջ կը յայտնաբերուին դպրոցականներու նամակներ՝ հասցէագրուած ապրիլեան պատերազմի զինուորներուն:

Նոյն օրը, Յունիս 17-ին, ԱԱԾ կը հրապարակէ հետեւեալ սահմռկեցուցիչ յայտարարութիւնը.

«Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան աշխատակիցները յանցաւորութեան դէմ պայքարին ↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԵԼ Է ԱՐՏԱՀԵՐԹ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՅ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԱՆՑԿԱՑՆԵԼՈՒ ՀԻՄՆԱՒՈՐՈՒՄԸ

Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանն անդրադարձել է հարցին, թէ ինչո՞ւ են որոշել արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւններն անցկացնել մէկ տարուայ ընթացքում: Ինչպէս հաղորդում է *Արմենպրէսը*, Միր հեռուստաընկերութեանը տուած հարցազրոյցում Հայաստանի վարչապետն ընդգծել է, որ այդ քայլին գնացել են միւս քաղաքական ուժերին ժամանակ տալու համար: «Մեր գլխաւոր նպատակն է եղել հաւասար պայմաններ ստեղծել բոլոր քաղաքական ուժերի համար, քանի որ քաղաքական ուժերի մեծ մասը ընդհանրապէս չէին սպասում, որ նման բան տեղի կ'ունենայ Հայաստանում: Մենք, իհարկէ, ցանկանում ենք յաղթել ընտրութիւններում, եւ մենք կ'աշխատենք այդ ուղղութեամբ, պարզապէս մենք ցանկանում ենք նաեւ ժամանակ տալ միւս կուսակցութիւններին, որպէսզի նրանք հնարաւորութիւն ունենան պատրաստուել ընտրութիւններին», - ասել է Փաշինեանը:

Նիկոլ Փաշինեանը նաեւ անդրադարձել է կոռուպցիայի խնդրին՝ նշելով, որ կոռուպցիան այն գլխաւոր դժբախտութիւններից ու խնդիրներից մէկն է, որը թոյլ չի տուել Հայաստանին զարգանալ այնպէս, ինչպէս հնարաւոր էր իրականում: «Իհարկէ, մենք կը շարունակենք այդ պայքարը, եւ իհարկէ, համոզուած եմ, որ մենք մեծ արդիւնքներ կ'ունենանք: Այս ամբողջ ընթացքում դրական եւ մեծ փոփոխութիւնների յաղթանակը մարդկանց գիտակցութեան մէջ է: Կարծում եմ, որ այս գործընթացն արդէն անդառնալի է», - ասել է Փաշինեանը:

ՍՓԻՒՌՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼ Է ՌԱԶՄԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻՆ ԵՒ ՀԱՄԱԶԱՍՊ ԴԱՆԻԵԼԵԱՆԻՆ

Յունիսի 21-ին նախարար Մխիթար Հայրապետեանն ու փոխնախարար Բաբկէն Տէր Գրիգորեանն ընդունեցին Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան հայկական համայնքների բաժանմունքի տնօրէն Ռազմիկ Փանոսեանին եւ Հայաստանեան ծրագրերի խորհրդատու Համազասպ Դանիէլեանին:

Պարոն Փանոսեանը նախ ներկայացրեց հիմնարկութեան գործունէութիւնը, ներկայացրեց իրականացրած հայանպաստ ձեռնարկները, ինչպէս նաեւ անդրադարձ կատարեց ընթացիկ ծրագրերին: Խօսելով հիմնարկութեան առաքելութիւնից՝ Ռազմիկ Փանոսեանը նշեց, որ բացի կրթական ծրագրերից, կրթանպաստների յատկացումներից, կառոյցը կարեւորում է հայագիտական գրականութեան հրատարակումը, ինչպէս նաեւ արեւմտահայերէնը պահպանելու ու զարգացնելու ուղղութեամբ ռազմավարական նոր ծրագրերի մշակումը:

Նախարարն ընդգծեց, որ գնահատում է հիմնարկութեան ազգանպաստ գործունէութիւնը, նախարարութեան հետ ունեցած գործակցութիւնը եւ յուսով է, որ այդ կապերն աւելի կ'ամրապնդուեն ու կը խորանան:

Համաձայնութիւն ձեռք բերուեց առաւել սերտօրէն համագործակցել տեղեկատուական տեխնոլոգիաների ոլորտում, որտեղ հիմնարկութիւնն արդէն ունի գրանցած յաջողութիւններ՝ մի քանի կրթական յաւելուածների տեսքով:

ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆ ԿԱՄ ՆԱՏԻԱ՝ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱՅԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻՆ

Յ. ԱՒԱԳԵԱՆ

Եգիպտական սինեմայի երբեւէ առաջին դերասանը եղած է Էհսան Քամէլ, բուն անունով՝ Վարդանոյշ Պարթեւեան: Ան ելոյթ ունեցած է եգիպտական վաղագոյն անխօս երեք ֆիլմերու մէջ՝ *Նետա' ալ-րապպ* (1926), *Լայլա* (1927) եւ *Պէնթ ալ-Նիլ* (1929)(1):

Երկրորդ դերասանը եղած է Նատիա, բուն անունով՝ Արաքսի Օհանեան (1911, Ատաբազարի Ալմալու գիւղ – 1981, Գահիրէ), եգիպտահայ բեմի փայլուն աստղերէն մէկը:

Պատկերահանուած է վեց սեւ-ճերմակ խաղարկային ֆիլմերու մէջ.

1. *Զէյնապ* (1930)(2)

Բնոյթ՝ Ողբերգութիւն:

Տեսակ՝ Համր:

Արտադրիչ՝ Ռամսէս Ֆիլմ:

Բեմադրիչ՝ Մոհամմէտ Քարիմ:

Հեղինակներ՝ Մոհամմէտ Հուսէյն Հէյքալ (պատմըւածք), Մոհամմէտ Քարիմ (սենարիօ)

Դերակատարներ՝ Պահիկա Հաֆեզ (Զէյնապ), Սըրակ Մունիր (Իպրահիմ), Զաքի Ռոսթոմ (Հասան), Տաուլաթ Ապիատ (Զէյնապի մայրը), Մունիրա Ահմատ (Հասանի մայրը), Կամալ Հոսնի (Զէնապի եղբայրը), Հասան Քամալ (գիւղապետ), Սայէտա Ֆահմի (Հասանի քոյրը), Նատիա (Զէյնապի քոյրը), Կամալ Հասան (Զէյնապի եղբայրը), Հասան Ահմատ (Հասանի հայրը), Տոլլի Անթուան (պարուհի) եւ ուրիշներ:

Առաջին ցուցադրութիւն՝ 9 Ապրիլ 1930:

Ցուցադրութեան վայր՝ Սինեմա Մեթրոփոլ, Աղեքսանդրիա:

Նիւթ՝ Զէյնապ՝ որ աշխատավարձքով կ'աշխատի հողագործական տարածքներու վրայ, կը սիրէ Իպրահիմը՝ որ կը վերահսկէ նոյն տարածքները: Զէյնապի ծնողքը կը մերժէ անոնց սէրը եւ փոխարէնը զինք կ'ամուսնացնէ մեծահարուստ Հասանին: Զինուորական ծառայութեան համար Իպրահիմ կը մեկնի: Բացակայութեան կը մահանայ Զէյնապ՝ որ անշէջ պահած էր Իպրահիմի սիրոյ կրակը:

Ծանօթ.՝ Ֆիլմը յայտնաբերուած չէ:

2. *Անշուտաթ ալ-ֆուատ* (Սիրոյ երգը) (1932)(3)

Բնոյթ՝ Ողբերգութիւն:

Տեսակ՝ Խօսուն:

Արտադրիչ՝ Անյայտ:

Բեմադրիչ՝ Մարիօ Վոլփի:

Հեղինակներ՝ Ն. Լազար (պատմուածք), Խալիլ Մութրան (սենարիօ)

Դերակատարներ՝ Ժորժ Ապիատ (Իպրահիմ), Նատրա (Նատրա, երգչուհի), 'Ապտէլ Ռահման Ռուշտի (Հոսնի), Մոհամմատ 'Ապտալլահ (Ահմատ), 'Ալի Ահմատ (Ամին փաշա), Լիան Տարֆէլ (Միրէյ), Նատիա, Էտմոնթ Ուիմար, Մորսի 'Ապտէլ Լաթիֆ, Տիզի Փալմա:

Առաջին ցուցադրութեան թուական եւ վայր՝ 13 Ապրիլ 1932, վայրը անյայտ(4), կամ 14 Ապրիլ 1932, Սինեմա Տիանա, Գահիրէ(5), կամ 16 Յունուար 1933, Սինեմա Օլիմպիա, Գահիրէ(6):

Նիւթ՝ Ամին փաշա մեծահարուստ մըն է եւ Սոհակի մէջ սեփականատէրն է բամպակազատիչ մեքենայի: Կը սիրահարուի Միրէյ անունով օտար պարուհիին, որ իր հետ բնակութեան կը փոխադրուի Սոհակ: Մեքենայի կառավարումը կը ստանձնէ երիտասարդ Հոսնին, որ կը սկսի սիրաբանել պարուհիին: 'Օմար կը յայտնաբերէ այս յարաբերութիւնը եւ կը տեղեկացնէ Հոսնիի կնոջ՝ Նատրային: Կը պարզուի, որ 'Օմար կը սիրէ Նատրան եւ կը հետապնդէ զինք: Նատրա կը գանգատի իր եղբօրը Իպրահիմին, որ կը բախուի Հոսնիի հետ: Անծանօթ անձէ մը հրացանի կրակոց կ'արձակուի, որ կը կուրացնէ Իպրահիմը: Հոսնի կը ձերբակալուի բայց կը յաջողի փախչիլ: Նատրա կ'իմանայ եղելութիւնը եւ իրենց դուստր Լայլան ծննդաբերելէ ետք կը մահանայ, հասցնելով դստեր խնամակալութիւնը յանձնել Ամինին:

16 տարի ետք Ամինի որդին Ահմատ կը վերադառնայ արտասահմանէն բժշկական վկայականով: Լայլա եւ Ահմատ կը սիրահարուին: Իպրահիմ կը կատարէ աչքի գործողութիւն եւ կը վերականգնէ տեսողութիւնը: Հարսնիքի օրը կը յայտնուի Հոսնի մուրացկան ծպտուած: Բուն ոճրագործը՝ 'Օմար, կը զղջայ իր արարքը եւ կը խոստովանի յանցանքը: Կը բացատրէ՝ որ փորձեց սպաննել Հոսնին որովհետեւ սիրահարուած էր Նատրային: Այսպէս, կը վերադառնայ Հոսնի եւ կը վայելէ երջանկութիւնը:

Ծանօթ.՝ *Անշուտաթ ալ-ֆուատ* կը հանդիսանայ արաբական աշխարհի առաջին երգային ֆիլմը եւ երկրորդ խօսուն ֆիլմը: Առաջին խօսուն ֆիլմը՝ *Աուլատ ալ-զաուաթ* (Ազնուականներու զաւակները), կ'ենթադրուի որ եղած է միայն մասնակիօրէն խօսուն: Յայտնաբերուած են ֆիլմէն լոկ փոքր հատուածներ:

3. *Կոհա ուա Ապու Նաուաս* (Կոհա եւ Ապու Նաուաս) (1932)(7)

Բնոյթ՝ Կատակերգութիւն:

Տեսակ՝ Համր:

Արտադրիչ՝ Շարք Ֆիլմ:

Բեմադրիչ՝ Մանուէլ Ուիմանս:

Հեղինակ՝ 'Ալի Ռեֆ'քի (պատմուածք եւ սենարիօ):

Դերակատարներ՝ Իսմա'իլ Զաքի (Կոհա), Խալէտ Շաու'քի (Ապու Նաուաս), Լայլա (Կոհայի կինը), Նատիա (Ապու Նաուասի կինը):

Առաջին ցուցադրութիւն՝ 8 Օգոստոս 1932(8) կամ 14 Օգոստոս 1932(9):

Ցուցադրութեան վայր՝ Սինեմա Օլիմպիա, Գահիրէ:

Նիւթ՝ Հարուածուելէ ետք իրենց տիկիններուն կողմէ, Շամմ էլ-Նեսիմի օրը (Գարնան օր) Կոհա (արեւելեան-միջերկրականեան Նասրէթտին Հոճայի արաբերէն տարբերակը) եւ բանաստեղծ Ապու Նաուաս դուրս կու գան իրենց բնակարաններէն եւ կը փորձեն ընկերականութեամբ, ցնծութեամբ եւ ոգելից խմիչքով մոռնալ պատահածը: Բայց այս բոլորը կատարելու համար դրամնին մէկ ղրուշ չունին: Արդարեւ, հնարամտութիւններու տէր Կոհայի եւ թեքնիքական հնարքներու տէր Ապու Նաուասի համար դժուար չէր լուծել այս հարցը: Անոնք կը յաջողին զուարճաբանութեամբ ըմպել խմիչքը եւ վայելել ցնծութիւնը: Բայց ամէն բան ունի իր աւարտը: Ստիպուած կը վերադառնան տուն, ուր կը գտնեն իրենց տիկինները հաստ փայտերով զինուած: Կոհա եւ Ապու Նաուաս կը յաջողին իրենց յայտնի հնարքներով ազատիլ անոնց չարիքէն:

Ծանօթ.՝ Ֆիլմը յայտնաբերուած չէ:

4. *Կոհա ուա Ապու Նաուաս մուսաուերան* (Կոհա եւ Ապու Նաուաս լուսանկարիչներ) (1933)(10)

Բնոյթ՝ Կատակերգութիւն:

Տեսակ՝ Համր:

Արտադրիչ՝ Շարք Ֆիլմ:

Բեմադրիչ՝ Մանուէլ Ուիմանս:

Հեղինակ՝ 'Ալի Ռեֆ'քի (սենարիօ):

Դերակատարներ՝ Իսմա'իլ Զաքի (Կոհա), Խալէտ Շաու'քի (Ապու Նաուաս), Լայլա (Կոհայի կինը), Նատիա (Ապու Նաուասի կինը):

Առաջին ցուցադրութիւն՝ 10 Ապրիլ 1933:

Ցուցադրութեան վայր՝ Սինեմա Օլիմպիա, Գահիրէ:

Նիւթ՝ Կոհայի եւ Ապու Նաուասի մանրավէպերը փոխադրելով ժամանակակից շրջան, կը ստեղծուի քրքջալից կատակերգական կացութիւններ:

Ծանօթ.՝ Ֆիլմը յայտնաբերուած չէ:

(Շար. 1/2)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Հ. Ա., «Վարդանոյշ Պարթեւեան կամ Էհսան Քամէլ՝ եգիպտահայ սինեմայի առաջին հայ դերասանուհին», *Զահակիր*, 19 Հոկտեմբեր 2017, նոր շրջան, թիւ 1800:

2. «Ֆիլմ *Զէյնապ* (1930)», *elcinema.com*, https://www.elcinema.com/work/1874642/ (արաբերէն):

Մոհամմատ Քարիմ, *Արշիւ ալ-սինեմա ալ-մասրէյեա* [*արաբերէն*՝ Եգիպտական սինեմայի դիւանը], հատոր իններորդ (1924-1940), Գահիրէ, անթուակիր, Յաւելուած *Սինեմա օն լայն* հանդէսին, թիւ 12, էջ 8-9:

3. «Ֆիլմ *Անշուտաթ ալ-ֆուատ* (1932)», *elcinema.com*, https://www.elcinema.com/work/1183203/ (արաբերէն):

Մոհամմատ Քարիմ, նշ. աշխ.ը, էջ 16-17:

Մահմուտ Քասէմ, *Մաուսու'աթ ալ-աֆլամ ալ-'արապէյա* (*արաբերէն*՝ Արաբական ֆիլմերու հանրագիտարան), Ա. հատոր, London: E-Kutub Ltd, Դեկտեմբեր 2017, էջ 164:

4. «Ֆիլմ *Անշուտաթ ալ-ֆուատ* (1932)», *elcinema.com*, https://www.elcinema.com/work/1183203/ (արաբերէն):

5. Մոհամմատ Քարիմ, նշ. աշխ.ը, էջ 16:

6. Մահմուտ Քասէմ, նշ. աշխ.ը, էջ 164:

7. «Ֆիլմ *Կոհա ուա Ապու Նաուաս* (1932)», *elcinema.com*, https://www.elcinema.com/work/2027707/ (արաբերէն):

Մոհամմատ Քարիմ, նշ. աշխ.ը, էջ 17:

Մահմուտ Քասէմ, նշ. աշխ.ը, էջ 306:

8. «Ֆիլմ *Կոհա ուա Ապու Նաուաս* (1932)», *elcinema.com*, https://www.elcinema.com/work/2027707/ (արաբերէն):

9. Մոհամմատ Քարիմ, նշ. աշխ.ը, էջ 17:

Մահմուտ Քասէմ, նշ. աշխ.ը, էջ 306:

10. «Ֆիլմ *Կոհա ուա Ապու Նաուաս մուսաուերան* (1933)», *elcinema.com*, https://www.elcinema.com/ work/2027708/ (արաբերէն):

Մոհամմատ Քարիմ, նշ. աշխ.ը, էջ 19:

Մահմուտ Քասէմ, նշ. աշխ.ը, էջ 306:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԳ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՍԱԲՈՏԱԺ Է ՍԿՍԵԼ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ. *ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ*

Ժողովուրդ օրաթերթը գրում է. «Արտաքին Գործերի նախարար Զոհրաբ Մնացականեանը բացայայտ սաբոտաժ է սկսել Նիկոլ Փաշինեանի կառավարութեան դէմ: Բանն այն է, որ Թաւշեայ Յեղափոխութեան յաղթանակից յետոյ Հայաստանի միջազգային վարկանիշը բաւական աճել է, եւ հիմա Հայաստանի Արտաքին Գործերի Նախարարութիւնն պէտք է ջանք ու եռանդ չխնայէր քայլեր անելու, որպէսզի բարձր վարկանիշը պահպանուէր: ԱԳ նախարարը պէտք է յանձնարարական տար Հայաստանեան դեսպանատներին, որպէսզի դիւանագէտներն օտարերկրացի պաշտօնեաների հետ իրենց հանդիպումներում ներկայանցնեն նոր Հայաստանում ստեղծուած իրավիճակը, դրական փոփոխութիւնները չեչտելու Հայաստանի տարբերութիւնը Ադրբէջանից՝ որպէս անվտանգութեան խնդիր: Միաժամանակ նախարարն ինքը պէտք է իր հանդիպումներում մշտապէս խօսէր այս թեմայով: Բայց արի ու տես, որ, ընդհակառակը, որեւէ քայլ չի արւում: Պատճառը դժուար չէ ենթադրել. տեսակէտ կայ, որ սա կազմակերպուած սաբոտաժ է, որում իր դերակատարութիւնն ունի նախագահ Արմէն Սարգսեանը. ի վերջոյ, Զոհրաբ Մնացականեանը նրա կադրն է: *Ժողովուրդ* օրաթերթը պարզեց, որ Մնացականեանը դեռ 1993թ մշտապէս աշխատել է Արմէն Սարգսեանի հետ: Ասում են՝ ԱԳ նախարարի պաշտօնում նրա յայտնուելը եւս Սարգսեանի շնորհիւ է»:

ՄԱՀԱՑԵԼ Է ԻԳՈՐ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆԸ

Յունիսի 17-ին Երեւանում, երկարատեւ ծանր հիւանդութիւնից յետոյ 61 տարեկան հասակում մահացել է քաղաքագէտ, Արցախեան շարժման ակունքներում կանգնած Իգոր Մուրադեանը: Տեւական ժամանակ նա Միացեալ Նահանգների կլինիկաներից մէկում բուժում էր ստանում, իսկ Հայաստան օրեր առաջ էր վերադարձել:

Իգոր Մարատի Մուրադեանը ծնուել էր Օդեսայում, տնտեսագիտական կրթութիւն ստացել Մոսկուայի Պլեխանովի անուան գիւղատնտեսական ինստիտուտում, տնտեսական գիտութիւնների թեկնածու էր: Խորհրդային Հայաստան տեղափոխուելուց յետոյ՝ 1986-87թթ-ին, ակտիւ աշխատել է Ղարաբաղեան հարցի արծարծման ուղղութեամբ: Եղել է 1987-88թթ-ի առաջին հանրահաւաքների կազմակերպիչներից մէկը, Ղարաբաղ Կոմիտէի հիմնադիրներից, նաեւ՝ կոմիտէի համակարգող:

Կոմիտէում եղած տարաձայնութիւնների պատճառով հեռացել էր այդ կառոյցից, սակայն ակտիւ դերակատարութիւն ունեցել ինքնապաշտպանական գործողութիւններում, այդ թւում՝ Գանձակի հայութեան կազմակերպման եւ փրկութեան աշխատանքներում:

1990-1995 թթ-ին եղել է Հայաստանի Գերագոյն Խորհրդի պատգամաւոր, Պաշտպանութեան եւ Ներքին Գործերի հարցերի մշտական յանձնաժողովի անդամ:

Տեւական ժամանակ՝ 1989թ-ից, անդամակցել է Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեանը: Վերջին տարիներին հեռանալով ակտիւ քաղաքականութիւնից՝ զբաղուել է վերլուծական գործունէութեամբ, աշխատել միջազգային տարբեր հրատարակութիւնների եւ կառոյցների հետ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԱՑԱՅԱՅՏՈՒԵՑ ԱՄՈՒԼՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ ԼԻԴԻԱՆԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՍՈՒՏԸ. ԱՐՓԱՅ ԳԵՏԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ Է

Ամուլսարում ջրերի անվտանգ կառավարման մասին Լիդիանի ստերը հերթով յօդս են ցնդում՝ դեռ շահագործումը չսկսած: Տեղի բնակիչները տարբեր օրերի նկարահանած երկու տեսանիւթեր են հրապարակել, որոնցից պարզ է դառնում, որ Լիդիանի շինարարական աշխատանքների արդիւնքում լրիւ այլ որակի ջրեր են լցւում Արփայ գետ:

Բազմիցս նշուել է, որ այս տարածաշրջանի ջրաբանական, երկրաքիմիական, ջրաերկրաբանական եւ երկրաձեւաբանական բնութագրիչներն այնպիսին են, որ դրանք բերելու են անկառավարելի էկոլոգիական աղէտալի հետեւանքների՝ Ամուլսարում ոսկու բաց հանքի շահագործման եւ նատրիումի ցիանիդով տարրալուացման դէպքում: Լիդիանի կողմից կառուցուող կոյտային տարրալուացման հարթակի եւ ոսկու կորզման փաբրիկայի տարածքում կան բազմաթիւ առուակներ եւ գետակներ, որոնք ձնհալքի եւ մթնոլորտային տեղումների ընթացքում տեղատարում են շինարարական աշխատանքների արդիւնքում մերկացած հողային շերտերը եւ իրենց ջրերի հետ միասին հասցնում դրանք Արփայ գետ: Եւ այս գործընթացը ոչ մի կազմակերպութիւն ոչ մի այսպէս կոչուած՝ «միջազգային ստանդարտով» չի կարող կառավարել Ամուլսարում:

Որքան էլ Լիդիան Արմենիա ընկերութիւնը համարի այս ամէնն ապատեղեկատուութիւն եւ իրենց դէմ դաւադրութիւն՝ ակնյայտ է, որ հարիւրաւոր հեկտարների վրայ բացահանքեր, լցակոյտեր, տարրալուացման հարթակ եւ այլ ենթակառուցուածքներ ունենալու դէպքում մենք առերեսուելու ենք մակերեւոյթային եւ ստորերկրեայ ջրերի տարբեր եղանակներով ահռելի աղտոտման հետ, բայց արդէն ծանր, վտանգաւոր եւ ռադիոակտիւ մետաղներով ու ցիանիդի տարբեր միացութիւններով: Դա ապացուցուել է բազմաթիւ նմանատիպ հանքերի շահագործման դէպքերում ոչ միայն Հայաստանում, այլ նաեւ աշխարհի տարբեր ծայրերում: Իսկ մեզ. մօտ վերջին ցայտուն օրինակը՝ Թեղուտի հանքի շահագործումն ու դրա կոլապսն էր, որի հեղինակները 10 տարի շարունակ նոյն բառերով եւ նոյն ոճով, ասում էին այն, ինչ ասում է Լիդիանը վերջին մի քանի տարում՝ ցիտելով միջազգային ստանդարտները:

Իսկ Լիդիանի այն պնդումը, թէ Արփայ գետի վրայ գտնուող ձկնաբուծարանի մանրաձկները չեն տուժել այս ամէնի հետեւանքով հերքուեց Յունիսի 15-ին հրապարակուած տեսանիւթում, որտեղ ընկերութեան գլխաւոր ձկնաբոյծը պատմում է տեղի ունեցածի մասին:

Ակնյայտ է, որ Արփայ գետի ջրերի որակի վրայ բացասական ազդեցութիւնները ճիշտ չեն գնահատուել Լիդիանի կողմից եւ հանքի հնարաւոր շահագործման դէպքում վտանգուելու է Արփայ գետի ողջ հովտի բնական միջավայրն ու այդ գետի ջրերը ոռոգման նպատակով օգտագործող հողագործների յարատեւ տնտեսական գործունէութիւնը:

Նշենք նաեւ, որ սա հերթական չնախատեսուած դէպքն է, որ տեղի է ունենում շինարարական ↳ 4

ԳԱՀԻՐԷ

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ-ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ
ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ուրախութեամբ կը տեղեկացնենք յարգոյ հասարակութեան եւ ազնիւ ծնողներուն, Վարժարանիս 2017-2018 ուսումնական տարեշրջանի Գ. Պատրաստականի Պետական քննութեանց արդիւնքները:

Ստորեւ կու տանք ցանկը համապատասխան նիշերով:

<u>Գ. Պատրաստական</u>

Կլորիա Րաֆֆի Մկրտիչեան	Գերազանց	98.75%
Լարա Սիմոն Չամքէրթէնեան	Գերազանց	97.58%
Արեգ Քրիս Սիմոլեան	Գերազանց	97.23%
Եուսապ Վիքթոր Վահան	Գերազանց	97.05%
Կարօ Գէորգ Սարգիսեան	Գերազանց	96.87%
Լոռի Վարուժ Չիլինկիրեան	Գերազանց	96.69%
Գարէն Հրայր Տրդատեան	Գերազանց	96.25%
Ռիթա Եուսէֆ Գէորգեան	Գերազանց	95.08%
Փիէր Սարգիս Ջերտելեան	Գերազանց	93.57%
Ալէն Մայք Բարմաքեան	Գերազանց	86.78%

Վարժարանի Տնօրէնութիւնը եւ ուսուցչական կազմը ջերմօրէն կը շնորհաւորեն յարգելի ծնողները եւ աշակերտները իրենց յաջողութեան առթիւ:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՀԵՐ

ՓԱՇԻՆԵԱՆ, ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԱՐՔՍ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

2. ՓԱՇԻՆԵԱՆ ԵՒ ՄԱՐՔՍ

Յեղափոխութեան անկարելիութիւնը դարձաւ անխուսափելիութիւն: Երկիրի առաջնորդ դարձաւ ամենէն մաքուր ու անկեղծ ղեկավարներէն մէկը, որ խորապէս կը հաւատայ ժողովուրդի ներուժականութեան վրայ եւ համոզուած է երկիրի զարգացումի հնարաւորութիւններուն: Փաշինեանի յետագայ պայքարի առաջնային նպատակը պիտի ըլլայ քրէական օլիկարքիի մաքրագործումը, որ ինքնին համարձակ ու դժուար նախաձեռնութիւն մըն է եւ, անշուշտ, վտանգներով լեցուն:

Բայց ի՞նչ են իր տնտեսական-հասարակական համոզումները:

1. Փաշինեան Հուկօ Չաւէզ մը չէ: Իր նախագահութեան առաջին օրէն Չաւէզ նշանակէտ դարձուց աղքատները, հակառակ հարուստ դասակարգի ահռելի ընդդիմութեան: Ան չփորձեց աղքատութիւնը «կրճատել» դրամատիրոջ միջոցով, այլ ուղղակի պետութեան կողմէ հիմնեց բնակարաններ եւ ստեղծեց ինքնաշխատանքի տարածութիւն-կարելիութիւններ: Փաշինեանի տնտեսվարութիւնն է աղքատութիւնը «կրճատել» դրամատիրոջ *միջոցով*:

2. Փաշինեանի նպատակն է դիւրացնել օտար ներդրումները: Ասիկա այն գեղեցիկ նշանաբանն է, զոր կը գովերգեն աշխարհի լրատուամիջոցները, որոնց համաձայն ներդրումը դրամ կը մտցնէ երկիրը, մարդ կ'աշխատցնէ եւ երկիրը կը զարգացնէ: Այս է այն կատարեալ պատկերը՝ զոր արդի հիմնահոսանքը կ'արտադրէ ներդրումի մասին, առանց երբեք բացատրելու ներդրումի մեքանիզմները: Ոչ ոք կը հարցնէ՝ թէ ինչո՞ւ դրամատէրերուն կողմէ լիովին վերահսկուած լրատուամիջոցները եւ իշխող գաղափարախօսութիւնը այսքան շահագրգռուած են յառաջցնելու ներդրումային կատարեալ պատկեր մը:

Մէկ նախադասութեամբ եւ պարզագոյն բացատրութեամբ կարելի է ըսել, որ օտար ներդրումը *արտաքինի* ներխուժումն է *ներքին* տարածութիւն: Բնականաբար, արտաքինը հետաքրքրուած պիտի չըլլայ ներքինով, այլ շահագրգռուած պիտի ըլլայ ներքինը առաւելագոյն կերպով օգտագործելու *իր* սեփական շահերուն համար: Արտաքինը ուժեղն է, կարողը, ազդեցիկը, որ կու գայ ներդնել-ներդրել աւելի տկարին, աւելին անկարողին, աւելի անազդեցիկին տարածութիւններուն վրայ:

Օտար-արտաքին ներդրումը իմփերիալիզմի մէկ մասն է: Ասոր մասին դասական մարքսիսթները բազմիցս անդրադարձած են:

Տակաւին 1902-ին Ճոն Հոպսոն կը գրէր. «Իմփերիալիզմի ամենակարեւոր տնտեսական գործօնը կը հանդիսանայ ներդրումի հետ կապուած ազդեցութիւնը: Վերջին սերունդներուն ամենամեծ տնտեսական փոփոխութիւնը եղած է դրամագլուխի աճող աշխարհաքաղաքացիականութիւնը [cosmopolitanism]: Իւրաքանչիւր յառաջացած արդիւնաբերական պետութիւն կը միտի իր դրամագլուխէն կարեւոր բաժին մը տեղադրել սեփական քաղաքական տարածութեան սահմաններէն դուրս՝ օտար երկիրներու կամ գաղութներու մէջ, եւ այս աղբիւրէն քաղել աճող եկամուտ:»(1)

1916-ին Լենին կը նշէր իմփերիալիզմի հինգ առանձնայատկութիւններ: Անոնցմէ մէկն էր հետեւեալը. «Դրամագլուխի արտահանումը, որ դարձաւ արտակարգօրէն կարեւոր, ի տարբերութիւն ապրանքներու արտահանումէն:»(2): Իսկ դրամագլուխի արտահանումը տեղի կ'ունենայ ներդրումի միջոցով:

1928-ին Ռոպերթ Տան շատ պարզ բառերով կը սկսէր իր յօդուածը. «Հաստատապէս ոչ մէկ նորութիւն կայ յայտարարելով՝ որ դէպի օտար երկիրներ կատարուած ամերիկեան դրամագլուխի հոսքին զուգընթաց աճեցաւ Միացեալ Նահանգները իբրեւ աշխարհի իմփերիալիսթական ուժ: Թէեւ այս երկիրը Մեքսիքոյի դէմ վարած անարդար եւ յարձակողական պատերազմէն սկսեալ դրսեւորած էր կցումի միտումներ, միայն դէպի Լատին Ամերիկայի նման համեմատաբար յետամնաց երկիրները եւ ապա դէպի եւրոպական երկիրները արտահանած դրամագլուխին շնորհիւ է որ ան ապահովեց աշխարհի ֆինանսական կայսրութեան գերիշխող տեղը:»(3)

Իսկ 1965-ին Քուամէ Նքումա պիտի նշէր. «Նոր-գաղութատիրութեան [neo-colonialism] արդիւնքը այն է, որ օտար դրամագլուխը կը գործածուի շահագործելու եւ ոչ թէ զարգացնելու համար աշխարհի նուազ զարգացած վայրերը: Նոր-գաղութատիրութեան տակ ներդրումը ոչ թէ կը պակսեցնէ այլ կ'աւելցնէ աշխարհի հարուստ եւ աղքատ երկիրներուն միջեւ եղած ճեղքը:»(4) Իսկ չէ՞ որ Հայաստանը ռուսական նոր-գաղութատիրական ծրագիրին մէկ մասն է: Ազգային-նժդեհական-ցեղակրօն գաղափարախօսութիւնը տեղ չի ձգեր արտայայտուելու ասոր մասին:

Անդրազգային ընկերութիւններու ընդլայնումը՝ որ տեղի կ'ունենայ համաշխարհայնացումի (դրամատիրական բառապաշարով) եւ Կայսրութեան (մարքսիսթներ Հարթ-Նեկրիի բառապաշարով) ժամանակաշրջանին, կը նշանակէ հսկայ ներդրումներու միջոցով տիրել ներքինին: Հայաստանի ջրամատակարարութիւնը, ելեկտրականութիւնը եւ հանքարդիւնաբերութեան ամբողջականութիւնը կը պատկանին անդրազգային ընկերութիւններուն:

3. Դրամատէրերուն երազն է ստեղծել իրենց սեփական մեծ գործարք-ձեռնարկները, ստանալու համար գերշահոյթ: Գերշահոյթը դրամատիրութեան հիմքերէն մէկն է: Գերշահոյթի նուազեցումի մասին Փաշինեան ծրագիր չունի՝ չի ալ կրնար ունենալ: Փաշինեանի նպատակն է գերշահոյթի իւրացումը դնել օրէնքի սահմաններուն մէջ եւ կազմակերպել հարկերու վճարումը: Այսինքն, առիթ ընծայել դրամատիրոջ հիմնելու սեփական գործարքը, կամ անդրազգային ընկերութիւններու միջոցով արտաքին դրամատիրոջ համար դիւրութիւններ ստեղծել ներդրումներու համար, եւ միայն անոնց «շնորհիւ» պաշտօնազուրկներուն համար բանալ աշխատատեղիներ, աւելցնելով յաւելեալ արժէք արտադրող աշխատուժի քանակը: Փաշինեան նոյնիսկ ըսաւ՝ որ հայրենադարձութիւնը դիւրացնելու միջոցներէն մէկը աշխատատեղի պատրաստելն է: Ասիկա փոքրաթիւ դրամատէրերուն ուզածն է:

4. Իր ծրագիրներուն մէջ Փաշինեան չարտայայտուեցաւ արհմիութիւններու մասին, որոնք անտեսուած ու անպաշտպան են Հայաստանի մէջ: Արհմիութիւնները կրնան էական դեր խաղալ ապահովելու ժողովրդավարութիւնը եւ տնտեսական հաւասարութիւնը, միաժամանակ հանդիսանալով դրամատիրութիւնը զսպող մարմիններ:

5. Փաշինեանի ծրագիրը դրամատիրութիւնը հունի մէջ դնելու փորձ մըն է: Հանքարդիւնաբերութեան պետականացումի կողմնակից չէ, այլ կողմնակից է մաքուր, անվնաս գործողութեան՝ բնապահպանումի եւ մարդապահպանումի նուազագոյն վնասներով: Բայց սեփականութիւնը անխուսափելի մենաշնորհ է, իսկ յաւելեալ արժէք կորզելու յատկանիշը սահմանափակում չի կրնար ճանչնար: Ասոնք դիմագրաւելու (բայց ոչ վերացնելու) կարեւոր միջոց կրնայ հանդիսանալ պետական համազօր հանքարդիւնաբերութեան ստեղծումը կամ պետութեան մասնակցութիւնը ազդեցիկ բաժնեմասերով: Պետութեան մը նպատակը չըլլալով գերշահոյթը, կրնայ մրցակցիլ միւս ընկերութիւններուն հետ՝ նուազեցնելու համար մենաշնորհներն ու գիները: Բայց ասիկա եւս կը բացակայի վարչապետի ծրագիրներէն: Պետականացումի կամ պետական «մրցակցութեան» նպատակ չէ դրուած:

Այս բոլորին արդիւնքը պիտի ըլլայ աղքատութեան պահպանութիւնը, ուրիշ հարց թէ աղքատին վիճակը պիտի բարելաւուի եւ խումբ մը մարդիկ պիտի կրնան փոխադրուիլ միջին դասակարգ:

Աւելորդ է ըսել, որ վերոյիշեալ կէտերը ոչ մէկ ձեւով կրնան հերքել Փաշինեանի եւ Թաւշեայ Յեղափոխութեան անգնահատելի արժէքը: Անոնք անկարելիութիւնը դարձուցին անխուսափելի: Անոնք կոտրեցին քառորդ դարու օլիկարքական բացարձակութիւնը եւ առաւելագոյն սաստկութիւնը, իշխանական աչքառու վաշխառութիւնը, իշխանութիւն-հասարակութիւն խորագոյն խզումը, հիմնարկներուն ՀՀԿ-ականացումը, մուրացկանութիւնը Սփիւռքէն:

Պարզապէս, եթէ վերոյիշեալ կէտերուն մասին խօսիլը նախապէս ցնորք մըն էր, այսօր կարելիութիւն մըն է:

(Վերջ 2)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. J. A. Hobson, *Imperialism: A Study*, New York: Cosimo Classics, 2005, p. 51.

2. V. I. Lenin, *Imperialism: The Highest Stage of Capitalism*, London: Lawrence & Wishart, Ltd., New Edition 1948, p. 108.

3. Robert W. Dunn, ‘Foreign Investments and Imperialism,’ *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 138, July 1928, p. 13.

4. Kwame Nkrumah, *Neo-Colonialism: The Last Stage of Imperialism*, New York: International Publishers, 1965, p. xi.

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

3

ԲԱՑԱՅԱՅՏՈՒԵՑ ԱՄՈՒԼՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ ԼԻԴԻԱՆԻ...

աշխատանքների ընթացքում: Սրան նախորդել էր խմելու ջրամատակարարման խողովակների մի քանի անգամ վնասումը, ինչպէս նաեւ շինարարութեան եւ պայթեցումների արդիւնքում առաջացող փոշու տարածումը Ջերմուկ, Կեչուտ եւ Գնդեվազ բնակավայրերում: Եւ այս ամէնը տեղի է ունենում բուն հանքարդիւնահանման աշխատանքները դեռ չսկսած վիճակում:

Համապատասխան պետական մարմիններին կոչ ենք անում ապահովել Ամուլսարում շինարարական աշխատանքների դադարեցումը եւ համապարփակ ուսումնասիրել այս եւ բարձրաձայնուած այլ խնդիրները, որոնք թաքցրել է Լիդիան Արմենիա ընկերութիւնը պետական փորձաքննութեան ներկայացրած իր գնահատման հաշուետուութիւններում եւ այլ փաստաթղթերում:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԹՈՒԱԿԱՆ

Կիրակի, 19 Օգոստոս 2018

Հանդիպում Հայկ Սարգիսեանի հետ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չխաչաձեւել

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 8 Յուլիս, 2018

ՊԱՅԾԱՌԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ (ՎԱՐԴԱՎԱՌ)

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի Ս. եւ Անմահ Պատարագ:
Յաւարտ Ս. Պատարագի, պիտի կատարուի

ԽԱՂՈՂԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ս. Պատարագի սկիզբ առաւօտեան ժամը 10:00-ին

Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց

Սալահ Էլ-տին հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն) ժամը 8:45-ին

Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն ժամը 9:00-ին

Կը հրաւիրենք մեր բարեպաշտ հաւատացեալ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու սոյն արարողութեան:

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

1

ՅԵՏՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ

ուղղուած գործառոյթների իրականացման շրջանակներում ՀՀ Քրէական Օրէնսգրքի 235-րդ յօդուածի 2-րդ մասի յատկանիշներով յարուցուած քրէական գործով ս.թ. Յունիսի 16-ին խուզարկութիւն է իրականացրել ՀՀ Արմաւիրի մարզի Արշալոյս գիւղի Լճափնեայ փողոցում գտնուող գեներալ Մանուէլ Գրիգորեանին սեփականութեան իրաւունքով պատկանող հանգստեան գօտում, ինչպէս նաեւ Էջմիածին քաղաքի Ալաւերդեան փողոցի տուն 46 հասցէում տեղակայուած վերջինիս պատկանող առանձնատանը:

«Մանուէլ Գրիգորեանին պատկանող հանգստեան գօտին վերածուել էր զինապահեստի, ռետրօ եւ ժամանակակից տասնեակ աւտոմեքենաների աւտոպարկի: Ակնալճի ամառանոցը գեներալի համար ծառայել է նաեւ «զինուորի բաժին» նշագրումով սննդի, հիգիենիկ պարագաների, դեղորայքի, զինուորական հանդերձանքի պահեստարանի: Զինուորներին հասցէագրուած արկղերին կից նամակներից ակնյայտ էր, որ արկղերի պարունակութիւնը դեռեւս 2016-ին ապրիլեան քառօրեայ պատերազմի օրերին ուղարկուած օգնութիւնն էր առաջնագծի զինուորներին:

«Զինուորական չափիկներ, գուլպաներ, դեղորայք, բինտեր, վիրակապեր դեղահաբեր... թէ ինչու էր այս ամէնը յայտնուել Արցախի հերոսի Ակնալճի հանգստեան գօտում, կը պարզի Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան քննչական վարչութիւնը՝ քրէական օրէնսգրքի 235-րդ յօդուածի, երկրորդ մասով յարուցուած քրէական գործի նախաքննութեան շրջանակներում:

«Հանրապետութեան տասնեակ մանկապարտէզներից, դպրոցներից, համայնքներից զինուորներին ուղարկուած սնունդը՝ խտացրած կաթ, մակարոնեղէն, տոմատի մածուկ, պահածոյացուած միս եւ բանջարեղէն, անգամ հիգիենայի պարագաներ, զուգարանի թուղթ, նոյնպէս պահեստաւորուած էին հանգստեան գօտու պահեստներում: Խուզարկութեամբ յայտնաբերուեցին նաեւ պաշտպանութեան նախարարութեանը մատակարարուած «զինուորի համար» յատուկ գրութեամբ մթերքներ, որոնք ենթակայ չեն վաճառքի կամ այլ կարիքների համար օգտագործման:

«Ուշագրաւ է նաեւ Մանուէլ Գրիգորեանին պատկանող տարածքում յայտնաբերուած եւ առգրաւուած ռազմամթերքը: Արշալոյս գիւղի հանգստեան տուն 28 հասցէից խուզարկութեան ընթացքում առգրաւուել է 18 հատ ՊԳ-7 տեսակի հակատանկային ականանետ, 20 հատ Ֆ-1 տեսակի նռնակ, 21.589 հատ տարբեր տրամաչափի փամփուշտ, տրոտիլ տեսակի պայթուցիկ նիւթի 12 հատ 400-գրամանոց պայթաղիւս, 27 հատ ԿԴ տեսակի պայթուցիչ, 2 հատ գնդացրի փող եւ մի շարք այլ ռազմամթերք: Էջմիածին քաղաքի Ալաւերդեան փողոցի տուն 46 հասցէում տեղակայուած Մանուէլ Գրիգորեանին պատկանող առանձնատընից առգրաւուել է 79 հրացան՝ գործարանային համարներով, 39 ատրճանակ՝ գործարանային համարներով, թւով 12.300 տարբեր տրամաչափի փամփուշտ: Առանձնատանը յայտնաբերուեցին նաեւ տասնեակ սեփականութեան վկայականներ:

«Մանուէլ Գրիգորեանին պատկանող հանգստեան տանը յայտնաբերուեց նաեւ թւով երեք աւտոպարկ, որտեղ առկայ էին ժամանակակից թանկարժէք աւտոմեքենաների հաւաքածու, ռետրօ աւտոմեքենաների, մոտոցիկլէտների եւ ձնագնացների հաւաքածու: Ուշագրաւ էր նաեւ այն, որ յայտնաբերուեց նաեւ ապրիլեան քառօրեայ պատերազմի օրերին պաշտպանութեան բանակի համար նախատեսուած ամենագնացների շարք, շտապօգնութեան մեքենայ: Դրանք պաշտպանութեան բանակին էին նուիրաբերել Ռուսաստանի հայ համայնքի ներկայացուցիչները, որոնք Մ. Գրիգորեանը ձեւակերպել է իր բարեկամների անուններով եւ տեղափոխել իր սեփական աւտոպարկ:

«Այժ պատգամաւորը հանգստեան տանը ունի նաեւ սեփական կենդանաբանական այգի, որտեղ պահւում են վագր, արջեր, ջայլամներ, կայ ձիարշաւարան: Ստացուած տուեալների հիման վրայ պարզ դարձաւ, որ ապրիլեան քառօրեայ պատերազմի մասնակից զինուորների համար նախատեսուած սնունդը Մանուէլ Գրիգորեանն օգտագործել է սեփական կենդանաբանական այգու կենդանիներին կերակրելու նպատակով:

«Քրէական գործի նախաքննութիւնը շարունակւում է: Ընթացքի եւ արդիւնքների մասին կը հրապարակուեն յաւելեալ տեղեկութիւններ:»

Աւելի քան յստակ է, որ Գրիգորեան չէր կրնար առանձին իրականացուցած ըլլալ այս բոլորը: Խումբ մը անձեր եւ ամբողջ համակարգ մըն է որոնք ծառայած են իրագործելու այս գործարքները:

Կարծեմ, յաւելեալ մեկնաբանութիւնները աւելորդ են:

Յունիս 19-ին, Ազգային Ժողովը 81 կողմ եւ 3 դէմ ձայներով կ'ընդունի Մանուէլ Գրիգորեանի դէմ քրէական հետապնդումի նախաձեռնումը եւ 77 կողմ եւ 3 դէմ ձայներով զայն կը զրկէ պատգամաւորական անձեռնմխելիութենէն:

Կը սկսի դատական գործընթացքը:

3. ՀՀԿ-Ն ԸՆԴԴԻՄԱԴԻ՞Ր

Կրնա՞յ ՀՀԿ-ն երբեւէ ներկայանալ իբրեւ ընդդիմադիր:

Բացարձակ իմաստով, ժողովրդավարութեան անունին տակ, կրնայ ներկայանալ:

Արժէքային իմաստով, դարձեալ ժողովրդավարութեան անունին տակ, իրաւունք չունի, որովհետեւ անիկա ներկայացուցիչն է քրէական-օլիկարքական համակարգին եւ հանդիսացած է երկիրը թալանողներուն քաղաքական ծածկը:

Իսկ եթէ՞ ինքնամաքրուի ու դառնայ մաքուր կուսակցութիւն: Այսինքն, ձերբազատուի օլիկարքական դրամէն: Ատոր համար պէտք է դիմէ գործնական քայլերու, մինչդեռ վերջերս ճիշդ հակառակը փաստեց:

Մանուէլ Գրիգորեանի աւազակութիւնը ակնյայտ իրականութիւն մըն էր: Բայց եւ այնպէս, անոր բերման օրը՝ Յունիս 16-ին, ՀՀԿ-ն հանդէս կու գայ պաշտօնական յայտարարութեամբ, ուր կ'ըսէ՝ թէ Գրիգորեանի ձերբակալութիւնը «պետական ռեպրեսիւ ապարատի գործադրման հերթական ահազանգ» է: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ տեղի ունեցած է Ազգային Ժողովի պատգամաւորի անձեռնմխելիութեան սահմանադրական ընթացակարգի խախտում: Աւելորդ է յիշեցնել, թէ ե՞րբ իրապէս գոյութիւն ունեցած է «պետական ռեպրեսիւ ապարատ» եւ ո՞ր կուսակցութիւնն էր զայն կեանքի կոչողը:

Յաջորդ օրը, Յունիս 17-ին, ՀՀԿ խօսնակ Էդուարդ Շարմազանով կը շարունակէ պաշտպանել ակնյայտ յանցագործին. «Սա անթոյլատրելի, հակաօրինական եւ հակասահմանադրական է: Պատգամաւորին կարող են ձերբակալել յանցագործութեան պահին կամ դրանից յետոյ: Դրանցից ոչ մէկն առկայ չէ»: Ուրեմն, համաձայն ՀՀԿ-ականներու մեկնաբանութեան, կարելի է պատգամաւորին սահմանադրականօրէն ձերբակալել «յանցագործութեան պահին կամ դրանից յետոյ»: Գրիգորեանի ձերբակալութիւնը արդեօ՞ք յանցագործութեան (անհամար յանցագործութիւններու) «պահէն յետոյ» կատարուած գործողութիւն մը չի նկատուիր:

ՀՀԿ-ական Արմէն Աշոտեան ֆէյսպուքեան Յունիս 17-ի գրառումով կը խօսի սահմանադրութեան խախտումի մասին. «Մեր պաշտպանութեան թիրախը Մանուէլ Գրիգորեանը չէ, այլ երկրի Սահմանադրութիւնը, որը Մանուէլի Գրիգորեանի դէպքում կոպտօրէն խախտւում է: Թող յայտնաբերուեն մեղաւորները, թող կրեն իրենց պատիժը, բայց թող յաղթի ՕՐԷՆՔԸ:»

Դարձեալ Յունիս 17-ին, խումբ մը ՀՀԿ-ականներ կամ անոնց կողմէ վարձուած մարդիկ սահմանափակ ցոյցեր կը կազմակերպեն Երեւանի մէջ: Ամբողջ կարգախօսը զգացական բնոյթ ունէր, չէշտելով՝ որ ինչպէ՞ս կարելի է ձերբակալել Արցախի ազատամարտիկ մը:

ՀՀԿ-ականներու Յունիս 16-17-ի ընթացավարքին մէջ երբեք չշեշտուեցաւ Գրիգորեանի անասելի աւազակութիւններէն գէթ մէկ հատ մը: Շարմազանովի, Աշոտեանի եւ ՀՀԿ-ականներու միակ նպատակն էր արագ ու չհաշուարկուած քայլերով յառաջացնել հակա-փաշինեանական հանրային կարծիք: Բայց Փաշինեան լիովին կը տիրապետէր իր գործողութիւններուն: Յունիս 17-18-ին փաստերով եւ տեսանիւթերով բացայայտուեցաւ եւ հանրութեան ուշադրութեան ներկայացուեցաւ գողութեան եւ աւազակութեան այնպիսի հսկայ տարողութիւն մը, որ ՀՀԿ-ականները կատարեցին նահանջ եւ որոշեցին Ազգային Ժողովի Յունիս 19-ի նիստին կողմ քուէարկել Մանուէլ Գրիգորեանին զրկելու պատգամաւորական անձեռնմխելիութիւնէն: Արձագանգելով ՀՀԿ-ի կարծիքը, ՀՀԿ-ական փոխնախագահ Արփինէ Յովհաննիսեան յայտարարեց. «Թէպէտ քուէարկութիւնը գաղտնի է, բայց ես կարող եմ ձեզ ասել, որ ես կողմ եմ քուէարկելու անձեռնմխելիութիւնից զրկելուն: Կարծում եմ, որ դա ճիշտ է, որպէսզի հնարաւորութիւն տրուի իրականացնել լրիւ, օբիեկտիւ ու բազմակողմանի նախաքննութիւն, եւ բոլոր հարցերի պատասխանները, որոնք այս օրերին առաջացել են հանրութեան մօտ ստանան իրենց պատասխանը»:

Գողութեան ծաւալն ու բնոյթը այնքան ազդեցիկ էին հասարակական կարծիքին վրայ, որ նոյնիսկ Սերժ Սարգսեան դուրս գալով իր լռութենէն, Յունիս 19-ին ստիպուեցաւ մամուլի միջոցով յայտարարել՝ որ իրեն համար անսպասելի էր Գրիգորեանի բացայայտումը: Թէեւ դժուար է հաւատալ, որ Սարգսեան տեղեակ չէ եղած այս բոլորէն, բայց անոր իրազեկութիւնը երկրորդական հարց է: Մանուէլ Գրիգորեան անկարելի էր գործել առանց Սարգսեանի եւ նախորդներուն դիտաւորեալ կերպով հիմնած ու տարածած փտացած համակարգին:

Մանուէլ Գրիգորեանի դէպքով յայտնի դարձաւ, որ ՀՀԿ-ն տակաւին պատրաստ է թիկունք կանգնիլ ամենէն աւելի վիթխարի աւազակին եւ նահանջել միայն այն պարագային՝ երբ այլեւս այլընտրանք չունի:

ՀՀԿ-ն հակայեղափոխական տարրն է, որ չի կրնար ըլլալ ընդդիմադիր:

Ա.

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ القاهرة ج.م.ع

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202)24530327, Fax: (202)24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1819 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒԼԻՍ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ.

عدد رقم ١٨١٩ الخميس ١٢ يوليه ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԻՔՐՕ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մայիս 1-ի Ազգային Ժողովի նիստին ՀՀԿ-ականները տապալեցին Փաշինեանի ընտրութիւնը վարչապետի պաշտօնին: Մայիս 2-ին ամբողջ Հայաստանը ոտքի կանգնեցաւ՝ ստիպելով ՀՀԿ-ին փոխել իր դիրքը եւ մէկ շաբաթ ետք քուէարկել ի նպաստ Փաշինեանին: Մայիս 2-ին, համաժողովրդական-համակեցական շարժումին համընթաց սկիզբ կ'առնեն տեղական ցոյցերն ու բողոքի երթերը՝ առաջադրելով յատուկ պահանջքներ:

Այս միքրօ յեղափոխական գործողութիւնները գործնական շարունակութիւնն էին Թաւշեայ Յեղափոխութեան: Անոնք իրենց բարձրակէտին հասան Մայիս 16-ին:

Մայիս 17-ին, Յեղափոխութեան առաջնորդ Փաշինեան կը խնդրէ ժողովուրդէն դադրեցնել ցոյցերն ու երթերը, պատճառաբանելով, որ ժողովուրդի յանձնարարութեամբ նշանակուած նոր կառավարութեան պարտականութիւնն է լուծել այս խնդիրները:

Պէտք է նշել, որ այդ միքրօ ցոյցերը հասցէագրուած էին հին համակարգի ներկայացուցիչներու չարաշահումներուն դէմ: Իբրեւ վարչապետ, Փաշինեան կրնար օգտուիլ ժողովրդական այս մասնաւոր ճնշումներէն, դիւրացնելու համար վերնախաւի մաքրագործումը: Բայց ան նախընտրեց յեղափոխականի տարազը փոխել խորհրդարանականի:

Ստորեւ՝ միքրօ յեղափոխութիւններուն համառօտ (բնականաբար՝ ոչ-ամբողջական) ժամանակագրութիւնը.

- 2 Մայիս. Գեղարքունիքի մարզի Վարդենիկ գիւղի բնակիչները կը փակեն Ազգային Ժողովի ՀՀԿ պատգամաւոր Յակոբ Յակոբեանին պատկանող հիդրոէլեկտրակայանի (հէկ) ջրամատակարարումը: Անոնք դէպի հէկ գացող հոսքը կը փակեն եւ ջուրը կ'ուղղեն դէպի Վարդենիկ գետի բնականոն հունը: Գիւղացիները կը սահմանեն հերթապահութիւն:
- 4 Մայիս. Երեւանի Մոնթէ Մելքոնեանի անուան թիւ 11 դպրոցի աշակերտութիւնն ու ուսուցչական կազմը դասադուլ կը յայտարարեն եւ կը պահանջեն տնօրէնուհի Ռուզաննա Ազիզեանի հրաժարականը:
- 4 Մայիս. Շիրակի Պետհամալսարանի ուսանողներն ու դասախօսները կը պահանջեն ՀՀԿ-ական տնօրէն Սահակ Մինասեանի հրաժարականը:
- 5 Մայիս. Կենտրոն վարչական շրջանի Ա. Ծաւարչեանի անուան թիւ 40 դպրոցի մանկավարժներն ու ծնողքները բաց նամակ կը ղրկեն լրատուամիջոցներուն, ուր կը տեղեկացնեն՝ որ Ապրիլ 14-էն սկսեալ տնօրէնի թափուր մնացած պաշտօնին համար կը մերժեն ընդունիլ Արփինէ Յովհաննիսեանի մօրաքրոջը նախատեսուած նշանակումը:
- 6 Մայիս. Սառնաղբիւրի գիւղացիները կը պահանջեն Անի համայնքի ղեկավար եւ ՀՀԿ անդամ Արտակ Գէորգեանի հրաժարականը եւ կ'որոշեն հետաքննութիւն կատարել: Կը նշեն՝ որ Գէորգեանի եռամսեակային հաշուետուութեան մէջ կը բացակային դրամական օգնութիւն տրամադրելու հրամանագիրերը, թէեւ եռամսեակի հաշուետուութեան մէջ նշուած է, որ գիւղացիներուն տրամադրուած է 916 000 դրամի օգնութիւն: Յայտնի չէ՝ թէ այս գումարը որուն տրամադրուած է:
- 7 Մայիս. մեղրեցիները կը պոյքոթեն Նիգ Մայնինգ ՍՊԸ-ի ներկայացուցած Թաղամիրի ոսկիի հանքի օգտակարութեան մասին հանրային քննարկումները:
- 9 Մայիս. Ֆէյսպուքի իր էջին վրայ Գէորգ Գէորգեան կը մեղադրէ Գիւմրիի երաժշտանոցի (կոնսերվատորիա) տնօրէնուհի Կարինէ Աւդալեանը կաշառակերութեան մէջ: Ասիկա առիթ կու տայ բուռն ու երկարատեւ բողոքի ալիքի:
- 10 Մայիս. Երեւանի քաղաքապետարանի մօտ տեղի կ'ունենան բողոքի ցոյցեր՝ պահանջելով քաղաքապետ Տարօն Մարգարեանի հրաժարականը: Ցուցարարները կը վանկարկեն՝ «Սերժը հեռացաւ, փասա-փուսէն մռացաւ»:
- 10 Մայիս. Քաջարանի հանքի կոմբինատի աշխատակիցները կը կազմակերպեն բողոքի ցոյց եւ գործադուլ, պահանջելով աշխատավարձքի բարձրացում եւ իրաւունքներու պաշտպանութիւն:
- 11 Մայիս. խուլ ու համրերը կը պահանջեն իրենց միութեան նախագահին հրաժարականը:
- 11 Մայիս. դատաւորը կը մերժէ Սասնայ Ծռերու 11 անդամներուն ազատ արձակումը: Սասնայ Ծռերու աջակիցները կը փակեն Արշակունեաց պողոտան:
- 11 Մայիս. Արագածոտնի մարզի Ապարանի շրջակայ համայնքներու բնակիչները կը փակեն Ապարան-Վանաձոր մայրուղին: Կը բողոքեն կաթ մթերող ընկերութիւններուն դէմ, որոնք որոշած են գիւղացիին արտադրած կաթը գնել անկումային գինով:
- 12 Մայիս. Շիրակի մարզի Աշոցքի շրջանի 11 գիւղերու շուրջ 300 բնակիչներ կը փակեն Գիւմրի-Բաւրա հայ-վրացական միջպետական ճանապարհը: Բողոքը կապուած է կաթ մթերող ընկերութիւններուն կողմէ գիւղացիէն ընուող կաթի գինի անկումին հետ:
- 15 Մայիս. Ագարակի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի աշխատաւորները կը դիմեն գործադուլի, պահանջելով աշխատավարձքի բարձրացում:
- 15 Մայիս. ԳէօՊրոՄայնինգ Գոլդ ընկերութեան Արարատի ոսկիի կորզումի գործարանի աշխատաւորները կը դիմեն գործադուլի, պահանջելով աշխատավարձքի բարձրացում եւ հասարակական ապահովութեան բարելաւում:
- 15 Մայիս. Գագիկ Ծառուկեանին պատկանող Արարատցեմենտ ՓԲԸ-ի աշխատաւորները կը դիմեն գործադուլի, պահանջելով աշխատավարձքի բարձրացում եւ աշխատանքային պայմաններու բարելաւում:
- 15 Մայիս. Արմաւիր մարզի Նորակերտ գիւղի բնակիչները կը փակեն գիւղի ճանապարհը եւ 16 տարուայ համայնքապետ Ծահէն Կարապետեանէն կը պահանջեն վերադարձնել «կոպէկներով» իր մերձաւորներուն օտարած համայնքային սեփականութիւնները՝ նախկին համայնքապետարանի եւ բուժկէտի շէնքերը, ինչպէս նաեւ մանկապարտէզին կից գքօսայգին:
- 15 Մայիս. Ագարակի պղնձամոլիբդէնային կոմբինատի աշխատակիցները կը յայտարարեն գործադուլ՝ պահանջելով աշխատավարձքի բարձրացում:
- 16 Մայիս. Արմաւիր մարզի Նորակերտ գիւղի բնակիչները կը շարունակեն իրենց բողոքացոյցը, փակելով գիւղի ճանապարհը: Ջստանալով նախորդ օրուայ իրենց բողոքին պատասխանները, կը պահանջեն համայնքի ղեկավար Ծահէն Կարապետեանին եւ աւագանիի անդամներուն

➪ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԵՏՔ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԼ ԵՐԿՈՒ ՖՈՒՆԴԱՄԵՆՏԱԼ ՀԱՐՑԻ. ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԱՆՑԿԱՑՐԵՑ ԱՄՈՒԼՍԱՐԻ ՀԱՐՑՈՎ

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը Ջերմուկում Յուլիսի 6-ին դահլիճային հանդիպում անցկացրեց Լիդիան ընկերութեան եւ հանքի շահագործման դէմ պայքարող քաղաքացիների հետ:

Փաշինեանը նշել է, որ կայ երկու ֆունդամենտալ հարց՝ հանքի շահագործման հնարաւոր ազդեցութիւնը ջրային ռեսուրսների վրայ եւ ազդեցութիւնը Ջերմուկի վրայ՝ որպէս առողջարանային կենտրոն: Վարչապետն ասել է, որ հանքի հետ կապուած որոշումը պէտք է բացառապէս փաստերի հիման վրայ լինի, այլ ոչ թէ էմոցիաների: «Մենք պէտք է հասկանանք, որ էմոցիոնալ որոշումները պետական կառավարման համակարգում այնքան էլ օգտակար չեն եւ ունենք դէ իւրէ իրավիճակ: Եթէ այս իրավիճակում որեւէ ապօրինութիւն անենք գոնէ միջազգային յարաբերութիւնների տեսակէտից, կարող ենք շատ բարդ խնդիրների առաջ կանգնել», - ասել է նա:

Նիկոլ Փաշինեանն ընդգծել է, որ պէտք է ստացուեն այդ երկու հարցերի պատասխանները: «Իմ նշած երկու հարցը ունի երկու պատասխան՝ հանքի շահագործումը կ'ազդի ջրերի որակի վրայ եւ հնարաւոր երկրորդ պատասխանը՝ որ հանքի շահագործումը բացասական ազդեցութիւն չի ունենայ ջրերի որակի եւ

➪ 4

ՕՂԱԿԸ ՍԵՂՄՒՈՒՄ Է. Ո՞ՒՄ ՁԵՌՔԻՆ Է «ՍԵՒ ՑՈՒՑԱԿԸ»

Իրաւապահների ու Պետական Եկամուտների Կոմիտէի (ՊԵԿ) վերջին շրջանի բացայայտումներից առաւել հնչեղութիւն ունեն Սերժ Սարգսեանի անմիջական շրջապատի ու հարազատների վերաբերեալ հրապարակուող փաստերը: Յունիսի 25-ին ձերբակալուեց նրա վարորդն ու անվտանգութեան ծառայութեան ղեկավարը՝ Վաչագան Ղազարեանը, որի մօտ ընդհանուր առմամբ յայտնաբերուեց 5 միլիոն դոլարից աւելի չյայտարարագրուած գումար, յարուցուեց քրէական գործ:

Նրանից յետոյ ՊԵԿ-ը հրապարակեց Սերժ Սարգսեանի եղբօր՝ Լեւոն Սարգսեանի հետ կապուած Փինիկ հիմնադրամի ու ՋԼՋ Պրոյեկտ Քոմփանի ընկերութեան ստուգումների վերաբերեալ տեղեկատուութիւնը, ըստ որի՝ արդէն վերականգնուել է պետութեանը հասցուած 800 միլիոն դրամ վնասը, եւս 300 միլիոն դրամ ենթակայ է վերադարձման:

Յունիս 29-ին Լեւոն Սարգսեանի մասով ՊԵԿ-ը հրապարակեց նոր սենսացիոն տեղեկատուութիւն, ըստ որի՝ Լեւոն Սարգսեանի որդու՝ «ՋԼՋ Պրոյեկտ Քոմփանի ՍՊԸ բաժնետէր Նարեկ Սարգսեանի բնակութեան վայրում, որի ընթացքում յայտնաբերուել եւ առգրաւուել են նրա, իր հետ համատեղ բնակուող հօր՝ Լեւոն Ազատի Սարգսեանի եւ քրոջ՝ Անի Լեւոնայի Սարգսեանի անուամբ 2017թ. 2-րդ կիսամեակի ընթացքում որպէս աւանդ Հայաստանում գործող բանկերից մէկում ներդրուած շուրջ 6 միլիոն 800 հազար ԱՄՆ դոլար գումարով աւանդի պայմանագրեր»: Յարուցուել է քրէական գործ, քանի որ այս գումարները չեն յայտարարագրուել:

➪ 3

ՀԵՐԹԸ ՀԱՍԱՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻՆ. ԱՐԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԸ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻ. *ՀՐԱՊԱՐԱԿ*

Հրապարակ թերթը գրում է. «ԱԱԾ բացայայտումների ալիքը հասաւ Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի գործադիր տնօրէն Արա Վարդանեանին: Մեր տեղեկութիւններով՝ մօտ օրերս նրան կը ձերբակալեն իւրացման կասկածանքով:

Արա Վարդանեանը 2009 թուականից Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի գործադիր տնօրէնն է, իսկ հիմնադրամում իր աշխատանքը սկսել է 2004 թուականից՝ առաջին երկու տարիները որպէս հիմնադրամի արտաքին յարաբերութիւնների բաժնի ղեկավար, այնուհետեւ՝ որպէս փոխտնօրէն: Սա այն հիմնադրամն է, որը համայն հայութեան դրամական նուիրատուութիւնների, ամէնամեայ հեռուստամարաթոնների միջոցով հաւաքուած գումարներով բարեգործական ծրագրեր է իրականացնում: Ի դէպ, հիմնադրամի բարձրագոյն ղեկավար մարմնի՝ Հոգաբարձուների Խորհրդի նախագահն ի պաշտօնէ Հայաստանի նախագահն է:

➪ 3

ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆ ԿԱՄ ՆԱՏԻԱ՝ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱՅԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻՆ

Յ. ԱՒԱԳԵԱՆ

5. *Մախզան ալ-'օշշաք* (Սիրահարներու պահեստը) (1933)(11)

Բնոյթ՝ Կատակերգութիւն:

Տեւակ՝ Խօսուն:

Արտադրիչ՝ Ալ-Շերքա Ալ-Շարքեյա Լէլ-Սինեմա Ալ-Նաթեքա:

Բեմադրիչ՝ Քարլօ Պոպպա:

Դերակատարներ՝ Նատիա (երգչուհի Ամալ), 'Էզզաթ Ալ-Կահելի, Կամիլ 'Էզզաթ, Հուսէյն Իպրահիմ, Մոհամմատ Քամալ Ալ-Մասրի:

Առաջին ցուցադրութեան վայր եւ թուական՝ 31 Յուլիս 1932, Սինեմա Ալ-Ահլի, Գահիրէ կամ 22 Մայիս 1933, Սինեմա Ֆու'ատ, Գահիրէ:

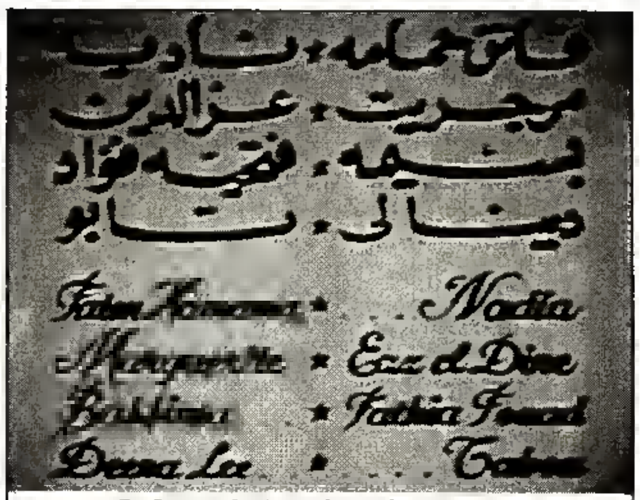

Տոնիա ֆիլմի անուանաթերթին այն պատկերը՝ ուր կը յայտնուի Նատիա անունը:

Նիւթ՝ Կատակերգական թիւեր, որոնք կը միանան թիւրիմացութեան եւ պատահականութեան վրայ հիմնուած սիրոյ պատմութիւններով:

Ծանօթ.՝ Ֆիլմը յայտնաբերուած չէ:

6. *Տոնիա* (1946)(12)

Բնոյթ՝ Ողբերգութիւն:

Տեւակ՝ Խօսուն:

Արտադրիչ՝ Սթուտիօ Մասր, Գահիրէ:

Բեմադրիչ՝ Մոհամմատ Քարիմ:

Հեղինակ՝ Ահմատ Շոքրի (պատմուածք եւ սենարիօ):

Դերակատարներ՝ Ռա'քիա Իպրահիմ (Տոնիա), Ահմատ Սալէմ (Մոհամմատ), Տաուլաթ Ապիատ (Մոհամմատի մայրը), Սուլայման Նակիպ (փաստաբան Ֆաթհի բէկ), Ֆաթէն Համամա (Նատիա), Նատիա (երգչուհի) եւ ուրիշներ:

Առաջին ցուցադրութիւն՝ 28 Յունուար 1946:

Ցուցադրութեան վայր՝ Սինեմա Սթուտիօ Մասր, Գահիրէ:

Նիւթ՝ Տոնիա եւ Մոհամմատ կը մշակեն ապօրինի յարաբերութիւն, ծննդաբերելով որդի մը: Նախքան ծննդաբերութիւնը Մոհամմատ կը հեռանայ: Չկրնալով դիմակայել հասարակութիւնը, Տոնիա կը սպաննէ նորածինը: Ոճիրը կը բացայայտուի եւ կը բանտարկուի: Ժամկէտը լրանալէն եւ ազատ արձակուելէն ետք, կ'որոշէ վրէժ լուծել Մոհամմատէն: Կը գտնէ զինք եւ խրմէ կը թաքցնէ իր ծննդաբերութիւնն ու բանտարկութիւնը: Բայց Մոհամմատ կ'արտայայտէ իր սէրը, եւ նոյնիսկ որոշելով ամուսնանալ՝ զինք կը ներկայացնէ ծնողքին: Տոնիա կ'ապրի հոգեկան տագնապ մը, քանի որ պէտք է ընտրութիւն կատարէ սիրոյ եւ վրէժխնդրութեան միջեւ: Սակայն Մոհամմատի մայրը կը յայտնաբերէ Տոնիայի անցեալը եւ կը մերժէ ամուսնութիւնը: Աղջիկը խոր կսկիծով կը զգայ թէ ինք մաս մըն է հին ոճիրին եւ չփափաքելով վիշտ պատճառել Մոհամմատին եւ ծնողքին, կ'որոշէ անձնասպան ըլլալ:

Ծանօթ.՝ Առաջին եգիպտական ֆիլմն է որ ցուցադրուած է Գանի Փառատօնին 1946-ին:

Այս ֆիլմը ամբողջութեամբ պահպանուած է, ուր կարելի է դիտել Նատիայի դերակատարութիւնը: Ֆիլմի անուանաթերթին վրայ դերասաններու շարքին արաբերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով յիշատակուած է Նատիա անունը՝ առանց մատնանշելու դերակատարութիւնը (տե՛ս լուսանկարը): Մարտիկ Պալաեանի օգնութեամբ՝ որ քանիցս հանդիպած է Օհանեանին, կարելի եղաւ գտնել ու հաստատել իր դէմքը: Ան մեներգով եւ մեներգին ուղեկցող թեթեւ պարային շարժուձեւերով հանդէս կու գայ խնճոյք-

Տոնիա ֆիլմի խնճոյքի տեսարանը: Հինգ աղջիկներուն կեդրոնը՝ Նատիա – Արաքսի Օհանեան:

ընդունելութեան ընթացքին, երբ Մոհամմատի մայրը հիւրերուն կը ներկայացնէ իր զաւակն ու ապագայ հարսը: Նատիային կը շրջապատեն իրեն երկրորդող չորս աղջիկներ (տե՛ս երկու լուսանկարները): Երգը կը տեւէ շուրջ չորս վայրկեան: Ասիկա կը հանդիսանայ առաջին հայ դերասանի մը տեսարանը՝ որ ցարդ մատչելի ըլլայ եգիպտական ֆիլմի մէջ:

* * *

Հակառակ այս յաջող փորձերուն, Նատիա – Արաքսի Օհանեան չէ դարձած եգիպտական սինեմայի մնայուն դերասանը: Պատճառը, ենթադրաբար, կապուած էր արաբերէն լեզուին հետ: Մեծ Եղեռնին կորսնցնելով իր ծնողքը, փոքրիկ աղջիկը ճաշակած է տարագրութեան դառնութիւնը, եւ

Տոնիա ֆիլմի խնճոյքի տեսարանը: Նատիա – Արաքսի Օհանեան:

տարբեր տեղեր շրջագայելէ ետք, 12 տարեկանին փոխադրուած է Եգիպտոս եւ որդեգրուած հայ ընտանիքի մը կողմէ: Այստեղ է ուր կը սորվի հայերէն, յունարէն եւ ֆրանսերէն(13): Այդ տարիներուն եգիպտահայութիւնը այնքան ալ կարեւորութիւն չէր տար արաբերէն լեզուին. յետեղեռնեան առաջին սերունդը մեծ մասամբ չէր տիրապետեր արաբերէն լեզուին: Մեզի մատչելի միակ խօսուն ֆիլմին մէջ, արդարեւ, Նատիա – Օհանեան հանդէս կու գայ արաբերէն մեներգով: Մեներգի լեզուն, բնականաբար, աւելի դիւրին պիտի ըլլար արտաբերել քան խօսակցականը: Հաւանաբար, այս է պատճառը որ ան չշարունակեց հանդէս գալ եգիպտական ֆիլմերու մէջ:

(Վերջ 2)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

11. «Ֆիլմ *Մախզան ալ-'օշշաք* (1933)», *elcinema.com*,https://www.elcinema.com/work/1007524/ (արաբերէն):

Մոհամմատ Քարիմ, նշ. աշխ.ը, էջ 18:

Մահմուտ Քասէմ, *Մաուսու'աթ ալ-աֆլամ ալ-'արապէյա* (*արաբերէն*՝ Արաբական ֆիլմերու հանրագիտարան), Բ. հատոր, London: E-Kutub Ltd, Դեկտեմբեր 2017, էջ 491:

12. «Ֆիլմ *Տոնիա* (1946)», *elcinema.com*, https://www.elcinema.com/work/1617124/ (արաբերէն):

Մահմուտ Քասէմ, *Մաուսու'աթ ալ-աֆլամ ալ-'արապէյա* (*արաբերէն*՝ Արաբական ֆիլմերու հանրագիտարան), Ա. հատոր, London: E-Kutub Ltd, Դեկտեմբեր 2017, էջ 468:

13. Աւետիս Եափուճեան, *Եգիպտահայ մշակոյթի պատմութիւն*, Գահիրէ, 1981, էջ 405-406:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍԷՖԻԼԵԱՆ. «ՅՈՒՍՈՎ ԵՄ ԶՈՀՈՒԱԾ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՐԱԶԱՏՆԵՐՆ ԷԼ ԿԸ ՀԱՍԿԱՆԱՆ, ՈՐ ԲՈԼՈՐ ԿՈՂՄԵՐԸ ԶՈՀ ԷԻՆ ԲՌՆԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆԸ»

ԼՈՒԻԶԱ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

Ժիրայր Սէֆիլեանը լծուած է այն գործին, որ Սասնայ Ծռերի գործով բոլոր մեղադրեալները կալանքից ազատ արձակուեն: Այս մասին նա Յունիսի 30-ին յայտարարեց լրագրողների հետ ճեպազրոյցում: «Առաջնահերթ մենք ենք շահագրգիռ, որ արդար դատաքննութիւն տեղի ունենայ, եւ բոլորի համար պարզ դառնայ, թէ ինչ է տեղի ունեցել», – նշեց Հիմնադիր Խորհրդարան շարժման առաջնորդ, Շուշիի առանձնակի գումարտակի հրամանատարը: «Չեմ կարծում, թէ ժողովրդի որեւէ հատուած ուզում է, որ տղաները շարունակեն փակուած մնալ», – նկատեց Ժիրայր Սէֆիլեանը: *Aravot.am*-ի նկատառմանն ի պատասխան, որ Պարեկապահակային Ծառայութիւն (ՊՊԾ) գնդում զոհուած ոստիկանների (3 զոհ է գրանցուել) հարազատները լրատուամիջոցներով քննադատաբար են մօտենում Սասնայ Ծռերի գործով ամբաստանեալների՝ կալանքից ազատուելուն, ☞ 4

ԴԱ ԻՍԿԱԿԱՆ ՊԱՅԹԻՒՆ ԿԸ ԼԻՆԻ

ԶԼՄ-ներում տեղեկութիւն է յայտնուել, որ իրաւապահների յաջորդ թիրախը կարող է լինել ՀՀԿ պատգամաւոր, Դատական Ակտերի Հարկադիր Կատարման (ԴԱՀԿ) նախկին պետ Միհրան Պօղոսեանը: Նա Սերժ Սարգսեանի ընկերոջ ազգականն է, ներգրաւուած է մի շարք բիզնէսներում, իսկ նրա անուան շուրջ ամենախոշորն օֆշորային սկանդալն էր, որի հետեւանքով նա հրաժարական տուեց ԴԱՀԿ պետի պաշտօնից:

Հետաքննութիւնն անցկացրել էր լրագրողական հետաքննական միջազգային խումբը, բացայայտուել էին տարբեր երկրների բարձրաստիճան պաշտօնեաների հաշիւներ, որոնց թւում էին նաեւ Իլհամ Ալիեւն ու Միհրան Պօղոսեանը իր ազգականների հետ:

Ալիեւի անունը պատահական չենք նշում, քանի որ այս սկանդալից յետոյ հրաժարական տալով, Միհրան Պօղոսեանը որպէս պատճառաբանութիւն նշել էր, թէ չի ցանկանում, որ իր անունը լինի Ալիեւի անուան կողքին:

«Ցաւում եմ, որ անունս արծարծւում է միլիարդաւոր դոլարներ իրականում սեփականացրած՝ Ադրբէջանի նախագահ Իլհամ Ալիեւի ընտանիքի կողքին: Անընդունելի եմ համարում, որ իմ անձը պատճառ դառնայ իմ երկրի եւ բռնապետական Ադրբէջանի միջեւ քաղաքակրթական որեւէ զուգահեռի», գրել էր Միհրան Պօղոսեանը:

Այս հանգամանքը առաւելապէս հետաքրքիր էր նրանով, որ բացայայտումը տեղի ունեցաւ ապրիլեան պատերազմի օրերին, որի ժամանակ հայկական ռազմա-քաղաքական ղեկավարութեան պահուածքը լայն քննարկման առարկայ դարձաւ, մասնաւորապէս պատերազմին զինուժի անպատրաստութեան, կասկածելի զինադադարի եւ այլնի մասով:

Վերջին շրջանում իրաւապահները սկանդալային բացայայտումներ են անում, որոնց ալիքը հասել է նաեւ Սերժ Սարգսեանի մերձաւորներին՝ եղբայրներին, թիկնազօրի պետին: Բացայայտուել են չյայտարարագրուած տասնեակ միլիոնաւոր դոլարներ:

Միհրան Պօղոսեանի պարագայում եւս առաջ կը գայ չյայտարարագրուած սեփականութեան հարցը, սակայն տուեալ դէպքում խնդիրը նրա անձը չէ: Խնդիրը օֆշորային տիրոյթն է, որը կարող է դառնալ նախադէպ, նկատի առնելով Հայաստանում խոշոր նախագծերում օֆշորային ընկերութիւնների ու օֆշորային հաշիւներ ունեցող անձանց ներգրաւուածութիւնը:

Այդ առումով, Միհրան Պօղոսեանի գործը կարող է դառնալ իսկական պայթիւն ու բացայայտումների նոր մակարդակի մեկնարկ:

Lragir.am

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՀԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՆ ԱՅԼԵՒՍ ՉԵՆ ՓՈՐՁՈՒՄ ԽՕՍԵԼ ՆՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԻԲՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ժողովուրդ օրաթերթը գրում է. «Մենք նաեւ քրէականացրել ենք ապօրինի հարստացումը: Մենք լրջօրէն ենք տրամադրուած եւ յանձնառու ենք շարունակելու մեր համակարգային եւ հետեւողական ամէնօրեայ աշխատանքը կոռուպցիայի ախտն արմատախիլ անելու ուղղութեամբ», - յայտարարել էր Սերժ Սարգսեանը՝ որպէս երկրի նախագահ այս տարուայ Յունուարի 24-ին մասնակցելով ԵԽԽՎ լիագումար նիստին: Եւ ընդհանրապէս, պաշտօնավարման վերջին կէս տարում Ս. Սարգսեանը յաճախ էր խօսում Հայաստանում կոռուպցիայի դէմ պայքարի մասին, որպէս քաղաքական կամքի մասին վկայութիւն մատնանշում հէնց ապօրինի հարստացումը քրէականացնելը: Բայց հազիւ թէ Սերժ Սարգսեանը մտածէր, որ միջազգային կառոյցների ամբիոններից իր գովազդած օրէնսդրական փոփոխութիւնների համաձայն՝ առաջին քրէական գործերը կը յարուցուեն հէնց իր մերձաւորների դէմ: Ինչպէս յիշում էք, Սարգսեանի թիկնազօրի պետ Վաչագան Ղազարեանն արդէն կալանաւորուել է ապօրինի հարստացման մեղադրանքով: Երկրորդ քրէական գործով էլ մեղադրանք էլ առաջադրուել է Սերժ Սարգսեանի եղբօրը՝ Լեւոն Սարգսեանին ու նրա զաւակներին՝ Նարեկ եւ Անի Սարգսեաններին: ՀՔԾ-ն Սարգսեանների նկատմամբ որպէս խափանման միջոց ընտրուել է ստորագրութիւն չբացակայելու մասին: Փաստօրէն, օրէնքը, որի մասին առանձնայատուկ հպարտութեամբ խօսում էր Սարգսեանը, իր պաշտօնավարման օրոք այդպէս էլ չգործեց, փոխարէնը Թաւշեայ Յեղափոխութիւնից յետոյ ականատես ենք լինում կոռուպցիոն բացայայտումների, որոնց կիզակէտում Սերժ Սարգսեանի ազգականներն ու մերձաւորներն են կամ նրա իշխանութեան օրոք բարձր պաշտօն զբաղեցրած անձինք: Բացայայտումները, որոնց ականատես ենք լինում այս օրերին, իրօք, ապշեցնող են իրենց ծաւալներով, դրսեւորումներով. տարիներ շարունակ իշխանութեան ղեկին գտնուած անձինք պարզապէս աներեւակայելի կերպով թալանել են երկիրը: Եւ դժուար է ասել՝ դեռ որքան կը խորանար այս ամէնը, եթէ տեղի չունենար Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը: Բայց այս ամէնի համատեքստում ամենաուշագրաւը Սերժ Սարգսեանի ու ՀՀԿ-ականների լռութիւնն է: ՀՀԿ ներկայացուցիչներն ամէն առիթով այլեւս չեն փորձում խօսել նոր իշխանութիւնների կողմից իբր քաղաքական հալածանքների մասին, իսկ Սարգսեանի գրասենեակն էլ որեւէ կերպ չի մեկնաբանում կատարուողը:

ՌՈԲԵՐՏ ՔՈՉԱՐԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՉԷ

Հայաստանի երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանի գրասենեակը Մարտի 1-ի գործով հարցաքննութեան մասնակցելու մասին ծանուցագիր չի ստացել, *Aysor.am*-ին տեղեկացրել է երկրորդ նախագահի գրասենեակի ղեկավար Վիկտոր Սողոմոնեանը:

Նրա փոխանցմամբ՝ այս պահին Ռոբերտ Քոչարեանը Հայաստանում չէ:

Յիշեցնենք, որ աւելի վաղ Յատուկ Քննչական Ծառայութիւնը (ՀՔԾ) Մարտի 1-ի գործով հարցաքննութեան է կանչել Ռոբերտ Քոչարեանին:

ՀԵՐԹԸ ՀԱՍԱՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻՆ. ԱՐԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԸ ԿԸ ՀԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻ. *ՀՐԱՊԱՐԱԿ*

Մենք տարիներ շարունակ անդրադառնում էինք հիմնադրամի գործունէութեանը, արձանագրում, որ այն անվերահսկելի է դարձել, աշխատանքը՝ ոչ թափանցիկ: Իսկ մեր հարցերին էլ հիմնադրամից յաճախ հրաժարւում էին պատասխանել, թէ իրենց մասին բացասական նիւթեր ենք գրում:

Ի դէպ, վերջին շրջանում բաւական ջերմ յարաբերութիւնների մէջ են Արա Վարդանեանն ու նոր կառավարութեան մի շարք անդամներ, այդ թւում՝ սփիւռքի նախարար Մխիթար Հայրապետեանը: Այս մասին Վարդանեանը պարբերաբար ֆէյսբուքեան իր էջում հրապարակումներ է ունենում: Դրանցից վերջինը սփիւռքի նախարարին ուղղուած շնորհակալական խօսքն է. Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի դրամահաւաքին միացաւ նաեւ սփիւռքի նախարար Մխիթար Հայրապետեանը: Շնորհակալ ենք, պարոն նախարար: Իմ շատ սիրելի հայրենակիցներ, յիշէք՝ միասին քիչ-քիչ, մենք կարող ենք ամէն ինչ»:

ՕՂԱԿԸ ՍԵՂՄՒՈՒՄ Է. Ո՞ՒՄ ՁԵՌՔԻՆ Է «ՍԵՒ ՑՈՒՑԱԿԸ»

Լեւոն Սարգսեանի ղեկավարած Փիւնիկ հիմնադրամի վերաբերեալ պարբերաբար հրապարակումներ էին լինում ԶԼՄ-ներում, մասնաւորապէս ուշադրութեան էր արժանանում այն հանգամանքը, որ սլետական հիմնարկները հսկայական գումարներ էին փոխանցում հիմնադրամին: Մեդիափորձագիտական շրջանակներում սա գնահատւում էր որպէս «բիւջետային միջոցների ռեկէտ»: Թէ որտեղից Լեւոն Սարգսեանին ու նրա որդուն 7 միլիոն դոլարի աւանդները՝ կը պարզեն իրաւապահները:

Սերժ Սարգսեանի այլ մերձաւորներ էլ են այս օրերին յայտնուել իրաւապահների ուշադրութեան կենտրոնում: Նրա միւս եղբայրը՝ Սաշիկ Սարգսեանը, բերման է ենթարկուել ԱԱԾ գէնքի կասկածանքով: Քրէական գործում ներգրաւուել է Բարսեղ Բեգլարեանը՝ Ֆլէշ, ով կասկածւում է ինքնիրաւչութեան մէջ: Բարսեղ Բեգլարեանը բենզինի խոշոր ներկրող է եւ Սերժ Սարգսեանի ընտանիքի քաւորը:

Սերժ Սարգսեանի շուրջ օղակը սեղմւում է, նրա մերձաւորների մօտից արդէն «հանել» են 12 միլիոն դոլարից աւելի չյայտարարագրուած փող: Նոր բացայայտումներն առջեւում են, եւ կասկած չկայ, որ նոր աղմկոտ սկանդալներ են սպասւում:

Lragir.am

ԽՈՀԵՐ

ՐԱՖՖԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ՝ ԱՆԻՐԱՒՈՒԱԾ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԸ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

1992 Մարտ 8-ին, պետական պաշտօնական այցելութեամբ Գահիրէ կը ժամանէ Հայաստանի Արտաքին Գործոց նախարար Րաֆֆի Յովհաննիսեան՝ երեք անձերէ կազմուած պատուիրակութեան մը ուղեկցութեամբ: Նոյն օրը ժամը 3.30-ին կ'այցելէ Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուր կ'ունենայ քառորդ ժամ տեւողութեամբ պատմական ելոյթ մը: Իր խօսքը բացառիկ տպաւորութիւն կը թողու ներկաներուն վրայ, ոչ միայն որովհետեւ առաջին անգամն էր որ եգիպտահայութիւնը կը հաղորդակցուէր անկախացած Հայաստանի կարեւոր ներկայացուցիչի մը հետ, այլ որովհետեւ Յովհաննիսեան յայտնաբերեց հայերէն խօսքի հաղորդականութիւն, անձի մագնիսականութիւն եւ դիւանագիտական ազդեցիկ ներկայացուցչական կեցուածք: Սփիւռքը՝ որ լճացած էր տկար ու կմկմացող արեւմտահայերէնով յագեցած իր սեփական ղեկավարներու անհրապոյր ու անհաղորդական խօսքերով, յանկարծ կը գտնէր անձ մը, որ գոնէ պատկերային առումով կը ներկայացնէր Սփիւռքի սովորամոլութեան հակապատկերը:

Երկու ու կէս ամիս ետք՝ Մայիս 26-ին, պաշտօնական այցելութեամբ Գահիրէ կու գայ նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան: Մայիս 27-ի երեկոյեան, իրեն ուղեկցող պատուիրակութեան հետ կ'այցելէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին: Բնականաբար, իր մուտքը եկեղեցիէն ներս կ'ընդունուի ծափահարութեամբ: Պաշտօնական հաղորդագրութիւնը կը չեշտէ այս ծափահարութիւնը, քանի որ այդպէս պէտք է ըլլայ ձեւակարգը: Բայց չի նշեր, որ Տէր-Պետրոսեանէն ետք մուտք գործող Յովհաննիսեան կը ստանայ շատ աւելի ուժեղ ու խանդավառ ծափահարութիւններ: Երկու ամիս առաջ վաստակած ժողովրդականութիւնը անջնջելի էր:

Արդեօ՞ք Րաֆֆի Յովհաննիսեան աւելի ժողովրդական դարձած էր քան Լեւոն Տէր-Պետրոսեան: Հինգ ամիս ետք՝ Հոկտեմբեր 16-ին, Յովհաննիսեան կը դադրի Արտաքին Գործոց նախարար ըլլալէ, Տէր-Պետրոսեանի հետ անհամաձայնութիւններ ունենալու պատճառ/պատրուակով:

Յետայսու, Յովհաննիսեան կը շարունակէ քաղաքականութիւնը մաքուր հողի վրայ: Իսկ կարելի՞ է մաքուր քաղաքականութիւն վարել Տէր-Պետրոսեանի շնորհիւ արդէն կազմաւորուող եւ Քոչարեան-Սարգսեանի ժամանակ արմատաւորուած օլիկարքական համակարգի մը մէջ: Կարելի է: Յովհաննիսեան նոյնիսկ հասաւ գործնական արդիւնքի:

Ընդդիմութեան երկարատեւ ու աշխոյժ գործունէութենէ ետք, 2013-ի նախագահական ընտրութիւններուն տրամաբանական յաղթողը Րաֆֆի Յովհաննիսեանն էր: Համաձայն պաշտօնական տուեալներուն, Սերժ Սարգսեան կը ստանայ 58.64% ձայն, Ժառանգութիւն կուսակցութեան առաջնորդ Րաֆֆի Յովհաննիսեան՝ 36.75%, Հրանտ Բագրատեան՝ 2.15%, Պարոյր Հայրիկեան՝ 1.23%, եւ երեք թեկնածու՝ 1%-էն պակաս:

Արդիւնքներուն հաւաստիութիւնը խիստ կասկածելի է: 2013-ի ընտրութիւնները, ինչպէս բոլոր ընտրութիւնները 1996-էն սկսեալ, տեղի ունեցան արդէն սովորական դարձած ահռելի ու բացայայտ ընտրակաշառքներու եւ ընդարձակ ընտրադեղծարարութեան ձեւաչափերուն տակ:

Բացի այդ, Հայաստանի եւ Սփիւռքի հիմնահոսանքային տիրապետող լրատուութիւնը սարգսեանական էր, կամ, առաւելագոյնը, ձեւականօրէն ընդդիմադիր: Լրատուական փորձագէտները պիտի հաստատեն՝ որ Հայաստանի հեռատեսիլի կայանները հաւասար ժամանակ տրամադրեցին բոլոր թեկնածուներուն: Բայց ի՞նչ կը նշանակէ հաւասարութիւն, երբ լրատուամիջոցներուն ամբողջականութիւնը՝ իր ոչ-ընտրական լուրերով, քաղաքական վերլուծութիւններով եւ յայտագիրներով կը վերարտադրէր իշխող համակարգին պատկերը:

Վերջապէս, ամբողջ հայաստանեան եւ սփիւռքեան օլիկարքական համակարգը (ո՞վ ըսաւ որ Սփիւռքի համակարգը հեռու է օլիկարքական ըլլալէ) թիկունք պիտի կանգնէր իր ներկայացուցիչին՝ Սերժ Սարգսեանին:

Բայց եւ այնպէս, իշխանական բոլոր լծակներէն հեռու գտնուող Րաֆֆի Յովհաննիսեան պաշտօնապէս ստացաւ 36.75% ձայն: Կը նշանակէ, անոր ձայները շատ աւելի բարձր էին պաշտօնապէս յայտարարուած թիւէն: Կը նշանակէ նաեւ, որ ամենայն հաւանականութեամբ ինքն էր ձայներու մեծամասնութիւն վաստակողը, կամ գոնէ Սարգսեանին ձայները չէին հասած 50%-ի, որուն պատճառով ընտրական երկրորդ փուլ մը պէտք է տեղի ունենար Սարգսեանի եւ Յովհաննիսեանի միջեւ:

Ինչպէ՞ս յաջողեցաւ Յովհաննիսեան հասնիլ այս արդիւնքին: Պատասխանը՝ մաքուր քաղաքականութեամբ: Աւելի ստոյգ՝ իջնելով փողոց, անձամբ հանդիպելով, խօսելով, հաղորդակցելով ու ձեռնուելով բնակիչներուն հետ, լսելով անոնց գանգատներն ու բողոքները: Երեւոյթը իւրայատուկ էր եւ արդիւնքը անսպասելի: Հայաստանի բնակչութիւնը՝ որ յաճախ կը մեղադրուէր ընտրակաշառք վերցնելու ընդունակութեամբ, փաստեց՝ որ կողմ է մաքուր քաղաքականութեան: Պարզապէս այդ քաղաքականութիւնը պէտք է տրուի իրեն:

2013-ի յաջողութեան ջախջախումէն ետք, կը թուի թէ Յովհաննիսեան վերջնականապէս կը յուսալքուի քաղաքականութենէն: Պահելով հանդերձ Ժառանգութիւն կուսակցութեան առաջնորդի հանգամանքը, ան սակաւաթիւ կը յայտնուի հանրութեան առջեւ:

2017-ի խորհրդարանական ընտրութեան համար կը կազմէ Օհանեան-Րաֆֆի-Օսկանեան Դաշինքը, որ կը ձախողի հաւաքել անհրաժեշտ ձայները: Այս դաշինքը, պիտի ըսէի, Յովհաննիսեանի յուսահատութեան արտայայտութիւնն էր: Դաշինքի անդամներէն Վարդան Օսկանեան հանդիսացած էր Սարգսեան-Քոչարեանի մարդը, 2008 Մարտ 1-ի դէպքերուն ժամանակ եղած էր Արտաքին Գործոց նախարար եւ մեղադրած ցուցարարները: Միւս անդամը՝ Սէյրան Օհանեան, նոյն նախագահական երկեակին հաւատարիմ ծառայողն էր, որ անցնելով տարբեր պաշտօններէ, 2008-2016-ին դարձած էր պաշտպանութեան նախարար եւ հանդիսացած ապրիլեան պատերազմի ձախողութեան պատասխանատուներէն մէկը: Երկուքն ալ այս կամ այն կերպով եղած էին օլիկարքութեան դէմքը: Անտրամաբանական էր Յովհաննիսեանի միացումը անոնց հետ: Ի դէպ, Դաշինքէն անմիջապէս ետքն էր որ Ժառանգութիւն կուսակցութեան գործունեայ անդամ Զարուհի Փոստանջեան ցրդարացիօրէն կը հրաժարէր կուսակցութենէն:

Յովհաննիսեանի նման մաքուր քաղաքականութեան հետեւորդ մը անկարելի է անտեղեալ ըլլար այս բոլորէն: Կ'ըսէի՝ յուսահատութեան արտայայտութիւն մըն էր: Յովաննիսեանի մաքուր քաղաքականութիւնը լռած էր՝ լռեցուած էր:

Րաֆֆի Յովհաննիսեան երեւոյթը արժանի է ուսումնասիրութեան:

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՊԷՏՔ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԵԼ ԵՐԿՈՒ ՖՈՒՆԴԱՄԵՆՏԱԼ ՀԱՐՑԻ. ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԱՆՑԿԱՑՐԵՑ ԱՄՈՒԼՍԱՐԻ ՀԱՐՑՈՎ

1 ☞

ջրահաւաք աւազանի վրայ: Ջերմուկի վերաբերեալ էլ երկու հնարաւոր պատասխան ունի՝ բացասական ազդեցութիւն կ'ունենայ եւ չի ունենայ որպէս զբօսաշրջութեան զարգացման կենտրոն», – նշել է նա:

Փաշինեանն ընդգծել է, որ եթէ գտնուէին նախագծի նախնական փուլում, իր համար երկրորդ պատասխան չէր լինի, քաղաքական որոշում կը կայացնէր, որ Ջերմուկում պէտք չէ հանք շահագործուի: «Հիմա կայ վիճակ, երբ 80%-ն արուած է եւ իրավիճակ է, որի հետ պէտք է հաշուի նստենք: Ցանկացած որոշում պէտք է կայացուած լինի փաստերի հիման վրայ», – նշել է Փաշինեանը:

«Այս իրավիճակում ինձ ամենաշատը մտահոգում է՝ եթէ մեր խօսակցութեան մէջ լինեն մարդիկ, լինեն սուբիեկտներ, ովքեր ասեն, որ մեզ չեն հետաքրքրում փաստերը, մենք ունենք մեր ճշմարտութիւնը եւ վերջ, դա մեծ խնդիր է մեզ համար: Ես յոյս ունեմ, որ ներկաներից որեւէ մէկը որեւէ կասկած չունի, որ մենք այս հարցում չունենք ոչ մի այլ շահագրգռութիւն բացի Հայաստանի հաւասարակշռուած շահի», – ասել է Փաշինեանը:

ԱԷՖԻԼԵԱՆ. «ՑՈՒՍՈՎ ԵՄ ԶՈՀՈՒԱԾ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՐԱԶԱՏՆԵՐՆ ԷԼ ԿԸ ՀԱՍԿԱՆԱՆ, ՈՐ ԲՈԼՈՐ ԿՈՂՄԵՐԸ ԶՈՀ...

2 ☞

Ժիրայր Աէֆիլեանն այսպէս արձագանքեց. «Զոհուածների փաստը բոլորիս կորուստն է եւ բոլորիս ցաւը: Կարծում եմ՝ առաջիկայում բոլորը կը հասկանան, որ բոլոր կողմերն էլ զոհ են եղել բռնատիրութեանը: Յուսով եմ, որ զոհուածների ընտանիքների անդամներն ու հարազատները եւս շուտով այդ կարծիքին կը լինեն: Ինչպէս վարչապետն օրերս ասաց, պէտք է երկխօսել եւ համերաշխութեան հաստատման ուղղութեամբ քայլեր կատարել, մենք էլ լծուած ենք այդ գործին»: Ժիրայր Սէֆիլեանը հրաժարուեց գնահատականներ հնչեցնել գեներալ Մանուէլ Գրիգորեանի ձերբակալութեան եւ Երկրապահ Կամաւորական Միութեան (ԵԿՄ) գործունէութեան մասին: Սէֆիլեանը նաեւ յայտարարեց, որ մասնակցելու է արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւններին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ «ԷՅՆ ՍՈԽՆԱ»
«DOME MARINA HOTELS AND RESORT»
Չորեքշաբթի, 1 Օգոստոսէն մինչեւ
Կիրակի, 5 Օգոստոս 2018
(Հինգ օր, չորս գիշեր)
Երթուղարձ բարեխառնեալ օդօպիւսով,
կեցութիւն, նախաճաշ եւ ընթրիք
Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց
համար դիմել հեռաձայնելով՝
Պր. Սիմոն Չամբէրթէնեանի՝ - 01222780780

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԹՈՒԱԿԱՆ

Կիրակի, 19 Օգոստոս 2018

Հանդիպում

Հայկ Սարգիսեանի հետ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չխաչաձեւել

ՄԻՔՐՕ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1 ☞

հրաժարականը: Բնակչութեան ճնշումին տակ Կարապետեան դուրս կ'ելլէ աշխատասենեակէն եւ կը յայտարարէ, որ հրաժարականի հարցը միայն կառավարութիւնը պէտք է որոշէ: Ցուցարարները կը գոչեն՝ «Հեռացիր», «Ամօթ», «Պատասխան տուր»:

– 16 Մայիս. Զինկոմիսարիատներու աշխատակիցները ցոյց կը կազմակերպեն կառավարութեան շէնքին մօտ, բողոքելու համար բարենպաստումի (օպտիմալացում) գործընթացքին դէմ, որուն հետեւանքով 400 անձ պիտի դառնայ գործազուրկ:

– 16 Մայիս. Թաքսիի վարորդները բողոքացոյց կը կազմակերպեն Բաղրամեան փողոցը՝ վարչապետի նստավայրին մօտ: Կը պահանջեն վերանայել եւ խստացնել իրաւաշնորհումի (լիցենզաւորումի) կարգը, ինչպէս նաեւ ջնջել տեսախցիկներէն կուտակուած տուգանքները եւ վերացնել կարմիր գիծերը:

– 16 Մայիս. Ինքնաշարժ ներկրողներու միութեան անդամները բողոքացոյց կը կազմակերպեն վարչապետի նստավայրին մօտ: Կը դժգոհին՝ որ մաքսազերծումին համար իրենց տրամադրուած 10 օրուայ ժամկէտը անբաւարար է:

– 16 Մայիս. Նաիրիտ գործարանի նախկին աշխատակիցները բողոքացոյց կը կազմակերպեն վարչապետի նստավայրին դիմաց, բարձրացնելով գործարանի վերագործարկումին եւ չվճարուած աշխատավարձքերուն հարցը:

– 16 Մայիս. Լոռիի մարզի բնակիչները կը մերժեն իրենց կաթը մթերումի յանձնել լիթրը 130 դրամով, առարկելով որ նախապէս կ'արժէր 180 դրամ:

– 16 Մայիս. «Մերժենք Տարօնին եւ իր բարեկարգումը» գործողութեան մասնակցողները բողոքացոյց կը կազմակերպեն Երեւանի քաղաքապետարանին մօտ՝ պահանջելով քաղաքապետ Տարօն Մարգարեանի հրաժարականը: Անոնք կը բողոքեն՝ թէ Երեւանի 2800-ամեակին առիթով Միասնիկեան արձանի մօտ գտնուող պարտէզի բարեկարգումի անունին տակ հատուած են գրեթէ բոլոր ծառերը: Որոշ ցուցարարներ կը մտնեն քաղաքապետարան եւ կը վանկարկեն՝ «Տարօն, հեռացիր»: Մարգարեանի կողմնակիցները քաղաքապետարանին մէջ հաւաքուելով կը կազմակերպեն հակացոյց, վանկարկելով՝ «Տարօն, վարչապետ»:

– 16 Մայիս. մանկավարժները ցոյց կը կազմակերպեն Արմաւիրի մարզի Ծաղկունեան համայնքի միջնակարգ դպրոցի բակը՝ ընդդէմ տնօրէնուհի Կարինէ Մանուկեանին: Կը բողոքեն տնօրէնուհիի անօրինական ընտրութեան եւ կատարած չարաշահումներուն դէմ:

– 16 Մայիս. Սասնայ Ծռերու կողմնակիցները կը փակեն Արշակունեաց պողոտան, քանի որ դատարանը մերժեց Սասնայ Ծռերու տասը անդամներուն խափանումի միջոցը փոխելու կամ վերացնելու վերաբերեալ պաշտպաններուն միջնորդութիւնները:

– 16 Մայիս. Սեւան քաղաքի բնակիչները կը փակե Երեւան-Սեւան մայրուղին եւ քայլերթով կը շարժ դէպի Երեւան՝ հանդիպելու համար տարածքային կս ռավարումի եւ զարգացումի նախարար Սուրէն Պս պիկեանին: Անոնք կը բողոքեն, որ Սեւանի թերս կղզիի տարածքը ապօրինաբար տրամադրուած եկեղեցիին:

– 17 Մայիս. կրկին գործադուլ Գագիկ Ծառուկ եանի Արարատցեմենտի աշխատաւորներուն կողմ պահանջելով աշխատավարձքի բարձրացում հանդիպում Ծառուկեանի հետ:

– 17 Մայիս. Մեղրիի բնակիչները կը պատրաստե հանրագիր մը՝ հասցէագրուած Փաշինեանին, արգ լելու համար Մեղրի համայնքի տարածքին վրայ եր րաբանական-հետախուզական եւ նոր հանքերու օգ տագործումի աշխատանքները, դադրեցնելու Լիճ բնակավայրի պղինձի հանքավայրի օգտագործումը վերահսկողութիւն սահմանելու մետաղական հանքս վայրերու օգտագործումին նկատմամբ:

– 17 Մայիս. Ֆէյսպուքի միջոցով Նիկոլ Փաշինեա կոչ կ'ուղղէ քաղաքացիներուն դադրեցնել անհնա զանդութեան գործողութիւնները եւ չփակել ճանա պարհները:

– 21 Մայիս. Սասնայ Ծռերու անդամներուն հարս զատները կը փակեն գլխաւոր դատախազութեա շէնքին մուտքերն ու ելքերը, պահանջելով գլխաւո դատախազ Արթուր Դաւթեանի հրաժարականը, քա նի որ իր գործողութիւններուն հետեւանքով է որ ա սօր Հայաստան ունի աւելի քան 100 քաղբանտար կեալներ:

– 27 Մայիս. Շիրակ ֆութպոլի ակումբի քաջալէ րողները կը փակեն Գիւմրի-Երեւան մայրուղի պահանջելով Հայաստանի Ֆութպոլի Ֆեդերացիա նախագահ Ռուբէն Հայրապետեանի հրաժարական Անոնք կը պահանջեն Հայրապետեանէն գործադրե ընդհանուր իրաւասութեան դատարանի որոշում ըստ որում հայցի ապահովումի կարգով արգիլուած ֆութպոլի Հայաստանի առաջնութեան Բարձագո խումբին մէջ նուազեցնել Շիրակի միաւորները:

– 29 Մայիս. գործադուլ Թիւ 16 բուժարանի (պոլիկ լինիկա) աշխատողներուն կողմէ, որոնք դէմ են քա ղաքապետարանին առաջարկած ժամանակաւո պաշտօնակատարի նշանակումին:

– 29 Մայիս. Երեւանի Պետական Համալսարան շարք մը ուսանողներ «ԵՊՀ տոտալ ռեստարտ» նա խաձեռնութեան ծիրին մէջ կը հաւաքուին համալսա րանին բակը՝ պահանջելով տնօրէն Արամ Սիմոնեան հրաժարականը, հոգաբարձուներու խորհուրդին կա մալուծումը, ֆինանսական ունկնդրութեան իրակս նացումը եւ ուսանողական խորհուրդի ու արհմիու թեան գործունէութեան կասեցումը: Ուսանողներ նախ բողոքի երթ կը կատարեն ԵՊՀ-ի տարբե մասնաճիւղերով, ուսանող ընկերներուն կը յղե միանալու կոչեր, ապա կը վերադառնան կեդրոնական մասնաշէնք, ուր կը հանդիպին Արամ Սիմոնեանի հետ: Համաձայնութիւն չգոյանալով, ուսանողները կը փակեն մուտքը եւ կը վանկարկեն՝ «ազատ անկախ ուսանող»:

– 6 Յունիս. Նոր Հայաստան, Նոր Հայրապետ ազգային-եկեղեցական նախաձեռնութիւնը Երեւանի Սուրբ Աննա եւ Սուրբ Կաթողիկէ եկեղեցիներուն բակը կը կազմակերպէ բողոքի գործողութիւն, պահանջելով կաթողիկոսի հրաժարականը:

– 11 Յունիս. Նոր Հայաստան, Նոր Հայրապետ նախաձեռնութիւնը բողոքացոյց կը կազմակերպէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիի բակը: Տեղի կ'ունենայ բախում նախաձեռնութեան եւ կաթողիկոսի կողմնակիցներուն միջեւ:

–15 Յունիս. խումբ մը ցուցարարներ երթ կը կազմակերպեն Էջմիածինի մէջ, ապա կը հաւաքուին քաղաքապետարանի առջեւ՝ պահանջելով քաղաքապետ Կարէն Գրիգորեանի (վերջերս ձերբակալուած աւագակ Մանուէլ Գրիգորեանի որդին) հրաժարականը:

– 18 Յունիս. Վայոց Ձորի մարզի Ծատին համայնքը կը փակէ գիւղապետարանը եւ կը պահանջէ գիւղապետի հրաժարականը:

– 18 Յունիս. կաթի մթերումի գինի հարցով բողոքող գիւղացիները ինքնաշարժերով կաթը կը բերեն կառավարութեան շէնքին առջեւ եւ հանդիպում կը պահանջեն վարչապետին հետ:

– 25 Յունիս – 2 Յուլիս. Երեւանի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի թիւ 19 բուժարանի (պոլիկլինիկա) աշխատողները կը դիմեն գործադուլի՝ պահանջելով տնօրէն Սամուէլ Սարգսեանի հրաժարականը:

– 25 Յունիս. խումբ մը քաղաքացիներ կը փակեն Երեւանի քաղաքապետարանի մուտքը եւ կը պահանջեն Տարօն Մարգարեանի հրաժարականը, նկատի ունենալով մէկ օր առաջ հրապարակուած հետաքրքրնութիւնը Մարգարեանի եւ իր հարազատներուն հսկայական ունեցուածքին մասին:

– 25 Յունիս. Արմաւիրի մարզի Արշալոյս գիւղի բնակիչները ինքնաշարժերով կը փակեն գիւղ մտնող հիմնական ու միջհամայնքային ճանապարհները, պահանջելով գիւղապետ Զարդանդ Գրիգորեանի (Մանուէլ Գրիգորեանի եղբօրորդին) հրաժարականը: Բնակիչները կը չեչտեն իրենց գոյքերուն յափշտակումը գիւղապետի ընտանիքին կողմէ:

– 30 Յունիս. Նոր Հայաստան, Նոր Հայրապետ նախաձեռնութիւնը բողոքացոյց ու հանրահաւաք կը կազմակերպէ Էջմիածինի կեդրոնական հրապարակը:

Այս բոլորին համընթաց տեղի կ'ունենան Ամուլսարի ոսկիի հանքարդիւնաբերութեան դէմ ուղղուած կարեւոր ցոյցեր, որոնց մասին՝ յաջորդ թիւով:

Ա.

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ القاهرة ج.م.ع.

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202)24530327, Fax: (202)24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1820 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒԼԻՍ 2018 ՀԱՏԸ ՉԵՌԵՔ 75 Ե. Ղրկ. عدد رقم ١٨٢٠ الخميس ٢٦ يوليه ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԲՈՂՈՔՆԵՐ ԵՒ ՑՈՅՑԵՐ ԸՆԴԴԷՄ LYDIAN ARMENIA-Ի

Ամուլսարի ոսկիի հանքի օգտագործումին համար Lydian Armenia ընկերութեան մշակած ծրագիրը հին պատմութիւն է: Հին պատմութիւն է նաեւ աքթիւիսթներու եւ բնապահպաններու պայքարը ծրագիրին դէմ, ծրագիր մը՝ որ ենթադրուած է կործանել Հայաստանի ամենագեղեցիկ ու ամենակենսական վայրերէն մէկուն ամբողջ բնական ու մարդկային հարստութիւնը: Հակառակ այս պայքարին եւ հակառակ անկախ փորձագէտներու ակնյայտ զգուշացումներուն, արդէն երկու տարի է Lydian սկսած է շինարարական աշխատանքները՝ ոչ մէկ մտադրութիւն ունենալով զանոնք դադրեցնել:

Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը, արդարեւ, նոր ու աննախադէպ թափ տուաւ պայքարին, ներգրաւելով տեղական բնակչութիւնը: Աւելի քան մէկ ամիս է որ աքթիւիսթներն ու տեղաբնակները փակած են հանք տանող ճանապարհները եւ յաջողած են դադրեցնել շինարարական աշխատանքները: Փաշինեանի ցուցմունքով ոստիկանական ոչ մէկ միջամտութիւն կատարուած է ցարդ: Յստակ է, որ վարչապետը պիտի փորձէ ժողովրդական ճնշումը օգտագործել՝ դիմագրելու համար Lydian-ի ահռելի վտանգը: Ահաւասիկ այս նոր պայքարին համառօտ ժամանակագրութիւնը.

– 18 Ապրիլ. Հայաստանի ընդհանուր ցոյցերու ծիրին մէջ, աքթիւիսթները բողոքացոյց կը կազմակերպեն Բնապահպանութեան Նախարարութեան առջեւ, բարձրաձայնելով բնապահպանական խնդիրներ եւ բարձրացնելով զանազան պաստառներ՝ «ՀՀԿ-ն բնութեան թշնամին է», «No Mining in Amulsar!»:

– 28 Ապրիլ. Երեւանէն խումբ մը աքթիւիսթներ մեծ երթ կը կատարեն դէպի Ամուլսար, մասնաւորապէս կանգ առնելով Արենի, Եղեգնաձոր (կը փակեն Վայքի Ջերմուկի խճուղին), Վայք, Գնդեվազ եւ Ջերմուկ: Երթին կը միանան նաեւ Արենիի, Եղեգնաձորի, Վայքի, Հերհերի, Ուրցաձորի բնակիչները: Ի տարբերութիւն երկու տարի առաջուայ վիճակին, երբ քիչերը կը փափաքէին դէմ արտայայտուիլ հանքին՝ յոյս ունենալով այնտեղ գտնել աշխատանք, այսօր բնակիչները աշխուժօրէն կը մասնակցին երթին:

– 1 Մայիս. Աշխատանքէն կ'արձակուի Lydian International-ի նախագահ եւ գլխաւոր տնօրէն Հօուարտ Սթիվենսոն, որ չորս տարի գովերգած էր հանքին բարեմասնութիւնները (իր ամսականն էր 365 հազար տոլար եւ տարեկան անոր կէսին չափ պոնուս): Տնօրէն կը նշանակուի Ժօպօ Քարեյիօ, որուն 2012-2014-ին տնօրինած Eco Oro Minerals Corp. ընկերութիւնը Քոլումպիայի մէջ տեղական դատարաններուն կողմէ դատապարտուած էր ապօրինի գործունէութիւն ծաւալելու մեղադրանքով, որուն հետեւանքով պետութիւնը դադրեցուցած էր անոր գործունէութիւնը:

– 2 Մայիս. Հայաստանի համատարած ցոյցերուն համընթաց, Ամուլսարի նախատեսուած հանքի շինարարական աշխատանքներուն մասնակցող աշխատաւորները եւս գործադուլ կը յայտարարեն եւ կ'ուղեւորուին Երեւան:

– 19-22 Մայիս. Lydian Armenia երկրորդ անգամ ըլլալով կը վնասէ գնդեվազցիներու խմելու ջուրի խողովակները: Ջերմուկի, Գնդեվազ եւ Կեչուտի բնակիչները բողոքի ցոյց կը կազմակերպեն Ամուլսարի ոսկիի հանքավայրի շահագործումի ծրագիրին դէմ եւ կը փակեն հանք տանող ճանապարհները:

– 22 Մայիս. Ջերմուկի Hyatt Place Jermuk, Armenia wellness & spa hotel, Անուշ, Վերոնա պանդոկները, Օլիմպիա, Գլաձոր առողջարանները հանդէս կու գան գրաւոր յայտարարութեամբ՝ ուր իրենց մտահոգութիւնը կը յայտնեն Ամուլսարի յետագայ վնասներուն նկատմամբ (անշուշտ, անոնք կը պաշտպանեն իրենց անձնական նեղդրումային պիզնէսն ու շահերը):

Ամուլսարի պայթիւնէն յառաջացած փոշին, որ հասած է մինչեւ Ջերմուկ

– 23 Մայիս. Փաշինեան կը յորդորէ ցուցարարներուն բանալ ճանապարհները եւ կը խոստանայ փորձագէտներու ստուգումներ կատարել: Քառօրեայ ցոյցերը վերջ կը գտնեն:

– 23 Մայիս. ցոյցերու հիման վրայ, Ջերմուկ քաղաքի աւագանիի 11 անդամներէն 8-ը կը դիմեն Նիկոլ Փաշինեանին՝ պահանջելով ջնջել Ամուլսար հանքի օգտագործումը:

– 23 Մայիս. Հայկական Բնապահպանական Ճակատը (ՀԲՃ) Փետրուար 9 թուակիր բաց նամակով դիմած էր Արմէն Սարգսեանին, հարցնելով Lydian-ի հետ ունեցած իր առնչութիւններուն մասին: Չստանալով պատասխան, Մայիս 23-ին կը յղէ երկրորդ բաց նամակ մը, ուր կը նորոգէ իր հարցումները:

– 25 Մայիս. Երեւանի Խնկոյ Ապոր մանկական գրադարանի սրահը կը քննարկուի Ամուլսարի հանքավայրի նախագիծի՝ Շրջակայ Միջավայրի վրայ Ազդեցութեան Գնահատումը (ՇՄԱԳ) եւ պետական փորձաքննական դրական եզրակացութիւնը: Բանախօսները կը նշեն, որ Lydian Armenia-ի ՇՄԱԳ-ը կը հակասէ Հայաստանի օրէնքներուն, թերի է, իսկ անոր բովանդակութիւնն ու եզրակացութիւնները կը հակասեն իրարու:

– 29 Մայիս. ՀԲՃ երկար նամակ մը կը յղէ կառավարութեան եւ Փաշինեանին, ուր 11 կէտերու մէջ կը մեկնաբանէ եւ կը վերլուծէ Ամուլսարի հանքի բնապահպանական եւ օրէնսդրական խախտումները:

– 4 Յունիս. Ջերմուկի, Գնդեվազի եւ Կեչուտի բնակիչները դարձեալ կը փակեն Ամուլսարի հանքը տանող ճանապարհը, պատճառաբանելով, որ վերջին չաբաթ հանքի շինարարութիւնը ոչ միայն չէ դադրած այլ աւելի աշխուժացած է:

– 5 Յունիս. Երեւանի Նոյեան Տապան լրատուական գործակալութեան մամուլի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ Ջերմուկ համայնքի բնակիչներուն ասուլիսը՝ բացատրելու համար Ամուլսարի հանքի շինարարական աշխատանքները խոչընդոտելու պատճառներն ու նպատակը: Բանախօսներ՝ Ջերմուկ համայնքի խնդիրներու աքթիւիսթներ՝ Վազգէն Գալստեան եւ Արգիշտի Թադեւոսեան:

– 6 Յունիս. Վայոց Ձորի բնակիչները կը տարածեն Փաշինեանին ուղղուած հանրագիր (petition) մը, ուր նշուած է Ամուլսար հանքին վնասները:

– 9 Յունիս. Ջերմուկի մէջ կը հաւաքուին Վայոց Ձորցիները՝ քննարկելու համար Ամուլսարի վտանգները եւ աղէտալի հետեւանքները: ↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ԿՈՉԸ՝ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

Յետյեղափոխական Հայաստանի մէջ վերջերս տեղի ունեցան Նոր Հայաստան, Նոր Հայրապետ կազմակերպութեան բողոքները՝ պահանջելով Կաթողիկոսի հրաժարականը: Բողոքները մնացին նեղ շրջանակներու մէջ, թէեւ դարձան ֆէյսպուքեան քննարկումներու բուռն առարկայ:

Շարունակելով բաց քաղաքականութեան եւ ժողովուրդին հետ անմիջական յարաբերութիւն մշակելու իր յղացումը, Յուլիս 15-ին Նիկոլ Փաշինեան կը դիմէ ֆէյսպուքեան ասուլիսի, ուր մէկ ու կէս ժամ տեւողութեամբ կը պատասխանէ Ֆէյսպուքի միջոցով իրեն ուղղուած հարցումներուն:

Ասուլիսի ընթացքին նուրբ դիւանագիտութեամբ կը պատասխանէ եկեղեցիի դէպքերուն առիթով յարուցուած հարցերուն: Խօսքին մէջ կը գտնուին բազմաթիւ քօղարկուած գաղափարներ ու կարծիքներ, որոնք այլապէս դժուար պիտի ըլլար բացայայտօրէն արտայայտել: Իր շահեկանութեան համար, *Ջահակիր* կը ներկայացնէ այս հատուածը ամբողջութեամբ (պահելով հանդերձ խօսակցական լեզուին բնականութիւնը, նախադասութիւնները յղկեցինք աւելորդ բառային կրկնութիւններէն).

«Գիտէ՛ք, Հայ Առաքելական Եկեղեցու շուրջ ստեղծուող իրավիճակը, անկեղծ ասած, որոշակի տհաճ մթնոլորտ է ստեղծում, այն առումով որ դրսեւորումներ են լինում որոնք էդքան էլ հասկանալի չեն: Եւ ես ոստիկանութեանը յանձնարարել եմ շատ ուշադիր ուսումնասիրել վերջին միջադէպը՝ որ տեղի է ունեցել Վայոց Ձորի մարզում, եւ շատ ուշադիր գնահատել: Եթէ Վեհափառ Հայրապետի դէմ բողոքողների գործողութիւններում որեւէ գծեր են անցել ապա դա պէտք է յստակ արձագանք ստանայ:

«Ինչ վերաբերում է ընդհանրապէս իրավիճակի եւ կառավարութեան միջամտութեան. գիտէք ես, անկեղծ ասած, իմ համոզմունքն է որ կառավարութիւնը ներեկեղեցական հարցերի պէտք է չմիջամտի: Իսկ ինչո՞ւ եմ ես սա անուանում «ներեկեղեցական» հարց: Որովհետեւ, ինչքան գիտեմ, այդ պրոցէսին մասնակիցների եւ կազմակերպողների մէջ կան նաեւ Հայ Առաքելական Եկեղեցու գործող հոգեւորականներ եւ հոգեւոր դասի հետ կապ ունեցող մարդիկ: Եւ եթէ անկեղծ լինեմ, օրինակ, Վեհափառ Հայրապետին ի պաշտպանութիւն հանդէս եկող մի քանի հոգեւորականների որոշ յայտարարութիւններ լսելիս, ես ուղղակի ապշում եմ: Նրանք երբ հանդէս գալով Վեհափառ Հայրապետին ի պաշտպանութիւն, անում են յայտարարութիւններ որոնք արւում են, էսպէս ասած, կրակի վրայ իւղ լցնելու համար: Տեղի ունեցողի մասշտաբները եւ բովանդակութիւնը առ այժմ ինձ թոյլ են տալիս եզրակացնել, որ մենք էստեղ ներեկեղեցական խնդրի հետ գործ ունենք: Իմ տպաւորութեամբ, առ այժմ դա դուրս չի եկել եկեղեցու սահմաններից եւ չի դարձել հանրային հարց, որպէսզի կառավարութիւնը որեւէ դիրքորոշում արտայայտելու անհրաժեշտութիւն ունենայ: Բայց ինչ խօսք, էդտեղ օրէնքի, օրինականութեան պաշտպանութեան հարցում կառավարութիւնը իր անելիքը միանշանակ պէտք է անի, մասնաւորապէս վարչապետին ենթակայ մարմին ոստիկանութիւնը, որպէսզի մենք էստեղ չունենանք իրավիճակներ՝ որոնք Հայաստանում հաստատուած սիրոյ եւ համերաշխութեան մթնոլորտը խաթարեն, էն էլ եկեղեցու հետ կապ ունեցող մարդկանց կողմից: Դուք գիտէք, որ ոստիկանութիւնը մի անգամ գործողութիւն իրականացրել է մասնաւորապէս Մայր Աթոռում, էսպէս ասած, զբաղեցրած տարածքները ազատելու ուղղութեամբ, եւ անհրաժեշտութեան դէպքում նոյնպէս այդպիսի գործողութիւններ կ'անի: Բայց ես կոչ եմ անում նաեւ Հայ Առաքելական Եկեղեցու հոգեւոր դասին հաւաքուել եւ քննարկել իրենց խնդիրները եւ էսպէս մեզ բոլորիս իրավիճակների առաջ չկանգնեցնել որովհետեւ, էլի եմ ասում, իմ տպաւորութեամբ եկեղեցու ներքին յարաբերութիւնների հետ կապուած, եկեղեցու տարբեր խմբերի, տարբեր թիմերի յարաբերութիւնների հետ կապուած հարցեր կան համատեքստում եւ էս պահին ես չեմ տեսնում որ դա դարձել է լայն հանրային հարց որտեղ պէտք է կառավարութիւնը ինչ որ ասելիք ունենայ: Բայց կառավարութիւնը ի հարկ է պարտաւորութիւն ունի օրինականութեան հետեւելու: Եւ կառավարութիւնը օրինականութեանը կը հետեւի: Ես, օրինակ, երբ որ վերջին տեսանիւթերն էի նայում կապուած Վայոց Ձորի մարզում ստեղծուած իրավիճակի հետ, անկեղծ ասած, ես ոստիկանութեան գործողութիւններից այնքան էլ գո՛հ չմնացի՝ թէ նրանք ընդհանրապէս ի՞նչ էին անում, ի՞նչ իրավիճակում էին եւ ի՞նչ գործողութիւններ էին իրականացնում: Էլի ասում եմ, ես կարծում եմ մեր հոգեւոր դասի ներկայացուցիչները իրենք պէտք է հաւաքուեն եւ քննարկեն, քննարկման առարկայ դարձնեն այդ հարցերը: Էլի եմ ասում, եթէ սխալւում եմ թող ինձ ուղղեն որովհետեւ ես էնպէս չէ որ ↳ 2

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՀԱՅ ՏՂԱՄԱՐԴ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ

Հ. ԱՒԱԳԵԱՆ

1. ԻՊՐԱՀԻՄ ԽԱՆ

Բուն անունով՝ Իպրահիմ Իշխանեան: Հա՞յ թէ սուտանցի:

Իր կրտսեր եղբայրը, Սուտանի կարեւոր ճարտարապետներէն (architect) մէկը՝ Ժաք Իշխանեան, հարցազրոյցի մը ընթացքին բսած է. «Ծնած եմ Ուատ Մատանի քաղաքը: Մայրս սուտանուհի էր՝ որ «արենակցական» կապ ունէր Շէյխ ՛Ապտէլ Պաքիի (Ազրաք Թիպա) հետ, իսկ հայրս *ազգութեամբ* հայ էր:»(1)

Դարձեալ Ժաք Իշխանեանն է, որ խօսելով իր ներշնչանքի աղբիւրներուն մասին, կը յիշէ հայկական չերտը: Իր անձնական կայքէջին մէջ կը կարդանք. «Ինչպէս ինք կ'ըսէ, Լեհաստանի համալսարանի ճարտարապետական բաժանմունքին մէջ ստացած ուսումը եւ իր հայ-սուտանական արմատները կարելի դարձուցին վերամշակելու ճարտարապետութիւնը, փոխանակ պարզ ընդօրինակութեան:»(2)

2013-ին, Սուտանի *Ալ-էնթըպահա* լրագիրին մէջ Սարա Շարաֆ էլ-Տին կը գրէ Իպրահիմ Խանի ծնողքին մասին՝ բնականաբար արտայայտելով իսլամական ինքնութեան տեսանկիւնէն. «Իշխանեան հայր [Իպրահիմ Խանի հայրը, Հ.Ա.] դիմեց Շէյխ Ապտէլ Պաքիի գթութեան, համոզուելէ ետք թէ իսլամը այն ճիշդ ուղին է որուն պէտք է հետեւի: Մզկիթին մէջ Շէյխին հետ հանդիպելէ ետք կը հռչակէ իր իսլամութիւնը: Իբրեւ վարձատրութիւն, Շէյխ ՛Ապտէլ Պաքի կը վարձատրէ զինք, ամուսնացնելով մարոքական ծագումով եւ սուտանական բոյրով կնոջ մը հետ՝ Մապրուքա Ալ-Մադրէպէյեա, որ գեղեցկուհի մըն էր չըլուխ մաթարէքով [սուտանուհիներու դիմային աւանդական գծաւոր զարդարանք, Հ.Ա.]: Միասին կ'ապրին մինչեւ Իշխանեանի մահը Ալ-Ճազիրայի մէջ, որմէ ետք Մապրուքա իր զաւակներուն հետ կը փոխադրուի Հօրրէյա փողոցի բնակարանը [Խարթում], ուր կը կնքէ իր մահկանացուն:»(3)

Սարա Շարաֆ էլ-Տին կը շեշտէ՝ որ հայր Իշխանեանի ամուսնութիւնը վարձատրութիւն մըն էր իսլամը ընդունելու համար, այսինքն՝ իսլամութիւնն էր առաջնային եւ ամուսնութիւնը՝ երկրորդային: Ո՞վ գիտէ: Կրնայ ըլլալ հակառակն է ճիշդը եւ ան իսլամացած է Մապրուքայի հետ ամուսնանալու նպատակով, այսինքն՝ ամուսնութիւնն էր առաջնային եւ իսլամացումը՝ երկրորդային: Բայց այս երկրորդ կարելիութիւնը իսլամական ինքութեան բիւրեղութեան մէջ քիչ մը դժուար կրնայ յարմարուիլ, իսկ ամբողջ իսլամացումի ընթացքը անհասանելի կը մնայ հայկական նոյնքան բիւրեղացած ինքնութեան համար: Հայկական ինքնութեան համար իսլամ հայը խնդիրներ կը յառաջացնէ, թէեւ, Արեւմտահայաստանի իսլամ-իսլամացած-իսլամացուած հայերուն փաստը այս առումով վերջերս դրական վերանայումներ պարտադրեց: Իսկ կամովին իսլամացածը ալ աւելի խնդիրներ կը յառաջացնէ, թէեւ կը հպարտանանք Շակրաթ Ալ-Տորրի իսլամական հայութեամբ: Այս բոլորը, անշուշտ, պէտք ունի արմատական վերագնահատումի:

Իսկ ի՞նչ է դերասանին ինքնագիրքորոշումը: Ան հանրային կերպով չէ բարձրաձայնած իր հայութիւնը, այլ միշտ շեշտած է սուտանական արմատները, քանզի իր կենդանի փորձառութիւնը, յիշողութիւնը եւ զգացողութիւնը կապուած էին Սուտանի հետ:

Արդէն կարելի է մատնանշել ինքնութիւններու ընկալումի բախումներ:

Իպրահիմ ծնած է Ուատ Մատանի քաղաքը (միջին-արեւելեան Սուտանի Ալ-Ճազիրա նահանգի մայրաքաղաքը), 1936 Օգոստոս 13-ին: Նախնական կրթութիւնը ստացած է թաղին դպրոցը: Ապա աշխատած է Ռոքն Ալ-Սուտան ռատիոյի կայանին մէջ:

1950-ականներուն սկիզբը գլխաւոր դերով մասնակցած է սուտանական առաջին խաղարկային կարճ ֆիլմին մէջ՝ *Թոր Ալ-Կարր ֆիլ-'էյատա* (Թոր Ալ-Կարր բուժարանին մէջ), պատմութիւն եւ սենարիօ՝ 'Օսման Հըմէյտա, արտադրութիւն՝ Ուեհտաթ Աֆլամ Ալ-Սուտան (Սուտանի Ֆիլմերու Միութիւն), դերակատարներ՝ 'Օսման Հըմէյտա (Թոր Ալ-Կարր), Իպրահիմ Խան (բժիշկ), Ֆաթհի Պուրքէյա (հիւանդապահ), Սալման Ալ-Պա'իու (երեխայ), բեմադրիչ՝ Կատ Ալլահ Կեպարա:

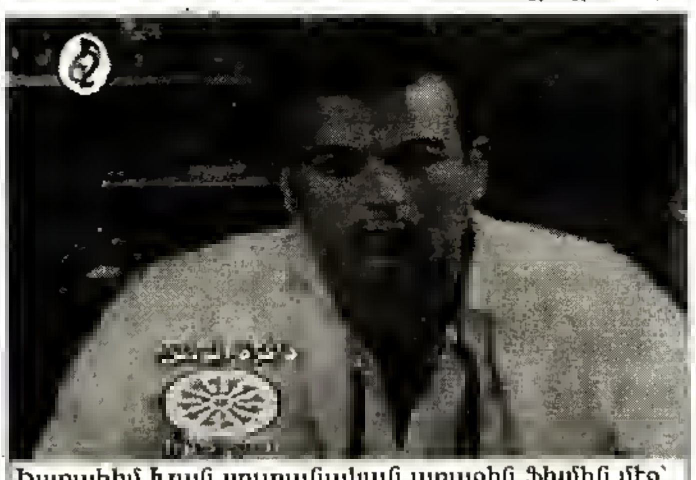
Իպրահիմ Խան սուտանական առաջին ֆիլմին մէջ՝ Թոր *Ալ-Կարր ֆիլ-'էյատա*. 1950-ականներու սկիզբ

Կատակերգական ֆիլմ մըն է, որուն ներքին նկարահանումը տեղի ունեցած է Իպրահիմի եղբօր՝ Էսհաք (Իսահակ) Իշխանեանի բուժարանին (clinic) մէջ(4):

Իպրահիմ Խան 1956-ին առաջին անգամ ելոյթ կ'ունենայ եգիպտական ֆիլմի մէջ՝ *Ալ-Քալպ լահու ահքամ* (Սիրտն ունի իր դրոյթները):

1959-1961 կ'ուսանի Գահիրէի Թատերական Հաստատութեան դերասանական բաժինը:

1971 կամ 1972-ին կ'ամուսնանայ եգիպտացի հռչակաւոր դերասանուհի Սոհէյր Ռամզիի հետ, որ կը տեւէ ընդամէնը մէկ ու կէս տարի: Շատ աւելի ուշ կ'ամուսնանայ Սալիի հետ, որմէ կ'ունենայ դուստր մը՝ Ռահմա: Ռահմա չորս տարեկան էր երբ 2007 Յունուար 9-ին Գահիրէի մէջ կը մահանայ Իպրահիմ:

Հակառակ որ շուրջ 50 տարի ապրած ու գործած է Եգիպտոս, քաղաքացիութիւն չէ ստացած՝ միշտ պահպանելով սուտանական քաղաքացիութիւնը:

Գալով իր ընտանեկան պարագաներուն, Իպրահիմի կրտսեր եղբայրն է Ժաք Իշխանեան (Jack Ishkanes)՝ Սուտանի կարեւոր ճարտարապետներէն մէկը: Ընթացաւարտ Վարշաւայի Համալսարանի ճարտարապետութեան բաժանմունքէն, ան այժմ իր լեհ կնոջ հետ կ'ապրի Լոնտոն: Երրորդ եղբայր մը՝ Էսհաք (Իսահակ) Իշխանեան, եղած է հոգեբոյժ Խարթումի մէջ եւ նոյնպէս յետագային փոխադրուած Լոնտոն: Քոյրը՝ Լայլա, ապրած է Սուտան, ամուսնացած Սա'տ Մահնիի հետ (Սուտանի Կենդանական Հարստութեան նախարար, Միացեալ Ազգերու (UN) Պարենի եւ Գիւղատնտեսութեան Կազմակերպութեան (FAO) աշխատակից Սոմալիի մէջ), ունեցած երեք որդի եւ երեք դուստր եւ մահացած 2011-ին(5):

Իպրահիմ Խան առաջին սուտանցի դերասանն է որ իր գոյութիւնը պարտադրած է եգիպտական սինեմայի մէջ: Ելոյթ ունեցած է եգիպտական շուրջ 40 ֆիլմի, ինչպէս նաեւ եգիպտական շուրջ 80 սերիալի եւ 4 թատերգութեան մէջ:

Ահաւասիկ անոնց ցանկը.

Եգիպտական ֆիլմեր

1. *Ալ-Քալպ լահու ահքամ* (Սիրտն ունի իր դրոյթները) (1956)
2. *Անա հորրա* (Ես ազատ եմ) (1959)
3. *Հէքայաթ հուպպ* (Սիրոյ պատմութիւն) (1959)
4. *Ռակուլ պիլա քալպ* (Անսիրտ մարդը) (1960)
5. *Ալ-'Աքլ ուալ մալ* (Խելքն ու դրամը) (1965)
6. *Ջսապաթ ալ-մուհարէպպին* (Մաքսանենգերու հրոսակախումբը) (1967)
7. *Քարամ ալ-հաուա* (Սիրոյ այգին) (1967)
8. *Ալ-Շուկ'ան ալ-թալաթա* (Երեք քաջերը) (1969)
9. *Էպն ալ-շայթան* (Սատանայի որդին) (1969)
10. *Ղըրպուպ ուա շըրուք* (Արեւմուտ եւ արեւածագ) (1970)
11. *Նըհայաթ ալ-շայաթին* (Սատանաներուն վերջը) (1970)
12. *Ալ-Թա'լապ ուալ հարպա'* (Աղուեսը եւ գետնափորը) (1970)
13. *Ալ-Հուպպ ուալ թաման* (Սէրն ու գինը) (1970)
14. *Ալ-Աշրար* (Չար տղաքը) (1970)
15. *Նահնու ալ-ռըկալ թայէպուն* (Մենք՝ տղամարդիկս, բարի ենք) (1971)
16. *Մուսիքա ուա կասուէյեա ուա հուպպ* (Երաժշտութիւն, լրտեսութիւն եւ սէր) (1971)
17. *Էմրա'ա լըքուլ ալ-ռըկալ* (Կին մը բոլոր տղամարդոց համար) (1971)
18. *Ջսապաթ ալ-շայթան* (Սատանայի հրոսակախումբը) (1971)
19. *Լայլաթ հուպպ ախիրա* (Սիրոյ վերջին գիշերը) (1972)
20. *Ալ-Մատինա ալ-հատէ'ա* (Հանդարտ քաղաքը) (1972)
21. *Ալ-Շայաթին ուալ քորա* (Սատանաները եւ ոտնագնդակը) (1973)
22. *Թալաթ ֆաթայաթ մուրահեքաթ* (Երեք դեռահաս աղջիկներ) (1973)
23. *...Ուա քան ալ-հուպպ* (...Եւ եղաւ սէրը) (1974)
24. *Ալ-Զա'էր ալ-ղարիպ* (Անծանօթ այցելուն) (1975)
25. *Ալ-Մոզնեպուն* (Յանցաւորները) (1975)
26. *Անա... լա 'աքեյա ուալա մակնունա* (Ես ոչ ողջմիտ եմ եւ ոչ ալ խելագար) (1976)
27. *Տա'էրաթ ալ-էնթըքամ* (Վրէժի շրջանակը) (1976)
28. *Ալ-Պենթ ալ-հելուա ալ-քատտապա* (Գեղեցիկ եւ ստախօս աղջիկը) (1977)
29. *Սէրրի կէտտան* (Խիստ գաղտնի) (1977)
30. *Օթթա 'ալա նար* (Կատու մը կրակի վրայ) (1977)
31. *Ալ-Սէ'ուտ իլալ-հաուէյա* (Երթը դէպի անդունդ) (1978)
32. *Տա'էրաթ ալ-շաքք* (Կասկածի շրջանակը) (1980)
33. *Ման ալլազի քաթալա հազա ալ-հուպպ* (Ով սպաննեց այս սէրը) (1980)
34. *Ալ-Զէ'ապ* (Գայլերը) (1983)
35. *Ալ-Տահէյա* (Փորձանքը) (1986)
36. *'Աշմաուի* (1987)
37. *Նաուա'էմ* (1988)
38. *Ալ-Մուշաղէպ սեթթա* (Սեթթա [վեց] խռովարարը) (1988)
39. *Շայաթին ալ-շորթա* (Ոստիկան սատանաները) (1992)
40. *Ալ-Շապաքա* (Ցանցը)

(Շար. 1/4)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. «Սամէ'նա 'ան քորա թաթթաուար... ուա լամ նասմա' 'ան մուտոն թաթարակա'. հազա մա եահտոս ըլԽարթում» (*արաբերէն*՝ Լսեցինք զարգացող գիւղերու մասին... եւ չլսեցինք յետադիմող քաղաքներու մասին. այս է պատահածը Խարթումի մէջ), *Ալ-Ուաթան*, լրագիր, Խարթում, 8 Մայիս 2006, էջ 7:
2. Jack Ishkanes, http://jackishkanes.com/about-avenue.
3. Սարա Շարաֆ էլ-Տին, «Ա'էլաթ Իշխանեան ալ-արմանէյ... Իպրահիմ Խան... ալ-էպն ալ-աքպար» (*արաբերէն*՝ Հայ Իշխանեան ընտանիքը. Իպրահիմ Խան՝ աւագ որդին), *Ալ-էնթըպահա*, Խարթում: Յօդուածը տեղադրուած է *Մաուքէ' ալ-նիլայն* կայքէջին մէջ, 6 Սեպտեմբեր 2013, http://www.alnilin.com/692261.htm:
4. Զէյն Ալ-'Ապետին Հեճազ, «Ֆաթհի Պուրքէյա» (*արաբերէն*), *Sudanese Online*, http://sudaneseonline.com/cgi-bin/sdb/2bb.cgi?seq=msg&board=490&msg=1479675296&rn=0:
5. Սարա Շարաֆ էլ-Տին, նշ. յօդ.ը:

ԳԱՅԻՐԷ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ *ԶԱՅԱԿԻՐԻ* ՅԱԶՈՐԴԱԿԱՆ ՅԱՒԵԼՈՒԾԸ՝ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻՆ

Լոյս տեսաւ Ջահակիրի ԺԸ. Յաւելուածը՝ *Արմենակ Շահ-Մուրատեան. ժամանակագրութիւն, յօդուածներ, երգացանկ* (580 էջ):

Առաջին անգամ ըլլալով ներկայացուած է հռչակաւոր երգիչի կեանքին ու կատարողական գործունէութեան ժամանակագրութիւնը, ընդգրկելով իր ելոյթները Ֆրանսա, Զուիցերիա, Անգլիա, Եգիպտոս, Թուրքիա, Միացեալ Նահանգներ, Գանատա, Եթովպիա, Կիպրոս, Լիբանան, Հնդկաստան: Ժամանակագրութեան կցուած են երգահանդէսներու քննախօսականներուն ամբողջական բնագիրները՝ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուներով:

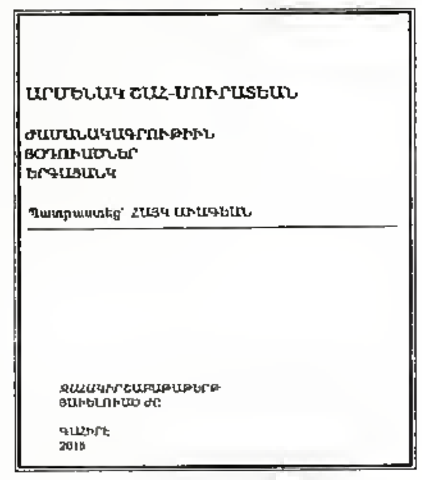

Հատորը կը բովանդակէ նաեւ Շահ-Մուրատեանի ստորագրած հինգ յօդուածները, ինչպէս նաեւ երգացանկ մը՝ որ կը պարփակէ իր հայերէն եւ օտար մեներգները, զուգերգները, օփերաները եւ օփերաներու տեսարանները:

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ԿՈՉԸ՝ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ...

փորձագէտի մակարդակով տիրապետում եմ ներեկեղեցական յարաբերութիւններին: Բայց, իմ կարծիքով, էդտեղ հարցեր կան. ուղղակի անթոյլատրելի է, որ էսպէս տարբեր անկիւններից, թաքնուած ինչ-որ գործողութիւններով փորձ արուի իրավիճակ հրահրել եւ մեզ բոլորիս դնել իրավիճակի առաջ: Եթէ էսպէս շարունակուի, մենք արդէն ստիպուած կը լինենք աւելի մանրամասն ուսումնասիրել իրավիճակը որովհետեւ, ի վերջոյ, ինչպէս տեսնում էք, կառավարութեանը աւելի ու աւելի շատ հարցեր են ուղղւում այս կապակցութեամբ: Եւ եթէ այդպէս լինի, մենք մի X պահի պիտի ստիպուած լինենք, այնուամենայնիւ, էդ հարցերի շատ կոնկրէտ պատասխան տալ, շատ կոնկրէտ լուծումներով: Բայց ես էլի եմ ասում, չեմ կարծում թէ հիմա այդպիսի իրավիճակ է: Եւ իմ կոչը այդ կապակցութեամբ մնում է նոյնը:»

ԽՈՀԵՐ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ԵՒ LYDIAN ARMENIA

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

1. LYDIAN ARMENIA

Lydian International Բաց Բաժնետիրական Ընկերութիւնը (ԲԲԸ) հիմնուած է 2005-ին, որուն գրանցուած գրասենեակը (registered office) կը գտնուի Բրիտանական Թագաւորութեան ենթարկուող Jersey կղզիի օֆշորային գօտիին մէջ, հասցէ՝ Bourne House 1st Floor, Francis Street, St Helier, Jersey, JE2 4QE Channel Islands(1): Կղզին կը հանդիսանայ աշխարհի յայտնի հարկային դրախտներէն (tax haven) մէկը: Ասիկա չի խանգարեր, որ ընկերութիւնը ցուցակուած ըլլայ Թորոնթոյի փոնտային սակարանին (bourse) մէջ (TXS:LYD)(2):

2005-ին Հայաստանի մէջ կը գրանցուի Geoteam Փակ Բաժնետիրական Ընկերութիւնը (ՓԲԸ), որ կը դառնայ այսօրուայ Lydian Armenia-ն՝ Lydian International-ի դուստր ընկերութիւնը: Lydian Armenia-ի բաժնետոմսերուն 100%-ը կը պատկանի Lydian International-ին: 2006-ին Lydian Armenia կը սկսի ոսկիի հետախուզական աշխատանքներ վարել Ամուլսարի մէջ: 2014-ին Սերժ Սարգսեանի կառավարութենէն կը ստանայ Հայաստանի ընդերքը օգտագործելու իրաւունք: 2016-ին կը սկսի շինարարական աշխատանքները, որոնք կը շարունակուին մինչեւ այսօր:

Lydian Armenia-ի ծրագիրն է հրաշագեղ Ջերմուկ քաղաքէն 10 քիլոմեթր հեռու գտնուող Ամուլսար լերան կատարը հիմնել ոսկիի հանք, ոսկին հանելով սիանիտի թունաւոր քիմիական բաղադրութեան տարրալուծումի միջոցով: Առկայ ըլլալով թթուային հոսքի եւ աղտոտիչներու արտահոսումի բարձր հնարաւորութիւն, ծրագիրը պիտի աղտոտէ ստորերկրեայ ջուրերը, աղբիւրները, Արփայ, Դարբ, Որոտան գետերը եւ Կեչուտի ջրամբարը, չըսելու համար՝ որ Արփայի միջոցով թունաւորութիւնը կրնայ հասնիլ մինչեւ Սեւանայ Լիճ: Իսկ Lydian International հանքարդիւնաբերական գէթ փորձ ունի:

Paradiplomacy.tv հեռատեսիլի առցանց կայանը 2017-ին կ'արտադրէ 40 վայրկեան տեւողութեամբ վաւերագրական ֆիլմ մը՝ *Ամուլսար. պետութեան բնանտարբերութիւն*, ուր կը բացայայտէ հնարաւոր ողբերգութեան ամբողջ տարողութիւնը, նշելով նաեւ՝ թէ Հայաստանի կառավարութիւնը երկիրի օրէնքները փոխած եւ յարմարցուցած է Lydian-ի պահանջներուն: Վաւերագրականին մէջ գիւղացիները կը պատմեն՝ թէ ինչպէս ընդամէնը 10 հազար տոլարով Lydian պարտադրաբար գնած է իրենց հողագործական արտերը, գիւղացիները դարձնելով յաւերժ անգործ:

2018 Յունիսին, Ջերմուկի բնակիչներէն մէկը կը պատկերահանէ տեսանիւթ մը՝ ուր յստակօրէն կ'երեւի Արփայ գետի պղտորուած ջուրը: Պատճառը Ամուլսարի ոսկիի հանքի շինարարական աշխատանքներու վայրէն եկած կաւաջուրն է: Աւելին: Արփայ գետի պղտորիչներուն հետեւանքով վնասուած է գործող ձկնաբուծարաններէն մէկը(3):

Աշխատանքային փոշիին հետեւանքով Ամուլսարի յարակից համայնքներուն մէջ վերջին տարիները նուազած է խոշոր եւ մանր եղջերաւոր անասուններուն քանակը: 10 հազար մանր եղջերաւոր անասուններուն փոխարէն այսօր կայ 850, իսկ 1000 խոշորներուն փոխարէն՝ 180(4):

2018 Յուլիս 2-ին *Ազատութեան ռադիոկայանը* կը զրուցէ Ամուլսարի եւ Ջերմուկի բնակիչներուն հետ: Ականատեսի վկայութեամբ բնակիչները կը նշեն՝ որ երեք ամսուայ ընթացքին երեք անգամ վնասուած են ջրատար խողովակները՝ ցեխաջրերով ողողելով տարածքի բնակչութեան խմելիքի ջուրը, ինչպէս նաեւ շինարարական աշխատանքէն գոյացած փոշին տարածուած է մինչեւ 10 քիլոմեթր հեռու գտնուող Ջերմուկ՝ յայտնուելով այնտեղի բնակարաններու պատուհաններուն վրայ: Իսկ Ամուլսարի ծառերն ու տերեւները սկսած են չորնալ:

Այս բոլորը՝ *արդէն* կատարուած մարդկային ու բնապահպանական աղէտներ են, երբ հանքը *տակաւին* կը գտնուի շինարարական փուլին մէջ:

Կը պարզուի, որ 1950-ականներուն՝ խորհրդային շրջանին, մասնագէտներ ուսումնասիրած են Ամուլսարի ոսկիի հարցը եւ բացասական գնահատական տուած հանքի կայացումին նկատմամբ, որուն հետեւանքով ծրագիրը չէ իրագործուած:

Միւս կողմէն, բնական է, որ Lydian Armenia անընդհատ պիտի պաշտպանէ բնապահպանումի ապահովութեան համար իր ձեռնարկած միջոցները: Ոչ ոք կրնայ հաւատալ ընկերութեան մը սեփական յայտարարութիւնները՝ սեփական գործարքի գովաբանութեան մասին: Ընկերութիւնները ունին այնքան դրամ՝ որ կրնան տասնեակ «փորձագէտ»-ներ վարձել, արձանագրելու համար իրենց ուզած արդիւնքները: Աւելորդ Է ըսել նաեւ, որ անընդհատ իրենց ձայնը բարձրաձայնող ու ազդեցիկօրէն տեղ հասցնող հոգաբարձուներու խորհուրդի անդամներն ու տնօրէնները պիտի պայքարին պահպանելու համար իրենց սեփական բարձր աշխատավարձերը, եւ այս պատճառով պատրաստ են դիմելու ամենավտանգաւոր ստախօսութիւններուն:

Այդպէս ըրած է Lydian Armenia, որ նոյնիսկ հսկայ ազդեցութիւն ունի հայկական լրատուամիջոցներուն վրայ: Համաձայն Հայկական Բնապահպանական Ճակատի (ՀԲՃ) Մարտին հրապարակած տեղեկութեան, Հայաստանի գլխաւոր լրատուամիջոցները միշտ հրապարակած են Ամուլսարի եւ Lydian-ի ի նպաստ տեղեկութիւնները: Այդ լրատուամիջոցներն են՝ *Մեդիամաքս, Երկիր մեդիա, ԳԱԼԱ, Արմենպրէս, Ամերիկայի ձայն, 168 ժամ, Արմենիա հեռուստաընկերութիւն, Հանրային հեռուստաընկերութիւն, Yerevan.Today, Արմինֆօ* եւ *Analitik.am*(5):

Փոխարէնը, նախայեղափոխական իշխանութիւնները իրենց կողմէն ոչ մէկ փորձաքննութիւն կատարած են, Lydian-ին ձգելով ինքնափորձաքննութեան եւ ինքնածանուցումի ամբողջ կարողութիւնը:

2. ԱՐՄԷՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ԵՒ LYDIAN ARMENIA

2013 Մարտ 25-ին, Lydian International Ltd. Օնթարիոյէն պաշտօնապէս կը յայտարարէ՝ որ «տոքթ. Արմէն Սարգիսեան կը նշանակուի Ընկերութեան ոչ-գործադիր տնօրէն»(6):

Լոնտոնի իր գրասենեակէն Արմէն Սարգսեան եւս կը մեկնաբանէ իր նշանակումը. «Ուրախ եմ Լիդիանի փորձառու տնօրէններու խորհուրդին միանալու համար եւ պատրաստ եմ իմ ներդրումն ունենալ ընկերութեան հիմնական նախագծի՝ Ամուլսարի ծրագրի զարգացմանը: Ես վստահ եմ, որ Ամուլսարը կը լինի առաջնակարգ ծրագիր, որը կը կառավարուի միջազգային լաւագոյն փորձի շրջանակներում: Ծրագիրը օգուտներ կը բերի Հայաստանին եւ կ'ապահովի էական ներդրումներ եւ զգալի ու թափանցիկ եկամուտներ թէ՛ բաժնետէրերի, թէ՛ երկրի համար»(7):

2013 Սեպտեմբեր 25-ին, Lydian International Ltd. կը յայտարարէ, որ Արմէն Սարգսեան կը հրաժարի ոչ-գործադիր տնօրէնի պաշտօնէն, անցնելու համար հանրային աշխատանքի(8):

Կը նշանակէ, որ Արմէն Սարգսեան կարեւոր յարաբերութիւն ունեցած է Lydian-ի հետ, այլապէս ընկերութիւնը ոչ մէկ պատճառ պիտի ունենար զինք ընդունելու իբրեւ տնօրէն: Նման ընկերութիւնները բարեկամութիւն չեն ճանչնար: Շահն է իրենց միակ պատճառաբանութիւնը: Իսկ ընկերութեան օֆշորային գրանցումը կատարեալ միջոց մըն է թաքցնելու դրամապէս ներգրաւուած բոլոր անձերուն անունները եւ ընկերութենական *իրական* շահերն ու շահոյթները:

Ծիշդ հրաժարականին համընթաց, 2013 Սեպտեմբերին Արմէն Սարգսեան երրորդ անգամ ըլլալով կը ստանձնէ Միացեալ Թագաւորութեան մէջ Հայաստանի դեսպանի պաշտօնը, չմոռնալով որ Հայաստանի անկախութենէն ի վեր իր կեանքին մեծ մասը անցուցած է Լոնտոն, իր ընտանիքին ամբողջ հարստութիւնը կեդրոնացնելով այնտեղ(9):

2013 Սեպտեմբեր 30-ին, Lydian International իր պաշտօնական կայքին մէջ կու տայ հետեւեալ լուրը. «Մեկնաբանելով տոքթ. Սարգսեանին նշանակումը իբրեւ Միացեալ Թագաւորութեան մէջ Հայաստանի դեսպան, Լիտիանի նախագահ եւ գլխաւոր գործադիր տնօրէն Թիմ Քոֆլին կ'ըսէ. «Շատ ուրախ ենք Ընկերութեան անունով շնորհաւորելու տոքթ. Սարգսեանը իր դեսպանական նոր նշանակումին համար:» Ան նաեւ կ'աւելցնէ. «Մինչ Լիտիանը կը շարունակէ առաջ տանիլ իր նպատակը՝ առաւելագոյնին հասցնելու համար Ամուլսարի Ծրագիրի զարգացումին արդիւնաւէտութիւնը եւ կայունութիւնը, հաճոյքով կ'ակնկալենք շարունակել սերտօրէն աշխատիլ տոքթ. Սարգսեանին հետ իր նոր պաշտօնին հանգամանքով, օգտուելու համար այն առիթներէն որոնք հասարակական եւ տնտեսական բարիքներ պիտի պարգեւեն Հայաստանին՝ տեղական թէ ազգային առումներով:»»(10)

Կը կարծեմ, ռազմավարական սխալ մը գործեց Lydian ազդարարելով Սարգսեանի հետ յետագայ սերտ համագործակցութեան փաստը:

Արմէն Սարգսեան օլիկարք մըն է՝ ոչ աւելի, ոչ պակաս: Լուսինէ Առաքելեան կը համառօտագրէ իր գործարարական գործունէութեան լոկ յայտարարուած մասը.

«Արմէն Սարգսեանը մի քանի ընկերութիւններ է հիմնել եւ այնտեղ դարձել տնօրէնների խորհրդի նախագահ: Ընկերութիւնների անուանումները կապուած են Լոնդոնի տարբեր շրջանների հետ, որտեղ հիմնականում ապրել է Սարգսեանը՝ Knightsbridge Group եւ Highbury Group: Սարգսեանի բիզնէսը ներառում է 25 դուստր ընկերութիւններ տարբեր ոլորտներում՝ հեռահաղորդակցութիւն, տեխնոլոգիա, մուլտիմեդիա, անշարժ գոյք, էներգետիկա եւ գիւղատնտեսութիւն:

«Տարբեր տարիներին հանդիսացել է British Petroleum, Alcatel, Telefonica եւ այլ ընկերութիւնների խորհրդատու:

«2013թ. Յունուարին Knightsbridge ընկերութիւնների խմբի ղեկավար Արմէն Սարգսեանը եւ ՌԴ Պոմորիէի նահանգապետ Իգոր Օրլովը յուշագիր ստորագրեցին էներգետիկայի, տրանսպորտի եւ տուրիզմի ոլորտներում համագործակցութեան մասին: Խօսքը, մասնաւորապէս, Արխանգելսկի օդանաւակայանի ու տեղական աւիաուղիների զարգացմանն ուղղուած ներդրումների մասին էր:

«Համաձայն ռուսական *Կոմպանիա* ամսագրի, ռուսական շուկայում աշխատում է համակարգչային անվտանգութեան խնդիրներով զբաղուող Knightsbridge Cybersystems ընկերութիւնը, որի տնօրէնը նախկին վարչապետի աւագ որդին է՝ Վարդանը:

«Ցօղուածում նշւում էր, որ Knightsbridge-ը որոշակի մասնաբաժին ունի Արեւմտեան Զումպասի նաւթային հանքում:

«*Կոմպանիան* գրում էր նաեւ, որ Արմէն Սարգսեանի ղեկավարած Highbury Group-ը ստեղծել է Լենինգրադ կորպորացիան, որն էլ, իր հերթին, հանդիսանում է էներգոպրոեկտ ընկերութեան բաժնետէր:»(11)

Արդեօք Սարգսեան ե՞րբ ժամանակ ունեցած է զբաղուիլ Հայաստանի պետական գործերով եւ պաշտօնական դիւանագիտութեամբ, քանզի ենթադրուած է որ դիւանագիտութիւնը ըլլայ կեանքի նպատակ, իմաստ եւ արժէք: Մինչդեռ Սարգսեանի համար արժէքը գործարարութիւնն է, կապուած Լոնտոնի կեցութեան հետ:

Նախագահ դառնալու նախօրէին, Սարգսեան կը մեղադրուի իբրեւ Lydian-ի բաժնետէրերէն մէկը: Ան կտրականապէս կը հերքէ իր կամ ընտանիքի անդամներէն ոեւէ մէկուն բաժնետիրութիւնը:

Մինչդեռ օֆշորային հարկային դրախտներուն մէջ գրանցուած ընկերութիւններու բաժնետէր անհատներուն անունները անկարելի է իմանալ, Սարգսեանի եւ Lydian-ի յարաբերութիւնը անկարելի է հերքել:

(Շար. 1/2)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. *Lydian International*, https://www.lydianintemational.co.uk/contact/contact-us.

2. *Lydian Armenia*, https://www.lydianarmenia.am/index.php?m=pages&lang=arm&p=67.

3. «Ամուլսարի ոսկու հանքի կաւաջուրը լցւում է Արփայ գետ (տեսանիւթ)», *econews.am*, 13 Յունիս 2018, https://econews.am/?p=10063&l=am: «Lydian Armenia-ի գործունէութեան հետեւանքով ձկնաբուծարանում ձկներ են սատկել (տեսանիւթ)», *econews.am*, 16 Յունիս 2018, https://econews.am/?p=10073&l=am:

4. «Ամուլսարի հանքի յարակից համայնքներում նուազել է եղջերաւոր անասունների թուաքանակը (տեսանիւթ)», *econews.am*, 28 Յունիս 2018, https://econews.am/?p=10108&l=am:

5. «Ամուլսարը, լրատուամիջոցները եւ Լիդիանը», *ՀԲՃ*, 19 Մարտ 2018, http://www.armecofront.net/ amulsar/amulsar-media-and-lydian/:

6. 'Lydian International Announces Appointment of Dr. Armen Sarkissian to Board,' *Lydian International*, Ontario, 25 March 2013, https://lydianinternational. co.uk/ news/ 2013-news/180-lydian-international-announces-appointment-of-dr-armen-sarkissian-to-board.

7. «Նախկին վարչապետ Արմէն Սարգսեանը մեկնաբանել է իր նշանակումը», *Սիվիլնէթ*, 28 Մարտ 2013, https://www.civilnet.am/news/2013/03/28/:

8. 'Lydian International Announces Resignation of Director,' *Lydian International*, Ontario, 25 September 2013, https://banks.am/en/news/newsfeed/8690.

9. «Տէր եւ տիկին նախագահ», *Ջահակիր*, 22 Մարտ 2018, նոր շրջան, թիւ 1811:

10. 'Lydian International Announces Appointment of ➘ 4

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

3 ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ԵՒ LYDIAN ARMENIA

Former Director as Ambassador,' *Lydian International*, Ontario, https://www.lydianinternational.co.uk/news/2013-news/169-lydian-international-announces-appointment-of-former-director-as-ambassador: Տե՛ս նաեւ՝ Զարուհի Փոստանջեան, «Գաղթական կամ ներգաղթեալ աշխատողի՝ Արմէն Սարգսեանի նկարագիրը», *Հրապարակ*, 5 Փետրուար 2018, https://www.hraparak.am/posts/5a785e1abdbc 9242b14682f6:

11. Լուսինէ Առաքելեան, «Արմէն Սարգսեանի տարբեր տարիների յայտարարագրերը ներկայացուել են նոյն տարուայ նոյն ամսուայ նոյն օրը», *Հայաստան 24*, 20 Յունուար 2018, http://hayastan24.com/hy/politics/armen-sargsyan:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

Կիրակի, 19 Օգոստոս 2018, երեկոյեան ժամը 8.30-ին

Պըլըքտանեան Սրահ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԽՄԲԱՎԱՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Յատուկ Հրաւիրուած Փարիզէն)

Փարիզի Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի գլխաւոր խմբավար

Եգիպտահայ Կուսնկ եւ Գուսան նախկին երգչախումբերու խմբավար

Ցուցադրութիւն Կռունկ

երգչախումբի տեսագրութիւններու

Շնորհանդէս *Հայկ Սարգիսեանի Եգիպտոսի*

շրջանի գործունէութեան ուղուագիծ հատորին

Միրալիր հրաւէր բոլորին

1 ԲՈՂՈՔՆԵՐ ԵՒ ՑՈՅՑԵՐ ԸՆԴԴԷՄ LYDIAN ARMENIA-Ի

– 20 Յունիս. Երեւանի Անի պանդոկին մէջ տեղի կ'ունենայ հանրային հանդիպում երկրաքիմիայի ու բնապահպանական ազդեցութեան ոլորտներու միջազգային գիտնականներ Էնն Մաեսթի եւ Անտրէ Սոպոլեւսքիի հետ, որոնք Հայաստան ժամանած են ամերիկահայ Յարութ Բորոնոգեանի ջանքերով: Անոնք կը ներկայացնեն Ամուլսարի ծրագիրի մասին իրենց փորձագիտական եզրակացութիւնները, շեշտելով՝ որ ծրագիրը ունի քանի մը սերունդներու կեանքի տեւողութեամբ թթուային արտահոսք յառաջացնելու մեծ վտանգ:

– 22 Յունիս – մինչեւ այսօր. Յունիս 22-ին Ջերմուկի, Գնդեվազի եւ Կեչուտի բնակիչները կը փակեն Ամուլսար տանող բոլոր ճանապարհները, որուն հետեւանքով կը դադրին շինարարական աշխատանքները: Տեղացիները հերթափոխութեամբ կը փակեն սարը տանող հողային ճանապարհները եւ կ'արգիլեն Lydian-ի աշխատակիցներուն մուտքը Ամուլսարի տարածք: Յունիս 24-ին անոնց կը միանան Երեւանի բնապահպան աքթիւիսթները: Ճանապարհներու փակումը կը շարունակուի մինչեւ այսօր:

– 23 Յունիս. այցելելէ ետք Ամուլսարի հանքը եւ տեսակցելէ ետք Lydian-ի ներկայացուցիչներուն հետ, Էնն Մաեսթի եւ Անտրէ Սոպոլեւսքի կը հրապարակեն հաղորդագրութիւն մը, ուր առաւել եւս կը հաստատեն իրենց վերոյիշեալ կարծիքը:

– 25 Յունիս. Ջերմուկի բնակիչները կ'իրականացնեն մեծ հաւաք Ամուլսարի փրկութեան համար: Ջերմուկի, Կեչուտի եւ Գնդեվազի բնակիչները կը կազմակերպեն քայլերթ ու ինքնաշարժերու երթ դէպի Lydian Armenia-ի աշխատակիցներուն ապրելավայրը: Երթին կը միանան Վայոց Ձորէն՝ Բարձրունի, Արենի, Վայք, Եղեգնաձոր, Սիւնիքի մարզի Կապան, Գորիս, Գորհայք, Սիսիան, Քաջարան համայնքներու բնակիչները, ինչպէս նաեւ Երեւանէն ժամանած աքթիւիսթներ:

– 25 Յունիս. Lydian Armenia-ի իրաւախորհրդատու կազմակերպութեան՝ Fidelity Consulting Lawyers-ի կողմէ սպառնական նամակներ կը ղրկուին բողոքող քաղաքացիներուն:

– 25 Յունիս. Նիկոլ Փաշինեան դարձեալ կը յորդորէ դադրեցնել անհնազանդութեան գործողութիւնները, որ, այս անգամ, կը մնայ անարձագանգ:

– 27 Յունիս. *Երկիր մեդիա* հեռատեսիլի կայանի «Հրատապ խնդիրներ, լուծման ուղիներ...» հաղորդաշարը կը ցուցադրէ Ամուլսարի ծրագիրին նուիրուած վաւերագրական մը (28 վայրկեան), բացայայտելով հանքի ամբողջ բնապահպանական ու մարդկային ահռելի վտանգները:

– 29 Յունիս. Lydian Armenia-ի աշխատակիցները կը կազմակերպեն հակացոյց՝ փակելով Ջերմուկ տանող ճամբան:

– 1 Յուլիս. Երեւանի բնապահպան աքթիւիսթներ երթով կը մեկնին Ջերմուկ՝ միանալու տեղացի ցուցարարներուն: Արենիէն կը սկսի ինքնաշարժերու երթ, որ կ'անցնի Եղեգնաձորով եւ Վայքով: Կը մասնակցին 63 ինքնաշարժեր: Վայոց Ձորի բնակիչներուն կը բաժնեն թռուցիկներ՝ յորդորելով անմասն չմնալ բողոքներուն: Երեկոյեան Ջերմուկի ձախաբնեակի մէջ կը կազմակերպեն նուագահանդէս:

– 1 Յուլիս. Փաշինեան լրագրողներուն հետ զրոյցի ընթացքին կ'անդրադառնայ Ամուլսարի խնդիրին, նշելով՝ որ կառավարութիւնը կ'աշխատի հաւաքագրել փաստերը:

– 1 Յուլիս. Արմէն Սարգսեան կը պատասխանէ ՀԲՃ-ի բաց նամակին, նշելով՝ որ ինք ընկերութեան մէջ ներգրաւուած էր հասարակական կարգով՝ անվճար, ընկերութեան եւ Հայաստանի կառավարութեան յարաբերութիւնները կարգաւորելու նպատակով: «Կորպորատիւ էթիկայից» ելլելով՝ պարոն Սարգսեան չի կրնար տրամադրել ընկերութեան գործունէութեան վերաբերեալ իր ունեցած տեղեկատուութիւնը:

– 2 Յուլիս. Հայաստանի կառավարութեան շէնքին դիմաց Lydian Armenia-ի ներկայացուցիչները հակացոյց կը կազմակերպեն, պահանջելով բանալ դէպի հանք տանող ճանապարհը:

– 3 Յուլիս. *Բուն TV* իր կայքէջին մէջ կը հրապարակէ Արփինէ Գալֆայեանի հետ կատարած տեսագրութիւնը՝ «Ամուլսարի խնդրի շուրջ» (18 վայրկեան), ուր Գալֆայեան կը նշէ ոսկիի հանքին վտանգաւոր վնասները:

– 3 Յուլիս. Lydian Armenia նամակ կը գրէ Բնապահպանութեան նախարարին, բողոքելով՝ որ «շրջափակում»-ին հետեւանքով անկարող է իրականացնել իր աշխատանքները եւ պատասխանատու չէ միջավայրի անվտանգութեան:

– 4 Յուլիս. Human Rights House Yerevan-ը, Հելսինկեան Քաղաքացիական Ասամբլեայի Վանաձորի գրասենեակը եւ իրաւապաշտպան Զարուհի Յովհաննիսեան կը տարածեն յայտարարութիւն՝ մեղադրելով Ամուլսարի պաշտպաններուն ուղղուած Fidelity Consulting Lawyers-ի յղած սպառնալիքը:

– 5 Յուլիս. Ամուլսարն Առանց Հանքի նախաձեռնութիւնը Երեւանի մէջ երթ կը կազմակերպէ՝ իր աջակցութիւնը յայտնելու հանք տանող ճանապարհները փակած քաղաքացիներուն: Երթը կը սկսի Կառավարութեան երրորդ մասնաշէնքին առջեւէն եւ կ'աւարտի Lydian Armenia-ի գրասենեակին առջեւ:

– 5 Յուլիս. Երեւանի Սիրահարներու այգիի Ռոբերտ Պողոսեան ամֆիթատրոնին մէջ տեղի կ'ունենայ *Ամուլսար, պետութեան բնանտարբերութիւնը* վաւերագրական ֆիլմին (40 վայրկեան, արտադրութիւն՝ *Paradiplomacy.tv*, 2017) ցուցադրութիւնը, նախաձեռնութեամբ ՀԲՃ-ի: Կը հաւաքուի 50 հազար դրամ, որ կը ղրկուի Ամուլսարի ճամբան փակողներուն:

– 5 Յուլիս. Ամուլսարի պաշտպաններուն ուղղուած Fidelity Consulting Lawyers-ի սպառնալիքին դէմ «Մանուցումով» հանդէս կու գան 36 իրաւապաշտպան եւ հասարակական կազմակերպութիւններ ու անհատներ:

– 6 Յուլիս. Նիկոլ Փաշինեան ուղղաթիռով կը դիտէ Ամուլսարի հանքը, որմէ ետք Ջերմուկի մէջ դահլիճային հանդիպում կ'ունենայ Ամուլսարի աքթիւիսթ-ցուցարարներուն հետ: Իր խօսքը կը սկսի ըսելով. «Ես չէի ցանկանայ որ այսպիսի հանք տեղի ունենար Ջերմուկ քաղաքի մօտակայքում:» Կը բացատրէ՝ թէ նկատի առնելով արդէն տարուած հսկայ շինարարական աշխատանքը, կառավարութիւնը կանգնած է de jure խնդիրի առջեւ: Կը խոստանայ ամէն ջանք գործադրել փաստագրական տուեալներու հաւաքագրութեան տեսանկիւնէն:

– 7 Յուլիս. Փաստաբաններու Պալատի նախագահ Արա Զօհրաբեան կը տարածէ յայտարարութիւն մը, ուր կը նշէ՝ թէ փաստաբանները Ամուլսարի հարցով անվճար իրաւաբանական օգնութիւն եւ պաշտպանութիւն պիտի տրամադրեն բնապահպաններուն եւ անոնց առաջ քաշած կարեւոր խնդիրներուն:

– 8 Յուլիս. Բնապահպանութեան եւ Ընդերքի Տեսչական Մարմինը, ղեկավարութեամբ Արթուր Գրիգորեանի, կը սկսի ստուգումներ կատարել Ամուլսարի մէջ:

– 9 Յուլիս. Ամուլսարն Առանց Հանքի նախաձեռնութիւնը կու տայ մամուլի ասուլիս:

– 11 Յուլիս. Արթուր Գրիգորեան կու տայ մամուլի ասուլիս, ուր կը նշէ՝ թէ կազմուելիք աշխատանքային խումբին առաջին ուսումնասիրութիւնը պիտի ըլլայ Ամուլսարը:

– 11 Յուլիս. *Բուն TV* իր կայքէջին մէջ կը հրապարակէ Աննա Շահնազարեանի հետ կատարած տեսագրութիւնը՝ «Ներդրումային ստանդարտների եւ իրաւական կարգաւորումների հակասութիւնները» (35 վայրկեան): Շահնազարեան այս հակասութիւններուն կեդրոնը կը դնէ Ամուլսարի հանքը:

– 13 Յուլիս. ՀԲՃ-ի անդամ, աշխարհագրագէտ Լեւոն Գալստեան *Սիվիլնէթ*ի Ալինա Նիկողոսեանի հետ կը զրուցէ Ամուլսարի հանքին շուրջ ծաւալուող իրադարձութիւններուն եւ հանքի վտանգներուն մասին:

– 13 Յուլիս. *FRANCE 24* երկար յօդուած մը նուիրէ Ամուլսարի խնդիրին՝ 'Armenian Activists Fight to Shut Down Gold Mine, Save Their Water', ուր կը նշէ աքթիւիսթներուն գործողութիւնները եւ հանքին վտանգները:

– 16 Յուլիս. ՀԲՃ-ը իր ֆէյսպուքեան էջին մէջ կը հրապարակէ 1952-1954-ին Խորհրդային Միութեան կազմած Ամուլսարի հանքի հետազօտութեան քարտէսը, որուն հետեւանքով խորհրդային իշխանութիւնները հրաժարած էին գործադրել ծրագիրը: Ինչպէս ՀԲՃ-ը կը գրէ՝ այս ուսումնասիրութիւնները «հաստատել են ցրուած ուրանի, թորիումի եւ ռադիումի առկայութիւնն այս տարածաշրջանում: Հաշուետուութեան մէջ յստակ նշուած է, որ ռադիոակտիւութեան մակարդակները բարձր են բազմաթիւ հատուածներում: Կան նաեւ ջրերում եւ աղբիւրներում ռադոնի մակարդակի զգալի գերազանցումներ: Մի հատուածում նաեւ հաշուարկուել են 75,8 տոննա ուրանի նախնական պաշարներ:»

– 17 Յուլիս. ՀԲՃ-ը ֆէյսպուքեան տեսագրութեամբ կը տեղեկացնէ՝ որ Lydian ծանր թեքնիք սարքեր կը հեռացնէ Ամուլսարէն:

– 19 Յուլիս. ՀԲՃ-ը դիմում կը յղէ Հայաստանի պետական վերահսկողութեան ծառայութեան պետ Դաւիթ Սանասարեանին, պահանջելով բացայայտել Հայաստանի նախագահ Արմէն Սարգսեանի եւ Lydian-ի միջեւ եղած իրական յարաբերութիւնները:

– 20 Յուլիս. մամուլի բաց ասուլիսի ընթացքին Փաշինեան կ'ըսէ. «Մեր ընդերքը քանդել ենք, արտահանել ենք արտերկիր եւ ասում ենք որ տնտեսական աճ ունենք:» Թէեւ Ամուլսար բառը չի գործածեր, բայց ակնարկումը, ի միջի այլոց, ուղղուած է անոր:

– 20 Յուլիս. Հայաստանի Քննչական Կոմիտէի Յատկապէս Կարեւոր Գործերով (ՀԿԳ) քննութեան գլխաւոր վարչութիւնը կը յարուցանէ քրէական գործ՝ Հայաստանի Բնապահպանութեան Նախարարութեան պաշտօնատար անձերու կողմէ Ամուլսարի շրջակայ միջավայրի աղտոտելու մասին տեղեկութիւնները դիտաւորեալ թաքցնելու առիթով:

– 21-22 Յուլիս. Նաիրեան երգչային համոյթը բացօթեայ ելոյթ կ'ունենայ Ամուլսարի եւ Ջերմուկի մէջ՝ յանուն լերան փրկութեան: Երգահանդէսներէն կը հաւաքուի 22000 դրամ՝ ի նպաստ նստացոյց կազմակերպող քաղաքացիներուն:

– 24 Յուլիս. Փաշինեան կը հաստատէ Ամուլսարի մասին ուսումնասիրութիւն կատարող աշխատանքային կազմն ու աշխատակարգը: 12 աշխատանքային օրուայ ընթացքին անոնք պարտաւոր են տեղեկագիր ներկայացնել կառավարութեան:

Ա.

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Հիմնուած 1948

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202)24530327, Fax: (202)24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1821 - ՅԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՕԳՈՍՏՈՍ 2018 ՅԱՏԸ ՉԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ. عدد رقم ١٨٢١ الخميس ٩ أغسطس ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՄՈՒԼՍԱՐ, ՄԱՐՏ 1, ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄՈՒԼՍԱՐ

Ինչպէս անցեալ խմբագրականով նշեցինք, Յունիս 22-էն սկսեալ, մէկ ու կէս ամիս շարունակ աքթիւիսթներն ու տեղաբնակները փակ կը պահեն Ամուլսար տանող ճանապարհները, որուն շնորհիւ դադրած են շինարարական աշխատանքները: Վերջին երկու շաբաթուայ ընթացքին շինարարական ծանր թեքնիք սարքեր կը շարունակեն դուրս գալ Ամուլսարէն (Յունիս 28), Ջերմուկի աջ ափը տեղի կ'ունենայ կիթառահար-երգչուհի Ելենայի երգահանդէսը՝ յանուն Ամուլսարի փրկութեան (Յունիս 28), *PARA TV* կը հրապարակէ տեսագրութիւն մը՝ *Ամուլսար. խնդրայարոյց հանքավայր* (4 ու կէս վայրկեան), ուր կը շեշտէ ջուրերու աղտոտումի անխուսափելիութիւնը (Յունիս 30), վարչական դատարանին մէջ կը կայանայ Ամուլսարի գործով դատական նիստը, ուր կը ներկայանան երեք փորձագէտներ՝ Կարէն Մանուէլեան, Սէյրան Մինասեան եւ Արմէն Սաղաթէլեան (Օգոստոս 1), Ամուլսարի սլահապանները բաց նամակ կը յղեն փոխվարչապետ Տիգրան Աւինեանին՝ խնդրելով աշխուժացնել աշխատանքային խումբին գործունէութիւնը (Օգոստոս 7), Փիթըր Լիախով եւ Քնար Խուդոյեան *openDemocracy*-ի մէջ անգլերէն երկար յօդուած մը կը ստորագրեն Ամուլսարի ներկայ խնդիրներուն եւ քաղաքացիական պայքարին մասին (Օգոստոս 7), եւ այլն:

Նկատելի է, որ ճանապարհներու փակումին հետ կապուած ոչ մէկ գործողութիւն ձեռնարկած է ոստիկանութիւնը, անշուշտ, Փաշինեանի համաձայնութեամբ: Յստակ է, որ Փաշինեան կը փորձէ վարէն բխած այս ժողովրդական ճնշումը օգտագործել որպէսզի կարողանայ օրինականօրէն դադրեցնել Lydian Armenia օֆշորային ընկերութեան գործունէութիւնը եւ կանխել Ամուլսարի յետագայ ահռելի ու ակնյայտ բնապահպանական վտանգը:

1 ՄԱՐՏ 2008

2018 Յուլիս 27-ի ֆէյսպուքեան գրառումին մէջ, հրաշալի բանաստեղծուհի եւ յօդուածագիր Վիոլէտ Գրիգորեան կը յիշէր 2008 Մարտ 1-ին ստացած SMS մը. «Ասենք, օրինակ, անձամբ ես ուզում եմ իմանալ, թէ ո՞նց պատահեց՝ Մարտի 1-ի առաւօտեան սմս ստացայ, թէ 52 զոհ ա եղել օպերայում, դուրս եկէք ցոյցի: Ո՞ր կապի օպերատորն էր օբշի բաժանորդներին էդպէս գրգռում, ո՞ւմ դրդմամբ կամ ճնշմամբ, ու լիքը սէնց հարցեր՝ էդ թեմայով:»

·Մարտ 1-ի դէպքերուն յատկացուած Տիգրան Պասկեւիչեանի 2011-ի յայտնի վաւերագրականը՝ *Հայաստանի կորսուած գարունը*, կը պատմէ՝ թէ ինչպէս Մարտ 1-ին ոստիկանութիւն-բանակը ամէն ջանք գործադրեց ցուցարար հասարակութիւնը ներգրաւելու անկարգութեան մէջ՝ որպէսզի արդարացնէ իր կատարելիք սպանդը: Ֆիլմը մատչելի է YouTube-ով:

Վիոլէտ Գրիգորեան եւ Տիգրան Պասկեւիչեան նոյն միտքը կ'արտայայտեն անկախաբար:

Ռոբերտ Քոչարեան Մարտ 1-ի համար օգնութեան կանչած էր Հայաստանի բանակը: 2018 Օգոստոս 3-ին, Յատուկ Քննչական Ծառայութեան պետ Սասուն Խաչատրեան *Հանրային հեռատեսիլի* «Օրակարգ. հարցազրոյց» հաղորդումին ընթացքին կ'անդրադառնայ 0038 հրամանին, որուն հիման վրայ 2008 Մարտ 1-ին արտակարգ դրութիւն կը մտնէ Հայաստանի մէջ: Հրամանը ստորագրուած է Փետրուար 23-ին: Փաստաթուղթերով հրաման կ'արձակուի Զինուած Ուժերու (ԶՈՒ) ամբողջ կազմը Փետրուար 23-ին տեղափոխել զօրանոցային վիճակի, առանձին սպայական խումբերուն զինել տաբէլային զէնքերով: Կազմակերպումին պարտականութիւնը կը յանձնուի Եուրի Խաչատուրովին: Խաչատրեան կը բացայայտէ՝ որ 0038 հրամանի 3-րդ կէտը կը նշէ Պաշտպանութեան Նախարարութեան եւ ԶՈՒ Գլխաւոր Շտաբի վարչութիւններու պետերուն, ինչպէս նաեւ բանակային մարմիններու ու զօրամասերու հրամանատարներուն ստեղծել բարձր շարժունակութեամբ, բարդ իրավիճակներուն արդիւնաւէտ գործելու ունակ հաւաքական ստորաբաժանումներ: Այդ հրամանի 10-րդ կէտով նախատեսուած է նշուած ստորաբաժանումները համալրել առաւել պատրաստուած, հոգեբանօրէն կայուն սպաներով, ենթասպաներով, պայմանագրային ու շարքային զինծառայողներով («ՀՔԾ պետը մանրամասներ է գաղտնազերծել 0038 հրամանից», *Lragir.am*, 3 Օգոստոս 2018, https://www.lragir.am/2018/08/03/369198/):

2010 Մայիսին, Մարտ 1-ի դէպքերը ուսումնասիրող փաստահաւաք խումբի երկու անդամներ՝ Անդրանիկ Քոչարեան եւ Սեդա Սաֆարեան, կը հրապարակեն իրենց հինգերորդ զեկոյցը, ուր կը հաստատեն բանակին ներգրաւուածութիւնը Մարտ 1-ի իրադարձութիւններուն: Համաձայն զեկոյցին, նախքան Ռոբերտ Քոչարեանի կողմէ 2008 Մարտ 1-ին արտակարգ դրութեան հրամանագիրին ընդունումը՝ պաշտպանութեան նախարար Միքայէլ Յարութիւնեանի 0038 գաղտնի հրամանով բանակային ստորաբաժանումները արդէն տեղակայուած էին մայրաքաղաքը: Զինուած Ուժերու շարք մը ստորաբաժանումներ կը կեդրոնացուին Երեւան եւ մերձակայքը՝ մասնաւորապէս Զարբախի զօրահաւաքակայանը, Բալահովիտի զօրամասը եւ բանակի սփորթային կայանը (Էմմա Գաբրիէլեան, «Քոչարեանը, «Բերխան» ու Մարտի 1-ին թափուած արիւնը», *Առաւօտ*, 1 Օգոստոս 2018, https://www.aravot.am/2018/08/01/973060/):

Ապա տեղի կ'ունենայ Մարտ 1-ի յայտնի յարձակումը խաղաղ ցուցարարներուն վրայ, որուն արդիւնքը կ'ըլլայ 10 սպանութիւն եւ տասնեակ ծանր վիրաւորեալներ: Մինչեւ այսօր սպանողները կը մնան անպատիժ: Ոչ ոք ենթարկուած է դատավարութեան:

Վերջապէս, 2018 Յուլիս 26-ին, ընդհանուր իրաւասութեան դատարանը նիստ կը գումարէ Քոչարեանի կալանաւորումի հարցով:

Նոյն օրը, *Երկիր մեդիա* հեռատեսիլի կայանը երկար ու «բացառիկ» հարցազրոյց մը կը վարէ Ռոբերտ Քոչարեանի հետ, զոր կարելի է դիտել միայն հակայեղափոխական բնաբանին մէջ: Հարցազրոյցը յստակ նպատակ ունէր խառնաշփոթութիւն յառաջացնել եւ հանրային կարծիք ձեւաւորել:

Քոչարեան կը ծոփի հայրենասիրութեամբ (*Ջահակիրի* յաջորդ թիւին «Խոհեր»-ը պիտի անդրադառնայ Քոչարեանի ազգայնապաշտ-ազգայնամոլ լեզուին՝ որ ինքնին հակադրութիւն մըն է Փաշինեանի հաւասարակշռուած ազգայնականութեան): Ի միջի այլոց, ան առաջ կը նետէ նախկին իշխանութիւններուն մեծ պատուարը՝ բանակը: Քոչարեան սրտնեղած է, որ իր դէմ մեղադրանք կը յարուցուի Մարտ 1-ին բանակը ներգրաւելու համար. «Եւ հաշուի առէք որ ամբողջ բանակի վերնախաւը մեղադրւում է, բանակն է մեղադրւում, պատերազմի մէջ գտնուող երկիր ենք, էս ի՞նչ ենք անում, այս կարգի բանակի ⇨ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒՄ Է ԲԱՑԵԼ ՆԱԵՒ 2013-Ի ԷՋԸ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մեղադրեալի աթոռին Հայաստանի երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանի յայտնուելը հաստատում է, որ ժողովրդի կամքն անբեկանելի արժէք է. նրա նկատմամբ ցանկացած ոտնձգութիւն, վաղ թէ ուշ, պատժւում է օրէնքով:

Ժառանգութիւն Կուսակցութիւնը Նոր Հայաստանի իրաւապահ մարմիններին կոչ է անում վերոնշեալ գործընթացի շարունակականութիւնն ապահովելու եւ երկրում օրինականութեան հիմքերն ամրացնելու համար բացել մեր պետականութեան եւս մէկ ամօթալի հանգրուանի՝ 2013թ. նախագահական ընտրական գործընթացի էջը, որի շրջանակում Սերժ Սարգսեանի վարչակարգը ակնյայտ ձայնագողութեամբ փոխեց ընտրութիւնների արդիւնքները՝ սեփական իշխանութիւնը եւս հինգ տարով երկարաձգելու համար: Դա ոտնձգութիւն է Հայաստանի սահմանադրական կարգի նկատմամբ, քանի որ պետական ինստիտուտները ծառայեցուել են անհատի անօրինական իշխանութիւնը երկարացնելու համար: ⇨ 2

ՍԴՀԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յեղափոխութեան հիմքում սէրն ու համերաշխութիւնն էր, ատելութեան բացառումը, ինչը մեզ թոյլ տուեց առանց մէկ կաթիլ արիւն թափելու ազատագրել Հայաստանը:

Համոզուած ենք, որ Հայաստանի երկրորդ նախագահի՝ Ռոբերտ Քոչարեանի հանդէպ սկսուած դատավարութիւնը կը կայանայ արդարադատութեան տառին համապատասխան:

Հոկտեմբերի 27-ի արիւնալի սպանդով, պետականութեան հիմնասիւն հանդիսացող այրերի գնդակահարութեամբ, մինչ օրս չբացայայտուած քաղաքական սպանութիւններով, այլախոհների նկատմամբ ճնշումներ, հալածանքներ կիրառելով, ընտրութիւնների կեղծմամբ, կրիմինալի եւ օլիգարխիայի՝ պետական համակարգի հետ սերտաճմամբ իշխանութիւն պահած անձի գործունէութեանը պէտք է տրուեն նաեւ քաղաքական գնահատականներ:

Անհրաժեշտ է քննել, թէ ի՞նչ պայմաններում Հայաստանի Հանրապետութեան ռազմավարական կարեւորագոյն օբիեկտները յանձնուեցին օտար պետութիւններին, սփիւռքեան բազմամիլիոն օգնութիւնները որ ուղղութեամբ մսխուեցին, եւ այլն: ⇨ 2

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԵՒ ՍԱՍՆԱՅ ԾՌԵՐ ԽՄԲԱԻՈՐՄԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՄԱՆԸ՝ ԱՐՑԱԽԻ ՎԱՐՉԱԽՄԲԻ ԱՐՁԱԳԱՆՔԻ ԱՌԹԻՒ

Արցախում դեռեւս իշխող տեղական վերնախաւը բողոքով եւ վրդովմունքով, իսկ իրականում թաքուն սպառնալիքով է արձագանքել Ռոբերտ Քոչարեանի կալանաւորման լուրին: Զհամարձակուելով ուղղակիօրէն իր անունից ընդդիմանալ, Արցախի տեղական իշխանութիւնը այս փուլում գործի է լծել տեղի խորհրդարանական խմբակցութիւնների ներկայացուցիչներին, որոնցից որոշները Քոչարեանի կալանաւորումը որակում են «շատ բացասական», համարելով, որ այն «ներքաղաքական շատ լուրջ ընդվզումների կարող է յանգեցնել» եւ «կարող է նոր խնդիրներ առաջ բերել ղարաբաղեան հակամարտութեան կարգաւորման հարցում»: ⇨ 2

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՏԱՐՈՒՄ Է ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՈՒՄԸ

Հայկական Վերածնունդ սփիւռքեան կազմակերպութիւնը ողջունում է Հայաստանի երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանին քրէական պատասխանատուութեան ենթարկելու եւ 2008թ. Մարտի 1-ի առնչութեամբ սահմանադրական կարգի տապալման մէջ մեղաւորների բացայայտման գործընթացը:

Հայաստանի իշխանութեան ողեգրած իրաւունքի, սահմանադրութեան եւ ժողովրդավարութեան գերակայութիւնը համարում ենք Թաւշեայ Յեղափոխութեան մեծագոյն ձեռքբերումը: Ողջունում ենք Նոր Հայաստանում օրէնքի հաւասարութեան սկզբունքի ներդրմանն ուղղուած իշխանութեան ջանքերը: Յոյս ենք յայտնում, որ մօտ ապագայում արդարադատութիւնից չեն խուսափի նաեւ ընտրակեղծարարութեան միջոցով իշխանութիւնը իւրացրած առաջին եւ երրորդ նախագահները, ինչպէս նաեւ նրանց օժանդակող բոլոր պատասխանատուները:

Արդարութեան վերականգնման գործընթացը չպէտք է ⇨ 2

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՀԱՅ ՏՂԱՄԱՐԴ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ

Յ. ԱՒԱԳԵԱՆ

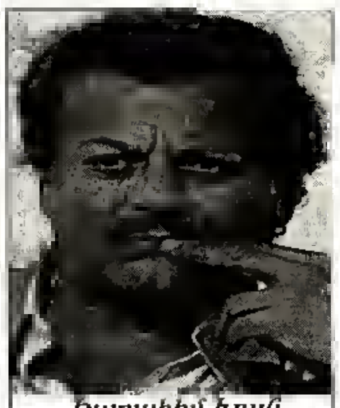
Իպրահիմ Խան

Եգիպտական սերիալներ

1. *Պիտր ալ-մալհ* (1967)
2. *Ալ-Ռակոլ ալ-Թալէթ* (Երրորդ տղամարդը) (1972)
3. *Հերուպ* (Փախուստ) (1976)
4. *Այեամ մըն ալ մատի* (Օրեր անցեալէն) (1979) (արտադրութիւն՝ Յորդանան-Եգիպտոս)
6. *Ալ-Ֆարէս ալ-'աչէք* (Սիրահարուած ասպետը) (արտադրութիւն՝ Միացեալ Արաբական Էմիրութիւններ-Եգիպտոս) (1980)
6. *Պաթալ ալ-տաուրի* (Մրցոյթի յաղթողը) (1980)
7. *Ուա մաչայթու թարիք ալ-ախթար* (Եւ անցայ վտանգաւոր ճամբայէն) (1981)
8. *Սեպաք ալ-Թա'ալէպ* (Աղուեսներու մրցումը) (1981)
9. *Ուա թաուալաթ ալ-աՀտաս.. ալ-'ասէֆա* (Իրադարձութիւններու փոթորկոտ շղթայ) (1982) (արտադրութիւն՝ Միացեալ Արաբական Էմիրութիւններ-Եգիպտոս)
10. *'Ամր Էպն Ալ-'Աս* (1983)
11. *Ղարիպ 'ալալ-Թարիք* (Ճանապարհին անծանօթ) (1984)
12. *Կաուարի պիլա քույուտ* (Սպասուհիներ առանց սահմանափակումներու) (1984)
13. *Ասրիյա' ֆի քաֆաս ալ-էթթըհամ* (Բանտարկուած անմեղներ) (1984)
14. *Ալ-Զէյր Սալէմ* (1984)
15. *ՄոՀամմէտ ռասուլ Ալլահ* (ՄոՀամմէտ՝ Աստուծոյ առաքեալը), Մաս Դ. (1984)
16. *Պալաթ ալ-չուՀատա'* (Նահատակներու ղղեակը) (1986) (արտադրութիւն՝ Միացեալ Արաբական Էմիրութիւններ-Եգիպտոս)
17. *Ալ-Մուն'աթաֆ* (Կորագիծը) (1986)
18. *Ալ-Տապէթ ուալ մոկրէմ* (Սպան եւ ոճրագործը) (1987)
19. *Ալ-նաՀր լա եաՀթարէք* (Գետը չի կրնար այրիլ) (1987)
20. *Ուա չա'աթ ալ-աքտար* (Այսպէս դասաւորեց ճակատագիրը) (1987)
21. *Թաման ալ-խոֆ* (Վախին գինը) (1988)
22. *Նար ուա տուխան* (Կրակ եւ ծուխ) (1988)
23. *Ալ-Ախուա Զանանիրի* (Զանանիրի եղբայրները) (1988)
24. *Լո'լո' ուա աստաֆ* (Մարգարիտներ եւ ռումբեր) (1989)
25. *Ապատան լամ եուքոն Հապպան* (Զէր սիրած երբեք) (1990)
26. *Ռա'ֆաթ Ալ-Հակկան*, Մաս Բ. (1990)
27. *Պէյն Թալաթա* (Երեքի միջեւ) (1991)
28. *Սապ'աթ ուըկուՀ լըլՀաքիքա* (Իրականութեան եօթը դէմքերը) (1992)
29. *Ալ-Սիրա ալ-'արապէյեա* (Արաբական կենսագրութիւնը) (1992)
30. *Հանատի* (1993)
31. *Նաս ուըլատ նաս* (Դաստիարակուած մարդիկ) (1993)
32. *Ալ-Անեսա Քաֆ* (Օրիորդ Քաֆ) (1993)
33. *'Քալպի լայսա ֆի կէպի* (Սիրտս գրպանիս մէջ չէ) (1994)
34. *Սէրր ալ-ղա'էպ* (Բացակային գաղտնիքը) (1994)
35. *Մաու'էտ մա'ա ալ-ղա'էպ* (Ժամադրութիւն բացակային հետ) (1995)
36. *Ալ-Մատի եա'ուտ ալ-ան* (Անցեալը կը վերադառնայ հիմա) (1997)
37. *Քոլլահուննա Թայէպաթ* (Բոլոր կիներն ալ բարի են) (1997)
38. *Ալ-լէ'պ ֆիլ մամնուն* (ԱպաՀով խաղը) (1998)
39. *Հէքայաթ Ամալ* (Ամալի պատմութիւնը) (1998)
40. *Է'թըրաֆաթ մաստար մաս'ուլ* (Պատասխանատու աղբիւրի մը խոստովանութիւններ) (1998)
41. *Ուա եա'խոզունա Թայեար ալ-Հայա* (Եւ կեանքի հոսանքը կը տանի մեզի) (1998
42. *Օմմ ալ-'արուսա* (Հարսին մայրը) (1998)
43. *Ալ-Իմամ ալ-Թերմեզի* (1998)
44. *'Ա'էլաթ ալ-տինասորաթ* (Տինասորներուն ընտանիքը) (1998)
46. *Քալամ ֆի քալամ* (Խօսքով խօսք) (1998)
46. *Ռա'էհաթ ալ-ուարտ* (Ծաղիկին բուրմունքը) (1999)
47. *Ռուպպամա նալթաքի* (Թերեւս հանդիպինք) (1999)
48. *Քալիմաթ* (Բառեր) (1999)
49. *Օպերա 'Այտա* (Այտա օփերան) (2000)
50. *Էպն Մակա... Ալ-Քազուինի* (2000)
61. *Նեսա' ֆիլ ղորպա* (Կիներ օտարութեան մէջ) (2000)
62. *Ուսթազի ալ-կալիլ ռեֆքան պինա* (Արժանաւոր պարոնս՝ գթա' մեզի) (2000)
53. *Ալ-Ֆաթհ ալ-մուպին* (Մեծ յաղթանակը) (2000)
64. *Ալ-Խէյր եանթասէր աՀիանան* (Բարին երբեմն կը յաղթանակէ) (2001)
66. *Սերա' ալ-աքուեյա'* (Ուժեղներուն պայքարը) (2001)
66. *Մարինա Մարինա* (2002)
67. *Ալ-Ռակոլ ալ-մունթազէր* (Սպասող մարդը) (2002)
58. *Լըլ-սու'ատա' ֆաքաթ* (Միայն երջանիկներուն համար) (2003)
59. *Ալ-Մորսի ուալ-արտ* (Մորսին եւ հողը) (2004)
60. *Ալ-Քարար ալ-ախիր* (Վերջին որոշումը) (2004)
61. *Հատասա ֆիլ-Հարամ* (Պատահեցաւ Հարամ փողոցին մէջ) (2004)
62. *Պապա ֆի Թանիա ռապէ'* (Հայրս չորրորդ դասարանի մէջ) (2004)
63. *ԱՀլամ ալ-պանաթ* (Աղջիկներուն երազը) (2004)
64. *Տաուա'էր ալ-չաքք* (Կասկածի շրջանակները) (2005)
65. *Ալ-Իմամ ՄոՀամմէտ 'Ապտու* (2006)
66. *Ալ-Մանսուրէյեա* (2006)
67. *Ալ-Իմամ Ալ-Մարաղի* (2006)
68. *Հապիպ ալ-ռուհ* (Հոգիի սիրելին) (2006)
69. *Նուր ալ-սապահ* (Առաւօտեան լոյսը) (2006)
70. *Ալ-Մոխպէր ալ-խաս* (Անձնական տեղեկատու) (2007)
71. *Ամիր ալ-չարք 'Օսման Տաքնա* (Օսման Տաքնա՝ արեւելքի իշխանը) (2007)
72. *Ալ-Թախթիթ ալ-Հալազոնի* (Պարուրաձեւ ծրագրումը) (2007)
73. *ՇըՀատաթ միլատ* (Ծննդեան վկայական)
74. *Կըպալ ալ-նար* (Կրակէ լեռները)
75. *Ապուլ-Քասէմ Ալ-Թանպուրի ուա էխուանաՀու* (Ապուլ-Քասէմ Ալ-Թանպուրի եւ իր եղբայրները)
76. *Պա'տ ալ-ռաՀիլ* (Մեկնումէն ետք)
77. *Անա մուչ անա* (Ես ինքս չեմ)

↳ 3

ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒՄ Է ԲԱՑԵԼ...

1 ↳

Դեռեւս 2008-ին ապօրինաբար ձեւաւորուած՝ Սերժ Սարգսեանի իշխանութիւնը 2013 թուականին՝ որպէս վատ սովորութիւն, կրկին հաշուի չնստեց սեփական ժողովրդի կամարտայայտութեան հետ՝ հէնց ընտրական տեղամասում խեղդելով ազատ, իրաւական երկրում ապրելու՝ ժողովրդի կամքն ու ցանկութիւնը:

2013 թուականի նախագահական ընտրութիւնները Ժառանգութիւն Կուսակցութեան կամ որեւէ այլ քաղաքական ուժի հարցը չէ: Տեղի ունեցածը հարուած էր մեր պետականութեանը եւ մինչ օրս չի ստացել իրաւական ու քաղաքական պատշաճ գնահատական:

Ժառանգութիւնը պատրաստակամ է օգնել մեր իրաւապահ համակարգին՝ ընտրագողութեան հետ կապուած խնդիրը համակողմանի դիտարկելու եւ ողջ ճշմարտութիւնը ջրի երես հանելու համար:

Այս եւ ամէն դէպքում բոլոր քաղաքացիների՝ այդ թւում մեղադրեալների, սահմանադրական իրաւունքի ամրագրումը հրամայական է:

Երեւան 27 Յուլիս 2018թ. Ժառանգութիւն Կուսակցութիւն

ՍԴՀԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

1 ↳

Երկրի քաղաքական ու հասարակական մթնոլորտի առողջացման համար չափազանց կարեւոր են անձեռնմխելի ու անպատժելի դասի իսպառ վերացումն ու գործած յանցանքների համար պատասխանատուութիւն կրելուց անխուսափելիութիւնը:

Քաղաքական գնահատականի եւ իրաւական փաստերի համակցումը հնարաւորութիւն կը տայ երաշխաւորել բոլոր ապագայ իշխանութիւնների գպուածութիւնն ու անպատժելիութեան մթնոլորտի ձեւաւորման բացառումը:

Միաժամանակ խիստ մտահոգիչ ենք համարում որոշ քաղաքական ուժերի կողմից՝ դատաիրաւական համակարգի հանդէպ անվստահութեամբ լցուած յայտարարութիւնների տարածումը, մասնաւորապէս՝ նախկին կօալիցիոն գործընկերներ ՀՀԿ-ի եւ ՀՅԴ-ի յայտարարութիւնները՝ քաղաքական հետապնդումների, Ռոբերտ Քոչարեանի հանդէպ հաշուեյարդարի վերաբերեալ:

Որպէս աշխարհասփիւռ Հնչակեան ընտանիքի անդամ մեր անվերապահ զօրակցութիւնն ենք յայտնում Նոր Հայաստանի իրաւահաւասար պետութիւն դառնալու գործընթացին:

28 Յուլիս 2018 Հայաստանի ՍԴՀԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԵՒ ՍԱՍՆԱՅ ԾՌԵՐ ԽՄԲԱՒՈՐՄԱՆ...

1 ↳

Ակնյայտ է, որ Արցախի տեղական իշխանութիւնները եղել են իրենց երեւանեան տանիքի եւ վերջինիս մոսկովեան տանիքի ղրածոները: Երեւանեան տանիքի փլուզումից եւ Արցախում ժողովրդական բողոքի օջախների ձեւաւորումից յետոյ դժուար է պատկերացնել, որ տեղական վերնախաւը կը համարձակուէր բողոքի ձայն բարձրացնել Քոչարեանի կալանաւորման դէմ, եթէ չլինէր վերին տանիքի ղրդումը:

Թէեւ Քոչարեանի «արցախցի» լինելու հանգամանքի շահարկումը, արցախցիների զգացմունքները գրգռելու ու այդ միջոցով հակայեղափոխութիւն իրականացնելու եւ Հայաստանի գաղութային վարչախմբի վերադարձը ապահովելու պատրանքները դատապարտուած են ձախողման, այնուամենայնիւ անհրաժեշտ է խիստ զգաստ լինել: Այս առումով էական անելիք ունեն Արցախի մեր հայրենակիցները եւ քաղաքական առողջ խմբաւորումները:

Բոլորի, ներառեալ արցախցիների համար, պարզ է, որ Արցախում չարունակուող անտանելի պայմանները արմատաւորուել են այն ժամանակ, երբ Ռոբերտ Քոչարեանը Ստեփանակերտում զբաղեցրել է ամենապատասխանատու պաշտօններ, եւ դրանք խորացել են, երբ նա գրաւեց իշխանութիւնը Երեւանում:

Բոլորը, ներառեալ արցախցիները, չեն կարող մոռանալ, որ Ռոբերտ Քոչարեանը 2001թ. ընդունել էր Քիվեստեան համաձայնագիրը, որը նախատեսում էր ազատագրուած բոլոր շրջանների յանձնում Ադրբեջանին, բացառութեամբ՝ մի նեղ միջանցքի, ինչպէս նաեւ Նախիջեւանի ֆիզիկական հաղորդակցման ապահովում Ադրբեջանի հետ:

Ոչ ոք չի կարող առ ոչինչ անել Ռոբերտ Քոչարեանի 2006թ. Սեպտեմբերի 28-ին *Ալ Ջազիրա* հեռուստաընկերութեանը տուած հարցազրոյցում արտայայտած հետեւեալ միտքը.

«Ղարաբաղի վարչական սահմաններից դուրս կան հողեր, որոնք գրաւուած են հայկական ուժերի կողմից: Բազմիցս ասել ենք, որ բացի Հայաստանի եւ Ղարաբաղի միջեւ գտնուող Լաչինի նեղ հողաշերտից, մենք պատրաստ ենք քննարկել տարածքները Ադրբեջանին վերադարձնելու պայմանները»:

Հիմնադիր Խորհրդարանի քարտուղարութիւնը եւ Սասնայ Ծռեր խմբաւորումը վստահ են, որ ոչ միայն «արցախցի լինելու գործօնի» շահարկումը որեւէ ազդեցութիւն չի կարող ունենալ Արցախում բնակուող մեր հայրենակիցների վրայ, այլեւ, ընդհակառակը, հէնց իրենք կը խեղդեն այդ սադրանքը սաղմի մէջ:

Այս առումով, մենք առաջին քայլերն ակնկալում ենք Արցախում նոր ձեւաւորուած քաղաքացիական եւ ազգային խմբաւորումներից:

Հիմնադիր Խորհրդարանի Քարտուղարութիւն
Սասնայ Ծռեր խմբաւորում

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ...

1 ↳

կանգ առնի նոյնիսկ այնպիսի նախկին պաշտօնեաների առջեւ, ովքեր դրական ներդրումներ են ունեցել, սակայն ոտնձգութիւններ են կատարել Հայաստանի սահմանադրութեան, ժողովրդի ազատ կամքի եւ ընտրութեան իրաւունքի վրայ: Հասարակութիւնը պէտք է պատրաստ լինի նոյնիսկ «հերոսների» ապահերոսացմանը, եթէ օրէնքի գերակայութիւնը եւ արդարութիւնը դա են պահանջում:

Հայաստանի քաղաքացիների եւ սփիւռքի հայութեան գերակշռող մասի վստահութիւնը եւ աջակցութիւնը վայելող վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի կառավարութիւնը, ունենալով լեգիտիմութեան աննախադէպ աստիճան, ընձեռնուել է եզակի պատմական հնարաւորութիւն Հայաստանում ապօրինի իշխանութիւն ձեւաւորելու պրակտիկան իսպառ արմատախիլ անելու եւ տասնամեակներով ձեւաւորուած կոռուպցիայի բուրգը կազմաքանդելու համար:

Համոզուած ենք, որ Հայաստանի կայուն զարգացման, անվտանգութեան եւ մեծ հայրենադարձութիւն իրականացնելու համար խիստ անհրաժեշտ է ունենալ ժողովրդավարական, իրաւունքի եւ օրինականութեան պետութիւն: Այդ նպատակով կարեւորում ենք պատասխանատուութեան ինստիտուտի ձեւաւորումը, որը ենթադրում է բոլոր մեղաւորների բացայայտման անաչառ, թափանցիկ եւ հետեւողական դատաքննութիւն: Համոզուած ենք, որ պատասխանատուութեան ինստիտուտը կը նպաստի ոչ միայն մեր երկրի զարգացմանը, այլ նաեւ նրա միջազգային վարկի բարձրացմանը:

Հայկական Վերածնունդ

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

3 ➩ **ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ, ԱՐՄԷՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ ԵՒ...**

13. Զարուհի Փոստանջեան, նշ. յօդ-ը:

14. «Ի՞նչ առնչութիւն ունի Արմէն Սարգսեանը Լիդիան Արմենիային. նախագահը պատասխանել է ՀԲՃ-ի բաց նամակին», *News.am*, 1 Յուլիս 2018, https://news.am/arm/news/459559.html:

15. Զարուհի Փոստանջեան, նշ. յօդ-ը: Այս հրապարակումին մասին ժամանակին արձագանգած էր *Ջահակիր*՝ «Տէր եւ տիկին նախագահ», 5 Ապրիլ 2018, նոր շրջան, թիւ 1812:

16. Michael Hardt and Antonio Negri, *Empire*, Harvard University Press, 2000.

17. Հայաստանի մէջ անդրազգային ընկերութիւններու գոյութեան եւ ազդեցութեան մասին տե՛ս՝ *Փարիզի Քոմիւնը, Կայսրութիւնը եւ Հայոց ցեղասպանութիւնը. մարքսիսթական-անարշիսթական ընթերցում մը*, *Ջահակիր*, Յաւելուած Դ., Գահիրէ, 2016, էջ 76-96:

18. «ԱԳ նախարարը սպառնաց է սկսել Նիկոլ Փաշինեանի կառավարութեան դէմ. *Ժողովուրդ*», *Ժողովուրդ*, 21 Յունիս 2018, https://armlur.am/817128/:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ

Կիրակի, 19 Օգոստոս 2018, երեկոյեան ժամը 8.30-ին

Պըլըքտանեան Սրահ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԽՄԲԱՎԱՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Յատուկ հրաւիրուած Փարիզէն)

Փարիզի Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի գլխաւոր խմբավար

Եգիպտահայ Կոունկ եւ Գուսան նախկին երգչախումբերու խմբավար

Ցուցադրութիւն Կռունկ

երգչախումբի տեսագրութիւններու

Շնորհանդէս *Հայկ Սարգիսեանի Եգիպտոսի շրջանի գործունէութեան ուրուագիծ* հատորին

Միրայիր հրաւէր բոլորին

1 ➩ **ԱՄՈՒԼՍԱՐ, ՄԱՐՏ 1, ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ**

պախարակումը ինչի՞ ա բերելու, պրծա՞ծ է, Ղարաբաղի հարցը լուծուա՞ծ է, սահմաններում հանգի՞ստ է, էլ անելիք չունե՞նք:»

Հետաքրքրական է: Բանակին ներգրաւումը «պախարակում» չի նկատուիր, բայց ճիշդ այդ ներգրաւումին դէմ մեղադրանք առաջադրելը «պախարակում» կը նկատուի: Աւելի պատկերաւոր կերպով կարելի է ըսել՝ որ յանցագործութիւնը յանցագործութիւն չէ, բայց յանցագործութեան դէմ մեղադրանքը յանցագործութիւն է:

Բանակէն զատ, Քոչարեան պիտի կրկնէր օրինականութիւն եւ սահմանադրութիւն բառերը, պնդելով որ իր կալանաւորումը անօրինական է, քանի որ նախագահները ունին սահմանադրական ցկեանս անձեռնմխելիութիւն:

2018 Յուլիս 27-ին, Հայաստանի ընդհանուր իրաւասութեան դատարանը երկու ամիս ժամկէտով կալանաւորումի վճիռ կ'արձակէ Ռոբերտ Քոչարեանին:

Նոյն օրը, համաձայն Յատուկ Քննչական Ծառայութեան յայտարարութեան, Մարտ 1-ի գործով մեղադրանք կ'առաջադրուի նաեւ Հաւաքական Անվտանգութեան Պայմանագրի Կազմակերպութեան (ՀԱՊԿ) գլխաւոր քարտուղար Եուրի Խաչատուրովին:

Նոյնպէս նոյն օրը, ՀՅԴ-ը հանդէս կու գայ պաշտօնական յայտարարութեամբ, ուր կը նշէ՝ թէ Քոչարեանի կալանաւորումը «կարող է մեկնաբանուել որպէս քաղաքական հալածանք»:

Յուլիս 30-ին ՀՀԿ-ն կը յայտարարէ, որ կալանաւորումը հակաժողովրդավարական է, վնասակար եւ մանաւանդ՝ հակասահմանադրական:

Սահմանադրութիւնը այն թղթախաղն է՝ զոր աշխարհի բոլոր ուժային կեդրոնները կ'օգտագործեն իրենց շահերը պահպանելու համար:

Ենթադրենք (կը շեշտեմ՝ լոկ *ենթադրենք*) որ Քոչարեանի կալանաւորումը հակասահմանադրական է: Կարելի՞ է մտածել՝ որ սահմանադրութիւնն ինքը կրնայ հակասահմանադրական ըլլալ: Հայաստանի սահմանադրութիւնը կը պաշտպանէ նախկին նախագահներուն ցկեանս անձեռնմխելիութիւնը: Բայց գիտենք որ աշխարհի սահմանադրութիւնները արտադրութիւնն են ուժային կեդրոններու, եւ Հայաստանի նման նախկին կիսաբռնատիրական երկիրի մը համար բնաւ դժուար չէր սահմանադրութիւն ձեւակերպել՝ ի շահ ցկեանս իշխանաւորներուն: Ուրեմն, սահմանադրութեան համար արտայայտուող խմբակները՝ որոնք ամէն գնով կ'ուզեն իրենց պաշտպանեալներուն օրինական դէմք մը տուած ըլլալ, ենթադրուած է որ նախ եւ առաջ պայքարին զեղծարարութիւններով ձեւակերպուած սահմանադրութեան դէմ՝ զայն անյապաղ բարեփոխելու պահանջով, փոխանակ ընդունելու status quo-ն եւ զայն հիմք դարձնելու յանցագործներու պաշտպանութեան համար: Բայց քանի որ տուեալ իշխանամերձ սահմանադրութիւնը իրենց համար նպաստաւոր է, պատումը կը դարձնեն անոր շուրջ՝ իբրեւ աստուածատուր վաւերաթուղթ:

Թաւշեայ Յեղափոխութեան ժամանակ բոլոր հակայեղափոխական ուժերը՝ ներառեալ Սփիւռքի կարեւոր մաս մը, յայտարարեցին որ համաժողովրդական ցոյցերն ու հանրահաւաքները հակասահմանադրական են: Ժողովուրդն ամբողջ դարձաւ հակասահմանադրական: Յեղափոխութեան թէժ օրերուն՝ Ապրիլ 29-ին, գլխաւորելով հակայեղափոխական քլիքը, Ռուսաստանի *NTV* հեռատեսիլի կայանին հետ տուած հարցազրոյցին Քոչարեան կ'ըսէր. «Ի՞նչ է պահանջում Նիկոլ Փաշինեանը: Տուէք ինձ իշխանութիւնն անյապաղ: Իշխանութիւնը ճամպրուկ չէ, որ ինչ-որ մէկը վերցնի ու փոխանցի Նիկոլ Փաշինեանին:» Ասիկա կ'արտասանէր մարդ մը՝ որ ինք կը հանդիսանար Հայաստանը ճամպրուկի վերածած թիւ 1 պատասխանատուն: Փաշինեան հակայեղափոխականներուն կողմէ անընդհատ կը մեղադրուէր հակասահմանադրութեան մէջ: Յեղափոխութեան յաջող ելքէն ետք, ժողովուրդին եւ Փաշինեանին «հակասահմանադրականութիւն»-ը մոռցուեցաւ:

Պետական թալանիչ Մանուէլ Գրիգորեանի ձերբակալութեան ժամանակ ՀՀԿ-ն անմիջապէս յայտարարեց՝ որ կատարուածը հակասահմանադրական է (թէեւ ամէն բան ընթացած էր սահմանադրական կարգով): Քիչ յետոյ յայտնաբերուած Գրիգորեանի պետական թալանի տարողութիւնը եւ անօրէն հարստութեան աներեւակայելի չափը այնքան ազդեցիկ էին եւ իրական, որ ՀՀԿ-ն մոռցաւ իր սահմանադրութիւնը:

Յետոյ բաւական լեզու թափուեցաւ՝ որ Փաշինեանի մասնակցութիւնը ԵԱՏՄ անդամ երկիրների վարչապետներու նիստին հակասահմանադրական է:

Եւ ահաւասիկ հիմա, Մարտ 1-ի կոտորածի թիւ 1 հրամանատարին կալանաւորումը հակասահմանադրական է: Եթէ այդպէս է, ուրեմն մարդասպանները պաշտպանուած են սահմանադրութեամբ, հետեւաբար, սահմանադրութիւնը հակասահմանադրական է:

Բայց սահմանադրութիւնն ու օրէնքները բառեր ու նախադասութիւններ են՝ որոնք չեն կրնար միտքի ու վճիռի վերջնականացումներ ըլլալ, այլ միշտ ենթակայ են մեկնաբանութեան: Համաշխարհային լրատուամիջոցային ճնշումին տակ իշխանականները մեզի կարծել կու տան, որ գրուածք մը վերջնիմաստներ պէտք է պարունակէ, եւ որքան վերջնական ըլլայ՝ այնքան կատարեալ է: Ասիկա արհամարհանք մըն է նոյն ինքը գրութեան մշակոյթին, որ իր էութեամբ չի կրնար ըլլալ միակ ու բացառիկ, չի կրնար արտադրել վճռորոշ իմաստներ:

Փաստաբաններ Տիգրան Եգորեան եւ Մուշեղ Շուշանեան *Ազատութիւն ռատիոյին* հետ ունեցած զրոյցի մը ընթացքին կը տեղեկացնեն, որ իր կարգավիճակին հետ չկապուած գործողութիւններու համար կարելի է նախագահին պատասխանատուութեան ենթարկել նախագահական լիազօրութիւններու աւարտէն ետք: Այսօր հիման վրայ, Քոչարեանի կալանաւորումով սահմանադրական կարգը չէ խախտուած, քանի որ 2008 Մարտ 1-20-ը Երեւանի մէջ արտակարգ դրութիւն մտցնելով՝ Քոչարեանը իր կարգավիճակին հետ չկապուած գործողութիւն կատարած է:

Նոյն փաստաբանները կ'ըսեն որ, ընդհակառակը, Քոչարեանն է որ սահմանադրութիւնը խախտած է Մարտ 1-ին, քանի որ 2008-ի սահմանադրութիւնը նախագահին կը թոյլատրէր արտակարգ դրութիւն մտցնել, սակայն նոյն յօդուածը կը նշէր նաեւ, որ արտակարգ դրութեան իրաւակարգը կը սահմանուի օրէնքով, մինչդեռ այդ օրէնքը 2008 Մարտին չկար, այլ ընդունուած է միայն 2012-ին (Էմմա Գաբրիէլեան, «Քոչարեանը, «Բերիան» ու Մարտի 1-ին թափուած արիւնը», *Առաւօտ*, 1 Օգոստոս 2018, https://www.aravot.am/2018/08/01/973060/):

Ուրեմն, կալանաւորումը կրնայ ըլլալ *նաեւ* սահմանադրական:

Բայց իրականութեան մէջ ո՞վ է Ռոբերտ Քոչարեան, որուն համար այսքան մտահոգուած են սահմանադրասէրները: Ան Հայաստանի ամենամեծ օլիկարքն է, օլիկարքական բուրգի գլուխը: Իր հակայեղափոխական պահուածքին ընդմէջէն օլիկարքութիւնն է որ կը խօսի:

2010-ին, *Հայկական ժամանակ* կը վերահրատակէր ռուսական *Վերսիա* կայքէջին հրապարակած Քոչարեանի պիզնէսներուն ոչ-ամբողջական ցանկը, ուր կը բացայայտուէր, թէ ան իր պիզնէսներով ներգրաւուած է հետեւեալ ընկերութիւններուն հետ՝ Արցախբանկ, Առեքսիմբանկ, Ինիբանկ, Հայբիզնէսբանկ, Կոնվերսբանկ, ՄԱՊ ընկերութիւն, Ռենկօ կոնստրակշըն, Զանգեզուրի Պղնձամոլիբդէնային Կոմբինատ, Արդշինինվեստբանկ, Կապուտակ Սեւան հանգստեան տուն, Նաիրի բժշկական կենտրոն, SAS սուպերմարկէտների ցանց, Հ2 հեռուստաընկերութիւն, Սթար խանութների ցանց, Նոյ կոնեակի-գինու գործարան, Զուարթնոց միջազգային օդանաւակայան, Հայփոստ ընկերութիւն, Բջիջային հեռախօսներու ներկրում, Հայաստանում TOYOTA ընկերութեան ներկայացուցչութիւն, Գոլդէն Փալաս հիւրանոց, Ղ-տելեկոմ (Վիվասէլ առեւտրային ապրանքանիշ), Արարատցեմենտ գործարան: Կը բացայայտուի նաեւ, որ Քոչարեանը Մոսկուայի մեծ առեւտրական կեդրոնի համասեփականատէրն է, ունի քազինօ: Կայ նաեւ Ագրօարդիւնաբերութիւն ընկերութիւն մը՝ որ Քոչարեաններուն միջոցով Հայաստան կը ներկրէ Emporio Armani, Stefano Ricci եւ այլ ապրանքանիշեր: Իսկ *Վերսիայի* ցանկէն դուրս կը մնան Փլէյ Սիթի զուարճանքի կեդրոնը, 8 սուփերմարքէթներ, Երեւանի քանի մը շէնքեր եւ սրճարաններ. (*Թաւշեայ Յեղափոխութիւն Հայաստանի մէջ. Բ. փուլ (25 Ապրիլ – 1 Մայիս 2018)*, *Ջահակիր*, Յաւելուած ԺԷ., էջ 21-25):

Ուիքիլիքս կը հրապարակէ գաղտնազերծուած հեռագիր մը՝ զոր 2008 Նոյեմբեր 17-ին Հայաստանի մէջ ԱՄՆ-ի դեսպան Մէրի Եովանովիչ ուղարկած էր ԱՄՆ պետքարտուղարութեան: Այնտեղ գրուած է. «Ընդհանուր առմամբ գրեթէ բոլոր շահութաբեր ճիւղերը եւ ձեռնարկութիւնները բաժանուած են երկու գլխաւոր քաղաքական/տնտեսական բուրգերի միջեւ. մէկը գլխաւորւում է նախագահ Սերժ Սարգսեանի, իսկ միւսը՝ նախկին նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանի կողմից:» Ապա կու տայ այդ անձերուն անունները՝ մանրամասն տեղեկութիւններով եւ բացատրութիւններով (Անդ, էջ 25-32):

Իսկ ո՞վ է Նիկոլ Փաշինեան: Մէկ նախադասութեամբ՝ այս բոլորէն ոչ մէկն է: Այս բոլորին հակառակորդն է:

Ա.

ՃԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.
TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202)24530327, Fax: (202)24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1822 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՕԳՈՍՏՈՍ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Ղրկ. عدد رقم ١٨٢٢ الخميس ٢٣ أغسطس ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՄՈՒԼՍԱՐ, ՄԱՐՏ 1, ԱՐՑԱԽ

ԱՄՈՒԼՍԱՐ

Յունիս 22-էն սկսեալ (շուրջ 65 օր) Ամուլսար տանող ճանապարհները փակած կը պահեն բնապահպան աքթիւիսթներն ու տեղաբնակները:

Անցեալ «Խմբագրական»-ով կը հաղորդէինք՝ որ ոստիկանութիւնը չէ միջամտած ցարդ: Եւ ահաւասիկ, Օգոստոս 9-ին, ոստիկաններ կը կուտակուին, առանց սակայն գործողութիւններ ձեռնարկելու: Յաջորդ օրը բնապահպանները կը տեղեկացնեն՝ որ Ջերմուկի ոստիկանապետ Աշոտ Խաչատրեանի կինը՝ Նաիրա Յովսէփեան, կ'աշխատի Lydian Armenia-ի մէջ, իսկ Աշոտ Խաչատրեանի ընտանիքի հետ նաեւ քաւորսանիկական յարաբերութիւններու մէջ է Lydian Armenia-ի միջին ղեկավար անձնակազմի անդամ Արթուր Մակարեան:

Օգոստոս 10-ին կը սկսին Ամուլսարի հարցով աշխատանքային խումբին նիստերը:

Օգոստոս 11-ին Դիլիջանի մէջ Փաշինեան կը յայտարարէ՝ որ հանքարդիւնաբերութիւնը Հայաստանի տնտեսութեան ապագան չէ:

Օգոստոս 12-ին Ջերմուկի մէջ կը կայանայ համերաշխութեան հանրահաւաք, նուագահանդէս եւ բազմամարդ երթ:

Օգոստոս 13-ին Lydian-ի աշխատակիցները հակացոյց կը կազմակերպեն Երեւանի կառավարութեան շէնքին առջեւ:

Օգոստոս 14-ին Ջերմուկ, Գնդեվազ, Կեչուտ համայնքներու բնակիչները աւելի քան 100 ինքնաշարժերու շարասիւնով համերաշխութեան երթ կը կազմակերպեն դէպի Ջերմուկ, նպատակ ունենելով չէզոքացնել Lydian Armenia-ի աշխատակիցներուն հրահրած բախումները: Երրորդ անգամ ըլլալով սիրայօժար նուագահանդէս կը կազմակերպէ Ելենա Երեւանը:

Օգոստոս 17-ին Ամուլսարի պահապանները կու գան Երեւան եւ կը մասնակցին Հանրապետութեան Հրապարակի մարդաշատ հանրահաւաքին:

Խնդիրը տակաւին լուծուած չէ: Բաւական դժուար գործողութիւն մըն է կառավարութեան համար դատականօրէն փաստել Ամուլսարի (եւ այլ հանքերու) կործանարար ազդեցութիւնը շրջակայքի եւ մարդոց վրայ, քանի որ Հայաստանի տակաւին չփոխուած դատական անձնակազմին ամբողջականութիւնը կը գտնուի հին համակարգի դրամական վերահսկողութեան տակ:

ՄԱՐՏ 1

Յիշեցնենք, որ Յուլիս 26-ին, Ռոբերդ Քոչարեանի նկատմամբ մեղադրանք կ'առաջադրուի Քրէական Օրէնսգիրքի 300.1 յօդուածով՝ Մարտ 1-ի առնչութեամբ սահմանադրական կարգը տապալելու համար: Յուլիս 8-ին Քոչարեանի նկատմամբ իբրեւ այլընտրանքային խափանումի միջոց կ'ընտրուի կալանաւորումը:

Երկիր մեդիա հեռատեսիլի կայանը կը մեղսակցի Քոչարեանի գլխաւորած հակայեղափոխական շարժումին՝ իր հետ կատարելով ազգասիրական-զգացական-ամբոխավարական վտանգաւոր հարցազրոյց մը, որ գոնէ ժամանակաւորապէս կը ձախողի ակնկալուած արդիւնք ունենալէ:

Ազգային Ժողովի հակայեղափոխական քլիքի 45 պատգամաւորներ միջնորդութիւն-երաշխաւորագիր կը ներկայացնեն գլխաւոր դատախազութեան՝ ազատ արձակելու համար Քոչարեանը, բայց դատախազութիւնը կը մերժէ:

Քոչարեանի կալանաւորումին համար հակայեղափոխական ուժերը կը շարունակեն շաղակրատել: Այդ քլիքի պարագլուխներէն մէկը կը յայտարարէ՝ որ Հայաստանի մէջ միտքի ահաբեկչութիւն է, նկատի ունենալով Քոչարեանի դէմ եղած արտայայտութիւնները եւ դիրքաւորումները հասարակական ցանցերուն մէջ: Իսկ ի՞նչ կարելի է սպասել արդարօրէն գայրացած հասարակութենէ մը, որ կը տեսնէ ահռելի չափերով օլիկարքի մը կրքոտ պաշտպաններուն յայտարարութիւնները, հասարակութենէ մը՝ որ տասը տարի սպասած էր տեսնելու համար Մարտ 1-ի դէպքերուն բացայայտումը, մինչ երկիրը աստիճանաբար կը դառնար աւելի ու աւելի բռնապետական: Իսկ հիմա Քոչարեան դարձաւ զոհ՝ մտաւոր ահաբեկչութեան զոհ: Զոհի գաղափարը երբեմն շատ յաջող կերպով կը գործէ հայերուս (եւ ոչ միայն հայերուս) մօտ: Իշխան Զիֆթճեան Ֆէյսպուքի էջին մէջ կը նշէ՝ «Վերջին անմեղը՝ Ռոպերթ Քոչարեան»:

12 Օգոստոս, Համերաշխութեան երթ յանուն Ամուլսարի, Ջերմուկ

Հակայեղափոխականները այժմ կը փորձեն ստեղծել երկու բախումնային հասարակութիւններ՝ յառաջացնելով հակափաշինեանական զանգուած մը, իրենց հետ ունենալով Սփիւռքի հիմնահոսանքային լրատուամիջոցներուն կարեւոր մաս մը, Սփիւռք մը՝ որ վերջին քսան տարիները բնաւ խնդիր չէ ունեցած գովերգել Հայաստանի օլիկարքութիւնը, ինք եւս ունենալով օլիկարքական մեծ ու փոքր շահեր Հայաստանի վերնախաւին հետ, եւ որոշ պարագաներու՝ իր կառուցուածքային հենքը եւս կազմուած ըլլալով օլիկարքական բնոյթով, այն առումով՝ որ Սփիւռքի վերնախաւը գաղութային աղբիւրներն ու լծակները կ'օգտագործէ իր անձնական պիզնէս-շահոյթին համար:

17 օր կալանքի տակ մնալէ ետք, Օգոստոս 13-ին, Վերաքննիչ Քրէական Դատարանը՝ Ալեքսանդր Ազարեանի նախագահութեամբ, բեկանելով Առաջին Ատեանի Դատարանին որոշումը, ազատ կ'արձակէ Ռոբերտ Քոչարեանը՝ իբրեւ սահմանադրականօրէն անձեռնմխելի անձ: Ոչ թէ որովհետեւ անմեղ է, կամ Մարտ 1-ը չէ գործադրած, այլ որովհետեւ... անձեռնմխելի է: Հակայեղափոխականները պաշտպանուած են սահմանադրութեամբ՝ *իրենց* սահմանադրութեամբ: Սահմանադրութիւն մը՝ որ ձեւաչափուած է նախկին իշխանաւորներու շահերուն հիման վրայ: Սահմանադրութիւն մը՝ որ հակասահմանադրական է:

Անշուշտ ասիկա տակաւին չի նշանակեր, որ յետագային Քոչարեան պիտի չկանչուի դատարան մեղադրեալի վիճակով: Օրինական կարելիութիւնները միշտ բաց են: ↪ 6

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ՀԱՆՐԱՀԱՒԱՔԸ

Օգոստոս 17-ի երեկոյեան, Երեւանի Արցախ եւ Էրեբունի փողոցներու խաչմերուկէն կը սկսի Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի քայլերթը դէպի Հանրապետութեան Հրապարակ, ուր ժամը 7.15-ին կը սկսի նախապէս յայտարարուած հանրահաւաքը:

Լեփ-լեցուն հրապարակին առջեւ, մէկ ու կէս ժամ տեւած ազդեցիկ ելոյթով Փաշինեան հանրութեան կը ներկայացնէ իր 100 օրուայ վարչապետութեան ընդհանուր տեղեկանքը եւ կը բացատրէ Յեղափոխութեան սպառնացող մարտահրաւէրները:

Հանրահաւաքէն տեսարան մը

Վարչապետի ելոյթին գլխաւոր գաղափարները կարելի է համախմբել հետեւեալ կէտերուն շուրջ.

1. Կառավարում ժողովուրդին կողմէ

Նշանաբանն է՝ ուղիղ ժողովրդական կառավարում եւ ուղիղ ժողովրդական իշխանութիւն: Պիտի ուժեղանայ հանրաքուէի եղանակը եւ բազմաթիւ որոշումներ պիտի կայացուին ժողովրդական հանրաքուէի միջոցով:

2. Թիւեր

ա. Յունիսին գրանցուած է 9.6 տոկոս տնտեսական աշխուժութեան ցուցանիշ:

բ. Մայիս 10 – Օգոստոս 14-ին Հայաստան ժամանողներուն քանակը մեկնողներէն գերազանցած է 29 հազար 986 մարդով, մինչդեռ անցեալ տարուայ նոյն շրջանին մեկնողներուն թիւը ժամանողներէն գերազանցած է շուրջ 6 հազար մարդով:

գ. Վերջին երեք ամիսները Հայաստան եկած օտարերկրացիներուն (ներառեալ՝ Հայաստանի քաղաքացիութիւն չունեցող հայերուն) քանակը անցեալ տարուայ նոյն շրջանին համեմատութեամբ գերազանցած է 34 հազարով, որ կը ցուցանշէ ներդրումային եւ զբօսաշրջիկութեան հետաքրքրութեան աճը:

դ. Յեղափոխութեան օրերուն միլիոնաւոր տոլարներ արտահոսած են Հայաստանէն: Բայց այսօր, այդ գումարներուն համեմատ ներս մտած է մօտաւորապէս 116 միլիառ դրամով աւելի գումար՝ Հայաստանի դրամատուներուն աւանդները աւելցած են 116 միլիառ դրամով (մօտ 250 միլիոն տոլար):

ե. Վերջին երեք ամիսները Հայաստանի դրամատուներու վարկային դրամապանակը աճած է շուրջ 99 միլիառ դրամով, այսինքն Հայաստանի քաղաքացիները այսքան աւելի վարկ վերցուցած են եւ գայն ներդրած պիզնէսի մէջ:

զ. 2018 Օգոստոս 1-ի դրութեամբ Հայաստանէն արտահանուած են այնքան պտուղ եւ բանջարեղէն որքան նախորդ ամբողջ տարին:

է. Երեք ամսուայ ընթացքին Հայաստանի կառավարութիւնը եւ հարկային մարմինները նախորդ տարուայ նոյն ժամանակահատուածի համեմատութեամբ հաւաքագրած են 28.8 միլիառ դրամ աւելի, ընդ որում գերավճարներուն թիւը պակսած է 26 միլիառ դրամով:

3. Անցումային արդարադատութեան մարմիններու ստեղծում

Նոր կառավարութեան գլխաւոր ձեռքբերումներէն մէկն է պայքարը փտածութեան դէմ: Կարգով կը բացայայտուին Հայաստանի բոլոր թալանիչները: Նպատակ դրուած է վերադարձնել խլուած գումարները: Սակայն Հանրապետութեան դատաւորներուն զգալի մաս մը երկար տարիներ ծառայած է փտացած համակարգին: Թէեւ նոր վարչախումբը կը մերժէ միջամտել դատական գործընթացքներուն, նախորդ իշխանութեան ներկայացուցիչները կը շարունակեն միջամտութիւնը:

Հայաստանի օրէնսդրութեան մէջ կան բազմաթիւ խնդիրներ, որոնք կը խոչընդոտեն արդարութեան հաստատումը: Օրինակ, ապօրինի հարստացումի մասին օրէնքը ուժի մէջ մտած է ↪ 2

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՀԱՅ ՏՂԱՄԱՐԴ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ

Հ. ԱՒԱԳԵԱՆ

2. ՊԵՐՃ ՖԱԶԼԵԱՆ

Յայտնի լիբանանահայ դերասան եւ բեմադրիչ Պերճ Ֆազլեան (4 Դեկտեմբեր 1926, Իսթանպուլ – 15 Փետրուար 2016, Պէյրութ) գլխաւոր դերով ելոյթ ունեցած է եգիպտական մէկ ֆիլմի մէջ: Անուանաթերթին վրայ գրուած է՝ «Մասնակցութեամբ լիբանանցի աստղ Պերճ Ֆազլեանի»:

Խորագիր՝ *Ալ-Շայթան* (Սատանան):

Տեսակ՝ Սեւ-սպիտակ:

Արտադրիչ՝ Մոհամմատ Մահմուտ Սամահա:

Բեմադրիչ՝ Մոհամմատ Սալման:

Հեղինակ՝ Ահմատ Սարուաթ (պատմութիւն եւ սենարիօ):

Դերակատարներ՝ Ֆարիտ Շաուքի (Սպայ Մունիր), Շամս Ալ-Պարուտի (Սօ'ատ), Աշրաֆ 'Ապտէլ Ղաֆուր (Սպայ Սալահ), Պերճ Ֆազլեան (Մարքօ), Սա'իտա Կալալ, Նակահ Սալլամ, Քամալ Ալ-Զէյնի, 'Ալի Մուսթաֆա, Ահմատ Ապու 'Էպլէյա, Մուխթար Ալ-Սայէտ, Հուսէյն 'Օրապի, Ձիգի Մաննա', Հանա' Մոհամմատ, Ֆարակ Ալ-'Արապի (երգիչ), Սոհէյր Զաքի (պարուհի):

Առաջին ցուցադրութիւն՝ 17 Նոյեմբեր 1969:

Նիւթ՝ Հրոսակախումբի պետ Մարքօ եկած է Եգիպտոս եւ կը փնտռէ այն անձը՝ որ իր մօտ կը պահէ փարաւոնական գանձի մը ուղեցոյցը ներկայացնող գրաւոր խորհրդանշանները: Եգիպտական ոստիկանութիւնը տեղեակ է Մարքոյի մասին եւ կը հետապնդէ անոր շարժումներն ու յարաբերութիւնները: Հետապնդումի նպատակով Լիբանանէն յատուկ կը ժամանէ սպայ Մունիր Ալ-Մասրի: Սպայ Սալահ զայն կը դիմաւորէ օդակայանը եւ կը տեղեկացնէ որ կեանքը վտանգի տակ է: Իրօք, Մարքոյի հրոսակախումբի աղջիկները օդակայանէն կ'առեւանգեն Մունիրն ու Սալահը, որոնք, սակայն, կը յաջողին փախուստ տալ: Մարքօ գայրացած սպառնալիքներ կ'ուղղէ աղջիկներուն:

Ապահովութեան համար Մունիրն ու Սալահը կ'ապաստանին հիւանդանոցի մը մէջ: Այնտեղ իրենց ղեկավարը կը տեղեկացնէ՝ որ Մարքօ կապ ունի քապարէի մը եւ այնտեղ աշխատող Սօ'ատի հետ: Երկուքը հնդիկ ծպտուած կը մտնեն քապարէն: Պարուհին՝ որ մաս կազմած էր օդակայանի հրոսակախումբին, կը ճանչնայ երկուքին եւ նշաններով կը տեղեկացնէ Մարքոյին: Մարքօ իր տղաքը կը ղրկէ զանոնք առեւանգելու համար: Որոշ դիմադրութենէ ետք, Մունիր եւ Սալահ կը յաջողին ապահով վերադառնալ հիւանդանոց: Բայց Մարքօ հետեւած ըլլալով անոնց, կը ղրկէ իր տղաքն ու աղջիկները, որոնք կը թմրեցնեն Մունիրն ու Սալահը եւ կը փոխադրեն Մարքոյի բնակավայրը: Դիմադրութենէ ետք դարձեալ կը յաջողին փախչիլ:

Տեղեկանալով որ գրաւոր արձանագրութիւնը կը գտնուի Հարաւային Եգիպտոս, ոմն Համտան Ապու Շամայի մօտ, Մարքօ կը մեկնի այնտեղ: Անապատին մէջ կը սկսի հարցնել Համտանին բնակարանը, կ'ենթարկուի կողոպուտի, առանց արդիւնքի հասնելու: Մունիր եւ Սալահ կը հետեւին Մարքոյին եւ երթալով նոյն տեղը իրենք եւս կը փնտռեն Համտանին: Գրութիւնը սլէտք է արձանգրուած ըլլայ Համտանին կռնակը՝ մարմինին վրայ:

Մարքօ կը համոզէ Սօ'ատին ձեւով մը Մունիրը հեռացնել Հարաւային Եգիպտոսէն: Սօ'ատ կը մտնէ Մունիրի սենեակը, կը գայթակղէ զայն եւ կը ստէ՝ որ Մարքօ գտաւ Համտանը եւ քիչ առաջ միասին օդանաւով վերադարձան Գահիրէ: Մունիր՝ որ սիրոյ զգացումով տարուած է Սօ'ատին հանդէպ, կը հաւատայ եւ կ'որոշէ անմիջապէս մեկնիլ Գահիրէ: Յանկարծ սենեակ կը մտնէ Սալահ եւ իրենց կը տեղեկացնէ որ Մարքօ վաղը մեծ ղաշտահանդէս մը պիտի կազմակերպէ, ուր պիտի հրաւիրէ բոլոր Համտանները որպէսզի գտնէ Համտան Ապու Շաման: Կը բացայայտուի Սօ'ատի դաւաճանութիւնը եւ Մունիր զայն կը ճամբէ սենեակէն:

Գիշերը, Մարքոյի աղջիկներէն մէկը սլատուհանէն կը մտնէ սենեակ եւ թունաւոր օձ մը կը դնէ Մունիրի անկողինին վրայ: Սալահ կը յաջողի զայն սպաննել իր հրացանով:

Լսելով որ բոլորը կը փնտռեն իրեն, միամիտ գիւղացի մը՝ Համտան Ապու Շամա, կը ներկայանայ ոստիկա-

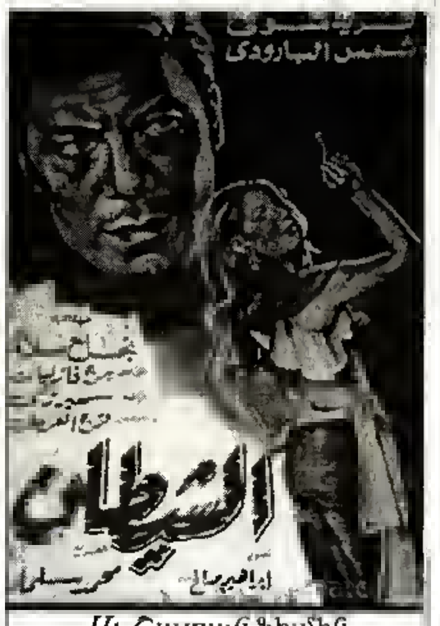

Ալ-Շայթան ֆիլմին ազդագիրը

նութիւն: Մունիր կը լուսանկարէ կռնակի գրութիւնը եւ հարցումներ կը հարցնէ, որմէ կը հասկնայ՝ թէ Համտանի հայրն ու Մարքօն միացեալ գործարքի մէջ եղած են: Համտանի հայրը գանձի գաղտնիքին կէսը պահպանելու համար զայն արձանագրած է որդիին կռնակը: Այժմ Մունիր պէտք է իրազեկ դառնայ գաղտնիքի միւս կէսին՝ որ կը գտնուի Մարքոյի մօտ:

Պերճ Ֆազլեան *Ալ-Շայթան* ֆիլմին մէջ

Մարքոյի դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ որոշեալ ժամուն: Մունիր ներկայ կը գտնուի՝ ծպտեալ իբրեւ Համտան, իր հետ ունենալով նոյնպէս ծպտեալ Սալահ: Բայց Մարքօ չի յայտնուիր: Փոխարէնը, Սօ'ատ կը յայտնաբերէ զանոնք, անոնց կը տեղեկացնէ որ Մարքօ ճամբորդեց Գահիրէ եւ կը խոստանայ հաւատարիմ մնալ Մունիրին:

Ալ-Շայթան ֆիլմը, աջին՝ Պերճ Ֆազլեան, ձախին՝ Շամս Ալ-Պարուտի

Գահիրէի մէջ Մունիր կը խնդրէ Սօ'ատին Մարքոյէն վերցնել գաղտնիքին միւս կէսը: Սօ'ատ կը յաջողի լուսանկարել արձանագրութիւնը, բայց Մարքօ դիտաւորեալ տրամադրած էր կեղծ գրութիւն մը: Կնոջական գայթակղութեան միջոցով Մարքօ Համտանին բերել կու տայ քովը, կը կարդայ ու կը վերծանէ կռնակը գրուածը եւ ապա կը սպաննէ զայն: Ոստիկանութիւնը մոլորեցնելու նպատակով, մահացած Համտանին ձեռքը կը դնէ իբր Համտանին կողմէ գրուած թղթիկ մը՝ «Գաղտնիքը կը գտնուի մեծ բուրգին մէջ»: Մունիր կը հասկնայ խաղը եւ բուրգերուն փոխարէն կ'երթայ Սաքքարա, ուր Մարքօ արդէն գտած էր ու կը փոխադրէր գանձը: Մունիր կը ձերբակալէ Մարքօն:

Ֆիլմը Ճէյմս Պոնտի եգիպտական տարբերակ մըն է, արեւելեան երգերով ու պարերով հարըստացած: Ֆազլեան հանդէս կու գայ հակահերոսի դերով՝ բուռն եւ չեշտուած դիմային ու մարմնական խաղարկութեամբ:

Ֆազլեան խաղացած է նաեւ լիբանանեան ֆիլմերու մէջ՝ *'Անթար եազզու ալ-սահարա'* ('Անթար կը գալթէ անապատը) (1960), *Պայրութ սէֆր 11* (Պէյրութ զէրօ 11) (1966), *Պէնթ ալ-հարէս* (Պահակին աղջիկը) (1967), *Սաֆար Պարլէք 1914* (1967), *Քուլլունա ֆէտա'յուն* (Բոլորս հայդուկներ ենք) (1969):

(Շար. 3/4)

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ՀԱՆՐԱՀԱՒԱՔԸ

1

2017 Յունիս 1-ին, հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ թալանուածը վերադարձնելու համար կրնայ բարդութիւններ յառաջանալ:

Հայաստանի բարձրաստիճան պաշտօնեաներէն մէկուն եղբօր միայն մէկ դրամատան հաշիւին մէջ յայտնաբերուած է 30 միլիոն տոլար: Ջուտ Հայաստանի այսօրուայ օրէնքներուն տեսակէտէն չափազանց դժուար է քննութիւն կազմակերպել որովհետեւ այդ մարդը երկար տարիներ պետական պաշտօնեայ չէ եղած, հետեւաբար յայտարարագիր չէ ներկայացուցած: Իրական առումով այստեղ դժուարութիւններ կան այդ գումարը հետաքննելու եւ օրէնքով առգրաւելու համար:

Այս խոչընդոտները յաղթահարելու համար կ'առաջարկուի քննարկել եւ որոշում կայացնել ստեղծելու անցումային արդարադատութեան մարմիններ: Ասիկա ոչ մէկ կապ ունի արտակարգ դատարաններուն հետ: Շատ երկիրներ անցած են այդ ճանապարհը իշխանափոխութեան յաջորդող շրջանին: Այս մարմինները պիտի գործեն սովորական դատարաններուն համընթաց:

4. Արցախ

Դրամ կը ծախսեն, լրատուամիջոցներ կ'առնեն եւ ֆէյքեր կը վարձեն որպէսզի յայտարարեն՝ թէ ինքը (Փաշինեան) հողեր պիտի յանձնէ Ազրպէյճանին, երբ Ղարաբաղի հարցով տակաւին մէկ բառ չէ բանակցած:

Բաց աստի, ինքը պատրաստ է Ղարաբաղի հարցով լիարժէք բանակցիլ Հայաստանի անունով, բայց Արցախի անունով պէտք է բանակցի Արցախի իշխանութիւնը: Իսկ Ղարաբաղի հարցով որեւէ կարեւոր որոշում պիտի կայացուի միայն ժողովուրդին հաւանութեամբ՝ հանրաքուէով:

5. Հայ-ռուսական յարաբերութիւններ

Ոմանք լուրեր կը տարածեն՝ որ հայ-ռուսական յարաբերութիւնները կը գտնուին շատ վատ վիճակի մէջ: Հայ-ռուսական յարաբերութիւնները ոչ միայն վատ չեն, այլեւ ի հեճուկս հանրապետականներուն եւ անոնց արբանեակներուն, շատ լաւ են եւ աստիճանաբար աւելի պիտի լաւանան եւ բարձրանան նոր մակարդակի: Արտաքին քաղաքական հակաշրջումներ տեղի պիտի չունենան:

6. Պիզնէս

Աւիթ պիտի ընձեռնուի հարկերէն փախուստ տուած ձեռնարկութիւններուն վճարել զանոնք: Ոչ մէկ պիզնէս պիտի փակուի, ոչ մէկ ունեցուածք եւ գործարան պիտի խլուի: Նման սպառնալիք կարելի է ուղղել միայն «կոռումպացուած չինովնիկներ»-ուն՝ ժողովուրդէն թալանուած հարստութիւններուն առումով:

Այն գործարարները որոնք մարդ չեն սպաննած կամ աշխատած են հին կանոններու սահմաններուն, հնարաւորութիւն պիտի ունենան գործելու եւ սրբագրելու իրենց կարգավիճակը:

7. Մենաշնորհներ

Կառավարութիւնը պիտի աշխատի ստեղծել ոչ-մենաշնորհային պայմաններ:

8. Մարտ 1

Մարտ 1-ի գործը ամբողջ ծաւալով բացայայտուած է: Ոճրագործներուն բոլոր պարագլուխները պիտի ենթարկուին պատասխանատուութեան: Բացառուած է որ ոեւէ մէկը խուսափի Մարտ 1-ի տասը քաղաքացիները սպաննելու եւ Հայաստանի մէջ պետական յեղաշրջում իրականացնելու պատասխանատուութենէն:

9. Այլ հարցեր

Տնտեսական զարգացումի, յետագայ ծրագիրներու, հարկային օրէնսգիրքի, պետական համակարգի փոփոխութիւններու մասին կը խոստանայ անդրադառնալ ֆէյսպուքեան ելոյթով: Կը խօսի նաեւ սահմանադրական փոփոխութիւններու անհրաժեշտութեան մասին:

Վերջաւորութեան Փաշինեան յատուկ ծափահարութիւններով կ'ողջունէ բանակը, ոստիկանութիւնը, Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութիւնը (ԱԱԾ), Արցախէն հանրահաւաք ժամանած քաղաքացիները եւ Սփիւռքէն յատուկ ժամանած հայրենակիցները:

Հրապարակը լեցուն էր պաստառներով՝ «Նիկոլ արքայ», «Նիկոլ, մենք բոլորս քեզ ենք ղուխով», «Արցախն Հայաստան է եւ վերջ», «Հակայեղափոխականները» (երեք լուսանկարներով՝ Քոչարեան, Գարեգին Ա. եւ Սերժ Սարգսեան): Կը գտնուէին նաեւ Հայաստանի զանազան մարզերը ներկայացնող բազմաթիւ պաստառներ:

Ժողովուրդը հրապարակը քանիցս թնդացուց «Նիկոլ, Նիկոլ» բացագանչութիւններով:

Փաշինեանի ելոյթը եւ ժողովրդային հոծ ներկայութիւնը նորոգեցին յեղափոխական ոգին, որ լաւագոյն գործօնն է դիմադրելու հակայեղափոխականներուն նկրտումները: Իսկ վերջիններուն հանրայայտ եռեակը անմիջապէս կ'անցնի գործի: Ամենայն հայոց գեղեցկուհին՝ Արփինէ Յովհաննիսեան, կը յայտարարէ որ ժողովրդավարութիւնը նահանջ կ'ապրի Հայաստանի մէջ, առանց հարցնելու՝ թէ նախորդ իշխանութիւնները երբեւէ ճանչցա՞ծ են ժողովրդավարութիւնը: Ամենայն հայոց բարի մարդը՝ Էդուարդ Շարմազանով, դժգոհ է Փաշինեանին «ամբոխավարութենէն», առանց հարցնելու՝ թէ նախորդ իշխանութիւնները ամբոխավարութենէն անդին որեւէ բանի ընդունա՞կ էին արդեօք: Ամենայն հայոց իմաստունը՝ Արմէն Աշոտեան, պետականութիւնը հարուածուած կը համարէ, առանց հարցնելու՝ թէ նախորդ իշխանութիւններուն կառուցածը պետականութի՞ւն էր թէ օլիկարքութիւն: Իրենց կը միանան քանի մը վարձկաններ:

Ջ.

ԽՈՀԵՐ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒՄԻՆ ՀԱՏՈՒՄԸ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Նժդեհական-ցեղակրօնութիւնն էր Քոչարեան-Սարգսեանի պետական գաղափարախօսութիւնը եւ «մշակութային» պարտադրանքը, ճիշդ այնպէս ինչպէս մարքսիզմ-լենինիզմն էր (իր պարտադրաբար խեղաթիւրուած մարքսիզմով) Խորհրդային Միութեան առաջ նետած պետական «փիլիսոփայութիւն»-ը: Մարքսիզմ-լենինիզմը փոխարինուեցաւ նժդեհականութեամբ:

Նժդեհը՝ որուն գործունէութիւնն ու գրութիւնները կարելի չէ միանշանակօրէն ընդունիլ, դժուար է դիտել իբրեւ պետական գաղափարախօսութեան հիմք: Բայց, ահաւասիկ, արդէն կը խօսինք գաղափարախօսութեան մասին, իսկ գաղափարախօսութիւնները՝ ի տարբերութիւն գաղափարներէն, ամբոխավարութեան կարեւոր միջոցներ են, ժողովուրդը վերահսկելու լաւագոյն եղանակներէն մէկը: Գաղափարախօսութիւնը գաղափարին ֆեթիշականացումն է:

Նժդեհը՝ իբրեւ գաղափար, կարելի է քննարկել, քննադատել, ընդունիլ-չընդունիլ, իբրեւ գաղափարախօսութիւն՝ պէտք է պարտադրաբար ընդունիլ, այլապէս պետական ամբողջ մեքանիզմը կը շարժի լռեցնելու համար քննադատութիւնը: Նժդեհի գրութիւնները դարձան պետական հրատարակութիւններու եւ մտածողութեան հիմքը:

Նժդեհը կայ՝ ինչպէս որ կայ, ուշագրաւ, հետաքրքրական, ուսանելի, վիճելի: Բայց երբ կը դառնայ գաղափարախօսութիւն՝ անչուշտ կարեւոր մկրատումներէ եւ չահուէտ վերիմաստաւորումներէ ետք, կը կորսնցնէ իր մարդկային հեռապատկերը: Եւ տակաւին պետականօրէն յայտարարելուելով «Նժդեհեան փիլիսոփայութիւն», վարկաբեկուած կ'ըլլայ թէ՛ Նժդեհը՝ որ փիլիսոփայ չէր եւ երբեք ինքզինք չէր յայտարարած փիլիսոփայ, եւ թէ՛ փիլիսոփայական անհունապէս տարածուն աշխարհը: Այս «փիլիսոփայութիւն»-ը կամ Նժդեհի «փիլիսոփայականացում»-ը յարիր էր նաեւ սփիւռքահայ հիմնահոսանքային լեզուամտածողութեան:

Նժդեհական գաղափարախօսութիւնը, բնականաբար, Նժդեհին պատուելու փափաք մը չէր բնաւ: Կը բաւէ յիշեցնել, որ զայն առաջ մղողները Հայաստանի օլիկարքական բուրգին գլուխը կանգնած Ռոբերտ Քոչարեանն ու Սերժ Սարգսեանն էին, որոնք կիսաբռնապետական երկիրի մը վերածելով Հայաստանը, կրցած էին կուտակել անասելիօրէն հսկայական հարստութիւններ: Նժդեհի վերջին երազը պիտի ըլլար տեսնել օլիկարքներ՝ որոնք կը խօսին ազգայնականութեան մասին:

Արդարեւ, ենթադրեալ նժդեհականութիւն մը առաջ պիտի քաշէր ծայրայեղօրէն ազգայնապաշտական, կեղծ ազգային գաղափարախօսական լեզու մը, որուն վերջիններէն մէկը պիտի ըլլար «ազգ-բանակ» բառահասկացողութիւնը, ուր ազգ մը ամբողջութեամբ կը վերածուէր բանակի, ամբողջ ազգ մը կը նոյնանար բանակին՝ *միայն* բանակին հետ:

Այս բոլորը քանդուեցաւ Նիկոլ Փաշինեանի գալուստով: Իշխանական մակարդակով լեզուական արտայայտութեան էական փոփոխութիւն տեղի ունեցաւ իր օրօք:

Իր լեզուն խորապէս ազգային է, եթէ ազգայինը հասկնանք իբրեւ ժողովուրդի բարօրութիւն եւ ազգի ներքին ու արտաքին ապահովութիւն ու խաղաղութիւն:

Առաջին Հանրապետութեան հարիւրամեակին կարդացած ճառը հաճոյք չպատճառեց շատերուն: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ Փաշինեան Մայիս 28-ը դրաւ գաղափարախօսական բառերէն առաջ, հռետորաբանական բառերը առաջ չանցան գաղափարէն: Առաջնայինը Մայիս 28-ի գաղափարն էր: Փաշինեան նոյնիսկ Մայիս 28-ը կապեց Թաւշեայ Յեղափոխութեան հետ, որ, բնականաբար պիտի անհանգստացնէր Մայիս 28-ը բացարձակացնող զանգուածը:

2018 Յուլիս 24-ին, Մոսկուայի Թրեթիաքով պատկերասրահին մէջ կը կայանայ Հայաստանի վարչապետի տիկնոջ՝ Աննա Յակոբեանի հանդիպումը Ռուսաստանի տարբեր որորտներու կին գործիչներու հետ, իր նախաձեռնած Կանայք Յանուն Խաղաղութեան արշաւի ծիրին մէջ: Այստեղ Յակոբեան կ'ըսէ. «Իրականում ես կարծում եմ, որ կարեւոր չէ, թէ ինչպէս է ծագել այս [իմա՝ ղարաբաղեան] հակամարտութիւնը: Կարեւորն այն մարդկային կեանքերն են, երիտասարդ մարդկային կեանքերը, որոնցով վճարւում է այդ կոնֆլիկտի դիմաց»(1):

Վերյիշելով 2016-ի քառօրեայ պատերազմը, ան կը նշէ. «Հաւատացէք՝ նայելով ադրբեջանական զինուորներին, նրանց հայեացքներին, ես արձանագրում էի, որ այդ երեխաները ոչնչով չեն տարբերւում մեր զինուորներից, նրանց աչքերի արտայայտութիւնը նոյնն էր՝ վախուորած եւ անհանգիստ»(2):

Վերջապէս, կ'աւելցնէ.

«Կարեւոր չէ, թէ պետութիւններից իւրաքանչիւրն ինչ ստացաւ այդ պատերազմից, ով զոհ մնաց, ով՝ դժգոհ: Կարեւորն այն է, որ երիտասարդ եւ լուսաւոր կեանքեր ոչնչացան, ընտանիքներ որբացան, եւ երկու երկրում էլ որդեկորոյս մայրերի նոր բանակներ ձեւաւորուեցին:

«Այժմ, յայտնուելով պետութեան ղեկավարի տիկնոջ դերում, ես չեմ կարող լռել եւ իմ ձայնը չբարձրացնել: Ես ուզում եմ ասել, որ ոչ մի քաղաքականութիւն, ոչ մի քաղաքական շահ չի կարող արդարացնել դեռ նոր-նոր կեանք մտնող երեխաների դաժան մահը, ծնողների ցաւն ու որբացած երեխաների կարօտը: Ես հասկանում եմ, որ կան շահեր, կան խնդիրներ, բայց ուզում եմ որպէս մայր եւ որպէս կին յորդորել հակամարտութեան բոլոր կողմերի քաղաքականութիւն որոշողներին՝ այդ շահերը սպասարկել՝ չրջանցելով ատոմատներն ու թնդանօթները:»(3)

Որքան իմ յիշողութիւնս կը ներէ, առաջին անգամն է որ Հայաստանի բարձր մակարդակի ներկայացուցիչ մը միջազգային ատեաններէ ադրպէյճանցի զինուորը կը նոյնացնէ հայ զինուորին հետ եւ զայն կը ներկայացնէ իբրեւ հակամարտութեան զոհ: Առաջին անգամն է որ հաւասար ղրութեամբ կը խօսուի երկու կողմերու մարդկային ողբերգութիւններուն մասին:

Յաջորդ օրը՝ Յուլիս 25-ին, կը սփռուի ռուսական *Էխօ Մոսկվի*, ռատիոկայանի հարցազրոյցը Նիկոլ Փաշինեանի հետ՝ զոր Երեւանի մէջ վարած էր Ալեքսէյ Վենետիքտով:

Նախ, Փաշինեան կը խօսի Ազրպէյճանի յարձակողականութեան մասին. «Ես ասել եմ, որ այժմ մեր տարածաշրջանում շատ լարուած իրավիճակ է: Ես նկատի ունէի Ադրբեջանի ագրեսիվ քաղաքականութիւնը: Եւ կայ պատերազմի մեծ հաւանականութիւն: Եւ ես ասել եմ, որ մենք պէտք է պատրաստ լինենք պատերազմին:»

Որմէ ետք կը բացատրէ, թէ ինչո՞ւ իր սեփական որդին ղրկեց բանակ Ղարաբաղի մէջ. «Դա խաղաղասիրական ժեստ է, որովհետեւ ես կարծում եմ՝ բոլորս ենք հասկանում, որ եթէ ես իմ որդուն ուղարկում եմ Ղարաբաղ, ես չեմ ցանկանում, որ այնտեղ պատերազմ սկսուի: Եւ Աստուած մի արասցէ, իմ որդին ու իմ հայրենակիցների որդիները եւ Ադրբեջանի զաւակները, շարքային ադրբեջանցիների որդիները զոհուեն: Դա ոչ տրամաբանական է, քանի որ, եթէ ես... Ինձ համար, իհարկէ, դա խնդիր է, ես չէի ուզի, որ դա տեղի ունենար: Ես ուրախ կը լինէի, եթէ Ադրբեջանի նախագահ Իլհամ Ալիեւն էլ իր որդուն ուղարկէր այնտեղ ծառայութեան: Որովհետեւ եթէ իր որդին էլ ծառայէր, ես դա կ'ընդունէի որպէս խաղաղասիրական քայլ: Մենք բոլորս կը համոզուէինք, որ Ալիեւն էլ է ուզում, որ իր որդին չզոհուի:»(4)

Դարձեալ իր որդին եւ հայ զինուորը կը նոյնանան ազրպէյճանցի զինուորին հետ:

Կարեւոր է յիշեցնել՝ որ նժդեհականութիւն քարոզող եւ Ղարաբաղը թիւ 1 պատում դարձուցած վերնախաւի որդիներէն ոչ մէկը իր բանակային պարտադիր ծառայութիւնը կատարած է ղարաբաղեան սահմանը (շրջան մը բաւական աղմուկ բարձրացաւ այս մասին), մինչդեռ ազգայնական գաղափարախօսութենէ զուրկ յեղափոխական վարչապետը իր որդին ուղղակի ղրկած է սահման:

Թէ՛ Փաշինեանի եւ թէ՛ տիկնոջ պարագաներուն, ղարաբաղեան հարցը կը դիտուի նեղ ազգային ըմբռնումներէն դուրս, որ բոլորովին թարմ մօտեցում մըն է Հայաստանի վերնախաւին համար: Յստակ հատում մը նախկին ազգային պատումին:

Այս լեզուական արտայայտչականութեան մէջ չի կրնար տեղաւորուիլ ՀՀԿ-ն եւ Սփիւռքի հիմնահոսանքին կարեւոր մասը, որ աւելի քան հարիւր տարի է վարժուած է բառալեզուական մեծաչռինդ ու մեծաղորդ գաղափարախօսութիւններու:

Եւ ահաւասիկ, Մարտ 1-ի դէպքերուն առնչութեամբ Ռոբերտ Քոչարեանի կալանաւորումի հարցով դատարանի առաջին նիստին օրը՝ 2018 Յուլիս 26-ին, *Երկիր մեդիա* հեռատեսիլի ընկերութիւնը երկար հարցազրոյց մը կը վարէ հակայեղափոխութեան թիւ 1 ներկայացուցիչ Ռոբերտ Քոչարեանի հետ, որ բարձր յարձակողականութեամբ կը վերարտադրէ վերացական-ազգայնապաշտական-հռետորաբանական-գաղափարախօսական լեզուն, այն միակ կռուանը՝ որուն կրնան կառչիլ հակայեղափոխական ուժերը: Այս լեզուն՝ թէեւ անտեսուած փաշինեանականներուն կողմէ, յետյեղափոխական Հայաստանի մէջ յաճախ կը հնչէր ՀՀԿ-ականներուն եւ անոնց աբբանեակներուն բերանով, Էդուարդ Շարմազանովը ըլլալով ցայտուն օրինակներէն մէկը:

Անչուշտ մէկ կողմ պիտի ձգենք հարցազրոյցին այն աչքառու սուտը՝ որ 2008-ին Սերժ Սարգսեան յաղթած էր նախագահական ընտրութիւններուն, ընտրութիւններ՝ որոնք ընթացան բացայայտ ընտրակաշառքներով եւ ղեղծարարութեամբ, ընտրութիւններ՝ ուր ահաբեկումի ենթարկուեցան բոլոր մերժողներն ու բողոքողները:(5): Սուտ մը՝ որուն վրայ կը հիմնուի յետագայ 45 վայրկեան տեւող հարցազրոյցը, որուն կ'աւելնայ Քոչարեանին ուղղակի հեգնանքը Թաւշեայ Յեղափոխութեան հանդէպ՝ ծաղրելով անոր համերաշխութեան նշանաբանը:

Քոչարեան ուժեղ խօսքերով կը պախարակէ այն մարդոց ու պաշտօնական մարմիններուն՝ որոնք 2008-ի ընտրութիւնները կեղծուած կը համարեն, վկայակոչելով՝. որ այս առումով սահմանադրական դատարանը հաստատած է ընտրութիւններուն վաւերականութիւնը, իսկ սահմանադրական դատարանին որոշումը վերջնական է: Անչուշտ, չի նշեր, որ Հայաստանի դատական կազմը երբեք անկախ չէ եղած եւ միշտ ծառայած է իշխանութիւններուն՝ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանէն սկսեալ: Եւ քանի որ Քոչարեանի կողմէ նշանակուած սահմանադրական դատարանի անդամներուն որոշումը պաշտօնապէս կասկածի տակ կ'առնուի այսօր, ուրեմն երկիրի օլիկարք-նախագահին համար այս մեղադրանքը «մի ռումբ է՝ դրած մեր պետականութեան տակ», «մի ռումբ է որ հաստատ պայթելու է:»

Ահաւասիկ հարցազրոյցի առաջին ազգայնական պատումը՝ պետութիւնը: Ազգայնականներուն ամենասովորական գաղափարախօսութիւնն է իրենց անձը եւ իրենց ամբողջ ագարակախումբը՝ ներառեալ իրենց նշանակած դատական մարմինները, նոյնացնել պետութեան եւ պետականութեան հետ: *Իրենք* են պետութիւնը: Իրենց անձին եւ իրենց չքախումբին դէմ մեղադրանքը *պետութեան* դէմ մեղադրանք է: Բայց բոլորը գիտեն, որ իրենք *չեն* պետութիւնը, պետութիւնը ամբողջ համակարգ մըն է, որուն ողնասիւնը ժողովուրդն է, հասարակութիւնը եւ անոր ուղղակի ձայնը: Իրենք պետութեան ծառայողներն ու պետական բարձրաստիճան պաշտօնեաներ են՝ որոնք պաշտօնապէս ամսական կը ստանան ժողովուրդին տուրքերէն:

Անցնինք առաջ: Արդէն յայտնի է, որ բանակը ներգրաւուած էր Մարտ 1-ի գործողութիւններուն՝ Քոչարեանի արտօնութեամբ(6): Քոչարեան կ'արդարանայ. «Եւ հաշուի առէք որ ամբողջ բանակի վերնախաւը մեղադրւում է, բանակն է մեղադրւում, պատերազմի մէջ գտնուող երկիր ենք, էս ի՞նչ ենք անում, այս կարգի բանակի պախարակումը ինչի՞ ա բերելու, պրծա՞ծ է, Ղարաբաղի հարցը լուծուա՞ծ է, սահմաններում հանգի՞ստ է, էլ անելիք չունե՞նք:»

Բանակ, պատերազմ եւ Ղարաբաղ, այն բառերն են որոնց միջոցով նժդեհականացուած էր ամբողջ հասարակութիւնը: Քոչարեան դարձեալ բանակին վերնախաւը կը նոյնացնէ բանակին հետ: Վերնախաւը մեղադրուելով՝ մեղադրուած կ'ըլլայ բանակը: Պետականութեան ուղղուած վերոնշեալ նոյն հռետորականութիւնը: Թէեւ քաջ յայտնի է, որ բանակի գրասենեակային հրամանատարները կը կազմեն անոր մէկ մասնիկը, իսկ բանակին ողնասիւնը պայմանագրային զինուորն է, միակ անձը՝ որ անձնապէս կը սպաննէ ու կը սպաննուի: Բանակին վերնախաւը տակաւին բանակ չի հանդիսանար, իսկ Մարտ 1-ի գործով հրամանատարներուն յարուցուած մեղադրանքները երբեք չեն ուղղուած բանակին դէմ՝ իբրեւ այդպիսին: Բանակի վերնախաւը եթէ սխալ գործած է, պէտք է ենթարկուի արդար ու բաց դատավարութեան:

Յետոյ կու գայ պատերազմի եւ Ղարաբաղի հարցերով հանրութիւնը լռեցնելու Քոչարեան-Սարգսեանի սովորապաշտ յարձակողականութիւնը: Վերնախաւը թո՛ղ հարստանայ, թո՛ղ գողնայ, թո՛ղ հասարակութեան լայն զանգուածները ապրին աղքատ ու կարօտեալ. հոգ չէ, պատերազմական երկիր ենք,

☞ 6

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, 14 Սեպտեմբեր 2018-ին
ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՓՈՐԹ ՍԱՅԻՏ
Նախաձեռնութեամբ՝
ԳԱՀԻՐԷԻ Ե.Գ.Մ.
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ
Կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չխաչաձեւել
ԴԻՒԱՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒՄԻՆ ՅԱՏՈՒՄԸ

5

Ղարաբաղի հարց ունինք: Ոչ ոք իրաւունք ունի հարցնելու՝ որ եթէ Ղարաբաղի հարց ունինք, ինչո՞ւ Քոչարեան ինքզինքին թոյլատրած է դառնալ գերհարուստ օլիկարք մը: Մէկ բան է Ղարաբաղի հարցը՝ որ իրական է, ուրիշ բան է անոր չահագործումը լռեցնելու համար ժողովրդավարական ձայները:

Իսկ ո՞վ ըսաւ որ Հայաստանը բացառապէս պատերազմական երկիր է: Հայաստանը, իր այսօրուայ դրութեամբ, նախ եւ առաջ *մշակութային* երկիր է, մշակութապէս ստեղծագործ հասարակութեան զանազան շերտերով:

Երկիր մեդիայի միջոցով կը խօսէր Հայաստանի ժամանակաւորապէս քնացած օլիկարքութեան ձայնը՝ որ կեղծ ազգայնական լեզուէն անդին ոչինչ կը ճանչնայ եւ անկարող է ինքնարտայայտուիլ անկէ անդին: Բայց լեզու մը՝ որ իր հեչտալուր գգայնականութեան շնորհիւ ունի իր զանգուածային հետեւորդները, ներառեալ Սփիւռքի ամբոխականացուած, բայց հանգստաւէտ կերպով Սփիւռքէն օգտուող հատուած մը:

Քոչարեանի հարցազրոյցը անհաճոյ բեկում մըն էր փաշինեանական ուղեգիծէն:

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. «Հայաստանի վարչապետի տիկինը Մոսկուայում ազդարարել է Կանայք Յանուն Խաղաղութեան արշաւի մեկնարկը», *Ազատութեան ռադիոկայան*, 25 Յուլիս 2018, https://www.azatutyun.am/a/29390471.html:

2. Անդ:

3. Անդ:

4. «ՀՀ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի հարցազրոյցը *Էխօ Մոսկվի* ռադիոկայանի գլխաւոր խմբագիր, լրագրող Ալեքսէյ Վենեդիկտովի հետ», *ԳԱԼԱ*, 26 Յուլիս 2018, http://galatv.am/hy/news/242399/:

5. Տե՛ս՝ *2008 Մարտ 1-ը ըստ* Lragir.am-*ի*, A1+-*ի եւ Հետքի (10-ամեակին առիթով)*, *Ջահակիր*, Յաւելուած ԺԵ., 2018:

6. Տե՛ս *Ջահակիր*ի անցեալ թիւի «Խմբագրական»-ը:

ԱՄՈՒԼՍԱՐ, ՄԱՐՏ 1, ԱՐՑԱԽ

1

Կարեւոր է չեշտել՝ որ դատական այս որոշումը արձակած դատաւոր Ալեքսանդր Ազարեան, Քոչարեանի պաշտօնավարումի տարիներուն՝ 1998-1999-ին եւ 2001-2006-ին, աշխատած է իր աշխատակազմին մէջ իբրեւ արդարադատութեան խորհուրդի քարտուղարութեան գլխաւոր մասնագէտ: Ազարեանի իրական դիմագիծը արտայայտող բացայայտում մը կը կատարէ *Առաջին լրատուականը*, երբ Օգոստոս 20 թուակիր յօդուածով մը կը փաստէ, թէ Ազարեան 2006-ին պաշտպանած է թեկնածուական թէզը՝ *Իրաւական կարգաւորումը, նրա կառուցակարգը, նպատակը եւ զարգացման հեռանկարները*, որուն մէկ կարեւոր հատուածը ընդօրինակութիւնն է Վազգէն Ռչտունիի մէկ տարի առաջ պաշտպանած թէզին:

Նախապէս վստահ ըլլալով իր ժամանակաւոր «յաղթանակ»-ին, Քոչարեան Օգոստոս 14-ի առաւօտեան Էրեբունի Պլազայի մէջ որոշած էր տալ մամուլի ասուլիս: Ֆէյսպուքցիները չեն լռեր: Կը բանան Ֆէյսպուքի խումբ մը՝ ուր 600 հոգի պատրաստակամութիւն կը յայտնէ մասնակցելու Քոչարեանի դէմ ցոյցի: Գործողութիւնը կը կրէ Պրիվէտ Ռոք անուանումը: Եւ իրօք, ասուլիսի կայացումէն առաջ, Պրիվէտ Ռոք աքթիւիսթները «մարդասպան» գոչելով կը յաջողին մտնել Էրեբունի Պլազա եւ կը տապալեն ասուլիսը: Ասուլիսը տեղի չունենար: Ապա կը շարժին դէպի Գլխաւոր Դատախազութեան շէնքը: Իրենց մօտ կ'իջնէ Գլխաւոր Դատախազութեան յատկապէս կարեւոր գործերով քննութեան նկատմամբ հսկողութեան վարչութեան պետ Վահագն Մուրադեան, որ կը նչէ թէ Վերաքննիչ Դատարանի որոշումը դեռ չեն ստացած: Կ'աւելցնէ՝ որ երբ ստանան, պիտի քննարկեն զայն եւ որոշումին համահունչ քողոք ներկայացնեն:

Քոչարեանի գրասենեակը անմիջապէս կը մեղադրէ կառավարութիւնը ասուլիսը տապալելու համար, յայտարարելով որ Փաշինեան կը վախնայ լսել Քոչարեանին խօսքը:

Օգոստոս 14-ին Քոչարեանի գրասենեակը կը տարածէ յայտարարութիւն մը, ուր ասուլիսը տապալած աքթիւիսթներուն կ'անուանէ «Նիկոլ Փաշինեանի մտերիմներ ու զինակիցներ»: Նոյն յայտարարութեան մէջ կը նչէ. «Հարկ ենք համարում չեշտել, որ տեղի ունեցածն, ըստ էութեան, իշխանութեան կողմից արուած ճարահատեալ ու կոպիտ մի փորձ էր խոչընդոտելու քաղաքական ընդդիմախօսների ազատ արտայայտուելու եւ հանրութեան հետ լրատուամիջոցների օգնութեամբ չփուելու հնարաւորութիւնը: Սա ոչ այլ ինչ է, քան այլախոհութեան բիրտ ճնշում կամ՝ ինչպէս վերջերս ասել էր յայտնի քաղաքական գործիչներից մէկը՝ մաքի տեռոր:»

Ընտրական «տեռոր»-ով իշխանութիւնը խլած, Հոկտեմբեր 27-ի չբացայայտուած «տեռոր»-ին շնորհիւ իր դիրքերը վերջնականապէս ամրապնդած (Հոկտեմբեր 27-ին զոհուած Վազգէն Սարգսեան՝ զուտ իշխանական-տիրակալական նկրտումներով, լուրջ խոչընդոտ մը պիտի ըլլար Քոչարեանի յետագայ գործունէութեան համար), քաղաքական ընդդիմութիւնը «տեռոր»-ի ենթարկուած (Քոչարեանի ժամանակ իրական ընդդիմութիւն չկար), բանակի «տեռոր»-ով Մարտ 1-ը կազմակերպած երկրորդ նախագահը կը խօսի «տեռոր»-ի մասին:

Բայց այս յայտարարութեան կորիզը «քաղաքական ընդդիմախօս» արտայայտութիւնն է, որ յստակօրէն կը վերաբերի Քոչարեանին: Այս է վտանգաւորը: Նպատակ կայ քրէա-օլիկարքութեան ներկայացուցիչը դարձնել հակայեղափոխական թիւ 1 գործիչը՝ քաղաքական ընդդիմութեան կեղծ յայտարարին տակ:

Միանչանակօրէն Հայաստանի մէջ հակայեղափոխութիւնը սկսած է՝ գլխաւորութեամբ Ռոբերտ Քոչարեանին:

Տապալուելով ասուլիսը, Օգոստոս 16-ին *Երկիր մեդիա* պատրաստ կը սպասէր երկրորդ հարցազրոյցով մը դարձեալ հիւրընկալելու Քոչարեանը, որպէսզի վերջինս պաշտօնապէս յայտարարէր իր վերադարձը դէպի քաղաքականութիւն: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ երկիրը արտաքին վտանգի տակ է, նոր կառավարութիւնը կառավարելու փորձ չունի իսկ ինք խորապէս մտահոգուած է հայրենիքի ապագայով: Քրէա-օլիկարքութեան գլուխը՝ կառավարելու փորձ ունի, Հայաստանի անկախութենէն ի վեր պետութեան գլուխ յայտնուած առաջին մաքուր վարչապետ-առաջնորդը՝ չունի: Քոչարեան այս բոլորը յիշեց՝ երբ դարձաւ մեղադրեալ: Նախքան մեղադրուիլը, քաղաքական դաշտ վերադառնալու ոչ մէկ միտում ունէր:

Քոչարեան կ'ըսէ նաեւ, որ եթէ ինք բանտարկուի, ուրեմն կը դառնայ քաղբանտարկեալ:

Դարձեալ կը խօսի բանակին մասին, չեշտելով՝ որ իր դէմ հասցէագրուած մեղադրանքը կը վարկաբեկէ բանակը: *Lragir.am*-ի քաղաքական մեկնաբան Յակոբ Բադալեան Օգոստոս 17-ի յօդուածին մէջ կը գրէ. «Դա վտանգաւոր խաղ է եւ փաստացի հաւասարազօր է բանակը սեփական քաղաքական նպատակների շրջանակ ներքաշելուն: Նոր իշխանութիւնը ոչ միայն չի վարկաբեկել բանակը, այլ կատարել է մի շարք քայլեր, արել մի շարք յայտարարութիւններ, դրանցով վերահաստատելով, որ բանակը Հայաստանի Հանրապետութեան պետական կառավարման համակարգի ամենակայացած կառոյցն է եւ Հայաստանի ազգային անվտանգութեան գլխաւոր երաշխաւորը:»

Օգոստոս 22-ին, Քոչարեանի կալանքէն ազատ արձակելու Վերաքննիչ Դատարանի որոշումին դէմ Գլխաւոր Դատախազութեան ներկայացուցած բողոքը մուտք կը գործէ Վճռաբեկ Դատարան:

Պարզ յիչեցում մը: Երբ 2004 Ապրիլ 13-ին Քոչարեան բիրտ ուժի կիրարկումով վերջ կու տար ընդդիմադիրներու խաղաղ ցոյցին նախագահական նստավայրին առջեւ, Սիլվա Կապուտիկեան նախագահին կը վերադարձնէր Սուրբ Մեսրոպ Մաչտոց չքանչանը եւ կը գրէր *Ապստամբութիւն* բանաստեղծութիւնը, որ կը սկսէր այսպէս.

«Ես չեմ ապրում արդէն ու ես չեմ էլ մեռնում,
Եւ իմ չմեռնելը տեւելու է երկար,
Ո՛ւր էլ լինեմ՝ տանը, դրսում, հեռաստանում,
Ես ձեր դատաստանին պէտք է լինեմ ներկայ:»

ԱՐՑԱԽԻ ՆԵՐԳՐԱՒՈՒՄԸ ՀԱԿԱՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Յուլիս 27-ին ՀՀԿ-ն կը յայտարարէ իր մտահոգութիւնը, որ կը հետապնդուին Արցախի հարցին առնչութեամբ հաստատակամ դիրքորոշում ունեցող անձեր, ինչպէս Ռոբերտ Քոչարեան:

Յուլիս 28-ին, Արցախի Հայրենիք խմբակցութեան պատգամաւոր Ռուդիկ Հիւսնունց, Ժողովրդավարութիւն խմբակցութեան ղեկավար Վարդգէս Բաղրեան եւ Արցախ Հայրենակցական Միութիւնը հրապարակաւ կը քննադատեն Քոչարեանի կալանաւորումը, չեշտելով անոր հանգամանքը իբրեւ Արցախի առաջին նախագահ:

Արցախի Ազգային Ժողովի խումբ մը պատգամաւորներ Օգոստոս 7-ին միջնորդութիւն-խնդրագիր կը ներկայացնեն Հայաստանի գլխաւոր դատախազին՝ Քոչարեանի նկատմամբ խափանումի միջոց կիրառած կալանաւորումը փոխելու համար:

Օգոստոս 11-ին հայկական մամուլին մէջ լուր կը տարածուի՝ որ Սերժ Սարգսեան Արցախի մէջ հանդիպած է Բակօ Սահակեանին եւ քննարկած Քոչարեանի կալանաւորումին հետ կապուած հարցեր:

Այսպէս, մէկ կողմէն՝ գործածելով զգացականհայրենապաշտական պատում մը, հակայեղափոխականները Քոչարեանը կը նոյնացնեն Արցախի հետ, միւս կողմէն՝ Արցախի հինէն ժառանգ մնացած վերնախաւը կը փորձէ քայլեր ձեռնարկել իր գործողութիւնները կատարելու մեկնելով այդ հողատարածութենէն:

Գիտենք, որ Հայաստանի Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը քիչ մը յապաղումով իր ազդեցութիւնն ունեցաւ Արցախի հասարակութեան ներքին շերտերուն վրայ, որոնք սկսան տեսնել իրենց իշխանութիւններուն չահագործումները: Արցախի հասարակութիւնը փոխուած է, ուրիչ հարց՝ թէ որքան պիտի յաջողի դիմադրել չահագործող վերնախաւը: Օգոստոս 17-ին աւելի քան հազար արցախցիներ կը մեկնին Երեւան եւ կը մասնակցին Փաշինեանի հանրահաւաքին, նախաձեռնութեամբ Յանուն Արցախի երիտասարդական, հասարակական կազմակերպութեան եւ Ազատ Հայրենիք կուսակցութեան երիտասարդական թեւին; որ կարեւոր նչան մըն է հասարակութեան ներքին չարժունակութեան:

Օգոստոս 21-ին, *Սիվիլնէթ*ի հետ ունեցած հարցազրոյցին, Արցախի Ազգային Ժողովի պատգամաւոր, Ազգային Վերածնունդ կուսակցութեան ղեկավար Հայկ Խանումեան կը նչէ՝ որ այսօր կայ Բակօ Սահակեանի չուրջ համախմբուած ուժային նեղ շրջանակ մը, որ ամէն գնով պիտի պաշտպանէ իր թալանչական գործարքները՝ հակահարուածելով Փաշինեանին եւ նոր համակարգին:

Հակայեղափոխականները փորձ կը կատարեն իրենց հակահարուածին համար չահագործել Արցախը:

Ա.

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202)24530327, Fax: (202)24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948՝

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1823 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2018 ՀԱՏԸ ՉՈՐՍ 75 Ե. ՂՐՇ.

عدد رقم ١٨٢٣ الخميس ٦ سبتمبر ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԱՄՈՒԼՍԱՐ ԵՒ ՄԱՐՏ 1

Ինչո՞ւ ամէն անգամ Ամուլսար եւ Մարտ 1:

Ամուլսարը խորհրդանշանն է Հայաստանի տնտեսութեան՝ որուն աւելի քան 50 տոկոսը հիմնուած է հանքարդիւնաբերութեան վրայ: Հանքարդիւնաբերողները անդրազգային ընկերութիւններ են՝ որոնք պաշտպանուած էին նախորդ օլիկարքական իշխանութիւններուն կողմէ, կը շարունակեն թալանել Հայաստանի ընդերքը, անօրինական գործողութիւններով կը փճացնեն Հայաստանի բացառիկ բնութիւնը, օրէնքի ուժով տեղաբնակները կը զրկեն հողագործական պարարտ հողէն՝ գանոնք դարձնելով յաւերժ բանուորներ, եւ ամբողջ ընդերքային հարստութիւնը կը փոխադրեն իրենց երկիրները: Հանքարդիւնաբերութեան դէմ պայքարը, ըստ էութեան, ուղղուած է անդրազգային ընկերութիւններուն դէմ, որոնք իրենց կարգավիճակները շատոնց դասաւորած են թէ՛ տեղական եւ թէ միջազգային օրինական դաշտին վրայ, հոգ չէ թէ ինչ անդարմանելի վնասներ կը հասցնեն երկրին եւ ժողովուրդին: Ամուլսարի ոսկիի հանքը տակաւին չէ օգտագործուած եւ կը գտնուի շինարարական փուլին մէջ: Այս է պատճառը, որ աքթիւիսթներուն ուշադրութիւնը սեւեռուած է այնտեղ:

Չմոռնանք նաեւ, որ Ամուլսարի հարցով իր անձնական-օլիկարքական շահերը ունի նաեւ նախագահ Արմէն Սարգսեան, ինչպէս *Ջահակիր* քանիցս փորձած է ցուցադրել:

Գալով Մարտ 1-ին, անիկա տասը տարի շարունակ ճնշուած էր նախորդ իշխանութեան կողմէ: Տասը տարի Հայաստանի հասարակութեան ներքին շերտերը ապրած էին Մարտ 1-ի յիշողութեամբ ու հետեւանքներով, տասը տարի Սփիւռքը պարտադրաբար մոռացութեան մատնած էր Մարտ 1-ը՝ բացի կարճ լուրերու ձեւական յիշատակութենէ: Կայ Մարտ 1, կան 10 զոհեր, կան հարիւրաւոր վիրաւորեալներ եւ քաղբանտարկեալներ, կայ 0038 հրաման՝ ներգաւելու համար բանակը: Եւ այս բոլորին գլուխը կանգնած է մէկ ու միակ անձ մը, որ տակաւին կը ներկայանայ իբրեւ Հայաստանի օլիկարքական խումբի առաջնորդ եւ Թաւշեայ Յեղափոխութենէն ետք կը փորձէ հանդէս գալ իբրեւ հակայեղափոխականներու պարագլուխ: Մարտ 1-ի օրինական հանգուցալուծումը կը հանդիսանայ ներկայ իշխանութեան ամենադժուար ու ամենակարեւոր փորձաքարերէն մէկը:

ԱՄՈՒԼՍԱՐ

Արդէն 67 օր է որ աքթիւիսթները փակած են Ամուլսար տանող ճանապարհները, որուն շնորհիւ դադրած է աղէտաբեր հանքին շինարարութիւնը:

Օգոստոս 26-ին կը կայանայ աքթիւիսթներուն մոթօերթը՝ յայտնելու համար իրենց համերաշխութիւնը հանքի շահագործումին դէմ պայքարողներուն: Ան առաւօտեան կը շարժի Հանրապետութեան Հրապարակէն եւ կը հասնի մինչեւ Ջերմուկ ու Ամուլսար:

Օգոստոս 24-ին Անկելա Մերքել կ'այցելէ Երեւան: Նախագահ Արմէն Սարգսեանի աշխատավայրին մօտ քանի մը աքթիւիսթներ Մերքելը կը դիմաւորեն պաստառով՝ «Գերմանիան չահոյթ է ստանում մեր մետաղական հանքերից: Մենք աղքատանում ենք, մահանում քաղցկեղից»: Ցուցարարները կը բացայայտեն, որ Քաջարանի մէջ գործող Զանգեզուրի Պղնձամոլիբդենային Կոմբինատի (ԶՊՄԿ) բաժնետոմսերուն մէկ մասը կը պատկանի գերմանական ՔՐՈՆԻՄԷՏ ընկերութեան: «Սա միայն գերմանական բաժնետոմս ունեցող ԶՊՄԿ-ի մասին չէ խօսքը, որից անմիջապէս, որպէս բաժնետէր, շահոյթ է ստանում Գերմանիան: Գերմանիան շահոյթ է ստանում նաեւ Հայաստանում շահագործուող այլ մետաղական հանքերից. խտանիւթը կամ հանքանիւթն ապրանքային շղթայով ուղարկւում է Գերմանիա, որտեղ մշակւում է», - *epress.am*-ին կը հաղորդէ բնապահպան, ցոյցի մասնակցող Աննա Շահնազարեան:

Ան կը նշէ նաեւ, որ Հայաստանի մետաղական հանքերու շահագործումը ամբողջութեամբ «թաթախուած է» փտածութեան մէջ, եւ Գերմանիայի կառավարութիւնը անձամբ մեղսակից է Զանգեզուրի հանքավայրի 2003 թուականի «ապօրինի, անհասկանալի եւ անհաւասարաչափ» մասնաւորեցումին:

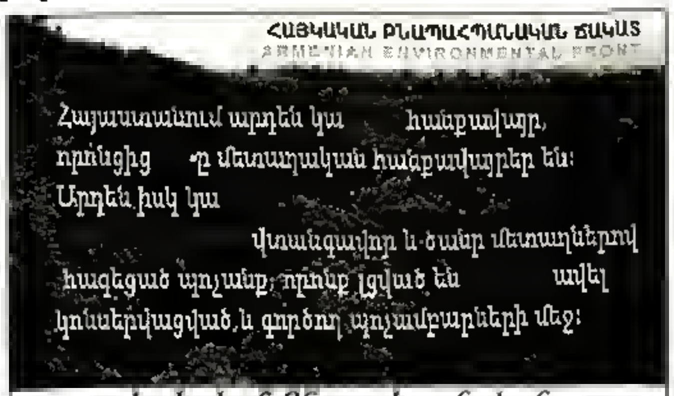

Հայկական Բնապահպանական Ճակատի ազդը

Վերջապէս, պետական առումով կը կատարուի նշանակալի յառաջդիմութիւն Ամուլսարի հանքին առնչութեամբ:

Հայաստանի Բնապահպանութեան եւ Ընդերքի Տեսչական Մարմինը կը հրապարակէ 2018 Օգոստոս 24 թուակիր տեղեկագիրը՝ *Ակտ 30 Լիդիան Արմենիա Փակ Բաժնետիրական Ընկերութիւնում իրականացուած ստուգման*: Անիկա կը բովանդակէ Յուլիս 6 – Օգոստոս 2-ի ստուգումներուն արդիւնքները: Ստուգումները կատարուած են փաստաթուղթերու եւ ընկերութեան ներկայացուցած հաշուետուութիւններու հիման վրայ, նկատի առնելով բնապահպանումի եւ ընդերքի օգտագործումի համապատասխանութիւնը Հայաստանի օրէնքներուն:

Տեղեկագիրը մանրամասն կը բացայայտէ Lydian-ի կողմէ բնական աղբիւրներու ապօրինի օգտագործումը: Lydian խախտած է նաեւ՝ Հայաստանի «Ընդերքի մասին» օրէնսգիրքի, Հողային օրէնսգիրքի, «Շրջակայ միջավայրի վրայ ազդեցութեան գնահատման եւ փորձաքննութեան մասին» օրէնքի, «Մթնոլորտային օդի պահպանութեան մասին» օրէնքի, «Թափօնների մասին» օրէնքի, «Բուսական աշխարհի մասին» օրէնքի, «Կենդանական աշխարհի մասին» օրէնքի, «Լիցենզաւորման մասին» օրէնքի եւ հարկային օրէնսգիրքի զանազան կէտերը:

Տեսչական Մարմինը կը յանձնարարէ դադրեցնել Ամուլսարի օգտագործումը մինչեւ նոր փորձաքննութիւն:

Աքթիւիսթները իրենց կողմէ փտածութեան նոր տեղեկութիւն կը տարածեն: Կը բացայայտեն Գնդեվազի գիւղապետ Հայրապետ Մկրտչեանի սերտ փտածութեան կապերը Lydian Armenia-ի տնօրէն Հայկ Ալոյեանի հետ, որուն շնորհիւ Lydian-ին ծախած հողերուն դիմաց Մկրտչեան տուներ գնած է Երեւանի մէջ:

Օգոստոս 30-ին, Հայաստանի Բնապահպանութեան եւ Ընդերքի Տեսչական Մարմինի ↳ 3

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ԱՇԽԱՏՈՒՄ Է ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԻՆՔՆԱԼՈՒԾԱՐՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄԻ ՎՐԱՅ

Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանն անդրադարձել է հարցին, թէ ինչպէս է կազմակերպուելու խորհրդարանի ազատ արձակման գործընթացը արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւնների կազմակերպման համար: Ֆէյսբուքի ուղիղ եթերի ընթացքում, պատասխանելով օգտատէրերից մէկի հարցին, Հայաստանի վարչապետն ընդգծեց, որ գործող Սահմանադրութեամբ մեխանիզմն այն է, որ վարչապետը պէտք է հրաժարական տայ, դրանից յետոյ խորհրդարանը երկու շաբաթուայ ընթացքում երկու անգամ չընտրի նոր վարչապետ, որից յետոյ Ազգային Ժողովը իրաւունքի ուժով պէտք է արձակուի:

«Եւ, ըստ էութեան, կառավարութեան ծրագրով, որն ընդունուել է խորհրդարանի կողմից, այս քաղաքական պայմանաւորուածութիւնը յստակ արձանագրուել է խորհրդարանի, կառավարութեան եւ ժողովրդի կողմից: Սակայն հետեւելով Հայաստանի քաղաքացիների տրամադրութիւններին՝ նրանք ուզում են, որ լինի որոշակի երաշխիքներ, որ իրենք վարչապետի ենթադրուող հրաժարականից յետոյ նորից ստիպուած չեն լինելու յեղափոխութիւն անել: Բնականաբար, ես կարծում եմ, որ անհրաժեշտութեան դէպքում Հայաստանի քաղաքացիները կ'անեն այդ յեղափոխութիւնը, բայց, նաեւ մարդկանց այս ուղերձը ընկալելով, կարծում եմ, որ մենք պէտք է ունենանք երաշխիքներ, որ հակաժողովրդական գործընթացներ ձեռնարկելու փորձեր չեն արուելու», - *Արմենպրէսի* փոխանցմամբ նշեց Փաշինեանը:

Նա յաւելեց, որ դրա համար կայ երկու տարբերակ. «Առաջին տարբերակն այն է, որի մասին ես խօսել եմ: Պէտք է իրականացուեն սահմանադրական փոփոխութիւններ, որտեղ խորհրդարանի արձակումը կարող է տեղի ունենալ նաեւ առանց վարչապետի հրաժարականի: Այսինքն, խորհրդարանը ինքն ընդունի ինքնալուծարման մասին որոշում, իհարկէ, եթէ, այսպէս ասած, կայուն մեծամասնութիւն գոյութիւն չունի կամ այլ պայմաններում: Սա տարբերակներից մէկն է եւ ամենաերաշխաւորուած տարբերակներից մէկն է: Կարող է լինել նաեւ այլ տարբերակ, որ խորհրդարանական ուժերը ուղղակի այդ մասին ստորագրեն համաձայնագիր, բայց քանի որ մենք գիտենք, որ այդ ↳ 3

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԼՈՒԾԵԼ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿՆԵՐ ԿՈՒՏԱԿՈՒԱԾ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ. ՄԱԿՈՒՆՑ ԳԷՈՐԳ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆ

«Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը ստեղծելու, մրարելու, շարունակելու եւ սիրով լցնելու մասին էր», - Օգոստոսի 27-ին իր պաշտօնավարման 100 օրն ամփոփող մամուլի ասուլիսին յայտարարեց մշակոյթի նախարար Լիլիթ Մակունցը:

Իր ղեկավարած ոլորտում յեղափոխութեան հասնելու համար նախարարը մի խնդիր է ցանկանում լուծել՝ առաջին հերթին տասնեակ տարիներ կուտակուած խնդիրների լուծումն է:

Խօսելով հանրապետական նշանակութեան արձանների տեղափոխման մասին՝ Մակունցն ասաց, որ նման արձանները չեն կարող տեղաշարժուել առանց լայն շերտերի հետ քննարկման, ի վերջոյ առանց կառավարութեան որոշման:

Լրագրողները հարց ուղղեցին նաեւ մշակութային մենաշնորհի մասին: Ըստ նախարարի՝ մենաշնորհն ամէնուրեք է, այդ թւում՝ մշակոյթի ոլորտում:

Լիլիթ Մակունցը խօսեց նաեւ կոչումների շնորհման գործընթացի մասին՝ արձանագրելով, որ տարիների ընթացքում կոչումների ինստիտուտն արժեզրկուել է. «Նոր քաղաքականութիւն, իհարկէ, պէտք է մշակուի եւ իրականացուի ընդհանուր կառավարութեան կողմից, որովհետեւ դա վերաբերում է բոլոր ոլորտներին: Մենք վերջնական քաղաքականութիւն չունենք, ամէն դէպքում խստօրէն պէտք է հետեւենք բոլոր ընթացակարգերին, որոնց հիման վրայ տրամադրւում են կոչումները»:

Նախարարն ասում է, որ ոչ միայն առանձին մշակութային միաւորներն ու պետական մարմինները կարող են հանդէս գալ առաջարկներով, այլեւ իւրաքանչիւր անձ կարող է դիմել կոչման արժանանալու՝ ներկայացնելով փաստաթղթեր: ↳ 2

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՀԱՅ ՏՂԱՄԱՐԴ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ

Յ. ԱՒԱԳԵԱՆ

3. ՍԵԴԻ ԳՕՉՈՒՆԵԱՆ

Եգիպտահայ թատերական մշակոյթի կարեւոր դէմքերէն էր Սեդի Գօչունեան՝ իբրեւ դերասան եւ թատերական կազմակերպիչ:

Պէնք ալ-պալատ, աջին՝ Սեդի Գօչունեան

1981-ին Աւետիս Եափուճեան կը գրէր. «1954 թ. Սեդի Գօչունեան հանդէս կուգայ եգիպտական *Կիները ստել չեն գիտեր բնաւ, Ճար մը գտէք ինծի ով մարդիկ* եւ *Երկրին աղջիկը*, եւ ամերիկեան *Տասը պատուիրանները* ժապաւէններուն մէջ: 1969 թ. հանդէս կուգայ *Անապատի տիրակալ Անդար* եգիպտական ժապաւէնին մէջ:»(1)

Վստահաբար, այս տեղեկութիւնները Եափուճեանին տրամադրած է դերասանը: Ուրեմն, եգիպտական չորս ֆիլմերն են.

1. *Ալ-Սեթթաթ մա եա՛րաֆուշ եէգտեպու* (Կիները ստել չեն գիտեր), բեմադրիչ՝ Մոհամմատ 'Ապտէլ Կաուատ, դերասաններ՝ Շատիա, Իսմա'իլ Եասին, Շոքրի Սարհան եւ ուրիշներ, առաջին ցուցադրութիւն՝ 11 Հոկտեմբեր 1954:

2. *Պէնթ ալ-պալատ* (Երկրին աղջիկը), բեմադրիչ՝ Հասան Ալ-Սէյֆի, դերակատարները՝ Իսմա'իլ Եասին, Նակաթ Ալ-Սաղիրա, Սթեֆան Ռոսթի եւ ուրիշներ, առաջին ցուցադրութիւն՝ 15 Նոյեմբեր 1954:

3. *Տալլունի եա նաս* (Ճար մը գտէք ինծի ով մարդիկ), բեմադրիչ՝ Ալ-Սայէտ Զիատա, դերակատարներ՝ Տորրէյա Ահմատ, Շոքրի Սարհան, Մահմուտ Ալ-Մըլէկի եւ ուրիշներ, առաջին ցուցադրութիւն՝ 15 Նոյեմբեր 1954:

4. *'Անթար փարէս ալ-սահարա'* (Անապատի ասպետ 'Անթար), բեմադրիչ՝ Մոհամմատ Սալման, դերակատարներ՝ Սամիրա Թաուֆիք, Սամիր Սա'իտ, Նակահ Հաֆիզ եւ ուրիշներ, առաջին ցուցադրութիւն՝ 1974: Եափուճեան թուականը կը նշէ 1969, որ սխալմունք մը ըլլալու է:

Ամերիկեան ֆիլմն է՝ *The Ten Commandments* (1956), որ նկարահանուած է Եգիպտոսի մէջ:

Ոչ մէկուն տիտղոսաթերթը կը կրէ իր անունը: Ան ելոյթ ունեցած է փոքրագոյն դերերով:

4. ՅԱԿՈԲ

Բուն անունով՝ Յակոբ Աւետիսեան: Էպլէպայի քրոջ որդին:

Փոքրիկն Յակոբ *Ուալատ ուա պենք ուալ-շայթան* ֆիլմին մէջ, աջին՝ Հասան Եուսէֆ

Վեց տարեկանին մասնակցած է եգիպտական հետեւեալ ֆիլմին մէջ.

Ուալատ ուա պենթ ուալ-շայթան (Տղայ մը, աղջիկ մը եւ սատանան), բեմադրիչ՝ Հասան Եուսէֆ, դերակատարներ՝ Հասան Եուսէֆ, Նակլա' Ֆաթհի եւ ուրիշներ, առաջին ցուցադրութիւն՝ 27 Դեկտեմբեր 1971, Սինեմա Տիանա, Գահիրէ:

Ելոյթ կ'ունենայ մէկ կարճ տեսարանի մը մէջ, իբրեւ Գերմանիա հաստատուած եգիպտացի յաջող ընտանիքի մը զաւակը:

5. ՎԱՐԴ ՎԱՀՐԱՄ

Բուն անունով՝ Վարդերես Յարութիւնեան (մահացած՝ Յունիս 2014, Աղեքսանդրիա):

Խաղացած է եգիպտական մէկ ֆիլմի մէջ.

Խորագիր՝ *Իսքէնտէրեյա... լէհ* (Աղեքսանդրիա՝ ինչո՞ւ):

Իսքէնտէրեյա... լէհ, մէջտեղի շարք, ձախէն երրորդը՝ Վարդ Վահրամ Յարութիւնեան

Արտադրիչ՝ Misr International Films (Եուսէֆ Շահինի ընկերութիւն):

Բեմադրիչ՝ Եուսէֆ Շահին:

Հեղինակներ՝ Եուսէֆ Շահին (սենարիօ), Մոհսէն Զայէտ (սենարիօ):

Դերակատարներ՝

Գլխաւոր դերակատարները՝ Նակլա' Ֆաթհի, Ֆարիտ Շաուքի, 'Էզզաթ Ալ-'Ալայլի:

Հիւրերը՝ Եուսէֆ Ուահպի, Եահիա Շահին, Լայլա Ֆաուզի:

Ընտանիքը՝ Մոհսենա Թաուֆիք, Մահմուտ Ալ-Մըլէկի, 'Օքայլա Ռաթէպ, Զէյնապ Սետքի:

Քաջորդիները՝ Սէյֆ էլ-Տին, Ահմատ Զաքի, Ահմատ 'Ապտէլ Ուարէս, 'Ապտէլ 'Ազիզ Մախիուն:

Հանդիպումը՝ Ճերրի Սանտքուիսթ, Ահմատ Մեհրէզ:

Աղեքսանդրիացիները՝ 'Ապտէլ Ուարէս 'Օսր, Հասան Հուսէյն, 'Այտա Քամէլ, Ուսամա 'Ապպաս, Զուզու Համտի Ալ-Հաքիմ, 'Ապտէլ Սալամ Մոհամմատ:

Ուրիշներ եւս՝ Նա'իմա Ալ-Սաղիր, Մոհամմէտ Շաուքի, Ահմատ Պետէյր, Սամիհա Մոհամմատ, Ապու Հաչիչ, Կամիլ Ալ-Թարապուլսի:

Նաեւ՝ 'Ալի 'Էզզէլտին, Ճոն Ռոտընպըրկ, 'Ալի Կոհար, Ռոզմարի Սապէթ:

Երիտասարդները՝ Լայլա Համատա, 'Ապտալլա Մահմուտ, Ահմատ Սալամա, Մակտի Սէյֆ, Պահիը Պատր, Վարդ Վահրամ, Ամիրա Շերիֆ, Իման Ալ-Կեմայէլ:

Եահիայի դերով՝ Մոհսէն Մոհիէտտին:

Առաջին ցուցադրութիւն՝ 23 Օգոստոս 1979:

Վիոլա Շաֆիք կու տայ ֆիլմին իմաստային համառօտագրութիւնը, չեշտադրելով բեմադրիչին ձգտումը՝ մարդկային տեսակներն ու ազգութիւնները դիտելու փոխներթափանցումի ընդմէջէն, Աղեքսանդրիա քաղաքի աշխարհաքաղաքացի (cosmopolite) իմաստի շրջանակին ներքոյ.

«*Աղեքսանդրիա՝ ինչո՞ւ*ին գլխաւոր տիպարը՝ Եահիա, շուտով պիտի վկայուի Աղեքսանդրիոյ հեղինակաւոր Վիքթորիա Քոլէճէն, թէեւ ան շատ աւելի հետաքրքրուած է հոլիւուտեան ֆիլմերով՝ Ճինճըր Ռոճըրսի եւ Ֆրէտ Աստէրի խաղարկութեամբ: Բայց Եգիպտոս կ'ապրի դժուար ժամանակաշրջան մը: 1942 թուականն է՝ Համաշխարհային Բ. Պատերազմի բարձրակէտը: Գերմանական զօրքերը կը մօտենան Աղեքսանդրիա: Կ'աճին չահարկումներն ու սեւ շուկան: Եահիայի ընտանիքը կը գտնուի տնտեսական ճգնաժամի մէջ: Հայրը՝ գաղափարապաշտ փաստաբան մը, կը նախընտրէ ձկնորսութեան երթալ քան առնչուիլ անարդար արդարադատութեան հետ, մինչ մայրը յուսահատօրէն կը փորձէ եկամուտներ ձեռք բերել՝ ծախելով դաշնակը եւ այլ կարասիներ: Եահիայի բարեկեցիկ դասընկերները արդէն կը ծրագրեն իրենց կրթութիւնը շարունակել արտասահման, մինչ ինք ստիպուած կը սկսի հետեւիլ պանքային աշխատանքի ձանձրալի վերապատրաստութեան: Յանկարծ, հակառակ բոլոր ակնկալիքներուն, կրթաթոշակի կ'արժանանայ Միացեալ Նահանգներ ուսանելու համար: Ճամբորդութեան համար ընտանիքը կը հաւաքէ իր վերջին խնայողութիւնները:

«Արդարեւ, Եահիայի պատմութիւնը միակը չէ *Աղեքսանդրիա՝ ինչո՞ւ*ին մէջ: Ծրջանակող ինքնակենսագրական պատումը միահիւսուած է բազմաթիւ փոքր երկրորդական պատմութիւններով՝ բեղցուած հսկայ քանակութեամբ տիպարներով: Կը գտնուի, օրինակ, աշակերտ ընկերոջ մը հայրը՝ որ կը հարստանայ չահարկումներու շնորհիւ, իսկ այժմ փառայեղ տօնախմբութիւններ կը կազմակերպէ տպաւորելու համար երկիրի ազդեցիկ ղեկավարները: Ուրիշ տեղ մը կը յայտնուի երիտասարդ հայրենասէր ազնուական մը՝ որ անձնատուր կ'ըլլայ տարօրինակ արատի մը. ան կը զնէ առեւանգուած ↳4

ԳԱՀԻՐԷ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ *ԶԱՀԱԿԻՐ*Ի ԺԹ. ՅԱՋՈՐԴԱԿԱՆ ՅԱՒԵԼՈՒԾԸ՝ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻՆ

Լոյս տեսաւ *Զահակիրի ԺԹ. Յաւելուածը՝ Գոհարիկ Ղազարոսեան. ցանկ ստեղծագործութիւններու, սկաւառակագրութիւն* (160 էջ):

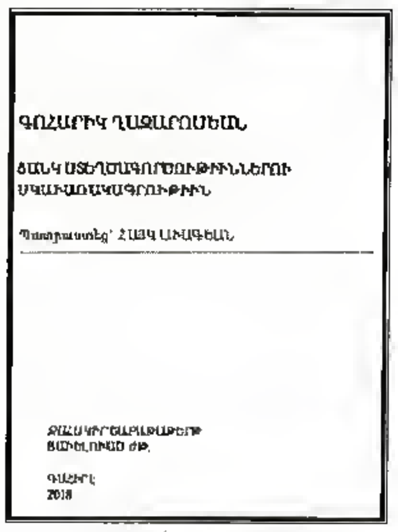
ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

ՑԱՆԿ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՍԿԱՒԱՌԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պատրաստեց՝ ՅԱԿՈԲ ԱՒԱԳԵԱՆ

ԶԱՀԱԿԻՐԻ ԺԹ. ՅԱՋՈՐԴԱԿԱՆ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ ԺԹ.

ԳԱՀԻՐԷ
2018

Կը բովանդակէ սփիւռքահայ տաղանդաւոր դաշնակահարուհի-երաժշտահան Գոհարիկ Ղազարոսեանի (1907, Կ. Պոլիս – 1967, Փարիզ) ստեղծագործութիւններուն ամբողջական ցանկը՝ ձեռագիր եւ տպագիր նիւթերու դասակարգումով եւ մանրամասն նկարագրութեամբ:

Կցուած է սկաւառակագրութիւն մը (discography), որ կը բովանդակէ սկաւառակի եւ խտասալիկի վրայ ձայնագրուած ստեղծագործութիւններուն ցանկը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ 30 ՏԱՐՈՒԱՅ ՊԱՏԱՆԴՆԵՐԸ

Էթնիկ պատկանելութեան համար Ադրբէջանից Հայաստան վտարուած մարդիկ առաջին օրերից բախուեցին զանազան խնդիրների, որոնց մի մասը արդարացւում էր ԽՍՀՄ փլուզմամբ եւ ղարաբաղեան պատերազմով: Առօրեայ կեանքում հակամոսկովեան զարթօնք ապրող Հայաստանում այդ մարդիկ թիրախաւորւում եւ հալածւում էին ռուսերէն խօսելու եւ «թուրքերի հետ ապրելու» պատրուակով:

Յետագայում, երբ կայսրութիւնը դարձաւ «դաշնակից», պատերազմը թեւակոխեց ատելութիւն սերմանելու ագրեսիւ փուլ, իշխանութեան գագաթին հաստատուեց «Արցախի հերոս» Ռոբերտ Քոչարեանը, փախստականների խնդիրները լուծելու համար ռեսուրսների թալանը սկսեց կրել համակարգային բնոյթ: Դրան զուգահեռ ադրբէջանահայերը սկսեցին թիրախաւորուել որպէս իշխանութիւնը զաւթած ղարաբաղցիների հայրենակիցներ:

Այդ մարդկանց շարունակում են օգտագործել հակաադրբէջանական քարոզում՝ երեսուն տարի շարունակ անտեսելով այդ մարդկանց յուզող խնդիրները:

Epress.am-ի տեսանիւթում Աբովեան քաղաքի հանրակացարանների բնակիչները պատմում են իրենց բնակարանային խնդիրների մասին: Զրոյցի ընթացքում նրանք պարբերաբար յիշատակում են Հայաստանի միգրացիոն պետական ծառայութեան նախկին պետ Գագիկ Եգանեանին, նախկին օմբուդսմէն, պատգամաւոր եւ Ժառանգութիւն Կուսակցութեան անդամ ադրբէջանահայ Լարիսա Ալաւերդեանին, ՄԱԿ-ի հայաստանեան գրասենեակը, Կարմիր Խաչը եւ Փախստականներ՝ Միջազգային Իրաւունք կազմակերպութեան համակարգող Էլէօնորա Ասատրեանին, կոռումպացուած լինելու մասին:

epress.am

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԼՈՒԾԵԼ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿՆԵՐ ԿՈՒՏԱԿՈՒԱԾ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ. ՄԱԿՈՒՆՑ

1↳

«Երբ յայտերը լինեն, ձեւաւորուելու է յանձնաժողով, որը տեխնիկական չափանիշների համապատասխանութիւնն է ստուգում, ապա դիտարկւում է բովանդակութիւնը: Այնուհետեւ փաստաթղթերը փոխանցուելու են վարչապետի կից յանձնաժողովին», - պարզաբանեց մշակոյթի նախարարը:

Նրա խօսքով՝ ողջ այս գործընթացում որեւէ մէկը չի կարողանայ ազդեցութիւն ունենալ որոշում կայացնողների վրայ:

Պաշտօնավարման 100 օրն ամփոփելով՝ Լիլիթ Մակունցն անդրադարձաւ նաեւ գերատեսչութեան կառուցուածքին: Նա պատմեց, որ նախկինում մշակոյթի նախարարութիւնում եղել են դէպքեր, երբ երկու տարբեր մարմիններ նոյն գործառոյթն են իրականացրել: Այժմ գերատեսչութեան մարմինների գործունէութիւնը վերանայուելու է:

1 ➩

ԴԱՐՁԵԱԼ ԱՄՈՒԼՍԱՐ ԵՒ ՄԱՐՏ 1

ղեկավարը գլխաւոր դատախազութեան կը ներկայացնէ Տեսչական Մարմինի ղեկավարի 04.07.2018 եւ 17.07.2018 յանձնարարագրերու հիման վրայ Lydian Armenia ընկերութեան մէջ իրականացուած ստուգումի արդիւնքներով կազմուած փաստաթուղթերը՝ ընկերութեան կողմէ ապօրինի, առանց ընդերքօգտագործումի իրաւունքի լեռնային զանգուածի տեղահանումի փաստերուն վերաբերեալ: Ասոր հիման վրայ Հայաստանի գլխաւոր դատախազութեան պետական շահերու պաշտպանութեան վարչութիւնը կը կատարէ ուսումնասիրութիւն, եւ այս նպատակին համար տեսչական մարմինէն կը պահանջէ եւ կը ստանայ անհրաժեշտ լրացուցիչ փաստաթուղթեր եւ տեղեկութիւններ:

Lydian Armenia կատղած է: Սեպտեմբեր 1-ին հանդէս կու գայ յայտարարութեամբ՝ հերքելով բոլոր մեղադրանքները եւ ինքզինք ներկայացնելով մաքրամաքուր ընկերութիւն մը՝ որ այժմ զոհ կը դառնայ կառավարութեան անձեռնհասութեան: Յայտարարութիւնը կը դրկէ մամուլին, որմէ օրինակ մը կը ստանայ նաեւ *Ջահակիր*:

Նիկոլ Փաշինեանի նախորդ դիրքորոշումները յստակ էին: Համաձայն անոր, Ամուլսարի հանքարդիւնաբերութիւնը ի սկզբանէ պէտք չէր գոյութիւն ունենար: Բայց քանի որ արդէն անիկա սկսած է շինարարական աշխատանքները, վտանգ կայ՝ որ Lydian դիմէ միջազգային դատարան, պարտադրելու համար նախորդ իշխանութիւններէն ստացած արտօնութեան գործադրութիւնը, իսկ խափանումի պարագային՝ ներկայ կառավարութենէն պահանջէ փոխհատուցումի հսկայ գումարներ:

Յստակ է նաեւ, որ Փաշինեան ցարդ ոչ մէկ կերպով խանդարած է ակթիւիսթներն ու քաղաքացիներ՝ փակելու Ամուլսարի ճանապարհները: Ընդհակառակը, ան օգտուեցաւ անոնց գործողութենէն կազմակերպելու համար փաստաթղթային ծրարին պատրաստութիւնը Բնապահպանութեան եւ Ընդերքի Տեսչական Մարմինին կողմէ եւ դատական հայցի առաջադրութիւնը:

Ծարունակելով իր զգուշաւոր, բայց նպաստաւոր դիրքորոշումը, Սեպտեմբեր 2-ի ֆէյսպուքեան ուղիղ ելոյթի ընթացքին Փաշինեան կ'ըսէ. «Բայց վերջնական եզրակացութեան գալու համար մեզ հարկաւոր է լինելու իրականացնել եւս մէկ միջազգային փորձաքննութիւն», որովհետեւ «մենք ուզում ենք փարատել գոյութիւն ունեցող բոլոր կասկածները: Փարատել կամ դրականօրէն կամ բացասականօրէն: Այսինքն, մեզ պէտք է տուեալ դէպքում քրէական գործի շրջանակներում ունենալ փորձաքննութեան այնպիսի արդիւնքներ, որոնք ընդունելի կը լինեն բացառապէս բոլորի համար»:

Ասիկա Փաշինեանին կողմէ տրուած կանանչ լոյս մըն էր՝ շարունակելու համար Lydian-ի վրայ ճնշումները, այլեւ «հրահանգ» մըն էր այդ գործողութիւնները դնելու աւելի բարձր եւ ամուր հիմքերու վրայ:

Սեպտեմբեր 4-ին *epress.am* կը հրապարակէ տեսագրութիւն մը, ուր կը զրուցեն հասարակագէտ Աննա Ժամակոչեան եւ բնապահպաններ Արփինէ Գալֆայեան եւ Անի Խաչատրեան: Կը նշեն՝ որ Հայաստանի շարունակուող յեղափոխութեան պայմաններուն մէջ Ամուլսարի հիմնախնդիրը ամենակարեւոր նշանային խնդիրներէն մէկն է, որուն հանգուցալուծումը ցոյց պիտի տայ՝ թէ ինչ ուղղութեամբ պիտի զարգանայ Հայաստանը:

Սեպտեմբեր 6-ին տեղի կ'ունենայ հանքավայրին դէմ պայքարող քաղաքացիներուն ցոյցը կառավարութեան շէնքին դիմաց: Ցոյցին յայտարարուած նպատակն էր՝ «պայթեցնել հանքերի հետ կապուած միֆերն ու վախերը, աջակցել կառավարութեանը՝ հաստատել քաղաքացիների կամքը եւ Տեսչական Մարմնի ընդունած որոշումը՝ կրկին փորձաքննութեան ենթարկել Ամուլսարի ծրագիրը»: Կը մասնակցին Ջերմուկ համայնքի եւ Սեւանայ Լիճի ափամերձ համայնքներուն բնակիչները, բնապահպաններն ու քաղաքացիական ակթիւիսթները:

ՄԱՐՏ 1

Ռոբերտ Քոչարեանի *Երկիր Մեդիայի* հետ ունեցած երկու հարցազրոյցները անցան-գացին, բարեբախտաբար առողջ հասարակութեան ուժեղ քննադատութեան ներքոյ:

Այս անգամ օգնութեան հասաւ Ռուսաստանի *ՆՏՎ* հեռատեսիլի կայանը եւ դուռները բացաւ Քոչարեանի առջեւ:

Հարցազրոյցին մէջ Քոչարեան ուղղակիօրէն կը մեղադրէ Սերժ Սարգսեանը, որ սխալ գործեց սահմանադրական փոփոխութիւններ կատարելով եւ ինքզինքը վերահաստատելով իբրեւ վարչապետ: Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը հետեւանքն էր այս սխալներուն: Ասիկա ուժեղ հարուած մըն էր ՀՀԿ-ին, որուն հաւանութեամբ կատարուած էին սահմանադրական «բարեփոխումներ»-ը եւ որուն թեկնածուն էր Սերժ Սարգսեան վարչապետը:

ՀՀԿ խօսնակ Էդուարդ Շարմազանով Օգոստոս 29-ին կը պատասխանէ Քոչարեանին, ըսելով՝ որ կը գտնուէր սահմանադրական փոփոխութիւններուն անհրաժեշտութիւնը եւ Սերժ Սարգսեանի ընտրութիւնը վարչապետի պաշտօնին բխած էր պետութեան շահերէն, քանի որ իրմէ աւելի իմաստուն (կը գործածէ այս բառը՝ «իմաստուն») անձ չկար:

Տեղի կ'ունենայ իշխանական շահերու սովորական բախում:

Օգոստոս 31-ին, *Արմէնփրէսի* փոխանցումով, *Sputnik Արմենիայի* հետ ունեցած հարցազրոյցին Քոչարեան կը յայտարարէ իր մասնակցութիւնը խորհրդարանական գալիք ընտրութիւններուն:

Նոյն օրը Քոչարեանի հետ անձնական հեռախօսազրոյցի ընթացքին Վլատիմիր Փութին կը շնորհաւորէ անոր ծննդեան տարեդարձը:

Սեպտեմբեր 3-ին, Յատուկ Քննչական Ծառայութիւնը (ՀՔԾ) հանդէս կու գայ յայտարարութեամբ՝ բացայայտելով Մարտ 1-ի դէպքերու նոր մանրամասնութիւններ:

ՀՔԾ-ի քննիչի որոշումով, Մարտ 1-ի գործով Ռոբերտ Քոչարեանի նկատմամբ խափանումի միջոց կ'ընտրուի չհեռանալու մասին ստորագրութիւնը եւ վար կը դրուի իր անձնագիրը:

Քոչարեանի դէմ կը գտնուին Մարտ մէկեան երեք գործեր՝ սպանութիւններ, 0038 հրաման՝ բանակը ներգրաւելու համար, եւ ոստիկանական բռնութիւններ Ազատութեան Հրապարակին վրայ: Սեպտեմբեր 6-ին, Քոչարեանի անձնական փաստաբանները կը հերքեն այս երեք մեղադրանքները: Քոչարեան իրազեկ չէ եղած կատարուածէն:

Օգոստոս 30-ին, *Կենտրոն* հեռատեսիլի կայանի «Ուրուագիծ» հաղորդումի հիւրն է Քոչարեանի գրասենեակի ղեկավար Վիկտոր Սողոմոնեան: Հաղորդավար Պետրոս Ղազարեան զրոյցը կ'եզրակացնէ այսպէս.

«Ես ճի՞շտ հասկացայ, որ Ռոբերտ Քոչարեանը Մարտի մէկի համար ոչ քաղաքական, ոչ իրաւական, ոչ բարոյական պատասխանատուութիւն չի կրում:

«Երբ դուք էք պատկերում, տեսէք ինչ է եղել: Իշխանութիւնը եկել ա, ժողովուրդը սիրում էր նրան, նա մաքուր ընտրութիւններ ա արել, յաղթել ա, ոչ մի ընտրակեղծիք չի եղել: Գազազած ընդդիմութիւնը եկել ա Օպերայի Հրապարակ, էնտեղ ես յիշում եմ *Հայլուրից*, ներարկիչներ, լոմեր եւ այլն, խեղճ ոստիկանութիւնը եկել ա, փորձել ա կարգը պաշտպանի: Գազազած ընդդիմութիւնը եկել ա Միասնիկեանի արձանի տարածք, խեղճ ոստիկանութիւնը եկել ա, փորձել ա գազազած ընդդիմութեանը կարգի բերել, էս գազազածներն էլ յարձակուել են, իրենք իրենց 8 հոգու սպանել են, երկու ոստիկան են սպանել, եւ խեղճ իշխանութիւնը... Յետոյ էլ 10 տարի արդէն գազազած ՀՀԿ-ականները սեւ փիար են արել ձեր դէմ, եւ ահա դուք փիարի զոհ էք: Մօտաւորապէս սե՞նց, այդպիսի տպաւորութիւն եղաւ ձեր ասածից»:

Ա.

ԽՈՅԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Կատարելիքս սփիւռքահայ մտաւորականներու «դասակարգում» մը չէ: Մտաւորականները (գրողներ, պատմաբաններ, արուեստագէտներ, մշակութային գործիչներ) կարելի չէ դասակարգել կամ համակարգել: Փափաքս է պարզապէս ուրուագծել ուղղութիւններ եւ բնաբաններ՝ որոնց ընդմէջէն կարելի ըլլայ իմաստաւորել սփիւռքահայ մտաւորականները: Կորիզը *արեւմտահայերէն* լեզուն ու անոր հետ կապուած մշակոյթն է: Ելակէտը արեւմտահայերէն արտադրութիւնն է՝ մերձեցումը դէպի արեւմտահայերէնը եւ հեռացումը անկէ, նկատի առնելով որ արեւմտահայ մշակոյթի գլխաւոր մարմինը գոյացած է արեւմտահայ լեզուով.

1. ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՄԱՐ՝ ԸՆԴԴԷՄ ՍՓԻՒՌՔԻ

Սփիւռքի մէջ կը գործեն մտաւորականներ, որոնց ամբողջ մտադրութիւնը Սփիւռքն է՝ *արեւմտահայերէն* Սփիւռքը: Բայց տեսնելով Սփիւռքի իշխանական կողմին եւ անոր ծառայող մտաւորականութեան խախուտ, յեղյեղուկ ու լճացած դրսեւորումները, անոնք կը ցուցաբերեն քննական-քննադատական մօտեցում այս դրեւորումներուն հանդէպ, միաժամանակ ձգտելով գտնել սփիւռքեան ներքին արժէքներ ու գոյաբանական իմաստներ:

Այս խումբը անտարբեր չի մնար շրջապատի նկատմամբ, օտարացած չէ իր շուրջը կատարուածէն, կ'արձագանգէ իր նկատած թերութիւններըը՝ խորքային տեսանկիւնէ դիտուած, հեռու ձեւական-հայրենասիրական ընդունուած նշանաբաններէն:

Այս մտաւորականները շատ չեն. այսօր գործողներէն կարելի է յիշել՝ Իշխան Ջիփթճեան, Արմենակ Եղիայեան, Վարդան Ոյժ եւ ուրիշներ: Անոնք կը գտնուին «անապահով» դաշտի վրայ:

2. ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՄԱՐ՝ ԱՌԱՆՑ ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Կը գործեն մտաւորականներ՝ որոնց հետաքրքրութեան կարեւոր մասը կամ ամբողջութիւնը *արեւմտահայերէն* Սփիւռքն է, առանց յստուկ եւ ուղղակի դիմադրութիւն ցուցաբերելու ներկայ վիճակին հանդէպ, այլ փորձելով գտնել ներհուն իմաստներ, բանալ թապուներ եւ փակագիծեր, հեռանալ սովորամոլութիւններէ:

Այս մտաւորականները եւս շատ չեն. այսօր գործողներէն կարելի է յիշել՝ Գրիգոր Պըլտեան, Մարկ Նշանեան եւ ուրիշներ: Անոնք կը գտնուին «ապահով» դաշտի վրայ:

3. ՄԱՏԵՆԱԳԷՏՆԵՐ

Մատենագիտութիւնը ինքնին գաղափարական արտադրութիւն մը չէ: Բայց անիկա գաղափարական արտադրութեան համար կը տրամադրէ անհրաժեշտ սկզբնաղբիւր, կը պատրաստէ պարարտ հող՝ որմէ պէտք է օգտուին Սփիւռքով հետաքրքրուողները: Մատենագիտութիւնը առիթ կու տայ *արեւմտահայերէն* Սփիւռքի մասին անկողմնակալ եւ ամբողջական տեղեկութիւններու համատեղումը, որ ինքնին անգնահատելի աշխատանք մըն է:

Այսօր գործող սակաւաթիւ մատենագէտներէն կարելի յիշել՝ Անդրանիկ Տագէսեան, Արմէն Իւրնէշլեան, Սուրէն Պայրամեան եւ ուրիշներ: Անոնք կը գտնուին «գերապահով» դաշտի վրայ:

Այս երեք խումբերը՝ որոնք ոչ մէկ առումով բացարձակ են կամ անձեռնմխելի, ուղղուած են բացատրելու ու բացայայտելու *արեւմտահայերէն* Սփիւռքը, բխած են անոր ընդերքէն: Կարելի է ըսել, կը ներկայացնեն Սփիւռքի «դրական» կողմը, դրականբացասականը, բնականաբար, ընդունելով խիստ յարաբերական իմաստով:

(Ծար. 1)

1 ➩

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆ ԱՇԽԱՏՈՒՄ Է ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԻՆՔՆԱԼՈՒԾԱՐՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄԻ ՎՐԱՅ

համաձայնագրերը կարող են բաւարար չթուալ մեր հանրութեանը, հիմա աշխատում ենք սահմանադրական փոփոխութիւնների վրայ: Փաթեթը շուտով պատրաստ կը լինի, եւ մենք այն կ'ուղարկենք խորհրդարան: Այս համատեքստում կ'ունենանք քաղաքական քննարկումներ, ինչպէս նաեւ ժողովրդի հետ քննարկումների արդիւնքում կը գանք ընդհանուր որոշումների», – նշեց վարչապետը:

Հայաստանի վարչապետն ընդգծեց, որ մի բան ակնյայտ է՝ ամենաուշը յաջորդ տարուայ Մայիսին կամ Յունիսի առաջին տասնօրեակում Հայաստանում պէտք է տեղի ունենան արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւններ: Անդրադառնալով վերջերս յաճախ հնչող յայտարարութիւններին, թէ խորհրդարանը պէտք է լուծարել՝ վարչապետը շեշտեց, որ այսօր խորհրդարանը լուծարելու մեխանիզմ գոյութիւն չունի: «Եւ եթէ հանրութիւնը յստակ պնդի այդ դիրքորոշումը, այո, կարծում եմ, որ մենք պէտք է ունենանք խորհրդարանի լուծարման յստակ մեխանիզմներ: Այստեղ կայ մի քանի տարբերակ, որոնցից որեւէ մէկը յընթացս կ'ընտրուի», – եզրափակեց Նիկոլ Փաշինեանը:

Lragir.am

ՑԱՆԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՎԱՐԴԱՆ ԱՅԳԵԿՑԻԻ ԱՌԱԿՆԵՐԷՆ

ԻՄԱՍՏՈՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՅԻՄԱՐՆԵՐԸ

Մարդու մը հարցուցին.
– Կա՞յ արդեօք տարբերութիւն իմաստուններուն եւ յիմարներուն միջեւ:
– Այո, – պատասխանեց ան, – յատկապէս այնքան որքան բժիշկի ու հիւանդի միջեւ:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱՅԻ ՀԱՅ ՏՂԱՄԱՐԴ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ

բրիտանացի զինուորներ եւ կը սպաննէ զանոնք: Այլ կողմնակի պատմութիւններու կարգին կարելի է գտնել խումբ մը երիտասարդ ազգայնականներ որոնք կը ծրագրեն Չըրչիլի սպանութիւնը, կամ սիրոյ յարաբերութիւն մը մահմետական ձախի մը եւ հրեայ ընկերոջ մը միջեւ: Բոլորը միասին կը ձեւաւորեն աշխարհաքաղային [cosmopolitan] նախա-նասէրեան Աղեքսանդրիոյ ենթակայական պատկեր մը:

«Զգողականութեան կեդրոնը՝ որ կը միացնէ այս բոլոր գործողութիւնները եւ տիպարները, Եահիան է՝ բեմադրիչին այլ եսը [alter ego]: Ինքը՝ Շահին, որուն ընտանիքը ծագումով կը սերի Լիբանանէն, ծնած է 1926-ին եւ հասակ առած Աղեքսանդրիա: Ան ապրած է Իպրահիմիյայի ամուր միջին դասակարգի թաղամասը եւ կրթութիւն ստացած Սէն Մարքի եւ Վիքթորիա Քոլէճի ընտրելախաւային դպրոցները: 1946-ին Շահին կը ճամբորդէ Միացեալ Նահանգներ, Փասատենայի Playhouse-ին մէջ սորվելու դերասանութիւն: Այնտեղ ուսումը կը փոխէ բեմադրութեան:»(2)

Ըլլալով ձախ կողմնորոշումով բեմադրիչ մը, Շահինի համար առաջնայինը մարդիկ են, իրենց միջեւ եղած հորիզոնական յարաբերութիւններով:

Եգիպտահայ մամուլին համար աննախադէպ քայլով մը, Հոկտեմբերեան երիտասարդական շարժումի անդամներէն Վարուժան Ֆըրընճեան կը փութայ տեսակցելու Վարդ Վահրամի եւ Եուսէֆ Շահինի հետ՝ ֆիլմի հանրային ցուցադրութենէն 4-5 ամիս առաջ:

Յօդուածին սկիզբը Ֆըրընճեան կը շեշտէ Շահինի հիմնական գաղափարը ֆիլմին մէջ. «Իր յուշերուն մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն նախայեղափոխական Եգիպտոսի մէջ ապրող տարբեր ազգութիւններու, տարբեր կրօնական դաւանանքներու պատկանող հաւաքականութիւններու միջեւ եղած սերտ կապերն ու փոխյարաբերութիւնները, որմէ միայն անուշ երազ մը կը մնայ, կ'ըսէ Ե. Շահին որուն հետ հարցազրոյց մը կազմակերպեցինք նախօրօք տեղեկացած ըլլալով որ ֆիլմին մէջ հայու կերպար մըն ալ ներկայացուած է:»(3)

Որմէ ետք, բնականաբար, յօդուածը պիտի կեդրոնանար հայկական կողմին վրայ: Եուսէֆ Շահին կը բացատրէ. «Հայ բարեկամներ շատ ունեցած եմ: Բոլորը ճամբորդեցին, գացին: Անոնցմէ շատերը կը յիշեմ մեծ համակրանքով եւ յուզումով: Ինչպէս ֆիլմիս մէջ նկարագրուած է, իմ դասընկերներէս էր Քիւչիւքեանը, որուն հետ ունեցած իմ անկեղծ բարեկամութիւնս նպաստեց որ ես ճանչնամ ձեր ժողովուրդը եւ ձեր մտահոգութիւնները: Քիւչիւքեանի ներքին զգացումները եւ արտայայտուելու կերպը յիշողութեանս միջոցաւ վերակենդանացնելով, կազմաւորեցի հայու կերպարը, զոր մարմնաւորուեցաւ աղեքսանդրահայ երիտասարդի մը կողմէ:»(4)

Հայու մը ընդգրկումը, ուրեմն, պիտի մտնէր մարդկային յարաբերութիւններու եւ փոխներթափանցումներու ծիրին մէջ:

Ապա յօդուածը կը կազմալուծէ Շահինի աշխարհաքաղաքացիութիւնը, ամրաշեշտելով հայկական ուղղահայեաց ինքնութեան տարրը, երբ Վարդ Վահրամ կ'ըսէ. «[Ի]նձ ուրախացնողը այն էր որ ես պիտի մարմնաւորէի հայ մարդու կերպար ու հայերէն պիտի խօսէի, թէկուզ քանի մը վայրկեան տեւող շօթերու ընթացքին:»(5)

Ինչպէս նշեցի, այս զրոյցները կատարուած են ֆիլմի հանրային ցուցադրութենէն առաջ: Տեսականօրէն ամէն բան կատարեալ է հայկական ինքնութեան առումով: Անկարելի է իմանալ՝ թէ Օգոստոսի ցուցադրութեան ժամանակ վերոյիշեալը ինչ չափով գործադրուած էր, բայց այսօր դժուար չէ գտնել ֆիլմին տարածուած տեսասալիկները, որոնք քիչ մը տարբեր պատկեր կը պարզեն: Այնտեղ, անուանաթերթին վրայ Վարդ Վահրամի անունը կը յայտնուի երիտասարդներու ցանկին մէջ՝ առանց հայկական դերի յիշատակութեան, ֆիլմի տեւողութեան բարեկամները զայն կը կանչեն ընդամէնը Քէօչ ընդհանրական անունով, իսկ հայերէն խօսակցութիւնը կը պակսի:

Եւ այս բոլորը, ֆիլմին ամենափոքր յայտարարուած (credited) դերին առնչութեամբ:

6. ԱՐՄԷՆ ՄԱԶԼՈՒՄԵԱՆ ԵՒ ՀՐԱՉ ԿԱՃՈՅԵԱՆ

Արմէն Մազլումեան եւ Հրաչ Կաճոյեան հանդէս եկած են հետեւեալ եգիպտական ֆիլմին մէջ.

Քապորիա, ձախին՝ Արմէն Մազլումեան

Քապորիա (Խեցգետին), բեմադրիչ՝ Խայրի Պըշարա, դերակատարներ՝ Ահմատ Զաքի, Ռաղտա, Սահար Ռամի, Հուսէյն Ալ-Իմամ եւ ուրիշներ, առաջին ցուցադրութիւն՝ 27 Օգոստոս 1990:

Երկուքը եւլոյթ կ'ունենան բռնցքամարտիկ հոտհոտր շրջապատող-քաջալերող խումբին մէջ՝ ինքնուրոյն հետաքրքրական դրսեւորումներով:

Տիտղոսաթերթին վրայ արձանագրուած են իրենց ամբողջական անուն-ազգանունները:

7. ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Կարեւոր տարբերութիւններ կը գտնուին եգիպտական սինեմայի հայ դերասանուհիներուն եւ դերասաններուն միջեւ:

Եգիպտական սինեման լեցուն է հայ դերասանուհիներով՝ Ֆայրուզ, Նելլի, Լէպլէպա, Իման, Անժէլ Արամ, Ծովինար եւ ուրիշներ, որոնց կեանքի տարեգրութիւնը եղած է դերասանութիւնը եւ արուեստը: Տղամարդոց կողմէ, Իպրահիմ Խան միակ դերասանն է՝ որ իր ամբողջ կեանքը նուիրած է դերասանութեան: Բայց, ի տարբերութիւն կիներէն, անոր հայ արմատները երբեք բացայայտ չեն եղած: Ըլլալով խառնամուսնացած հայու մը որդին եւ մանկութիւնը անցընելով Սուտանի մէջ, ան իր փորձառութիւնը միշտ կապած է սուտանական մշակոյթին հետ: Անոր հայկական արմատները կարելի եղաւ վստահութեամբ հաստատել միայն իր եղբօր՝ Ժաք Իշխանցի յայտարարութիւններուն շնորհիւ: Տարբեր է աստղային դրութեան հասած հայ դերասանուհիներուն պարագան, որոնց հայկականութիւնը հրապարակաւ յայտնի է, թէեւ տարբեր աստիճաններու նկատելի սեղմումներով:

Իսկ միւս տղամարդ դերասաններուն մասնակցութիւնը, ինչպէս տեսանք, սահմանափակ է:

(Վերջ 4)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Աւետիս Եափուճեան, *Եգիպտահայ մշակոյթի պատմութիւն*, Գահիրէ, 1981, էջ 381-382:
2. Viola Shafik, *Arab Cinema: History and Cultural Identity*, Cairo and New York: The American University in Cairo Press, 2003c, pp. 189-191.
3. Վ. Ֆ., «Ե. Շահին եւ հայերը. Վարդերես Յարութիւնեան *Էսքէնտէրէյա... լէ՞* ֆիլմին մէջ», *Հոկտեմբեր*, Ապրիլ-Մայիս 1979, Ե. տարի, թիւ 33-34, էջ 31:
4. Անդ, էջ 32:
5. Անդ, էջ 32:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, 14 Սեպտեմբեր 2018-ին

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՓՈՐԹ ՍԱՅԻՏ

Նախաձեռնութեամբ՝

ԳԱՀԻՐԷԻ Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չխաչաձեւել

ԴԻՒԱՆ ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, 21 Սեպտեմբեր 2018

Տօն է

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ

Այս առթիւ Կիրակի, 23 Սեպտեմբեր 2018-ին յաւարտ Սուրբ եւ Անմահ Պատարագի պիտի կատարուի

Հանրապետական Մաղթանք

Սկիզբ Ս. Պատարագի առաւօտեան ժամը 10:00-ին

Երթ ու դարձը դիւրացնելու համար հաստատուած է հանրաշարժի սպասարկութիւն:

Սալահ Էլ-տին Հրապարակ (ծաղկավաճառին առջեւէն) ժամը 8:45-ին

Այծեմնիկ Հանգստեան Տան շէնքին առջեւէն ժամը 9:00-ին

Կը հրաւիրենք մեր համայնքի զաւակներն ու հաւատացեալները ներկայ ըլլալու արարողութեանց, աղօթելու մեր Հայրենիքի անկախութեան ամրապնդման եւ մեր ժողովուրդի բարօրութեան համար:

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԻՒՆ - Գահիրէ

ՍԱԹԵՆԻԿ Ճ. ՉԱԳԸՐ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ ԿՐԹԱԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ 2018-2019 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Գահիրէի Հ.Բ.Ը.Մ.ի Սաթենիկ Ճ. Չագըր Հիմնադրամը 2018-2019 տարեշրջանին եւս կրթաթոշակ պիտի յատկացնէ արժանատր ուսանողներու, որոնք կրնան անձամբ ներկայանալ Հ.Բ.Ը.Մ.ի Հելիոպոլսոյ գրասենեակը, լեցնելու համար յատուկ հարցաթերթիկը, իրենց հետ ունենալով 2 լուսանկար, ծննդեան վկայականի պատճէն, դիմումնագիր մը և վերջին երկու տարիներու իրենց վիճակացոյցները:

Աղեքսանդրիոյ թեկնածուները՝ պարտին իրենց դիմումնագրերը ներկայացնել Աղեքսանդրիոյ Հ.Բ.Ը.Մ.ի գրասենեակը:

Սաթենիկ Ճ. Չագըր Հիմնադրամէն արդէն իսկ կրթաթոշակ ստացողները պարտին ղրկել նախորդ տարեշրջանին ա. և բ. կիսամեայի կամ տարեվերջի քննութեանց արդիւնքները, - անմիջապէս որ զանոնք ստանան իրենց յաճախած կրթական հաստատութիւններէն:

Բոլոր տեսակի դիմումնագրերը (նոր և վերանորոգելի) ընդունելու վերջին պայմանաժամն է՝ Գահիրէի և Աղեքսանդրիոյ համար՝ 15 Հոկտեմբեր 2018:

Ծ.Ն. Յաւելեալ մանրամասնութիւններու համար հեռաձայնել 22916444- 24151127-24152478:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.:(202)24530327,Fax:(202)24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1824 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ.

عدد رقم ١٨٢٤ الخميس ٢٠ سبتمبر ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱԿԱՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

Եւ ասաց Աստուած. եղիցի լոյս. եւ եղեւ լոյս: Եւ ետես Աստուած զլոյսն զի բարի է. եւ մեկնեաց Աստուած ի մէջ լուսոյն եւ ի մէջ խաւարին: Եւ կոչեաց Աստուած զլոյսն *յեղափոխութիւն*. եւ զխաւարն կոչեաց *հակայեղափոխութիւն*:

Երեւանի քաղաքապետի Իմ Քայլը դաշինքի թեկնածու Հայկ Մարութեան Սեպտեմբեր 2-ի հանրային հաւաքոյթին կ'ըսէ. «Այսօր Հայաստանում իրավիճակը շատ պարզ է. կան սպիտակ ուժեր եւ կան սեւ ուժեր, վերջ: Ես ուզում եմ պաշտօնական յայտարարել, չնայած գիտէք, բայց պէտք է ասեմ, այո՛, մենք սպիտակ ուժերն ենք, իսկ բոլոր նրանք, ովքեր չեն ուզում, որ մենք յաջողութիւն ունենանք, ես կարող եմ ասել, որ սեւ ուժերն են:»

Բանագէտ քարոզիչները եւ ամենագէտ մտաւորականները մեծ յոյզեր կը յառաջացնեն, ըսելով որ հասարակութիւնը չի կրնար սեւ-սպիտակ ըլլալ: Մարութեանի խօսքը շատ յստակ է. սեւ-սպիտակը իշխանութիւններն են եւ ոչ երբեք հասարակութիւնը: Իշխանութիւնները բաժնուած են երկուքի՝ յեղափոխական (Փաշինեան՝ իրեն թիկունք ունենալով ժողովուրդը) եւ հակայեղափոխական (ՀՀԿ, Քոչարեան՝ իրենց թիկունք ունենալով օլիկարքական համակարգը): Կարելի՞ է տրամախօսութիւն գտնել վերջին երեսուն տարիներու ամենէն մաքուր առաջնորդներէն մէկուն՝ Փաշինեանի, եւ ամենէն վտանգաւոր առաջնորդին՝ Քոչարեանի միջեւ: Կարելի՞ է երկխօսել թալանիչներու հետ, եթէ անոնք կը յամառին մնալ այդպէս եւ կը մերժեն ընդելուզուիլ նոր ու մաքուր իրավիճակին մէջ: Եթէ թալանիչներուն նկատմամբ կարելի է զիջումներ կատարել, ուրեմն կարելի է քննադատել Մարութեանին: Կարելի է քննադատել նաեւ Աստուծոյ՝ լոյսն ու խաւարը ստեղծելուն համար:

Տրամախօսութիւնները, երկխօսութիւնները տեղի կրնան ունենալ բոլորովին այլ հարթակի վրայ, երբ կողմերը նախ եւ առաջ ցանկութիւն ունենան նման քայլի դիմելու: Մեր ընթերցողը կրնա՞յ յիշել թէ երբ Ռոբերտ Քոչարեան եւ Սերժ Սարգսեան երկխօսութեան ցանկութիւն ունեցած են...:

VEOLIA ՋՈՒՐ

Ահաւասիկ անդրազգային ընկերութեան մը տխուր նմոյշը Հայաստանի մէջ, որ կ'ուզէ պարտադրել իր դրամական հզօրութեան կամքը:

Թաւշեայ Յեղափոխութենէն անմիջապէս ետք, 2018 Յուլիս 5-ին, ԳԱԱ իրաւագէտ Տիգրան Սարգսեան *Lragir.am*-ի հետ կը զրուցէ Veolia Ջուր Փակ Բաժնետիրական Ընկերութեան ապօրինութիւններուն մասին: Ընկերութիւնը առանց նախազգուշացումներու ժամեր եւ օրեր ջուրը կ'անջատէ՝ թեքնիքական աշխատանքի պատրուակով: Ան կ'իրականացնէ ցած մակարդակով սպասարկութիւն եւ յաճախ հեռաձայնողներուն կու տայ զարմանալի պատասխաններ: Ան չունի մոնիթորինկի բաժին, որպէսզի ծրագրաւորէ ջուրի մատակարարումը ըստ տարուայ եղանակներուն: Անոր անփութութեան պատճառով ջրամատակարարումի ցանցին կորուստները կը հասնին 75 տոկոսի: Վերջապէս, հին ջրաչափերը նորերով փոխարինելու ընթացքին մարդոց ապօրինի կերպով տուգանած է եւ յարուցած 648 վարչական վարոյթ՝ առանց օրինական փաստաթուղթերու:

Յուլիս 10-ին, *NEWS.am*-ի թղթակիցի հետ ունեցած զրոյցի ընթացքին, Սպառողներու Միութեան նախագահ Արմէն Պօղոսեան եւս կը հաստատէ Veolia Ջուրի զանգուածային խախտումները:

Հարցը իր ձեռքը կը վերցնէ վարչապետը: Յուլիս 15-ի ուղիղ տեսասփռուած ֆէյսպուքեան ելոյթին մէջ կ'անդրադառնայ հարցին, նշելով՝ որ ամառ թէ ձմեռ պէտք է պատշաճ կերպով ապահովել ջուրի ծառայութիւնը:

Հայաստանի Հանրային Ծառայութիւնները Կարգաւորող Յանձնաժողովը (ՀԾԿՀ) Օգոստոս 22-ի նիստին կը քննարկէ Veolia Ջուրի խախտումներուն հարցը եւ ծառայութիւններու մատուցումի կանոններով սահմանուած առաւելագոյն ժամկէտները խախտելու համար կը տուգանէ 10 միլիոն դրամ: Յիշենք, որ Յեղափոխութենէն առաջ՝ Ապրիլին, ընկերութիւնը տուգանուած էր 5 միլիոն դրամ:

Հայկ Մարութեան

Բայց խախտումները շատ աւելի ընդարձակ են քան 5 կամ 10 միլիոնի տուգանումը:

Օգոստոս 25-ին, Հայաստանի ոստիկանութիւնը առաջին անգամ ըլլալով կը բացայայտէ փտածութեան ճչգրիտ դրսեւորումներ:

Veolia Ջուրի տնօրէններ՝ Գոռ Գրիգորեան, Կարօ Օհանեան եւ Արամ Սահակեան, իրենց ազգականներու անունով հիմնադրուած ԷՄՕՇԻՆ, ՇԻՆՄԱՍՏԷՐ, ԳԱՒԱԹ, ՀՈՐԻԶՈՆ, ԴԵԼ-ՏԵԼԵԿՈՄ եւ այլ ՍՊ ընկերութիւններու հետ չուկայականէն, ինչպէս նաեւ Հայաստանի մէջ սահմանուած սակագիներէն անհամեմատ բարձր գիներով կնքած են շուրջ 3,730,940,595 դրամ արժողութեամբ պայմանագիրներ, որոնց գործադրութեան ընթացքին՝ յաւելագրումներու, կեղծ կատարողական գործողութիւններ կազմելու եւ այլ չարաշահումներ կատարելու եղանակով իւրացուցած են հսկայ գումարներ:

Տնօրէններ Քրիսթիան Լրֆէն եւ Գոռ Գրիգորեան, կաշառք տալու դիտաւորութեամբ ՀԾԿՀ-ի նախագահ Ռոբերտ Նազարեանին եւ եօթը պաշտօնատար անձերու համար ընկերութեան ծախսային միջոցներով 2017 Օգոստոսին գնած են Երեւան-Փարիզ-Երեւան օդանաւի տոմսակներ, ապահովելով պանդոկային կեցութեան ամբողջ ծախսերը, որմէ ետք, 2017 Նոյեմբերի որոշումով բարձրացուցած են խմելու ջուրի սակագինը:

Կը յարուցուի քրէական գործ: Veolia Ջուրը, բնականաբար, կը մերժէ մեղադրանքները:

Օգոստոս 30-ին, հետախուզական *Հետք* լրագիրը կը բացայայտէ 2008-2015 թուականներուն, Ռումանիայի մէջ Veolia Ջուրի տուած կաշառքներուն չափը, որուն նկատմամբ ֆրանսական ոստիկանութիւնը 2017-ին սկսած է հետաքննութիւն կատարել:

Սեպտեմբեր 13-14-ին Փաշինեան կ'այցելէ Փարիզ եւ կը հանդիպի Veolia Ջուրի ներկայացուցիչներուն հետ: Հանդիպումին արդիւնքը անյայտ է, բայց անդրազգային ընկերութեան ուժի ցուցադրութիւնը յստակ է: Անիկա մաս կը կազմէ հակայեղափոխական ընկերութենական զանգուածին:

ԱՄՈՒԼՍԱՐ

Ամուլսարի ճանապարհներու փակումը շուտով պիտի աւարտէ իր երրորդ շաբաթը:

Վարչական դատարանին մէջ Սեպտեմբեր 7-ին տեղի կ'ունենայ Ամուլսարի գործով հերթական դատական նիստը, ուր կը հնչեն փորձագէտներու կարծիքները:

Սեպտեմբեր 11-ին Հայկական Բնապահպանական Ճակատը (ՀԲՃ) կը տարածէ հաղորդագրութիւն, ուր փաստերով կը բացայայտէ՝ թէ թթուագոյացումի ներուժ ունեցող գետակ մը կը հոսի Ամուլսար լերան հիւսիս-արեւմտեան լանջով եւ կը թափի Արփայ գետի Դարբ վտակը: Բացի այդ, վերլուծուած ջուրի նմոյշին մէջ կը յայտնաբերուի 17 մետաղներու եւ սուլֆաթների պարունակութիւնը, որոնք բոլորն

☞ 3

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆՁՆԱԳԻՐՆԵՐ ԿԸ ՅԱՆՁՆԷ ԱՐՍԻՆԷ ԽԱՆՃԵԱՆԻՆ ԵՒ ԱՏՈՄ ԷԳՈՅԵԱՆԻՆ

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան Հայաստանի Հանրապետութեան անձնագիրներ կը յանձնէ գանատահայ դերասանուհի, արտադրիչ, աքթիւիսթ Արսինէ Խանճեանին եւ իր ամուսինին՝ բեմադրիչ Ատոմ Էգոյեանին:

Ասիկա կը տեղեկացնէ վարչապետի մամուլի խօսնակ Արման Եղոյեան՝ իր ֆէյսպուքեան Սեպտեմբեր 7 թուակիր գրառումին մէջ.

«Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանն այսօր Հայաստանի Հանրապետութեան անձնագրեր յանձնեց Արսինէ Խանջեանին եւ Ատոմ Էգոյեանին:»

ՊԱՌԿԵՑՆԵԼ ԱՍՖԱԼՏԻՆ. ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՊԱՀԱՆՋԵԼ Է ԶԻՆԱԹԱՓԵԼ ՕԼԻԳԱՐԽՆԵՐԻ ԽՄԲԱՒՈՐՈՒՄՆԵՐԸ

ԱԱԾ տնօրէնի եւ ՀՔԾ պետի գաղտնալսումը յանցագործութիւն է եւ դաւադրութիւն է Հայաստանի պետականութեան նկատմամբ: Այս մասին Սեպտեմբերի 11-ին Դաւիթաշէնում կայացած Իմ Քայլը դաշինքի (մասնակցում է Երեւանի աւագանու ընտրութիւններին) հանրահաւաքին յայտարարել է Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանը:

«Ես յանձնարարել եմ ԱԱԾ-ին եւ ոստիկանութեանը ամենակարճ ժամանակահատուածում յայտնաբերել դաւադրութիւնը կազմակերպածներին եւ նրանց ենթարկել ամենախիստ պատասխանատուութեան:

«Դեռեւս երբ ես *Հայկական ժամանակ* օրաթերթում խմբագիր էի, հրապարակել էի տեղեկութիւն, որ, մեր տեղեկութիւններով, որոշ օլիգարխներ ժողովրդից թալանուած միջոցներով ձեռք են բերել յատուկ գաղտնալսման սարքեր եւ, ըստ էութեան, ստեղծել են յատուկ ծառայութիւններ պետութեան մէջ: Եւ ես այսօր ասում եմ պատասխանատու՝ էդ բոլոր «յատուկ ծառայութիւնները», ապօրինի զինուած խմբաւորումները՝ սափրագլուխների եւ ախրաննաների տեսքով, ուրեմն այդ «յատուկ ծառայութիւնները» յայտնաբերուելու են եւ ոչնչացուելու են: Բոլոր ապօրինի զինուած խմբաւորումները զինաթափուելու են: Եւ ես այստեղից Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեանը, ոստիկանութեանը հրահանգում եմ իրականացնել ռեյդեր օլիգարխների, բարձրաստիճան պաշտօնեաների, այսպէս կոչուած, թիկնադօրներին պառկեցնել ասֆալտներին եւ զինաթափել բոլորին: Պարոնայք Արթուր Վանեցեան եւ Վալերի Օսիպեան, երկու ժամից լսեմ ձեր զեկոյցը կատարուած աշխատանքների եւ արձանագրուած արդիւնքների մասին», - ասել է Փաշինեանը:

Վարչապետն անդրադարձել է նաեւ Հայաստանի երկրորդ եւ երրորդ նախագահներին: Նրա խօսքով՝ 2008 թուականի Փետրուար-Մարտի իրադարձութիւններին Ռոբերտ Քոչարեանը զօրքերը հանել էր հայ-ադրբէջանական սահմանից եւ բերել Երեւան՝ սեփական ժողովրդին օկուպացնելու:

«Եւ դա ապացուցուած է: Ու էդ ընթացքում մեր երեխեքին խրամատներում փոխող չի եղել: Նրանք, որ պիտի մնային 14 օր, մնացել են շատ աւելի երկար: Եւ մեր սահմանը եղել է անպաշտպան: Երեւի Ալիեւի հետ պայմանաւորուել էր, թող մեր ժողովրդին կոտորեմ, դու յանկարծ չյարձակուես: Բա հակառակ դէպքում ո՞ր ուղեղով մարդը զօրքը սահմանից կը հանի, կը բերի մայրաքաղաքի կենտրոն: Ո՞վ է նա, եթէ ոչ քրէական յանցագործ: Ո՞վ է նա, եթէ ոչ հայրենիքի դաւաճան: Շարքային Տիգրան Աբգարեանը գեներալների աչքի առաջ գնդակահարուել է Լէոյի փողոցում», - ասել է Փաշինեանը:

Նա ընդգծել է, որ Ռոբերտ Քոչարեանն ու Սերժ Սարգսեանը պատասխանատու են Հայաստանում իշխանութեան բռնազաւթման համար եւ նրանք պէտք է կանգնեն դատարանի առաջ:

ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՖԻԼԵԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆԸ

Յ. Ա.

Ապրիլեան քառօրեայէն շուրջ երկու ու կէս ամիս ետք՝ 2016 Յունիս 20-ին, Սերժ Սարգսեանի վարչակարգը կը ձերբակալէ ընդդիմադիր կարեւոր ձայներէն մէկը՝ Ժիրայր Սէֆիլեան: Յուլիսին իր դէմ մեղադրանք կ'առաջադրուի ապօրինի զէնք ու զինամթերք ունենալու համար: 2018 Մարտին կը դատապարտուի աւելի քան տասը տարուայ բանտարկութեան:

Թաւշեայ Յեղափոխութենէն ետք՝ 2018 Յունիս 13-ին, խափանումի միջոցի փոփոխութեամբ ազատ կ'արձակուի՝ փոխան Ծառուկեան Դաշինքի 12 պատգամաւորներու եւ Ելք Դաշինքի պատգամաւոր Ալէն Սիմոնեանի երաշխաւորագիրներուն:

Իր հետ ազատ կ'արձակուին նոյն գործով տարբեր ժամանակներ ձերբակալուած բոլոր անձերը՝ Գէորգ Սաֆարեան, Ներսէս Պօղոսեան, Գալուստ Գրիգորեան, Սասունիկ Կիրակոսեան եւ Հրայր Թոփչեան, փոխան քաղաքէն չբացակայելու ստորագրութեան:

Մինչ այդ, 2016 Յուլիս 17-31-ին տեղի կ'ունենայ Էրեբունիի ոստիկանութեան Պարեկապահակէտային Ծառայութեան (ՊՊԾ) գունդի շէնքերուն զինեալ գրաւումը Սասնայ Ծռեր խմբաւորումին կողմէ: Խմբաւորումը կը հանդիսանայ Ժիրայր Սէֆիլեանի հիմնած Հիմնադիր Խորհրդարան կազմակերպութեան զինեալ թեւը: Գրաւումին նպատակն էր Հայաստանի մէջ ստեղծել ընդհանուր ժողովրդային խաղաղ ապստամբութիւն՝ վերացնելու համար Սերժ Սարգսեանի օլիկարքական համակարգը: Անյայտ հանգամանքներու տակ կը սպաննուին երկու ոստիկաններ եւ կը մահանայ մէկ ոստիկան:

Գործողութեան աւարտումէնէն ետք կը ձերբակալուին բոլոր մասնակցողները եւ կը յարուցուի դատական երկու գործ:

Մէկը կը հռչակուի «14-ի գործ» անունով, որուն մաս կը կազմեն՝ Վարուժան Աւետիսեան, Պաւէլ Մանուկեան, Աշոտ Պետրոսեան, Գագիկ Եղիազարեան, Էդուարդ Գրիգորեան, Սմբատ Բարսեղեան, Մխիթար Աւետիսեան, Արմէն Բիլեան, Կարօ Եղնուկեան, Խաչատուր Գիչեան, Սեդրակ Նազարեան, Արմէն Լամբարեան, Արայիկ Խանդոյեան եւ Արեգ Կիւրեղեան:

Միւսը կը հռչակուի «18-ի գործ» անունով, որուն մաս կը կազմեն՝ Արամ Մանուկեան, Յովհաննէս Յարութիւնեան, Թաթուլ Թամրազեան, Արամ Յակոբեան, Արթուր Մելքոնեան, Գէորգ Իրիցեան, Տիգրան Սարգսեան, Տիգրան Մանուկեան, Արայիկ Յակոբեան, Արթուր Սողոմոնեան, Գառնիկ Յովակիմեան, Յովհաննէս Վարդանեան, Վարդան Գեւորգեան, Մարտիրոս Յակոբեան (Դեղ), Սերգէյ Կիւրեղեան, Թորոս Թորոսեան, Մանուէլ Աթոյեան եւ Վարդգէս Գէորգեան:

Թաւշեայ Յեղափոխութենէն ետք, Մայիսի վերջին շաբաթը նոր ուղղութիւն կը ստանան Սասնայ Ծռերուն դատավարութիւնները: Յաջորդաբար, հետեւեալ ամբաստանեալներուն կալանքները կը փոխարինուին այլընտրանքային խափանումի միջոցներով.

– 24 Մայիս. Կարօ Եղնուկեան՝ 10 միլիոն դրամ գրաւի դիմաց:

– 31 Մայիս. Խաչատուր Գիչեան՝ փոխան չհեռանալու մասին ստորագրութեան:

– 31 Մայիս. Մանուէլ Աթոյեան՝ փոխան մէկ միլիոն դրամ գրաւի:

– 6 Յունիս. Արեգ Կիւրեղեան՝ փոխան Ազգային Ժողովի Ելք խմբակցութեան երկու պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

– 7 Յունիս. Տիգրան Սարգսեան՝ փոխան երկիրէն չհեռանալու պարտաւորութեան:

– 7 Յունիս. Յովհաննէս Վարդանեան՝ փոխան բնակավայրէն չհեռանալու պարտաւորութեան:

– 8 Յունիս. Արամ Յակոբեան՝ փոխան 500 հազար դրամ գրաւի:

– 8 Յունիս. Արամ Մանուկեան՝ փոխան Ազգային Ժողովի Ծառուկեան Դաշինքի եօթը պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

– 13 Յունիս. Սեդրակ Նազարեան՝ փոխան Ծառուկեան Դաշինքի երկու պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

– 14 Յունիս. Արթուր Սողոմոնեան եւ Արթուր Մելքոնեան՝ փոխան ստորագրութեան:

– 15 Յունիս. Յովհաննէս Յարութիւնեան՝ փոխան Ծառուկեան Դաշինքի երկու պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

– 21 Յունիս. Գառնիկ Յովակիմեան՝ փոխան բնակավայրէն չհեռանալու պարտաւորութեան:

– 21 Յունիս. Արմէն Լամբարեան՝ փոխան 500 հազար դրամ գրաւի:

– 28 Յունիս. Վարդգէս Գէորգեան՝ փոխան Ծառուկեան Դաշինքի երկու պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

– 28 Յունիս. Աշոտ Պետրոսեան՝ փոխան գրաւի:

– 4 Յուլիս. Էդուարդ Գրիգորեան՝ փոխան Ծառուկեան Դաշինքի երկու պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

Վարուժան Աւետիսեան

Ժիրայր Սէֆիլեան

– 11 Յուլիս. Մխիթար Աւետիսեան՝ փոխան Ծառուկեան Դաշինքի երկու պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

– 13 Յուլիս. Վարդան Գեւորգեան՝ փոխան մէկ միլիոն դրամ գրաւի:

– 13 Յուլիս. Թորոս Թորոսեան՝ փոխան 500 հազար դրամ գրաւի:

– 20 Յուլիս. Գէորգ Իրիցեան եւ Թաթուլ Թամրազեան՝ փոխան չհեռանալու մասին ստորագրութեան:

– 27 Յուլիս. Մարտիրոս Յակոբեան (Դեղ)՝ փոխան մէկ միլիոն դրամ գրաւի:

– 27 Յուլիս. Արայիկ Յակոբեան՝ փոխան Ծառուկեան Դաշինքի երեք պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

– 3 Օգոստոս. Սերգէյ Կիւրեղեան եւ Տիգրան Մանուկեան՝ փոխան Ծառուկեան Դաշինքի երեք պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

– 8 Օգոստոս. Գագիկ Եղիազարեան՝ փոխան Ծառուկեան Դաշինքի պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

– 17 Օգոստոս. Արայիկ Խանդոյեան եւ Վարուժան Աւետիսեան՝ փոխան Ծառուկեան Դաշինքի պատգամաւորներու երաշխաւորութեան:

Այսօր, անազատութեան մէջ կը գտնուին ընդամէնը երեք անձեր, 14-ի գործով ամբաստանեալներ՝ Պաւէլ Մանուկեան, Սմբատ Բարսեղեան եւ Արմէն Բիլեան, որոնց անունը կապուած է ոստիկաններու տակաւին չբացայայտուած սպանութեան հետ:

Օգոստոս 23-ին, Հիմնադիր Խորհրդարանի քարտուղարութեան համակարգող Ժիրայր Սէֆիլեան եւ Սասնայ Ծռեր խմբաւորումի խօսնակ Վարուժան Աւետիսեան կու տան մամուլի ասուլիս, ուր կը յայտարարեն իրենց նախաձեռնութիւնը ստեղծելու քաղաքական կուսակցութիւն Սասնայ Ծռեր անունով եւ վերջ տալու զինեալ պայքարին:

Հիմնուելիք կուսակցութեան առնչութեամբ առաջ կը քաշեն իրենց ուղղութիւնները, որոնցմէ կարելի է յիշել քանի մը հատ.

1. Հրաժարում ռէալփոլիթիքէն՝ հանգամանքային եւ ազդակային դիւանագիտութենէն, յանուն գաղափարական եւ բարոյական գործօններու. «Սասնայ Ծռեր կուսակցութիւնն առաջնորդուելու է լոյսի եւ արդարութեան քաղաքական մշակոյթով, ազգի ներսում չի որդեգրելու ռէալ պոլիտիկ կոչուող արատաւոր ու կործանարար խաղի կանոնները, դառնալու է քաղաքական ասպարէզն օտարի միջամտութիւնից եւ նիւթապաշտական-իշխանատենչական նկրտումներից զերծ պահելու հրամայականի ջատագովն ու առաջամարտիկը:»

2. Արեւմտահայաստանի ազատագրութիւնը եւ ինքնակառավարութեան հաստատումը. «Ըստ Սասնայ Ծռեր կուսակցութեան մտայղացման, հայութիւնն ունի իր օրինակով արարչութեան լոյսը տարածելու եւ արդարութիւն հաստատելու համամարդկային առաքելութիւն, յանուն որի նա պէտք է իր գերակշիռ մասով վերահաստատուի Հայրենիքում, վերատիրանայ Հայկական բարձրավանդակին՝ ամբողջացնելով իր արարչագործութեան տարածքը, ստեղծի յանուն ազգային իղձերի ու մարդկային երջանկութեան գործող ինքնակառավարման համակարգ:»

3. Արցախի միաւորումը Հայաստանի հետ. «Արցախը ՀՀ-ին միաւորելու տեսլականի որդեգրումը՝ դրանով իսկ մերժելով տարածաշրջանի ռուս-թուրք

4

ԳԱՀԻՐԷ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ *ՋԱՀԱԿԻՐ*Ի ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԸ՝ ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Լոյս տեսաւ սփիւռքահայ բանաստեղծուհի Մարուշ Երամեանի ուսումնասիրութիւնը՝ *Ուրուանկար 1965-1995 թուականներու Սփիւռքահայ բանաստեղծութեան* (182 էջ), իբրեւ Ջահակիրի Ի. Յաւելուած:

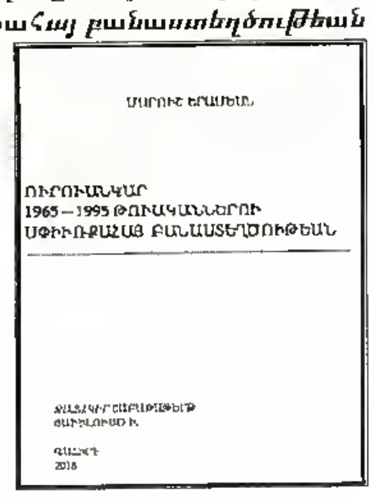

Բովանդակութիւն.

Ներածութիւն (Հայկ Աւագեան)

Գնահատանքի խօսք (Արմենակ Եղիայեան)

Յառաջաբան

Ա. – Մամուլին դերը Սփիւռքահայ բանաստեղծութեան հոլովոյթին մէջ

Բ. – Աւանդապահներ

Գ. – Միջին արդիականներ

Դ. – Արդիապաշտներ

Ե. – Գրական շարժումներ. Նոր Գրականութիւն

Վերջաբան

Մատենագիտութիւն

Ստանալու համար դիմել՝ tchahagir@journalist.com.

ԻՆՉՊԷՍ ԷՐ ՀԱՐՍՏԱՆՈՒՄ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ. ԱԱԾ ՏՆՕՐԷՆԸ ՊԱՐԶԱԲԱՆԵԼ Է

Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութիւնը եւ Յատուկ Քննչական Ծառայութիւնը քննում են առաւել աղմկոտ գործերը, որոնք գործ ունեն առաւել վտանգաւոր մարդկանց եւ խմբերի հետ: Այս մասին Սեպտեմբերի 11-ին կայացած մամուլի ասուլիսի ժամանակ յայտարարել է ԱԱԾ տնօրէն Արթուր Վանեցեանը:

«Էդ մարդիկ ունեն ահռելի ունեցուածքներ, որի մասին կը խօսենք առաջիկայում, նոյն Ռոբերտ Քոչարեանի ընտանիքի ունեցուածքի մասին, որ ինքը հեռուստատեսութեամբ հանդէս է գալիս եւ ասում՝ մենք ոչ մի բան չունենք: Փաստերով կը խօսենք եւ կը հրապարակեմ՝ ով ինչ ունի եւ ոնց է ձեռք բերել. ոնց ա ձեռք բերել Կոնգրէս հիւրանոցը՝ 6 միլիոն դոլար կաշառք վերցնելու արդիւնքում եւ մնացած այլ ունեցուածքները:

«Ունենք ցուցմունք, ունենք հիմնաւոր ապացոյցներ: Ունենք այ էսպիսի սխեմա, որտեղ յստակ երեւում ա՝ որտեղից ա սկսել... Ձեմ ցոյց տայ, դա գաղտնի ա: Մի խօսքով, ունենք մի հատ սխեմա, թէ ոնց ա գալիս ու հասնում, եւ Քոչարեանի ընտանիքը դառնում սեփականատէր: Ունենք գումարի սկզբնաղբիւրը, թէ որտեղից էդ գումարն ի յայտ եկաւ եւ ունենք՝ էդ գումարը ոնց փոխանցուեց Ռոբերտ Քոչարեանի ընտանիքին:

«Արդէն իսկ յարուցուել է քրէական գործ՝ մի շաբաթ, 10 օր առաջ: Ապօրինի հարստացումն իրենց չի սպառնում, փողերի լուացումով է յարուցուել քրէական գործը», – ասել է Վանեցեանը:

Նա ընդգծել է, որ պետութիւնից ահռելի գումարներ են թալանուել եւ խօսքը գնում է 100 միլիոնաւոր դոլարների մասին, անգամ միլիարդաւոր դոլարների մասին:

ՀԲԸՄԻՈՒԹԻՒՆ - Գահիրէ

ՍԱԹԵՆԻԿ Ճ. ՉԱԳԸՐ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ ԿՐԹԱԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ 2018-2019 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Գահիրէի Հ.Բ.Ը.Մ.ի Սաթենիկ Ճ. Չագըր Հիմնադրամը 2018-2019 տարեշրջանին եւս կրթաթոշակ պիտի յատկացնէ արժանաւոր ուսանողներու, որոնք կրնան անձամբ ներկայանալ Հ.Բ.Ը.Մ.ի Հելիոպոլսոյ գրասենեակը, լեցնելու համար յատուկ հարցաթերթիկը, իրենց հետ ունենալով 2 լուսանկար, ծննդեան վկայականի պատճէն, դիմումնագիր մը եւ վերջին երկու տարիներու իրենց վիճակացոյցները:

Աղեքսանդրիոյ թեկնածուները՝ պարտին իրենց դիմումնագրերը ներկայացնել Աղեքսանդրիոյ Հ.Բ.Ը.Մ.ի գրասենեակը:

Սաթենիկ Ճ. Չագըր Հիմնադրամէն արդէն իսկ կրթաթոշակ ստացողները պարտին ղրկել նախորդ տարեշրջանին ա. եւ բ. կիսամեայի կամ տարեվերջի քննութեանց արդիւնքները, եւ անմիջապէս որ դանոնք ստանան իրենց յաճախած կրթական հաստատութիւններէն:

Բոլոր տեսակի դիմումնագրերը (նոր եւ վերանորոգելի) ընդունելու վերջին պայմանաժամն է՝ Գահիրէի – Աղեքսանդրիոյ համար՝ 15 Հոկտեմբեր 2018:

Ծ.Ն. Յաւելեալ մանրամասնութիւններու համար հեռաձայնել 22916444- 24151127-24152478:

1

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱԿԱՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ալ նշանակալի չափերով կը գերազանցեն ընդունուած չափանիշները:

Սեպտեմբեր 14-ին Ամուլսարն Առանց Հանքի նախաձեռնութիւնը Հիւսիսային Պողոտայի մէջ կը կազմակերպէ համերգ-դրամահաւաք յանուն Ամուլսարի եւ տարածաշրջանի բնութեան:

Սեպտեմբեր 14-ին, Փարիզի իր կեցավայրին մէջ Փաշինեան կ'ընդունի Ամուլսարը հովանաւորող Lydian International ընկերութեան տնօրէններու խորհուրդի նախագահ Կորտոն Ուայլ եւ խորհուրդի անդամ Ճուլիան Տէյվիտսոն: Համաձայն պաշտօնական յայտարարութեան, երկու կողմերը քննարկած են լուծումի ուղիները, Փաշինեան, իր կողմէ, պնդելով փորձաքննութեան անհրաժեշտութիւնը: Անպաշտօն առումով կարելի է պատկերացնել Lydian-ի բուն նպատակը՝ անդրազգային ընկերութեան մը ընդունած հակայեղափոխական ծիրին մէջ:

ՄԱՐՏ 1

Սեպտեմբեր 8-ին Մոսկուայի մէջ կը կայանայ Փաշինեանի եւ Փութինի հանդիպումը: Յաջորդ օրը, Տաւուշի մէջ լրագրողներու հետ ունեցած գրոյցի ընթացքին Փաշինեան չի հերքեր Փութինի հետ Քոչարեանի հարցը քննարկած ըլլալու հանգամանքը:

Սեպտեմբեր 11-ը պայթուցիկ օր էր: YouTube-ի մէջ կը յայտնուի գաղտնի հեռախօսային գրոյց մը Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան (ԱԱԾ) տնօրէն Արթուր Վանեցեանի եւ Յատուկ Քննչական Ծառայութեան (ՀՔԾ) պետ Սասուն Խաչատրեանի միջեւ, որոնք կը խօսին Մարտ 1-ի գործով Ռոբերտ Քոչարեանի եւ Եուրի Խաչատուրովի կալանաւորումի, դատաւորի պահուածքի, Ռուսաստանի հնարաւոր արձագանգի մասին: Զրոյցին մէջ ոչ մէկ «մեղադրելի» կէտ կայ, բացի դատաւորի հետ կապուած ոչ այնքան բացորոշ ակնարկումէ մը: Խօսակցութիւնը պէտք է կատարուած ըլլայ Յուլիս 27-ին կամ անկէ առաջ: (Գաղտնալսումի բնագրային մեկնաբանութեան փորձ մը կատարուած է *Զահակիրի* ներկայ թիւի «Խոհեր»-ուն մէջ):

Ո՞վ կատարած է գաղտնալսումը: Անկասկած՝ հակայեղափոխական ուժերը: Մարդիկ, որոնք նման քայլերով կ'ուզեն պաշտպանել իրենց նախկին ոճրագործութիւնները: Մարդիկ, որոնք կը վախնան կանգնիլ դատարանի առջեւ: Մարդիկ, որոնք կը սարսափին բացայայտումներէ: Իսկ նպատա՞կը.

1. Սպառնալ Փաշինեանի վարչակարգին, ակնարկելով՝ որ եթէ Մարտ 1-ի գործով հետեւները երթայ, կրնան բացայայտել իրենց քով պահուող եւս ուրիշ գաղտնալսումներ:

2. «Փաստել» դատաւորին վրայ բանեցուած ճնշումը, եւ ըստ այնմ կառուցել իրենց յետագայ բողոքումները եւ ապահովել քանի մը օրուայ լրատուամիջոցային յարձակողականութեան կարելիութիւն:

3. Փորձել ապականել/ապակայունացնել Հայաստանի նոր վարչակարգի քաղաքական տրամասացութիւնը (discourse), եւ այդ ապակայունացումի միջոցով վերականգնել կորուսեալ իշխանութիւնը:

Սեպտեմբեր 11-ին Սասուն Խաչատրեան եւ Արթուր Վանեցեան կու տան մամուլի ասուլիս, հակազդելու համար գաղտնալսումին տպաւորութիւնը: Ասուլիսի ընթացքին կը բացայայտեն ցնցող նորութիւններ:

Խաչատրեան կը յայտարարէ, որ բանակը ոչ միայն մասնակցած է Մարտ 1-ին, այլ կրակած է մարդոց բնակարաններուն ուղղութեամբ: Կ'ըսէ՝ թէ ՀՔԾ-ն ունի ճշգրիտ ապացոյցներ, որ Զինեալ Ուժերու զինծառայողները ինքնաձիգէն կրակած են Լէօ փողոցի շէնքերուն ուղղութեամբ:

Համաձայն Խաչատրեանին, 0038 գաղտնի հրամանէն ետք որոշում կը կայացուի Երեւանի մէջ տարբեր զօրամիաւորումներէ հաւաքել զինծառայողներ: Այդ ընթացքին սահմանի զինուորները ծառայած են առանց հերթափոխի՝ ազդելով բանակի մարտունակութեան վրայ:

Խաչատրեան կ'աւելցնէ, որ Փետրուար 23-էն մինչեւ Մարտ 7-8 օլիկարքները գումարներ բաժնած են բանակի զինուորներուն, որպէսզի պաշտպանեն անձամբ իրենց, իրենց ունեցուածքը եւ քաղաքական նկրտումները:

Արթուր Վանեցեան կը խօսի Քոչարեանի ունեցուածքին մասին. «Փաստերով կը խօսենք եւ կ'ասենք ով ինչ ունի: Կը հրապարակենք ոնց է ձեռք բերել Կոնգրէս հիւրանոցը 6 միլիոն դոլար կաշառք վերցնելու արդիւնքում ու մնացած ունեցուածքը: Ունենք ստացած ցուցմունք, հիմնաւոր ապացոյցներ: Ունենք սխեմա, թէ ինչպէս է գալիս եւ հասնում, եւ Քոչարեանի ընտանիքը դառնում վերջնական սեփականատէր: Գիտենք, այդ գումարը ինչպէս փոխանցուեց Քոչարեանի ընտանիքին: Ունեցուածքի գործով մէկ չաբաթ-տաս օր առաջ քրէական գործ է յարուցուել փողերի լուացման յօդուածով: Խօսքը գնում է հարիւր միլիոնաւոր դոլարների մասին:» Վանեցեան խոստացաւ, որ յետագային կը ներկայացնէ Քոչարեանի մնացած ունեցուածքը:

Սեպտեմբեր 11-ին Քոչարեանի գրասենեակը ուրախ էր, քանի որ առիթ ունեցաւ անգամ մը եւս Մարտ 1-ի առաջին հրամանատարին դարձնել զոհ եւ իր դէմ մեղադրանքը համարել քաղաքական հետապնդում:

Սեպտեմբեր 11-ի երեկոյեան, Դաւիթաշէնի մէջ կը կայանայ Իմ Քայլը դաշինքի հանրահաւաքը Երեւանի աւագանիի ընտրութիւններուն համար, հսկայ բազմութեան մը ներկայութեամբ: Նիկոլ Փաշինեան կ'ունենայ շուրջ 50 վայրկեան տեւողութեամբ բուռն ելոյթ մը՝ նոյնքան բուռն համակրական բացագանչութիւններու ուղեկցութեամբ: Կը թուէ Մարտ 1-ի մանրամասնութիւնները. Քոչարեանի հրամանով զօրքերը փոխադրուած են ազրպէյճանական սահմանէն Երեւան՝ սահմանը դարձնելով անպաշտպան. բանակի զգեստներ բաժնուած են օլիկարքներու թիկնապահներուն՝ մասնակցելու համար ոճիրին. Տիգրան Աբգարեանի սպանութիւնը կայացած է ժեներալներու աչքին առջեւ, եւ այլն, եւ այլն: Փաշինեան կը դգուշացնէ Քոչարեանին, Սերժ Սարգսեանին եւ օլիկարքներուն՝ որ ԱԱԾ-ն կը հետեւի իրենց: Ան ԱԱԾ-ին ու ոստիկանութեան կը յանձնարարէ զինաթափել օլիկարքներուն զինուած խումբերը, կը յայտարարէ անոնց միլիառներու հասնող հարստութիւնը պետութեան վերադարձնելու անհրաժեշտութիւնը:

Գաղտնալսումը ընդունելով իբրեւ յանցանք, Սեպտեմբեր 12-ին Հայաստանի գլխաւոր դատախազութեան յատկապէս կարեւոր գործերու քննութեան նկատմամբ հսկողութեան վարչութեան մէջ կը յարուցուի քրէական գործ՝ Հայաստանի քրէական օրէնսգիրքի 146-րդ յօդուածի 1-ին մասի եւ 254-րդ յօդուածի 3-րդ մասի 4-րդ կէտի յատկանիշներով:

Սեպտեմբեր 12-ին Ժառանգութիւն Կուսակցութիւնը հանդէս կու գայ գաղտնալսումը մեղադրող յայտարարութեամբ:

Նոյն օրը, ՀՀԿ հանրայայտ եռեակը արդէն պէտք է իր յուզումը արտայայտէր: Էդուարդ Շարմազանով կ'ըսէ, որ Փաշինեան կը խառնուի դատական գործերուն: Բնականաբար, Սերժ Սարգսեան երբեք չէր խառնուած:

Արմէն Աշոտեան, որ դեռ մէկ օր առաջ ուրիշ առիթով Փաշինեանին ըսած էր՝ «դուք դվայնիկ ունէք», եւ խորհուրդ տուած հոգեբանի դիմել, գաղտնալսումին առումով աւելի զուսպ կ'ըլլայ եւ ընդամէնը կ'առաջարկէ ստեղծել քննիչ յանձնաժողով, որ քննարկէ նաեւ հեռախօսազրոյցին բովանդակութիւնը:

Երգիծական գլուխ գործոցը, սակայն, Արփինէ Յովհաննիսեանն է, որ կը յայտարարէ, թէ Հայաստանի ներքաղաքական իրավիճակի հարցը արտահերթ պիտի քննարկուի ԵԽԽՎ մոնիթորինկային յանձնաժողովին կողմէ: Կը տեղեկացնէ, որ ներկայացուցած է Հայաստանի մէջ ազատութիւններու սահմանափակումի, քաղաքական հետապնդումի նիւթեր, փաստարկներ, նաեւ մէկ օր առաջ տարածուած ձայնագրութիւնը:

Մինչ այդ, Քոչարեան կը շարունակէ իր հարցազրոյցներու շարանը՝ Սեպտեմբեր 11-ին *Մեդիամաքս*ին հետ, 12-ին՝ տեսահարցազրոյց *Yerevan Today* կայքին հետ, արդէն սովորական դարձած քոչարեանական մեծամտութեամբ, որ կը ձախողի ազդեցութիւն ունենալ հանրային կարծիքին վրայ:

Ա.

ԽՈՀԵՐ

ԳԱՂՏՆԱԼՍՈՒՄԻ ԳԱՂՏՆԱԶԵՐԾՈՒՄԸ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Նկատի ունենալով տուեալ նիւթին հրատապութիւնը, «Սփիւռքահայ մտատրականներ»-ուն շարունակութիւնը կը յետաձգեմ յաջորդին:

Սեպտեմբեր 11-ին YouTube-ի մէջ կը յայտնուի հեռախօսային գրոյց մը Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան (ԱԱԾ) տնօրէն Արթուր Վանեցեանի եւ Յատուկ Քննչական Ծառայութեան (ՀՔԾ) պետ Սասուն Խաչատրեանի միջեւ, որուն առանցքը Մարտ 1-ն է: Թէեւ գաղտնալսումը կը միտի վարկաբեկել Փաշինեանի վարչակարգը, բնագիրի ուշադիր ընթերցում մը, արդարեւ, կը բացայայտէ ճիշդ հակառակը:

Շուրջ 9 վայրկեան տեւող ձայնագրութեան մէջ տեղ գտած երկու երկխօսութիւնները կ'անցնին հանդարտ, անկեղծ ու անեղծ մթնոլորտի մէջ, այնքան որ Իշխան Զիֆթճեան Ֆէյսպուքի Սեպտեմբեր 12-ի գրառումին մէջ կը նշէ. «Ես ալ բան մը ըսեմ գաղտնալսումին մասին: Այդպիսի «տիպարներ»ու մասին այս երկուքին այսքան մաքուր, անկեղծ ու քաղաքակիրթ զրոյցը դրական վկայութիւն է իրենց պարկեշտութեան մասին:» Ան կ'աւելցնէ. «Թէ նման գաղտնալսում կարելի է՝ կը նշանակէ որ հին վարչակարգը արմատաւորուած է եւ անոր դէմ պայքարը շատ աւելի ժամանակի եւ ուժի կարիք ունի:»

Հակայեղափոխականները մատի փաթթոց կ'ընեն հետեւեալը.

«ԱՐԹՈՒՐ ՎԱՆԵՑԵԱՆ – Ինձ դատաւորը զանգեց, դէ մի քիչ վախեցած ա, ասեցի՝ մի հատ նայի սաղ գործը, Հրաչ, հա՞, Հրաչ ա անո՞ւնը... Մի խօսքով՝ դատաւորը, ով որ պիտի կալանքը տայ, ասել եմ՝ դուխով: Ասեց՝ մի հատ գործը նայեմ, պարոն Վանեցեան, զանգեմ զեկուցեմ, էս անեմ, էն անեմ... Ասի՝ նայի, ասի՝ նայի հիմքերը, կը զանգես, կը նայեմ, բայց կալանքը ուզես-չուզես պիտի տաս:

«ՍԱՍՈՒՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ – Հա, կալանքը որ տանք, նորմալ սաղ կը սկսեն գրել, ընկեր, ինձ թւում ա...»

Խօսքը Ռոբերտ Քոչարեանի կալանաւորումի մասին է: Յուլիս 26-ին իր դէմ մեղադրանք կ'առաջադրուի Մարտ 1-ի կապակցութեամբ սահմանադրական կարգը խախտած ըլլալու համար, իսկ յաջորդ օրը դատարանը երկու ամսուայ կալանաւորումի վճիռ կ'արձակէ: Նշեմ, որ Քոչարեանի կալանաւորումը ընդունած դատաւորն է Վաչէ Մարգարեան եւ ոչ թէ Հրաչ:

Այսպէս, «կը զանգես, կը նայեմ, բայց կալանքը ուզես-չուզես պիտի տաս» նախադասութիւնը կարելի է դիւրութեամբ դուրս հանել իր բնաբանէն եւ հասկնալ իբրեւ դատաւորին ուղղուած հրաման: Բայց պարբերութիւնը պէտք է կարդալ սկիզբէն:

Վանեցեան կը տեղեկացնէ՝ թէ դատաւորը քիչ մը վախցած է: Վախցած, բնականաբար, Քոչարեանէն: Բնագիրէն կ'երեւի՝ որ ան վախցած է *նախքան* գործը նայիլը, քանի որ Վանեցեանին կ'ըսէ՝ «մի հատ գործը նայեմ:» Դատաւորը *տակաւին* գործը պիտի նայի: Ան վախցած է Քոչարեանի դրամական-իշխանական ազդեցութենէն: Բայց կրնայ ըլլալ դատաւորը կը ստէ, եւ հանդիսանալով Քոչարեանի մարդը՝ կ'ուզէ վերջ տալ կալանաւորումի գաղափարին: Ինչ որ ալ ըլլայ պարագան, բնագիրին մէջ Քոչարեանի ազդեցութիւնը աւելի ուժեղ արտայայտուած է քան դատական օրինականութեան կարեւորութիւնը: Իսկ վախնալով օլիկարքական ազդեցութենէն կամ ուղղակիօրէն օգտուելով անոր դրամէն, կարելի չէ արդարատութեան մասին երազել: ԱԱԾ տնօրէնին ի՞նչ կը մնար ըսել եթէ ոչ՝ «կալանքը ուզես-չուզես պիտի տաս:» Պէտք չէ ըսէր՝ բայց ըսաւ: Այլընտրանք չունէր: Դատաւորը կը գտնուէր Քոչարեանի ազդեցութեան տակ:

Քոչարեանական-օլիկարքական այս ազդեցութեան պատճառով չէ՞ որ Օգոստոս 17-ի հանրահաւաքին Փաշինեան առաջարկեց անցումային արդարադատութեան գաղափարը:

Յաջորդ կարեւոր խօսակցութիւնը կապուած է Մարտ 1-ի գլխաւոր պատասխանատուներէն մէկուն՝ Եուրի Խաչատուրովի ձերբակալումին հետ: Խաչատուրով 2008 Մարտ 1-ին եղած է Հայաստանի Զինուած Ուժերու հրամանատարի տեղակալ.

«ՍԱՍՈՒՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ – Խաչատուրովին էլ ենք բան անում, ընկեր, էսօր...

ԱՐԹՈՒՐ ՎԱՆԵՑԵԱՆ – Արա՛, Խաչատուրովի հետ գործ չունէք, ՀԱՊԿ-ի չէֆն ա, արա՛, խայտառակ կը լինենք:

Ս. Խ. – Ինչի՞:

Ա. Վ. – ՀԱՊԿ-ի չէֆն ա, այ ընկեր ջան, սպասի, թող պրծնի...

Ս. Խ. – Զփակե՞նք, ընկեր...

Ա. Վ. – Սպասի, արա՛, վաղը գալիս եմ, վաղը գամ, նոր...

Ս. Խ. – Չէ, չէ, ընկեր, արդէն մեր մօտ ա, ընկեր, տեսանք՝ էս ինչ ցուցմունք ա տալի...

Ա. Վ. – Ցաւդ տանեմ, լուրջ քաղաքական պրոբլէմ ա, նրա խափանման միջոցը գոնէ ստորագրութիւնը պիտի լինի, լուրջ եմ ասում, հազիւ ռուսների հետ բարիշել եմ, հիմա բռնենք, կը լինենք խայտառակ:

Ս. Խ. – Դէ ուրեմն վարչապետի հետ խօսա մի հատ, ընկեր, որովհետեւ ես ասել եմ՝ տանում եմ կալանքի:

Ա. Վ. – Լաւ, հեսա հետը կը խօսամ ես:»

Ինչպէս ցոյց կու տայ գաղտնալսումին երկրորդ եւ վերջին հեռախօսային զրոյցը, Վանեցեան խօսած է Փաշինեանի հետ եւ վերջինս արտօնած է կալանաւորումը՝ հակառակ ռուսական գործօնին.

4

ՃԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

2

ԺԻՐԱՅՐ ՍԷՖԻԼԵԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԵԼԻՈՒԹԻՒՆԸ

ճարտարապետութեան եւ դրա վրայ հիմնուած ռուսական գաղութատիրութեան սպասարկմանր ծառայող այսպէս կոչուած երրորդ հանրապետութեան իրաւաքաղաքական հայեցակարգը – սկսելով առաջին հանրապետութեան ժառանգորդութեան ու Հայրենիքի վերատիրացման ծրագրի վրայ հիմնուած ինքնիշխան ժողովրդավարական պետութիւն կառուցումը:»

4. Ռուսական գաղութատիրութեան թօթափումը. «Ժողովրդի, քաղաքացիների եւ պետութեան խախտուած իրաւունքների վերականգնումը, այդ թւում՝ ինքնիշխանութեան վերահաստատման գործընթացի մեկնարկը, որը մեր պարագայում պէտք է դրսեւորուի ռուսական գաղութատիրութիւնից ազատագրուելու կոնկրէտ քայլերով, օրինակ, սկզբի համար՝ ՌԴ սահմանապահներին փոխարինել ՀՀ սահմանապահներով, ազգայնացնել ռուսական պետական կամ պետականամերձ կապիտալին յանձնուած ռազմավարական ենթակառոյցները եւ օբիեկտները կամ ազգային վերահսկողութիւն հաստատել դրանց նկատմամբ, դադարեցնել ռուսական հեռուստաալիքների հեռարձակումը, դուրս գալ այլ պետութիւնների, առաջին հերթին՝ ԱՄՆ-ի, առհասարակ Արեւմուտքի, ինչպէս նաեւ Իրանի, Վրաստանի, Չինաստանի ու Հնդկաստանի հետ նախկինից մնացած ռուսաստանակենտրոն արտաքին յարաբերութիւնների ձեւաչափից եւ մեկնարկել դրանց հետ հայաստանակենտրոն յարաբերութիւնների հաստատման գործընթաց:»

Ինչպէս նաեւ նախկին վարչակարգի ամբողջական վերացումը, ժողովրդավարութեան հաստատումը, նոր հայ մարդու կերտումը, եւ այլն:

Գեղեցիկ դրոյթներ: Կը մնայ մանրամասն պարզաբանել.

1. Ի՞նչ ուղիներով կը ծրագրեն ազատագրել Արեւմտահայաստանը: Բանակցութեա՞մբ, քաղաքական ազդեցութեա՞մբ, դատական վճիռո՞վ, գինեալ պայքարո՞վ թէ Հայաստան ընդդէմ Թուրքիա պատերազմով: Ի՞նչ են նոր Հայաստանի քարտէսային ճշգրիտ սահմանները: Ի՞նչպէս ժողովրդավարութեան անունով փոքրամասնական հայերը պիտի ղեկավարեն մեծամասնական ոչ-հայերուն: Իսկ եթէ ազատագրումէն ետք թուրքերն ու քիւրտերը ժողովրդավարութեան անունով հանրաքուէ կազմակերպեն եւ ազգերու ինքնորոշումի պիտակին տակ ուզեն անկախանալ ազատագրուած Արեւմտահայաստանէն՝ ի՞նչ պիտի ըլլայ հայերուն դիրքորոշումը:

2. Ի՞նչ են ռուսական ապագաղութացումի գործնական քայլերը: Դրամատիրական տնտեսական առումով Ռուսաստանը միտանելկայ է իր անդրազգային ընկերութիւններով, որոնք կը պարտադրեն ամէն բան՝ ներառեալ գաղափարական ենթարկուածութիւնը: Ինչպէ՞ս կարելի է այդ ընկերութիւններուն ազդեցութենէն ձերբազատուիլ, առանց դրամատիրական տնտեսութեան ուղղակի անկումի եւ տնտեսական քաոսի: Ձախերը կրնան այդ առումով արդիւնքներու հասնիլ, ինչպէս ըրին Հուկօ Չաւէզ եւ Լուիզ Լուլա տա Սիլվա, բայց Սասնայ Ծռերու մօտ ձախի խօսք անգամ չկայ:

Այս, ինչպէս նաեւ ուրիշ հարցումներ, կը սպասեն Սասնայ Ծռերու ծրագրաւորուած պատասխանին:

Ամէն պարագայի, Սասնայ Ծռերը կրնայ հանդիսանալ ինքնուրոյն ու թարմ ձայն մը Հայաստանի նոր քաղաքական կեանքին մէջ:

Նոր ընդդիմութեան ստեղծումը Հայաստանի մէջ անհրաժեշտութիւն մըն է: ՀՀԿ եւ քանի մը արբանեակային կուսակցութիւններ չեն կրնար ընդդիմութիւն ըլլալ՝ նկատի ունենալով իրենց բռնած հակայեղափոխական դիրքերը: Իրական ու գործունեայ ընդդիմութիւն մը նաեւ կարող է հակակշռել հակայեղափոխականներուն նկրտումները: Փաշինեանի համար առաջնային նպատակներէն մէկը պէտք է ըլլայ հարթակներ ստեղծել մաքուր ընդդիմութեան համար:

3

ԳԱՂՏՆԱԼՍՈՒՄԻ ԳԱՂՏՆԱԶԵՐԾՈՒՄԸ

«ԱՐԹՈՒՐ ՎԱՆԵՑԵԱՆ – Ապէր, խնդրում եմ, Խաչատուրովինը չատ ուչադիր նայի, ռուսները... չնայած վարչապետն ասում ա՝ փակէք, բայց ռուսները ո...րը ճղում են...

ՍԱՍՈՒՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ – Նայի, ախպէր ջան, ինքը, ամէն դէպքում, գլխաւոր չտաբի հրամանատարն ա, ինքն իրաւունք չունէր պաշտպանութեան նախարարի հրամանի հիման վրայ զօրքն օգտագործէր, որովհետեւ էդ ժամանակ մենակ նախագահն իրաւունք ունենար նման հրաման ստորագրել: 97 թուի պաշտպանութեան...»

Արթուր Վանեցեան հարցը չատ յստակօրէն դրած է: Եուրի Խաչատուրով այժմ ղեկավարն է Հաւաքական Անվտանգութեան Պայմանագրի Կազմակերպութեան (ՀԱՊԿ), որ կը գտնուի Ռուսաստանի լիարժէք տիրապետութեան տակ: Ռուսաստան Խաչատուրովի ձերբակալումին առիթը կրնայ օգտագործել ճնչումներ բանեցնելու Հայաստանի վրայ: Այդպէս ալ եղաւ: Ռուսական գործօնը գործեց:

Այսպէս, Հայաստանի ՀՔԾ-ն կը յայտարարէ՝ որ 2008 Մարտ 1-2-ի իրադարձութիւններուն վերաբերեալ իր կողմէ քննուող քրէական գործի նախաքննութեան ընթացքին ձեռք բերուած ապացոյցներուն բաւարար համակցութեան հիման վրայ, 2018 Յուլիս 26-ին ՀԱՊԿ գլխաւոր քարտուղար Եուրի Խաչատուրովին մեղադրանք կ'առաջադրուի Հայաստանի քրէական օրէնագիրքի 300.1 յօդուածի 1-ին մասով, ըստ որուն ան այլ անձերու հետ նախնական համաձայնութեամբ տապալած է Հայաստանի Հանրապետութեան սահմանադրական կարգը:

Քննիչի կողմէ միջնորդութիւն ներկայացուած է Երեւանի ընդհանուր իրաւասութեան առաջին ատեանի դատարան՝ Եուրի Խաչատուրովի նկատմամբ կալանաւորումը իբրեւ խափանումի միջոց ընտրելու համար:

2018 Յուլիս 27-ին Խաչատուրով կը ժամանէ Երեւանի ընդհանուր իրաւասութեան դատարանի Շենգաւիթի նստավայր: Ան կը մերժէ բոլոր մեղադրանքները (մնաց որ ընդունէր):

Յուլիս 28-ին, դատարանը իբրեւ այլընտրանքային խափանումի միջոց կը կիրառէ գրաւը: Գրաւի վճարումէն ետք ան ազատ կ'արձակուի: Ազատ արձակումը չի նչանակեր անպարտ արձակում:

Եւ, ահաւասիկ, կը մտնէ ռուսական գործօնը:

Յուլիս 28-ին, Հայաստանի Արտաքին Գործերու Նախարարութեան (ԱԳՆ) խօսնակ Տիգրան Բալայեան կը յայտարարէ. «Սա խիստ ներքին իրաւական գործընթաց է, եւ Հայաստանում քննուող քրէական գործի չրջանակներում ներգրաւուած է Հայաստանի քաղաքացի: Միաժամանակ հաչուի առնելով, որ խօսքը գնում է ներկայումս ՀԱՊԿ Գլխաւոր Քարտուղարի պաչտօնը զբաղեցնող անձին առնչուող գործի մասին եւ մեծ կարեւորութիւն տալով Կազմակերպութեան հեղինակութեան եւ անխափան բնականոն աչխատանքի ապահովմանը, Հայաստանը ՀԱՊԿ գործընկեր պետութիւններին առաջարկել է սկսել Գլխաւոր Քարտուղարի փոխարինման գործընթաց:»

Անմիջապէս ՏԱՍՍ-ը կը տարածէ Ռուսաստանի ԱԳՆ բարձրաստիճան դիւանագիտական ներկայացուցիչի խօսքը, որ Հայաստանի ԱԳՆ յայտարարութիւնը կը համարէ տարօրինակ եւ ոչ փրոֆեսիոնալ.

«Այսօր Հայաստանի ԱԳՆ-ն իր ոչ պրոֆեսիոնալիզմով զարմացնող առաջարկ է արել ՀԱՊԿ անդամ երկրներին՝ սկսել գլխաւոր քարտուղարի փոփոխութեան գործընթաց: Նման բան լսելը տարօրինակ է, հաչուի առնելով, որ Հայաստանում տեղի ունեցած փոփոխութիւնները չեն անդրադարձել արտաքին քաղաքականութեան գերատեսչութեան կոլեկտիւի վրայ, որը ոչ վաղ անցեալում ներկայացրել էր Խաչատուրովի թեկնածութիւնը, եւ ամենակարեւորը՝ հիանալի գիտէ ընթացակարգը, ըստ որի հէնց Հայաստանը պէտք է ընթացք տայ գլխաւոր քարտուղարին յետ կանչելու գործընթացին, ով այդ երկրի ներկայացուցիչն է:»

«Եթէ Երեւանում որոչել են, որ պարոն Խաչատուրովը ներկայում իրենց ձեռնտու չէ այդ պաչտօնին, Հայաստանից պէտք է համապատասխան գրաւոր ծանուցում ուղարկուի ՀԱՊԿ, եւ միայն դրանից յետոյ կը սկսուի պաչտօնական ընթացակարգը, եւ ոչ թէ «գլխաւոր քարտուղարի փոփոխութիւնը», այլ նրա լիազօրութիւնների դադարեցումը:

Անչուչտ, եթէ ընթացակարգի սխալմունք կայ, Մոսկուան պէտք չունէր հրապարակաւ կոչումներ արձակել՝ «ոչ պրոֆեսիոնալ» եւ «տարօրինակ»: Կը նչանակէ, հարցը կը գտնուի դուրս ընթացակարգէն անդին:

Ասոր անմիջապէս կը յաջորդէ Սերկէյ Լաւրովի հեռախօսային խօսակցութիւնը Զոհրաբ Մնացականեանին հետ, ուր կը բացատրէ ճիչդ ընթացակարգը:

Կարելի էր հարցը ամփոփել «ոչ պրոֆեսիոնալ»-ի եւ «տարօրինակ»-ի սահմաններուն մէջ, եթէ ընդամէնը երեք օր ետք՝ Յուլիս 31-ին, Լաւրով լրագրողներուն առջեւ չտար հետեւեալ բացատրութիւնը.

«Մենք յոյս ունէինք, որ [...] բոլոր քաղաքական ուժերը, նախեւառաջ Հայաստանի նոր ղեկավարութիւնը յետագայում էլ կը զարգացնեն միասնական մօտեցումները, կ'ամրապնդեն ազգային համաձայնութիւնը:

«Սակայն վերջին օրերի իրադարձութիւնները ակնյայտ խախտում են նման դրական տրամադրուածութիւնը, հակասում են Հայաստանի նոր ղեկավարութեան վերջին յայտարարութիւններին, որ մտադիր չեն քաղաքական դրդապատճառներով իրենց նախորդների հետապնդումը կազմակերպել:»

Լաւրով կը մեղսակցի Մարտ 1-ի ոճրագործութեան՝ Քոչարեանի, Խաչատուրովի կալանաւորումները համարելով քաղաքական հետապնդում:

Յուլիս 3-ին, Մարտ 1-ի դէպքերուն առնչութեամբ սահմանադրական կարգը խախտելու մեղադրանքով քրէական գործ կը յարուցուի երրորդ կարեւոր անձին՝ Ռուսաստանի քաղաքացի Միքայէլ Յարութիւնեանին, որ Մարտ 1-ին եղած է Հայաստանի Պաչտպանութեան նախարար: Յարութիւնեան կը գտնուի Մոսկուա եւ մինչեւ այսօր ապահով կ'ապրի այնտեղ:

Խաչատուրով նոյնպէս մինչեւ այսօր չէ կալանաւորուած, եւ կրնայ յաւերժ ազատ մնալ՝ մեղադրեալի կարգավիճակով:

Իսկ Քոչարեան տակաւին ազատ ու համարձակ կը չրջագայի ամէնուրեք:

Աւելին: Օգոստոս 31-ին, Քոչարեանի հետ անձնական հեռախօսազրոյցի ընթացքին Վլատիմիր Փութին կը չնորհաւորէ անոր ծննդեան տարեդարձը, որ կը ստանայ յատուկ լրատուամիջոցային հնչեղութիւն: Չեմ յիչեր թէ ե՞րբ երկիրի մը գործող նախագահը չնորհաւորած ըլլայ ուրիչ երկիրի մը նախկին նախագահին:

Սեպտեմբեր 9-ին, Տաւուչի մարզի «Իմ քայլը յանուն Տաւուչի» նեղդրումային համաժողովի աւարտէն ետք, լրագրողները Փաչինեանին կը հարցնեն՝ թէ արդեօ՞ք մէկ օր առաջ Փութինի հետ ունեցած հանդիպումի ընթացքին քննարկուած է Ռոբերտ Քոչարեանի հարցը: Փաչինեան կը պատասխանէ. «Գիտէք, մենք քննարկել ենք փոխադարձ հետաքրքրութիւն ներկայացնող բազմաթիւ հարցեր: Քննարկել ենք բոլոր հնարաւոր հարցերը, որ կարելի էր քննարկել»: Կը նչանակէ՝ քննարկած են: Հայաստանի ներքին հարցը քննարկուած է Ռուսաստանի հետ:

Քոչարեան, Խաչատուրով եւ Յարութիւնեան կը հանդիսանան Մոսկուայի պաչտպանեալները: Մարտ 1-ը պաչտպանուած է Մոսկուայով:

Վանեցեան իրաւունք ունէր մատնանչել ռուսական գործօնը, եւ ամբողջապէս ճիչդ էր ներկայացնելով Քոչարեանը կալանաւորող դատաւորին վախը:

Զրոյցներուն մէջ կան նաեւ ուրիչ հետաքրքրական մանրամասնութիւններ: Օրինակ, Սէյրան Օհանեանի մասնակցութիւնը Մարտ 1-ին.

«ՍԱՍՈՒՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ – Բա Սէյրանին էլ ենք բերելու, որովհետեւ Սէյրանը մի հատ ուրիչ այլանդակութիւն ա արել, Սէյրանի մեղքը գիտե՞ս ինչքան հիմնաւոր ա, ինքն էդ օրը գիչերը որ յելնում, ասում ա՝ մենք զօրքը, եթէ դուք քաղաքացիներով հաւաքուէք, էնտեղ բան անէք, զօրքն ադեկվատ պատասխան կը տայ, չատ կոչտ... այսինքն՝ ինքը սպառնում ա ժողովրդին, ընկեր...

ԱՐԹՈՒՐ ՎԱՆԵՑԵԱՆ – Լաւ, լաւ, հասկացանք, եթէ հիմնաւոր ա... պրոստը...

Ս. Խ. – Նորմալ ա, նորմալ ա...»

Լաւ կ'ըլլայ եթէ ուրիչ խօսակցութիւններ եւս գաղտնալսուին:

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.
TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1825 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ. عدد رقم ١٨٢٥ الخميس ، ٤ أكتوبر ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, ՓԱՇԻՆԵԱՆ, ԱԼԻԵՒ, ՔՈՉԱՐԵԱՆ

ՀԱՅԿ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ՝ ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ

Սեպտեմբեր 23-ի Երեւանի աւագանիի ընտրութիւններուն կը յաղթէ Նիկոլ Փաշինեանին յարող Իմ Քայլը դաշինքը: Դաշինքի համամասնական ցուցակը գլխաւորող Հայկ Մարութեան կը դառնայ Երեւանի քաղաքապետ:

Ընտրութիւնները, վերջապէս, տեղի կ'ունենան առանց ընտրակեղծիքի: Ճնշումներ չեն բանեցուիր ընտրողներուն վրայ, հանրաշարժերով մարդիկ չեն փոխադրուիր պարտադիր ընտրութեան համար, լցոնումներ չեն կատարուիր, ընտրակաշառքներ չեն բաշխուիր, սպառնալիքներ չեն կարդացուիր, հաշուարկումի կեղծարարութիւններ չեն իրականացուիր: Բան մըն ալ չի կատարուիր: Այնքան որ միջազգային դիտորդներէն մէկը զայն կ'անուանէ անհետաքրքրական: Վերջապէս դիտորդի մը պաշտօններէն մէկն է կեղծիքներ յայտնաբերել:

Ասիկա չի խանգարեր, որ կատարուածը ուժային կեդրոնի ներկայացուցչական ժողովրդավարութիւն էր, այլ ոչ մասնակցողական ժողովրդավարութիւն: Բայց, մէկ կողմէ, Հայաստան կ'ապրի յեղափոխական շրջան մը՝ ուր մասնակցողականը վտանգաւոր է հակայեղափոխական տարրերու տակաւին աշխոյժ գոյութեան պատճառով: Միւս կողմէ՝ Փաշինեանի ընտրած լիպերալ քաղաքականութեան հիմքը ներկայացուցչական ժողովրդավարութիւնն է: Ընտրելով այս ճամբան, գոնէ լիարժէքօրէն յարգուեցան անոր կանոնները:

Քուէարկութեան կը մասնակցի ընտրական իրաւունք ունեցողներուն 43.66%-ը: Ուրիշ աւագանիի ընտրութիւններու պաշտօնական նոյնիսկ ուռճացած թիւերէն քիչ մը աւելի է: Թիւեր, որոնց կարեւոր մասը կը կազմէր կաշառուած եւ պարտադրուած ընտրողներու բանակը: Տարբերութիւնը չատ յստակ է:

Հայկ Մարութեան կը հանդիսանայ Փաշինեանի փայփայած հայ քաղաքացիի անսխալ լիպերալ տիպարը: Ի՞նչպէս:

Ընտրական քարոզարշաւի ժամանակ, ընդդիմադիրները եւ հակայեղափոխականները կը քննադատեն՝ թէ Մարութեան բնակարան ունի Հիւսիսային Պողոտայի վրայ, այսինքն՝ հարուստ է: Ասիկա իրականութիւն մըն է, թէեւ պէտք է մտորել՝ թէ այդ ընդդիմադիրներուն ջանքերով եւ լուռ մեղսակցութեամբ է որ կայացաւ Հիւսիսային Պողոտան: Իմ Քայլի քարոզարշաւի հանրահաւաքներուն, Փաշինեան քանիցս կը պատասխանէ այս հարցին (օրինակ՝ Սեպտեմբեր 19-ին, Մալաթիա-Սեբաստիայի մէջ), ըսելով՝ որ Մարութեան իր հարստութիւնը կուտակած է տքնաջան, նուիրեալ, արդար եւ օրինաւոր աշխատանքով: Եւ այս է Փաշինեանի դլխաւոր նշանաբանը: Ըլլալ դրամատէր՝ մաքուր ճանապարհով: Միայն ողջ ըլլար Մարքսը: Տուեալ պարագային, Մարութեան երբեք գողութեան չէ դիմած՝ իբրեւ այդպիսին: Բայց դիտենք թէ Հիւսիսային Պողոտան ինքը չահագործական-օլիկարքական ձեռնարկ մըն էր, իր բոլոր ծանրակշիռ ելքերով: Եւ չէ՞ որ այնտեղ բնակարան գնելով Մարութեան նպաստած կ'ըլլայ իրականացնելու չահագործողներուն նպատակները: Հոս է խնդիրին էութիւնը:

ՓԱՇԻՆԵԱՆ ԵՒ ԲԱՑ ՀԱՂՈՐԴԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Սկիզբէն Փաշինեան ընդունեց բաց հաղորդականութեան սկզբունքը: Անընդհատ ճեպազրոյցներ լրագրողներուն հետ, մամուլի ազատ ասուլիսներ, ֆէյսպուքեան երկար ու կարճ կենդանի տեսաելոյթներ եւ մանաւանդ հանրահաւաքներու մասնակցութիւններ, որոնց վերջին չարքը կապուած էր Իմ Քայլը դաշինքի քարոզարշաւին հետ:

Անկախութեան տարեդարձին՝ Սեպտեմբեր 21-ի ցերեկը, իր երեք դուստրերուն հետ Փաշինեան կը ճեղքէ Հանրապետութեան Հրապարակի բազմութիւնը՝ ընդամէնը շուրջ 10 թիկնապահներու սեղմ շրջանակումով, անընդհատ ձեռնուելով, խօսելով եւ լուսանկարուելով ժողովուրդին հետ:

Սեպտեմբեր 30-ին հեծանիւով կը պտըտի Երեւանի փողոցներով, հեծանիւներու օրուայ առիթով:

Ռոբերտ Քոչարեան, որ յաւակնութիւններ կը ցուցաբերէ վերստին մտնել քաղաքականութիւն, եթէ կրնայ ընդամէնը երկու քայլ կատարել Երեւանի փողոցները՝ առանց միջադէպի, կարելի է զայն անվարան ընդունիլ քաղաքական դաշտէն ներս:

ՓԱՇԻՆԵԱՆ ԵՒ ԱԼԻԵՒ

Աւագանիի ընտրութիւններուն մասնակցելէ ետք, Սեպտեմբեր 23-ին Փաշինեան կը մեկնի Նիւ Եորք աշխատանքային այցելութեամբ: Սեպտեմբեր 27-ին Նիւ Եորքէն կը հասնի Տուշանպէ, մասնակցելու ԱՊՀ երկիրներու ղեկավարներու գագաթնաժողովին:

Սեպտեմբեր 28-ին Տուշանպէի մէջ Փաշինեան եւ Ալիեւ կ'ունենան կարճ հանդիպում մը: Արդէն սովորութիւն դարձած ուղիղ միացումով Փաշինեան կու տայ որոշ բացատրութիւններ.

«Ըստ էութեան, այդ շփումը ոչ ֆորմալ էր եւ դա մեր այդպիսի առաջին քննարկումն էր, այդպիսի առաջին շփումն էր: [...] Այս անգամ որոշակի առարկայական խօսակցութիւն ստացուեց եւ այդ առարկայական խօսակցութեան արդիւնքում մենք մի քանի կարեւոր կէտեր արձանագրեցինք:

«Այդ կէտերից առաջինը վերաբերւում էր նրան որ մենք պայմանաւորուեցինք, որ պաշտպանութեան նախարարներին յանձնարարութիւն տանք, որպէսզի նրանք կոնկրէտ քայլեր ձեռնարկեն սահմանագծում եւ ընդհանրապէս լարումը իջեցնելու վերաբերեալ: Այսինքն խօսքը վերաբերւում է սահմանային միջադէպերը կանխելուն ուղղուած քայլերին: Եւ ըստ էութեան կարծում եմ սա կարեւոր պայմանաւորուածութիւն է: Ես այս պայմանաւորուածութեան եւ հնարաւոր պայմանաւորուածութեան մասին նաեւ անմիջապէս տեղեակ եմ պահել Արցախի Հանրապետութեան նախագահ Բակօ Սահակեանին, եւ այս պայմանաւորուածութիւնը, ըստ էութեան, նրա համար նոյնպէս ընդունելի է եղել եւ, ըստ էութեան, մենք կարող ենք ասել որ կայ պայմանաւորուածութիւն որ հայ-ադրբէջանական սահմանի եւ Ղարաբաղ-Ադրբէջան շփման գծի ողջ երկայնքով միջոցներ ձեռնարկուեն հրադադարի ռեժիմի խախտման դէպքերը կանխարգելելու վերաբերեալ: Եւ երէկ երեկոյից [...] ես համապատասխան հրաման եմ տուել մեր զինուած ուժերին: Եւ ուրախ եմ արձանագրել, որ նախորդ գիշերը, ըստ էութեան, եղել է յամենայնդէպս իմ վարչապետ ընտրուելուց յետոյ ամենահանգիստ, ամենախաղաղ գիշերը եւ ես յոյս ունեմ որ այն տրամաբանութեանը, որ վերջին շրջանում գործում էր եւ ցաւօք մենք զոհեր էինք ունենում եւ կորուստներ էին տեղի ունենում թէ՛ հայկական, թէ՛ ադրբէջանական կողմից, այս մարդասիրական ըստ էութեան պէտք է դադար տրուի եւ այդ մասին մենք Ադրբէջանի նախագահի հետ ձեռք ենք բերել պայմանաւորուածութիւն:»

Ապա Փաշինեան կը նշէ, որ Ալիեւի հետ կը համաձայնին արդիւնաւոր եւ գործնական կապ հաստատել Հայաստանի եւ Ազրրպէյճանի միջեւ, բանակցութիւնները կարելի դարձնելու համար: Ան կը չեշտէ, որ հարցի կարգաւորումին համար անհրաժեշտ է առանց փոխադարձ կրակոցներու մթնոլորտ:

Նախորդ երեք նախագահներէն բոլորովին տարբեր տրամաբանութիւն մը առաջ կը քաշէ Փաշինեան: Նախ դադրեցնել ատելութեան սերմանումը, աւելի ճիշդ՝ ատելութեան արդիւնաբերութիւնը, որուն գաղափարախօսական արտադրութիւնը դիտաւորեալ

↳ 4

ՈՉ ԵՒՍ Է ՇԱՐԼ ԱԶՆԱՒՈՐ

Հոկտեմբեր 1-ին, 94 տարեկան հասակին կը մահանայ հռչակաւոր երգիչ եւ դերասան Շարլ Ազնաւուր: Կը մահանայ իր բնակատեղին՝ հիւսիսային Ֆրանսայի Մուրիէ համայնքը, մինչ իր տուրքերու վայրը կը գտնուէր տուրքային դրախտ Զուիցերիայի մէջ:

Ազնաւուր յայտնի է իր կորովի քանի մը յայտարարութիւններով *Nouvelles d'Armenie*-ին.

«Ասիկա [Հայաստանի դատարկումը] ուրո՞ւն ձեռնտու է: Ընդամէնը 3 հարուստ խուլիգանի՞: Երեք մաֆիոզի՞: Իսկ ո՞ւր մնացին ողջ աշխարհով ցաքուցրիւ եղած հարիւրաւոր աղքատ մարդիկ... Այս բոլորը կ'անհանգստացնէ զիս: Եւ այս բոլորէն ետք որոշ մարդիկ տակաւին կը կառչին «ցեղասպանութիւն» եզրոյթին, զոր կը հերքէ Թուրքիան... Հայաստան կը գտնուի լուրջ վտանգի առջեւ, իսկ մարդիկ տակաւին կը կառչին «ցեղասպանութիւն» բառին: Ես չեմ հասկնար, թէ ասիկա ինչպէս կրնայ օգնել երկրի յառաջընթացին: Այս տրամաբանութիւնը ո՞ւր կը տանի մեզի: Ո՞ւր են բոլոր անոնք, որոնք զիս կը քննադատեն այս գաղափարներուն համար: Անոնք ի՞նչ կ'ընեն Հայաստանը օգնելու համար:» (2014)

Կամ հետեւեալը.

«Ես մաֆիոզական պատմութիւններ գիտեմ, որոնք անտանելի են: Մարդիկ այնպիսի վիճակի հասած են, որ գիւղացիները սովամահ կ'ըլլան սեփական հողի վրայ: Մաֆիայի այդ ներկայացուցիչներուն պէտք է գնդակահարել: Ուրիշ ճար չկայ: Դուք կը փափաքիք մաֆիո՞զ ըլլալ. գացէք ուրիշ երկիր եւ այնտեղ մաֆիա ստեղծեցէք: Շատ երկիրներ կան, որոնք կ'ընդունին ձեզի: Բայց ձեր տանը, ձեր սեփական ժողովուրդի գլխուն մաֆիա մի հիմնէք:» (2011)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՒԱԳԱՆԻԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Սեպտեմբեր 23-ին տեղի կ'ունենան Երեւանի աւագանիի արտահերթ ընտրութիւնները:

Յաջորդ օրը, Կեդրոնական Ընտրական Յանձնաժողովի (ԿԸՀ) նախագահ Տիգրան Մուկուչեան կը ներկայացնէ նախնական արդիւնքները: Սեպտեմբեր 30-ին ԿԸՀ կը յայտարարէ վերջնական արդիւնքները.

Իմ Քայլը Դաշինք՝ 81.05% (294 92 մարդ)
ԲՀԿ՝ 6.95% (25 218)
Լոյս Դաշինք՝ 4.99% (18 114)
ՀՅԴ՝ 1.62% (5882)
Երկիր Ծիրանի Կուսակցութիւն՝ 1.39% (5059)
Օրինաց Երկիր Կուսակցութիւն՝ 1.09% (3947)
Երեւանցիներ Դաշինք՝ 0.82% (2986)
Ժառանգութիւն Կուսակցութիւն՝ 0.75% (2709)
Երեւանի Հանրութիւն Դաշինք՝ 0.69% (2502)
Ժողովրդական Ուղի Կուսակցութիւն՝ 0.22% (799)
Ռեֆորմիստների Կուսակցութիւն՝ 0.22% (792)
Հայք (Հայկագուններ) Կուսակցութիւն՝ 0.19% (692)

Համաձայն օրէնքին, առաջին երեքը կ'անցնին Երեւանի աւագանի, իսկ Իմ Քայլը Դաշինքի թեկնածու Հայկ Մարութեան կը դառնայ քաղաքապետ:

Աւագանիի անդամները ունին 65 աթոռ: Այսպէս, համաձայն ընտրական օրէնսգիրքին, Իմ Քայլը կ'ունենայ 57 աթոռ, ԲՀԿ՝ 5, Լոյս՝ 3:

Հիմնական ցուցակներուն մէջ ներգրաւուած ընտրողներուն թիւը եղած է 848 343: Քուէարկութեան մասնակցողներուն թիւր կազմած է 370 368 կամ 43.66%: Անվաւեր քուէաթերթիկներուն թիւն է՝ 7539:

ՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍ

Յ. Ա.

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՄ

Սեպտեմբեր 24-27-ին, Եգիպտոսի Արտագաղթի եւ Արտասահմանի Եգիպտացիներու Հարցերու նախարարութեան պաշտօնական հրաւէրով Եգիպտոս կ'այցելէ Հայաստանի Սփիւռքի նախարար Մխիթար Հայրապետեան: Եգիպտոսի նախարարուհի Նապիլա Մաքրամ այցելութիւնը նշանաբանած էր իբրեւ հայկական օրեր՝ *Մենք՝ եգիպտացի հայերս* (Նահնու ալ-մասրիին ալ-արման) խորագիրին տակ:

Պատուիրակութեան մաս կը կազմէին՝ Լեւոն Անտոնեան՝ Հայաստանի Սփիւռքի Նախարարութեան Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի հայ համայնքներու վարչութեան պետ, եւ հալէպցի Լիւսի Կարապետեան՝ նախարարի օգնական:

Ինչպէ՞ս կայացաւ այցելութիւնը:

Հայաստանի Սփիւռքի Նախարարութեան նախորդ վարչակարգի ժամանակ, Սփիւռքի պատասխանատու գերատեսչութիւններուն միջեւ կնքուած էր Հայաստան-Կիպրոս-Յունաստան եռակողմ համագործակցութեան յուշագիր: Այս ձեւաչափով նախկին նախարարուհին ունեցած էր երկու հանդիպում: Հայաստանի Սփիւռքի ներկայ նախարարը՝ Մխիթար Հայրապետեան, Յուլիսին Կիպրոսի մէջ ի պաշտօնէ կը մասնակցէր երրորդ հանդիպումին:

Սեպտեմբեր 25. հանդիպում Եգիպտոսի վարչապետ Մուսթաֆա Մատպուլիի հետ

Միաժամանակ, Կիպրոս եւ Յունաստան ունէին ուրիշ եռակողմ յուշագիր մը Եգիպտոսի հետ, եւ այս ծիրին մէջ, նոյն ժամանակ Կիպրոս կը գտնուէր Եգիպտոսի Արտագաղթի եւ Արտասահմանի Եգիպտացիներու Հարցերու նախարարուհի՝ Նապիլա Մաքրամ:

Փոխադարձ հանդիպումներու եւ բանակցութիւններու միջոցով կ'որոշուի միացնել երկու եռակողմ յուշագիրները եւ դարձնել քառակողմ՝ Կիպրոս-Յունաստան-Եգիպտոս-Հայաստան: Այս առիթով, Մխիթար Հայրապետեան Սեպտեմբեր 24-27-ին կը հրաւիրուի Եգիպտոս, իսկ փոխադարձաբար Նապիլա Մաքրամ Հայաստան պիտի այցելէ Հոկտեմբեր 15-16-ին:

Սեպտեմբեր 25-ին, Պըլըքտանեան Սրահին մէջ հանդիպելով եգիպտահայութեան հետ, Սփիւռքի նախարարը կու տայ ներկայ պաշտօնական այցելութեան նկարագրութիւնը.

«Ըստ էութեան, նախկինում էղ երկու հաղիպումներից բխած որեւէ գործնական քայլեր չէր արուել: Եւ ես մի վատ բնաւորութիւն ունեմ. բաւականին էսպէս պրակտիկ մարդ եմ եւ սիրում եմ անմիջապէս դեկլարացիոն յայտարարութիւններից անցնել կոնկրէտ գործնական քայլերի: Եւ այդ պատգամով էլ մեկնել էի հասկանալու որ եթէ երրորդ անգամ հանդիպում է տեղի ունենում բնականաբար դրան պիտի անմիջապէս յաջորդեն քայլեր եւ արդիւնք:

«Բայց էդպէս ստացուեց որ ելոյթ ունեցայ այնտեղ, նաեւ միջոցառում էր կազմակերպուած [...] Սփիւռքում բնակուող երիտասարդ կիպրոսցիների համար: Ելոյթից յետոյ Եգիպտոսի դէ ֆակտօ [Արտագաղթի եւ Արտասահմանի Եգիպտացիներու Գործերու] Նախարարը՝ տիկին Մաքրամը, մօտեցաւ եւ ասաց որ հետաքրքրուած է մեզ հետ համագործակցել որովհետեւ իմ հետ կապուած որոշակի ինֆորմացիա է ստացել, չգիտեմ յեղափոխութեան վերաբերեալ, որ Եւրոպայի ամենաերիտասարդ նախարարն եմ, եւ այլն, եւ ցանկութիւն ունի աշխատելու ինձ հետ: Եւ բացի մեր եռակողմ ձեւաչափով յուշագրից, գոյութիւն ունէր նաեւ երկու այլ յուշագիր՝ Կիպրոս-Յունաստան-Իսրայէլ եւ Կիպրոս-Յունաստան-Եգիպտոս, այսինքն Կիպրոսն ու Յունաստանը երեք տարբեր երկրների հետ ունեն:

«Մենք էսպէս չատ ֆորմալ հանդիպեցինք չորսով եւ Եգիպտոսը ցանկութիւն յայտնեց որպէսզի իրենց արդէն իսկ գործող ձեւաչափին միանայ նաեւ Հայաստանը որովհետեւ Հայաստանը ըստ էութեան ունէր մեծ Սփիւռք եւ մեծ փորձ Սփիւռքի հետ աշխատելու, եւ անպայման Եգիպտոսը ցանկանում է, սա յատուկ ուղերձ էր, որ Հայաստանը լինի այդ յուշագրում:

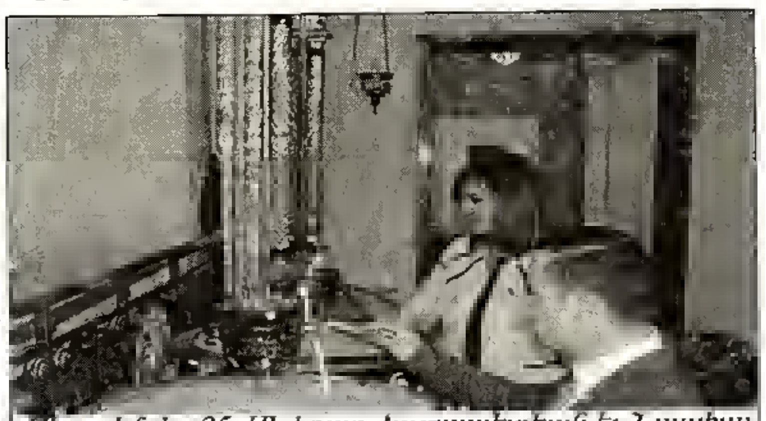

Սեպտեմբեր 25. Մխիթար Հայրապետեան եւ Նապիլա Մաքրամ մօմ կը վառեն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ

«Հանդիպեցինք Կիպրոսի նախագահ Անաստասիադէսի հետ, որտեղ ինքն էլ չատ անսպասելիօրէն ասաց՝ «բա ինչո՞ւ ձեր եռակողմ ձեւաչափում չկայ Հայաստանը»: Շատ կարեւոր է, որ մենք չորս երկրներով հանդիպեցինք եւ Կիպրոսի նախագահի խօսքի 80 տոկոսը հիմնականում վերաբերում էր հայ ժողովրդին, հայկական Սփիւռքին եւ էսպէս չատ ջերմ մօտեցում էր ընդգծուած իր կողմից:

«Եւ էսպէս չատ աւելի պրակտիկ մենք սկսեցինք քայլ անել առաջ որովհետեւ անմիջապէս նախագահը յանձնարարական տուեց իր յանձնակատարին որպէսզի Հայաստանին եւս ներգրաւեն այս ձեւաչափին: Եւ ստացուեց այնպէս, որ ես հնարաւորութիւն ստացայ առաջին այդ ձեւաչափով հանդիպումը հրաւիրել Երեւան, հետեւաբար, տիկին Մաքրամը մեր միւս գործընկերների հետ Հոկտեմբերի 15-ին ժամանելու է Երեւան: Մենք հանդիպելու ենք վարչապետ Փաշինեանի հետ եւ ստորագրելու ենք քառակողմ յուշագիրը:

«Յուշագիրը հիմնականում վերաբերում է Սփիւռքի քաղաքականութիւններին եւ բաւականին հետաքրքիր նախաձեռնութիւն է: Բացի այդ, սա հնարաւորութիւն է ստեղծում նաեւ պետութիւնների միջեւ, արդէն վարչապետների եւ ղեկավարների մակարդակով յարաբերութիւնները էլ աւելի զարգացնելու համար:

«Եւ անմիջապէս հրաւէր ստացայ Եգիպտոսից եւ նախարարուհին նախ ասաց որ չատ են ցանկանում իրենք որպէսզի ես այց կատարեմ Եգիպտոս որովհետեւ Եգիպտոսում կայ հայկական համայնք որը պարծանք է ոչ միայն Հայաստանի համար այլեւ Եգիպտոսի համար, հայ համայնք որը մեծագոյն ներդրում է ունեցել Եգիպտոսի քաղաքական, հասարակական, տնտեսական կեանքում եւ իրենք ուզում են մեծարել հայ ժողովրդին եւ անպայման ցանկանում են որպէսզի ես ներկայ գտնուեմ: Բացի այդ առաջարկից, դա նաեւ հնարաւորութիւն է ինձ համար հանդիպումներ ունենալ համայնքի հետ, ծանօթանալ համայնքի հետ եւ աշխատել համայնքի հետ: Անմիջապէս ընդունեցի առաջարկը եւ արդիւնքում մենք պաշտօնական այցով Եգիպտոսում ենք:»

Նախքան այցելութիւնը, Նապիլա Մաքրամ զանազան տեսակցութիւններ կ'ունենայ հայ պաշտօնատարներու հետ, օրինակ, Սեպտեմբեր 4-ին՝ Հայաստանի դեսպան Արմէն Մելքոնեանին, Սեպտեմբեր 6-ին՝ եգիպտահայ գաղութի ղեկավարներուն:

Սեպտեմբեր 20-ին Նապիլա Մաքրամ կու տայ մամուլի ասուլիս մը, ուր պաշտօնապէս կը յայտարարէ հայկական օրերուն կայացումը եւ այս առիթով Գահիրէի Հայոց Ազգային Առաջնորդարանին տալիք դրամական նպաստը Աղեքսանդրիոյ Համալսարանի Հիւանդանոցին:

Սեպտեմբեր 24-ին Մխիթար Հայրապետեան կը ժամանէ Գահիրէ:

Սեպտեմբեր 25-ին Նապիլա Մաքրամի հետ հանդիպում կ'ունենայ վարչապետ Մուսթաֆա Մատպուլիի հետ: Պըլըքտանեանի մէջ, չեշտելէ ետք որ հանդիպումը չափազանց ջերմ էր, կ'աւելցնէ.

«Նոյնիսկ ինքը ինձ չթողեց ասէր, էսպէս, առաջ ընկնելով սկսեց խօսել Եգիպտոսի առաջին վարչապետի մասին, արտգործ նախարարի մասին, եւ էսպէս պատմութեան մի ամբողջ ժամանակագրութիւն ներկայացրեց թէ ինչպիսի մեծ ներդրում եւ աւանդ են ունեցել հայերը Եգիպտոսի հասարակութեան մէջ որպէս ինտեգրուած ժողովուրդ եւ ինքը եւս փաստեց որ հայ ժողովուրդը, հայկական համայնքը, որը ինչպէս ցեղասպանութիւնից դեռեւս առաջ, բայց յատկապէս ցեղասպանութիւնից յետոյ, այստեղ հաստատուած եւ տուն ստացած, ապաստան ստացած Եգիպտոսի ժողովրդի կողմից, իսկապէս կարողացել է իր ներդրմամբ, իր պահուածքով, իր երախտիքով ու շնորհակալութեամբ յետ յանձնել այն ինչը Եգիպտոսի ժողովուրդը տուեց: Եւ էսպէս, մեծ պարծանքով եւ հիացմունքով էր խօսում ձեր մասին, հէնց կոնկրէտ ձեր մասին:»

Ապա նախարարուհիին հետ կ'այցելէ Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ Ազգային Առաջնորդարանը, ուր կ'ընդունուի եւ կը հիւրընկալուի Եգիպտահայ Թեմի առաջնորդ Աշոտ եպսկ. Մնացականեանի եւ գաղութիս ղեկավարներուն կողմէ:

Երեկոյեան, Հելիոպոլսոյ Պըլըքտանեան Սրահին մէջ Հայրապետեան բաց հանդիպում կ'ունենայ եգիպտահայ համայնքին հետ (*Ջահակիր*ի յաջորդ թիւով պիտի մանրամասնենք այս հանդիպումը):

Գիշերը՝ Հելիոպոլսոյ Մերիտիընի մէջ ընթրիք-ճաշկերոյթ Հայաստանի դեսպանատան նախաձեռնութեամբ, ներկայութեամբ երկու նախարարներուն եւ գաղութիս ընտրեալներուն:

Սեպտեմբեր 26-ին՝ այցելութիւն Բուրգերը եւ Խան Ալ-Խալիլ, բանակցային հանդիպում Նապիլա Մաքրամի հետ:

Հայկական օրերուն առիթով Եգիպտոսի նախարարութեան հրապարակած գրքոյկին կողքը

Երեկոյեան, Ալ-Մասրահ Ալ-Քաումիի (Ազգային Թատրոն) մէջ, Եգիպտոսի նախարարութեան նախաձեռնութեամբ տեղի կ'ունենայ հանդիսութիւն ի պատիւ հայերուն, ներկայութեամբ երկու նախարարներուն եւ հայ ու եգիպտացի պաշտօնատար անձերու: Հանդիսութեան հանրային ներկայութիւնը պայմանաւորուած էր յատուկ հրաւէրներով:

Կը ցուցադրուի անցեալ տարի արաբերէն լեզուով արտադրուած *Մենք՝ եգիպտացի հայերս* ֆիլմէն հատուած մը, ուր հայերն ու եգիպտացիները հանդէս կու գան ամենաներդաշնակ համաձայնութեամբ՝ հայերու առատաձեռն սատարներով եգիպտացի ժողովուրդին:

Երգ-պար-տարազ ձեւաչափ-նշանաբանին ներքոյ ելոյթ կ'ունենան եգիպտահայ Արաքս Երգչախումբը (խմբավար՝ Միհրան Ղազէլեան), կատարելով երկու հայերէն եւ երկու արաբերէն երգեր, եւ անջատաբար Յուսաբեր Մշակութային Ընկերակցութեան Սարդարապատ եւ Կոկանեան Սրահի Զանգեզուր ազգագրական պարախումբերը, իւրաքանչիւրը կատարելով մէկական հայկական եւ մէկական եգիպտական պարեր:

Հայրապետեան անգլերէն լեզուով պաշտօնական խօսքին մէջ կը գովերգէ Եգիպտոս-Հայաստան բարեկամութիւնը: Կը նկարագրէ իր վերջին այցելութիւնները Սուրիա եւ Լիբանան, չեշտելով, որ հակառակ բոլոր աւերումներուն, Հալէպի հայկական համայնքը կրցած է պահել իր միասնական գոյութիւնը: Երախտագիտութիւն կը յայտնէ եգիպտացի ժողովուրդին՝ ցեղասպանութենէն ետք հայերը հիւրընկալած ըլլալուն համար: Կը նշէ հայերուն նպաստները եգիպտական կեանքի տարբեր ոլորտներուն: Եւ նման բաներ:

Հանդիսութիւնը կը պատկերասփռուի հեռատեսիլի երկրորդ կայանէն:

Հանդիսութենէն ետք՝ ընթրիք Կեզիրայի Սոֆոթէլին մէջ, Եգիպտոսի նախարարութեան նախաձեռնութեամբ:

Ապա, *dmc* հեռատեսիլի արբանեակին կայանը կը պատկերասփռէ արձանագրուած հարցազրոյց մը երկու նախարարներուն հետ, հաղորդավարութեամբ լրագրող Ուսամա Քամալի: Հայրապետեանի խօսքը անգլերէն է, տողատակային արաբերէն թարգմանութեամբ: Ի միջի այլոց, Նապիլա Մաքրամ եգիպտահայերուն ներկայ թիւը կը նշէ 7-8 հազար, իսկ գլխաւոր զբաղմունքները՝ ոսկերչութիւն եւ տպագրութիւն: Իբրեւ հայրենասէր ազգայիններ, կը չեշտէ հայերուն մասնակցութիւնը 2013 Յունիս 30-ին (որ կը

☞ 3

ՅԱՅԱՍՏԱՆ

254 ԱՆՈՒՆՆԵՐ ԿԸ ԶՐԿՈՒԻՆ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱԳԻՐՆԵՐԷ

Հայաստանի Արտաքին Գործերու նախարարութիւնը նամակ կը յղէ դեսպանութիւններուն եւ հիւպատոսութիւններուն, գրելով. «Խնդրում ենք դեսպանընկալ երկրների համապատասխան մարմիններին, ինչպէս նաեւ դեսպանընկալ երկրում տեղակայուած եւ համատեղութեան կարգով ՀՀ-ում հաւատարմագրուած պետութիւնների դեսպանութիւններին տեղեկացնել, որ կից ներկայացուող ՀՀ դիւանագիտական անձնագրերը ճանաչուել են անվաւեր»:

Կցուած են 254 անուններ, ներառեալ նախկին նախագահներուն տիկինները, Զօրի Բալայեան, Հայկ Դեմոյեան, եւ այլն:

ՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍ

2

նշանակէ անոնց լիարժէք բացակայութիւնը 2011 Յունուար 25-ին): Հայրապետեան կը խօսի սփիւռքահայութեան հետ գործակցելու դժուարութիւններուն մասին, նշելով՝ որ ինք կը փորձէ Սփիւռքի հետ առնչուիլ առանձին միաւորներու միջոցով, համաձայն իւրաքանչիւրի տուեալներուն եւ գաղափարախօսութիւններուն:

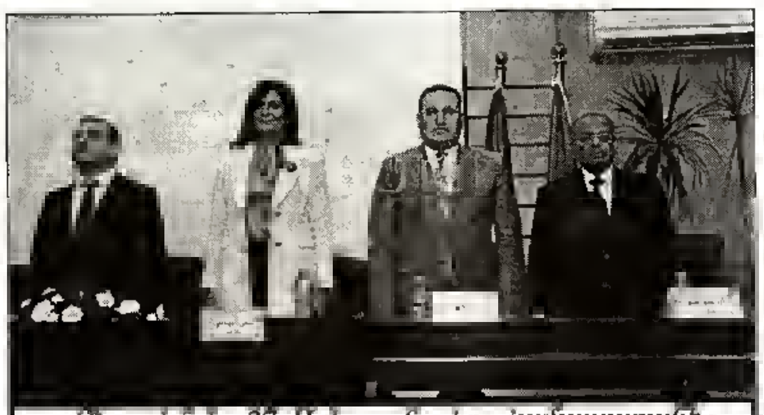

Սեպտեմբեր 27. Աղեքսանդրիոյ Համալսարանի Հիւանդանոցի դահլիճ, ձախէն աջ՝ Մխիթար Հայրապետեան, Նապիլա Մաքրամ, 'Ապտէլ 'Ազիզ Քոնսուա, Ահմատ 'Օսման

Սեպտեմբեր 27-ին երկու նախարարները կը մեկնին Աղեքսանդրիա: Այցելութիւն Աղեքսանդրիոյ Մատենադարանը, հանդիպում հայ համայնքին հետ Պօղոսեան Ազգային Վարժարանի սրահը, եւ այլն:

Տեղի կ'ունենան երկու պաշտօնական հանդիպումներ.

1. Այցելութիւն Ռա'ս Ալ-Թին ծովային ուժի կայան: Հրամանատար Ահմատ Խալէտ կ'ողջունէ հայկական պատուիրակութիւնը: Կը ցուցադրուի վաւերագրական ֆիլմ մը՝ ուր ներկայացուած է Աղեքսանդրիոյ ծովային կայանը զարգացնելու ուղղութեամբ ծովային ուժերուն տարած ջանքերը, ինչպէս նաեւ եգիպտական ծովային ուժերու կարողութիւններուն մշակումը՝ նոր եւ զարգացած ծովային միաւորներու ներգրաւումով եւ բարեկամ երկիրներու հետ համատեղ մարզումներով: Նապիլա Մաքրամ կը նշէ՝ որ եգիպտական ծովային ուժերը, շնորհիւ քաղաքական ղեկավարութեան, կ'իրականացնեն նոր յաջողութիւններ եւ անընդհատ կը զարգացնեն ուժերը՝ զանոնք հասցնելով աշխարհի տասը ամենաուժեղ նաւատորմիղներու շարքը: Կ'այցելեն Մեսթրալ օդանաւակիրը, Ֆրէմ մարտանաւը եւ Մահրուսա նաւթը՝ ուր կը ճաշեն: Այցելութեան կը մասնակցին նաեւ եգիպտահայոց առաջնորդը, Հայաստանի դեսպանը եւ Աղեքսանդրիոյ քաղաքապետ 'Ապտէլ 'Ազիզ Քոնսուա:

2. Այցելութիւն Աղեքսանդրիոյ Համալսարանի Հիւանդանոց: Համագումարներու դահլիճին մէջ տեղի կ'ունենայ ասուլիս, որուն ընթացքին Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանին կողմէ հիւանդանոցին կը փոխանցուի մէկ միլիոն եգիպտական ոսկիի չէքը, պաշտօնական ներկայութեամբ Աղեքսանդրիոյ քաղաքապետին, Աղեքսանդրիոյ Համալսարանի տնօրէն 'Իսամ Ալ-Քորտի եւ բժշկական համալսարանի տնօրէն Ահմատ 'Օսմանի: Նապիլա Մաքրամ եղած կ'ունենայ յայտնելով իր շնորհակալութիւնը եւ ուրախութիւնը:

Վերադարձ Գահիրէ, հանդիպում յոյն համայնքի ղեկավար Քրիստոս Քաւալլի հետ եւ մեկնում դէպի երկիր ղրախտավայր:

Այցելութեան պաշտօնական կողմը աւարտած է: Հայերուն պատկերումը (imaging) կատարեալ է ու անսխալական: Ամէն մարդ գոհ ու երջանիկ է: Ա՞յս էր սփիւռքահայերուս ուզածը Սփիւռքի նախարարէ մը: Պոլլքսոոնեանի հանդիպումը համայնքին հետ, արդարեւ, բոլորովին ուրիշ բովանդակութիւն մը պիտի բացայայտէր:

(Շար. 1)

ԽՈՀԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՅԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Եթէ պայմանականօրէն ընդունենք «ղրական»-ը, նոյն հիմքով պէտք ընդունինք «բացասական»-ը *արեւմտահայերէն* Սփիւռքի մտաւորականութեան նկատմամբ:

1. ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ՝ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՈՎ

Կը զտնուին բազմաթիւ սփիւռքահայ մտաւորականներ՝ որոնք կը տիրապետեն արեւմտահայերէնին լեզուին, բայց կը մերժեն գրել այդ լեզուով: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ անոնք ինքզինքնին «պարտականութիւն» յանձնած են ըլլալ հայերուն ներկայացուցիչները օտարներուն մօտ:

Բայց անոնք ի՞նչ կը ներկայացնեն օտարին: Կը ներկայացնեն այն ինչ որ արտադրած է հայութիւնը՝ 99 տոկոս հայերէն լեզուով: Արտադրութիւնը՝ հայերէն, արտադրութեան ներկայացուցչականութիւնը՝ օտարներէն (ինչո՞ւ չէ, եթէ կայ օտարը, ուրեմն կրնայ ըլլալ նաեւ օտարերէնը): Երկու բան սխալ կ'ընթանայ.

1. Նշանաբանը որ դրուած է՝ օտարին ներկայացնելն է, եւ ոչ թէ ստեղծել անգլերէն, ֆրանսերէն, արաբերէն լեզուով բանաստեղծութիւն կամ ուսումնասիրութիւն տուեալ նիւթի մը մասին, այդ նիւթը ըլլալով հայերէն արտադրութիւն մը: Գաղափարային կիրքն ու կամքը փոխադրուած կ'ըլլան ստեղծագործականութենէն դէպի ներկայացուցչականութիւնը:

2. Հայերէն բնագրութիւնը *դիտաւորեալ* կերպով վերածելով օտարերէնի, անտեսուած կ'ըլլայ բնագրային ներունակութիւնը եւ բնագիրով արտադրելու բնազդութիւնը: Մէկ բան է դիտաւորեալը, ուրիշ բան է բնազդականը:

Այս մտաւորական կոչուածները՝ որոնք կ'ապրին Սփիւռքի մէջ, կը մերժեն մէկ բառ գրել արեւմտահայերէն լեզուով, չեն ընդունիր այդ լեզուով արտայայտուելու հրաւէրները, չեն ուզեր կերտել Սփիւռքը՝ նոյնիսկ ընդդիմութեան ղիրքերէն: Իրենց համար այնքան յարմար է օտարին գաղափարախօսութեան մէջ գործելը, օտարին ներկայացնելով այն Սփիւռքը՝ որուն կենդանի փորձառութեան հետ չեն փափաքիր կապ ունենալ:

Արեւմտահայերէն խօսող բայց զայն դիտաւորեալ չգործածող ինքնակոչ մտաւորականներէն զատ կը զտնուի հայերէն չխօսողներու զանգուած մը, որ մեծ յարմարուողականութեամբ կը զործէ ամերիկեան հայագիտական եւ ոչ-հայագիտական կեդրոններու մէջ:

Ուրիշ անգամ գրած էի, որ խնդիր չկայ որեւէ լեզուով գրել որեւէ ազգութեան պատկանող նիւթի մը մասին: Փարիզի Քոմիւնի մասին կարելի է գրել անգլերէն լեզուով, պայմանով որ գրողը գոնէ կարողանայ կարդալ ֆրանսերէն՝ զգալու համար այդ շրջանի փորձառութիւնը: Բայց կարելի չէ գրական գործ մը վերլուծել ըստ Թարգմանուած բնագիրի: Ամբողջ լեզուական զործօն մը պիտի ճնշուի:

Հայերէն չխօսող հայ զանգուածին ամբողջական անծանօթ կը մնայ Սփիւռքը, որուն ընդմէջէն ինք կը խօսի: Անյայտ կը մնայ արեւմտահայերէն Սփիւռքին ներքին ծալքերը, անոր մշակութային արտադրութիւնները, խնդիրները: Անգլիախօս հայագիտական կեդրոններուն պատճառով աստիճանաբար կը ստեղծուի անգլերէն աղբիւրներու ինքնուրոյն ոլորտ մը՝ որուն սահմաններուն մէջ անընդհատ կը թաւալի անգլիագիր հայագիտութիւնը, անտեսելով նոյն բնագաւառի հայերէն գրութիւնները՝ իրենց բազմազանութեամբ, այլազանութեամբ եւ իրարամերժ հոսանքներով: Հակառակ աղբիւրային սահմանափակութեան, այդ կեդրոններուն եւ օտար լեզուով արտադրող հայերուն չուկայական հռչակը անհամեմատօրէն աւելի բարձր է քան հայագիր կեդրոններն ու գրողները:

Կայ ամենավտանգաւորը: Հայերէն չխօսող հայերուն մեծամասնութիւնը ո՛չ մէկ լեզուական տաղանդ կ'ապրի, ո՛չ մէկ մտահոգութիւն կ'արտայայտէ արեւմտահայերէն լեզուի անտեղեակութեան նկատմամբ: Այս զարմանալի անտարբերութեան պատճառով ան աւելի եւս կը նպաստէ արեւմտահայերէնի տկարացումին եւ արեւմտահայերէն ղրական լեզուի հնարաւոր կորուստին: Ներքին տաղնապի պակասը կը հանդիսանայ խնդրին ամենածանր կողմը:

Աւելկա չի նշանակեր որ անգլիախօս կեդրոններուն ու անհատներուն արտադրութիւնները վատ են: Ընդհակառակը, անոնց ուսումնասիրութիւնները բաւական խոր են եւ ուսանելի, բայց ոչ լայնարձակ: Իսկ մեթոտաբանական առումով անոնք հայկականին կը ձգտին դուրսէն, գործածելով արեւմտեան կայացած տեսութիւններ եւ ըմբռնումներ, փոխանակ ըլլալու հակառակը, այսինքն, ներսէն ելլել դէպի դուրս, հայերէնէն դէպի անգլերէն, հայկական ներքին առանձնայատկութիւններէն դէպի արեւմտեան տեսութիւններ, ստեղծելով, միաժամանակ, *հայկական* տեսութիւններ:

Սփիւռքի մէջ օտարի նշանաբանին հետ կապուած մտաւորականը շատ աւելի վճարուած ու չուկայացուած է քան արեւմտահայերէն Սփիւռքին հետ կապուածը:

Գիրքերու ցուցահանդէս մը կար: Ներկայացուած էին արեւմտահայերէն գիրքեր, ինչպէս նաեւ օտար լեզուով գիրքեր՝ հայ մշակոյթը օտարին ծանօթացնելու նշանաբանով: Շատ, շատ անուանի արեւմտահայ օլիկարք-ղեկավար մը այցելեց ցուցահանդէս: Այդ օլիկարք-ղեկավարին ամէնօրեայ բառն է՝ «Հայապահպանում»: Ուր որ զինք տեսնես՝ մամուլ, հեռատեսիլ, հանդիսութիւն, կը կրկնէ ու կը պնդէ՝ «Հայապահպանութիւն»: Այս հայապահպան նուիրեալը արեւմտահայերէն գիրքերուն վրայ ակնարկ մը անգամ չնետեց: Շտապելով ադամուկ բարձրացուց արեւմտահայ մշակոյթը օտարին ներկայացնող քանի մը գիրքերուն համար: Արեւմտահայերէն գրողը մնաց քանակային յաւելում մը լոկ: Այս օրինակը բացառութիւն մը չէ բնաւ: Սփիւռքի գլխաւոր հերքողը նոյն ինքը Սփիւռքն է:

Բայց ի՞նչ կայ աւելի հայրենասիրական եւ ազգասիրական քան հայ մշակոյթը օտարին ներկայացնելու պատուոյն: Հայուն համար ի՞նչ կայ աւելի գրաւիչ ու հմայիչ քան «օտար» բառը, հայերուն սատարները օտարներուն՝ քանզի օտարները նուազ զարգացած պիտի ըլլային առանց հայերուն, կամ օտարներուն երկրպագութիւնը հայկական մշակոյթին՝ քանզի օտարը նուազ հիացած է *իր* մշակոյթով: Եկէք հարցը շրջենք: Ընդունելի՞ է հայերուս համար եթէ օտարները բարձրաձայնեն իրենց սատարը հայ մշակոյթին, կամ ցուցադրեն հայերուն երկրպագութիւնը օտար մշակոյթին: Առաջինը օտար դաւանանութիւն մը պիտի համարենք, երկրորդը՝ հայկական դաւաճանութիւն:

Օտարին համար արտադրուած բանասիրութիւնը անհամեմատօրէն աւելի քաջալերանք զտնելով քան բուն արեւմտահայերէն արտադրութիւնը, կը վախնամ որ վերջաւորութեան դաղրի արեւմտահայերէն արտադրութիւնը եւ օտարին ներկայացնելու բան մը չմնայ:

2. ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ՝ ԳԵՐՇԱՀՈՅԹ ԱՊԱՀՈՎԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Չկայ աւելի գեղեցիկ, մաքրկային, վեհ, վսեմ բառ քան «մշակոյթ»-ը: Եթէ անձ մը յաջողի ինքն իրեն չուկայապես (կը չեմեմ՝ *չուկայապես*, բայց որ իրապես) ներկայացնել իբրեւ մշակոյթի կողմ՝ շատ բան կրնայ վաստակիլ:

Կան անձեր, որոնք շատ լաւ կ'օգտուին գաղութային-միութենական դրամէն: Խօսքը 100 հազարաւոր տոլարներու մասին է: Բայց այդ պաշտօնական դրամաշրջութիւնը կրնայ դիւրութեամբ վերածուիլ հանրային բամբասանքի: Աւոր առաջքը առնելու կերպերէն մէկն է «մտաւորական» լուծումը: Յաջողելով պարուրուիլ մտաւորականի տարազով եւ քանի մը չուկայական հոետորութիւններով համոզել ամբոխը իր մտաւորականութեան մասին, անձը պատսպարուած կ'ըլլայ ամէն տեսակ քննադատութենէ:

Օրինակ, այդ անձը կրնայ ըլլալ մասնագիտութեամբ գծագրիչ-նախագծող (designer): Հակայ դումարներու դիմաց զաղութային միութիւն մը կրնայ իրեն յանձնել նստավայրին ներքին նախագծումը: Նախագծողը յանկարծ կը դառնայ մտաւորական, գրութիւններով ու եղրթներով կը սկսի նկարագրել նստավայրին «պատմական» արժէքը եւ այդ ցնորական պատմականութեան ընդմէջէն ինքզինք կը հաստատէ իբրեւ միութեան պատմագիր՝ քողարկելով ստացած անհաւատալի գումարները:

Այս տեսակ մտաւորականները՝ որոնք բնաւ քիչ չեն Սփիւռքի մէջ, մէկ բառ անգամ չեն գրեր առանց իրենց գրպանները կուտակած տոլլարներուն: Կրնաք պատկերացնել իրենց գրութիւններու լեզուական տափակութիւնը, չորութիւնը եւ տղեղութիւնը:

(Շար. 2/3)

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԳԱՅԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ
ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԹՈՒԱԿԱՆ
ՇԱԲԱԹ, 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2018
ԱՐԱՔՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ
Կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չխաչաձեւել
ԴԻՒԱՆ
ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՓՈՐ ՍԱՅԻՏ
Նախաձեռնութեամբ
ԳԱՀԻՐԷԻ Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ
ՈՒՐԲԱԹ, 12 ՅՈԿՏԵՄԲԵՐ 2018-ԻՆ ԿԷՍՕՐՈՒԱՆ ԺԱՄԸ 1:00-ԻՆ
ՅՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՇՏՕՆ
Պիտի կատարուի
1915-1919 թթ.
Փոր Սայիտ Ապաստանած Հայորդիներու
Գաղթակայան-Վրանաքաղաքի Ննջեցեալներուն համար
Ապա
Այցելութիւն Փոր Սայիտի Սուրբ Աստուածածին եկեղեցի
Ծանօթ: Արձանագրութեան համար կը խնդրուի դիմել Ազգային Առաջնորդարան՝ հեռաձայնելով Րաֆֆի Սրկ. Պօղոսեանին, մինչեւ 3 Հոկտեմբեր:
Հեռ. 25901385: Բջջ. 01220599862:
ԴԻՒԱՆ ԳԱՅԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, ՓԱՇԻՆԵԱՆ, ԱԼԻԵՒ, ՔՈՉԱՐԵԱՆ

Ի

կերպով անկարելի կը դարձնէ լուծումի մը որեւէ հեռապատկերը: Ապա վերացնելով սահմանային անիմաստ լարուածութիւնը, ստեղծել մթնոլորտ՝ որուն ընդմէջէն կարելի կը դառնայ իրական բանակցութիւնները: Բանակցութիւններ՝ դրական մթնոլորտի մէջ:

ԱՄՈՒԼՍԱՐ

Ամուլսար տանող ճանապարհները տակաւին փակ կը պահեն աքթիւիսթները: Սեպտեմբեր 30-ին, լրագրողներու հետ գրոյցի ընթացքին Փաշինեան կը նշէ, որ Ամուլսարը կարելի է չահագործել միայն այն պարագային, երբ փաստուի որ ան վտանգ չի ներկայացներ Սեւանին եւ Ջերմուկին: Դիւանագիտական արտայայտութիւն մը՝ որ կը միտի տակաւին երկար ժամանակ արգիլել աշխատանքները:

Սեպտեմբեր 30-ին, Ամուլսարի ճանապարհներու փակումին 100-րդ օրը, Երեւանի Մաշտոցի Պուրակին մէջ տեղի կ'ունենայ լուսանկարներու ցուցահանդէս, նուագահանդէս եւ դրամահաւաք ճանապարհները փակողներուն ի նպաստ:

ՌՈԲԵՐՏ ՔՈՉԱՐԵԱՆ՝ ԴԷՊԻ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼՔ

Սեպտեմբեր 11-ին մեծ աղմուկով կը հրապարակուէր ԱԱԾ եւ ՀՔԾ պետերուն Յուլիսի գաղտնալսումը: Յուլիսի գաղտնալսումը կը հրապարակուէր մէկ ու ամիս ետք: Չէր կրնար պատահականութիւն ըլլալ: Սեպտեմբեր 14-ին Նիկոլ Փաշինեան Փարիզի մէջ պաշտօնական հանդիպում կ'ունենար Էմանուէլ Մաքրոնի հետ:

Երկուքին մէջտեղը՝ Սեպտեմբեր 12-ին, Փաշինեանի վարչակարգին դէմ Մայքըլ Պարըլ երկու անգլերէն առցանց յօդուածներ կը հրապարակէ: Զանոնք կը ղրկէ նաեւ Մաքրոնին, ուր կը թախանձէ Հայաստանի դատական համակարգի ազատութեան հարցը բարձրացնել Սեպտեմբեր 14-ի հանդիպումին Փարիզի մէջ: Յօդուածներէն մէկը կը սկսի այսպէս.

«Երբեմն դժուար կ'ըլլայ փաստել երկիրի մը քաղաքական առաջնորդի արձակած հրամանները ձերբակալութիւններ եւ դատավարութիւններ իրականացնելու առնչութեամբ, բայց Հայաստանի պարագային, մենք այժմ ունինք այդ փաստը՝ երկու բարձրագոյն պաշտօնատարներու միջեւ հեռախօսային զրոյցի գաղտնալսուած ղգայացունց ձայնագրութիւններուն շնորհիւ:

«Հայաստանի նոր վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան այժմ կը գտնուի այս ներքին փոթորիկին կեդրոնը, երբ YouTube կը տեղադրէ ձայնագրութիւնները, ուր պաշտօնատարները ակնյայտօրէն կը գրուցեն՝ թէ ինչպէս կրնան ապահովել Փաշինեանի հրամանը, որպէսզի ձերբակալեն ու մեղադրանք առաջադրեն քաղաքական հակառակորդներուն: [...]

«Իրադարձութիւններու ճնշող շրջադարձ մըն է: Երբ այս տարուայ սկիզբը Փաշինեան կու գար իշխանութեան գլուխը, լայն յոյսեր կային որ ան պիտի դառնայ նոր տեսակ առաջնորդ մը եւ երկիրը պիտի դնէ աւելի յուսալի ճանապարհի վրայ: Նաեւ ան պիտի ըլլայ առաջնորդ մը՝ որուն հետ Արեւմուտքը պիտի կրնայ պիզնէս իրականացնել:» (Michael Burrell, 'Armenia's "Watergate" – Time for the West to Act,' *NewEurope*, 12 September 2018, https://www.neweurope.eu/article/armenias-watergate-time-for-the-west-to-act/)

Յօդուածագիրը Քոչարեանը կը ներկայացնէ իբրեւ քաղաքական հետապնդումի զոհ եւ կոչ կ'ուղղէ եւրոպական արժէքներու դրօշակակիր Էմանուէլ Մաքրոնին, որ Փաշինեանի հետ տեղի ունենալիք մօտալուտ հանդիպումին բարձրացնէ դատական անկախութեան հարցը Հայաստանի մէջ:

Միւս յօդուածին մէջ Պարըլ ուղղակի կը գրէ՝ որ Փաշինեան վրէժ կը լուծէ Քոչարեանէն. «Փաշինեան կը գործէ որպէսզի վրէժ լուծէ եւ հին անհամաձայնութիւններ կարգադրէ Սարգսեանի նախորդին՝ Ռոբերտ Քոչարեանի հետ, որ 1998–2008-ին եղած է Հայաստանի նախագահ:» (Michael Burrell, 'Democracy and the rule of law in Armenia - what President Macron should discuss with Prime Minister Pashinian,' *Intellinews*, 13 September 2018, http://www.intellinews.com/opinion-democracy-and-the-rule-of-law-in-armenia-what-president-macron-should-discuss-with-prime-minister-pashinian-148491/)

Քոչարեանը զոհն է Փաշինեանին, կը պնդէ Պարըլ. «Զաթամ Տունի Գործակից Ընկեր Լօրընս Պրօըրս ըսաւ՝ որ հարցական է, թէ արդեօ՞ք Հայաստանի դատական համակարգը պիտի կրնայ Քոչարեանին ապահովել «վստահելի տեղական դատավարութիւն»»:

Դարձեալ Մաքրոնին ուղղուած կոչ մը կը պսակէ յօդուածը:

Ո՞վ է Պարըլ եւ ինչո՞ւ այսպէս յուզուած է՝ գաղտնալսումէն մէկ օր ետք:

Հետախուզող լրագրող Գրիգոր Աթանեսեան կը կատարէ խիստ կարեւոր բացայայտումներ.

««Պետական իշխանութիւնը զաւթել»-ու համար մեղադրուող Հայաստանի նախկին նախագահ Ռոբերտ Քոչարեան ամէն ջանք կը գործադրէ դրական պատկեր մը ստեղծելու ինքզինքին համար եւ բացասական պատկեր մը՝ ցոյցերու առաջնորդ Նիկոլ Փաշինեանին, որ դարձաւ վարչապետ:

«Այս նպատակով, Քոչարեանի փաստաբանները ըստ երեւոյթին կը վարձեն Մայքըլ Պարըլ՝ բրիտանացի լոպպիսթ եւ Edelman-ի եւ APCO Worldwide-ի նախկին փոխ նախագահ, այժմ Eurasia Advisory-ի միջազգային աւագ խորհրդատու: Հետաքրքրական է, որ Մայքըլ Պարըլ կը գտնուէր APCO Worldwide-ի մէջ, երբ ընկերութիւնը կը ներկայացնէր Ազըրպէյճանի Բարեկամներու Ժողովը, որ կը հանդիսանայ Ազըրպէյճանի քարիւղի պետական ընկերութեան SOCAR-ի կողմէ հիմնադրուած՝ տուրքերէ ազատուած եւ շահոյթ չհետապնդող կազմակերպութիւն մը:

«Պարըլի ներկայ գործատու Eurasia Advisory-ի կայքէջը, իր յաճախորդներու շարքը կը նշէ Gazprom-ը՝ բնական կազի ռուսական հսկան, որ մենատիրական իրաւունքներ ունի երկիրի կազի արտահանումին վրայ: (Eurasia Advisory կը հանդիսանայ Հասարակական Յարաբերութիւններու (PR) ընկերութիւն մը Լոնտոնի մէջ, զոր կը վարէ Ալեքսանդր «Ալեքս» Անտրէեւ՝ ռուս քաղաքացի մը, որ ներկայացուցիչն է իր 500 միլիոն տոլարնոց եախթով ծանօթ ածուխի հսկայ Անտրէյ Մելնիչենքոյին):» (Grigor Atanesian, 'Kocharyan is hiring Westem lobbyists,' *Medium*, 14 September 2018, https://medium.com/.grigoratanesi/kocharyan-is-hiring-westem-lobbyists-519fc20154ff)

Ապա, նշելէ ետք Պարըլի երկու յօդուածները, Աթանեսեան կ'աւելցնէ. «Դժբախտաբար, երկու հրատարակութիւնները չեն նշեր՝ որ Պարըլ վարձուած էր Քոչարեանի փաստաբաններուն կողմէ, ինչպէս կը բացայայտուի իր օգնականին ինծի ուղղած ել-նամակէն:»

Աթանեսեան կը պատճէնէ ու կը հրապարակէ Պարըլի օգնական Տարիա Էլչինէրի անգլերէն նամակը՝ ուղղուած իր ելեկտրոնային հասցէին: Էլչինէր յստակօրէն կը նշէ, թէ իրենք կը համագործակցին Արամ Օրբէլեանի հետ, որ կը հանդիսանայ Քոչարեանի փաստաբանը Մարտ 1-ի գործով: Ահաւասիկ նամակին թարգմանութիւնը.

«Յարգելի Պր. Աթանեսեան,

«Իբր հետեւութիւն, կը ներփակեմ նոր մամուլի հաղորդագրութիւն մը՝ նախքան Հայաստանի վարչապետ Փաշինեանի եւ Ֆրանսայի նախագահ Մաքրոնի հանդիպումը, ուր կը թախանձուի Մաքրոնին, որ Ուրբաթ օրուայ Փարիզի հանդիպումին իր մտահոգութիւնները բարձրացնէ Հայաստանի դատական համակարգի անկախութեան եւ մարդու իրաւունքներու կացութեան նկատմամբ:

«Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան կը գտնուի տեղական փոթորիկի մը կեդրոնը Հայաստանի մէջ՝ իր երկու բարձրաստիճան պաշտօնատարներու միջեւ տեղի ունեցած զրոյցներու գաղտնալսումին հետեւանքով: Անոնք ըստ երեւոյթին կը վիճաբանին, թէ ինչպէս կրնան Փաշինեանէն հրաման ստանալ որպէսզի ապահովեն քաղաքական ընդդիմախօսներու, ներառեալ Ռոբերտ Քոչարեանի, ձերբակալութիւնը եւ ամբաստանութիւնը:

«Կը խնդրեմ տեղեկացնէք, եթէ կրնամ ձեզի օգնել յաւելեալ տեղեկութիւններով:

«Լաւագոյն մաղթանքներով,

«Տարիա Էլչինէր (Արամ Օհանեանի անունով):»

Ասիկա կը կոչուի՝ լոպպինկ: Հակայեղափոխականներու լոպպինկ: Լոպպինկ՝ ուղղուած մարդկային բարձր արժէքներու կրող Արեւմուտքին:

Վերջապէս, Հայաստանի լրատուամիջոցները լուր կը տարածեն, որ Քոչարեան իբր արտասահմանեան փաստաբան վարձած է Էտուարտ Ֆիցկերալտին, որ հանրահռչակ է ոճրագործներու պաշտպանութեամբ, Միրա Հինտլ՝ հինգ երեխաներու սպաննող, Մերի Պէլ՝ մանկական սպաննող, Պերլուսքոնի՝ Իտալիոյ փտածութեամբ հռչակուած վարչապետ, եւ այլն, եւ այլն: Որքա՞ն է Ֆիցկերալտի վարձքը:

Իսկ արեւմուտքէն քիչ մը անցնելով արեւելք, ո՞ւր կը գտնուի Ռուսաստանը Քոչարեանին համար:

Սեպտեմբեր 9-ին Քոչարեան հարցազրոյց մը եւս կու տայ ռուսական մամուլին, այս անգամ *Կոմերսանտին*: Հարցազրոյցը ներբող մըն է Ռուսաստանին, ինչպէս կը մեկնաբանէ Նաիրա Հայրումեան.

«Հարցազրոյցի գրեթէ կէսը նուիրուած է Վլադիմիր Պուտինին: Քոչարեանը մանրամասն, «մոլեկուլային քիմիայի» մակարդակում վերլուծում է Պուտինի հետ յարաբերութիւնները՝ փորձելով գտնել ժամանակը, երբ նրանց յարաբերութիւններն ընկերական դարձան, եւ սկսեցին միմեանց վստահել:

«Հարցազրոյցի միւս կէսը նուիրուած է նրան, որ Նիկոլ Փաշինեանի քաղաքականութիւնը բաւարար չափով ռուսամէտ չէ, մասնաւորապէս, նա չպէտք է մասնակցէր ՆԱՏՕ-ի գագաթնաժողովին:» (Նաիրա Հայրումեան, «Երբ նրանց մէջ առաջացաւ քիմիա», *Lragir.am*, 20 Սեպտեմբեր 2018, https://www.lragir.am/2018/09/20/380012/:)

Քոչարեանի՝ Հայաստանի նախկին պետական մարդուն, գոյութեան միակ հնարաւորութիւնը կը գտնուի Հայաստանէն դուրս:

Ա.

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع
TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1826 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. ԴԻԿ.

عدد رقم ١٨٢٦ الخميس ١٨ أكتوبر ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՐՏԱՀԵՐԹ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Աւելորդ է կրկնել, որ Հայաստանի խորհրդարան- Ազգային Ժողովը (ԱԺ) չի ներկայացներ այսօրուայ իշխանութեան իրական դէմքը։ Սերժ Սարգսեանի օրով, Սերժ Սարգսեանի համար կազմուած խորհրդարան մը՝ որ լիովին կը բաւարարէր օլիկարքական քլիքի պահանջքները։

Հիմա Հայաստանի վարչապետ դարձաւ անձ մը՝ որ ո՛չ օլիկարք է, ո՛չ գործարար, ո՛չ մեծահարուստ, անձ մը՝ որ չէ թալանած երկիրը, չէ խաբած ժողովուրդին, անձ մը՝ որ կ'ուզէ Հայաստանը դարձնել մաքուր ու արդար բնակավայր մը։

Ան եկաւ՝ ժողովուրդի ճնշումով։ Խորհրդարանը ստիպուեցաւ զինք ընտրել՝ բացառապէս ժողովուրդի ճնշումին տակ։ Թաւշեայ Յեղափոխութեան կիզակէտին՝ Մայիս 1-ին, չընտրուած խորհրդարանը քուէարկութեամբ մերժեց Փաշինեանին ընտրել վարչապետ։ Յաջորդ օրը ամբողջ Հայաստանը փողոցն էր։ Մէկ շաբաթ ետք՝ Մայիս 8-ին, օլիկարքական խորհրդարանը կողմ քուէարկեց, այլապէս անդամները շատ կանուխ ստորագրած պիտի ըլլային իրենց մահկանացուն։

Նոյնը պատահեցաւ հինգ ամիս ետք՝ Հոկտեմբեր 2-ին։

Արդէն ժամանակն է որ ընտրակեղծիքով (չ)ընտրուած խորհրդարանը օրինականապէս լուծարուի եւ տեղի ունենան արտահերթ ընտրութիւններ։ Երեւանի աւագանիի վերջին ընտրութիւնները ցոյց տուին խորհրդարանային խմբակներուն գոյութիւնը իրական գետինի վրայ։

Ինչպէ՞ս կարելի է լուծարել ԱԺ-ն։ Կայ երկու միջոց.

1. Սահմանադրական առումով, վարչապետը պէտք է հրաժարական տայ, որմէ ետք երկու անգամ խորհրդարանը պէտք է ձախողի վարչապետ ընտրել եւ օրէնքի ուժով արձակուի։

2. Գործնական առումով, ժողովուրդը՝ փակելով խորհրդարանի մուտքերը, կրնայ պատգամաւորներուն արգիլել մտնել խորհրդարան եւ ապահովել քուորում (quorum՝ ժողովի օրինաւոր թիւ)։ Երկու նման գործողութիւններէ ետք, ըստ Սահմանադրութեան՝ ԱԺ-ն կը ցրուի։

Առ այժմ առաջինը վտանգաւոր է։ Խորհրդարանական ուժերը Փաշինեանի հրաժարականէն ետք կրնան իրենց ներկայացուցիչը ընտրել եւ ամէն բան հասցնել գէրոյի։

ԱԺ-ի խմբակցութիւններէն ՀՀԿ, ԲՀԿ եւ ՀՅԴ դէմ են՝ որ արտահերթ ընտրութիւնները կատարուին Դեկտեմբերին, պնդելով՝ որ ան տեղի պէտք է ունենայ Մայիսին։ Փաշինեան եւ Ելք Դաշինքը կ'ուզեն զայն կատարել Դեկտեմբերին, քանզի անիմաստ է մինչեւ Մայիս գործել անիրական խորհրդարանային ուժերու տիրակալութեամբ։ Իրենց կարծիքն է՝ որ թող ըլլան արտահերթ ընտրութիւններ եւ բոլորն ալ օրինականութեան միջոցով հաստատեն իրենց գոյութիւնը։

Հարցերը կ'ընթանային այն ուղղութեամբ, որ Փաշինեանի հսկողութեամբ ժողովուրդը կը միտէր երկիցս շրջափակել խորհրդարանի մուտքերը եւ արգիլել պատգամաւորներուն մուտքը, ապահովելու համար քուորում եւ ապա ցրում։

Հապճեպ կարգադրութեամբ, ԱԺ-ն կը հաւաքուի Հոկտեմբեր 2-ին եւ հրատապ կարգով կ'ընդունի ԱԺ-ի կանոնակարգ օրէնքին մէջ փոփոխութիւն կատարելու մասին նախագիծը։ Կողմ կը քուէարկեն՝ ՀՀԿ, ԲՀԿ եւ ՀՅԴ։ Նիստին չեն գրանցուիր Ելքի պատգամաւորները։ Ընդունուած նոր օրէնքը կը սահմանէ, որ եթէ որեւէ պատճառով խոչընդոտուի ԱԺ նիստը, ան պիտի համարուի ընդհատուած այլ ոչ չկատարուած։ Հետեւաբար, եթէ ժողովուրդը արգիլէ պատգամաւորներուն մուտքը եւ իրականանայ քուորում, նիստը կը նկատուի ընդհատուած եւ լուծարում տեղի չունենար։

Օրէնքի ընդունումէն անմիջապէս ետք, պատասխանելով *Lragir.am*-ի հարցումներուն, Հելսինկեան Քաղաքացիական Ասամբլեայի Վանաձորի գրասենեակի ղեկավար Արթուր Սաքունց կ'ըսէ. «Նորութիւն չկար այս ամէնում, որովհետեւ հաշուի առնելով յատկապէս Երեւանի աւագանու ընտրութիւններից յետոյ ՀՀԿ-ի տարբեր ներկայացուցիչների յայտարարութիւնները, ակնյայտ էր, որ ՀՀԿ-ն կողմ չի արտահերթ ընտրութիւններին, շատ պարզ պատճառով, որ իրենք բացի իրենց մանդատներից այլեւս ոչինչ չունեն քաղաքական դաշտում։ Ակնյայտ է նաեւ, որ հանրային դաշտում որեւէ աջակցութիւն չունեն, ինչը լաւ գիտակցում են։ Նրանք ունեն տարիներով կուտակած նիւթական, ֆինանսական, կոռուպցիոն համակարգի արդիւնքում ձեռք բերուած ռեսուրսներ, եւ այդ ամէնը պահպանելու երաշխիքը պատգամաւորական անձեռնմխելիութիւնն է։ Բնականաբար, պէտք է ամէն գնով պահպանել իրենց տեղը խորհրդարանում։ Սա է իրենց շահը»։

Հոկտեմբեր 2. Փաշինեանի ելոյթը ԱԺ-ի որոշումէն ետք։

Այս աթոռին համար դժուար չէ գտնել սահմանադրական եւ օրինական անվերջանալի պատճառաբանութիւններ։ ՀՀԿ-ի առաջնորդութեամբ նոր օրէնքը ընդունողները անմեղացան, իբր անհրաժեշտ է նոր օրէնսգիրք մշակել՝ ապահովելու համար արդար ընտրութիւններ։ Եւ այս նոր օրէնսգիրքի մտահոգութենէն ելլելով է որ կանխարգիլեցին ժողովրդական շարժումի մը միջոցով ԱԺ-ի կրկնակի քուորումի եւ ապա անոր լուծարումի հնարաւորութիւնը։

Խորհրդարանային դահլիճներու պատերուն ետեւ սնուող պատգամաւորներուն համար ժողովուրդը աւելորդ բեռ մըն է, այնքան ժամանակ որ չեն կրցած գինուորագրել ու ամբոխավարել զայն։ Իսկ չընտրուած իշխանաւորները կը սարսափին չգինուորագրուած գանգուած-ժողովուրդէն եւ իրենց տիրական խողովակներուն միջոցով զայն կը պատկերեն իբրեւ անօրինական տարր։ Ժողովուրդը իր կեցութեան վիճակը չի ճանչնար, անօրինական են իր բողոքացոյցերը՝ որոնք բխած են իր սեփական կեցութեան գիտակցութենէն։ Ժողովուրդը անտեղեակ է՝ որ ինք անօթի է, ընտրելախաւը պիտի որոշէ՝ եթէ ան անօթի է թէ կուշտ։ Ուրեմն, ժողովուրդը իր անօթութեան համար իրաւունք չունի ցոյցեր կատարել։ «Անօթութիւն» բառը, անշուշտ, գործածեցի պայմանական իմաստով։

Որոշումի կայացումէն ետք, Փաշինեան անմիջապէս կը հրաւիրէ ժողովուրդը հաւաքուելու խորհրդարանին մօտ։ Յեղափոխութիւնը տակաւին կենդանի է, ժողովուրդը՝ արթուն ու գիտակից։ Շատ չանցած հաւաքուած էր տասնեակ հազարաւոր բազմութիւն մը, որ շրջափակելով Բաղրամեան եւ Դեմիրճեան փողոցները, անկարելի կը դարձնէ օրէնքը ընդունող պատգամաւորներուն դուրս գալ խորհրդարանի շէնքէն։ Գիտութիւններու Ակադեմիայի դիմացը կ'ընթանայ հանրահաւաք, ուր ելոյթ կ'ունենայ Փաշինեան։ *Հ1, Արմենիա* եւ *Շանթ* հեռատեսիլի կայանները (*Կենտրոնը* զբաղուած էր սերիալներով եւ այլ մշակութային ու գեղագիտական մտահոգութիւններով) կենդանի կը պատկերասփռեն հաւաքը։ Փաշինեան կը գործածէ բաւական յարձակողական լեզու մը.

«Հայաստանի Հանրապետական կուսակցու- ☞ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐՏԻ 1-Ի ԳՈՐԾԸ ԳՏՆՒՈՒՄ Է ԱԿՏԻՒ ՓՈՒԼՈՒՄ. ՍԱՍՈՒՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

Մարտի 1-ի գործը գտնւում է ակտիւ փուլում, կատարւում են քննչական գործողութիւններ։ Ինչպէս տեղեկացնում է *Արմէնպրէսը*, Հոկտեմբերի 13-ին այս մասին լրագրողների հետ զրոյցում ասաց Յատուկ Քննչական Ծառայութեան պետ Սասուն Խաչատրեանը։

ՀՔԾ պետը այլ մանրամասներ չհաղորդեց, ասելով, որ անհրաժեշտութեան դէպքում տեղեկութիւններ կը տրամադրուի։

ՍԱՍՆԱՅ ԾՌԵՐ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Սասնայ Ծռեր համահայկական կուսակցութեան (այսուհետեւ՝ Կուսակցութիւն) Քարտուղարութիւնն իր անդրանիկ նիստում սահմանուած կարգով ընդունել է մի շարք որոշումներ։

Դրանց թւում ընդունուել են հանրային նշանակութիւն ունեցող հետեւեալ որոշումները.

Քարտուղարութեան համակարգողի տեղակալ ընտրել Արա Ալեքսանդր Կոմշույեանին (Ալեք Ենիգոմշեան),

Կուսակցութեան պատուաւոր ներկայացուցիչ ընտրել Ժիրայր Սէֆիլեանին,

Քարտուղարութեան Նիստերի քարտուղար ընտրել եւ Կուսակցութեան մամուլի խօսնակ նշանակել Վահագն Աւագեանին,

Ստեղծել Կուսակցութեան Երեւանի Կենտրոն ☞ 3

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ՝ *ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԸ ԵՒ ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԸ*

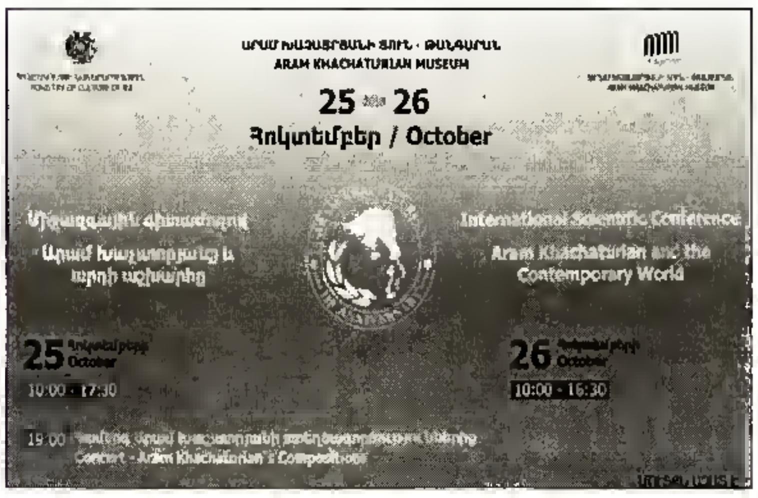

Արամ Խաչատրեանի Տուն-Թանգարանում Հոկտեմբերի 25-26-ը տեղի է ունենալու երկօրեայ միջազգային գիտաժողով *Արամ Խաչատրեանը եւ արդի աշխարհը* խորագրով՝ նուիրուած աշխարհահռչակ կոմպոզիտոր, դիրիժոր Արամ Խաչատրեանի ծննդեան 115 եւ Տուն-Թանգարանի հիմնադրման 40 ամեակներին։

Տուն-Թանգարանի ֆէյսբուքեան էջից տեղեկանում ենք, որ գիտաժողովի մասնակիցների թւում են նաեւ կոմպոզիտորի ուսանողները, անուանի երաժիշտներ եւ հետազօտողներ աշխարհի տարբեր երկրներից, այդ թւում՝ Շուէյցարիա, Գերմանիա, Եգիպտոս, Լատվիա, Տաջիկստան, Ռուսաստանի Դաշնութիւն, Թաթարստան, Վրաստան։ Գիտաժողովին ներկայ է լինելու նաեւ Արամ Խաչատրեանի թոռնուհին՝ յայտնի արուեստագէտ Մոսկուայից, ինչպէս նաեւ Արցախի եւ Հայաստանի տարբեր շրջանների, այդ թւում՝ Արամ Խաչատրեանի Տուն-Թանգարանի մասնագէտները։

Գիտաժողովի նպատակն է նորովի լուսաբանել Արամ Խաչատրեանի ժառանգութեան տեղն ու դերը 21-րդ դարի երաժշտական աշխարհում։

Panorama.am

ԶԱՅԱԿԻՐ

ՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍ

Յ. Ա.

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ԱՆԴԻՆ

1. ԳԱՂՈՒԹԻ ՀԵՏ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ՝ ԳԱՂՈՒԹԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

Սփիւռքի նախարարը Մխիթար Հայրապետեան Սեպտեմբեր 25-ին, Պըլըքտանեան Սրահին մէջ հանդիպում կ'ունենայ եգիպտահայ համայնքին հետ: Սրահը պարապ էր: Ներկայ էին նուազ քան 40 անձեր:

Նախարարը իր խօսքը կը սկսի այսպէս. «Թէեւ Սրբազանը ասաց, որ ափսոսում եմ որ այսօր կիսով չափ լցուած չէ մեր դահլիճը եւ ասաց ներողամտութիւն ենք հայցում, բայց ես ուզում եմ ասել, որ ընդհակառակը, ես շնորհակալ եմ ձեզ որ ինձ տուեցիք նման հնարաւորութիւն հանդիպելու ձեզ հետ եւ զրուցելու ձեզ հետ, եւ ես ուզում եմ վստահեցնել որ եթէ նոյնիսկ մէկ մարդ լինէր այս դահլիճում, ես գալու էի եւ ես դա անելու էի նոյն մեծ ցանկութեամբ ու ոգեւորութեամբ ինչ անում եմ հէնց հիմա: Հետեւաբար, այդ ես եմ ձեզ շնորհակալ նման հարաւորութեան համար»:

Նախաըարը քաղաքավարօրէն հաստատեց սրահի դատարկութիւնը:

Պաշտօնական այցելութիւնն ու պաշտօնական պատումը, արդարեւ, ուրիշ պատկեր կը ներկայացնէին: Այնտեղ ամէն բան կատարեալ էր: Մենք՝ եգիպտահայերս արտակարգօրէն անսխալական համայնք մըն ենք: Ունինք կատարեալ արուեստ օտարներուն ներկայացնելու համար՝ ազգային երգ, պար եւ տարազ: Ինքնութեան առումով համահաւասար հայեր ու եգիպտացիներ ենք, իսկ եգիպտացիներուն տուած մեր սատարները անգնահատելի են, ինչպէս ցոյց տուաւ Մասրահ Ալ-Քաումիի մէջ ցուցադրուած ֆիլմը: Առատաձեռն ենք Եգիպտոսի նկատմամբ՝ Աղեքսանդրիոյ հիւանդանոցին տուած մէկ միլիոն ոսկիի չէքով: Մեր թիւն է 7-8 հազար՝ համաձայն *dmc* հեռատեսիլի կայանին: Կարողութիւն ունինք բացառիկ ճաշկերոյթներ կազմակերպել ամենաշուք պանդոկներու մէջ՝ բծախնդրօրէն ընտրուած բարեկամներու բարձրակիրթ ներկայութեամբ: Ընդունակ ենք ազդելու եգիպտական լրատուամիջոցներուն վրայ, որպէսզի խանդավառօրէն ու անսաչառօրէն գրուի ու խօսուի մեր մասին՝ բարձրացնելով մեր դէմքը «օտար»-ին առջեւ:

Կարճ: Մշակոյթն ու դրամը կը միախառնուին՝ տալու համար հայկական շքեղ, փառաւոր, անբիծ, անխոտոր ու անմոլոր պատկերում ու ներկայացուցչականութիւն Եգիպտոսի մէջ: Հայէն դէպի «օտար» շարժումին մոլուցքն ու հրայրքը լիապէս ամբողջացած են:

Իսկ հայէն դէպի հայո՞ւ մոլուցքն ու հրայրքը: Սեպտեմբեր 25-ի հաւաքոյթը ենթադրուած էր այդպէս ըլլալ՝ հայէն դէպի հայը, աւելի ստոյգ՝ սփիւռքահայութիւնն ու հայութիւնը ինքն իր համար, իր գաղափարներուն եւ գոյաբանութեան, իր խնդիրներուն եւ մտորումներուն համար:

Հաւաքոյթը վիճակագրեց գաղութին վերջին թուային տուեալները եւ 7-8 հազարը իջեցուց 35-40 անհատի: Կարեւորութիւն պիտի չտայի սակաւաթիւ ներկաներու իրողութեան, եթէ գոյացած չըլլար առաջին պատումը իր գաղափարախօսային կատարելութեամբ: Այդ գաղափարախօսութիւնը չէր համապատասխաներ Սեպտեմբեր 25-ի կացութեան:

Պըլըքտանեանի իր ելոյթով նախարարը բացայայտեց նաեւ ուրիշ շատ կարեւոր կէտ մը: Ինք եւս առաջին պատումի կողմնակիցներէն չէ: Անշուշտ, այդպիսի արտայայտութիւն չունեցաւ երբեք: Բայց իր խօսքերը, բացատրութիւնները եւ հարցումներուն պատասխանները այդպէս կը թելադրէին: Ան ըսելիք ունէր՝ բոլոր վերոյիշեալ ըսուածներէն տարբեր: Ան ըսելիք ունէր՝ Սփիւռքի աւանդական ըսուածներէն տարբեր: Ան՝ ըսելիք ունէր:

2. ԹԱՒՇԵԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

«Յեղափոխութիւն» կամ «Թաւշեայ Յեղափոխութիւն»: Արտայայտութիւն մը՝ զոր սփիւռքահայ օլիկարքներու համատարած զանգուածը կը սարսափի գործածել: Հանգիստ էինք Սփիւռքի նախարարուհիին ուռճացած յայտարարութիւններով, շքանշաններով, ֆէյսպուքեան լուսանկարներով:

Յեղափոխութենէն ետք, բայց ոչ յեղափոխական գործողութեան ժամանակ, Սփիւռքը եւ անոր լրատըւութիւնը քիչ մը գործածեցին այդ բառերը՝ յաճախ մեծ զգուշաւորութեամբ եւ վերապահութեամբ, ապա անցան լուրերու սովորական տարափին՝ Փաշինեանը գնաց Մոսկուա, Արմէն Սարգիսեանը եկաւ ԱՄՆ-էն, տեղի ունեցաւ ֆրանքոֆոնիի հաւաքոյթ Երեւանի մէջ, եւ այլն, եւ այլն: Մինչ Հայաստանի մէջ այսօր Յեղափոխութիւնը տակաւին չէ վերջացած՝ քանի որ հակայեղափոխական յայտնի ուժերը տակաւին կը գործեն, Սփիւռքի աւանդական ընկալումին մէջ անիկա պատմական անցեալ մըն է արդէն: Նախարարը մեզի յիշեցուց Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը եւ անոր կենդանի կարեւորութիւնը.

«Ուզում եմ ասել, որ չորս ամիս առաջ Հայաստանում տեղի ունեցած փոփոխութիւններից Հայաստանում առկայ դրական էներգիան եմ բերել ձեզ, լաւատեսութիւնն եմ բերել ձեզ, որովհետեւ առաւել քան վստահ եմ որ դուք մշտապէս հետաքրքրուել էք Հայաստանով, Հայաստանի մասին, որովհետեւ ես վստահ եմ որ մշտապէս ձեզ յուզել են նաեւ [...] ո'չ միայն համայնքի ներսում այլ Հայաստանում առկայ խնդիրները: Հետեւաբար, ես ուզում եմ ձեզ յուսադրել որ Հայաստանում տեղի ունեցած Թաւշեայ Յեղափոխութիւնից յետոյ մի մեծ լաւատեսութեան ալիք կայ, մի մեծ ջերմութեան մթնոլորտ կայ, եւ հաւատացնում եմ ձեզ՝ որ հայ ժողովուրդը ինչպէս 90-ականների սկզբին էր, այժմ եւս վերագտել է ոչ միայն լաւ ապագայի այլեւ լաւ ներկայ ունենալու յոյսը»:

Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը կը նոյնանայ լաւատեսութեան, ջերմութեան եւ լաւ ներկայի հետ, այն պարագային, երբ Սփիւռքը Յեղափոխութիւնը կը գնահատէ՝ եթէ երբեւէ որոշէ գնահատել, ելլելով իր ուժային ներգրաւուածութեան աստիճանէն Հայաստանի ներկայ քաղաքական վերնախաւին մէջ:

3. ՄԱՍՆԱՑԱՏԿՈՒԹԻՒՆ

Նախարարը առաջ կը քաշէ Սփիւռքներու մասնայատկութիւններու հարցը. «Նախկինում, ըստ էութեան, երբ ասուել է Սփիւռք, բաւականին ընդհանրական մօտեցում է եղել: Մինչդեռ Սփիւռքը չափազանց բազմաշերտ է, բազմերանգ է, շատ տարբեր է անգամ նոյն երկրում, անգամ նոյն քաղաքում Սփիւռքը կարող է շատ տարբեր լինել: [...] Մեզ համար սկզբունքօրէն անընդունելի է ընդհանրացնել եւ մեր մեսիջները, մեր ուղերձները բացառապէս թիրախաւորուած են: [...] Նկատի ունեմ, որ իւրաքանչիւր համայնքի հետ, իւրաքանչիւր համայնքային կառոյցի հետ մենք տարբեր օրակարգերով ենք աշխատելու: Ի հարկէ կը լինեն որոշ հայեցակարգեր, որտեղ ակնկալում ենք ունենալ համազգային կոնսենսուս, այսինքն, Հայաստանի, Արցախի անվտանգութիւն, տնտեսական կայուն զարգացում, միջազգային կառոյցներում համազգային, համահայկական հարցերի հայանպաստ լուծում: Որոշակի հայեցակարգերի շուրջ մենք պէտք է ունենանք ընդհանուր օրակարգ: Սակայն, համայնքային խնդիրների վերաբերեալ մեր մօտեցումները եւ օրակարգերը տարբեր են լինելու»:

Սփիւռքի գաղափարախօսային արդիւնաբերութիւնը բացառապէս համազգայնութիւնն ու համահայկականութիւնն է՝ արտասանուած մասնատուածութիւններու ներսէն: Մասնատուածը կը գաղափարախօսէ համահայկականութիւն, եւ այդպէս խօսելով՝ յաւերժօրէն յարմարուած կը մնայ *իր* մասնատուածութեան մէջ: Նախարարը այդ համա-ներուն կարեւորութիւնը կը դնէ յատուկ առաջադրանքներու համար՝ Հայաստանի եւ Արցախի անվտանգութիւն եւ տնտեսական զարգացում, ինչպէս նաեւ միջազգային կառոյցներու հետ յարաբերութիւններ: Այլապէս, ան կ'ուզէ Սփիւռքը դիտել ինչպէս որ կայ՝ առանց համա-ներու: Մասնատուածութիւնը փոխելով մասնայատկութեան, Սփիւռքի հետ Հայաստանի յարաբերութիւնը կ'ուզէ կառուցել արդէն գոյութիւն ունեցող հատուածային տարբերութիւններու առանձին բնորոշումներու վրայ՝ ուսումնասիրելով, հասկնալով եւ ընդունելով այդ տարբերութիւնները:

Սփիւռքի համա-ներու ջատագով ամբոխին համար դժուար հասանելի կէտ մըն է ասիկա:

4. ԴԱՐՁԵԱԼ՝ ՄԱՍՆԱՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆ

Ներկաներէն մէկը նախարարին կը յղէ հարցում մը: Արեւմտահայերէնը պահպանելու համար պէտք է նախապատրաստուին լաւ ուսուցիչներ, կ'ըսէ: Պատրաստուած ուսուցիչով՝ կը պահպանուի արեւմտահայերէնը: Կը բացատրէ՝ թէ այդ ուղղութեամբ աշխատանք տարած էր Հայաստանի բարձրագոյն պաշտօնատար մը՝ Ա. անունով, եւ ապա այդ հարցը փոխանցած Հայաստանի Բ. պաշտօնատար մարմինին: Վերջինս կազմած էր արեւմտահայերէնի ուսուցիչներ պատրաստելու ծրագիր մը, որ նիւթական պատճառներով չէ գործադրուած: Իրարմէ անկախ կերպով, Հայաստանի Գ. պաշտօնատար մարմին մը, Սփիւռքի արեւելեան կողմի Դ. կազմակերպութիւն մը, արեւմըտեան կողմի Ե. միութիւն մը յանձնախումբեր կազմած են լեզուական հարցերով զբաղուելու համար: Բայց համադրուած գործունէութիւն չկայ: Արդեօք Սփիւռքի նախարարութիւնը չի՞ կընար զանոնք քովքովի բերել, համադրել բոլորին, իր կողմէ աւելցնել նաեւ ուրիշները եւ կազմել ընդհանուր կազմակերպութիւն մը, կ'ըլլայ հարցումը:

Նախարարը արդէն ըսած էր, որ իր նպատակը չէ միացումներ կատարել, այլ առնչուիլ եղածին հետ՝ իբրեւ ինքնուրոյն արժէքներ ներկայացնող միաւորներ: Պատասխանելով հարցումին, ան քիչ մը աւելի առաջ կ'երթայ, ըսելով՝ որ անկարելի է համադրութիւններ կատարել, նոյն ինքը համադրութեան ենթակայ միաւորներու չկամութեան պատճառով: Ընդհակառակը, կ'ըսէ, կարելի է հինգ անձով տեղւոյն վրայ հասնիլ կարեւոր յաջողութիւններու, եթէ գոյութիւն ունենայ գիտակցութիւն.

«Ես ներողութիւն պիտի խնդրեմ, բայց մի քիչ հեռուից պիտի նայեմ: ԱՄՆ-ի մի որեւէ քաղաքում կայ մի որեւէ կազմակերպութիւն, որը փայլուն աշխատանք է տանում Արցախում եւ Հայաստանի Հանրապետութեան սահմանին՝ վիրաւոր զինուորներին բուժելու, աջակցելու, վիրահատութիւնները անելու, առաջին օգնութեան պարագաները ուղարկելու հարցով: Այս մարդիկ, Հայաստանի Հանրապետութեան Պաշտպանութեան Նախարարութեան լաւագոյն գործընկերներն են: [...] Մի խօսքով, լաւ գործ են անում, հայրենանուէր»:

Պիտի ընդհատեմ նախարարի խօսքը, որովհետեւ յիշեցի այն սփիւռքահայ ներկայացուցիչները՝ որոնք Արցախի անունը յոլջոլջելով, հայրենաբանելով, մեծաբանելով, ուռճացնելով՝ կը դառնան ազգագոհ նուիրեալներ, եւ այդ ցնորական ազգասիրութեան համար կ'արժանանան դիրքերու, մրցանակներու եւ մանաւանդ՝ լուսանկարներու նախկին օլիկարք նախագահին եւ նախարարուհիին հետ: Շարունակեմ նախարարի խօսքը.

«Եւ նրանք, մի քանի տարի անց, տեսնում են որ իրենց գումարները եւ ծաւալները մեծացնելու անհրաժեշտութիւն կայ, նամանաւանդ ապրիլեան պատերազմից յետոյ: Ասում են, որ մեր ռեսուրսները բաւարար չեն, եւ եկէք փորձենք հայ համայնքը եւս ներգրաւել եւ դրամահաւաք իրականացնել:

«Մասնակցում է մի կուսակցութիւն եւ էդ կուսակցութիւնը մասնակցում է դրամահաւաքին եւ երկու այլ կուսակցութիւն չեն մասնակցում: Մասնակցում է մի եկեղեցի, մէկ այլ եկեղեցի չի մասնակցում: Եւ քանի որ այն մի կուսակցութիւնը մասնակցել է իսկ այն երկուսը ոչ, իսկ երկուսից որեւէ մէկի հետ կապուած էր մի շատ խոշոր հիմնադրամ, նաեւ էս չի մասնակցում: Ինձ էս ամբողջը պատմեց այդ կազմակերպութեան ղեկավարը, հիմնուելով ներանձնային կոնկրէտ խօսակցութիւնների վրայ:

«Հիմա ես հարց եմ տալիս իրենց ու ասում եմ՝ ինչպէ՞ս կարելի է Արցախի անվտանգութեանը, Հայաստանի Հանրապետութեան անվտանգութեանը վերաբերող հարցի շուրջ չլինել միասնական, չունենալ կոնսէնսուս, *անվերապահ* կոնսէնսուս: Որովհետեւ ես կարծում եմ որ կան հարցեր, որտեղ որեւէ մէկը, որեւէ անձնային հարց չի կարող դնել եւ պէտք է առաջնորդուել բացառապէս ազգային պետական մտածելակերպով: Բայց խնդիրն այն է, որ կան բազմաթիւ խնդիրներ, տարաձայնութիւններ եւ սրա հետ պէտք է հաշուի նստենք: Եւ ես որպէս Սփիւռքի նախարար չեմ պատրաստւում մուտք գործել ներքին խոհանոց եւ փորձել բոլորին հաշտեցնել ու միասնական մէկ կառոյց դարձնել. սա անհնարին է: Եւ ես կը լինեմ շատ բաց ու անկեղծ ու ազնիւ ձեզ հետ: Եւ գուցէ սա պէտք չէ նոյնիսկ: Եւ սա է պատճառը որ երբ ասում եմ տարբեր օրակարգեր, ես նկատի ունեմ որ բոլորի հետ պիտի աշխատեմ իր իսկ օրակարգով: Սա ոչ մի տեղ չտանող ճանապարհ է, ըստ իս: Գուցէ ես սխալւում եմ,

☞ 3

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍ

2 ➩

բայց սա իմ համոզմունքն է: Եւ սա նաեւ հիմնուած է նախկինում եկած տարբեր քաղաքականութիւնների վրայ:

«Հիմա դուք ասում էք փորձենք բոլորին հաւաքել, արեւմտահայերէնի պահպանման շուրջ փորձենք լինել միասնական: Ես կարծում եմ, որ եթէ նոյնիսկ Արցախի անվտանգութեան հարցում մենք չենք կարողացել բոլորին համատեղել, ապա այս հարցում եւս դա մեզ չի յաջողուի: Ես որեւէ խնդիր չեմ տեսնում, որ եթէ մենք փորձենք արեւմտահայերէնի հետ կապուած խնդիրը լուծել առանձին համայնքների հետ, շատ պրոֆեսիոնալ, քրտնաջան աշխատելով, մեծ նուիրումով. բայց ամէն համայնքի հետ առանձին աշխատանքով:

«Եւ գիտէք առհասարակ, եթէ մենք յետհայեացք նետենք, կը տեսնենք որ բոլոր հարցերը իրականում լուծուել են շատ աւելի փոքր քանակի խմբերով: Մարդիկ հաւաքուել են, ինչ-որ համաժողովներ են արել, այո', պատա', ունեցել են շատ լաւ լուսանկարներ, բայց արդիւնքը ոչ մի բան չի եղել: Իրականում, երեք-չորս-հինգ հոգանոց խմբեր են լուծել խնդիրները, եթէ ուզում էք իմանալ: Եւ ես ասում եմ որպէս մարդ' ով ներսից գիտի թէ ինչպէս են լուծուել այդ խնդիրները: 200 հոգանոց որեւէ միջոցառում ոչինչ չի տուել, կը ներէք իմ համարձակութեան համար ու իմ համարձակ գնահատականի համար: Դա բացառապէս փորմալ բնոյթ է կրում: Երբ մարդիկ հաւաքւում են 200 հոգով [...], միեւնոյնն է՝ հարցերը չեն լուծուելու, միեւնոյնն է՝ ներդաշնակութիւն չկայ:

«Կրկնում եմ, որպէս Սփիւռքի նախարար ես պէտք է աշխատեմ բոլորի հետ, հաւասար սկզբունքով, չընելով, չսահմանելով մերժուածներ կամ արտօնեալներ, չբաժանելով իւրայիններ եւ ոչ իւրայիններ, բոլորի հետ իրենց սեփական օրակարգերով: Կայ համայնք, որտեղ արեւմտահայերէնի պահպանումը օրակարգում է: Ուրեմն վերջ, Սփիւռքի Նախարարութիւնը աշխատում է այդ համայնքի հետ հարցը լուծելու համար: Ձգտում ենք, կարեւոր չի, մենք մեր կաշուից պիտի դուրս գանք որ հարցը լուծենք: Եւ ես իմ խօսքի սկզբում էլ ասում էի, համապատասխանաբար երկկողմ պատասխանատուութեան սկզբունքով, դուք յանձն էք առնում, մենք յանձն ենք առնում, միասին լուծում ենք այդ խնդիրները: [...] Եթէ ինձ ցոյց տաք (գուցէ ես սխալւում եմ' ես երբեք չեմ վարանում ասել, որ ես կարող եմ շատ հանգիստ սխալուել) յստակ ճանապարհը որ [Ձեր առաջարկած մոդելը] իրատեսական է, որի իրագործումը շատ իրատեսական է, որ մենք կարող ենք բոլորին հաւաքել եւ շատ ներդաշնակ լինել, ես չեմ վարանի լծուեմ այդ գործին: Բայց գոնէ դեռ այս պահին, ես կարծում եմ, որ ամենաարդիւնաւէտ ճանապարհը տարբեր համայնքների հետ սեփական օրակարգերով աշխատելն է: Սա է կարեւորագոյն առանձնայատկութիւններից մէկը, որ առկայ է մեր քաղաքականութեան մէջ.

Կրկնում եմ, մի քանի հայեցակարգեր յստակ առանձնացնելով:

«Արցախի հարցում, անկեղծ եմ ասում, ես չեմ պատկերացնում որ այդ մօտեցումը պէտք է հանդուրժուի մեր կողմից, բոլորիս կողմից, որովհետեւ կան մի քանի բաներ, որտեղ անձնականը եւ ամբիցիաները պէտք է ստորադասուեն իսկ ազգային պետական շահը պէտք է վերադասուի: Ես շատ կոշտ խօսակցութիւն եմ ունեցել բոլոր կողմերի հետ եւ խնդրել եմ որպէսզի [Արցախի հարցում] վերանայուի այդ մօտեցումը: Առ նուազն նմանօրինակ հարցերի շուրջ անվերապահօրէն պէտք է բոլորը լինեն միասնական: Միւս հարցերում ես չեմ հաւատում որ լինելու է միասնութիւն եւ դա երեւի թէ ունի իր բնական պատճառները»:

Նախարարը չկրցաւ համոզել Սփիւռքին: Կազմաքանդուած(?) է «միասնութիւն» բառը: Եթէ *ինքնամասնատուած* Սփիւռքը միասնութիւնը չգիտակցականացնէ(?), ինչպէ՞ս պիտի կրնայ արդարացնել իր տակաւին չգործողած, բայց հարիւր տարիէն աւելի պատումնաբանած *համահայկական* ծրագիրները:

Չհամոզուելով, եգիպտահայութիւնը նախարարին բացատրեց' որ միասնութիւնն ու համագործակցութիւնը կարելի բաներ են եւ *պէտք է* մնան ընդհանրական ծրագիր: Նախարարը չզարմացաւ. «Շնորհակալութիւն արձագանքի համար: Հայաստանի Հանրապետութեան էս նոր կառավարութիւնը մի լաւ կողմ ունի իրականում: Կարողանում է ասել' ես չգիտեմ: Մենք կարողանում ենք ասել' ես սա չգիտեմ ինչպէս կարելի է անել, եւ պատրաստ ենք լսել: Ես չգիտեմ ինչպէս կարելի է անել նրան ինչ Դուք ասում էք, եւ ես չունեմ լուծում: Եթէ Դուք ինձ ցոյց տաք ճանապարհը, ես դա կ'անեմ: Հաւատացնում եմ Ձեզ»:

Առանց մեկնաբանութեան:

(Շար. 2/3)

ՍԱՍՆԱՅ ԾՌԵՐ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

1 ➩

եւ Նոր Նորք վարչական շրջանների, Արմաւիրի մարզի Էջմիածնի, Արարատի մարզի Մասիսի, Գեղարքունիքի մարզի Մարտունու եւ Վարդենիսի, Շիրակի մարզի Գիւմրու, Ախուրեանի եւ Արթիկի, Լոռու մարզի Վանաձորի եւ Սպիտակի, Արագածոտնի մարզի Աշտարակի, Տաւուշի մարզի Բերդի եւ Իջեւանի, Սիւնիքի մարզի Կապանի տարածքային ստորաբաժանումներ,

Հաստատել կուսակցութեան անդամակցութեան հեռավար դիմումի ձեւը:

ԽՈՀԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

3. ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՕՂՈՎ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ

Ոչ թէ ազգային, այլ ազգային քօղով ծածկուած մտաւորականներ: Այսինքն' դիմակաւոր: Ազգայինը' իբրեւ դիմակ: Անոնք շատ են թէ' քանակով եւ թէ տեսակով: Ահաւասիկ քանի մը նմոյշ.

ա. Կ'արտայայտուին հայապահպանումի մասին, բայց երբ կարգը կու գայ իրենց անմիջական շրջապատին մէջ տեղի ունեցող հայաթափումին' սխալաշատ գրութիւններ, սխալ առոգանութեամբ արտասանութիւններ եւ կամ երգեր, սխալ կրթական համակարգ, կ'ընտրեն քար լռութիւն, բացի եթէ իշխանաւորական առումով լուծուելիք վրէժխնդրական հարցեր կը գտնուին' զորս կը ներկայացուին հայապահպանումի եւ հայրենասիրութեան դիմակին տակ: Անոնք օտարացած են շրջապատէն եւ ազգայինը իրենց համար կը հանդիսանայ ցնորական համայնքի բաղադրիչը:

բ. Կը պոռան ազգային միասնութեան, հայութեան միութեան եւ նման «մի»-երու մասին: Կ'արտայայտուին' հանգիստ նստած աւանդականներէն մէկուն գիրկը, ամբողջապէս պաշտպանուած անոր կողմէ, կորականապէս հետաքրքրուած չըլլալով միւս աւանդականի գործունէութեամբ: Միասնութիւնը խախտողը կը խօսի միասնութեան մասին:

գ. Ազգայինը ձերբազատելով եւ օտարելով արժէքէն, այսօր ամենէն դիւրին միջոցը դարձած է ամէն հնարաւոր անձի եւ գործողութեան յարել ազգային պիտակը: Երբ ազգային է, ուրեմն անձեռնմխելի է, անառարկելի, անվիճելի, վերջնական:

Անտանելիօրէն ցած մակարդակով ֆիլմեր կ'արտադրուին հայերուն կամ հայոց ցեղասպանութեան մասին, իսկ մտաւորականները զանոնք կը քննախօսեն իբրեւ ազգային:

Անբովանդակ հայաշունչ գիրքեր կը հրատարակուին կամ պերճ ու դատարկ հռետորական ելոյթներ կը կայանան, իսկ մտաւորականները զանոնք կը գրախօսեն եւ քննադատեն իբրեւ ազգային:

Մտաւորականը ազգայինը անջատելով արժէքէն, ոչ միայն արժեզրկած կ'ըլլայ ազգայինը, այլ զայն փոխադրած կ'ըլլայ գերիրական աշխարհ: Գերիրական ազգայինի լեզուական արտայայտչականութիւնը վերամբարձ է, միակողմանի, հռետորական' կը սպաննէ արեւմտահայերէն կենդանի լեզուն:

դ. Ազգային պատումի սիրելի դրսեւորումներէն է դաւաճանումը' որ առաջ կը նետուի ինքնակոչ բայց բարձրաձայն ազգային մտաւորականներուն կողմէ եւ բաւական ընդունելութիւն կը գտնէ ամբոխներուն կողմէ: Ոչ մէկ կապ ունենալով իրական դաւաճանութեան հետ, այս տեսակ տարածուած դաւաճանումները կը վերագրուին ամէն հակակարծիք ունեցողի, ամէն անձի' որ ազգայինը կը տեսնէ պարտադրուած ուղիներէն անդին:

Դաւաճանումը բաւական ժողովրդականութիւն կը գտնէ հայերուս մօտ, դաւաճանները որսորդները յաճախ կը հասնին մեծ յաջողութիւններու:

ե. Բառին ուղղակի իմաստով դրամաշորթներ եւ մարդասպաններ մտաւորականներուն կողմէ կը վերածուին ազգային հասարակական գործիչներու' կը բաւէ որ անոնք մաս կազմած ըլլան տուեալ միութեան:

Մտաւորականներուն լռութեան պատճառով չէ՞ արդեօք որ Սփիւռքի մէջ, Սփիւռքի օրհնութեամբ «պաշտօնական» մարդ ծծողներ ու նոյնիսկ մարդասպաններ դարձած են գաղութի ղեկավարներ: Մտաւորականները ոչ միայն լռած են, այլ յաճախ զանոնք վերածած են ազնիւ, բարի եւ մարդասէր սուրբերու: Մտաւորականը' քաղաքակրթութեան ենթադրեալ կրողը, ինքզինք նոյնացուցած է վայրագութեան հետ, իր հետ առաջ տանելով գռեհիկ(?) ու անտաշ արեւմտահայերէն մը:

զ. Հիմա մտաւորական նորաձեւութիւն դարձած է քննադատել փակուող դպրոցներուն երեւոյթը: Քննադատել' երեւոյթը: Քննադատելով' մտաւորականը դարձած կ'ըլլայ *աւելի* հայրենասէր: Դպրոց գոցուեցաւ' [ինչպիսի ճակատագիր, եւ վերջ: Բայց ընդհանրապէս արգիլուած է քննադատել հայկական *գործող* դպրոց մը եւ զայն հովանաւորող միութիւնը, որ չէ յաջողած գլուխ հանել իր իսկ յայտարարած հայապահպանումի գործը, արեւմտահայերէնը հասցնելով կործանումի եզրին: Այստեղ անհրաժեշտ են միութիւններու եւ ղեկավարներու անուններ' որոնք նախ եւ առաջ ձախողած են դպրոցական գործունէութեան մէջ, նախքան դպրոցի փակումը քննադատելը: Դպրոցի փակումը ոչ այնքան միութեան եւ ղեկավարի ողբերգութեան արդիւնք է որքան մտաւորականութեան լռութեան: Ուշ է, երբ մտաւորականը քանի մը խօսք նետէ դպրոցը փակուելէն ետք: Ասիկա հարցի դիւրին եւ հաճելի կողմն է:

4. ՁԳՈՅՑԱԾ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ

Որեւէ իշխանութեան քաղաքական լեզուն սահմանափակ է: Քաղաքականութիւնը ընդհանրապէս կը փթացնէ մարդոց միտքերը: Հայ Սփիւռքի իշխանական լեզուն' կարծրատիպաբառապաշարային առումով, ոչ մէկ ձեւով կը տարբերի «միջազգային»-էն: Եւ ահաւասիկ, այս իշխանաւորները իրենց խօսքը տեղ հասցնելու համար պէտք ունին մտաւորականներու, որոնք բառացիօրէն կը կրեն անոնց խօսքերը: Այս մտաւորականները լաւ վճարուած են: Անոնք կը նպաստեն տարածելու արեւմտահայ լեզու մը' զերծ ամէն տեսակ կենդանի արտայայտութենէ: Անոնք կը մեռցնեն արեւմտահայերէնը, յանուն իրենց հովանաւորողներու քաղաքական հաստատագրումին(?):

5. ԵՆԹԱԿԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ

Սփիւռքը' ընդհանուր առումով, շատ դրամ ունի: Դրամով կը գնէ մտաւորականներ, գնուած մտաւորականներով կը հիւսէ պատմութիւններ: Միութենական եւ կուսակցական «առաքելական» պատմութիւններ կը գրուին դրամի ուժով: Մտաւորականներու բանակներ «կ'առաքելականացնեն» իրենց վճարողներուն պատմութիւնները: Նոյնիսկ ցեղասպանութեան մասին պատմագրական ողբեր կը հիւսուին' պանծացնելու համար աւանդականներուն հերոսութիւնները: Կեղծիքը կը դառնայ ոչ թէ ցեղասպանութիւնը' այլ ինքնապանծացումը:

Սփիւռքի կազմակերպութիւնները իրենց դրամով կը հիմնեն լրագիրներ եւ պարբերականներ' որոնց կիրարկութեան համար կը վարձեն նշանակալի քանակով մտաւորականներ: Այս մտաւորականներուն պաշտօնն է գեղազարդումներով կրկնել իրենց վճարողներուն պատումները, անոնց չկատարածները վերածել կատարուածի, իսկ կատարուածները ներկայացնել իբրեւ բացարձակ արժէքներ: Մտցնելով բացարձակութիւնը Սփիւռքի պատումին մէջ, ստեղծած կ'ըլլան անիրական եւ ուռճացած արեւմտահայերէն լեզուամտածողութիւն մը:

Ձգոյցած եւ ենթակայ մտաւորականներուն միջեւ տարբերութիւն գրեթէ չկայ: Անոնք նոյն բանը կ'ընեն:

6. ԹՈՇԱԿԱՌՈՒ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐ

Մտաւորականներուն ամենէն զաւեշտալին է: Մարդիկ, որոնք իրենց ամբողջ կեանքը ստորագրած են քանի մը պաշտօնական տեղեկագրութիւններ, յանկարծ կեանքի վերջալոյսին կը դառնան մտաւորական: Անշուշտ, նպատակ մը կը հետապնդեն: Նպատակը ինքնայաւերժացումն է: Կեանքի վերջալոյսին յիշած են, որ ո՛չ թէ ըսելու բան մը ունին, այլ անձնապաշտական «ես» մը ունին յաւերժացնելու:

Անոնք կրնան գրել բանաստեղծութիւններ' ամենէն արհեստական ու չինծու ապրումներով:

Կրնան դառնալ բանասէրներ' բանասիրելով իրենց անձնական ըրած-չըրածները, իբր իրենց անձը քօղարկելով հայրենասիրական գործունէութեան դիմակին տակ: Իրենց անձնականին համար կը զոհեն գրամթիւ դէպքեր, կ'անտեսեն իրողութիւններ, կը թաքցնեն պատահարներ եւ կը ստեղծեն իրենց անձնականութիւնը պարտադրող բանասիրութիւններ: Ասիկա շատ հեռու է անձնական ապրուած փորձառութիւնը գրառելու բնական ու հետաքրքրական եղանակէն:

(Վերջ 3)

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 4 Նոյեմբեր 2018

Տասնիններորդ տարեդարձ օծման

Ծայրագոյն Պատրիարք եւ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴԻ

Յաւարտ Սուրբ եւ Անմահ Պատարագի

Պիտի կատարուի

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔ

Ս. Պատարագի սկիզբը առաւօտեան ժամը 10:00-ին

Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց

Սալահ Էլ-տին Հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն) ժամը 8:45-ին

Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն ժամը 9:00-ին

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՐՏԱՀԵՐԹ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1 ☞

թիւնը եւ նրան աջակցած ուժերը, որոնք այդ նախագիծը դրել են շրջանառութեան մէջ ու քուէարկել, Հայաստանում պաշտօնապէս յայտարարել են հակայեղափոխութիւն: Բայց բոլորս տեսնում ենք, որ դա չի ստացուելու, հակայեղափոխութիւնը Հայաստանում շանս չունի, որովհետեւ ժողովուրդը յաղթել է, եւ այդ յաղթանակը ոչ ոք չի կարող խլել:

«ՀՀԿ-ն պէտք է արմատախիլ արուի Հայաստանի քաղաքական դաշտից: Հայաստանի քաղաքական դաշտից պէտք է արմատախիլ արուեն նաեւ այն քաղաքական ուժերը, որոնք աջակցել են հակայեղափոխութեանը»:

Ապա, հանրութեան առջեւ, աշխատանքէ կը հեռացնէ Ծառուկեան Դաշինքի եւ ՀՅԴ նախարարներն ու մարզպետները:

Ըրածը ճի՞շդ էր թէ սխալ, օգտագործած ոճը պատշա՞ճ էր թէ ոչ, վարչապետի մը կողմէ հակայեղափոխականներու յանուանէ նշումը հեռատեսիլի միլիոնաւոր դիտորդներու առջեւ ընդունելի՞ էր թէ ոչ, կարելի է երկար վիճաբանիլ: Բայց յեղափոխական շրջանը դեռ չէ վերջացած: Լեզու՝ գործողութեան համապատասխան:

Փաշինեան կը յայտարարէ լուծումի յետագայ քայլը: Որոշեալ օր մը, ան հրաժարական պիտի տայ վարչապետի պաշտօնէն, որմէ ետք, եօթը օրուայ ընթացքին ԱԺ-ն պէտք է ընտրէ նոր վարչապետ: Եթէ երկու յաջորդական նիստերու ընթացքին վարչապետ չընտրէ, տեղի կ'ունենայ խորհրդարանական արտահերթ ընտրութիւններ: Բայց խորհրդարանը կրնայ երկու նիստերէն մէկուն ընտրել նոր վարչապետ: Փաշինեանի միակ յոյսը ժողովուրդն է. «Եթէ կը պարզուի, որ ժողովուրդը կանգնած է յանուն արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւնների, ուրեմն մենք ժողովրդի հետ կը կարողանանք թոյլ չտալ, որ խորհրդարանն ընտրի նոր վարչապետ»:

Միաժամանակ, հարիւրաւոր մարդիկ բողոքացոյց կը կազմակերպեն Գիւմրի եւ Վանաձոր:

Բազմութեան հետ Փաշինեան կը մեկնի ԱԺ-ի տարածք եւ կը մտնէ շէնքէն ներս՝ պատգամաւորներուն հետ բանակցութիւններ վարելու համար: Բաւական երկար բացակայութենէ ետք, կէս գիշերը անցած կը յայտնուի ժողովուրդին առջեւ եւ կ'ունենայ ոգեւորիչ ելոյթ մը: Դարձեալ կը խօսի հրաժարականին մասին՝ իբրեւ հանգուցային լուծում, նշելով՝ որ բանակցութիւններուն ընթացքին քաղաքական երեք ուժերը յարգանքով վերաբերուեցան ժողովուրդի ուղերձին: Յոյս յայտնեց՝ որ իր հրաժարականէն ետք անոնք նոր թեկնածու չեն առաջադրեր:

Կարելի է հասկնալ, որ յստակ համաձայնութիւններու չեն հասած, թէեւ կատարուած էին փոխադարձ լեզուական ու գործնական մեղմացումներ:

Մինչ ՀՀԿ եւ ՀՅԴ կը շարունակեն Մայիսի վարկածը, Հոկտեմբեր 5-ին, ԲՀԿ-ի սեփականատէր-առաջնորդ Գագիկ Ծառուկեան՝ ելոյթ ունենալով *Կենտրոն* հեռատեսիլի կայանէն, կը պայթեցնէ իր ռումբը եւ պաշտօնապէս կը յայտարարէ՝ որ ընդառաջելով ժողովուրդի պահանջին, ինք կողմ է Դեկտեմբերի արտահերթ ընտրութիւններուն, չմոռնալով աւելցնել՝ «իմ ժողովրդի ցաւը տանեմ»:

Հոկտեմբեր 8-ին Փաշինեան եւ Ծառուկեան յուշագիր կը ստորագրեն հաստատագրելու համար Դեկտեմբերը:

Նոյն օրը, ԱԺ-ի ճեպազրոյցի ընթացքին, ՀՅԴ խմբակցութեան անդամ Սպարտակ Սէյրանեան կը յայտարարէ. «Եթէ բոլոր քաղաքական ուժերը որոշեն, որ ընտրութիւնները պէտք է լինեն Դեկտեմբերին, ՀՅԴ-ն չի խոչընդոտի»: ՀՅԴ ներկայացուցիչները կը հանդիպին փոխվարչապետ Տիգրան Աւինեանի հետ եւ հանդիպումը կ'որակեն շատ արդիւնաւէտ՝ առանց մանրամասնութիւններ հաղորդելու:

Յաջորդ օրը, ՀՅԴ ներկայացուցիչ Արսէն Համբարձումեան կը յայտարարէ, թէ իրենց օրակարգին մէջ չկայ Փաշինեանի հետ յուշագիր ստորագրելու հարց եւ թէ իրենք չեն փոխած արտահերթ ընտրութեան հանդէպ վերաբերմունքը:

ՀՀԿ-ական պատգամաւորները կը սկսին գիջիլ իրենց հռետորական նախկին դիրքէն եւ այստեղ-այնտեղ ոչ-յստակ յայտարարութիւններ տարածել Փաշինեանին սատարելու մասին:

Հոկտեմբեր 9-ին ՀՀԿ-ն հանդէս կու գայ պաշտօնական յայտարարութեամբ, ուր յստակօրէն կը նշէ՝ որ դէմ է ընտրութիւնները Դեկտեմբերին կայացնելու մտադրութեան, միաժամանակ, «Հանրապետական խմբակցութիւնը չունէր եւ չունի մտադրութիւն առաջադրելու վարչապետի իր թեկնածուն»:

Այսպէս, ԲՀԿ, ՀՅԴ եւ բնականաբար Ելք կ'ուղղուին դէպի Դեկտեմբերի ընտրութիւններ: ՀՀԿ կառչած է Մայիսին, առանց թեկնածու առաջադրելու մտադրութեան:

Հոկտեմբեր 16-ին կառավարութիւնը կը գումարէ արտակարգ նիստ, ուր կ'ընդունի Ընտրական Օրէնսգիրքի եւ կարգ մը իրաւական գործողութիւններու մէջ փոփոխութիւններ կատարելու մասին նախագիծը: Արդարադատութեան նախարար Արտակ Զէյնալեան կ'ըսէ. «Նախատեսւում է նաեւ կուսակցական բազմակարծութեան ապահովման նպատակով ընտրուելու նուազագոյն շեմի իջեցում, ընտրագրաւի գումարի իջեցում եւ նուազագոյնը չորս կուսակցութիւնների (կուսակցութիւնների դաշինքների) ընտրութեան երաշխիքների ապահովում: Նոր օրէնսգրքով բոնուսային համակարգը վերանում է Երեւանի, Գիւմրիի ու Վանաձորի ընտրութիւնների համար»:

Համաձայն Զէյնլեանին, խորհրդարանին մէջ պէտք է գոյութիւն ունենայ նուազագոյնը 54 տոկոս կայուն մեծամասնութիւն եւ նուազագոյնը 33 տոկոս ընդդիմութիւն:

Ասիկա տակաւին պէտք է վաւերացնէ խորհրդարանը: Առաջարկուեցաւ Հոկտեմբեր 22-ին գումարել խորհրդարանական արտակարգ նիստ:

Հոկտեմբեր 16-ի երեկոյեան ժամը 8-ին, *Հ1*-ի կենդանի պատկերասփռումի միջոցով Փաշինեան կը ներկայացնէ իր հրաժարականը, մնալով վարչապետի պաշտօնակատար:

Ի միջի այլոց, ան կը բացատրէ. «Արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւնների հասնելու ճանապարհային քարտէզը հետեւեալն է. իմ հրաժարականից յետոյ հանրապետութեան նախագահն անյապաղ ընդունում է կառավարութեան հրաժարականը, առաջիկայ 14 օրերի ընթացքում երկու անգամ Ազգային Ժողովում վարչապետ չի ընտրւում, ինչի բերումով Ազգային Ժողովը արձակւում է եւ Հանրապետութեան նախագահի կողմից նշանակւում են արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւններ»:

ՀՀԿ, ԲՀԿ եւ ՀՅԴ յայտարարած են թեկնածու չառաջադրել:

Ինչո՞ւ համար այս բոլոր աղմուկը: Այսքան կարեւո՞ր է խորհրդարանը: Իրաւականութիւն, օրինականութիւն, սահմանադրականութիւն բառերը սիրողներուն համար՝ կարեւոր է: Գործնական առումով, իրական ուժերը կը գտնուին խորհրդարաններէ դուրս, բոլորովին այլ հարթակներու վրայ: Օրինակ, նէօլիպերալ երկիրներուն համար, որոնցմէ մէկը դարձաւ Հայաստան շնորհիւ Քոչարեանի անդուլ ջանքերուն, անդրազգային ընկերութիւնները կը բանեցնեն ուժային հսկայական ճնշում կառավարութիւններուն վրայ: Բայց ասիկա մեզի կրնայ տանիլ հեռուները խորհրդանական առնչութիւններու առումով:

Կայ շատ աւելի պարզ հանգամանք մը: Քոչարեան-Սարգսեանի ժամանակ ամէն բան կաշառքով կը սկսէր ու կը վերջանար: Իրենք էին պետութիւնը: Փտածութիւնն էր պետութիւնը իսկ խորհրդարանը կը ներկայացնէր այդ փտածութիւնը: Հիմա խաղի կանոնները փոխուած են: Կայ վարչապետ մը որ կաշառք չի սիրեր վերցնել: Խորհրդարանը պէտք է ներկայացնէ, եթէ կարելի է ըսել, ոչ-փտածութիւնը:

Միւս կողմէ, Փաշինեանի քաղաքականութեան հիմքը լիպերալ-դրամատիրութիւնն է, ժողովրդավարութեան ներկայացուցչական այլ ոչ մասնակցողական ձեւաչափով: Գոնէ ժողովրդավարութեան ընտրուած կերպը պէտք է պահպանուի՝ նմանօրինակ ընտրութիւններով, որոնք այս ձեւաչափին մէջ չըլլան կեղծուած եւ կաշառուած, ընթացած ըլլան առանց սպառնալիքի, բռնաբարութեան եւ ծեծի: Ընտրակեղծիքի, կաշառքի, սպառնալիքի, բռնաբարութեան եւ ծեծի շնորհիւ է որ կազմուած էր նախկին ԱԺ-ն: Հիմա պէտք է ան կազմուի առանց այս բոլորին: Եւ պէտք է կազմուի շուտ: Հարցը աւելի քան պարզ է: Մնացածը արդէն ուրիշ հարց է:

Ա.

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ القاهرة ج.م.ع.

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1827 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 1 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2018 ՀԱՏԸ ՉԵՈՔԷ 75 Ե. ՂԻկ. عدد رقم ١٨٢٧ الخميس ١ نوفمبر ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ - ՖՐԱՆՍԱ

1. ՇԱՐԼ ԱԶՆԱՒՈՒՐ ԵՒ ԱՐԱՅԻԿ ԽԱՆԴՈՅԵԱՆ

Հոկտեմբեր 1-ին կը մահանայ Շարլ Ազնաւուր:

Հոկտեմբեր 9-ին կը մահանայ Արայիկ Խանդոյեան:

Ազնաւուրի համար հայկականութիւնը ներդիր մըն էր:

Արայիկ Խանդոյեանի համար հայկականութիւնը բնագդ մըն էր:

Ազնաւուր իր հռչակին համար հրաժարած էր աւազանի անունէն՝ Շահնուր Վաղինակ Ազնաւուրեան, առանց երբեք հերքած ըլլալու իր հայ արմատները: Արդէն վերջնականապէս հաստատուած 52 տարեկան արուեստագէտ մըն էր, երբ 1976-ին կը հրապարակէր *Անոնք ինկան* երգը, Մեծ Եղեռնին յատկացուած այլապէս հրաշալի յօրինում մը՝ առանց հայ կամ Եղեռն բառերու գործածութեան: Հայկականութեան անվերապահ ու անզիջող կեցուածքը հանդէս կը բերէ 60 տարեկանէն ետք՝ Լենինականի ահռելի երկրաշարժի առիթով, երբ ֆրանսական չանսոնի իր բացարձակ ու միահեծան փառքին բեռը քիչ մը.թեթեւցած էր: Կ'ապրէր Ֆրանսա, բայց գրանցուած էր Զուիցերիա, խուսափելու համար տուրքերէ: Հաւանաբար, չվճարուած տուրքերէն մաս մը Հայաստան հասած էր իբրեւ օգնութիւն:

Արայիկ Խանդոյեան 1988-ին՝ 17 տարեկանին, ԽՍՀՄ Զինուած Ուժերու ռազմակայանէն զէնք եւ զինամթերք կը հայթայթէ Ղարաբաղի հայկական կամաւորական ջոկատներուն: 1990-ին կը միանայ Ղարաբաղի հայկական կամաւորական ջոկատներուն: Պարգեւատրուած է՝ Արցախի եւ Հայաստանի Արիութեան մետալներով, Մարտական Ծառայութեան պարգեւով, Զօրավար Անդրանիկ, Մարշալ Բաղրամեան եւ այլ շքանշաններով: Պատերազմէն ետք կ'անդամագրուի Ժիրայր Սեֆիլեանի հիմնադիր Խորհրդարան կազմակերպութեան: Կը դառնայ իշխանութեան ընդդիմադիր եւ կ'ենթարկուի հետապնդումներու: 2015-ին, բողոքելու համար Հայաստանի եւ Արցախի իշխանութիւններուն քաղաքականութեան դէմ, կը հրաժարի իր մետայլներէն: 2016 Յուլիսին կը մասնակցի Սասնայ Ծռերու Երեւանի ոստիկանական զօրամասի յայտնի գործողութեան: Կը ձերբակալուի եւ Թաւշեայ Յեղափոխութենէն ետք ազատ կ'արձակուի:

Երկու մահեր՝ որոնցմէ առաջինը հայկական առումով ունեցաւ հսկայ արձագանգ, երկրորդը վերածուեցաւ լուրի դրութեան:

Ո՞րն է հայկական ժամանակակից պատումին առաջնագոյնը: Ցեղասպանութիւն եւ Արցախ: Եւ ահաւասիկ, Արցախը իր ամբողջ հզօրութեամբ եւ ամենասիրուած պատումով գոյութիւն ունի Խանդոյեանի տիպարին մէջ:

Խանդոյեան, սակայն, մէկ լուրջ «թերութիւն» մը ունէր: Անիկա չէր անցած հաստատուած հիմնարկներէն, օրինակ, Հայաստանի պարագային՝ ՀՀԿ, Սփիւռքի պարագային՝ աւանդական կուսակցութիւններ: Երեւակայեցէք, ինչպիսի աղմուկ պիտի բարձրացնէր Խանդոյեանի մահը եթէ ան ըլլար աւանդականներէն մէկուն ներկայացուցիչը: Ինչպիսի ծանուցողական աշխատանք պիտի տարուէր յետմահու գինք հերոսացնելու համար:

Մինչդեռ Ազնաւուր անցած է եւրոպական հաստատուած հիմնարկներուն ընդմէջէն՝ թատերասրահ, հիմնահռսանքային մամուլ ու հեռատեսիլ, եւ այլն, ինչպէս նաեւ աշխատած շուկայի պահանջքներուն ծանօթ մասնագէտ ձեռնարկուներու (impresario) հետ:

2. ՖՐԱՆՔՈՖՈՆԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 11-12-ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանքոֆոնիի 17-րդ գագաթնաժողովը, ներկայութեամբ աւելի քան 40 երկիրներու ղեկավարներու:

Քոնկոլացի նշանաւոր գրող Ալէն Մապանքու համոզուած է՝ որ Ֆրանքոֆոնին կը հանդիսանայ իմփերիալիզմի այն գործիքը, որուն շնորհիւ Ֆրանսան նեցուկ կը կանգնի ափրիկեան բռնապետներուն: Ան կ'աւելցնէ. «Անիկա չի հանդիսանար այն համայնական ձուլարանը՝ որ պիտի ապահովէ մշակութային ազատութիւն եւ բարեկիրթ փոխանակութիւն: Այսօր անիկա վերջին գործիքներէն մէկն է՝ որ թոյլ կու տայ Ֆրանսային ըսել, որ ինք կրնայ տակաւին իշխել աշխարհը, որ տակաւին առկախ կը պահէ իր նախկին գաղութները»: (Angelique Chrisafis, ‘Macron’s French Language Crusade Bolsters Imperialism – Congo Novelist,’ *The Guardian*, 19 February 2018, https://www.theguardian.com/world/2018/feb/19/emmanuel-macron-challenged-over-attitude-to-frances-former-colonies):

Ֆրանքոֆոնին իմփերիալիզմի տեսակ մըն է, կը բացատրէ Տընի Աժէ. «Ֆրանքոֆոնին առաւել սերտօրէն կը նմանի իմփերիալիզմին քան տիեզերական մշակոյթի որեւէ ուրիշ տեսակի: Ոմանց համար, Ֆրանքոֆոնին ոչ այլ է քան իրենց սեփական լեզուն պահպանելու համար ֆրանսացիներուն կողմէ մղուած վերջին պայքարը՝ օգտագործելով ափրիկեան «զօրքեր»-ը: Ուրիշներու համար ֆրանսերէնը հնարք մըն է որ կը ծառայէ ափրիկեան ազգերը բաժնելու երկուքի՝ ֆրանսախօս վերնախաւի, եւ անոնց միւս կողմը գտնուող զանգուածներու՝ որոնք «շրջափակուած են իրենց տեղական լեզուներուն մէջ, հետեւաբար ոչ մէկ հնարաւորութիւն ունին մուտք գործելու ազգային կեանքէն ներս, իսկ արդիականութեան ու պատմութեան դուռները փակ են իրենց դիմաց»: (Ntole Kazadi)»: (Dennis Ager, *“Francophonie” in the 1990's: Problems and Opportunities*, Clevedon: Multilingual Matters, 1996, p. 61):

Հոկտեմբեր 11-ին, Ֆրանսայի նախագահ Էմանուէլ Մաքրոն հանդէս կու գայ բացումի ճառախօսութեամբ. «Այսօր, ընտանիք մըն է որ կը հաւաքուի Երեւանի մէջ: Մոլորակի տարածութեամբ ընտանիք մը հինգ ցամաքամասերու ներկայութեամբ՝ Եւրոպա, Ասիա, Ափրիկէ, Ամերիկա, Հեռաւոր Արեւելք, այնպիսի բազմազան ընտանիք մը՝ որ մարտահրաւէր կը ներկայացնէ երեւակայութեան համար»:

Ընտանիք՝ բռնապետներու երաշխաւորութեամբ, ինչպէս կը համառօտագրէ Ումար Պա. «Ֆրանքոֆոնի կը նշանակէ երաշխաւորել՝ որ Կապոնի մէջ Պոնկօ կը փոխարինէ Պոնկոյին եւ Ֆօր կը ժառանգէ Կնասինկպէի լիազօրագրութիւնը [Faure Gnassingbé՝ Թոկոյի բռնապետ նախագահ, խմբ.]: Ան կը նշանակէ նաեւ Քամերունի գլուխը ցկեանս պահել Պիային [Paul Biya՝ Քամերունի բռնապետ նախագահ], ինչպէս նաեւ 2008-ին ֆրանսական զօրքերը գործածել կասեցնելու համար Ինճամենայի [Չատի մայրաքաղաք] գրաւումը ապստամբներու կողմէ, փրկելով սեփականացուած Տեպըիին [Idriss Déby՝ Չատի բռնապետ նախագահ]: Ֆրանքոֆոնի կը նշանակէ ափրիկեան ցամաքամասը սարքաւորել ֆրանսական ռազմակայաններով՝ Ճիպութիէն մինչեւ Տաքար: Ֆրանքոֆոնի կը նշանակէ, որ Տաքարի համալսարանին մէջ Սարքոզի իր տխրահռչակ ճառախօսութիւնը արտասանէ, ըսելով՝ որ «Ափրիկէի ողբերգութիւնն այն է, որ ան տակաւին չէ մտած պատմութիւն», եւ ստանայ յոտնկայս ծափահարութիւն»: (Oumar Ba, ‘Francophonie: Do We Still Need an Organization of France’s Former Colonies?,’ *Africa is a Country*, 12 October 2014, https://africasacountry.com/2014/12/parlez-vous-francais-deciphering-the-meanings-of-francophonie-today/):

Ընկերվարական նախագահ Միթերան յատուկ համակրանք կը տածէր ափրիկեան բռնապետներուն հանդէպ, ինչպէս կը գրէ Տընի Աժէ. «Ֆրանքոֆոնին, եւ յատկապէս գագաթնաժողովային հանդիպումները, դարձած են կատակի նման բան մը այն անպատկառ դիտորդներուն համար՝ որոնք զանոնք կը դիտեն իբրեւ միջազգային խրախճանքներէն մէկը: Նախագահ Միթերանի որդին շրջան մը գլխաւորած էր Արտաքին Գործոց Նախարարութեան ափրիկեան բաժինը, իսկ Միթերանի անձնական համակրութիւնը ափրիկեան շարք մը բռնապետներուն, մասնաւորապէս այդ ժամանակուայ Զաիրի նախագահ Մոպութոյի, առաջ բերաւ իր դատողութիւններուն նկատմամբ շարք մը հարցադրումներ»: (Dennis Ager, *Identity, Insecurity and Image: France and Language*, Clevedon: Multilingual Matters, 1999, p. 189):

Մաքրոն կը շարունակէ. «Մենք կը կրենք ժամանակակից պահանջ մը [...] հանդէպ լեզուի մը՝ որ ոչինչ լքած

↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆՍՊԱՍԵԼԻ ՇՐՋԱԴԱՐՁ. ԿԱՏԱԿՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Է ԴԱՌՆՈՒՄ

Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան տնօրէնի եւ Յատուկ Քննչական Ծառայութեան (ՀՔԾ) պետի միջեւ հեռախօսազրոյցի վերաբերեալ Քննչական Կոմիտէում քննուող քրէական գործի շրջանակներում Ռոբերտ Քոչարեանի ներկայացուցիչը միջնորդութիւն է ներկայացրել Քոչարեանին տուժողի դատավարական կարգավիճակ տալու վերաբերեալ:

Այս կապակցութեամբ մի յայտնի մտաւորական կատակել էր, որ եթէ այսպէս գնայ՝ Քոչարեանը դիմելու է ՀՔԾ՝ իրեն Մարտի 1-ի գործով տուժող ճանաչելու վերաբերեալ:

Եւ ահա, Ռոբերտ Քոչարեանը *ՌԻԱ Նովոստի* հետ հարցազրոյցում ասել է, որ իր փաստաբանները Մարդու Իրաւունքների եւրոպական դատարան ներկայացնելու հայց են պատրաստում՝ կապուած սահմանադրական կարգի տապալման մեղադրանքների հետ: Ընդ որում, նա ասել է, որ տուեալ դէպքում պարտադիր չէ անցնել ներքին բոլոր ընթացակարգերը:

Քոչարեանը Հայաստանի պատմութեան մէջ աննախադէպ է համարել սահմանադրական կարգի տապալման մասին հեռախօսազրոյցը ՀՔԾ-ի պետի եւ ԱԱԾ-ի ղեկավարի միջեւ:

«Մարդու Իրաւունքների եւրոպական դատարանի համար միայն այս փաստը միանգամայն բաւարար է: Բուն քրէական գործը սարքած է, այնտեղ ոչ մի բան չկայ: Ես սա անուանում եմ իրաւական աղբ, դժուար է այլ բառ գտնել», ասել է Քոչարեանը:

Կատակը կատակ, բայց թերեւս հեռու չէ օրը, որ այս ընթացակարգերն անցնելով, Քոչարեանը՝ դիմի արդէն ՄԻԵԴ՝ Մարտի 1-ի գործով տուժող ճանաչուելու համար: Բանն այն է, որ մինչեւ հիմա իր հրապարակային հարցազրոյցներում նա ոչ միայն հերքել է իր որեւէ քաղաքական, իրաւական եւ այլ պատասխանատուութիւնը Մարտի 1-ի համար, այլեւ արել է յայտարարութիւններ, որոնք կարող են «հիմք» դառնալ տուժող ճանաչուելու համար:

Մասնաւորապէս, նա ասել է, որ Մարտի 1-ը ընդդիմութեան հրահրածն էր, որը դրանից յետոյ 10 տարի թունաւորել է իրեն: Բացի այդ Քոչարեանն ասել է, որ ինքը կապ չունի բանակի 0038 հրամանի հետ, չի իմացել, թէ ինչ տեղաշարժեր են այդ օրերին կատարել բանակն ու ոստիկանութեան ուժերը:

Այսինքն, ըստ Քոչարեանի՝ իր դէմ գործել են ընդդիմութիւնը, բանակն ու ոստիկանութիւնը, չնայած նրան, որ ինքն է եղել գերագոյն գլխաւոր հրամանատարը: Նրանք իրականացրել են Մարտի 1-ը, փորձելով պատասխանատուութիւնը բարդել իր վրայ:

Թերեւս բաւականաչափ փաստարկներ են այդ հարցով ՄԻԵԴ դիմելու համար, որտեղ այս օրերին մէկը միւսի յետեւից վճիռներ են կայացւում Մարտի 1-ին կալանաւորուած ու դատապարտուած ընդդիմադիրների վերաբերեալ, Հայաստանին պարտաւորեցնելով վճարել հազարաւոր եւրոներ:

Lragir.am

ՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՓԻՒՌՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍ

Յ. Ա.

5. ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔ

Հայրենադարձութիւն եւ Սփիւռք: Թէ՛ Սփիւռքի եւ թէ՛ Հայաստանի վերաբերմունքը այս երկու երեւոյթներուն նկատմամբ եղած է միանման, այն առումով, որ զանոնք ներկայացուած են երկու ամբողջապէս օտարացած պատումներու ընդմէջէն: Այսինքն, նոյն անձը, նոյն հիմնարկը անգամ մը կը խօսի հայրենադարձութեան մասին՝ վառօտակելով հայրենասիրութեան միաւորներ, ուրիշ անգամ մըն ալ Սփիւռքի պահպանումին եւ հզօրացումին մասին, աւելցնելով հայրենասիրութեան միաւորները: Բայց անկարող է միաժամանակ խօսիլ հայրենադարձութեան եւ Սփիւռքի մասին, քանի որ, բնականաբար, հայրենադարձութեամբ Սփիւռքը պիտի պարպուի, իսկ Սփիւռքը պահելով հայրենադարձութիւնը պիտի ձախողի:

Սփիւռքի նախարարը իր խօսքին մէջ փորձ կը կատարէ հայրենադարձութիւնն ու Սփիւռքի գաղութներու պահպանումը կապել իրարու, կամ գոնէ յիշատակել միասին.

«Առհասարակ, ինչ վերաբերում է հայրենադարձութեան թեմային, գիտէք, շատ յաճախ ենք խօսում այդ մասին: Բայց էստեղ եւս չեմ ուզում ըլլպէսզի այն ընկալուի որպէս միակ հայեցակարգ ինչպէս Սփիւռքի Նախարարութեան այնպէս էլ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան համար որովհետեւ միւս կողմից էլ նաեւ մեզ համար չափազանց կարեւոր է Սփիւռքի գոյութիւնը եւ կարեւորագոյն գաղութների պահպանումը: Երբ մենք խօսում ենք, օրինակ, հայրենադարձութեան մասին, պէտք է գիտակցենք՝ որ նախ եւ առաջ խօսքը գնում է աշխատանքային միգրանդների մասին, մարդիկ ովքեր վերջին 10-20 տարիների ընթացքում տնտեսական, սոցիալական ծանր պայմաններից ելնելով արտագաղթել են, բայց մարդիկ ովքեր ղեռեւս իրենց ճակատագիրը կապում են Հայաստանի Հանրապետութեան հետ: Հետեւաբար, պետութիւնը պէտք է ստեղծի ինստիտուցիոնալ բոլոր մեխանիզմները որպէսզի այդ մարդիկ յետ վերադառնան եւ աշխատեն, ստեղծագործեն իրենց հայրենիքում: Բայց միւս կողմից Հալէպի օրինակն եմ ուզում բերել, անգամ ամենածանր վիճակում գտնուող մարդիկ շարունակում են ապրել Հալէպում, որովհետեւ ունեն այն զգացումը, գիտակցումն ու զգացողութիւնը որ Հալէպը իրենց առաջին տունն է: Հետեւաբար, ի՞նչ պէտք է անի Սփիւռքի Նախարարութիւնը: Մենք ոչ պէտք է ասենք՝ «սիրելի հայրենակիցներ, եթէ դուք չէք վերադառնում Հայաստան ապա մենք անելիք չունենք», այլ ընդհակառակը, մենք շարունակելու ենք աշխատել համայնքների հետ եւ պէտք է անենք ամէն բան որպէսզի այդ համայնքները ոչ միայն պահպանուեն այլեւ հզօրանան, որովհետեւ մենք ունենք յստակ պատկերացում, որ Հայաստանը կարող է լինել հզօր՝ եթէ ունենայ հզօր Սփիւռք, եւ Սփիւռքը կարող է լինել հզօր՝ եթէ ունենայ հզօր կենտրոնական պետութիւն՝ Հայաստան, հայրենիք, Թիկունք»:

Նախարարին համար, ուրեմն, կարեւոր է հեռու մնալ հայրենիք վերադառնալու գաղափարախօսային անորոշութենէն եւ ուշադրութիւնը կեդրոնացնել մասնաւոր պարագաներու վրայ, անոնցմէ մէկը ըլլալով գաղթականները: Չկայ հայրենադարձութեան պարտադրանք, այլ կան տարբեր գործնական կացութիւններ: Պէտք է նախ եւ առաջ որոշել այդ կացութիւնները եւ վերաբերիլ ըստ իւրաքանչիւրի տուեալներուն եւ կարելիութիւններուն: Միաժամանակ, Սփիւռքի տեղական պայմաններուն մէջ իրենց կեանքը շարունակել ուզող խումբերը կը ներկայացնեն ուրիշ կացութիւններ, ենթակայ տարբեր վերաբերմունքներու՝ բխած Սփիւռքի մէջ մնալու տրամաբանութենէն: Հայրենադարձութիւն եւ Սփիւռքի պահպանութիւն չեն հակասեր իրարու, հետեւաբար, անոնց գոյութիւնները հնարաւոր է մեկնաբանել միեւնոյն բնագիրի ընդմէջէն՝ կատարելով անհրաժեշտ զանազանումներ ու տարբերակումներ:

6. ՀԱՅԱԿԵՐՏՈՒՄ՝ ՓՈԽԱՆԱԿ ՀԱՅԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԻ

Պատասխանելով հայցուորի մը հարցումին, նախարարը մեղմօրէն առարկութիւն յայտնեց «հայապահպանում» բառին նկատմամբ, նախընտրելով «հայակերտում»-ը. «Ես վերջերս սկսել եմ օգտագործել «հայակերտում» [փոխանակ «հայապահպանում»-ի], այսինքն, մենք Սփիւռքում [պէտք է] կերտենք հայեր, մեր երեխաներին դարձնենք հայ»:

7. ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԻ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախարարը հնչեցուց արեւմտահայերէն լեզուի կարեւորութիւնը. «Սփիւռքի Նախարարութեան համար չափազանց կարեւոր խնդիր է արեւմտահայերէնի պահպանումը եւ արեւմտահայերէնով ուսուցման կազմակերպումը»:

Իսկ կրթական հարցերու առնչութեամբ կարեւորեց գաղութներու հետ համագործակցութիւնը, շեշտելով՝ որ գործնական քայլերու համար անհրաժեշտ է գաղութներէն ստանալ յատուկ պահանջքներ, միաժամանակ շարունակելով համակարգուած ձեւով ուսումնասիրել իւրաքանչիւր գաղութի կարիքները:

8. ԵԳԻՊՏՈՍ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գաղութի ղեկավարներէն մէկը կը յղէ խելացի հարցում մը: Կը նշէ՝ որ Եգիպտոս-Թուրքիա յարաբերութիւնները այժմ բաւական լարուած են, հետեւաբար ասիկա է պատճառներէն մէկը, որ Եգիպտոս յաւելեալ ուշադրութիւն կը դարձնէ հայերուն վրայ: Անշուշտ, այս առիթը պէտք է լաւագոյն կերպով օգտագործենք՝ ի շահ հայերուս, բայց ի՞նչ կրնայ ըլլալ ապագան, եթէ, օրինակ, Էրտողան հեռանայ իշխանութենէն եւ փոխուին Եգիպտոս-Թուրքիա յարաբերութիւնները, կը հարցնէ ան:

Շատ կարեւոր կէտ մըն է ասիկա: Տուեալ պարագային, կը հասկնանք, որ յօդուածիս նախորդ, առաջին պատումը ամբողջութեամբ հիմնուած էր հակաթուրքական տրամադրութեան վրայ: Ուրեմն, ուրիշ խօսքով, լաւ է որ յանձին Էրտողանի գոյութիւն ունենայ բռնակալութիւն, անարգել իշխանութիւն եւ հիւթերիք հռետորաբանութեամբ հերքուի հայոց ցեղասպանութիւնը, որպէսզի աշխարհի ուրիշ տեղ մը մեծարուին հայերը: Օտարացումի (alienation) նմոյշ մըն է ասիկա: Օտարացումը կը գործէ իր ամբողջ հմայքով: Վերացնելով օտարացումը, մենք մեզի նոյնացուցած կ՚ըլլանք բռնակալութեան հետ, քանի որ կը մեծարուինք անոր (Էրտողանի բռնակալութեան) շնորհիւ:

Հակաթուրքականէն զատ, Հայաստանը ի՞նչ ունի տալիք Եգիպտոսին: Հայաստան շատ բան չունի տալիք, անկեղծօրէն խոստովանեցաւ նախարարը: Բայց հաստատեց նաեւ, որ մենք պէտք չէ սպասենք առիթներէն օգտուելու համար, այլ *մենք* պէտք է ըլլանք առիթները ստեղծողները.

«Ես ուզում եմ խօսենք համակարգային լուծումների մասին: Հետեւաբար, սա միակ լուծումը որ Հայաստանը ինքը առաջարկի այնպիսի օրակարգեր որից Եգիպտոսը չկարողանայ հրաժարուել եւ Եգիպտոսը ինքը շահագրգռուած լինի՝ անկախ X պետութեան հետ կ՚ունենայ լաւ յարաբերութիւն թէ վատ: Ես ունեմ համոզմունք, որ Եգիպտոսը, եւ ոչ միայն Եգիպտոսը, պետութիւնները կարող են ունենալ փայլուն յարաբերութիւններ Թուրքիայի հետ՝ տնտեսական, քաղաքական, բիզնէս, բայց միեւնոյն ժամանակ Հայաստանի հետ ունենալ աւելի լաւ յարաբերութիւններ: Սա բացառապէս կախուած է նրանից, թէ մենք ինքներս ինչ օրակարգ կ՚ունենանք, կը ձեւաւորենք եւ ինչ կ՚առաջարկենք Եգիպտոսին: [...]

«Հայաստանը իրականում, ցաւօք սրտի, շատ բան չունի որ այսօր արտահանում է իր երկրի սահմաններից դուրս (կ՚ունենայ, բայց դեռ չունի) եւ որ ներկայանում է աշխարհին: Բայց այն ինչ ունի, մենք դրա մասին պէտք է յստակ խօսենք, եւ դա նորագոյն տեխնոլոգիաներն են, տեղեկատուական տեխնոլոգիաներն են՝ Arti կոչուածը, մի բան որ այսօր Հայաստանը ուղեղի առումով, ներուժի առումով տալիս է աշխարհին: Օրը օրի, Հայաստանում այնքան է զարգացել այդ ճիւղը որ նոյնիսկ Հայաստանում մասնագէտները չեն հասցնում պատրաստուել եւ ստիպուած երբեմն այլ երկրներից են արդէն հրաւիրում Հայաստան, մինչեւ որ կարողանան պատրաստել համապատասխան քանակի մասնագէտներին: Բայց մտքի առումով, ղպրոցների առումով, մենք արդէն Թումօ ունենք Ֆրանսիայում, Թումօ ունենք Ռուսաստանում, մի խօսքով, սրանք մեզ համար հպարտութիւն ու պարծանք են: [...] Եգիպտոսին կարող է հետաքրքրել սա. կարծում եմ արդէն իսկ հետաքրքրում է: Եւ շատ ու շատ այլ բաներ կան որոնց միջոցով էդ կապը կ՚ուժեղացուի եւ տուեալ պարագայում, վստահեցնում եմ ձեզ, Եգիպտոսը այլեւս չի նայի ով կը լինի Թուրքիայում, չի նայի թէ ինչպիսի յարաբերութիւններ...: Իրականում ամէն մի պետութիւն, եկէք պարզ ու շիտակ լինենք, մտածում է սեփական շահի մասին: [...] Եւ եթէ Եգիպտոս պետութիւնը ունենայ իր շահը Հայաստանի հետ յարաբերութիւնների համատեքստում, որեւէ մէկը չի կարող ստիպել Եգիպտոսին չյարաբերուել ու չաշխատել Հայաստանի հետ»:

Հայաստանի իշխանութեան մտածելակերպը փոխուած է: Սփիւռքինը՝ ո՛չ. ոչ ալ պիտի փոխուի...

(Վերջ 3)

ՅԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ Կ՚ԱՆՑԿԱՑՈՒԻ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 115 ԵՒ ՏՈՒՆ-ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՅԻՄՆԱԴՐՄԱՆ 40 ԱՄԵԱԿՆԵՐԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

ԵՐԵՒԱՆ, 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ, ԱՐՄԷՆՊՐԷՍ: Արամ Խաչատրեանի Տուն-Թանգարանում Հոկտեմբերի 25-26-ը անցկացուելու է միջազգային գիտաժողով՝ նուիրուած աշխարհահռչակ կոմպոզիտոր, դիրիժոր Արամ Խաչատրեանի ծննդեան 115 եւ Տուն-Թանգարանի հիմնադրման 40 ամեակներին: Գիտաժողովի մասնակիցների թւում են կոմպոզիտորի ուսանողները, անուանի երաժիշտներ եւ հետազօտողներ աշխարհի տարբեր երկրներից, այդ թւում՝ Գերմանիա, Եգիպտոս, Լատվիա, Տաջիկստան, Ռուսաստանի Դաշնութիւն, Վրաստան: Ինչպէս *Արմէնպրէսի* մամուլի սրահում Հոկտեմբերի 24-ին հրաւիրուած ասուլիսում նշեց Արամ Խաչատրեանի Տուն-Թանգարանի տնօրէն, Երեւանի Կոմիտասի անուան պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր, դաշնակահարուհի Արմինէ Գրիգորեանը, գիտաժողովին ներկայ է լինելու նաեւ Արամ Խաչատրեանի թոռնուհին՝ յայտնի արուեստագէտ Մոսկուայից, ինչպէս նաեւ Արցախի եւ Հայաստանի տարբեր շրջանների, այդ թւում՝ Արամ Խաչատրեանի Տուն-Թանգարանի մասնագէտները:

Ձախէն աջ՝ Հայկ Աւագեան, Րաֆֆի Խարաջանեան, Արմինէ Գրիգորեան եւ Կուդրատուլլօ Եախեաեւ

«Այս տարին մեզ համար կրկնակի յոբելեանական է, նշում ենք մաէստրոյի ծննդեան 115, ինչպէս նաեւ Տուն-Թանգարանի հիմնադրման 40-ամեակը: Այս տարի մեր գիտաժողովի մասնակիցների թիւն է մեծացել, մասնակցութեան աշխարհագրութիւնն է ընդլայնուել: Ես վստահ եմ, որ գիտաժողովը կ՚անցնի հետաքրքիր, անակնկալ թեմաներով, որովհետեւ, թւում է թէ, Արամ Խաչատրեանի մասին ամէն ինչ յայտնի է, սակայն այդպէս չէ: Նա մի այնպիսի մեծութիւն է, բազմաշերտ անձ է, թողել է հսկայական այնպիսի ժառանգութիւն, որն անսահման ուսումնասիրութիւնների տեղ է թողնում», - ասաց Արմինէ Գրիգորեանը:

Գիտաժողովին մասնակցելու նպատակով Հայաստան է եկել Տաջիկստանի Կոմպոզիտորների Միութեան անդամ, Տաջիկստանի Թալաբխուջա Սաթորովի անուան կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր Կուդրատուլլօ Եախեաեւը, ով եղել է Արամ Խաչատրեանի սանը: Նա նշեց, որ մեծ ուրախութեամբ է մասնակցում, քանզի շատ ասելիք ունի Արամ Խաչատրեանի մասին:

«Ես շատ բախտաւոր անձնաւորութիւն եմ, ունեցել եմ այնպիսի ուսուցիչ, ինչպիսին մեծանուն կոմպոզիտոր Արամ Խաչատրեանն է: Նա իմ ամենասիրելի դասախօսն էր: Արամ Խաչատրեանը գիտէր, որ ես հայր չունէի, եւ ինձ համար դժուար ժամանակներ էին: Նա ցուցաբերում էր անսահման բարութիւն, հոգատարութիւն, փորձում էր աջակցել տարբեր հարցերում», - ասաց Կուդրատուլլօ Եախեաեւը:

Արուեստագիտութեան դոկտոր, Լատվիայի վաստակաւոր արտիստ Րաֆֆի Խարաջանեանը կարեւորեց գիտաժողովի անցկացումն՝ ընդգծելով, որ օրակարգում ներառուած են մի շարք հետաքրքիր թեմաներ:

«Եկել եմ Հայաստան մասնակցելու գիտաժողովին, քանի որ շատ յարգում եմ Արամ Խաչատրեանին, բայց ես սիրում եմ նաեւ Տուն-Թանգարանը, որը շատ հեռու է թանգարանային լռութիւն հասկացողութիւնից: Այնտեղ շատ աշխոյժ մթնոլորտ է տիրում», - ասաց նա: Րաֆֆի Խարաջանեանը գիտաժողովին ներկայացնելու է Արամ Խաչատրեանի ու Բալթեան երկրների միջեւ կապը, այնտեղ նրա ներկայացուածութիւնը: Նա խօսելու է Բալթեան երկրներում Արամ Խաչատրեանի գործերի բեմադրման մասին, նա անդրադառնալու է մաէստրոյի սաներին, որոնք յետագայում դարձել են անուանի դէմքեր:

Երաժշտագէտ Հայկ Աւագեանը Հայաստան է եկել Եգիպտոսից: Զարմանալի զուգադիպութեամբ, վերջին անգամ նա Հայաստան է եկել Արամ Խաչատրեանի ծննդեան 100-ամեակի առթիւ:

4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ՝ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 115-ԱՄԵԱԿԻՆ

Հոկտեմբեր 25-26-ին, Երեւանի Արամ Խաչատրեանի Տուն-Թանգարանին մէջ տեղի ունեցաւ գիտաժողով՝ նուիրուած երաժշտահանի ծննդեան 115-ամեակին: Կը մասնակցին 31 զեկուցողներ՝ 8 երկիրներէ: Զեկոյցները կը կարդացուին երեք լեզուներով՝ հայերէն, ռուսերէն եւ անգլերէն.

Բացումի խօսքով ելոյթ կ՚ունենայ Արամ Խաչատրեանի Տուն-Թանգարանի տնօրինուհի Արմինէ Գրիգորեան

Աննա Ասատրեան (Հայաստան), «Արամ Խաչատրեանը եւ ՀՀ ԳԱԱ Արուեստի Ինստիտուտը»:

Օլգա Կուզինա (Ռուսաստան) (Արամ Խաչատրեանի թոռնուհին), «Ա. Խաչատրեան, նամակներ Լ. Ատովմեանին, 1942-1947թթ. Ռուսական Ազգային Երաժշտութեան թանգարանի ֆոնդի նիւթերի հիման վրայ»:

Նարինէ Աւետիսեան (Հայաստան), «Ա. Խաչատրեանի արուեստը Գ. Տիգրանովի երաժշտագիտական աշխատութիւններում»:

Սառա Մատուչակ (Գերմանիա), «Ստալինը մեզանից լաւ գիտէր երաժշտութիւն... ստեղծելով պար հրաբխի վրայ»:

Կարինէ Զաղացպանեան (Հայաստան), «Սերունդների երկխօսութիւն - Վահագն Հայրապետեանի Ֆոլկ-Ջազը»:

Թամարա Ցուլուկիձէ (Վրաստան), «Արամ Խաչատրեանը եւ Թբիլիսիի մշակոյթը»:

Հայկ Աւագեան (Եգիպտոս), «Արամ Խաչատրեանի ընկալումը եգիպտական շրջանակներու մէջ. փոխուող յարացոյցներ»:

Միխայիլ Կոկժաեւ (Հայաստան), «Կոմպոզիտորի ոճը՝ մտածողութեան անհատականութեան կրող»:

Գոհար Մելիքսեթեան (Հայաստան), «Ա. Խաչատրեանի պոլիֆոնիկ ստեղծագործութիւնների երաժշտական լեզուի առանձնայատկութիւնների մասին»:

Տաթեւիկ Գրիգորեան (Հայաստան), «Արամ Խաչատրեանի «Ստեղծագործական արիութեան եւ ոգեշնչուածութեան մասին» յօդուածի մեկնաբանութիւնը ամերիկեան եւ սովետական քննադատութեան համատեքստում»:

Ելենա Դուբինինա եւ Մարինա Պրուգլօ (Ռուսաստան), «Բարութեան երկնակամարի տակ. Արամ Խաչատրեան՝ անցեալից ներկայ»:

Աննա Ասոյեան (Հայաստան), «*Ժամբորդենք Խաչատրեանի հետ* մշակութային կրթական ծրագիրը»:

Անահիտ Շահմանեան (Հայաստան), «Արամ Խաչատրեանը՝ հրապարակախօս»:

Իգոր Վորոբիով (Ռուսաստան), «Արամ Խաչատրեանի ստեղծագործութիւնները 1930-1950-ականների խորհրդային երաժշտութեան «Մեծ ոճ»-ի կոնտեքստում»:

Րաֆֆի Խարաջանեան (Լատվիա), «Պրոֆեսոր Խաչատրեանի՝ երկու բալթեան աշակերտների մասին»:

Վերենա Մոզլ (Գերմանիա), «Հրաժեշտ առանց խօսքերի. Արամ Խաչատրեանի *Վոկալիզը* (դօ մաժոր) դաշնամուրի համար»:

Կուդրատուլլօ Եախեաեւ (Տաջիկստան), «Արամ Խաչատրեանը եւ նրա աւանդը տաջիկական կոմպոզիտորական դպրոցի զարգացման գործում»:

Լուսինէ Սահակեան (Հայաստան), «Գողթան երգիչներ - Կոմիտաս Վարդապետն ու Արամ Խաչատրեանը»:

Ռուսուդան Տակաիշվիլի (Վրաստան), «Արամ Խաչատրեանի դերը միջմշակութային կապերի ձեւաւորման գործում»:

Աննա Վլասենկովա (Ռուսաստան), «Կամերային անսամբլի ժանրի առանձնայատկութիւնները Ա. Դ. Մնացականեանի ստեղծագործութիւններում՝ 12 թաւջութակների համար *Աղօթք* Փրեսկի օրինակով»:

Լիանա Կարապետեան (Հայաստան), «ՀՀ մշակութային ոլորտում ներդրումների խթանման ուղիները»:

Նինա Յակոբեան (Արցախ), «Արամ Խաչատրեան. ուսուցչին յիշելիս»:

Նարինէ Սահակեան (Հայաստան), «Արամ Խաչատրեանի ստեղծագործութիւնը 1960-70-ականներին»:

Աննա Խաչատրեան (Հայաստան), «Սերունդների երկխօսութիւն. Ռոբերտ Ամիրխանեանի երգերում օտարալեզու բանաստեղծական խօսքի երաժշտական չեղումներ»:

↳ 4

ԽՈՀԵՐ

ԱՆՔՆՆԱԴԱՏԵԼԻՆ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Առաջին լրատուականը կը զրուցէ Օքսֆորտ Համալսարանի հասարակագիտական բաժինի դասախօս, սփիւռքագէտ Հրաչ Չիլինկիրեանի հետ: Ան կը խօսի Սփիւռքի ղեկավարներուն մասին.

«Այսօր ես, որ Սփիւռքի կեանքը երկար տարիներ ուսումնասիրել եմ, կարող եմ ասել, որ Սփիւռք ասելով՝ պէտք է հասկանալ 500 մարդ: Սփիւռքը 500 հոգի է: Զկարծէք, որ 6-7-8 միլիոն հայութեան մասին է խօսքը: Պէտք է մեր քննարկումների առանցքում լինի ղեկավարութեան խնդիրը: Այսօր մենք Սփիւռքում ունենք ղեկավարներ, բայց չունենք ղեկավարութիւն: Մարդիկ պաշտօններ, աթոռներ են զբաղեցնում, բայց միահամուռ, մտածուած, համագործակցուած քաղաքականութիւն չկայ: Իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն, իւրաքանչիւր կառոյց իր ղեկավարների հետ առանձին է զբաղւում այդ հարցերով: Բայց ընդհանուր հարցերի լուծում փնտռող անձինք բացակայում են: Այսօր Սփիւռքում էլ բազմաթիւ խնդիրներ կան: Զկարծէք, թէ Սփիւռքը Արեւմուտքում է, եւ ուրեմն խնդիրներ չկան: Այսօր Սփիւռքի կառոյցները այնքան էլ ժողովրդավարական չեն: Այս անցնող 25 տարիների ընթացքում Սփիւռքը «հայաստանացաւ»: Այսինքն՝ Հայաստանի իշխանութիւնները փորձեցին Սփիւռքի բոլոր կառոյցները իրենց շահերի համար ծառայեցնել: Եւ Սփիւռքի այդ կառոյցների ղեկավարները շատ տարուած, զգացական ձեւով ենթարկուեցին այդ ճնշմանը: Սփիւռքի «հայաստանացման» այդ գործընթացում դերակատարութիւն ունեցան երեք հիմնական կառոյցներ՝ յատկապէս Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին, հայ աւանդական կուսակցութիւնները եւ բարեգործական ու մշակութային կազմակերպութիւններ: Այս բոլորը այս տարիների ընթացքում մեծ մասամբ ենթարկուեցին տարբեր ազդեցութիւնների:»(1)

Սփիւռքը, ուրեմն, հաւասար է իր ղեկավարներուն: Ղեկավարները կը սահմանեն ամէն բան, եւ ղեկավարներուն միջոցով կարելի է ազդեցութիւններ գործել Սփիւռքի վրայ՝ ի նպաստ արտասփիւռքային շահերու:

Խօսելով կրթական համակարգի մասին, Ռազմիկ Փանոսեան կը շեշտէ ղեկավարներուն քննադատական անձեռնմխելիութիւնը եւ անոնց յարմարուողականութիւնը շարունակելու իրենց ձեռքով սերմանած ձախողութիւնը.

«Մենք՝ Սփիւռքի կրթական ու մշակութային ծիրէն ներս գործունեայ անհատներ ու կառոյցներ, պէտք է քիչ մը ինքնաքննադատութեամբ զբաղինք: Ո՞ւր է որ ձախողած ենք ու կը շարունակենք ձախողիլ: Սովորաբար լեզուի եւ դպրոցներուն անկումը կը վերլուծենք առանց հայելիին նայելու ու մեր թերութիւնները նշմարելու: Կ'այպանենք համաշխարհայնացումը (globalisation), ծնողները, մեր ապրած երկիրներուն կրթական օրէնքները եւ նոյնիսկ՝ երեխաները, բայց երբեք չե՞նք հարցներ թէ մե՞նք՝ կրթական ծրագիրներու պատասխանատուներ, տնօրէններ եւ ուսուցիչներ, ի՞նչ սխալ ըրինք:»(2)

Ղեկավարը կը մնայ անձեռնմխելի:

1941-ին Վահան Թէքէեան կը բարձրաձայնէր, որ գաղութի ղեկավարներուն աշխարհական եւ կրօնական կողմերը հագուելով իրենց աստիճանաւոր սքեմը՝ կը դառնային անընկալուն եւ պաշտպանուած որեւէ քննադատութենէ, որուն հետեւանքով տեղի կ'ունենար «ես»-ի ուռճացում.

«Մեր մէջ, կրնանք ծերանալ ժողովներու նախագահելով կամ ատենապետելով՝ բայց նորէն մնալ ընդհանուր եւ մասնաւոր օրէնքներու մեր խորին տգիտութեանը մէջ, հաւատացած թէ գիտենք մեզի յանձնուած գործին համար ամբողջ պէտք եղածը, իր աւելի՛ն'վը հանդերձ:

«[...]: Սքեմը՝ միշտ, բարեկամեցողութիւնը՝ յաճախ, կրօնաւորին եւ աշխարհականին մօտ ձեռնհասութեան գրաւական կը համարուին: Ա՛յնքան քիչուոր են ատկէ աւելին ունեցողները՝ որ այդքանով կը գոհանանք արդէն, մեր դժգոհութիւններն իսկ խեղդելով սա՛ ողբալի մտածման մէջ. «Լաւագոյնները չկան» եւ այդպէս՝ յաւերժացնելով չարիքը:

«Արդ, տգիտութիւնը մէկ պատճառն է եւ թոյլտուութիւնը միւս պատճառը՝ հանրային գործիչներու «ես»ին ուռենալուն: Եւ երբ այդքան ուռեցած է «ես»ը, այլ եւս կարելի չէ ամենամեղմ դիտողութիւնն իսկ ներկայացնել անոր տիրոջը: Իր մեծամտութեան եւ յամառութեան մէջ՝ ան ոեւէ քննադատութիւն պիտի չընդունի, զայն վիրաւորանք պիտի համարէ իր «ես»ին, իր «ես»ը պիտի զրգռուի եւ խենդութիւններ ու վայրենութիւններ ընել պիտի տայ իրեն:»(3)

Ասիկա՝ 77 տարի առաջ: Այսօր, սփիւռքահայ ղեկավարը անխախտելի է: Յատուկ անձերու եւ գործողութիւններու ուղղուած քննադատութիւնը անկարելի է Սփիւռքի մէջ: Ով որ համարձակի այս առումով ճշգրիտ ու թիրախաւորուած քննադատութիւն կատարել՝ կա՛մ ամբողջապէս կը մեկուսացուի գաղութէն եւ կա՛մ կը ստանայ ուժեղ, շատ ուժեղ, հակահարուած: Նոյնիսկ երբ ականատես ըլլանք բացայայտ դրամաշորթութեան, երբ տեսնենք պիւտճէի աննպատակ մսխում կամ չիրականացուած ծրագիրի մը համար դուրս գրուած հսկայական գումար, պէտք է պահպանենք քար լռութիւն: Ալ չեմ խօսիր վարչական անկարգութիւններու կամ կրթական անձեռնհասութեան մասին: Չեմ խօսիր մշակութային արտադրութիւններու անորակութեան մասին: Պարզապէս, քննադատութիւնը անկարելի է:

«Ես»-ի ուռճացո՞ւմն է որ անկարելի դարձուցած է քննադատութիւնը, թէ հակառակը, կարեւոր չէ:

Անկարելի է ոչ միայն քննադատութիւնը, այլ քննադատութեան մասին մտածելը: Արգիլուած է *մտածելը*:

Օրինակ, կրնամ առաջարկել միութիւններու տարածութիւններուն վրայ կատարել հանրային քննարկում հետեւեալ նիւթով՝ *Հայկական աւանդական կուսակցութիւնները յաջողա՞ծ իրենց առաքելութեան մէջ թէ ձախողած*: Թո՛ղ ղեկավարները հաւաքեն համակիրները եւ հաստատեն իրենց բացառիկ յաջողութիւնները: Թո՛ղ հասարակութիւնը նմանակէ ղեկավարներուն կարծիքները: Թո՛ղ պատկերուի՝ որ կուսակցութիւնները եղած են կատարեալ եւ անթերի: Կարեւոր չէ: Կարեւորը այն է՝ որ հարցը դրուած ըլլայ սեղանի վրայ: Կարեւորը այն է՝ որ մարդիկ գոնէ սկսին խօսիլ հանրային հարթութեան վրայ:

Բայց գիտենք որ այսպիսի նիւթ մը կարելի չէ, քանի որ «ես»-ը չի կրնար ընդունիլ ձախողութեան նոյնիսկ ամենափոքր ու ամենահեռաւոր կարելիութիւնը: Ձախողութեան հարց չի կրնար գոյութիւն ունենալ ղեկավարին համար, նոյնիսկ եթէ կանխապէս գիտնանք՝ որ քննարկումի ժամանակ ան կտրականապէս պիտի հերքուի: Ձախողութեան կարելիութիւնը անկարելիութիւն մըն է: Ձախողութիւն չկայ եւ չի կրնար ըլլալ:

Քննարկումին խորագիրը պէտք ըլլայ այսպէս՝ *Հայկական կուսակցութիւնները ի՞նչ նպաստներ ունեցած են հայապահպանումի գործին*: Նպաստը պէտք է նախապէս հաստատուած ըլլայ, որպէսզի «ես»-ը մնայ անխռով:

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Արման Բաբաջանեան, «Հայաստանի ներքաղաքական հարցերում առաւել արդիւնաւէտ կարող է ներգրաւուել «հայաստանեան» սփիւռքը», *Առաջին լրատուական*, 12 Օգոստոս 2018, https://www.1in.am/1980564.html:

2. ««Սփիւռքակեդրոն դաստիարակութիւն ու ժամանակակից կրթական մօտեցումներու անհրաժեշտութիւն». Ռազմիկ Փանոսեան», *Արեւելք լրատուական*, 9 Հոկտեմբեր 2017, http://www.arevelk.am/am/content/5/579/:

3. Վ. Թ., «Հայուն «ես»ը», *Արեւ*, 26 Ապրիլ 1941, ԻԵ. տարի, թիւ 6791, էջ 1:

ԶԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ՝ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 115-ԱՄԵԱԿԻՆ

3

Հայկուհի Սահակեան (Հայաստան), «Մինաս Աւետիսեանի՝ Ա. Խաչատրեանի *Գայեանէ* բալետի ձեւաւորումները»:

Նունէ Ծամախեան (Հայաստան), «Արամ Խաչատրեանը եւ ժողովրդական երաժշտութիւնը»:

Հռիփսիմէ Պիկիչեան (Հայաստան), «*Գայեանէ* բալետի նոր լիբրետոյի առաջարկ՝ ըստ Մովսէս Խորենացու պատմութեան մի դրուագի»:

Գոհար Շագոյեան (Հայաստան), «Գ. Գ. Տիգրանովի մտածելակերպի մաչտաբայնութիւնը»:

Արմենուհի Բաբլոյեան (Հայաստան), «Խօսք մեծ վարպետի մասին (Գէորգ Արմէնեան – Արամ Խաչատրեան)»:

Լենա Միսակեան (Հայաստան), «Լեզուների իմացութիւնը եւ մանկավարժական գիտելիքների կարեւորութիւնը թանգարանային ոլորտում»:

Արծուի Բախչինեան (Հայաստան), «Արամ Խաչատրեանի երաժշտութիւնը կինոյում»:

ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ Կ՚ԱՆՑԿԱՑՈՒԻ...

2

«Ես գիտաժողովին ներկայացնելու եմ Խաչատրեանի ընկալումը եգիպտական շրջանակներում: Խօսելու եմ այն մասին, թէ ինչպէս Խաչատրրեանի ստեղծագործութիւնները լայնօրէն Եգիպտոս մուտք գործեցին եգիպտական ֆիլմերի միջոցով: Անդրադառնալու եմ Արամ Խաչատրեանի այցելութեանը Եգիպտոս, որը մեծ արձագանք ստացաւ, նոյնիսկ սպասուածից աւելին: Կահիրէում կազմակերպուեց 5, Ալեքսանդրիայում՝ 2 համերգ, որոնք մեծ հնչեղութիւն ստացան», - ասաց Հայկ Աւագեանը:

Նշենք, որ գիտաժողովի շրջանակում նախատեսուած է նաեւ երաժշտական հատուած եւ Արամ Խաչատրեանի դաշնամուրային ստեղծագործութիւնների ձայնասկաւառակի շնորհանդէսը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 4 Նոյեմբեր 2018

Տասնիններորդ տարեդարձ օծման

Ծայրագոյն Պատրիարք եւ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴԻ

Յաւարտ Սուրբ եւ Անմահ Պատարագի

Պիտի կատարուի

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔ

Ս. Պատարագի սկիզբ առաւօտեան ժամը 10:00-ին

Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց

Սալահ Էլ-տին Հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն)

ժամը 8:45-ին

Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն ժամը 9:00-ին

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՖՐԱՆՍԱ

1

է, այլ ընդհակառակը, ընդունակ է յօրինուելու իւրաքանչիւր պահու, հանդէպ երիտասարդութեան մը՝ քանզի ինքն է ուժը ֆրանքոֆոնիի: Եւ հանդէպ ժողովրդավարութեան ու արժէքի պահանջի մը»:

Ուրեմն, ֆրանսերէնը ընդունակ է անընդհատ յօրինուելու՝ ոչ ուրիշ լեզուներու նման: Ֆրանսերէնը իւրայատուկ լեզու մըն է աշխարհի լեզուներուն մէջ: Մարկարէթ Մաժումտար կը քաղէ Ֆրանսայի նախագահներու բացառապաշտական խօսքերը ֆրանսերէն լեզուի մասին.

«Տը Կօլ, օրինակ, հետեւեալը բաած է ֆրանսերէն լեզուի համաշխարհայնութեան մասին. «Ճիշդ է որ Ֆրանսան միշտ եռանդով յաղթահարած է մտաւորականութեան կնճիռը եւ ողջ երկրագունդին պարգեւած է ամենահարուստ հունձքը, ճիշդ է նաեւ որ ան աշխարհին պարգեւած է լեզու մը՝ որ կատարելապէս կը պատշաճի արտայայտելու միտքի համաշխարհային առանձնայատկութիւնը»:

«Փոմփիտու կը հաստատէ, որ «ֆրանսերէն լեզուի շնորհիւ է որ Ֆրանսան կ'առանձնանայ աշխարհի մէջ եւ տարբեր կը մնայ բոլոր երկիրներէն»: (Margaret Majumdar, 'The Francophone World Moves into the Twenty-First Century,' in *Francophone Post-Colonial Cultures: Critical Essays*, edited by Kamal Salhi, Lanham, Boulder, New York and Oxford: Lexington Books, 2003, p. 2):

Նաեւ, համաձայն Մաքրոնին, Ֆրանքոֆոնին կը տարածէ ժողովրդավարութիւն եւ արժէք: Վերը տեսանք Ֆրանքոֆոնիի մեղսակցութիւնը ափրիկեան բռնատիրութիւնը արմատաւորելու եւ պահպանելու գործընթացքին մէջ: Կը պարզուի, որ Ֆրանքոֆոնիի կազմակերպութիւնը եւս հիմնուած է պարտադրուած ղեկավարներու վրայ, ինչպէս կը բացայայտէ Տընի Աժէ. «Հեռացնելով Պենինի նախկին նախագահ Զինսուի թեկնածութիւնը, Շիրաքի տնօրինութեամբ Պութրոս-Ղալի կը պարտադրուի իբրեւ Ֆրանքոֆոնիի «ընտրուած» Ընդհանուր Քարտուղար, յառաջացնելով ափրիկեան երկիրներու դիմադրութիւնը: Շիրաք կ'իրագործէր ՄԱԿ-ի նախկին Ընդհանուր Քարտուղարին տուած իր անձնական խոստումը: Ափրիկեան երկիրները այս արարքը դիտեցին իբրեւ յաւելեալ ապացոյց մը «հին եղանակներ»-ով չարունակուող ուժին»: (Dennis Ager, *Identity, Insecurity and Image: France and Language*, Clevedon: Multilingual Matters, 1999, p. 189):

Քիչ բարձրաձայնուած իրականութիւն մըն է Ֆրանսայի նախագահի դաւաղրութիւնը Քոթ տ'Իվուարի նախագահ Լօրան Կպակպոյի դէմ, զոր կը հանգամանէ Հարաւ Ափրիկեցի գրող եւ հրապարակագիր Շաննոն Էպրահիմ.

«Հինգ տարուայ կալանաւորումէ ետք, անցեալ ամիս [2016 Յունուար] Հակի մէջ կը սկսի Քոթ տ'Իվուարի նախկին նախագահ Լօրան Կպակպոյի դատավարութիւնը, որ երեւան կը բերէ Ֆրանսայի մեքենայութիւնը Միջազգային Քրէական Դատարանին (ՄՔԴ) մէջ: ՄԱԿ-ի իմ ընկերոջս [Մոնիաքօ] հետ կը գրուցէինք, թէ ինչպէս Ֆրանսան ամէն ջանք գործադրեց չէզոքացնելու համար Կպակպոն, որ 2000-ին իշխանութեան հասաւ ժողովրդավարական ընտրութիւններու միջոցով եւ ձգտեցաւ թուլցնել Ֆրանսայի վերահսկողութիւնը նախկին գաղութին վրայ: Կպակպօ մեծապէս վտանգեց Ֆրանսայի գերիշխանութիւնը ոչ միայն Քոթ տ'Իվուարի վրայ այլ ամբողջ տարածքին, քանի որ արձակելով ֆրանսական ընկերութիւններուն տիրակալութիւնը երկիրի տնտեսութեան վրայ, կրնար օրինակ ծառայել ամբողջ Արեւմտեան Ափրիկէի համար:

«Ֆրանսան ծրագրաւորած է հինգ յեղաշրջումներ Կպակպոյի դէմ, որոնք բոլորն ալ ձախողած են: Վերջապէս, գործածելով ֆրանսական յատուկ ուժերը, Կպակպոյի նախագահական բնակավայրին վրայ կ'իրականացնէ ծանր գործողութիւն, կը կալանաւորէ զինք եւ տիկինը եւ զանոնք կը յանձնէ «իրենց մարդ»-ուն՝ Ալասան Ուաթթարայի, որուն կ'աջակցին Ֆրանսայի կողմէ համախմբուած եւ զինուած ապստամբներ:

«Նախկին նախագահ Նիքոլա Սարքոզիի մղումով Կպակպօ կ'արտաքսուի Քոթ տ'Իվուարէն եւ 2011-ին կը ձերբակալուի ՄՔԴ-ի կողմէ Հակի մէջ: Հինգ տարի շարունակ ՄՔԴ-ի դատախազերը կ'ուսումնասիրեն իր դէմ ներկայացուած հայցերը: Նախադատական լսումներու ժամանակ կը փաստուի իր դէմ ներկայացուած որոշ վկայութիւններու կեղծաւորութիւնը, անոնցմէ մէկը ըլլալով վիտէօ մը՝ ուր իր հետեւորդները ենթադրաբար կոտորածներ կը գործադրեն, մինչդեռ իրականութեան մէջ տեսարանը պատկերահանուած էր Քենիայի մէջ»: (Shannon Ebrahim, 'French Hand in Gbagbo's Fall,' *IOL News*, 12 February 2016, https://www.iol.co.za/news/opinion/french-hand-in-gbagbos-fall-1983585):

Մաքրոն Ափրիկէի մասին. «Այս ցամաքամասը աշխարհի ամէնէն երիտասարդն է այսօր: Այս երիտասարդութիւնը բացառիկ պատեհութիւն մըն է իսկ ֆրանքոֆոնին պայքար մը ունի յանձնելու: Պայքար մը տեղակայելու համար մեր լեզուն, մեր լեզուները: Բայց նաեւ մեր արժէքներուն պայքարը ամենուրեք Ափրիկէի մէջ, այն ինչ արիաբար կը տանին այստեղ նստած երկիրներու եւ կառավարութիւններու ղեկավարները, պայքարը ընդդէմ խաւարամտութեան, պայքարը ընդդէմ պարտադիր ամուսնութեան, պայքարը ընդդէմ կնոջ վրայ բանեցուած ճնշումին, պայքարը ընդդէմ կրթութեան նահանջին՝ յատկապէս երիտասարդ աղջիկներուն, պայքարը մեր արժէքներուն եւ այս ձգտումին համար: Ֆրանքոֆոնին է որ զայն կը փոխադրէ դէպի բոլոր տարածքները եւ ձեր կողմերը: Ֆրանսան թիկունք պիտի կանգնի ձեզի»:

Ճիշդ այնպէս, ինչպէս թիկունք կանգնած էր Ռուանտայի 1994-ի ցեղասպանութեան գործադրութեան: Ռուանտա՝ այն դրախտային բնակավայրը, ուր դարեր շարունակ բնիկ ցեղերը ապրած էին կատարեալ ինքնակազմակերպչական եւ ներյարաբերակցային գործակցութեամբ եւ ունեցած իրենց արտայայտիչ մշակոյթն ու ծէսերը, առաջին կազմական տագնապները կ'ապրի գերմանական արշաւէն սկսեալ ԺԹ. դարու վերջաւորութեան, կը հասնի միջցեղային համարտային բախումներու պելճիքացիներուն ժամանակ եւ կը պսակուի ցեղասպանութեամբ ֆրանսացիներուն ներկայութեամբ: (Հայկ Աւագեան, *Փարիզի Քոմիւնը, Կայսրութիւնը եւ Հայոց ցեղասպանութիւնը. մարքսիսթական-անարշիսթական ընթերցում մը*, *Զահակիր*, Յաւելուած Դ., 2016, էջ 129-160):

Զյիշելու համար 1954-1962 թուականները, երբ ֆրանսական գաղութացումին դէմ մղուած ութ տարուայ ազատագրական պայքարին, ալճերիացի իսլամները տուած են շուրջ վեց հարիւր յիսուն հազար զոհ: (Անդ, էջ 128-129):

Վերջապէս, Մաքրոնի գլուխ-գործոցը. «Անգլերէնը դարձաւ գործածութեան լեզու, կ'ըսէի՝ սպառողականութեան, մեր լեզուն՝ ֆրանսերէնը, լեզուն է արարչութեան»:

3. ԱՐԱՐԱ՝ 100-ԱՄԵԱԿ

1918 Սեպտեմբեր 19-ի Արարայի ճակատամարտի յաղթանակին կրողները հայ լեգէոնականներն էին: Առանց լեգէոնականներուն՝ Արարայի ճակատամարտ գոյութիւն պիտի չունենար: Անոնք էին որ ճամբայ հարթեցին ֆրանսական բանակին գրաւելու Կիլիկիան եւ իրական հնարաւորութիւն ստեղծեցին այնտեղ հիմնելու հայկական պետութիւն:

Բաց աստի, ինչպէս Աւետիս Եափուճեան կը հաւաստիացնէ, «[ա]ռաջին անգամն էր, որ հայկական գիեալ ուժ մը հրոսակային խումբի մակարդակէն կը բարձրանար, կ'ըլլար կանոնաւոր բանակի միաւոր մը, եւ լիովի կ'արդարացնէր իր վրայ դրուած յոյսերը»: (Աւետիս Եափուճեան, «Հայկական Լեգէոնին կազմութիւնը, մասնակցութիւնը Կիլիկիոյ գրաւման եւ զինաթափումը», *Արեւ*, օրաթերթ, Գահիրէ, 13 Մարտ 1978, 63-րդ տարի, թիւ 17.922, էջ 3):

Բայց եւ այնպէս, Արարան ամէն տարի, կամ նոյնիսկ «ամեակ»-ներու առիթներով յիշատակուող ու տօնակատարուող իրադարձութիւն մը չէ: Անոր մասին կարելի է գտնել կարեւոր յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ, բայց անոր շուրջ լրատուամիջոցային ու զանգուածային քարոզչութիւն երբեք գոյութիւն չէ ունեցած: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ Արարան չէ դարձած այս քարոզչութեան մեքենան բանեցնողներուն «սեփականութիւն»-ը, չէ անցած վաւերացուած հիմնարկներու ընդմէջէն: Սեփականութեան հարց մը կայ հայոց պատմագրութեան մէջ: Ո՛ր դէպքը եւ ո՛ր պահը կը պատկանի որուն: Լեգէոնական «աւանդական» կուսակցութիւն չկայ որպէսզի ամէն տարի յիշատակէ իր յաղթանակը:

Այս բոլորին հետ կը մոռցուի նաեւ ուրիշ կարեւոր կէտ մը՝ Ֆրանսայի վարած քաղաքականութիւնը Կիլիկիոյ մէջ Արարայէն ետք, Մարաշէն անսպասելի հեռացումը եւ հայկական կոտորածները, Ֆրանսայի յետագայ համագործակցութիւնը քեմալականներուն հետ եւ Կիլիկիոյ յանձնումը Թուրքիային, որ պատճառ պիտի հանդիսանար կիլիկահայութեան վերջնական բնաջնջումին: (Անդ, էջ 112-128):

Ա.

ՉԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1828 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2018 ՀԱՏԸ ՉԵՌՔԷ 75 Ե. Դիկ.

عدد رقم ١٨٢٨ الخميس ١٥ نوفمبر ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿԱՄ ԱՆԴՐԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. ԱՄՈՒԼՍԱՐ ԵՒ ՊԱՅՔԱՐ ԸՆԴԴԷՄ ԱՆԴՐԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Հինգ ամիս է՝ որ բնապահպան աքթիւիսթները փակ կը պահեն Ամուլսարի հանքը տանող ճամբաները, կասեցնելով շինարարական աշխատանքները:

Lydian Armenia-ի ծրագրած Ամուլսարի հանքարդիւնաբերութիւնը նմոյշ մըն է Հայաստանի թալանուող տնտեսութեան: Պայքարը անոր դէմ պայքար մըն է անդրազգային ընկերութիւններուն դէմ՝ որոնք բարձր յարմարուողականութեամբ արմատաւորուած են Հայաստանի նէօլիպերալ տնտեսութեան մէջ:

Հայաստանի վարչապետի հրամանով ստեղծըւած բնապահպանութեան եւ ընդերքի տեսչական մարմինին առընթեր աշխատանքային խումբը Ամուլսարի հանքավայրի օգտագործումի ծրագիրին վերաբերեալ Հոկտեմբեր 17-ին սկսաւ պարբերաբար հրապարակել տարբեր փորձագէտներու եզրակացութիւնները:

Նախատեսուած ութ հետազօտութիւններէն ցարդ կը հրապարակուին երեքը, որոնց հեղինակներն են՝ աշխատանքային խումբի անդամ, Հայաստանի փաստաբաններու պալատի անդամ Նագելի Վարդանեան, բնութեան համաշխարհային հիմնադրամի հայաստանեան մասնաճիւղի տնօրէն Կարէն Մանուէլեան եւ ՀՀ ԳԱԱ ԵԳԻ (Երկրաբանական Գիտութիւններու Ինստիտուտ) գիտական գծով փոխտնօրէն, երկրաբանական գիտութիւններու թեկնածու Լիլիթ Սահակեան:

Մանրամասնօրէն ներկայացուած են Ամուլսարի ծրագիրի իրականացումին հետեւանքով խախտուած կամ խախտումի ենթակայ օրէնսդրական դրոյթները:

Եզրակացութիւններուն մէջ դիտարկուած են Սեւանայ Լիճի եւ ջուրերու, Ջերմուկ առողջարանի, ընդերքի, բուսական եւ կենդանական աշխարհներու, պատմամշակութային արժէքներու վերաբերեալ օրէնսդրութեան խախտումները, ինչպէս նաեւ ներկայացուած են մարդու իրաւունքներու եւ միջազգային պայմանագիրներու խախտումները: Նշուած է, թէ Ամուլսարի տարածքը կը գտնուին բուսական եւ կենդանական հազուագիւտ եւ այլազան տեսակներ, որոնք հանքավայրի շահագործումի պարագային ենթակայ են ոչնչացումի: Վերջապէս, թթուային ապարներու ցամաքուրդի (drainage) գոյացումի հնարաւորութիւնը եւ մակերեսային ու ստորգետնեայ ջուրերուն վրայ անոր ունենալիք ազդեցութիւնը:

Հոկտեմբեր 24-ին, Ազգային Ժողովի հարցումպատասխանի ընթացքին, վարչապետի պաշտօնակատար Նիկոլ Փաշինեան կ'անդրադառնայ Ամուլսարի հարցին.

«Յաջորդը՝ Ամուլսարի խնդիրը: Մենք ասում ենք՝ մեզ պէտք է փաստ եւ փաստարկ, որ Սեւանի համար վտանգներ այդտեղ չկան: Ասում են՝ չկայ, հաւատացէք մեր խօսքին, հաւատացէք մեր փաստաթղթերին: Իմիջիայլոց, Քննչական Կոմիտէում քրէական գործ է յարուցուած շրջակայ միջավայրի վրայ ազդեցութեան գնահատման մէջ փաստեր թաքցնելու վերաբերեալ: Հիմա ո՞ւմ հաւատանք:

«Յիշում էք Թեղուտում ինչ էր տեղի ունենում, մարդիկ ասում էին՝ մի արէք, մի արէք: Հիմա Թեղուտում ինչ է կատարւում. Թեղուտը կանգնած է եւ պարզ չէ, թէ ինչ կը լինի: Այդքան անտառները ոչնչացրեցինք, հանքը բացեցինք, սկսեցինք աշխատել, հիմա խնդիր կայ եւ չգիտենք՝ այդ խնդիրը ոնց ենք լուծելու:

«Այս տնտեսական համակարգը մեզ ոչ մի տեղ չի տանում, մեր տնտեսութիւնը եղել է հետեւեալը. մենք մեր ընդերքը քանդել ենք, վաճառել, ասել ենք՝ արտահանում ենք: Ով ասես այդպէս կ'արտահանի, մենք դա ենք ուզո՞ւմ:

«Մենք չենք ուզում գնալ այդ ճանապարհով: Մենք ուզում ենք կայուն տնտեսական աճի հիմքի վրայ դնենք մեր երկիրը եւ ագրարային երկրից վերածենք բարձր տեխնոլոգիական երկրի, որտեղ աշխատանքը խրախուսւում է»:

Ինչպէս արդէն ամիսներ առաջ Փաշինեան յստակօրէն նշած էր, ինք դէմ է Ամուլսարի ծրագիրին, բայց քանի որ ծրագիրը ունէր նախորդ իշխանութեան օրինական հաւանութիւնը, վտանգ կայ՝ որ Lydian Armenia դիմելով միջազգային դատարանները, յաջողի Հայաստանի դէմ ստանալ ծանր դատավճիռներ, որոնց անկարող ըլլայ նոր կառավարութիւնը ընդառաջել: Ասիկա դիմագրաւելու միակ միջոցը ուժեղ փաստերու հաւաքագրումն է, հիմնուած լուրջ հետազօտութիւններու վրայ, ինչ որ արդէն սկսած է, ինչպէս տեսանք վերը:

Հոկտեմբեր 26-ին, Մեծն Բրիտանիայի եւ Հիւսիսային Իրլանտայի Միացեալ Թագաւորութեան արքայական ընտանիքի հրաւէրով, Հայաստանի նախագահ Արմէն Սարգսեան Պուքինկհամ պալատին մէջ կը մասնակցի արքայազն Չարլզի ծննդեան 70-րդ տարեդարձին նուիրուած տօնական միջոցառումներուն: Զարմանալի չէ՞ այս այցելութիւնը: Գիտենք, որ բացայայտ անձնական յարաբերութիւններ կան Անգլիոյ նախկին դեսպան Արմէն Սարգսեանի եւ անգլիական իշխանական եւ դրամատէր վերնախաւին միջեւ («Խոհեր. Տէր եւ տիկին Նախագահ», *Ջահակիր*, 22 Մարտ 2018, թիւ 1811. 5 Ապրիլ 2018, թիւ 1812): Գիտենք նաեւ, որ Արմէն Սարգսեան Անգլիոյ մէջ սերտօրէն համագործակցած է Lydian International – Lydian Armenia-ի հետ՝ որ գրանցուած է բրիտանական օֆշորային կղզիներէն մէկուն մէջ («Խոհեր. Նիկոլ Փաշինեան, Արմէն Սարգսեան եւ Lydian Armenia», *Ջահակիր*, 26 Յուլիս 2018, թիւ 1820. 9 Օգոստոս 2018, նոր շրջան, թիւ 1821):

Հոկտեմբեր 27-ին, Նոյեան Տապան լրատուական գործակալութեան մէջ տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսին, Օլիմպիա առողջարանի տնօրէն Տիգրան Մարգարեան եւ Վերոնա առողջարանի տնօրէն Արտակ Մարկոսեան կը յայտարարեն՝ որ Ամուլսարի բնապահպանական աղտոտումին հետեւանքով կրնայ դադրիլ Ջերմուկի առողջարանային զբօսաշրջիկութիւնը:

Հոկտեմբերին, Հայկական Բնապահպանական Ճակատը (ՀԲՃ) կը սկսի #SaveAmulsar արշաւը, որուն շուտով կը միանան Սեդա Գպրանեան-Մելքոնեան (Մոնթէ Մելքոնեանի կինը), Սերժ Թանկեան, Արթօ Թունչպոյաճեան, Վահէ Պէրպէրեան եւ Տաթեւիկ Յովհաննիսեան:

Նոյեմբեր 1-ին, ՀԲՃ-ն ֆէյսպուքեան էջին վրայ կը հրապարակէ փաստաթուղթ մը՝ ուր նշուած է, որ Lydian Armenia-ի տնօրէն Հայկ Ալոյեան կը հանդիսանայ օֆշորային Ճըրսի կղզիի բնակիչ:

Եւրոպական Միութեան եւ Հայաստանի Հանրապետութեան միջեւ ստորագրուած ↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍԴՀԿ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

Վարչապետի պաշտօնակատար Նիկոլ Փաշինեան Նոյեմբեր 6-ին կ'ընդունի ՍԴՀԿ կեդրոնական վարչութեան անդամներուն՝ վարչութեան ատենապետ Համբիկ Սարաֆեանի գլխաւորութեամբ:

Հանդիպումի ընթացքին կը քննարկուին Հայաստան-Սփիւռք կապերուն, ինչպէս նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ տեղի ունեցող քաղաքական փոփոխութիւններուն հետ առնչուող հարցեր:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍՏԵՐՆ ԱՆՑԿԱՑՈՒԵԼՈՒ ԵՆ ԴՌՆԲԱՑ. ԱՅՍՊԻՍՈՎ՝ ԼՈՒԾՈՒՄ Է ՍՏԱՆՈՒՄ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԱՂՄՈՒԿ ՅԱՐՈՒՑԱԾ ՀԱՐՑԸ

«Կառավարութեան կառուցուածքի եւ գործունէութեան մասին» Հայաստանի Հանրապետութեան օրէնքում փոփոխութիւններ եւ լրացումներ կատարելու նախագիծն արժանացաւ գործադիրի հաւանութեանը: Արդարադատութեան նախարարի պաշտօնակատար Արտակ Զէյնալեանը Նոյեմբերի 15-ի կառավարութեան նիստում նշեց, որ նախագծի ընդունման պարագայում՝ կառավարութեան նիստերն այլեւս, որպէս կանոն, կ'անցկացուեն դռնբաց, իսկ կառավարութեան եւ վարչապետի որոշումների յաւելուածները ստորագրելու իրաւազօրութեամբ կ'օժտուի վարչապետի աշխատակազմի ղեկավարը, ինչն իր հերթին էապէս կը բարելաւի կառավարութեան եւ վարչապետի որոշումների ընդունմանը յաջորդող ընթացակարգերի հնարաւորինս արագ եւ արդիւնաւէտ կազմակերպումը: ↳ 4

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՖԻԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ՄԷՋ

Համաձայն գերմանական *Der Spiegel* պարբերականին եւ *Mitteldeutscher Rundfunk* հանրային հեռատեսիլ-ռատիոյի ընկերութեան համատեղ հետաքննութեան, Գերմանիայի դաշնային ոստիկանութիւնը շուրջ երեք տարի հետաքննութիւն վարած է հայկական մաֆիայի անդամները ձերբակալելու ուղղութեամբ: Կասկածներ կան նոյնիսկ Հայաստանի դեսպան Աշոտ Սմբատեանի նկատմամբ:

Ազատութիւն ռադիոկայանը կը հաղորդէ, որ համաձայն այդ հրապարակումներուն, հայկական մաֆիոզ խումբերը բացայայտելու համար վերջին տարիները Գերմանիայի ոստիկանութիւնը մշակած է գաղտնի յատուկ գործողութիւն FATIL (թարգմանաբար՝ պայքար «օրէնքով գողերու» դէմ) անունով, որ իրականացուած է Դաշնային Հետախուզական Ծառայութեան, Եւրոփոլի, Սպանիայի, Պելճիքայի, Իտալիայի եւ Ֆրանսայի իրաւապահներու աջակցութեամբ:

Տարիներ տեւած քննութիւնը, համաձայն *Der Spiegel*-ի, եղած է Գերմանիայի մէջ յանցաւոր խմբաւորումներու դէմ իրականացուած ամենէն ընդարձակ գործողութիւններէն մէկը: Իրաւապահները հասած են այն եզրակացութեան, որ Գերմանիայի հայկական մաֆիոզ խմբաւորումները ունին խոր արմատներ եւ հզօր ցանցեր, սակայն կարելի չէ եղած զանոնք ձերբակալել՝ ապացոյցներու եւ միջոցներու անբաւարարութեան պատճառով:

Համաձայն գերմանացի լրագրողներուն, հայկական յանցաւոր խումբերը իրաւապահներու ուշադրութիւնը գրաւած են 2014-ին՝ Թիւրինկիայի մայրաքաղաք Էրֆուրթի խաղատան մօտ հայկական երկու յանցաւոր խումբերու միջեւ տեղի ունեցած ↳ 4

ՃԱՀԱԿԻՐԻ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻ 55-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՃԱՀԱԿԻՐԻ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻ ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆՆԵՐԸ

Ճահակիրի Ա. Շրջանը հիմնած են Հայկ Ժամկոչեան եւ Արշամ Տատրեան: Առաջին թիւը լոյս տեսած է 1948 Մայիս 5-ին եւ շարունակուած մինչեւ 1963 Մայիս 4, ունենալով տարբեր պարբերականութիւններ՝ երկշաբաթական, շաբաթական եւ ամսական:

Ճահակիրի առաջին թիւը՝ 7 Նոյեմբեր 1963

Ճահակիր շաբաթաթերթի Նոր Շրջանին առաջին թիւը լոյս տեսած է 1963 Նոյեմբեր 7-ին, Սարգիս Պալաեանի նախաձեռնութեամբ: Շաբաթաթերթը ունեցած է Հնչակեան ուղղութիւն, առանց ըլլալու կուսակցութեան օրգանը:

Մինչեւ 1989 Յունիս 8 (թիւ 1185) սեփականատէր խմբագիրը եղած է Սարգիս Պալաեան, արտօնատէրը՝ Այտա Սերովբեան (Սարգիս Պալաեանի կողակիցը):

Սարգիս Պալաեան

1979-ի կէսերուն Սարգիս Պալաեան բնակութիւն կը հաստատէ Գանատա: Յաճախակի այցելելով Գահիրէ, ան քանի մը տարի եւս կը շարունակէ հետեւիլ խմբագրական աշխատանքներուն: 1979-ի կէսէրուն համախմբագիր կը նշանակուի իր եղբայրը՝ Զաւէն Պալաեան, որ ապա ստանձնելով խմբագրութիւնը կը շարունակէ իր պաշտօնը մինչեւ վերջնական մեկնումը Գանատա 1989 Յունիս 10-ին:

Զաւէն Պալաեան

1989 Յունիս 22-ին (թիւ 1186) *Ճահակիր* կը սկսի լոյս տեսնել երկու շաբաթը մէկ անգամ եւ այսպէս կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Այդ թուականէն մինչեւ 1989 Սեպտեմբեր 28 (թիւ 1193) խմբագիրը կը հանդիսանայ Աւետիս Մովսէսեան, արտօնատէրը՝ Այտա Սերովբեան (1979-ին ամուսինին հետ մեկնած էր Գանատա):

1989 Հոկտեմբերին *Ճահակիրի* պատասխանատուութիւնը կ'անցնի Գահիրէի Հայկական Ընթերցասրահին եւ կը շարունակէ այդպէս մնալ մինչեւ այսօր, յաջորդաբար ունենալով հետեւեալ կազմերը.

Աւետիս Մովսէսեան

- 26 Հոկտեմբեր 1989, թիւ 1194 – 1 Ապրիլ 1993, թիւ 1272, խմբագիր եւ տնօրէն՝ Աւետիս Մովսէսեան:
- 14 Հոկտեմբեր 1993, թիւ 1273 – 16 Փետրուար 2012, թիւ 1679, խմբագիր՝ Աւետիս Մովսէսեան, տնօրէն՝ Մարտիրոս Պալաեան:

Աւետիս Մովսէսեան լուրջ հիւանդութեան պատճառով անկարող կ'ըլլայ շարունակել խմբագիրի պաշտօնը: *Ճահակիր* կը շարունակէ լոյս տեսնել հետեւեալ կազմով.

- 8 Մարտ 2012, թիւ 1680 – 1 Հոկտեմբեր 2015, թիւ 1750, խմբագիր եւ տնօրէն՝ Մարտիրոս Պալաեան:
- 15 Հոկտեմբեր 2015, թիւ 1751 – մինչեւ այսօր, խմբագիր եւ տնօրէն՝ Մարտիրոս Պալաեան, խմբագրական խորհրդատու՝ Հայկ Աւագեան:

Մարտիրոս Պալաեան

ՃԱՀԱԿԻՐԻ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Ճահակիրի Նոր Շրջանը ունեցած է երեք յաւելուածներ.

1. *Մարզական-երիտասարդական ամսօրեայ յաւելուած*, սեփականատէր խմբագիր՝ Սարգիս Պալաեան, արտօնատէր՝ Այտա Սերովբեան:

Ճահակիրի Մարզական-երիտասարդական ամսօրեայ յաւելուածի առաջին թիւը՝ 29 Յունուար 1966

Լոյս տեսած է եօթը տարի, ընդամէնը՝ 79 թիւ. 29 Յունուար 1966, թիւ 1 (114) - 28 Դեկտեմբեր 1972, թիւ 79 (459):

2. *Ծիծեռնակ*, եռամսեայ երաժըշտական յաւելուած *Ճահակիր* շաբաթաթերթի, խմբագիր՝ Հայկ Աւագեան, տնօրէն՝ Մարտիրոս Պալաեան:

Ծիծեռնակի առաջին թիւը՝ Յունուար 2001

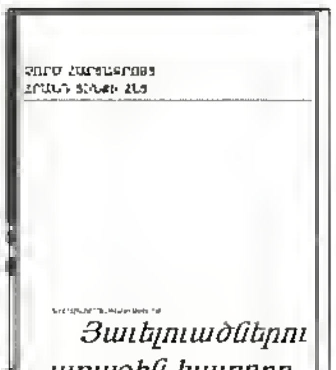
Յաւելուածներու առաջին հատորը

Լոյս տեսած է ութ տարի, ընդամէնը՝ 29 թիւ. Յունուար 2001, Ա. տարի, թիւ 1, - Յունուար 2008, Ը. տարի, թիւ 1 (29):

3. *Ճահակիրի* Յաւելուածներու մատենաշար: Ցարդ լոյս տեսած է քսան հատոր, առաջինը՝ 2016 Ապրիլ 21-ին:

ՃԱՀԱԿԻՐԸ ԹՈՒԱՅՆԱՑԱԾ

Իր աւարտին հասաւ *Ճահակիրի* Նոր Շրջանի ամբողջական հաւաքածոյին (1963-2018) թուայնացումը:

Ճահակիրի պատուէրով թուայնացումը կատարեց Ալ-Ահրամ հիմնարկը՝ Մարքազ Ալ-Ահրամ Լըլ-Թանզիմ

ուա Թէքնոլոժիա Ալ-Մա'լումաթ (Տեղեկատուութեան Կազմաւորումի եւ Թեքնոլոճիի Ալ-Ահրամ Կեդրոն):

Օրինակ մը յանձնուեցաւ Հայաստանի Ազգային Գրադարանին, որ խոստացաւ զայն տեղադրել մամուլի կայքէջին վրայ:

ԳԱՀԻՐԷ

ՎԱՀԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԵԼՈՅԹԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

2017 Նոյեմբեր 9-ին, Գահիրէի Մանիալ Պալատի առաջին երաժշտական փառատօնին հրաւիրուած էր ելոյթ ունենալու անուանի դաշնակահար-նուագավար Վահան Մարտիրոսեան, որ եգիպտական Աութար քառանուագին հետ նուագեց Շումանի հնգանուագը եւ նուագակցեցաւ մեծծօ-սոփրանօ Ժալա Ալ-Հատիտիի:

Նոյեմբեր 2018, Մանիալ Պալատի Ոսկեայ Սրահ, մեծծօ-սոփրանօ Ժալա Ալ-Հատիտի եւ դաշնակահար Վահան Մարտիրոսեան

Այս տարուայ փառատօնը (1-9 Նոյեմբեր 2018) նուիրուած էր Գահիրէի Օփերայի հիմնադրութեան (1869) 150-ամեակին: Նոյեմբեր 1-ին, Մանիալ Պալատի Ոսկեայ Սրահին մէջ կը կայանայ բացումի նուագահանդէսը, ուր ելոյթ կ'ունենայ Ժալա Ալ-Հատիտի՝ դաշնակի նուագակցութեամբ Վահան Մարտիրոսեանի:

Նուագահանդէսին ներկայ էին՝ հնութիւններու նախարար Խալէտ Ալ-'Անանի, ԱՄՆ-ի դեսպան Թոմաս Կոլտպերկը, Ֆրանսայի հիւպատոս Ֆրանսուա Փիւժօ, Եգիպտոսի մէջ Եւրամիութեան պատուիրակութեան ղեկավար Իվան Սուրքօշ, իշխան 'Ապպաս Հելմի՝ Մանիալ Պալատի հիմնադիր 'Ապպաս Հելմիի թոռնիկը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԱՄ ԲԱՐԵՂԱՄԵԱՆ. ՅԱՄՈԶՈՒԱԾ ԵՄ ԲՈԼՈՐԻ ԳՈՐԾԵՐՆ ԷԼ ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ ԵՆ

Ժողովուրդ օրաթերթը այս մասին խօսել է նախկին քաղբանտարկեալ Արամ Բարեղամեանի հետ:

– Պարոն Բարեղամեան, գործի այսպիսի ընթացքը սպասելի՞ էր Ձեզ համար:

– Իհարկէ սպասելի էր: Վաղ, թէ ուշ գալու էր այդ օրը: Ինձ մի քանի անգամ կանչել էին յատուկ քննչական ծառայութիւնից, բայց դատախազութեան վարոյթ ընտրելու հետ կապուած լրատուամիջոցներից եմ իմացել: Ամէն դէպքում, ՀՔԾ-ն ինձ կանչել է հարցաքննութեան, այդ մասին յետագայում կը խօսեմ: Շատ սպասելի էր: Ինչպէ՞ս կարող էր մի ոստիկանի ցուցմունքով այդպիսի բան լինել: Ոչ միայն իմ հետ կապուած գործը, այլ բոլորինն էլ բացուելու է:

– Ի՞նչ ակնկալիքներ կան առհասարակ Մարտի 1-ի գործի բացայայտումից:

– Մարտի 1-ը խարան է մեր պետութեան համար: Մարտի 1-ը մինչեւ վերջին կէտը բացայայտուելու է: Ժողովրդի վստահութիւնը վերականգնելու համար այս ոճրագործութիւնը պէտք է բացուի, դրանից յետոյ նոր կարող ենք առաջ շարժուել: Թաւշեայ Յեղափոխութիւնից յետոյ այս գործը քայլերով առաջ է գնում: Դա պարզ երեւում է: Ու մենք դեռ ամէն ինչից չէ, որ տեղեակ ենք:

– Ըստ Ձեզ՝ երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանի գործը ի՞նչ ընթացք կը ստանայ:

– Չեմ կարող ասել՝ ինչ կը լինի: Բայց համոզուած եմ՝ ինքը դատապարտուելու է իր արած բոլոր քայլերի համար: Այն դատաւորը, որ ինձ դատապարտել է վեց տարուայ ազատազրկման, այն դատաւորն է, որ փոխել է Քոչարեանի խափանման միջոցը:

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՇԱՑԱԾ ՆՈՒԷՐ ՊՈՒՏԻՆԻՆ. ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ԱՆԿԵՂԾ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՅԱԿՈԲ ԲԱԴԱԼԵԱՆ

Երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանը ռուսական *Ռոսսիյա 24* հեռուստաընկերութեանը հարցազրոյց է տուել, որտեղ մեկնաբան Նիկոլայ Սվանիձեի հետ խօսում է իր գրքի մասին, որտեղ արտացոլուած են նորագոյն պատմութեան դրուագները՝ Արցախի շարժումից: Այդ յուշերի գրքի մասին Ռոբերտ Քոչարեանն ազդարարեց դեռեւս Յունիսի 26-ին, երբ հարցազրոյց տուեց *Երկիր մեդիային*՝ իրեն կալանաւորելու որոշումից յետոյ:

Քոչարեանը յայտարարեց, որ գիրք է գրում եւ շուտով կ'աւարտի, որտեղ ներկայացնելու է պատմութիւնը եւ «խոհանոցային» դրուագներ, որոնք ըստ նրա լայն հանրութեանը մինչ այժմ եղել են անյայտ:

Եւ ահա, Ռոբերտ Քոչարեանը աւարտել է գիրքը եւ գովազդում է նաեւ ռուսական լսարանի համար: Յամենայն դէպս, Սվանիձեի հետ նրա զրոյցը գործնականում հէնց յուշերի գրքի գովազդ էր, ինչի վկայութիւն էր թերեւս նաեւ զրոյցի բովանդակութիւնը՝ այն ԽՍՀՄ փլուզման մասին էր: Կամ, աւելի շուտ զրոյցն այն մասին էր, որ Ռոբերտ Քոչարեանն «անմասն» է այդ փլուզումից, եւ նաեւ արցախեան շարժման ընթացքում եղել է ոչ թէ Հայաստանի անկախութեանը, այլ կենտրոնին՝ վերակառուցմանը հաւատացողների շարքում:

Ընդ որում, այդ առումով կայ ուշագրաւ դրուագ, երբ Քոչարեանը խօսում է այն մասին, որ արցախեան շարժման ընթացքում Հայաստանում արդէն կային բազմաթիւ մարդիկ, որոնք մտածում էին Հայաստանի անկախութեան մասին: «Այդ թւում դո՞ւք», հարցական տոնով արձանագրում է Սվանիձեն, որին Ռոբերտ Քոչարեանը տալիս է մերժողական պատասխան, յետոյ երկար բացատրելով, որ ինքն այն մասում էր, որտեղ կար հաւատը կենտրոնի նկատմամբ:

Յետոյ իհարկէ Ռոբերտ Քոչարեանն ընդհանրապէս տարօրինակ տպաւորութիւն չստեղծելու համար փորձում էր բացատրել, որ իրականում արցախեան շարժումն ընդհանրապէս կապ չունի ԽՍՀՄ փլուզման հետ, դրա պատճառ չէ եւ որ ԽՍՀՄ փլուզման պատճառներն աւելի լայն էին, աւելի խորը, ու հէնց աւելի շատ կենտրոնում էին:

Յակոբ Բադալեան

Կը հետաքրքրի՞ Ռոբերտ Քոչարեանի յուշերի գիրքը ռուսական լսարանին: Հնարաւոր է, որ երկրորդ նախագահի համար առանցքային է ՌԴ առաջին դէմքի հետաքրքրութիւնը, հաշուի առնելով օրինակ այն, որ Քոչարեանն օրերս բողոքել էր ռուսական մեդիային տուած հարցազրոյցում, որ յայտնի քրէական գործի պատճառով չունեցել Պուտինին ծննդեան տօնի առիթով շնորհաւորելու հնարաւորութիւն, քանի որ հեռախօսազանգով միշտ չէ, որ հնարաւոր է կապուել նրա հետ:

Չի բացառւում, որ երկրորդ նախագահը ուշացած նուէր տնի ՌԴ նախագահին՝ իր յուշերի գիրքը: Յամենայն դէպս հետաքրքիր է, որ հարցազրոյցում առանցքը ԽՍՀՄ փլուզումն էր եւ այն, որ Ռոբերտ Քոչարեանը ոչ միայն կապ չի ունեցել դրա հետ՝ այնքանով, որքանով կապ է ունեցել արցախեան շարժման հետ, այլ մինչեւ «վերջին պահը» հաւատացել է կենտրոնին, մինչ այն պահը, երբ այլեւս ակնյայտ էր, որ կենտրոն չկայ:

Թեման ուշագրաւ է նրանով, որ յայտնի է ԽՍՀՄ փլուզման մասին Պուտինի տեսակէտը: Նա 2011 թուականին պատրաստուելով վերադառնալ նախագահի պաշտօնին, յայտարարել էր, թէ ԽՍՀՄ փլուզումը 20-րդ դարի աշխարհաքաղաքական աղէտ էր:

Բնական է, որ Ռոբերտ Քոչարեանը փորձում է ցոյց տալ, որ այդ աղէտի հետ ինքը կապ չունի:

ԽՈՀԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՊՈՂՈՏԱՅ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Երեւանի մէջ, քաղաքի կեդրոնը, Օփերայի եւ Հանրապետութեան Հրապարակները կը միացնէ նորակառոյց փողոց մը՝ որ կը կոչուի Հիւսիսային Պողոտայ: Բացումը կատարուած է 2007 Նոյեմբեր 16-ին: Զայն կառուցելու համար Քոչարեանի վարչակարգը բռնի ուժով տեղահանած է բնակիչները՝ հակառակ անոնց բողոքներուն եւ ցոյցերուն: Երեւանի կեդրոնը բնակող շուրջ 5000 քաղաքացիներ փոխադրուած են այլուր: Տեղահանուածներուն փոխարինած է Հայաստանի, ինչպէս նաեւ Սփիւռքի մեծահարուստ վերնախաւը:

Փողոց մը՝ կառուցուած օլիկարքներուն կողմէ, մեծահարուստներուն համար: Օլիկարքական փողոց մը՝ որ կը ճեղքէ Երեւանի սիրտը:

Փողոց մը՝ որ մեծահարուստներու բնակարաններէն անդին կը պարունակէ սրճարաններ, ճաշարաններ, խանութներ եւ գրասենեակներ:

Հիւսիսային Պողոտայի «հայկական» խանութներէն մէկը՝ Պասսաժ

Ամէն բան ոչ-հայկական է այնտեղ: Ծախուող ապրանքնիշերը՝ բոլորը անպայմանօրէն ոչ-հայկական: Սրճարաններուն եւ խանութներուն անունները՝ ոչ-հայկական: Նէօլիպերալիզմն է որ կը խօսի Պողոտային ընդմէջէն. կը պարզուի՝ որ նէօլիպերալիզմն ալ ազգութիւն ունի, այս պարագային՝ «օտար»: «Օտարութիւն»-ը ազգութիւն դարձած է հայերուս համար: «Օտար» ապրանքանիշը ուրիշ հնչեղութիւն ունի: Շուկայի հնչեղութիւն: Հայկականը չունի:

ՀՊ-ի վրայ բնակարան գնելը դարձած է յաջողութեան չափանիշ վերնախաւին համար: Միաժամանակ, հասարակական լայն շերտեր, իրադեկ ըլլալով ՀՊ-ին ետեւը կանգնած ահռելի փտածութեան եւ օլիկարքական չարաշահումին մասին, բացասականօրէն կը դիտեն այնտեղ բնակարան գնելու կարողութիւն ունեցող անձերուն:

Երեւանի նորընտիր (*ընտրուած*) քաղաքապետ Հայկ Մարութեան սեփական բնակարան ունի այնտեղ: Ընտրարշաւի ընթացքին այս իրողութիւնը չէ վրիպած լրագրողներու ուշադրութենէն: Նիկոլ Փաշինեան արդարացուցած է իր պաշտպանեալին, ըսելով՝ որ ան յաջողած է այնտեղ բնակարան գնել միայն իր մաքուր ու յարատեւ աշխատանքին շնորհիւ:

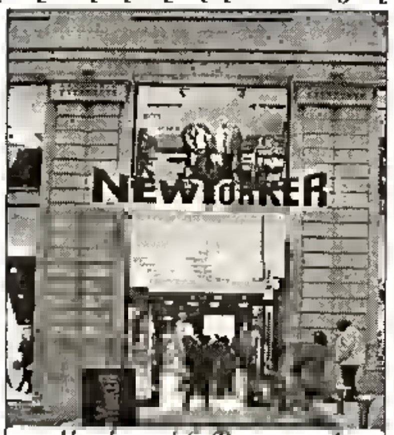

Հիւսիսային Պողոտայի «հայկական» խանութներէն մէկը՝ New Yorker

Մարութեան կրնայ արդար քրտինքով վաստակած ըլլալ բաւարար դրամ, թէեւ կան ուրիշներ՝ որոնք Մարութեանէն աւելի երկար ու տաժանակիր կ'աշխատին ընդամէնը իրենց օրապահիկը ապահովելու համար: Միաժամանակ, Մարութեանին դրամը գացած է օլիկարքներուն գրպանը: Կը նշանակէ, անոր «շնորհիւ» օլիկարքները համալրած են իրենց ծրագիրը: Ան դերակատարած է օլիկարքներուն ցանկութիւնը:

Այս օլիկարքութիւնն է՝ որ հասարակութեան մօտ խրաւացիօրէն բացասական դիմագիծ մը ստեղծած է ՀՊ-ի հարուստ բնակիչներուն նկատմամբ:

ՀՊ-ով ամէն օր կը քալեն մարդիկ՝ որոնք անոր սրճարաններուն մէջ սուրճ մը անգամ խմելու անկարող են: Կը տեսնեն շքեղութիւնները՝ առանց առնչուելու անոնց հետ:

ՀՊ-ին մէջ գրեթէ միշտ կարելի է գտնել պատահական անցորդներու դրամական կարեկցութիւնը հայցող աղքատ երաժիշտներ՝ որոնք աժանագին կը ծախեն իրենց արուեստը: Քանի մը մեթր անդին բնակող միլիոնատէրը անհաղորդ կը մնայ աղքատ երաժիշտի վիճակին:

ՀՊ-ն դիւրին եւ աժան միջոց մըն է նաեւ մեզի՝ սփիւռքահայերուս, դատելու համար Հայաստանը: «Որքա՜ն զարգացած է Հայաստանը», «որքա՜ն յառաջացած է Հայաստանը», կը լսենք ամէնուրեք սփիւռքահայ այնուական այցելուներուն կողմէ: Յառաջացումն ու արդիականութիւնը դիտելով դրամի, հարստութեան եւ շքեղութեան մէջ, Հայաստան այցելելու դրամական կարողութիւն ունեցող սփիւռքահայ ընտրեալները բացայայտած կ'ըլլան նոյն ինքը ժամանակակից Սփիւռքը, որ դադրած է ըլլալ (եթէ երբեւէ եղած է) համայնական-համայնք մը, իսկ վերջերս ալ աւելի շեշտադրուած քայլերով ընթացած է դէպի դեխութիւն եւ դրամական շռայլութիւն, սփիւռքահայ աղքատ դասակարգը կա՛մ դարձնելով այդ նոյն շքեղութիւնը արտադրողներուն ենթակայ կարօտեալներ, եւ կա՛մ պարզապէս դուրս նետելով սփիւռքեան հիւսուածքէն:

ՀՊ-ն խայտաբղէտ ոճով համախմբուած կառոյցներու կոյտ մըն է, որմէ պիտի նախանձէր նոյն ինքը խայտաբղէտութեան արքայ յետարդիականութիւնը: Միացնողը՝ դրամն է, փտածութեան արդիւնքը եղող կամ փտածութիւնը արտադրող դրամը:

Փողոց մը՝ որ պէտք չէ գոյութիւն ունեցած ըլլար:

Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԻՒՆ - Գահիրէ

ՀԲԸՄ ԳԱՀԻՐԷ
ՍԱԹԵՆԻԿ Ճ. ՉԱԳԸՐ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

(Առողջապահական Հոգատարութեան Ծրագիր)

Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի վարչութիւնը կը տեղեկացնէ Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի հայութեան, թէ Միութեանս «Սաթենիկ Ճ. Չագըր» Հիմնադրամի Առողջապահական Հոգատարութեան Ծրագիրին 2019 տարեշրջանի անդամագրութիւն փափաքողները պարտին իրենց դիմումնագրերը ներկայացնել յատուկ հարցաթերթիկներու վրայ 1 Նոյեմբեր 2018էն մինչեւ 10 Դեկտեմբեր 2018.

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ

1. 26, Մուրատ Բէկ փողոց – Հելիոպոլիս Հեռ. 22916444 - 24151127, առաւօտեան ժամը 10-էն յ.մ. 3, բացի Կիրակի եւ արձակուրդի օրերէն:

2. 179, Ռամսէս փողոց, Ազգային Առաջնորդարան - Հեռ. 25901385 – 25904219, Ուրբաթ օրերը առաւօտեան ժամը 10-էն յ.մ. ժամը 2

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԸ՝

Դիմել Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի վարչութեան գրասենեակը - Հեռ. 22916444 - 24151127

Առաւօտեան ժամը 10-էն յ.մ. 3, բացի Կիրակի եւ արձակուրդի օրերէն:

ԾԱՆՕԹ.-

Ա) Նոր դիմումնագրերուն համար կը խնդրուի ներկայացնել ինքնութեան թուղթին պատճէնը, 2 նկար եւ հայ համայնքին պատկանելու փաստաթուղթ:

Բ) Նորոգութեան համար դիմողներէն կը խնդրուի ներկայացնել 1 նկար եւ 2018-ի ծրագիրին մասնակցութեան քարտին պատճէնը եւ վճարել Ե. Ո. 180 մասնակցութեան սակը:

ՀԲԸՄ-ը ինքզինքին կը վերապահէ բոլոր կարգի դիմումներուն ընդունումը կամ մերժումը:

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԲԸՄ-Ի ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԱ ԲԱԲԼՈՅԵԱՆԸ ԶՐԿԵՑ ՆՐԱՆՑ ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՆՍԻՑ. *ԺԱՄԱՆԱԿ*

Ժամանակ թերթը գրում է. «ԱԺ նախագահ Արա Բաբլոյեանը չեղեալ է համարել պատգամաւորների Նոյեմբեր ամսուայ բոլոր գործուղումները: Բաբլոյեանը յայտարարել է, որ լուծարուած ԱԺ-ի դէպքում գործուղումների գնալը ոչ նպատակայարմար է, քանի որ պատգամաւորները չեն կարող ասել, որ իրենք ներկայացնում են լուծարուած խորհրդարանը:

ԱԺ նախագահի այս դիրքորոշումը միանգամայն տրամաբանական է, բայց ոչ այն պատգամաւորների համար, որոնք պէտք է մեկնէին գործուղման:

Նրանց շատերի համար սա պեսաութեան հաշուին շրջագայելու վերջին հնարաւորութիւնն էր, եւ նրանք համարում են, որ պետութիւնը շատ անարդար է վարւում իրենց այդ հաճոյքից զրկելով»:

ՋԱՀԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երկուշաբթի, 10 Դեկտեմբեր 2018

ՏՕՆ Է ՍՐԲՈՅՆ ՄԻՆԱՍԱՅ

Կիրակի, 9 Դեկտեմբեր 2018-ին,
Ս. Մինաս մատրան մէջ պիտի մատուցուի Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ
Յաւարտ Ս. Պատարագի
Հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի

1988-ի մեծ երկրաշարժի զոհերուն

Ինչպէս նաեւ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ

Եւ իր ընտանիքի բոլոր ննջեցեալներուն համար:
Սկիզբ Ս. Պատարագի առաւօտեան ժամը 10:00-ին
Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց
Սալահ Էլ-տին Հրապարակէն (ծաղկավաճառին առջեւէն) ժամը 8:15-ին
Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին առջեւէն ժամը 9:00-ին

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ

2019 Տարւոյ «ԵՐԵՒԱՆ» Պատի Օրացոյցը

(77-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Գեղատիպ Գունաւոր Լուսանկարով

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ-ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ

2017-2018 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ՝
ԳԵՐՇ. Տ. ԱՇՈՏ. Ս. ԵՊՍԿ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆԻ
Բարեխնամ Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի
Նախագահութեամբ՝
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՊԱՐ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ
Ատենապետ Գահիրէի Պատկ. Թեմական Ժողովի
Ուրբաթ, 30 Նոյեմբեր 2018, երեկոյեան ժամը 6:30-ին
Պըլըքտանեան հանդիսասրահին մէջ
Միրալիր հրաւէր բոլորին

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍՏԵՐՆ ԱՆՑԿԱՑՈՒԵԼՈՒ ԵՆ ԴՌՆԲԱՑ. ԱՅՍՊԻՍՈՎ՝ ԼՈՒԾՈՒՄ Է ՍՏԱՆՈՒՄ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԱՂՄՈՒԿ ՅԱՐՈՒՑԱԾ ՀԱՐՑԸ

«Կառավարութեան գործունէութեան հրապարակայնութիւնն ապահովելու անհրաժեշտութեամբ պայմանաւորուած, ի տարբերութիւն գործող կարգաւորումների, օրինագծով սահմանւում է, որ Կառավարութեան նիստերը դռնբաց են՝ զուգահեռաբար ամրագրելով, որ վարչապետի որոշմամբ նիստն ամբողջութեամբ կամ դրա մի մասը կարող է անցկացուել դռնփակ: Ըստ այդմ՝ համարժէքօրէն վերանայւում են նաեւ այս կարգաւորումիցածանցուող միւս դրոյթները», – *Արմէնպրէսի* փոխանցմամբ՝ ասաց Զէյնալեանը:

«Այսինքն՝ այսպիսով մենք լուծում ենք ժամանակին աղմուկ յարուցած հարցը: Յիշում էք, որ հիմա օրէնքով նախատեսուած է, որ սովորաբար կառավարութեան նիստերը լինում են դռնփակ եւ դռնբաց նիստերը յատուկ որոշում են պահանջում. հիմա մենք հակառակն ենք անում, հիմա մենք նիստերը անում ենք դռնբաց: Բնականաբար, կը լինի նաեւ դռնփակ նիստերի անհրաժեշտութիւն եւ այդ պարագայում կը կայացնենք որոշում դռնփակ անցկացնելու վերաբերեալ», – իր հերթին նշեց Հայաստանի վարչապետի պաշտօնակատար Նիկոլ Փաշինեանը:

Սահմանադրութեան փոփոխութիւններով նախատեսուում էր, որ կառավարութեան նիստերն անցկացուելու են դռնփակ ռեժիմով: Սերժ Սարգսեանի՝ վարչապետի պաշտօնից հրաժարական տալուց յետոյ վարչապետի պաշտօնակատար Նիկոլ Փաշինեանի որոշմամբ կառավարութեան նիստերն անցկացւում են դռնբաց:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՖԻԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ՄԷՋ

փոխհրաձգութենէն ետք:

Իրաւապահները յարուցած էին 14 քրէական գործ եւ աւելի քան 40 մարդու դէմ քննութիւն սկսած: Ընդ որում, արիւնալի միջադէպէն ետք կիրքերը չէին հանդարտած, անոր յաջորդած էր ուրիշ յարձակում մը Գերմանիա բնակող հայերէն մէկուն ճաշարանին վրայ:

Հետաքննութեան շրջանակներուն մէջ, համաձայն մամուլի հրապարակումներուն, շրջանառութեան մէջ դրուած են նաեւ Գերմանիա բնակւող բռնցքամարտիկներու՝ Արթուր Աբրահամի եւ Կարօ Մուրատի անունները: Իրաւապահները, սակայն, չեն յաջողած հիմնաւոր ապացոյցներ գտնել անոնց ու միւս կասկածեալներուն դէմ:

Բայց եւ այնպէս, քննութեան վերջաւորութեան կազմուած խիստ գաղտնի զեկոյցը արձանագրած է, թէ Գերմանիայի մէջ իրապէս կը գործէ հայկական մաֆիա, որ ռուս-եւրասիական տարածաշրջանի միւս յանցաւոր խումբերու հետ միասին կը տիրապետէ էական փինանսական միջոցներու:

Լրատուամիջոցները կը պնդեն, որ իրաւապահները կասկածներ ունին, որ 2015-ին նախագահ Սերժ Սարգսեանի հրամանագրով Գերմանիայի մէջ դեսպան նշանակուած Աշոտ Սմբատեան կապեր ունեցած է յանցաւոր խմբաւորումներու հետ, սակայն այս կասկածները հիմնաւորող ապացոյցներ չեն յայտնաբերուած:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿԱՄ ԱՆԴՐԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Համապարփակ եւ Ընդլայնուած Գործակցութեան համաձայնագիրի (CEPA) 3-րդ գլուխի (Շրջակայ Միջավայր) իրականացումի ծիրին մէջ, վայրի բնութեան պալքանեան միութեան փորձագէտներ՝ Անտրէյ Ռալեւ, Անտրէյ Կովաչով եւ Ելենա Ցինկարսքա-Սեստեֆչեւա, Նոյեմբերին կը բացայայտեն կենսաբազմազանութեան վրայ Ամուլսարի ծրագիրի ազդեցութեան նոր հանգամանքներ:

Նոյեմբեր 12-ին, ՀԲՃ-ը Սպենդիարեան փողոցի վրայ կը կազմակերպէ դրամահաւաքային միջոցառում, օգնելու համար Ամուլսարի ճամբաները փակ պահող բնապահպան աքթիւիսթներուն:

Երթը տակաւին երկար է:

2. ՎԵՐՋ ՀՀԿ-Ի ԵՒ ԻՐ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐՈՒ ՏԻՐԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

Lydian Armenia կը ներկայացնէ գործնական գետինի վրայ բանեցուած իշխանութիւնը, իշխանութիւն՝ պետութեան վրայ: Խորհրդարանը կը ներկայացնէ քաղաքական ուժը որ պէտք է սահմանէ օրէնսդրական ու կառավարական համակարգի գործունէութիւնը՝ գործադիր իշխանութիւնը:

Հայաստանի ներկայ խորհրդարանը կը ներկայացնէ անիրական պատկեր մը՝ ՀՀԿ-ի կեղծ գոյութեամբ: Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը տակաւին չկրցաւ ուժային իրական յարաբերութիւններու վրայ նոր Ազգային Ժողով (ԱԺ) մը ստեղծել: Յեղափոխութիւնը ոչ-յեղափոխականօրէն, այսինքն՝ սահմանդրականօրէն, կը փորձէ լուծել հարցը: Սահմանադրականօրէն, նոր ԱԺ-ի ընտրութեան եւ կազմութեան համար նախ եւ առաջ պէտք է լուծարուի գոյութիւն ունեցողը: Ներկայ կացութեամբ, ասոր հասնելու միակ միջոցը վարչապետի հրաժարականն է, որմէ ետք ԱԺ-ը երկու անգամ պէտք է ձախողի ընտրել նոր վարչապետ որպէսզի օրինականօրէն ԱԺ-ը համարուի լուծարուած եւ տեղի ունենան նոր ընտրութիւններ:

Հոկտեմբեր 10-ին տեղի կ'ունենայ ԱԺ-ի արտակարգ նիստ, քննարկելու համար Ընտրական Օրէնսգիրքի փոփոխութիւնները: Առաջին ընթերցումով ԱԺ-ը չընդունիր նոր օրէնսգիրքը: Կողմ կը քուէարկեն 56 պատգամաւորներ, դէմ՝ 3: Անհրաժեշտ էր 63 կողմ ձայն:

Փոփոխութիւններուն հիմքը կը կազմէր հրաժարումը վարկանիշային (ռեյտինգային) ընտրական համակարգէն: *Lragir.am*-ի մէջ Սիրանոյշ Պապայեանի հետ ունեցած հարցազրոյցի ընթացքին, միջազգային եւ անվտանգութեան հարցերու հսյկական ինստիտուտի փորձագէտ, քաղաքագէտ Արմէն Վարդանեան կը շեշտէ, որ վարկանիշային համակարգը նպաստաւոր է ՀՀԿ-ին. «Ակնյայտ էր, որ ՀՀԿ-ն պէտք է փորձէր տապալել այս նախագիծը, որովհետեւ իրենց վերջին շանսը մնացել է ռեյտինգային ընտրական համակարգը, քանի որ դրա շնորհիւ իրենք կարողացել են ահռելի ձայներ հաւաքել նախորդ՝ 2017թ. ԱԺ ընտրութեան ժամանակ: Հանրապետականը շատ լաւ գիտակցում է, որ եթէ ԱԺ արտահերթ ընտրութիւնները տեղի ունենան նոր ընտրական օրէնսգրքով, իրենք կը մնան լուսանցքում եւ չեն անցնի ԱԺ: Սա Խորհրդարան անցնելու իրենց վերջին հնարաւորութիւնն է եւ, բնականաբար, իրենք այդպէս էլ պէտք է անէին»:

Իրականութեան մէջ, Փաշինեանի Քաղաքացիական Պայմանագիր կուսակցութեան համար էական նշանակութիւն չունի ընտրութեան համակարգը: Ժողովրդային աջակցութիւնը կը շրջանցէ այս կամ այն համակարգի առաջադրած առաւելութիւնները կամ թերութիւնները:

Հոկտեմբեր 16-ին, Նիկոլ Փաշինեան կու տայ իր հրաժարականը եւ պարտականութիւնները կը շարունակէ իբրեւ վարչապետի պաշտօնակատար: Փաշինեան վստահ է, որ ժողովուրդը պիտի չթողու՝ որ ՀՀԿ-ն եւ դինակիցները ընտրեն նոր վարչապետ:

Եւ իրապէս, Հոկտեմբեր 24-ին, ԱԺ-ի նիստին խմբակցութիւնները չառաջարկեցին վարչապետի թեկնածու, իսկ Ելք խմբակցութեան առաջարկած թեկնածու Նիկոլ Փաշինեան առաջին փուլով չընտրուեցաւ վարչապետի պաշտօնին:

Հոկտեմբեր 29-ին, ԱԺ-ին մէջ դարձեալ տեղի կ'ունենայ նոր Ընտրական Օրէնսգիրքի քուէարկութիւն: Կողմ կը քուէարկեն 62, դէմ՝ 2, ձեռնպահ՝ 0: Ընդամէնը 1 ձայնի տարբերութեամբ կրկին չընդունուիր Ընտրական Օրէնսգիրքը:

Նոյեմբեր 1-ին, ԱԺ-ը կը յաջողի երկրորդ անգամ վարչապետ չընտրել: Առաջադրուած միակ թեկնածուն Նիկոլ Փաշինեանն էր, որուն կողմ քուէարկեցին 0, դէմ՝ 0, ձեռնպահ՝ 13 պատգամաւորներ:

Սերժ Սարգսեանի ԱԺ-ը լուծարուեցաւ, վերջապէս: Վերջ ՀՀԿ-ի մենատիրութեան:

ԱԺ-ի արտահերթ ընտրութիւն կը նշանակուի Դեկտեմբեր 9-ին:

Ընտրութիւններուն մասնակցելու յայտ կը ներկայացնեն 11 քաղաքական ուժեր՝ Իմ Քայլը դաշինք (183 թեկնածու), Բարգաւաճ Հայաստան Կուսակցութիւն (175), ՀՀԿ (125), ՀՅԴ (152), Մենք դաշինք (144), Լուսաւոր Հայաստան կուսակցութիւն, Ազգային Առաջընթաց կուսակցութիւն, Քրիստոնեայ-ժողովրդական վերածնունդ կուսակցութիւն, Սասնայ Ծռեր կուսակցութիւն, Օրինաց Երկիր կուսակցութիւն, Քաղաքացու Որոշում սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութիւն:

Ընտրարշաւը պիտի սկսի Նոյեմբեր 26-ին:

Եւ կու գայ երգիծանքի պահը՝ ՀՀԿ եռեակին առաջնորդութեամբ:

Էդուարդ Շարմազանով փառաւոր հրաժեշտ մը կու տայ ԱԺ-ին, սմպիոնէն արձակած իր վերջին պաշտօնական խօսքին մէջ (1 Նոյեմբեր) յայտարարելով. «Կեցցէ՛ Հայաստանը, Հայաստանի քաղաքացիներն ու հայ ժողովուրդը: Ես անուղղելի օպտիմիստ եմ, ամէն ինչ լաւ է լինելու: Ու չկայ հին ու նոր Հայաստան, Հայաստանը մէկն է: Հայկը երբեք չի կարող պարտուել Բէլին»:

Արմէն Աշոտեան Ֆէյսպուքի մէջ (12 Նոյեմբեր) կը հաստատէ իր սեփական հայրենասիրութիւնը. «Վստահ եմ, որ նոր խորհրդարանում ՀՀԿ խմբակցութեան կազմում իմ գիտելիքները, փորձը, սկզբունքայնութիւնը եւ վճռականութիւնը կարող են շարունակել ծառայել Հայաստանին եւ ժողովրդին»:

Lragir.am-ի հետ ունեցած հարցազրոյցին (13 Նոյեմբեր), Արփինէ Յովհաննիսեան ՀՀԿ-ն կը գովաբանէ իբրեւ մեծ ռեսուրս ունեցող մարմին. «Հիմա մենք քարոզարշաւին մասնակցում ենք նոր կարգավիճակով: Ու այդ նոր կարգավիճակով եւս մենք մեծ ասելիք ունենք մեր ընտրողներին»:

Ա.

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.

TCHAHAKIR
Armenian Weekly

P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1829 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2018 *ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ.* عدد رقم ١٨٢٩ الخميس ٢٩ نوفمبر ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՊԿ

ՀԱՊԿ՝ Հաւաքական Անվտանգութեան Պայմանագրի Կազմակերպութիւն: ՆԱԹՕ-ին նման բան մը:

Նպատակներէն մէկը՝ «Խաղաղութեան, միջազգային եւ տարածաշրջանային անվտանգութեան ու կայունութեան ամրապնդումը, հաւաքական պաշտպանութեան վրայ հիմնուած անդամ երկիրներու անկախութեան, տարածքային ամբողջականութեան, ինքնիշխանութեան ապահովումը»:

Ներկայ անդամ երկիրներ՝ Հայաստան, Պելառուս, Ղազախստան, Ղրղզստան, Ռուսաստան, Տաջիկստան:

Ասիկա ինչպէ՞ս կրնայ թարգմանուիլ մեր ճղճիմ ու միամիտ միտքերուն մէջ: Օրինակ, եթէ Քառօրեայ կամ Ապրիլեան Պատերազմ տեղի ունենայ, բոլորը պիտի գան Յադրութ եւ Մարտակերտ, պատերազմին Ազրպէյճանի դէմ, չթողուն որ գրաւէ հողերը, եւ եթէ քիչ մըն ալ հայասէր ըլլան՝ վրէժ լուծեն եւ քանի մը ֆետտան-հեքթար հող ալ իրենք գրաւեն՝ Յադրութի «անվտանգութեան» համար:

Անշուշտ, ուժային կառոյցները նման նպատակներ չեն հետապնդեր՝ հակառակ իրենց շռնդալից վերտառութիւններուն:

Այսպէս, ՀԱՊԿ-ի եւ հայ-ռուսական պայմանագիրներով, Հայաստանին արտօնուած չէ ինքնուրոյնաբար զէնք գնել Ռուսաստանէն դուրս: Բայց ՀԱՊԿ-ի երկու անդամներ՝ Ռուսաստան եւ Պելառուս, Ազրպէյճանին զէնք վաճառող կարեւոր պետութիւններ են: Անոնց արտօնուած է ՀԱՊԿ-ի անդամներէն մէկուն «թշնամի» երկրի մը զէնք վաճառել եւ տակաւին խօսիլ անդամ երկիրներու «անվտանգութեան» մասին:

ՀԱՊԿ-ը, բնականաբար, միշտ կազմակերպած է գագաթնաժողովներ՝ որոնց ղոնփակ նիստերուն մէջ գիտէինք որ ամէն բան գրեթէ հրաշալի կ'ընթանար, քանի որ ճշմարտախօս զեկավարներն ու անոնց պատկեր-խօսնակները մեզի կը վստահեցնէին՝ թէ ժողովի ընթացքին քննարկուեցան, եւ հաստատապէս լուծուեցան, «ՀԱՊԿ միջանկներում համագործակցութեան», «միջազգային ու տարածաշրջանային անվտանգութեան», եւ այլ հարցեր: Հապա ի՞նչ պէտք է քննարկէր ՀԱՊԿ-ը:

Ասիկա՝ հարցին ներկայացուցչական կողմը:

Անշուշտ, ՀԱՊԿ-ը կը հետապնդէ ուրիշ ուժային-իշխանական նպատակներ, որոնց մասին կը մնանք անտեղեակ:

Արդարեւ, Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը պատճառ հանդիսացաւ երկու առումով բացայայտել ավայ ներքին բախումները:

1. ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած է Մարտ 1: Մարտ 1-ի գործողութիւններուն կամայաբար թէ պարտաղրաբար մասնակցած է Եուրի Խաչատուրով, որ 2008 Մարտ 1-ին եղած է Երեւանի կայազօրի պետը: 2017 Մայիս 2-ին, Սերժ Սարգսեանի ընտրութեամբ Խաչատուրով կը դառնայ ՀԱՊԿ-ի գլխաւոր քարտուղար, պաշտօն մը՝ որուն ժամկէտը կը վերջանայ 2020-ին:

Հիմա Հայաստանի մէջ յեղափոխութիւն է եւ Մարտ 1-ի բացայայտումը նոր կառավարութեան առաջնահերթութիւններէն մէկն է:

2018 Յուլիսի առաջին կէսին, Մարտ 1-ի քրէական գործի շրջանակներուն մէջ, Յատուկ Քննչական Ծառայութիւնը (ՀՔԾ) հարցաքննութեան ծանուցագիր կը ղրկէ Եուրի Խաչատուրովին, որ վկայի կարգավիճակով Յուլիս 26-ին կը ներկայանայ ՀՔԾ-ի շէնքը:

Նախաքննութեան ընթացքին ձեռք բերուած ապացոյցներուն համակցութեան հիման վրայ վկայի կարգավիճակը կը փոխուի մեղադրեալի եւ ՀՔԾ Խաչատուրովին մեղադրանք կ'առաջադրէ Քրէական Օրէնսգիրքի 300.1 յօդուածով՝ այլ անձերու հետ նախնական համաձայնութեամբ Մարտ 1-ի առումով Հայաստանի Հանրապետութեան սահմանադրական կարգը տապալելու համար:

Նիկոլ Փաշինեան եւ Զոհրաբ Մնացականեան ՀԱՊԿ-ի գագաթնաժողովին, 8 Նոյեմբեր 2018

Յուլիս 27-ին, Շէնգաւիթի ընդհանուր իրաւասութեան դատարան կը ներկայանայ Խաչատուրով: Երեկոյեան նիստին, իբրեւ այլընտրանքային խափանումի միջոց՝ 5 միլիոն դրամ գրաւի դիմաց դատարանը ազատ կ'արձակէ իրեն:

Յիշեցնենք, որ միեւնոյն ժամանակ, Մարտ 1-ի գործով սահմանադրութիւնը տապալելու մեղադրանք կ'առաջադրուի նաեւ Ռոբերտ Քոչարեանին եւ պաշտպանութեան նախկին նախարար Միքայէլ Յարութիւնեանին: Երեքն ալ այսօր ազատ են՝ խափանումի այլընտրանքային ձեւաչափի միջոցով: Երեք անձեր՝ որոնք վայելած են Ռուսաստանի աջակցութիւնը:

Խաչատուրովի Յուլիս 27-ի դատավարութենէն քանի մը ժամ առաջ, Ռուսաստանի ԱԳ նախարար Սերկէյ Լաւրով կը հեռաձայնէ Հայաստանի ԱԳ նախարար Զօհրաբ Մնացականեանին, որուն ընթացքին անոնք իբր կը քննարկեն երկկողմ համագործակցութեան հարցեր: Պէտք է հաւատալ: Բայց նաեւ Լաւրով խորհուրդներ կու տայ Խաչատուրովը ետ կանչելու հայկական մտադրութեան կապակցութեամբ: Դարձեալ պէտք է հաւատալ:

Յուլիս 28-ին, ԱԳ նախարարութեան մամուլի քարտուղար Տիգրան Բալայեան կը յայտարարէ՝ որ «Հայաստանը ՀԱՊԿ գործընկեր պետութիւններին առաջարկել է սկսել գլխաւոր քարտուղարի փոխարինման գործընթաց»:

Մոսկուայի բարձրաստիճան դիւանագիտական ներկայացուցիչ մը ՏԱՍՍ-ի միջոցով անմիջապէս կ'արձագանգէ՝ որ Հայաստանի այս առաջարկը ոչ-փրոֆեսիոնալ է եւ հակառակ է ՀԱՊԿ-ի ընթացակարգին. «Եթէ Երեւանում որոշել են, որ պարոն Խաչատուրովն իրեն ձեռնտու չէ այդ պաշտօնում, ապա Հայաստանից ՀԱՊԿ-ը պէտք է ստանայ համապատասխան գրաւոր ծանուցում, եւ միայն դրանից յետոյ կը մեկնարկի պաշտօնական գործընթացը, եւ ոչ թէ «գլխաւոր քարտուղարին փոխարինելու», այլ նրա լիազօրութիւնները դադարեցնելու վերաբերեալ»:

Յուլիս 31-ին կու գայ Լաւրովի յարձակողական յայտարարութիւնը, որ արդէն ոչ մէկ կապ ունի ՀԱՊԿ-ի եւ Խաչատուրովի հետ. «Վերջին օրերի իրադարձութիւններն ակնյայտօրէն խաթարում են դրական տրամադրութիւնը, հակասում են Հայաստանի նոր իշխանութիւնների վերջին յայտարարութիւններին, որ իրենք

↳ 4

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ՉԹԱԼԱՆՈՒԵՆ, ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ՍՏԵՂԾՈՒԵՆ ԲԻԶՆԵՍ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ. ՓԱՇԻՆԵԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԵԼ Է ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՈՂ ՔԱՅԼԵՐԸ

Հայաստանի կառավարութիւնը թոյլատրելի սահմաններում ամէն ինչ արել է, որպէսզի ընտրական նոր օրէնսգիրքն ընդունուի: Հրաւիրուած մամուլի ասուլիսում այս մասին նշեց Հայաստանի վարչապետի պաշտօնակատար Նիկոլ Փաշինեանը՝ խօսելով յեղափոխութիւնից յետոյ կատարած պարտաւորութիւնների մասին:

«Մենք հանրապետութեան հրապարակում չենք քննարկել, թէ արտահերթ ընտրութիւններն ինչ տարբերակով պէտք է տեղի ունենան: Եթէ նոյնիսկ քննարկած լինէինք, միեւնոյն է, խորհրդարանական ուժերի քուէարկութեամբ պէտք է որեւէ օրէնք անցնի կամ չանցնի: Ամէն դէպքում, ամէն ինչ տեղի է ունեցել հանրութեան աչքի առաջ: Կառավարութիւնը, թոյլատրելի սահմաններում ամէն ինչ արել է, որ օրէնսգիրքն ընդունուի: Յոյս ունեմ՝ որեւէ մէկը մեզնից չէր ակնկալում, որ անթոյլատրելի բան անէինք», – *Արմէնպրէսի* հաղորդմամբ, ասաց Նիկոլ Փաշինեանը:

Անդրադառնալով սոցիալական հարցերին՝ նա նշեց, որ սոցիալական վիճակի փոփոխութիւնն իրենք պատկերացնում են այն նոյն բանաձեւի շրջանակում, ինչի շրջանակում կատարել են յեղափոխութիւն: Այն է՝ չկայ մի հարց, որ կառավարութիւնը կամ վարչապետն առանձին լուծեն: Նա ընդգծեց, որ բոլոր խնդիրները պէտք է լուծուեն միմեանց հետ համագործակցութեան, երկխօսութեան միջոցով:

«Բիւջետային քաղաքականութեան համատեքստում մենք շատ քիչ չափով աշխատավարձերի որոշակի բարձրացումներ արել ենք: Մենք գնում ենք հարկային օրէնսգրքի էական փոփոխութիւնների, որոնք սոցիալական հսկայական նշանակութիւն են ունենալու: Ես ուզում եմ ընդգծել, որ այդ սոցիալական փոփոխութիւնը տեղի է ունենալու աշխատանքի խրախուսման եւ հնարաւորութիւնների ստեղծման շրջանակում: Մենք խօսում ենք միկրո բիզնեսը հարկերից ազատելու մասին, որով յաւելեալ գումար ենք թողնում այդ մարդկանց մօտ: Դրանից բացի, քննարկում ենք անհատ տաքսու վարորդների հետ կապուած շատ ռադիկալ մօտեցումը: Անհատ տաքսիստներից չենք պահանջելու վճար, ազատում ենք պարտաւորութիւնից: Սոցիալապէս անապահով խմբերի համար նուազեցրել ենք գազի էլեկտրաէներգիայի սակագները», – ասաց Նիկոլ Փաշինեանը:

Նա նշեց, որ նախատեսում են բիւջեով պարգեւատրումների ֆոնդերն առաւել կոնկրէտացնել, բաշխումը կատարել աշխատանքի արդիւնաւէտութեան սկզբունքով: Նիկոլ Փաշինեանն ընդգծեց, որ կառավարութեան ամենակարեւոր սոցիալական պատասխանատուութիւնն այն է, որ պետական միջոցները չթալանուեն, չգողացուեն, այլ ծախսուեն արդիւնաւէտ, պայմաններ ստեղծուեն, որ բիզնես գործունէութիւնը զարգանայ, հարկ վճարողների թիւն աւելանայ:

«Պաշտօնական տուեալներով Հայաստանում յեղափոխութիւնից յետոյ 37 հազար նոր աշխատատեղ է ստեղծուել: Բայց ես հասկանում եմ, որ դրանք բոլորը զրոյից չեն ստեղծուել, մի մասն այն աշխատատեղերն են, որոնք գրանցուած չեն եղել, նոր իրավիճակում ընկերութիւնները որոշել են ստուերից դուրս բերել: Աշխատանքի խրախուսումը մեր քաղաքականութեան առանցքն է, բոլոր նրանք, ովքեր աշխատունակ են, պէտք է ոչ թէ ակնկալեն ինչ-որ բան ստանալ կառավարութիւնից, այլ ակնկալեն աշխատելու հնարաւորութիւն: Մարդու երջանկութեան կարեւոր բաղադրիչն այն է, երբ նա աշխատում է, պատշաճ վաստակում է, հաճոյք է ստանում: Մենք այդ քաղաքականութիւնը շարունակելու ենք», – ասաց Նիկոլ Փաշինեանը՝ ընդգծելով, որ ընդհանուր խնդիրը երկրի անվտանգութեան մակարդակի բարձրացումն է, եւ պէտք է բոլոր ուժերը կենտրոնացնել անվտանգութեան մակարդակի շարունակական բարձրացման համար:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, ՏԻՐԱՆ ԼՈՔՄԱԳԷՕԶԵԱՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ

Յ. ԱՒԱԳԵԱՆ

Երկար սպասումէ ետք, վերջապէս այս տարի Երեւանի մէջ լոյս կը տեսնէ Կոմիտաս վարդապետի Պեռլինի շրջանի (1896-1899) ստեղծագործութիւններուն ամբողջութիւնը՝ ըստ Երեւանի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանի Կոմիտասի դիւանի ինքնագիր ձեռագիրներուն: Խորագիրն է՝ *Կոմիտաս. գերմանական երկեր* (264 էջ):

Հատորը անհատական ճիգի արդիւնքն է: Ձեռագիրներուն վերծանումը, ձայնանիշերուն շարուածքը եւ հրատարակութեան պատրաստութիւնը մեծ բծախնդրութեամբ կատարած է պարիթոն մեներգիչ, երաժշտագէտ, յօդուածագիր, թարգմանիչ Տիրան Լոքմագէօզեան, որ նաեւ անձնապէս հայթայթած է տպագրութեան ծախսերը (հեղինակային հրատարակութիւն):

Հատորին մէջ ստեղծագործութիւնները ներկայացուած են հետեւեալ եօթը բաժիններով.

1.- 10 մեներգներ դաշնակի նուագակցութեամբ՝ *Glückliche Fahrt* (Կէօթէ), *Nachtlied* (Կէօթէ), *Meeresstille* (Կէօթէ), *Sturmesmythe* (Լենաու), *Nebel* (Լենաու), *Frühlingsruhe* (Ուլանտ), *Komm, o Nacht* (Ծթուրմ)՝ 2 տարբերակ, *April* (Ծթորմ), *Du Fragst?* (Ամպրոզիուս) եւ *Lob des Frühlings* (Ուլանտ):

2.- 4 խմբերգներ քառաձայն երգչախումբի համար՝ *Neuer Frühling* (Ռոքեթթէ), *Menschengefühl* (Կէօթէ), *Lenz* (Լենաու) եւ *An den Wassern zu Babel* (Սաղմոս Դաւիթի): Առաջին երեքը՝ a քափելլա, վերջինը՝ դաշնակի նուագակցութեամբ:

3.- 9 ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար՝ *Menuetto*; *Traum*; *Reminiscenzen*; *Nocturno* եւ հինգ անվերնագիր:

4.- 6 ստեղծագործութիւններ լարային քառանուագի համար՝ *Menuetto*; *Reminiscenzen* եւ չորս անվերնագիր:

5.- Մէկ ստեղծագործութիւն նուագախումբի համար՝ *Wald-Nacht*:

6.- 12 հատուած Հայկական Պատարագէն գերմաներէն թարգմանութեամբ՝ 'Ehre dir' (Փառք Քեզ, Տէր), 'Heilig, heilig' (Սուրբ, սուրբ), 'Amen (Ամէն), 'Im Welten all' (Յամենայնի), 'O, entzückender, furchtbarer Anblick' (Ով սքանչելի – տեսիլ ահաւոր), 'Jerusalem, lobe den Herrn' (Գովեա Երուսաղէմ), 'Halleluja, halleluja! Der Herr ist hoch' (Ալէլուիա. բարձր է ի վերայ), 'Heut erstand von den Toten' (Այսօր յարեաւ ի մեռելոց փեսայն անմահ), 'Heiligkeit, Heiligkeit' (Սրբութիւն սրբոց), 'O, prachtvolles' (Ով զարմանալի), 'Der Himmel zerriss' (Երկինք պատառեալ) եւ 'Vater unser im Himmel' (Հայր մեր):

7.- 3 անաւարտ ստեղծագործութիւններ դաշնակի համար՝ *Schwermuth*, *Trauermarsch* (2 տարբերակ) եւ անվերնագիր:

Ընդամէնը՝ 42 աւարտուած եւ 3 անաւարտ ստեղծագործութիւններ՝ իրենց տարբերակներով:

Անոնցմէ Ռոբերտ Աթայեանի խմբագրութեամբ նախապէս լոյս տեսած էին *An den Wassern zu Babel* խմբերգը(1) եւ դաշնակի երեք ստեղծագործութիւններ՝ *Լարկեթթօ, Ալլեկրեթթօ* եւ *Սգոյ քայլերգ*(2):

Մինչ Աթայեան միշտ նախընտրած է հետեւիլ կատարողական խմբագրութեան (performing edition) ուղղութեան, Լոքմագէօզեանի սկզբունքն է քննական խմբագրութիւնը (critical edition), ինչպէս կը յստակուի երկու տպագրուած օրինակներու համեմատութենէն: Օրինակ, անաւարտ *Սգոյ քայլերգը* (Trauermarsch) Աթայեան կը ներկայացնէ իբրեւ աւարտուն ստեղծագործութիւն՝ ապահովելու համար անոր կատարողական կարելիութիւնը, մինչդեռ Լոքմագէօզեանի հատորին մէջ անիկա կը ներկայանայ իր ձեռագրային անաւարտ ընօրինակով:

Հատորի վերջաւորութեան տեղադրուած են երգերուն բառերը («Երգերի տեքստեր»), բանաստեղծներուն մասին համառօտ տեղեկութիւններ («Բանաստեղծներ») եւ Կոմիտաս վարդապետի գերմանական շրջանին վերաբերեալ փաստաթուղթեր («Փաստաթղթեր»):

«Երկու խօսք»-ին մէջ խմբագիրը կը բացատրէ.

«Ինչպէս երեւում է, երկերից ոչ բոլորն են լիովին մշակուած, սակայն ներկայացւում են առանց որեւէ փոփոխութիւնների, «ուղղումների» կամ աւելացումների:

«... Գրքի նպատակն է՝ ներկայացնել անծանօթ մի Կոմիտաս: Յայտնի չէ որքան է կազմում Նրա գերմանական ժառանգութիւնը, գուցէ կան կորած նիւթեր, յամենայնդէպս գրքում տեղ գտած կտորները – մեզ հասած ձեռագրերից բոլոր գտանելի երկերն են, որոնք հանդէս են գալիս *Գերմանական երկեր* անուան ներքոյ» (էջ 6):

Իբրեւ երաժշտագէտ եւ կատարող, Լոքմագէօզեանի առնչութիւնը այս գործերուն հետ ունի աւելի քան 25 տարուայ պատմութիւն, ինչպէս կը փաստագրէ հատորին կցուած կենսագրականը. «1990-ից [Լոքմագէօզեան] աշխատել է Երեւանի Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանում պահուող Կոմիտասի ձեռագրերի վրայ: Դեռեւս 1991-ին վերծանել է Կոմիտասի գերմաներէն երգերը եւ աշխարհում առաջին անգամ կատարել է դրանք համերգին, որը կայացել է 1991-ի Մայիսի 18-ին Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանի կլոր դահլիճում, որտեղ ժամանակին աշխատել է Վարդապետը՝ Ճեմարանում գտնուող միակ դաշնամուրի առջեւ: Համերգը նախատեսուած է եղել ի պատիւ պոլսահայ ուխտաւորների, որոնք առաջին անգամ էին այցելում Հայաստանը՝ Գերշ. Տ. Մեսրոպ Ս. Եպսկ.-ի (յետագայում պատրիարք Թուրքիոյ Մեսրոպ Բ.) գլխաւորութեամբ: Այդ համերգը բազմաթիւ անգամ կրկնուել է Երեւանում, Ստամբուլում եւ այլուր» (էջ 263):

Աւելի ուշ, անկախ Լոքմագէօզեանէն, սոփրանօ Յասմիկ Պապեան կը վերծանէ 9 գերմաներէն մեներգներ (*April*; *Frühlingsruhe*; *Du fragst?*; *Komm, o Nacht*; *Meeresstille*; *Glückliche Fahrt*; *Nachtlied*; *Nebel*; *Sturmesmythe*), զանոնք կը կատարէ երգահանդէսներու եւ 2005 Յուլիսին Միւնիխի սթիւտիոներէն մէկուն մէջ կը ձայնագրէ խտասալիկի (CD) վրայ, դաշնակի նուագակցութեամբ Վարդան Մամիկոնեանի (*Hommage à Komitas: Armenian and German Songs*, audite 92.570):

Կոմիտաս վարդապետի գերմանական շրջանի գործերը գրեթէ անտեսուած են հայկական երաժշտագիտութեան եւ կատարողականութեան կողմէ՝ անոնց ոչ-հայկական դրութեան պատրուակով, ինչպէս նաեւ ուսանողական փորձեր նկատուելուն համար: Հայկական/ոչ-հայկական, հասուն/ուսանողական կտրուկ երկուութիւնները՝ անոնց ձախակողմի վճռական գերակայութեամբ, կ'անտեսեն ստեղծագործութիւններուն ներքին, բովանդակութեան ներսէն բխած յատկանիշները: Մինչդեռ գերմանական գործերը պիտի մղեն թեքնիքական-առարկայական «ազգային» սեւեռումներէն անդին՝ մտածելու ենթակայական նմանութիւններու մասին եւ գտնելու հայկական/ոչ-հայկականէն տարբեր երրորդ ճանապարհ մը: Այսինքն, բացայայտելու իմաստներ՝ գեղարուեստական, գեղագիտական, փիլիսոփայական, որոնք համատեղաբար կը գտնուին կոմիտասական ընդհանրութեան մէջ: Ասիկա երաժշտագիտութեան յետագայ ընելիքն է: Լոքմագէօզեան պարարտ հող պատրաստեց երրորդ ճանապարհի մեկնաբանութիւններուն համար: Թերեւս ինքն ալ սկսի մեկնաբանել:

Բայց Լոքմագէօզեան տակաւին կոմիտասեան ուրիշ բացայայտելիքներ ունի:

2002-ին ան լոյս կը սփռէր Կոմիտասի Թրքերէն արտադրութեան վրայ, փափաքելով մեծ երաժիշտը դիտել ժողովրդական-հոգեւոր հենքերէն անդին.

«Կոմիտասի ձեռագրերի ուսումնասիրութիւնը պէտք է սկսել առաջին հերթին նրա ստեղծագործութիւնների ներքին խմբաւորմամբ: Այստեղ էլ արդէն կ'երեւայ, թէ դրանք բաղկացած չեն լոկ «ժողովրդական» ու «հոգեւոր» երաժշտութիւնից: Դասակարգման կարեւոր ճիւղերից մէկը Կոմիտասի ստեղծագործած կամ հաւաքած «այլազգի» երաժշտութիւնն է լինելու, որը նաեւ իր մէջ բաժանւում է քրդականի (աւելի շատ ճանաչուած), գերմանականի, թուրքականի եւ այլնի»(3):

Յօդուածին մէջ Լոքմագէօզեան կը բացայայտէ Կոմիտասի Թրքական կողմը: Մանրամասն կը նկարագրէ Կոմիտասի դիւանին մէջ գտնուող Թրքական եղանակներու գրառում-ձայնագրութիւնները՝ որոնց թիւը կը հասնի 150-ի: Կոմիտաս վարդապետ զանոնք գրառած է կա՛մ իր ձեռագիրով, եւ կա՛մ անոնց գրառումը պատուիրած է ուրիշներու:

Անոնց մեծամասնութիւնը կը կազմեն շարքըներ, թիւրքիւներ եւ փեշրեֆներ, հեղինակներ ունենալով՝ Սանթուրի Էտհէմ պէյ, Համամիզատէ Իսմայիլ Տէտէ էֆէնտի, Հաֆըզ Մեհմէտ էֆէնտի, Հաչիմ պէյ, Տելլալզատէ Իսմայիլ էֆէնտի, Թամպուրի Հաֆըզ Ալի էֆէնտի, Շեֆքի պէյ, Նիկողոս աղա, Հաճը Մեհմէտ Արիֆ պէյ, Ճիւան աղա, Լեւոն էֆէնտի Խանճեան, Թաթէոս էֆէնտի, Մուսթաֆա Իզզէթ էֆէնտի, Քարա Իսմայիլ աղա, Ռըֆաթ պէյ, Հաճը Մուսթաֆա Ասըմ պէյ, Հաճը Ֆայիք պէյ, Ապտուլքատիր Մերաքի, Քանունի Գրիգոր Մեհթէրեան, Ազիզ էֆէնտի, Նազըմ պէյ, Քանունի Կարպիս էֆէնտի, Իսմէթ պէյ եւ ☞ 4

ԳԱՀԻՐԷ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ՝ ԳԱՂՈՒԹԷՆ ԴՈՒՐՍ

- 2018 Հոկտեմբեր 26 – 2019 Փետրուար 24-ին, նախաձեռնութեամբ Artes Mundi արուեստի կազմակերպութեան, Քարտիֆի Ազգային Թանգարանին (National Museum Cardiff) (Ուէյլսի) մէջ տեղի կ'ունենայ հինգ արուեստագէտներու համատեղ ցուցահանդէսը՝ Աննա Պօղիկեան (Գանատա-Եգիպտոս),

Աննա Պօղիկեան, Մեքէոր մը կ'իյնայ երկինքէն, տեղադրութիւն, Քարտիֆի Ազգային Թանգարան, 2018

Պուշրա Խալիլի (Մարոք-Ֆրանսա), Օթոպօնկ Նքանկա (Նիճերիա-Պելճիքա), Թրեւոր Փակլըն (ԱՄՆ) եւ Ափիչաթփօնկ Ուերասեթաքուլ (Թայլանտ): Քաղաքականապէս յագեցած եւ նրբերանգուած գծագրութիւնները, նկարչութիւնները, կտրուածքները (cut-outs) եւ տեղադրութիւնները (installations) կը հետաքննեն համաշխարհայնացումը եւ իշխանութեան կնճռոտ տնօրինութիւնները:

- Նոյեմբեր 20-ին, Գահիրէի Օփերայի Մեծ Սրահին մէջ կատարուեցաւ Գահիրէի Սինեմայի Միջազգային 40-րդ Փառատօնին բացումը, ներկայութեամբ եգիպտական սինեմայի աստղերու: Ինչպէս նախորդ 39 փառատօներուն, այս անգամ եւս հրաւիրեալներուն մէջ կը գտնուէր դերասանուհի Լէպլէպա (բուն

20 Նոյեմբեր, Գահիրէի Օփերայի Մեծ Սրահ: Լէպլէպա Սամիր Սապրիին կը յանձնէ մրցանակը:

անունով՝ Նինոչգա Քիւփէլեան): Ան կը հրաւիրուի բեմ, արտասանելու համար իր հակիրճ խօսքը եւ դերասան Սամիր Սապրիին յանձնելու Ֆաթէն Համամայի անուան պատուոյ մրցանակը:

- Նոյեմբեր 25-ին, Սաքիէթ Ալ-Սաուի սրահին մէջ (Զամալէք) կայացաւ եգիպտահայ ուտահար Ժորժ Գազազեանի մենանուագը:

- Դերասանուհի-երգչուհի Անուշքա (Անուշքա Զատըրճեան) կը համաձայնի կարեւոր դերով պատկերահանուելու *Ալ-Ֆարէս* ֆիլմին մէջ, որուն ցուցադրութիւնը նախատեսուած է 2020-ին: Հեղինակն ու բեմադրիչն է՝ Մոհամմատ Սամի, արտադրողը՝ Մոհամմատ Ալ-Սապքի, նախատեսուած դերասաններէն կարելի է յիշել՝ Քարիմ 'Ապտէլ 'Ազիզ, Խալէտ Ալ-Սաուի, Նելլի Քարիմ եւ Մահմուտ Հըմէյտա:

Անուշքա (Անուշքա Զատըրճեան)

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՐՔԱՆ ԳՈՒՄԱՐ Է ԾԱԽՍԵԼ ՌՈԲԵՐՏ ՔՈՉԱՐԵԱՆԸ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ. *ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ*

Ժողովուրդ օրաթերթը գրում է. «Ըստ շրջանառուող լուրերի՝ Հայաստանի երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանը, որին Մարտի 1-ի քրէական գործով ՀՔԾ-ն մեղադրանք է առաջադրել 2008թ. սահմանադրական կարգը բռնի տապալելու համար, ահռելի գումարներ է ծախսել պաշտպանուելու համար»:

Ժողովուրդ օրաթերթին հասած լուրերի համաձայն՝ փաստաբաններին նրա վճարած գումարի չափը հասել է մօտ 200 միլիոն դրամի: Յիշեցնենք՝ նրան պաշտպանում են փաստաբաններ Արամ Օրբէլեանը, Ռուբէն Սահակեանը, Հայկ Ալումեանը:

Այս կապակցութեամբ մեկնաբանութիւնների համար *Ժողովուրդ* օրաթերթը դիմեց Արամ Օրբէլեանին, որն ասաց. «Ես կարող եմ միայն խօսել մեր գրասենեակի գնագոյացման ↳ 4

«ՄԱՐՏԻ 1»-Ի ԳՈՐԾՈՎ ՎԵՐՋԻՆ 6 ԱՄՍՈՒՄ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԵԼ Է 1000-ԻՑ ԱՒԵԼԻ ԱՆՁ. ՀՔԾ ՊԵՏ

Յատուկ Քննչական Ծառայութեան (ՀՔԾ) պետ Սասուն Խաչատրեանն Նոյեմբերի 28-ին ներկայացրել է «Մարտի 1»-ի գործով կատարուած բացայայտումները. «Միայն «Մարտի 1»-ի գործով, վերջին 6 ամիսների ընթացքում, հարցաքննուել են 1000-ից աւելի անձինք, կատարուել են 40-ից աւելի խուզարկութիւններ, քաղաքացիներից եւ պետական տարբեր հիմնարկներից կատարուել են 85 առգրաւումներ, նշանակուել են 23 փորձաքննութիւններ, այդ թւում՝ բարդ-համալիր: Փորձաքննութեան են ներկայացուել 146 միաւոր հրազէն, մեծ քանակութեամբ զինամթերք»:

2 ↳ KՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, ՏԻՐԱՆ ԼՕՔՄԱԳԷՕԶԵԱՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ

ուրիշ չյայտնաբերուած հեղինակներ:

Բացի 4 հատէ, բոլորը գրառուած են Հայկական Արդի Ձայնագրութեամբ(4):

Գրառումներէն զատ, ուրիշ յօդուածի մը մէջ Լօքմագէօզեան պատմական եւ ձեռագրական համակողմանի ուսումնասիրութեամբ կը նկարագրէ Կոմիտաս վարդապետի թրքերէն ինքնուրոյն չորս ստեղծագործութիւնները՝ *Սեյանիքտէն չրքտըլար*, *Էյ մուազզամ*, *Ազատութեան երգ* (խառն երգչախումբի համար) եւ *Էյ իյնէմ, տիք* (մեներգ դաշնակի նուագակցութեամբ)(5):

Յօդուածին վերջաւորութեան հեղինակը նոյնիսկ կ'ակնարկէ իր սկսած տպագրական նախնական աշխատանքներուն մասին. «Այս երգերը Կոմիտասի ժառանգութեան մասն են կազմում, ուստի մենք միայն այդ մասին յօդուածներ գրելով չենք սահմանափակուել, այլ պատրաստել ենք տպագրութեան համար 100 միաւորից աւելի կազմող Կոմիտասի Թուրքական ժառանգութիւնը, որը անտարակոյս պիտի ամբողջացնի իր պատկերը՝ մեծ հետաքրքրութիւն առաջացնելով ինչպէս հայ եւ թուրք, այնպէս էլ աշխարհի տարբեր երաժիշտների ու երաժշտութեան երկրպագուների մէջ»(6):

Կոմիտաս վարդապետի թրքական գրառումներուն եւ երգերուն հրապարակումը, առաւել եւս անոնց մեկնաբանութիւնը, արդարեւ, զգայուն խնդիր մըն է: Անիկա զգայուն չէր Կոմիտասի համար:

Հրաչեայ Աճառեան կը պատմէ. «Օր մը Կոմիտաս ինձ պոլսական շարքիներ երգել տուաւ եւ ծոցատետրին մէջ սկսաւ գրել: «Հայր սուրբս, – ըսի անոր, – եւրոպացիները արհամարհանքով կը լսեն այս շարքիները եւ կը ծաղրեն...»: «Ատոնք հիանալի եղանակներ են եւ ատոնց ծնունդ տուողները բնական հանճարներ են», – ըսաւ ան»(7):

Կամ՝ նոյնպէս Աճառեանի հետեւեալ վկայութիւնը. «Ճեմարանի մեր մտերմական հաւաքոյթներուն, որքա՜ն հաճելի էր մեզ, երբ ան [Կոմիտաս, Հ.Ա.], մեր խնդրանքին վրայ, իր ծննդավայրէն սորված թրքական պարերը թէ կ'երգէր, թէ կը պարէր, եւ մենք ծափերով կ'ոգեւորէինք իր մատներուն չխչխկոցները՝ իր բազմաձեւ ճօճումներուն մէջ»(8):

Այս ինքնաբացատրական յիշողութիւնները պէտք է մղեն մեզի գտնել Կոմիտաս վարդապետի թրքական ժառանգութիւնը մեկնաբանելու երրորդ ճանապարհ մը՝ հեռու ընդունիլ/չընդունելու, հայկական/թրքական տրամաբանութենէն, կամ երեւոյթը թաքցու դարձնելու միտումէն:

Աւելցնեմ, որ Տիրան Լօքմագէօզեան ունի հետաքրքրութիւններու լայն շրջանակ:

Բնիկ պոլսեցի, ան իր մեներգչային մասնագիտական կրթութիւնը ստացած է Իսթանպուլի եւ Երեւանի երաժշտանոցներուն մէջ, որմէ ետք վարած է համերգային նշանակալի գործունէութիւն:

Ամուսնացած է մեներգչուհի Ծովինար Սիմոնեանի հետ եւ հաստատուած Երեւան, միշտ պահպանելով թրքական քաղաքացիութիւնը:

Համահեղինակ է թրքերէն լեզուի դասագիրքի, Հայաստանի կրթական հիմնարկներու մէջ անցուցած է բազմաթիւ թրքագիտական սեմինարներ: Ունի բազմաթիւ թարգմանութիւններ հայերէն-թրքերէն-գերմաներէն լեզուներուն միջեւ: Մամուլի մէջ հանդէս կու գայ մշակութային եւ քաղաքագիտական նիւթերով, մասնաւորապէս՝ թրքագիտական:

1998-2008-ին թղթակցած է Հրանդ Տինքի *Ակօս* շաբաթաթերթին, հանդէս գալով իբրեւ *Ակօսի* Հայաստանի ներկայացուցիչ:

Երեւանի Պետական Համալսարանի արեւելագիտութեան բաժանմունքի թրքագիտութեան ամպիոնի հրաւէրով դասաւանդած է թրքերէն լեզու:

2013-էն սկսեալ *Լրատուական ռադիօ* կայանին համար կը վարէ հեղինակային հաղորդում Թուրքիոյ մասին՝ «Կիսալուսնի մայրամուտը»:

Գլխաւոր թարգմանիչն է Արեւմտահայաստանի եւ արեւմտահայերու Ակունք ուսումնասիրութեան կեդրոնի կայքէջին:

Եղած է Հրանդ Տինքին մտերիմն ու խոհակիցը: 2012-ին, լրագրողներու հետ հանդիպումի մը ընթացքին, կ'ըսէ.

«Եթէ Հրանտը հայ նացիոնալիստ լինէր՝ կ'ապրէր, որովհետեւ Թուրքիան այն պետութիւնն է, ում ներքին եւ արտաքին թշնամիներ միշտ պէտք են եւ նրանք դա քաղաքական առումով կ'օգտագործէին: Բայց նա աւելի վտանգաւոր եղաւ Թուրքիայի համար, որովհետեւ խօսում էր որպէս հայ, ով Թուրքիայի քաղաքացի է: Դինքը ոչ Հայաստանի, ոչ էլ Թուրքիայի դիրքերից էր խօսում, այլ՝ մի երրորդ ճանապարհ էր փորձում բացել, որը ձեռնտու չէր Թուրքիայի խորքային իշխանութեանը: Նա իր մահով շատ բան փոխեց, բայց եթէ ապրէր, աւելին կ'անէր եւ աւելի շատ բան կը փոխէր»(9):

Երրորդ ճանապարհը:

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Կոմիտաս, *Երկերի ժողովածու*, չորրորդ հատոր, Խմբերգեր եւ մեներգեր, խմբագրութիւն Ռ. Ա. Աթայեանի, Երեւան, Հայաստան, 1976, էջ 39-46:

2. Կոմիտաս, *Երկերի ժողովածու*, վեցերորդ հատոր, Դաշնամուրային ստեղծագործութիւններ, խմբագրութիւն Ռ. Ա. Աթայեանի, Երեւան, Սովետական գրող, 1982, էջ 143-148:

3. Տիրան Լօքմագէօզեան, «Կոմիտասի երաժշտական ժառանգութիւնից», *Էջմիածին*, Ապրիլ 2002, ԾԸ. տարի, էջ 63:

4. Անդ, էջ 63-71:

5. Տիրան Լօքմագէօզեան, «Կոմիտաս վարդապետի թուրքերէն ստեղծագործութիւնները», *Էջմիածին*, Ապրիլ 2004, Կ. տարի, էջ 68-76:

6. Անդ, էջ 76:

7. Հրաչեայ Աճառեան, «Յուշեր Կոմիտասի մասին», *Ժամանակակիցները Կոմիտասի մասին*, Երեւան, Հայպետհրատ, 1960, էջ 78:

8. Անդ, էջ 77:

9. «Եթէ Հրանտը հայ ազգայնամոլ լինէր, կ'ապրէր. Տիրան Լօքմագէօզեան», *Hay News.am*, 3 Նոյեմբեր 2012, http://haynews.am/hy/135194 9991:

ԽՈՀԵՐ

ԵՐԲ ՁԱՆԳՈՒԱԾԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Վերջերս համացանցի միջոցով լայն տարածում գտաւ տեսագրութիւն մը՝ ուր Մարոքի Ալ-Ռաճա՝ Ալ-Պայտաուի ոտնագնդակի խումբի ուլթրասը եւ անոր զօրակիցները, մարզադաշտի նստարաններուն վրայ, մրցումէն առաջ խմբովին կ'երգեն՝ *Ֆի պիլատի զալամունի* (Հարստահարուեցայ երկիրիս մէջ), որուն բառերն ու երաժշտութիւնը յօրինած է ուլթրասը:

Երգը բողոք մըն է երկիրի բռնապետական համակարգին դէմ.

«Հարստահարուեցայ երկիրիս մէջ,
Ո՞ւմ կրնամ բողոքել.
Կը բողոքեմ վսեմ Աստուծոյ,
Միայն ինքն է ամենագէտը:
Այս երկիրին մէջ կ'ապրինք մշուշի մէջ,
Կը խնդրենք խաղաղութիւն,
Ո՜վ տէր, աջակցէ՛ մեզի:
Մեզի բաժնեցին թմրանիւթ,
Լքեցին որբերու նման.
Բոլորը պիտի դատենք վերջին դատաստանին:
Տաղանդներ խորտակեցի՛ք,
Թմրանիւթերով ջախջախեցի՛ք,
Ինչպէ՞ս կ'ուզէք զանոնք գտնել:
Երկիրին հարստութիւնները լափեցի՛ք,
Օտարին յանձնեցի՛ք,
Մատաղ սերունդները ճնշեցի՛ք:
Կիրքը սպանեցի՛ք,
Սադրանքներով զբաղուեցա՛ք:»

Եւ այլն:

Ընդհանուր 50 հազար ներկաներ կ'երգեն միաբերան եւ ձեռքերու պահանջատիրական շարժումներով կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը:

Տպաւորութիւնը գերազդեցիկ է: Անկարելի է տեսագրութիւնը չդիտել քանի մը անգամ:

Ձանգուած մը՝ համախոհ ոգիով եւ ըմնումով կը բողոքէ արդար կեցութեան համար: Կը բողոքէ իր սեփական եւ ամբողջ շրջապատին համար: Ամբողջ ժողովուրդին համար: Հաւանաբար, աշխարհի ժողովուրդներուն համար:

Կը բողոքէ արեւմտեան «ժողովրդավարութիւն»-ներուն կողմէ զօրակցուած միապետութիւններուն դէմ, կեղծ ժողովրդավարութեան դէմ:

Կայ երկու տեսակ զանգուած՝ ամբոխ եւ ինքնիշխան: Ամբոխային զանգուածի դրութեանն է զոր կը ձգտին իշխանութիւնները, հարուստները, յարմարուէտ մտաւորականներն ու արուեստագէտները, հայկական Սփիւռքը: Միջնադարին արմատաւորուած հայկական «հօտ» բառը ամբոխային արտայայտութեան կարեւոր չափորոշիչ մըն է:

Ինքնիշխան զանգուածը ոչ միայն անհաճոյ է բոլոր յիշեալներուն: Անիկա դէմ է անոնց շահերուն: Կը մերժէ վերածուիլ հօտի, անձայն խուժանի:

Մարզադաշտի երոյթը ցոյց տուաւ՝ թէ որքան ճնշուած բողոք կայ մարդոց սիրտերուն ու միտքերուն մէջ, որքան թաքնուած ճնշում կայ անոնց սիրտերուն ու միտքերուն վրայ:

Բողոքի ընթացքին տեղի ունեցաւ ոչ մէկ անկարգութիւն կամ խռովութիւն: Ուժային կարգապահողները պիտի երազէին՝ որ այնտեղ պատահէր անկարգապահութիւն: Եթէ նախապէս պատրաստ ըլլային, կամ եթէ չվախնային, անոնք անպայման պիտի ներմուծէին քանի մը անկարգապահ տարրեր, որպէսզի յետագային կարողանային ուլթրասը ներկայացնել իբրեւ խռովարար, երկիրի կայունութիւնը քանդող, պետութեան դէմ գործող անջատողական կոյտ մը: Մէկ խօսքով՝ ինքնիշխանութիւնը վերածել խուժանավար ամբոխի:

Երգը ինք ըստ ինքեան պահանջատիրական է, իսկ այդ պահանջատիրութեան մէջ կայ նկրտում ու գրգռում: Երգը կը յառաջացնէ տրամադրութիւններ եւ շարժում՝ դէպի արդարութիւն:

Պայքար՝ արդարութեան համար: Ինչո՞ւ մարդկութիւնը ինքզինք հասցուց աստիճանի մը՝ ուր արդարութեան համար պէտք է պայքար մղէ, խաղաղութեան հաստատումին համար պէտք է կիրքեր բոցավառէ:

Ֆի պիլատի զալամունի՝ իր մարզադաշտային հնչեղութեամբ, սովորական երեւոյթ մը չէ ըստ: Ուլթրասը այդ անսովորը դարձուց կարելի: Հիմա պիտի սկսին երկիրին զաղտնի գործողութիւնները՝ վերջ տալու համար ուլթրասին, միշտ յիշելով՝ որ ուլթրասը կարեւոր, բայց տակաւին լիովին չբացայայտուած դեր խաղաց Եգիպտոսի 2011-ի յեղափոխութեան մէջ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՈՐՔԱՆ ԳՈՒՄԱՐ Է ԾԱԽՍԵԼ ՌՈԲԵՐՏ ՔՈՉԱՐԵԱՆԸ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ. *ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ*

3 ➪

կանոնների մասին ու կարող եմ պնդել, որ դա արւում է մեր գնագոյացման գների շրջանակում: Միւսների մասով ոչինչ չեմ կարող ասել: Մեզ մօտ դա իրականացւում է այն նոյն գներով, ինչով իրականացւում է միւս քաղաքացիների համար: Գները կախուած են ամէն ամսուայ աշխատանքի ծաւալներից, բայց, բնականաբար, 200 միլիոնի չի հասնում: Պիտի ասեմ, որ գործի սկզբից ծանրաբեռնուած աշխատել ենք, եւ թուերը չէին կարող չատ փոքր լինել»:

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ

2019 Տարւոյ «ԵՐԵՒԱՆ»

Պատի Օրացոյցը

(77-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Գեղատիպ Գունաւոր Լուսանկարով

ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ-ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ

2017-2018 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ՝

ԳԵՐՇ. Տ. ԱՇՈՏ. Ս. ԵՊՍԿ. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆԻ

Բարեխնամ Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի

Նախագահութեամբ՝

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՊԱՐ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

Ատենապետ Գահիրէի Պատկ. Թեմական Ժողովի

Ուրբաթ, 30 Նոյեմբեր 2018, երեկոյեան ժամը 6:30-ին

Պըլըքտանեան հանդիսասրահին մէջ

Միրալիր հրաւէր բոլորին

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՊԿ

1 ➪

նպատակ չունեն հետապնդել իրենց նախորդներին քաղաքական ղրդապատճառներով»: Մարտ 1-ի հետապնդումը Ռուսաստանի համար դարձաւ քաղաքական հետապնդում: Դժուար չէ այս յայտարարութիւնը կապել Յուլիս 27-ի հեռախօսազրոյցին հետ, ուր, ամենայն հաւանականութեամբ, Լաւրով Մնացականեանին նախազգուշացուցած է հեռանալ Մարտ 1-ի պատասխանատուներուն մեղադրեալի կարգավիճակ տալու ճանապարհէն:

Կը պարզուի, որ հակառակ ռուսական այս աղմուկին, ՀԱՊԿ-ը չունի իր քարտուղարը ետ կանչելու կամ փոխարինելու մեքանիզմ: Հոկտեմբեր 18-ին, լրագրողներու հետ ունեցած զրոյցին, Զօհրաբ Մնացականեան այսպէս կ'արտայայտուի. «Շարունակւում են քննարկումներն այն առումով, որ մեզ անհրաժեշտ է հարցը դիտարկել աւելի լայն համատեքստում, որովհետեւ նման իրավիճակներ կարող են ի յայտ գալ յետագայում, կազմակերպութեան կանոնակարգերը պէտք է պատրաստ լինեն նման իրավիճակների»:

Երկու օր ետք՝ Հոկտեմբեր 20-ին, գրեթէ նոյն բանը կը կրկնէ ԱԳ փոխնախարար Շաւարշ Քոչարեան. «ՀԱՊԿ գլխաւոր քարտուղարի փոխարինման եւ նոր ղեկավարի նշանակման գործընթացը կ'անցնի երկու փուլով: ՀԱՊԿ գլխաւոր քարտուղարի փոխարինման գործընթացը կ'աւարտուի հնարաւորինս շուտ: Ինչ վերաբերում է երկրորդ փուլին, ապա ՀԱՊԿ կանոնակարգերը նման իրավիճակ չեն նախատեսում: Պէտք է ունենալ ունիվերսալ մօտեցում, որպէսզի յետագայում նման դէպքերում լինի յստակ մօտեցում»:

Նոյեմբեր 2-ին, այս անգամ ԱԳ նախարարի մամուլի խօսնակ Աննա Նաղդալեանն է որ կը խոստովանի *Արմէնպրէս*ին. «ՀԱՊԿ հիմնարար փաստաթղթերում նշուած է, որ գլխաւոր քարտուղար նշանակւում է ՀԱԽ [Հաւաքական Անվտանգութեան Խորհուրդ] կողմից՝ ԱԳՆԽ [Արտաքին Գործերի Նախարարութիւնների Խորհուրդ] ներկայացմամբ, երեք տարի ժամկէտով, այբբենական կարգով: Գլխաւոր Քարտուղարի փոփոխման ընթացակարգը որեւէ կերպ կարգաւորուած չէ, եւ հէնց դրան են ուղղուած խորհրդակցութիւնները, որոնք նախաձեռնուել են դեռեւս այս տարուայ ամռանը Հայաստանի կողմից»:

ՀԱՊԿ-ի նման կազմակերպութեան մը կանոնակարգը յօրինողներուն միտքէն չէր անցներ՝ որ կրնայ նման դէպք պատահիլ: Աւելի ճիշդ, նման դէպք պէտք չէ պատահի: Բայց պատահեցաւ:

Նոյեմբեր 2-ին Եուրի Խաչատուրով կ'ազատուի պաշտօնէն եւ 8-ին կը վերադառնայ Հայաստան: ՀԱՊԿ գլխաւոր քարտուղարի լիազօրութիւնները կը ստանձնէ գլխաւոր քարտուղարի տեղակալ Վալերի Սեմերիկով:

Կը նախատեսուի նոր քարտուղարի հարցը քննարկել Նոյեմբեր 8-ին, Ասթանայի մէջ կայանալիք ՀԱՊԿ գագաթնաժողովին: Կան երեք կարելիութիւններ. ա.- ընտրել Հայաստանի ներկայացուցիչը մինչեւ 2020 Մայիս, բ.- ընտրել Պելառուսի ներկայացուցիչը, քանի որ այբբենական կարգով Հայաստանէն ետք կու գայ Պելառուսը, գ.- շարունակել Վալերի Սեմերիկովի լիազօրութիւնները:

2. ԱԶԸՐՊԷՅՃԵԱՆ՝ ԻԲՐԵՒ ՀԱՊԿ-Ի ԴԻՏՈՐԴ ԿԱՄ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐ

1993-1999-ին Ազըրպէյճան եղած է ՀԱՊԿ-ի անդամ:

Թաւշեայ Յեղափոխութենէն ետք տարածուեցաւ Ազըրպէյճանի հետաքրքրութեան նիւթը ՀԱՊԿ-ի հանդէպ:

Հոկտեմբեր 23-ին, ՀԱՊԿ անդամակցութեան մասին *Ռիա նովոստի*ի հարցումին, Ազըրպէյճանի ԱԳ նախարար Էլմար Մամեդիարով կը պատասխանէ. «Մենք ակտիվ երկխօսում եւ փոխշահաւէտ համագործակցութիւն ենք վարում ՀԱՊԿ անդամ երկրների հետ, բացի Հայաստանից, որը շարունակում է ագրեսիա դրսեւորել Ադրբեջանի հանդէպ»:

ԳԱԳԱԹՆԱԺՈՂՈՎ ԱՍԹԱՆԱՅԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8-ին, Ասթանայի մէջ տեղի կ'ունենայ ՀԱՊԿ գագաթնաժողովը, մասնակցութեամբ Հայաստանի, Ռուսաստանի, Պելառուսի, Ղազախստանի, Ղրղզստանի եւ Տաջիկստանի ղեկավարներուն:

Մէկ օր առաջ կը բացայայտուի, որ ՀԱՊԿ-ը ձախողած է համաձայնեցնել հակաօդային եւ հակահրթիռային պաշտպանութեան (ՀՕՊ եւ ՀՀՊ) միասնական համակարգերու ստեղծումին ծրագիրը, որով ան դուրս մղուած է օրակարգէն:

Ռուսական *Կոմերսանտ* լրագիրի տեղեկութեան համաձայն, Ղազախստանի եւ Պելառուսի նախագահներ Նազարպաեւի եւ Լուքաշենքոյի նախաձեռնութեամբ, Իլհամ Ալիեւ պատրաստ էր մասնակցիլ գագաթնաժողովին՝ եթէ հայկական կողմը դէմ չկանգնէր: *Lragir.am*-ի քաղաքական մեկնաբան Յակոբ Բադալեանի կարծիքով, «Ադրբեջանի անդամակցութիւնը ՀԱՊԿ-ին նշանակելու է Իսրայէլի եւ Թուրքիայի անդամակցութիւն, դրանից բխող տարբեր զուգահեռ գծերով»: Շնորհիւ Փաշինեանի քաղաքականութեան, ծրագիրը կը ձախողի եւ Ալիեւ ներկայ չի կրնար գտնուիլ:

Գագաթնաժողովին գլխաւոր նիւթը կ'ըլլայ ՀԱՊԿ նոր քարտուղարի ընտրութիւնը: Փաշինեան հաստատ կը մնայ իր կարծիքին՝ թէ Խաչատուրովին պէտք է փոխարինէ Հայաստանի ներկայացուցիչը մինչեւ ժամկէտին աւարտը 2020-ին, մինչդեռ Լուքաշենքօ՝ Նազարպաեւի աջակցութեամբ, կը պնդէ նշանակել Պելառուսի ներկայացուցիչը: Փաշինեան եւ Նազարպաեւ լուրջ վիճաբանութիւն կ'ունենան:

Երեք ժամ տեւած փակ հանդիպումէն ետք Նազարպաեւ լրագրողներուն կը յայտարարէ, որ հակառակ Հայաստանի ցանկութեան, ՀԱՊԿ նոր գլխաւոր քարտուղարը պիտի ըլլայ Պելառուսի ներկայացուցիչը, որուն որոշումը պիտի ընդունուի Դեկտեմբեր 6-ին, Սանկթ Փեթերսպուրկի մէջ:

Լուրեր կը տարածուին՝ թէ Լուքաշենքոյի ետեւը կանգնած է Ազըրպէյճանը, նկատի ունենալով Պելառուսի զէնքերուն վաճառքը Ազըրպէյճանին եւ անոնց միջեւ առկայ ռազմական յստնի համագործակցութիւնը:

Նոյեմբեր 12-ին Լուքաշենքօ կը հանդիպի Ազըրպէյճանի դեսպանին հետ եւ կ'ըսէ. «Մեր պայմանաւորուածութիւնները նախագահ Իլհամ Ալիեւի հետ մեզ համար սրբութիւն են»:

Համաձայն հայկական լրատուութեան, պելառուսական *Բելտա* գործակալութիւնը կը հաղորդէ՝ թէ այս հանդիպումին Լուքաշենքօ ազերի դեսպանին մանրամասն հաշուետուութիւն կը ներկայացնէ Ասթանայի գագաթնաժողովին մասին:

Չ'ուշանար Հայաստանի ԱԳ նախարարութեան պատասխանը:

Ապա, Նոյեմբեր 16-ին *Արմէնպրէս*ի միջոցով անձամբ կը պատասխանէ Փաշինեան. «Հիմա պատկերացրէք նոյն իրավիճակը կը լինի, եթէ ես Հաւաքական Անվտանգութեան Պայմանագրի կազմակերպութեան անդամ չհանդիսացող որեւէ օտարերկրեայ դեսպանի հրաւիրեմ եւ պատմեմ դռնփակ ֆորմատում տեղի ունեցած նիստի մասին: Դա ռազմաքաղաքական դաշինքի դռնփակ ֆորմատում տեղի ունեցած նիստ է, որտեղ անդամ երկրների ղեկավարները քննարկում են ունենում: Եթէ նիստը փակ է, նշանակում է, որ դա փակ խօսակցութիւն է դաշնակիցների միջեւ: Եւ ես զարմացած եմ, որ 30 տարի կամ չգիտեմ քանի տարի պետութեան ղեկավարի կարգավիճակում եղած մարդը կարող է իրեն այդպիսի քայլ թոյլ տալ: Ես, իհարկէ, պէտք է պարզաբանումներ պահանջեմ Բելառուսի նախագահից եւ ոչ միայն Բելառուսի նախագահից»:

Նոյեմբեր 18-ին, Պելառուսի ԱԳ խօսնակը կը հակաճառէ. «Հաւանաբար, Հայաստանի վարչապետի պաշտօնակատարն իրեն միջազգային դատախազ է զգում՝ լիազօրուած պատժելու կամ ներելու: Հնարաւոր է, դա ընդունելի է ՀԱՊԿ նախկին գլխաւոր քարտուղար, Հայաստանի քաղաքացի Եուրի Խաչատուրովի դէպքում, բայց միջպետական յարաբերութիւններում արարողակարգի ու էթիկէտի յստակ նորմեր կան: Երեւի, պարոն Փաշինեանը դեռ չի հասկացել, որ այսպէս կոչուած փողոցային ժողովրդավարութեան կանոններն անընդունելի են մեծ քաղաքականութիւնում»: Արդէն հարցը հասաւ պատկերաւորութեան՝ «միջազգային դատախազ» եւ «փողոցային ժողովրդավարութիւն»:

Նոյեմբեր 19-ին Ազըրպէյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւ իր հինգերորդ պաշտօնական այցելութիւնը կը կատարէ Մինսք: Բանակցութիւններու օրակարգին հիմնական հարցերէն մէկը կ'ըլլայ ռազմարդիւնաբերական համագործակցութեան խորացումը:

Վերջապէս, Նոյեմբեր 20-ին, մամուլի ասուլիսի ընթացքին Փաշինեան ցոյց կու տայ՝ թէ որքան պղտոր են ՀԱՊԿ երկիրներուն միջեւ եղած յարաբերութիւնները, նկատի առնելով Պելառուսի եւ Ազըրպէյճանի միջեւ կնքուած ռազմական համագործակցութեան փաստաթուղթը՝ ըստ որուն Պելառուսը զէնքի խմբաքանակ պէտք է մատակարարէ Ազըրպէյճանին. «Երեք ամիս առաջ խմբաքանակ մատակարարուել է, որի հետ կապուած պայմանագիրը ստորագրուել էր շատ աւելի վաղ: Այդ ամէնը տեղի էր ունեցել այն պայմաններում, երբ Հայաստանի ներկայացուցիչը ՀԱՊԿ գլխաւոր քարտուղարի պաշտօնն էր զբաղեցնում: Մենք դատապարտում ենք նման գործարքները, համարում ենք այդ գործարքներն ուղղուած են ՀՀ ազգային շահերի դէմ: Եւ մենք կարծում ենք նման գործարքները խաթարում են ՀԱՊԿ գործունէութիւնը: Մենք փոխադարձ պէտք է պարզաբանումներ ունենանք, իւրաքանչիւր անդամի համար պէտք է պարզ լինի, թէ ինչ պարտաւորութիւն ունի միւս երկրի նկատմամբ, երկրներն ինչ պարտաւորութիւններ ունեն կազմակերպութեան նկատմամբ, կազմակերպութիւնն ինչ պարտաւորութիւններ ունի երկրների նկատմամբ»:

Ահաւասիկ ՀԱՊԿ-ի իրական պատկերը՝ Փաշինեանի խօսքերով:

Որո՞ւն շահերուն կը ծառայէ ՀԱՊԿ-ը:

Ա.

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.
TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.:(202)24530327,Fax:(202)24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1830 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2018 ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ.

عدد رقم ١٨٣٠ الخميس ١٣ ديسمبر ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՐՏԱՀԵՐԹ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

2014 Ապրիլ 30-ին, Ազգային Ժողովի փոխնախագահ, ՀՀԿ մամուլի խօսնակ Էդուարդ Շարմազանով լրագրողներու հետ զրոյցին կը յայտարարէ. «Գալիք տարիներին որոշիչ է լինելու հէնց Հանրապետականի ձայնը, ոչ թէ որեւէ մէկ անհատի, որեւէ յայտնի գործչի, նախկին կամ ապագայ ղեկավարի, այլ հէնց կուսակցութեան ձայնը, Հանրապետական Կուսակցութեան ձայնը: Ակնյայտ է, որ մօտակայ առնուազն մէկ տասնամեակում Հանրապետական Կուսակցութիւնն իր չափերով, իր կազմակերպուածութեամբ ու իր քաղաքական ռեսուրսով չարունակելու է մնալ առաջատարը մեր քաղաքական դաշտում: Իր յայտարարութեամբ Նախագահ Սարգսեանը յստակ ամրագրել է, որ պետական կառավարման ամենաբարձր օղակներում իրենց տեսնող մարդկանց համար պետութեան կառավարման ղեկին ձգտելու հիմնական, եթէ ոչ միակ ճանապարհը Հանրապետական Կուսակցութիւնն է:»

Չորս ու կէս տարի ետք՝ 2018 Դեկտեմբեր 9-ին, խորհրդարանական արտահերթ ընտրութիւններուն, հասարակութիւնը կը մերժէ ՀՀԿ-ն եւ զայն դուրս կը մղէ խորհրդարանէն:

Ահաւասիկ Դեկտեմբեր 9-ի ընտրութիւններուն արդիւնքները.

Իմ Քայլը Դաշինք՝ 70.44% (884 849 ընտրող):

Բարգաւաճ Հայաստան Կուսակցութիւն (ԲՀԿ)՝ 8.27% (103 837 ընտրող):

Լուսաւոր Հայաստան Կուսակցութիւն (ԼՀԿ)՝ 6.37% (80 049 ընտրող):

Հայաստանի Հանրապետական Կուսակցութիւն (ՀՀԿ)՝ 4.70% (59 059 ընտրող):

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն (ՀՅԴ)՝ 3.89% (48 822):

Մենք Դաշինք՝ 2.00% (25 174 ընտրող):

Սասնայ Ծռեր Համահայկական Կուսակցութիւն՝ 1.82% (22 862 ընտրող):

Օրինաց Երկիր Կուսակցութիւն (ՕԵԿ)՝ 0.99% (12 390 ընտրող):

Քաղաքացու Որոշում (ՔՈ) սոցիալ դեմոկրատական կուսակցութիւն՝ 0.68% (8530 ընտրող):

Քրիստոնեայ-Ժողովրդական Վերածնունդ Կուսակցութիւն (ՔԺՎԿ)՝ 0.51% (6460 ընտրող):

Ազգային Առաջընթաց Կուսակցութիւն (ԱԱԿ)՝ 0.33% (4122 ընտրող):

5%-էն աւելի ստացած երեք կուսակցութիւն-դաշինքները կը մտնեն խորհրդարան:

Քուէարկութեան կը մասնակցին 1 միլիոն 262 164 ընտրողներ, կամ ընտրելու իրաւունք ունեցողներուն 48.67%-ը:

Ի սկզբանէ յստակ էր «յաղթող»-ը: Բնական է, որ ժողովրդային Յեղափոխութիւնը կրող առաջատար կուսակցութիւն-դաշինքը, կամ, ինչպէս ուրիշներ պիտի նախընտրէին ըսել՝ Յեղափոխութեան առաջնորդի կուսակցութիւնը, պիտի ստանար քուէներու բացարձակ մեծամասնութիւն: Մնացած 10 կուսակցութիւններն ու դաշինքները մասնակցեցան՝ փաստելու համար իրենց առաջատարութիւնը իբրեւ... ընդդիմադիրներ:

Յանձին Գագիկ Ծառուկեանի ԲՀԿ-ի 8.25%-ին կարելի է ըսել, որ օլիկարքութիւնը տակաւին կենդանի է Հայաստանի իրականութեան մէջ:

1991-էն ի վեր Հայաստան չէր տեսած արդար ընտրութիւններ: Կարելի է ըսել, այս առումով առաջինը Երեւանի քաղաքապետի 2018 Սեպտեմբերի ընտրութիւններն էին՝ որոնք յաջող փորձ մը կը ներկայացնէին լիպերալ-ժողովրդավարութեան մեքանիզմները գործադրելու տեսանկիւնէն: Իսկ Դեկտեմբեր 9-ին կատարուածը՝ իբրեւ պետութիւնը ներկայացնող գերագոյն անձերու ընտրութիւններ, իր տեսակին մէջ առաջինն էր: 1991-էն ետք առաջին անգամ էր, որ երկիրի գերագոյն ղեկավարութեան ներկայացուցիչները կ'ընտրուէին առանց ընտրակաշառքի, առանց լցոնումի, առանց բռնութեան, առանց սպառնալիքներու, առանց ծեծի, առանց զանգուածային փոխադրամիջոցներու տրամադրութեան: Դեկտեմբեր 9-ը պատմական օր մըն էր Հայաստանի համար, այն շրջանակին մէջ՝ ուր կարելի է ընդունիլ աշխարհի որեւէ դրամատիրական երկիրի մը ժողովրդավարութեան կարելիութիւնները: Անիկա Թաւշեայ Յեղափոխութեան կարեւոր հանգրուան մըն էր:

Ընտրութիւններուն մասնակցած 9 կուսակցութիւնները՝ ըստ ժամանակագրական կազմութեան, կարելի է բաժնել չորս խումբի.

1. Հին շրջանի կուսակցութիւններ՝ հիմնադրուած 1990-ականներուն. ՀՅԴ-ի գոյութեան թուականը Հայաստանի մէջ կը համարուի 1990 Օգոստոս 8, ՀՀԿ-ն հիմնադրուած է 1990-ին, ՕԵԿ-ը՝ 1998-ին:

2. Միջին կուսակցութիւններ՝ հիմնադրուած 2000-ականներուն. ԲՀԿ՝ 2004 Ապրիլ 30-ին եւ ՔԺՎԿ՝ 2005-ին:

3. Նոր կուսակցութիւններ՝ հիմնադրուած 2010-ականներուն. ԼՀԿ՝ 2015 Դեկտեմբեր 12-ին:

4. Նորագոյն կուսակցութիւններ՝ հիմնադրուած ընտրութիւններէն առաջ. Սասնայ Ծռեր՝ 2018 Սեպտեմբեր 29-ին, ԱԱԿ՝ 2018 Հոկտեմբեր 3-ին եւ ՔՈ՝ 2018 Նոյեմբեր 3-ին:

Գալով դաշինքներուն, Իմ Քայլը հիմնադրուած է 2018 Օգոստոսին եւ կ'ընդգրկէ.

ա.- Քաղաքացիական Պայմանագիր Կուսակցութիւն (ՔՊԿ), հիմնադրուած 2015 Մայիս 30-ին:

բ.- Քաղաքացիական հասարակութեան ներկայացուցիչներ:

Մենք Դաշինքը հիմնադրուած է 2018 Նոյեմբեր 10-ին եւ կ'ընդգրկէ.

ա.- Հանրապետական Կուսակցութիւն (ՀԿ), հիմնադրուած Ապրիլ 2001-ին:

բ.- Ազատ Դեմոկրատներ (ԱԴ), հիմնադրուած 2011 Մայիս 22-ին:

ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶԱՐՇԱՒ

Նոյեմբեր 26-էն մինչեւ Դեկտեմբեր 7-ը պաշտօնապէս տրամադրուած էր նախընտրական քարոզարշաւին: 11 կուսակցութիւններն ու դաշինքները շատ բան խօսեցան, բաւական վիճեցան իրարու հետ՝ իրարու դէմ, արտայայտեցին տարբեր գաղափարներ:

*Ճահակիր*ի այս եւ յետագայ թիւերու «Խոհեր»-ը պիտի անդրադառնայ ծրագիրներու քանի մը կէտերուն: Հետեւաբար, կրկնութենէ խուսափելու համար, ստորեւ համառօտակի կանգ պիտի առնենք երկու ուշագրաւ երեւոյթներու վրայ:

Ա.- ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Իմ Քայլը Դաշինքի ընտրարշաւին, Նոյեմբեր 26-ին, Թալինի մէջ Սասուն Միքայէլեան կ'ըսէ. «Ահա այս նորագոյն մեր պատմութեան մէջ մենք կարողացանք հասնել այն գագաթնակէտին, որը անհնարին էր, որը ձեւաւորուել էր նախորդ իշխանութիւնների օրօք, որ հնարաւոր չի յաղթել: Մենք յաղթել ենք արցախեան պատերազմում: Ես չեմ վարանում, չեմ վախենում ասել՝ այս յաղթանակը, որ մեր հանրապետութիւնում կրեցիք դուք՝ հայ ժողովուրդը, աւելի կարեւոր էր, քան թէ արցախեան ազատամարտը, որովհետեւ այն յաղթանակը կատարուեց մեր ազգի քաջորդիների շնորհիւ եւ այդ յաղթանակի արդիւնքը պէտք է տեսնէր հայ ժողովուրդը, որը նախորդ իշխանութիւնները չթոյլատրեցին, մեր ժողովուրդը չհասկացաւ մեր յաղթանակի գինը, յետագայում աղաւաղուեց ամէն ինչը: Մեր ժողովուրդը չպատկերացրեց թէ ինչ մարդիկ ինչի համար գլուխը դրեցին գոհասեղանին: Եւ այսօր եկել է ժամանակը մեր պատկերացումներով, մեր քայլերով, մեր յաղթանակներով, մեր կամքի ուժով, մեր տեսքով, մեր տեսակով, հայ ազգի տեսակով, որ մենք գնանք դէպի փայլուն ապագայ եւ դա պէտք է արուի ամէն մի անհատի, ամէն մի հայ ժողովրդի, ամէն մի քաջորդի ձայնի, գործի շնորհիւ:»

Այստեղ կայ լաւ չձեւակերպուած գաղափար մը: Միքայէլեան ըսել կ'ուզէ՝ որ Արցախի յաղթանակի արդիւնքը աղաւաղեցին նախկին իշխանութիւնները, չթողուցին որ ժողովուրդը տեսնէր յաղթանակին բարիքները, իսկ Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը եկաւ այդ թերացումները սրբագրելու եւ այս պատճառով դարձաւ աւելի կարեւոր քան Արցախի յաղթանակը: Ան աւելի կարեւոր է ոչ թէ ինքն իր համար, այլ Արցախի յաղթանակը արմատաւորելու համար:

Գաղափարը լաւ չէ ձեւակերպուած որովհետեւ դրուած է համեմատութեան հարցը, իսկ համեմատութիւնները, այլ ոչ առնչութիւն-տարբերութիւնները, ենթակայ են աւելորդ դասակարգումներու:

Բայց գաղափարին հիմքը՝ լայն բնաբանի տակ, հասկնալի պէտք է ըլլար: Արցախի յաղթանակը եւ արցախեան հարցը նախորդ իշխանութիւններուն կողմէ շահագործուեցան՝ ստեղծելու համար ցեղապաշտական տարրերով աղցուն ինքնակոչ ազգայնժդեհեան մեծ պատում մը, ուր Արցախի հարցով «պետական» որոշումներուն չհամաձայնող ոեւէ անհատ կը մակագրուէր ազգային դաւաճան տիտղոսով: Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը

↳ 2

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՏՄ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔ, ԱՊՀ՝ ՈՉ-ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔ

ՀԱՊԿ-ի աղմկայարոյց հանդիպումէն ետք, Սանթ Փեթերպուրկի մէջ Դեկտեմբեր 6-ին կայացած ԵՏՄ (Եւրասիական Տնտեսական Միութիւն) երկիրներու ղեկավարներուն հաւաքը անցաւ արտաքնապէս անխռով ընթացքով:

Սովորական յայտարարութիւններ, օրինակ՝ Փութին կ'առաջարկէ բարձրացնել ԵԱՏՄ անդամ երկիրներուն տնտեսական ինքնավարութիւնը, եւ այլն:

Եթէ մինչեւ Թաւշեայ Յեղափոխութիւնը, ԵՏՄ բռնապետական-օլիկարքական հինգ անդամ երկիրներու ղեկավաներուն (Պելառուս, Ղազախստան, Ռուսաստան, Հայաստան եւ Ղրղըստան) պատումները միանման էին, Փաշինեան, գոնէ խօսքային առումով, մտցուց փոփոխութիւններ: Դեկտեմբեր 6-ի խօսքին մէջ Փաշինեան կ'ըսէ.

«Ինչպէս գիտէք, երեք օրից մեր երկրում կայանալու են արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւններ: Կարող եմ վստահաբար ասել, որ այսօր Հայաստանում կան բոլոր պայմանները, որոնք անհրաժեշտ են վերջին քառորդ դարում մեր երկրում տեղի ունեցած ամէնից բաց, ազատ եւ արդար ընտրութիւնների անցկացման համար: Ստեղծուել են բոլոր պայմանները մեր ժողովրդի կամքի ազատ արտայայտման համար: Նոր խորհրդարանը Հայաստանի ժողովրդին հնարաւորութիւն կը տայ ձեւաւորել կառավարութիւն, որի գործունէութիւնը նպատակաուղղուած կը լինի հնարաւորինս շուտ հասարակութեան համար գերակայ ուղղութիւններով արդիւնքների հասնելուն, մասնաւորապէս, կոռուպցիայի դէմ պայքարում, օրէնքի գերակայութեան ամրապնդման եւ տնտեսական ու քաղաքական ընագաւառում գործող բոլոր սուբիեկտների համար հաւասար պայմանների ստեղծման ուղղութեամբ:»

«Բաց, ազատ եւ արդար ընտրութիւններ» կամ «Ժողովրդի կամքի ազատ արտայայտում» խօսքերը այնքան ալ հաճելի չեն ԵՏՄ-ի ղեկավարներուն համար:

ԵՏՄ յաջորդ նիստը տեղի պիտի ունենայ 2019 Մայիսին՝ Ղազախստանի մայրաքաղաք Աստանայի մէջ:

↳ 4

ԱՐՏԱՅԵՐԹ ԽՈՐՅՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1

ենթադրուած է որ այլազանէ ու բազմազանէ հարցին լուծումները եւ արժեւորէ Արցախի յաղթանակը, ինչ որ պէտք է ընէր նախորդ իշխանութիւնը: Այս է իմաստը. ոչ աւելի, ոչ պակաս: Ինքն իր մէջ կարեւոր բան մը չի պարունակեր եւ զերծ չէ նաեւ ազգապաշտական («մեր տեսակ», «հայ ազգի տեսակ») յուզախառնութեամբ:

Բայց քանի որ ըսուեցաւ թէ Յեղափոխութիւնը աւելի կարեւոր է քան Արցախի յաղթանակը, ուրեմն ՀՀԿ-ականներուն եւ Արցախի չյեղափոխուած իշխանութիւններուն կը մնար նախադասութիւնը ընդունիլ իր մեղկ տեսքով, գաղափարը անջատել բովանդակութենէն եւ անցնիլ դիւրին, աժան ու փոփուլիսթական յարձակումի:

Նոյեմբեր 27-ին տեղի կ'ունենայ մէկօրեայ տեղատարափը: ՀՀԿ-ական երգչուհի Շուշան Պետրոսեան (որուն ամբողջ ընտանիքն ու ազգականական կազմը՝ Տիգրան Մանսուրեան, Արաքս Մանսուրեան, Ալվարդ Պետրոսեան հանդիսատ նստած էին ՀՀԿ-ի վարչակարգին հետ) չ'ուշանար յայտարարել. «Ես ուզում եմ Արցախեան ազատամարտում զոհուած մարտական ընկերներիդ ընտանիքների անդամների, վետերանների, մեր, որ ապրում ենք Արցախով, մե՛ր, բոլորի՛ս, աչքերին նայես ու պատասխան տաս այս խօսքերի համար:»

Արմէն Աշոտեան չի կրնար լուռ մնալ. «Այսօր քարոզարշաւի մեկնարկին մեր թիւ մէկ մրցակիցն իրեն թոյլ տուեց գնահատականներ՝ կապուած Արցախի հետ, որոնք կարող էին զարհուրելի թուալ 6 ամիս առաջ: Ես կարծում եմ, որ մենք կանխատեսում ենք այն քաղաքական սպառնալիքների օրակարգը, որը հետեւանք է գործող իշխանութիւնների ոչ պրոֆեսիոնալիզմի, սիրողականութեան, անլուրջ վերաբերմունքին երկրին եւ երկրի առջեւ ծառացած բազմաթիւ խնդիրների:»

Արցախի Պաշտպանութեան Նախարարի խօսնակ Սենոր Հասրաթեան.

«Ե՞րբ է մարդու ասածը ոչ միանշանակ ընդունւում: Երբ ասելիք չունի, բայց ունի խօսելու ցանկութիւն: Ապացոյցը Սասուն Միքայէլեանի կողմից այսօր արուած յայտարարութիւնը կամ աւելի ճիշտ՝ համազգային երեւոյթները մէկը միւսին վերադասելու կամ ստորադասելու փորձը:

«Աշխատէք հրաժարուել այդ «սովորութիւնից», մանաւանդ, երբ խօսքը վերաբերում է մեր հազարաւոր հերոս նահատակների արեամբ կերտուած Արցախեան հերոսամարտին:»

Արցախի Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան նախկին պետ Արշաւիր Ղարամեան. «Այսօր, արդէն նախկին ազատամարտիկ՝ Սասուն Միքայէլեանը իր պատկերացմամբ կարեւոր «պատմական» յայտարարութիւն է արել, արցախեան ազատամարտում համայն հայութեան ձեռք բերած յաղթանակը ստորադասելով ներքաղաքական գործընթացներում ունեցած կուսակցական յաջողութիւններին, ասել է թէ հազարաւոր հայորդիների թափած արիւնը անարգանքի է ենթարկել: Դիմում եմ իմ բոլոր մարտական եւ զինակից ընկերներին՝ Ձեր գիտակցութիւնից ջնջէք «ազատամարտիկ» Սասուն Միքայէլեանին:»

Արցախի ներկայ իշխանութեան մերձաւոր Վիտալի Բալասանեան. «Ցաւով պէտք է արձանագրեմ այն, ինչ տեղի է ունենում Մայր Հայրենիքում: Արցախեան ազգային ազատագրական պայքարը, որի հիմքը վերջապէս դրուեց 1988 թուականին, թէ՛ Արցախում, թէ՛ Հայաստանում եւ թէ՛ Սփիւռքում ապրող մի ամբողջ ժողովրդի յաղթանակն է: Արցախի Հանրապետութիւնը համայն հայութեան ձեռքբերումն ու հպարտութիւնն է: Առաւել քան զարմանալի ու զայրոյթ յարուցող է, որ այս օրերին՝ ՀՀ Ազգային Ժողովի արտահերթ ընտրութիւնների քարոզարշաւի ժամանակ, այն չահարկւում ու նսեմացւում է, ի նպաստ ինչ-որ կուսակցական շահերի:»

Նոյեմբեր 27-ին, Հայելի Ակումբին մէջ ունեցած մամուլի ասուլիսին, ՀՀԿ-ի ընտրական ցուցակի թիւ 3 դիրքը գրաւող, Ազգային Անվտանգութեան պետական վարչութեան նախկին պետ Դաւիթ Շահնազարեան կ'ըսէ. «Այն, ինչ ասել է Սասուն Միքայէլեանն, իրականում դա քաղաքական ծրագիր է, որը իրականացնում է Նիկոլ Փաշինեանը, այսինքն՝ իշխանութիւն Արցախի փոխարէն: Ես խոստանում եմ, որ դուք բոլորդ դրանում կը համոզուէք: Այնպէս որ Սասուն Միքայէլեանն ուղղակի արտայայտել է այն, ինչը հանդիսանում է ներկայիս իշխանութիւնների քաղաքական նպատակը:» Այսպէս, Շահնազարեան Փաշինեանին մեղադրած կ'ըլլայ պետական դաւաճանութեան մէջ եւ այս դաւաճանական մեղադրանքին համար Դեկտեմբեր 5-ին կը հրաւիրուի Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան (ԱԱԾ) վարչական չէնք՝ հաղորդումին կապակցութեամբ բացատրութիւն տալու եւ դայն հիմնաւորող փաստաթուղթեր եւ այլ նիւթեր ներկայացնելու համար:

Շահնազարեանի յայտարարութիւնը բացասական արձագանգ կը գտնէ լրատուամիջոցներուն եւ հասարակական ցանցերուն մէջ: Ան չրջանցած էր Ղարաբաղի չահարկումի բոլոր ընդունուած գիծերը: ՀՀԿ-ի կողմէ չհաշուարկուած քայլ մըն էր ասիկա:

Եւ տակաւին չատ ուրիշներ՝ որոնք բոլորն ալ անխտիր կապուած են հին իշխանականական վարչակարգին հետ, յիշեցնելով՝ որ Արցախը, հակառակ յետյեղափոխական ակնկալիքներուն, կը չարունակէ ղեկավարուիլ հին օլիկարքական համակարգի ներկայացուցիչներուն կողմէ:

Նոյեմբեր 27-ին կու գայ Փաշինեանի պատասխանը.

«Բանը հասել է նրան, որ որոշ հանրապետականներ՝ չուշանպետրոսեանա-արմէնաշոտեանական, Արցախեան ազատամարտը որոշել են պաշտպանել Սասուն Միքայէլեանից: Տօ ձեր քաշի չափ Սասուն Միքայէլեանի մարմնում ասկոլկա կայ, ձեր քաշի չափ: Դուք էդ ումի՞ց էք պաշտպանում, դուք, որ երկար տարիներ ոչ միայն բերաններդ ջուր առած հետեւել եւ ղեկավարել էք բանակի թալանը, հիմա էլ եղունգներով ուզում էք պաշտպանել բանակը թալանելու ձեր իրաւունքը, ես թոյլ չեմ տալու ձեզ: Ես ինչ որ չեմ յիշում, որ որոշ մարդիկ, այդ թւում՝ Արցախում ինչ-որ մի նախադասութիւն ասած լինեն այն առիթով, երբ որ պարզուեց Մանուէլ Գրիգորեանը զինուորի հացը գողացել, տարել էր իր արջերին ու չներին կերակրել: Բա ո՞ւր էիք, ա՛յ ազատամարտի պաշտպաններ: Գիտեմ՝ ուր էք: Ձեզնից ոմանք այդպիսի պահեստներ ունեն որոշ տեղերում, մենք այդ պահեստների տեղերը գիտենք, լուսանկարներ ունենք, չատ բան չենք ասում, քանի որ պետական գաղտնիքի հարց կայ, ոմանք, որ բանակի համար նախատեսուած հիմնադրամներից իրանց «վետերոկ»-ներն էին ֆինանսաւորում, էդ ինչի՞ չէիք ազատամարտը պաշտպանում:» («Վետերոկ» ըսելով նկատի ունի Արշաւիր Ղարամեանին:)

Այսպէս, Փաշինեան առաջ կը մղէ արդէն չատ ծեծուած տրամաբանութիւն մը: Դո՛ւք՝ որ անձամբ մասնակցած էք Արցախի թալանին, կամ իրազեկ եղած էք թալանի մասին եւ լռած էք, կամ իբրեւ ՀՀԿ-ական հող պատրաստած էք այդ թալանին, ի՞նչ իրաւունքով այսօր կը մեղադրէք Սասուն Միքայէլեանին, որուն կատարածը ընդամէնը խօսք մըն էր, խօսք մը՝ որ պարզապէս սխալ ձեւակերպուած էր, բայց ունէր իր պարզորոշ իմաստը:

Բ.- ԲԱՆԱՎԷՃ

Նախընտրական քարոզարշաւը աչքի զարկաւ հանրային կազմակերպուած բանավէճերու առատութեամբ, որ արդիւնքն էր Հայաստանի մէջ ստեղծուած նոր ու փոխուած իրավիճակին: Բանավէճերուն բարձրակէտը կայացաւ Դեկտեմբեր 5-ին:

Դեկտեմբեր 5-ին, Հայաստանի եւ Սփիւռքի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով տեղի ունեցաւ հանրային բանավէճ ղեկավար առաջին դէմքերուն միջեւ: Բանավէճի 11 մասնակցողներն էին խորհրդարանական ընտրութիւններուն մասնակցող բոլոր քաղաքական ուժերու նախընտրական ցուցակները գլխաւորող թիւ 1 գործիչները: Հայաստանի եւ Սփիւռքի կուսակցութիւններու ղեկավարներէն ոչ մէկը համարձակութիւն ունեցած էր նման քայլի դիմելու ցարդ: Հայաստանը դիմեց: Յեղափոխութիւնը պարտադրեց: Ե՞րբ յեղափոխութիւն մըն ալ պիտի կատարուի Սփիւռքի մէջ:

Բանավէճը կայացաւ Հանրային Հեռատեսիլի Առաջին Ալիքի սթիւտիոյին մէջ եւ կենդանի տեսասփռուեցաւ ամբողջ աշխարհի հայութեան:

Մասնակցեցան՝ Վիգէն Սարգսեան (ՀՀԿ), Սուրէն Սահակեան (ՔՈ), Արմէն Ռուստամեան (ՀՅԴ), Նիկոլ Փաշինեան (Իմ Քայլը), Էդմոն Մարուքեան (ԼՀԿ), Լեւոն Շիրինեան (ՔԺՎԿ), Լուսինէ Հարոյեան (ԱԱԿ), Արամ Սարգսեան (Մենք), Արթուր Պաղտասարեան (ՕԵԿ), Վարուժան Աւետիսեան (Սասնայ Ծռեր) եւ Գագիկ Ծառուկեան (ԲՀԿ): Հաղորդավարներ՝ Արմէն Դուլեան եւ Քրիստինէ Մելքոնեան:

Բանավէճը տեւեց երեք ու կէս ժամ:

Արծարծուած գլխաւոր եւ մասնակի նիւթերէն կարելի է յիշել՝ փտածութիւն, թալան, Ղարաբաղ, անցումային արդարութիւն, տնտեսութիւն, հանքարդիւնաբերութիւն, եկեղեցի:

Զարծարծուած նիւթերէն կարելի յիշել՝ Սփիւռք, ազգային փոքրամասնութիւններ, կնոջական իրաւունքներ, աղքատութեան վերացում (ոչ կրճատում):

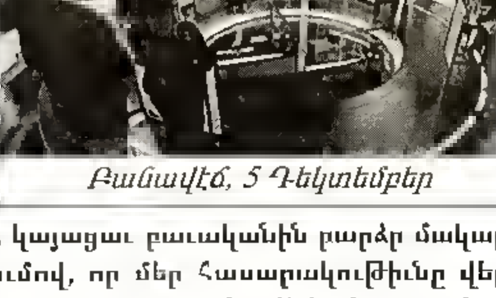

Բանավէճ, 5 Դեկտեմբեր

Անկախ բանավէճի բովանդակութենէն, քաղաքագէտ Կարէն Քոչարեան կը կարծէ՝ որ «դեբատների մշակոյթը առաջին անգամ կայացաւ եւ, իմ կարծիքով, կայացաւ բաւականին բարձր մակարդակով, այն առումով, որ մեր հասարակութիւնը վերջապէս տեսաւ քաղաքակիրթ բանավէճ, ընդ որում՝ 11 ուժի մասնակցութեամբ, ինչը հեշտ չէր: Շատերը սպասում էին ճվճուոց, իրականում բաւականին բարձր մակարդակով սնցաւ, ինչը ես կարծում եմ՝ չատ մեծ դրական քայլ էր:» («Որքան չատ բանավէճեր, այնքան լաւ, դրանք պէտք է դառնան մեր կենցաղը», հարցազրուցավար Սիրանոյշ Պապեան, *Lragir.am*, 6 Դեկտեմբեր 2018, https://www.lragir.am/2018/12/06/401578/:)

Հիմնանիւթերը արդէն հրապարակուած էին կուսակցութիւններուն եւ դաշինքներուն ծրագիրներուն մէջ: Անոնց արծարծումէն անդին, այստեղ կարելի է յիշել քանի մը կողմնակի ակնարկումներ:

Օրինակ, Լուսինէ Հարոյեան միակն էր՝ որ փորձեց մեղադրել ՀՀԿ-ին մեղսակիցները, որոնք Յեղափոխութեան աւարտէն ետք միայն դարձան յեղափոխականներ. «Մենք հիմա կենտրոնացել ենք ՀՀԿ-ի վրայ բայց մոռանում ենք այն ուժերին որոնք ոչ պակաս մեղաւոր են: Կոալիցիա են կազմել եւ մասնակցել են էդ ամէնինչին: Այսինքն, տեսէ՛ք, մենք մի ուժին դարձրել ենք թիրախ, միանշանակ այդ ուժը արժանի է հանրային պարսաւանքի, բայց այդ պարսաւանքի մէջ էդ միւս ուժերը որ ոչ պակաս արժանի են այդ պարսաւանքին, նրանք դուրս են գալիս:»

Զարմանալիօրէն, դարձեալ Հարոյեանն էր՝ որ խօսքը ուղղելով Վիգէն Սարգսեանին, զինք մեղադրեց բանավէճի նիւթերուն կարեւորութիւնը չեղելու կողմնակի հարցերու վրայ. «Դուք կարող էք տեսնել, թէ ինչ գաղափարական պայքար է տանում ՀՀԿ-ն: ...Եւ երբ ՀՀԿ ներկայացուցչին խօսք տրուեց որ ինքը վերջապէս պիտի տար գաղափարական հարց, տեսէք թէ ինչպիսի գաղափարական հարց հնչեց. ազգային արժէքները կապուեցին էդ համայնքի [ԼԳԲԴ – LGBD] հետ եւ ստացւում է որ մենք Հայաստանում այլեւս ոչ մի խնդիր չունենք: Այսինքն, այս ուժը, որը երկիրը հասցրել է տնտեսական եւ ռազմական ճգնաժամի, ամայացրել է երկիրը, հազարաւոր ընտանիքներ թողել է անտուն, ժողովրդի 30 տոկոսից աւելին չքաւորութեան է մատնել, եկել է այստեղ եւ գաղափարական պայքար է տանում LGBT համայնքի համար... որովհետեւ դուք ասելու բան չունէք:» ՀՀԿ-ն իր ողջ գոյութեան ընթացքին անընդհատ կեղծ արժէքներու եւ ազգային պատումներու միջոցով հասարակութեան ուշադրութիւնը չեղած է կեանքի իրական հիմնախնդիրներէն: Հարոյեանի այս խօսքը բանավէճի մէջ հնչած ամենակարեւոր գաղափարներէն մէկն էր:

Պարզապէս ժպիտ կը յառաջացնէ Վիգէն Սարգսեանի կարծիքը Թաւշեայ Յեղափոխութեան մասին. «Մենք համարում ենք որ տեղի է ունեցել իշխանափոխութիւն: Իշխանափոխութիւնը տեղի է ունենում տարբեր հանգամանքներում: Տուեալ դէպքում, եղել է բողոքի ալիք, որը Պր. Փաշինեանը չատ յաջողութեամբ հեծել է, եկել է իշխանութեան: Մենք չատ նորմալ ենք դա համարում: Մենք համարում ենք որ դա պարբերաբար կարող է լինի երկրներում:»

Վտանգաւոր է, սակայն, երբ Յեղափոխութեան ընթացքին ՀՀԿ-ն պաշտպանող եւ ցուցարարներուն երբեք թիկունք չկանգնած կուսակցութիւն մը դէպքերը անուանէ «համաժողովրդական չարժում» եւ «իրական յեղափոխութիւն»: Քիչ մը կարելի է յարգել հասարակութիւնը:

Վերջապէս, հասարակական ցանցերուն բաւական հաճութիւն պատճառեց Մարուքեանի եւ Ծառուկեանի հետեւեալ բանավէճը (կու տանք կրճատումներով).

Մարուքեան – Ի՞նչ արժէք է ստեղծում Շանգրիլա կազինոն:

Ծառուկեան – Ո՞նց ինչ արժէք է ստեղծում...

Մ. – Օրինակ՝ ի՞նչ է արտադրում, ի՞նչ արժէք է ստեղծում մեր ժողովրդի համար, ի՞նչ է արտահանում, ի՞նչ է ներմուծում...

Ծ. – Ընդեղ կայ կառուցած հիւրանոց, ռեստորաններ...

Մ. – Հիւրանոցի մասին բան չասեցի... Ես ուղղակի ուզում եմ ձեր մոտիվացիան իմանալ:

Ծ. – Բայց դուք մինչեւ էսօր բացի խօսալուց, Պր. Մարուքեան ջան, ուզում եմ իմանալ ինչ է՞ք արել:

Մ. – Ես կլասիկ պատգամաւոր եմ:

Ծ. – Ես քո կլասիկ ցաւը տանեմ...

Ա.

ԳԱՀԻՐԷ

ԲԱՐՍԵՂ ԳԸԶԸԼԵԱՆ ԵՒ ՎԱՀԱՆ ԴԵԼԲԵԱՆ ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐԵՆ

Դեկտեմբեր 2-ին, Nout Art Gallery-ի մէջ (Զամալէք), տեղի ունեցաւ Բարսեղ Գըզըլեանի եւ Վահան Դելբեանի համատեղ ցուցահանդէսին բացումը։

Գըզըլեան կը ներկայանար իր նախագծած ու յօրինած զորգերով (բուրդէ եւ մետաքսէ) եւ բարձերով, մեծ մասամբ հայկական մոթիֆներով եւ դասական հաւասարակշռութեամբ։

Դելբեան ցուցադրած էր իր կիսավերացական ոճով գեղանկարները, ինչպէս նաեւ քանդակները եւ փոքր տեղադրութիւն (installation) մը։

Աւանդականի եւ արդիականութեան համադրութիւն մըն էր՝ որ հաճելիօրէն կը ցոլար Նութ ցուցասրահի մտերիմ մթնոլորտին ընդմէջէն։

Ցուցահանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ Դեկտեմբեր 12։

ՎԱՀԷ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ ԵՒ ՍԱՐՈՒԽԱՆ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՍՐԱՀՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

Դեկտեմբեր 1-ին, ՀԲԸՄ-ի Սաթենիկ Զագըր սրահին մէջ տեղի ունեցաւ արուեստագէտ Վահէ Վարժապետեանի գեղանկարներու մէկօրեայ ցուցահանդէս-վաճառքը։ Ցուցահանդէսը կը կրէր *Նուպիական ներդաշնակութիւն* վերտառութիւնը եւ կը բովանդակէր Հարաւային Եգիպտոսէն ներշնչուած 30 բնանկարներ։

Դեկտեմբեր 8-ին, Կոկանեան Սրահին մէջ կայացաւ երգիծանկարիչ Ալեքսանդր Սարուխանի ծննդեան 120-ամեակին նուիրուած հանդիսութիւն։ Ներկայացուեցաւ Սարուխանի *Մենք հայերէն չենք գիտեր* թատրերգութենէն երկու պատկեր եւ տեղի ունեցաւ Սարուխանի *Յուշեր* նորատիպ հատորին գինեձօնը։

ԽՈՀԵՐ

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԸՆԴՄԷՋԷՆ

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

Հայաստանի խորհրդարանական արտահերթ ընտրութիւններուն մասնակցող 11 կուսակցութիւններուն եւ դաշինքներուն ծրագիրներուն մասին կը փափաքէի կատարել քանի մը մասնաւոր ընթերցումներ։

1. ՁԱԽԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի անկախութենէն ի վեր ձախը եւ ընկերվարութիւնը՝ ընդհանուր դրամատիրական-նէօլիպերալ յարձակողական մթնոլորտին մէջ, երբեք զարգանալու հող չեն գտած։ Կացութիւնը նոյնն է Փաշինեանի ժամանակ։

Աշխատաւորներու շահերուն հիմնարկային պաշտպանութիւնը, արհմիութիւններուն ապարէզ բանալը, աղքատութեան ուղղակի հասցէագրութիւնը (այլ ոչ թէ հարուստ պիզնէսի միջոցով աղքատութեան կրճատումը), բոլորի համար անվճար կրթութեան մատչելիութիւնը եւ այլ նման հարցեր մաս չեն կազմեր Փաշինեանի նախասիրութիւններուն, թէեւ իր դրամատիրական ձգտումները ունին լուրջ եւ շատ դրական տարբերութիւններ նախորդներէն, որոնց մասին անդրադառնալը դուրս է նիւթէս։

Քանի որ ներկայիս իրական ձախի մը առաջնորդութիւնը (Լատինական Ամերիկայի կարեւոր երկիրներու օրինակով) Հայաստանի մէջ անհաւանական է, քաղձալի էր որ կազմուէին ու իրենց կշիռը ունենային ձախ կուսակցութիւններ, որոնք իբրեւ ընդդիմութիւն գոնէ յաջողէին նուազեցնել դրամագլուխի տիրոյթը Հայաստանի մէջ՝ ի շահ հասարակական լայն խաւերուն։

Ընտրութեան մասնակցած կուսակցութիւններէն Հայաստանի Հանրապետական Կուսակցութեան (ՀՀԿ) մասին աւելորդ է ծանրանալ, քանի որ գործնական հողի վրայ ինքն էր նէօլիպերալիզմի կրողը Հայաստանի մէջ՝ վաշխառուական օլիկարքական սկզբունքներու վրայ ամրացած։

Նիկոլ Փաշինեանի Իմ Քայլը Դաշինքի ծրագիրէն հետեւեալ տողերը բացայայտիչ են.

«Մեր տնտեսական քաղաքականութեան անկիւնաքարը Հայաստանի տնտեսութեան մրցակցային առաւելութիւնների ընդլայնմամբ գլոբալ մրցունակութեան բարձրացումն է...։

«Երկրում տնտեսական աճ ապահովող հիմնական ուժը լինելու է մասնաւոր հատուածի ներդրումը եւ ձեռներեցութիւնը...

«Հայաստանի առջեւ ծառացած... խնդիրների զգալի մասը կարող է եւ ունակ է լուծել միայն զարգացած մասնաւոր հատուածը, իսկ պետութեան դերը լինելու է մրցունակութեան գործօնների հետեւողական զարգացումը եւ աճի ու զարգացման խոչընդոտների վերացումը։...

«Մասնաւոր հատուածի հետ շարունակական երկխօսութեամբ եւ փաստացի կարիքների գնահատմամբ հանրային քաղաքականութեան բարելաւումը։»

Միայն մասնաւոր հատուածն է որ կարող է տնտեսական խնդիրները լուծել, հետեւաբար կառավարութեան երկխօսութիւնը կեդրոնացած է մասնաւոր հատուածին հետ։ Ի դէպ, Փաշինեան սկիզբէն ի վեր յստակ էր իր դրամատիրական համոզումներուն մէջ, եւ պարզապէս կարելի է զարմանալ այն յարմարուողական ձախերուն վրայ՝ որոնք Իմ Քայլի ծրագիրը կարդալէն ետք սկսան վարչապետը քննադատել աջակողմեան ուղղուածութեան համար։

ՀՀԿ-ի նման, Բարգաւաճ Հայաստանի Կուսակցութիւնը (ԲՀԿ), կամ աւելի ճիշդ անոր սեփականատէր Գագիկ Ծառուկեան, գործնական դետինի վրայ կը հաստատէ մենաշնորհումները (ինչպէս՝ քագինոյի պիզնէսը), իր խոշոր պիզնէսներուն պատճառով կը կլանէ փոքրերը, կ'անտեսէ հանքարդիւնաբերութեան աշխատաւորներուն նուազագոյն պայմանները(1)։ Հակառակ ասոր, իր նախընտրական ծրագիրին մէջ կը գովերգէ «մաքուր» դրամատիրութիւնը.

«Տնտեսվարող սուբիեկտների համար յստակ պէտք է ապահովել մրցակցային հաւասար պայմաններ եւ խաղի արդար կանոններ։ Ապրանքների ներկրման անօրինական մենաշնորհների վերացմանը պէտք է յաջորդի առեւտրային ցանցերի ադատականացումը՝ ապահովելով ներկրուող ապրանքների իրացման հաւասար հնարաւորութիւններ եւ պայմաններ։

«Արմատապէս պէտք է վերանայել տնտեսական մրցակցութեան պաշտպանութեան մասին օրէնսդրութիւնը՝ շրջանառութեան մէջ դնելով նաեւ նոր հակամենաշնորհային օրէնք։»

Լուսաւոր Հայաստան Կուսակցութիւնը (ԼՀԿ) կը գրէ. «Ազգային առաջնահերթութիւն է համարուելու միջին խաւի ձեւաւորումը՝ հիմնուած այն համոզմունքի վրայ, որ սեփականութեան իրաւունքի ազատ իրականացումը, տնտեսական ազատ մրցակցութիւնը եւ միջին ու մանր ձեռնարկատիրութիւնը պետութեան անվտանգութեան, քաղաքական բազմակարծութեան եւ օրինականութեան ապահովման հիմքն են։»

Օգտագործուած բառապաշարը ամբողջապէս դրամատիրական է՝ սեփականութեան իրաւունք, ազատ մրցակցութիւն, միջին դասակարգ (ապահովելու համար գնողունակութիւն, մինչդեռ աղքատ դասակարգը դուրս կը մնայ նոյնիսկ դրամատիրութեան կերտումէն), որոնք բոլորն ալ կը նպաստեն դրամատիրոջ դրամական կուտակումին։

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը (ՀՅԴ) իր ծրագիրին մէջ ինքզինք ներկայացուցած է իբրեւ «ազգային, ժողովրդավար, սոցիալիստական եւ յեղափոխական կուսակցութիւն»։ Տեսնենք թէ ինչ կը գրէ «սոցիալիստական»-ի մասին.

«Տնտեսութիւնը պէտք է զարգանայ ոչ թէ շուկայական տարերային մօտեցմամբ, այլ՝ պետական անհրաժեշտ կարգաւորման զուգորդութեամբ ձգտի տնտեսութեան առաւելագոյն ներուժի իրացմանը...։

«Պետութիւնը պէտք է կանգնի գործարարի կողքին, աջակցի նրան, ապահովի մրցակցութեան արդար պայմաններ եւ գործարարութեամբ զբաղուելու յստակ կանոններ։ Պետութիւնը պէտք է պատրաստ լինի մասնաւորի հետ համագործակցաբար կիսել բիզնէս ռիսկը, առաջնորդել այն բնագաւառներում, որտեղ այդ ռիսկն աւելի մեծ է կամ որտեղ շահութաբերութիւնը աւելի ցածր է, կամ մասնաւոր ֆինանսաւորումը բացակայում է։ Նոյնիսկ ամենալիբերալ ու պահպանողական քաղաքական ուժերն ամբողջ աշխարհում աջակցում են իրենց երկրների ձեռնարկութիւններին։ Մինչդեռ մենք ձեռնարկութիւններին թողել ենք միայնակ համաշխարհային մրցակցութեան մէջ։»

Կայ շուկայ (ոչ-տարերային, բայց միեւնոյնն է՝ շուկան կը մնայ իբրեւ այդպիսին), գործարար, մրցակցութիւն, պիզնէս՝ բոլորն ալ դրամատիրական արտայայտութիւններ։ Գործնականօրէն, 2007-ի չորրորդ գումարումի Ազգային Ժողովի ընտրութիւններու արդիւնքով ՀՅԴ-ն դաշնակցութիւն (կոալիցիա) կը կազմէ Հայաստանի երկու ամենանէօլիպերալ ուժերուն հետ՝ ՀՀԿ եւ ԲՀԿ։ 2016-ին ՀՅԴ կրկին քաղաքական համագործակցութեան համաձայնագիր կը ստորագրէ ՀՀԿ-ի հետ։ 2017-ին ՀՀԿ-ի հետ կը ստորագրէ քաղաքական դաշնակցութիւն կազմաւորելու յուշագիր։

Օրինաց Երկիր Կուսակցութեան (ՕԵԿ) ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալը.

«Գործազրկութեան կրճատման համակարգային քաղաքականութեան իրականացում, գործազուրկների պարբերական վերապատրաստում աշխատաշուկայի պահանջներից ելնելով։ Այն շրջաններում, որտեղ գործազրկութեան մակարդակն աւելի բարձր է՝ աշխատատեղ ստեղծող գործարարների համար ֆինանսական աջակցութեան մեխանիզմների ստեղծում։...

«Հայաստանը դարձնել զանգուածային ձեռներեցութեան երկիր՝ բացայայտելով բնակչութեան նախաձեռնողական ոգին։»

«Աշխատաշուկայի պահանջ», այսինքն՝ այն ինչ որ կը ծառայէ դրամագլուխի կուտակումին եւ դրամատիրոջ յաւելեալ արժէքի գոյացումին։ Դրամական նպաստ գործարարներուն՝ զարգացնելու իրենց պիզնէսը, գործազրկութիւնը նուազեցնելու պիտակով, եւ ոչ թէ ուղղակի նպաստ գործազուրկներուն՝ ստեղծելու իրենց համայնքային նախաձեռնութիւն-արտադրութիւնը։ ↳ 4

ՑԱՆԱԿԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳԱՅԻՐԷ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՅԻՐԷ ՊԱՏԿԱՌԵԼԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ 2018-Ի Գ. ՆԻՍՏ

Ուրբաթ, 14 Դեկտեմբեր 2018-ին, երեկոյեան ժամը 7:30-ին, Հելիոպոլսոյ Պօղոքտանեան սրահին մէջ:

ԴԻՒԱՆ
ԳԱՅԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԹԵՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ 2018 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ Բ. ՆԻՍՏ

Աղեքսանդրիոյ Պատկառելի Թեմական ժողովի 2018 տարեշրջանի Բ. Նիստը պիտի գումարուի Ուրբաթ, 21 Դեկտեմբեր 2018-ին, առաւօտեան ժամը 11:00-ին, Ազգային Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ:

ԴԻՒԱՆ
ԳԱՅԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻՍ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ

Դեկտեմբեր 31-ի երեկոյեան ժամը 12:00-ին, Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Առաջնորդանիստ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի տարեմուտի միասնական աղօթք մեր երկրի եւ մեր ժողովուրդի խաղաղ եւ անվրդով կեանքին համար:

Կը հրաւիրենք մեր բարեպաշտ զաւակները ներկայ գտնուելու տարեմուտի այս աղօթքին:

Ե.Գ.Մ. ՅՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ

2019 Տարւոյ «ԵՐԵՒԱՆ» Պատի Օրացոյցը

(77-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Գեղատիպ Գունաւոր Լուսանկարով

1 ԵՏՄ՝ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՒԼԱՔ, ԱՊՀ՝ ՈՉ-ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՒԼԱՔ

Յիշեցնենք, որ 2019-ին Հայաստանը պիտի ստանձնէ ԵՏՄ-ի նախագահութիւնը:

Միաժամանակ, նոյն օրը տեղի ունեցաւ ԱՊՀ երկիրներու ղեկավարներու ոչ պաշտօնական վեհաժողով: ԱՊՀ երկիրներու առաջնորդներուն արարողակարգային լուսանկարումէն ետք, աշխատանքային ճաշի շրջանակի մէջ կը կայանայ ԱՊՀ համագործակցութեան հեռանկարներու քննարկում:

Ոչ-պաշտօնական հաւաքին տեղի կ'ունենայ քննարկում Փաշինեանի եւ Ալիեւի միջեւ: Ազրպէյճանի նախագահի վարչակազմի արտաքին քաղաքական հարցերով բաժինի ղեկավար Հիքմէթ Հաճիեւ կը յայտարարէ *Ազէրթաջին*. «Զրոյցի ժամանակ քննարկումներ եղան հայ-ազրպէյճանական հակամարտութեան կարգաւորումի բանակցութիւններուն աշխոյժ շարունակութեան եւ հրադադարի ամրապնդումի հարցերուն շուրջ»:

Խօսելով իւրաքանչիւրի մօտ պահուող անձերու փոխանակումի հարցին, ան ըսաւ. «Իլհամ Ալիեւը ըսած է, որ փոխանակութիւնը պէտք է տեղի ունենայ «բոլորը բոլորի դիմաց» սկզբունքով եւ պէտք է ըլլան նաեւ Տիլհամ Ասքերովն ու Շահբազ Կուլիեւը:»

Լրագրողներու հետ ունեցած զրոյցի ընթացքին, Փաշինեան կը տեղեկացնէ՝ որ գերիներու փոխանակումի առումով համաձայնութեան չեն եկած. «Իրենք առաջարկում են բոլորը բոլորին, բայց մենք այստեղ խնդիր ունենք, եւ Արցախի իշխանութիւնների հետ էլ պէտք է քննարկենք:» Փաշինեան աւելցուց, որ տեղի ունեցած ուղղակի շփումի ընթացքին զրուցեցին բանակցային գործընթացքի նախկին պատմութեան, դրուագներու եւ այլ նիւթերու մասին:

Նախատեսուած ՀԱՊԿ-ի նիստը՝ ուր ենթադրուած էր վերաքննարկել գլխաւոր քարտուղարի հարցը, տեղի չունենար:

3 ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԸՆԴՄԷՋԷՆ

Ահաւասիկ Քրիստոնեայ-Ժողովրդական Վերածնունդ Կուսակցութիւնը (ՔԺՎԿ).

«Հայաստանի Հանրապետութեան հասարակական ու տնտեսական համակարգին անհրաժեշտ է տալ «սոցիալական շուկայական տնտեսութեան» ուղղուածութիւն:»

«Սոցիալապէս կայուն զարգացման համար հարկաւոր է քաղաքացիների լայն շրջանակների ներգրաւուածութիւնը սեփականութեան տնօրինման ու կառավարման գործում: Սեփականութեան խառը եւ համակցուած ձեւերի զարգացումը ընդլայնում է սոցիալական կայունութեան վրայ ազդելու եւ այն պահպանելու հնարաւորութիւնները:»

Դեկտեմբեր 5-ի բանավէճին, կուսակցութեան առաջնորդ Լեւոն Շիրինեան աւելի յստակ արտայայտեց իր միտքը. «Եթէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը զարգացման ռազմավարական ընթացքը չի փոխելու, մնալու է վաշխառուական կապիտալի եւ ֆինանսական կապիտալի ազդեցութեան տակ, երկրի ընդերքը, երկրի հարստութիւնները մնալու են որոշակի կամպանիաների շահագործման ազդեցութեան տակ կամ նրանց ձեռքին, մենք կարծում ենք որ յեղափոխութիւնը յաջողութիւն չի ունենալու: Դրա համար մշակել ենք յստակ, կազմակերպուած, գիտութեան բոլոր չափանիշներին համապատասխան կոնցեպցիաներ: Ասեմ հետեւեալը: Մենք ոչ թէ շուկային ենք դէմ, այլ առաջարկում ենք սոցիալական շուկայական տնտեսական հայեցակարգ, երբ շուկայական տնտեսութիւնը սպասարկում է սոցիալական հարցերի լուծումով: Սա փիլիսոփայական, քաղաքական կոնցեպցիա է որը կիրառուել է աշխարհի լաւագոյն երկրներում, ասենք՝ Հարաւային Քորէա, Գերմանիա, եւ այլուր:»

Հարաւային Քորէայի եւ Գերմանիայի օրինակները ինքնաբացատրական են:

Ազգային Առաջընթաց Կուսակցութեան (ԱԱԿ) ծրագիրը աւելի քան յստակ է.

«Կուսակցութիւնն իրեն համարում է ազգային հենքի վրայ ստեղծուած սոցիալական ուղղուածութեան բարեփոխիչ քաղաքական ուժ:...

«Երկրում տնտեսական աճ ապահովող հիմնական ուժը լինելու է մասնաւոր հատուածի ներդրումը եւ ձեռներեցութիւնը: Պետութեան գործունէութիւնը պէտք է միտուած լինի տնտեսական աճի ապահովմանը եւ զերծ մնայ յաւելեալ խոչընդոտներ ստեղծելուց կամ տնտեսապէս ոչ արդիւնաւէտ ծրագրերի վրայ միջոցներ վատնելուց:»

Դեկտեմբեր 5-ի բանավէճին, կուսակցութեան առաջնորդ Լուսինէ Հարոյեան կը յայտարարէ. «Մենք վերացնելու ենք կապիտալի գերիշխանութիւնը քաղաքական դաշտում, մենք ազատելու ենք տնտեսութիւնը բանկային վաշխառուական համակարգի ճիրաններից:»

«Մասնաւոր հատուած», «ձեռներեցութիւն», «կապիտալի գերիշխանութեան» բայց ոչ «կապիտալ»-ի վերացում:

Սասնայ Ծռերը հանդէս կու գայ անսպասելի ծրագիրով. «Պետութեան աջակցութեամբ ստեղծելու կրիպտոտնտեսութեան (բլոքչէյն տնտեսութեան) հարթակներ:»

Արտաքնապէս, անիկա կը հռետորաբանէ համայնքային դրամաշրջանառութիւնը՝ թուային (digital) հենքի վրայ: Բայց ո՞վ է վերահսկիչը թուային տարածութիւններուն. Facebook, Google, PayPal եւ այլն սեփականութիւններն են գերհսկայ անդրազգային ընկերութիւններու, որոնք կը հսկեն աշխարհը ու կը տիրեն անոր: Իրենց ձեռքն է հսկայական տեղեկութիւն քաղաքացիներուն մասին, ունին դրամական անսահման կարողութիւն, լոպպինկի բացառիկ ազդեցութիւն: Զանոնք Սլավոյ Ժիժէք ատակօրէն անուանած է «Լիպերալ համայնավար»-ներ: Անոնց կեղծ ընկերվարական բացութիւնը կրնայ հասնիլ մինչեւ խռովութիւններու ներմուծումը երկիներու մէջ՝ յանուն ընկերութենական շահերու(2):

Blockchain-ը կը վերացնէ պետութիւնը եւ պետական միջամտութիւնը, ինչպէս Facebook, Google եւ միւսները: Սասնայ Ծռեր կ'ուզէ՝ որ Blockchain-ը յառաջանայ պետութեան աջակցութեամբ: Ինչպէ՞ս կրնայ պետութիւնը վերացնել ինքզինք: Պետութեան վերացումով ընկերվարական-համայնական անիշխանութիւն (anarchism) մը չէ որ կը յայտնուի, այլ ընկերութաբանական (corporate) գերակայ իշխանութիւն մը:

Մենք Դաշինք. «Ներդրումների էական խթանման եւ նոր աշխատատեղերի ստեղծման նպատակով՝ 5 տարի ժամկէտով շահութահարկի վճարումից ազատել բոլոր այն ներդրողներին, ովքեր 10 միլիոն դոլար եւ աւելի ներդրումներ կը կատարեն Հայաստանում եւ կը ստեղծեն 100 եւ աւելի աշխատատեղեր:»

Հարկային ժամանակաւոր ազատում՝ հարուստ ներդրողին համար, հարկային մշտակայ վճարում՝ աշխատաւորին համար:

«Աղքատութեան կրճատում: Հանրային բոլոր ծառայութիւնների մատչելիութեան ապահովում: Հայաստանի վարած քաղաքականութիւնները պէտք է լինեն մարդակենտրոն եւ մարդու համար, արտացոլեն քաղաքացու, հանրային ու ժողովրդի շահերը: Միայն այդպիսի քաղաքականութիւնով է հնարաւոր ապահովել սոցիալական համերաշխութիւնը ու բացառել հարստութեան գերկենտրոնացումը, էապէս կրճատել աղքատութիւնը, հանրային բոլոր ծառայութիւնները՝ սոցիալական, առողջապահական, կրթական, մշակութային եւ այլն, դարձնելով մատչելի, որակեալ եւ հասու իւրաքանչիւրին:»

«Աղքատութեան կրճատում» կը նշանակէ աղքատութեան գոյութեան շարունակութիւն, «հարստութեան գերկեդրոնացում»-ի բացառում կը նշանակէ հարստութեան կեդրոնացումի (առանց «գեր»-ի) ընդունում եւ հաստատում: Եւ, համաձայն Մենքի, հարստութեան կեդրոնացումով կարելի է հասնիլ հասարակական հաւասարութեան:

Ամփոփելու համար նշեմ, որ տնտեսական կորագիծի առումով բոլորն ալ նման են իրարու: Կը գովերգեն դրամատիրութիւնը՝ առանց «դրամատիրութիւն» հիմնարար բառը գործածելու, քանի որ անիկա իր մէջ պիտի պարունակէր շահագործումի, աղքատի գոյացումի եւ այլ բացասական յատկանիշներ: Միաժամանակ կը շեշտեն՝ որ այդ չանուանակոչուած դրամատիրութիւնը պէտք է կարգաւորուի պետութեան կողմէ, իսկ այս պետական կարգաւորութիւնը կը համարեն ընկերվարական (սոցիալիստական) կամ պարզապէս հասարակայնական (սոցիալական)՝ որոշ պարագաներու յատուկ գործածելով «ընկերվարութիւն» եւ «հասարակայնութիւն» բառերը, որոնք, ի տարբերութիւն «դրամատիրութենէն», իրենց մէջ կը պարունակեն մարդասիրութեան եւ հաւասարութեան յատկանիշներ:

Այս բոլորին մէջ, արդարեւ, կար տարբեր ձայն մը՝ Քաղաքացու Որոշում նորակազմ կուսակցութիւնը: Իր թարմ ձայնը ոչ այնքան կապուած էր իր ծրագրին հետ, որքան բխած էր անդամներուն եւ թեկնածուներուն աքթիւիսթական ու համայնքային պատկանելութիւններէն:

(Շար. 1)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Հ. Ա., «Գագիկ Ծառուկեան կամ ինչպէ՞ս ստեղծել տիպար հայրենասէրի պատկերը», *Զահակիր*, 9 Մարտ 2017, թիւ 1785 – 8 Յունիս 2017, թիւ 1791:

2. Հ. Ա., «Բարեգործութիւն յաւելեալ արժէքով», *Զահակիր*, 29 Յունուար 2015, թիւ 1738 – 26 Մարտ 2015, թիւ 1741:

ՃԱՀԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

چاهاكير
جريدة أسبوعية
ص.ب ٢١١١ بالقاهرة ج.م.ع.

TCHAHAKIR
Armenian Weekly
P.O.Box 2111 (Cairo),
Tel.: (202) 24530327, Fax: (202) 24522282
E-mail: tchahagir@journalist.com

Հիմնուած 1948

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ - ԹԻՒ 1831 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2018 *ՀԱՏԸ ՁԵՌՔԷ 75 Ե. Դհկ.*

عدد رقم ١٨٣١ الخميس ٢٧ ديسمبر ٢٠١٨

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՅԵՏԸՆՏՐԱԿԱՆ ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ

Դեկտեմբեր 9-ի արտահերթ խորհրդարանական ընտրութիւնները ենթադրուած են վերջ դնել շուրջ ութ ամիս տեւած յեղափոխական շրջանի մը:

Ութամսեայ շրջանին, Փաշինեան ստիպուած էր հսկայական ժամանակ, խօսք եւ աղբիւրներ վատնել մեկուսացնելու ՀՀԿ-ն, ձերբակալելու ակնյայտ պաշտօնատար աւազակները, զբաղելու Մարտ 1-ի գործով, դիմագրաւելու Քոչարեանի եւ իր բարձր վճարուած փաստաբաններուն յարձակողականութիւնները: Բացայայտուեցան բանակի ունեցուածքի եւ պետական պիտճէի անասելի գողութիւններ, պետական աղբիւրներու գերշահագործումներ:

Յանձին ՀՀԿ-ին եւ իր օլիկարքական քլիքին, Հայաստանի մէջ կար սեւ ուժը, որուն «սեւութիւն»-ը դժուար էր գունաւորել կամ մեղմացնել:

Նոր իշխանութեան համար «մաքրել»-ու ընթացքը ստիպողաբար աւելի արմատական դարձաւ քան նոր միտքի արտադրութիւնը: Դեկտեմբեր 9-ի ընտրութիւններով մաքրուեցա՞ւ երկիրը: Անշուշտ՝ ոչ: Հետզհետէ աճած եւ վերջին քսան տարիներուն պետականօրէն արմատաւորուած փտածութիւնը կարելի չէ արմատախիլ ընել ութ ամսուայ ընթացքին: Բայց Յեղափոխութիւնը գոնէ յաջողեցաւ ՀՀԿ-ն օրինապէս զրկել խորհրդարանային ցկեանս տիտղոսէ:

Իսկ ո՞ւր գնաց յայտնի օլիկարքութիւնը: Օլիկարքը այն դրամատիրական դասակարգն է՝ որ էապէս ընդելուզուած է իշխանութիւններուն հետ, կամ կը ներկայացնէ նոյն ինքը իշխանութիւնը, կազմելով պիզնէս-իշխանութիւն անքակտելի ամբողջականութիւն մը: Փաշինեանի կարգախօսն է օտարել պիզնէսը իշխանութենէն: Դասական դրամատիրական միտում մըն է, որ այլապէս իր մէջ կը բովանդակէ դրամատիրական տիրակալութեան բոլոր գործօնները:

Այս առումով, վերջին շրջանի արտայայտութիւններուն մէջ, Փաշինեան՝ Գագիկ Ծառուկեանին սկսած է ներկայացնել իբրեւ «մեծ սեփականատէր»: Այսինքն, բառապաշարային առումով՝ անցում կատարուած է օլիկարքութենէ դէպի սեփականատիրութիւն, որ կը նշանակէ «մաքուր» դրամատիրութիւն:

Ծառուկեան՝ քացինոներու արքան, մենաշնորհային սկզբունքներով ձեռք բերած պիզնէսներու առաջամարտիկը, անձ մը, որուն մասին ժողովուրդը պատկերաւոր կերպով կ'ըսէ՝ թէ «գնած է ամբողջ Աբովեան քաղաքը», դարձաւ «մաքուր» դրամատիրութեան կրողը:

Ծառուկեան, ունենալով Փաշինեանի կամայ թէ ակամայ աջակցութիւնը, կրնար իր պիզնէսը աճեցնել առանց խորհրդարանի: Բայց արդէն «արժանապատուութեան» եւ պատկերի հարց մը կար ստեղ: 2017-ի կեղծուած Ազգային Ժողովին մէջ 30.10% ձայն վաստակած ԲՀԿ-ի համար նոր խորհրդարան մտնելը հասարակական պատկերի անհրաժեշտ գործօն մըն էր, բնականաբար, այլ գործնապաշտ օգուտներէ զատ:

Փաշինեան-Ծառուկեան արտաքին «համագործակցութիւն»-ը, դժբախտաբար, ակնյայտ է: Բայց ասիկա էական տարբերութիւն ունի նախորդ օլիկարքական «համագործակցութիւն»-ներէն: Փաշինեան չէ կաշառուած Ծառուկեանի կողմէ: Փաշինեան իր անձնական քսակը չէ լեցուցած Ծառուկեանի դրամներով: Փաշինեանի նպատակը ազնիւ է՝ քանի որ ինք համոզուած է իր քայլերու արդիւնաւէտութեան: Փաշինեան կը ձգտի ապահովել ժողովուրդին բարօրութիւնը՝ իր ընտրած եւ ընդունած ուղեծիրի սահմաններէն ներս, ուղեծիր մը՝ որուն կրնանք համաձայնիլ կամ ընդդիմանալ: Փաշինեան կը միտի մաքուր քաղաքականութեան, ի տարբերութիւն նախորդներէն, որոնց համար փտածութիւնը կառավարումի, իշխանութեան եւ ինքնապահպանութեան ահռելի համակարգ մըն էր:

Ծառուկեանը լոկ նմոյշ մըն է: Ի՞նչ ընել, օրինակ, Սամուէլ Ալեքսանեանի Երեւան Սիթի սուփերմարքեթային ցանցի եւ այլ վիթխարի պիզնէսներուն հետ: Հայաստանեան մամուլը քանիցս գրած է, որ այնտեղ ուր բացուած է Երեւան Սիթիի մասնաճիւղ մը, փակուած են տասնեակ փոքր խանութներ ու կրպակներ, այսինքն՝ փոքր պիզնէսով ինքնուրոյնաբար աշխատող եւ իրենց ապրուստը արդարօրէն վաստակող փոքր սեփականատէրերը դարձած են Երեւան Սիթիի բանուոր-աշխատաւորներ իսկ Ալեքսանեան հռչակ վաստակած է իբրեւ անոնց համար «պաշտօնատեղիներ» ստեղծելու բարի կամեցող: Ալեքսանեանի մենաշնորհներէն մէկն է լայն սպառումի ապրանքներու, յատկապէս սնունդի ներկրումն ու իրացումը, որ կը նշանակէ՝ թէ իր դէմ կատարուած որեւէ «անխոհեմ» քայլ կրնայ երկիրը անմիջապէս զրկել տուեալ սննդամթերքներէն եւ ստեղծել հասարակական տագնապ:

Իսկ հանքարդիւնաբերութի՞ւնը: Բացի Ամուլսարէն՝ որ ցարդ փակ կը մնայ աքթիւիսթներու նստացոյցին շնորհիւ, չլսեցինք որեւէ յայտարարուած քրէական գործողութիւններ զայն շահագործող ընկերութիւններուն դէմ, թէեւ բազմիցս նշուած է ընկերութենական օրինազանցութիւնները, բնապահպանական աւերումները, մարդու ծայրագոյն շահագործումները, ընդերքի արտահանումը, եւ նման բաներ: Հայաստանի ամբողջ հանքարդիւնաբերութիւնը կը գտնուի անդրազգային ընկերութիւններուն ձեռքը: Իսկ անդրազգային ընկերութիւնները նէօլիպերալիզմի շրջանին կը կազմեն այն կայսրութիւնները՝ որոնք կը տիրեն երկիրին վրայ: Խորհրդարանները անզօր կը մնան անոնց առջեւ: Անոնց իշխանութիւնը համաշխարհային (global) է, ունին Համաշխարհային Պանքի, Արժոյթի Միջազգային Հիմնադրամի (ԱՄՀ-IMF) եւ «միջազգային» կոչուած դատարաններուն լրիւ աջակցութիւնը:

Ներկայ դրութեամբ՝ ներկայ քաղաքականութեամբ, արտակարգօրէն դժուար է դիմագրաւել անոնց իշխանութիւնը: Լուծումը հանքարդիւնաբերութեան պետականացումն է: Եթէ դժուար է ասիկա՝ քանի որ Հայաստան չունի Հուկօ Չաւէզ մը, գոնէ կարելի է սկսիլ համատեղաբար մշակել պետական հանքարդիւնաբերութիւն՝ որ «մրցակցելով» անդրազգայիններուն հետ, փորձէ սեղմել անոնց շահամոլութիւնն ու վերացնէ Հայաստանի բնութեան անվերադարձ աւերումները: Բայց ասիկա ալ չի գտնուիր Փաշինեանի ծրագիրներուն մէջ, որ մեծապէս կը դժուարացնէ «մաքուր» դրամատիրութեան մը կարելիութիւնները: Իսկ աքթիւիսթները չեն կրնար, Ամուլսարի օրինակով, փակել բոլոր հանքարդիւնաբերութիւններուն ճանապարհները:

Կը նշանակէ, ուժը՝ իրական ուժը, կը գտնուի խորհրդարանէն եւ օրինական մարմիններէն անդին: Ժողովրդային շարժում մը, արդարեւ, կրնայ դիմագրաւել այդ ուժը: Բայց մինչեւ ե՞րբ ժողովուրդ մը կրնայ մնալ յեղափոխական տրամադրութեան տակ:

Սփիւռքի պաշտօնական մարմիններէն բան մը ակնկալել Հայաստանի բարելաւումին համար աւելորդ է՝ քանի որ Սփիւռքը ինքը նախ եւ առաջ պէտք ունի զտումի:

Աւելին: Սփիւռքը, ինչպէս միշտ, ամբողջ ութամսեայ գործընթացքը ցուցադրեց իր ներկայացուցչական մարմիններուն ընդմէջէն: Իր լրատուութեան մէջ անընդհատ քանի մը քայլ ետեւ էր իրադարձութիւններէն, ինքզինքին ժամանակ եւ առիթ տալով մարսել եւ իրեն ենթարկել գործողութիւններուն պատկերումները, աւելի ճիշդ՝ գործողութիւնները վերածելով պատկերումներու, իսկ իրադարձութիւնները յաճախ փոխադրելով դէպքային «անվնաս» դրութեան:

Հայաստանի նոր իշխանութիւնները երբեք թող չակնկալեն պաշտօնական Սփիւռքէն՝ նպաստելու երկրի ժողովրդավարացումի գործին:

Ա.

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՅ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ «ՃԱՀԱԿԻՐ»

Կը Շնորհաւորէ
Իր Բոլոր Աշխատակիցները,
Ընթերցողները
Եւ Բարեկամները,
Մաղթելով Անոնց
ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ, ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ,
ԵՒ ՔԱՋԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆ ԿԸ ՄԵԿՆԻ ՄՈՍԿՈՒԱ

Հայաստանի վարչապետի պաշտօնակատար Նիկոլ Փաշինեան Դեկտեմբեր 27-ի Ֆէյսպուքի էջին վրայ կը հրապարակէ իր լուսանկարը օդանաւին մէջ, նշելով՝ որ կը մեկնի Մոսկուա:

«Գնացինք Մոսկուա», - կը գրառէ Փաշինեան:

Ան Մոսկուա կը մեկնի աշխատանքային այցելութեամբ: Նախատեսուած է իր հանդիպումը Ռուսաստանի նախագահ Վլատիմիր Փութինի հետ, որուն ընթացքին պիտի քննարկուին բազմակողմանի ձեւաչափով համագործակցութեան վերաբերող օրակարգային հարցեր, ինչպէս նաեւ եւրասիական տարածքի միաւորումներու փոխգործակցութեան հեռանկարները:

ՌՈԲԵՐՏ ՔՈՉԱՐԵԱՆ ԿԸ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՈՒԻ

2018 Յուլիս 26-ին, Յատուկ Քննչական Ծառայութիւնը (ՀՔԾ) երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանին Մարտ 1-ի գործով մեղադրանք կ'առաջադրէ Քրէական Օրէնսգիրքի 300.1-ին յօդուածի 1-ին մասով, ըստ որուն Քոչարեան, նախապէս համաձայնելով այլ անձերու հետ, տապալած է Հայաստանի սահմանադրական կարգը:

Միաժամանակ, ՀՔԾ-ն միջնորդութիւն կը ներկայացնէ Երեւան քաղաքի ընդհանուր իրաւասութեան Առաջին Ատեանի դատարան՝ Քոչարեանի նկատմամբ կալանաւորումը իբրեւ խափանումի միջոց ընտրելու համար:

Յաջորդ օրը՝ Յուլիս 27-ին, դատարանը (դատաւոր՝ Վաչէ Մարգարեան) կը բաւարարէ միջնորդութիւնը եւ կ'որոշէ Քոչարեանը կալանաւորել 2 ամիս:

Օգոստոս 8-ին, Գլխաւոր Դատախազութիւնը կը մերժէ Քոչարեանի խափանումի միջոցը փոխելու վերաբերեալ Ազգային Ժողովի 45 պատգամաւորներուն միջնորդութիւնը:

Օգոստոս 9-10-ին, դռնփակ նիստով Վերաքննիչ Քրէական Դատարանը կը քննէ Քոչարեանի խափանումի միջոց կալանաւորումը փոխելու պաշտպաններուն բողոքը:

Օգոստոս 13-ին, Վերաքննիչ Քրէական Դատարանը կը բաւարարէ Քոչարեանի ☞ 2

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱՅԻ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԻ ՆՈՒԱԶ ԾԱՆՕԹ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐ

Յ. ԱՒԱԳԵԱՆ

Ֆայրուզ (Փերուզ Գալֆայեան), Նելլի (Նելլի Գալֆայեան), Լէպլէպա (Նինոչքա Գիւբէլեան), Միմի Կամալ (Մարի Նազար Կիւլեան), Անժէլ Արամ, Անուչքա (Անուչքա Զատրըճեան) եւ Սաֆինազ-Ծովինար (Ծովինար Գրիգորեան) կը հանդիսանան եգիպտական սինեմայի եւ թատրոնի առաւել հռչակաւոր դերասանուհիները:

Անոնցմէ առաջ եգիպտական ֆիլմերու մէջ դերեր ստանձնած էին՝ Էհսան Քամէլ (Վարդանոյշ Պարթեւեան)(1) եւ Նատիա (Աղաքսի Օհանեան)(2): Նոր ժամանակները երկու փոքր դերերով ելոյթ ունեցած է Վանիա Էքսէրճեան(3):

Ստորեւ, այս անուններուն կ'ուզեմ աւելցնել հինգ հատ եւս՝ Տիկին Կարպիս, Մերվաթ, Քութ Ալ-Թուլուպ, Սամիրա Թաուֆիք եւ Նորա Արմանի, որոնց ներ-կայութիւնը եգիպտական դերասանական աշխարհին մէջ անցած է գրեթէ աննկատ:

ՏԻԿԻՆ ԿԱՐՊԻՍ

1937-ին կը ցուցադրուէր *Սալամա ֆի խէյր* (Սալաման լաւ է) ֆիլմը, որ շուտով պիտի դառնար եգիպտական սինեմայի սիրուած ֆիլմերէն մէկը, *անշուշտ*, շնորհիւ կեդրոնական դէմքի՝ Նակիպ Ալ-Ռիհանիի հրաշալի դերակատարութեան:

Տիկին Կարպիս՝ *Սալամա ֆի խէյր* ֆիլմին մէջ

Ֆիլմի անուանաթերթին վրայ յիշատակուած դերասաններէն մէկն է բոլորովին անյայտ անձնաւորութիւն մը՝ Տիկին Կարպիս (Մատամ Կարպիս): Բնականաբար, ոմն. Կարպիսի մը տիկինը ըլլալ տակաւին չի նշանակեր հայ ըլլալ, թէեւ հայկական անունին գոյութիւնը ինքնին ուշագրաւ է:

Ահաւասիկ ֆիլմին տուեալները՝ հիմնուած անոր դիտարկումին վրայ.

Խորագիր՝ *Սալամա ֆի խէյր* (Սալաման լաւ է)

Տեսակ՝ Սեւ-ճերմակ:

Արտադրիչ՝ Շերքաթ Մասր Լըլ-Թամսիլ ուալ Սինեմա

Բեմադրիչ՝ Նիազի Մուսթաֆա:

Հեղինակներ՝ Պատի՛ Խայրի (սենարիօ), Նակիպ Ալ-Ռիհանի (սենարիօ):

Սալամա ֆի խէյր ֆիլմին վերջաւորութիւնը, ձախէն աջ՝ Մոհամմատ Քամալ Ալ-Մասրի, Ֆարտուս Մոհամմատ, Նակիպ Ալ-Ռիհանի, Տիկին Կարպիս, Ռիատ Ալ-Քասապկի եւ Հուսէյն Ռիատ

Դերակատարներ՝ Նակիպ Ալ-Ռիհանի (Սալամա), Հուսէյն Ռիատ (իշխան Քանտահար), Մանսի Ֆահմի (Կաուտաթ՝ իշխանի օգնականը), Ֆու՛ատ Շաֆիք (Խալիլ Հինտաուի՝ Հինտաուի խանութներուն տնօրէնը), Մոհամմատ Քամալ Ալ-Մասրի (Պայումի Մորկան), Րաքիա Իպրահիմ (Ժիհան՝ Ռոսթոմի դուստրը), Ռաուհիյեա Խալէտ (Նահէտ՝ Ժիհանի սպասուհին), Ֆարտուս Մոհամմատ (Սաթթութա՝ Սալամայի կինը), Ամինա Տեհնի (Սալամայի զոքանչը), Մատամ Կարպիս (Եաննիի մայրը), Սթեֆան Ռոսթի (Ռոսթոմ փաշա), Հասան Ֆայէք (Ֆայէք՝ Ռոսթոմի որդին), Էտմոն Թուիմա (Խաուակա Ալպէռ), Ֆու՛ատ Ալ-Մասրի (պանդոկի տնօրէն), Էմիլ 'Ասա'իսօ (Նիքոլա), Իպրահիմ Ալ-Կադդար (Ալ-Շահհաթ), Մոհամմատ Քամէլ (Ալ-Պարպարի), Եահիա Նակաթի (Ալ-Աքուլ), Խայրի Քարիմ (Ալ-'Ամէլ), Ռիատ Ալ-Քասապկի (գինուոր):

Առաջին ցուցադրութիւն՝ 26 կամ 29 Նոյեմբեր 1937, Սինեմա Ռոյալ, Գահիրէ:

Նիւթ՝ Սալամա իր ընտանիքին հետ կը բնակի ժողովրդական թաղամաս մը եւ կ'աշխատի կերպասի Հինտաուի խանութներուն մէջ իբրեւ սուրհանդակ: Խանութը իրեն կը յանձնարարէ կարեւոր գումար մը գետեղել դրամատունը: Ճանապարհային դէպքի մը հետեւանքով դրամատուն կը հասնի երբ արդէն փակուած էին դուռները: Կը վերադառնայ խանութ դրամը վերադարձնելու համար, բայց խանութը եւս կը գտնէ փակուած, քանի որ Խալիլ Հինտաուի օրուան երկրորդ կէսը արձակուրդ տուած էր պաշտօնեաներուն՝ իր անդրանիկ որդիի ծնունդին առիթով:

Դրամները ապահով պահելու լաւագոյն միջոցը կը նկատէ երթալ առաջնակարգ պանդոկ մը եւ սենեակ վարձել: Միեւնոյն պահուն իշխան Քանտահար կը պատրաստուէր մտնել նոյն պանդոկը: Թիւրիմացութեան հետեւանքով պանդոկին վարչութիւնը իշխանին փոխարէն կ'ընդունի եւ կը հիւրընկալէ Սալաման: Իշխանը կը տեսնէ ասիկա, եւ նոյնիսկ մէկ կողմ քաշուելով կ'օգնէ որ այդպէս կատարուի՝ նպատակ ունենալով յայտնաբերել շրջապատի կեղծաւորութիւնները: Սալամային կը տրամադրուի շքեղ սենեակ մը: Բազմաթիւ միջադէպերէ ետք, իշխան Քանտահար կը յաջողի զանազանել անկեղծը կեղծաւորէն եւ կ'ընտրէ իր հարսնացուն: Սալամա վերջապէս կը յաջողի դրամը ապահով տեղ հասցնել եւ կը վարձատրուի թէ՛ Խալիլ Հինտաուիի եւ թէ՛ իշխանին կողմէ:

Տիկին Կարպիս ստանձնած է բազմագաւակ յոյն մօր մը տիպարը՝ Օմմ Եաննի (Եաննիի մայրը) անունով: Ան իր զաւակներուն հետ կը բնակի ժողովրդական թաղամաս մը եւ դրացին է Սալամայի: Իբրեւ յոյն, կը խօսի անկատար արաբերէն լեզուով: Կարճ ելոյթները կ'ունենայ՝ միշտ կապուած Նակիպ Ալ-Ռիհանիի եւ իր ընտանիքին հետ:

ՄԵՐՎԱԹ

Մերվաթ, բուն անունով՝ Սիրվարդ Արթին Գալֆայեան(4) (1944-?), միջնեկ քոյրն է Ֆայրուզի եւ Նելլիի:

Ալ-Հերման, ձախին՝ Մերվաթ, աջին՝ Ֆայրուզ

Կը մասնակցի եգիպտական երեք ֆիլմերու: Առաջինը՝ *Ալ-Հերման* (Զրկանքը) (1953), կը հանդիսանայ հօր առաջին արտադրութիւնը (Աֆլամ Ֆայրուզ - Fayrouz Films): 9 տարեկան Մերվաթ կը խաղայ 10 տարեկան Ֆայրուզի եւ 4 ու կէս տարեկան Նելլիի հետ:

Իր անունը չկայ անուանաթերթին վրայ: Հանդէս կու գայ միայն մէկ տեսարանի մէջ, իբրեւ Ֆայրուզի դասընկերուհին: Անոնք միասին կը պարեն զուգապար մը, ուր Մերվաթ կը յայտնաբերէ տպաւորիչ ճկունութիւն եւ դիմային նուրբ արտայայտչականութիւն: Պարէն զատ Մերվաթ ոչ մէկ խօսակցական դերամաս ունի:

Երկրորդը՝ *'Ասաֆիր ալ-կաննա* (Դրախտի թռչունները) (1954), դարձեալ արտադրուած է հօր կողմէ (Աֆլամ Ֆայրուզ): Երեք քոյրերը ունին համահաւասար դերակատարութիւն՝ երգով, պարով եւ երկխօսութեամբ: Ասիկա միակ ֆիլմն է՝ ուր Մերվաթ ստանձնած է գլխաւոր դեր:

Երրորդը՝ *Պէնթ-17* (17 տարեկան աղջիկը) (1958), Վիքթոր Անթուանի արտադրութեամբ, կ'ըլլայ Մերվաթի վերջին ֆիլմը: Ստանձնած է երկրորդական բայց տպաւորիչ դեր մը:

Յետագային ան կ'ամուսնանայ, կ'ընդունի իսլամութիւնը եւ բոլորովին կը հեռանայ արուեստի տեսադաշտէն:

1. *Ալ-Հերման* (Զրկանքը)

↳ 3

ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԵՐԳԻՉԸ ԼՈՆԴՈՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼ Է *ՆԱԶԱՆԻ* ԵՐԳԸ

ԵՐԵՒԱՆ, 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԷՍ: Եգիպտացի երգիչ Համզա Նեմիրան Լոնդոնի Թրաֆալգարեան հրապարակում երգել է Սայաթ-Նովայի *Նազանի* երգը:

Արմենպրէսի հաղորդմամբ՝ *Alaraby TV* արաբական հեռուստաալիքում, որը հեռարձակւում է Լոնդոնում, նա ունի սեփական Remix հաղորդումը, որտեղ նա ներկայացնում է մի շարք արաբական երկրների տարբեր ֆոլկլորային երգացանկերից ընտրուած երգերի կարեւորութիւնը:

Սակայն այս անգամ, նա փոփոխուած տարբերակով երգում է հայկական երգ:

Տեսանիւթում Նեմիրան ճանապարհորդում է երկրով մէկ եւ պատմում իր ամենատարածուած երգի մասին:

Համզան Ֆէյսբուք սոցիալական ցանցի իր էջում հրապարակել է Թրաֆալգարեան հրապարակում իր կատարմամբ *Նազանի* երգը, որը վերնագրել է հետեւեալ կերպ. «Հայկական ֆոլկլորի *Նազանին* remix տարբերակով»:

Համզա Նեմիրան եգիպտացի երգիչ, երգահան է, ով Ֆէյսբուքում ունի աւելի քան 5.5 միլիոն հետեւորդ:

ՌՈԲԵՐՏ ՔՈՉԱՐԵԱՆ ԿԸ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՈՒԻ

Նկատմամբ կալանքը իբրեւ խափանման միջոց կիրառելու Առաջին Ատեանի դատարանի որոշումին դէմ պաշտպաններուն բողոքը: Վերաքննիչ Դատարանը (դատաւոր՝ Ալեքսանդր Ազարեան, որ ժամանակին մաս կազմած է Քոչարեանի աշխատակազմին՝ իբրեւ արդարադատութեան խորհուրդի աշխատակազմի գլխաւոր մասնագէտ) կը վերցնէ Ռոբերտ Քոչարեանին կալանաւորելու որոշումը՝ հաշուի առնելով, որ Քոչարեան անձեռնմխելի է:

Հիմք ընդունելով Գլխաւոր Դատախազ Արթուր Դաւթեանի բողոքը, Նոյեմբեր 15-ին, Վճռաբեկ Դատարանը (նախագահող դատաւոր՝ Լիլիթ Թադեւոսեան) կը բեկանէ Քոչարեանի նկատմամբ խափանման միջոց կալանաւորումը վերցնելու Վերաքննիչ Դատարանի որոշումը եւ գործը կ'ուղարկէ նոյն դատարանը՝ նոր քննութեան համար:

Դեկտեմբեր 7-ին, Վերաքննիչ Քրէական Դատարանը կը հրապարակէ Քոչարեանի խափանման միջոցի գործով որոշումը: Դատարանը կը բաւարարէ մեղադրող կողմի բողոքը, կը մերժէ փաստաբաններուն միջնորդութիւնները եւ որոշում կը կայացնէ Քոչարեանի նկատմամբ կալանքը իբրեւ խափանման միջոց:

Լեռնային Ղարաբաղի առաջին նախագահ, Հայաստանի երկրորդ նախագահ, ներկայ Հայաստանի մեծագոյն օլիկարք Ռոբերտ Քոչարեան կը կալանաւորուի:

Դեկտեմբեր 11-ին, Հայոց Ազգային Դաշինք քաղաքացիական նախաձեռնութեան ղեկավար Արմէն Մինասեան սակաւամարդ հանրահաւաք կը կազմակերպէ Ազատութեան Հրապարակը՝ ի պաշտպանութիւն Քոչարեանին:

Սպառելով Քոչարեանը ազատ արձակելու ներքին կարելիութիւնները, Քոչարեանի փաստաբան Հայկ Ալումեան Դեկտեմբեր 22-ին *Արմենփրէս*ին կը հաղորդէ՝ որ Քոչարեանի գործով շուտով պիտի դիմեն Մարդու Իրաւունքներու Եւրոպական Դատարան (ՄԻԵԴ):

Նոյն օրը, Ստեփանակերտի մէջ քանի մը տասնեակ համակիրներ հանրահաւաք կը կազմակերպեն ի պաշտպանութիւն Քոչարեանին:

Դեկտեմբեր 26-ին, Քոչարեանի պաշտպան փաստաբանները միջնորդութիւն կը ներկայացնեն դատարան՝ կալանաւորումի այլընտրանքային խափանման միջոց գրաւը կիրարկելու վերաբերեալ:

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ ԸՆԿԵՐՆ Է ՀԱՅ ՏԱՆ

2 ➭

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱՅԻ ԵՒ ԹԱՏՐՈՆԻ ՆՈՒԱԶ ԾԱՆՕԹ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐ

Տեսակ՝ Սեւ-ճերմակ:

Արտադրիչ՝ Ափլամ Ֆայրուզ – Fayrouz Films:

Բեմադրիչ՝ Աթէֆ Սալէմ:

Հեղինակներ՝ Նայրուզ Ապտէլ Մալաք (պատմութիւն եւ երկխօսութիւն), Աթէֆ Սալէմ (սենարիօ):

Դերակատարներ՝ Ֆայրուզ (Մոնա՝ Ֆատէլի եւ Ուաֆա՛ի դուստրը), Էմատ Համտի (Ֆատէլ՝ Մոնայի հայրը, Ուաֆա՛ի ամուսինը), Զուզու Մատի (Ուաֆա՝ Մոնայի մայրը, Ֆատէլի կինը), Ապտէլ Սալամ Ալ-Նապուլսի (պարոն Սիքա՝ Լաթիֆայի ամուսինը), Զէյնաթ Սետքի (Լաթիֆա՝ Սիքայի ամուսինը), Նեկմա Իպրահիմ (Պահէյա՝ Կապէրի կինը), Ատլի Քասէպ (մո՛ալլէմ Օֆ), Սուրայա Ֆախրի (մո՛ալլէմ Օֆի մայրը), Ապտէլ Համիտ Զաքի, Մահմուտ Լոթֆի (Կապէր՝ Պահէյայի ամուսինը), Ուակիհ Ալ-Աթրաշ (մանուկ Ատէլ՝ Կապէրի եւ Պահէյայի որդին), Նելլի (Մոնա՝ երեխայ ժամանակ), Մերվաթ (Մոնայի դպրոցական ընկերուհին):

Առաջին ցուցադրութիւն՝ 26 Հոկտեմբեր 1953, Սինեմա Ֆերիալ, Աղեքսանդրիա:

Նիւթ՝ Դերասանուհի Ուաֆա՛ միշտ զբաղուած է իր ասպարէզով եւ կը մերժէ հոգ տանիլ դստեր՝ Մոնային, եւ ամուսինին՝ ճարտարագէտ Ֆատէլին:

Ֆատէլ իր դուստրը վերցնելով կը հեռանայ տունէն, կը հաստատուի Ֆայումի եւ կը սկսի նոր կեանք մը: Կ'աշխատի իբրեւ գործարանի մը գլխաւոր ճարտարագէտը: Միաժամանակ, կը զբաղի տնային աշխատանքով, կը ստանձնէ Մոնային դաստիարակութիւնը եւ խնամքը, իսկ դպրոցական արձակուրդներուն ստիպուած հետը կը տանի գործարան:

Մոնա (չորս ու կէս տարեկան Նելլի) հանդէս կու գայ լսաղարկութեամբ եւ յատուկ ձեւակերպուած տեսարաններու մէջ կ'երգէ ու կը պարէ:

Ճուրջ երեք տարի ետք Ուաֆա՛ կը գգայ իր սխալը եւ կը կարօտնայ աղջկան, որուն մասին ոչ մէկ տեղեկութիւն ունի:

Կ'անցնին տարիներ եւ Մոնա կը դառնայ 10 տարեկան (Նելլին կը փոխարինէ իր քոյրը՝ 10 տարեկան Ֆայրուզը): Կը գդայ մօրը պակասը եւ անընդհատ հօրը կը հարցնէ անոր մասին:

Հայրը կը փորձէ իր աշխատանքը համատեղել Մոնայի դաստիարակութեան հետ: Գործի բերումով օր մը կ'ուշանայ դպրոցէն վերցնելու աղջիկը: Մոնա մինակ կը մնայ դասընկերուհիին հետ (Ֆայրուզի եւ Նելլիի միջնեկ քոյրը՝ Մերվաթ): Ասիկա Մերվաթի միակ երեւումն է ֆիլմին մէջ: Ան Մոնա-Ֆայրուզի հետ կը կատարէ զուգապար մը, առանց ոչ մէկ խօսքային խաղարկութեան:

Անգամ մը, գործարանին մէջ, Մոնա կը խաղայ սարքի մը հետ եւ սլատհառ կը հանդիսանայ որ հայրը ծանր վիրաւորուի եւ փոխադրուի հիւանդանոց:

Վախնալով պատիժէ, Մոնա կը փախչի անորոշ ուղղութեամբ: Երկաթուղիի վարորդ մը՝ Կապէր, զինք կը գտնէ ուշագնաց վիճակի մէջ եւ կը փոխադրէ իր բնակարանը: Կապէր եւ իր որդին՝ Ատէլ, համակրութիւն կը ցուցաբերեն իր հանդէպ, բայց անոնց մայրը՝ Պահէյա, անընդհատ կը յանդիմանէ իրեն եւ զինք կ'օգտագործէ իբրեւ աղախին:

Զունենալով փոխնորդ հագուստ, կը հագցնեն Ատէլի շապիկն ու տաբատը: Պահէյա, գայրոյթի պահուն կը կտրէ Մոնայի երկար մազերը: Մոնա՝ կարճ մազերով եւ տղու հագուստով, կը ստանայ տղու տեսք:

Ուրիշ գայրոյթի պահու մը Պահէյա Մոնային կը բանտարկէ մութ խուցի մը մէջ: Այստեղ ան կ'ապրի երազային պահեր եւ ելոյթ կ'ունենայ շարք մը պարադրուած (choreographed) երգերով ու պարերով:

Մինչ այդ, Ուաֆա՛ կը սկսի փնտռել դստեր եւ կը բացակայի ներկայացումներէն, ստանալով Թատրոնի տնօրէնին յանդիմանութիւնը: Իմանալով Մոնայի փախուստը, Ֆատէլ կը հեռանայ հիւանդանոցէն գինք փնտռելու մտադրութեամբ:

Տեղեկանալով աղջկան վայրը, Ֆատէլ կ'երթայ Կապէրի բնակարանը: Սակայն Մոնա, չդիմանալով Պահէյայի դաժանութիւններուն, արդէն փախչած էր տունէն:

Մոնա կը նստի Աղեքսանդրիա տանող երկաթուղին՝ տղայի տեսքով: Խոյս տալու համար տոմսավաճառէն, ճամբորդներուն կը զուարճացնէ *Սաֆֆար եա ուապուր* երգ-պարով:

Իբրեւ Պոնտոք անունով տղայ, Աղեքսանդրիոյ մէջ կ'որդեգրուի մո՛ալլէմ Օֆի եւ մօրը կողմէ, որոնք կը սիրեն իրեն: Ընկերներու հետ հեծանիւով կը պտըտի Աղեքսանդրիոյ փողոցները եւ կ'երգէ հեծանիւի ծանօթ երգը:

Ուաֆա՛ եւ Ֆատէլ միասին կը փնտռեն իրենց դուստրը եւ որոշ դէպքերէ ու կացութիւններէ ետք կը գտնեն զինք: Ընտանիքը կը վերամիաւորուի:

(Շար. 1/5)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. «Վարդանոյշ Պարթեւեան կամ Էհսան Քամէլ՝ եգիպտական սինեմայի առաջին հայ դերասանուհին», *Զաւհակիր*, 19 Հոկտեմբեր 2017, թիւ 1800:

2. «Արաքսի Օհանեան կամ Նատիա՝ եգիպտական սինեմայի երկրորդ հայ դերասանուհին», *Զաւհակիր*, 28 Յունիս 2018, թիւ 1818 եւ 12 Յուլիս 2018, թիւ 1819:

3. *Վանիա Էքսէրճեան. բազմերանգ աշխարհ մը համակ կենսունակութեամբ*, *Զաւհակիր*, Յաւելուած ԺԱ., 2017:

4. Արծուի Բախչինեան, *Հայերը համաշխարհային կինոյում*, Երեւան, Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանի Հրատարակչութիւն, 2004, էջ 552:

ԽՈՅԵՐ

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԸՆԴՄԷՋԷՆ

ՅԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

2. ՔԱՂԱՔԱՑՈՒ ՈՐՈՇՈՒՄ

Քաղաքացու Որոշում սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցութիւն, հիմնադրուած 2018 Նոյեմբեր 3-ին:

Սոցիալ Դեմոկրատիզմը (արեւմտահայերէն նախընտրելի պիտի ըլլայ գրել՝ Սոսիալ Տեմոքրաթիզմ) երկար պատմութիւն ունի, սկսելով ԺԹ. դարու վերջաւորութեան որդեգրած յեղափոխական-մաթերիալիսթական մարքսիզմի սկզբունքներէն, մինչեւ յետՀամաշխարհային Բ. Պատերազմը՝ երբ բոլորովին հեռանալով մարքսիզմէն, ընդունեց հասարակական բարեփոխումները՝ դրամատիրութեան բնաբանին մէջ:

Եւ, իրապէս, հաւատարիմ ժամանակակից ուղղութեան, ՔՈ-ի ընտրական ծրագիրին մէջ կը կարդանք. «Սոցիալ դեմոկրատիան ձգտում է վերափոխել լիբերալ կապիտալիզմը այսպէս կոչուած սոցիալ դեմոկրատական կապիտալիզմի: Սա նշանակում է, որ շուկայական տնտեսութիւնը մասնակիօրէն դեկոմերցալիզացւում է եւ պետութիւնը խթանում է աշխատատեղերի աճին, մասնակցում է բիզնէսի կարգաւորմանը ի օգուտ հանրութեան շահի, նպաստում է սոցիալական եւ տնտեսական իրաւունքների լայն շրջանակի ճանաչմանը, այդ թւում աշխատանքի, կենսամակարդակի համապատասխան մակարդակի եւ սոցիալական ապահովութեան իրաւունքները:»

Շուկայ, պիգնէս, աշխատատեղի (ունեւորը՝ չունեւորին համար աշխատանք «կը ստեղծէ», յաւերժ պահելով ունեւոր-չունեւոր երկուութիւնը). այս բոլորը կայ իրենց ծրագիրին մէջ:

Կարելի՞ է այստեղ ձախ կողմնորոշում գտնել:

Նոյեմբեր 14-ին *Ազատութիւն ռադիոկայանը* ֆէյսպուքեան ասուլիս կը կազմակերպէ ՔՈ-ի գործադիր մարմինի անդամներ Կարէն Յարութիւնեանի եւ Սուրէն Սահակեանի հետ: Այն հարցումին՝ թէ իրենք ձախեր են թէ ոչ, Սահակեան կը պատասխանէ. «Նախ ես ասեմ, որ իմ տեսնելը ես ինքնանպատակ չեմ համարում, երկրորդը՝ իմ, Կարէնի եւ էլի մարդիկ կան, որոնց միջեւ յաճախ բանավէճ է լինում, թէ մենք ձա՞խ ենք թէ չէ, էլ ես չեմ խօսում խիստ ձախակողմանութեան մասին:»

Իսկ Յարութիւնեան կ'ըսէ. «Ես ինձ համարում եմ ձախ: Խիստ՝ չէ, որովհետեւ, եթէ տեսականօրէն նայեմ, կարող եմ շատ բաների մասին խօսել, բայց եթէ մենք խօսում ենք այսօրուայ իրավիճակից, պէտք է ադեկվատ լինենք ու հասկանանք, թէ ինչ է այսօր հնարաւոր, մենք ինչում ենք գտնւում, ու ըստ դրա հասկանանք, թէ ոնց ենք քաղաքականութեանը մասնակցում, թէ չէ միայն խօսելը շատ քիչ է:»(3)

Այս բոլոր ծրագիրներէն ու խօսքերէն աւելի խորքային նշանակութիւն ունին ՔՈ-ի անդամներուն եւ թեկնածուներուն անձնական կենսագրութիւնները, որոնք կը ներկայացնեն կուսակցութեան իրական դէմքը:

Օրինակ, ՔՈ ցուցակը գլխաւորող Սուրէն Սահակեան եղած է Ո՛չ Թալանին քաղաքացիական նախաձեռնութեան աքթիւիսթ եւ առաջատար դեր խաղացած է 2015 Թուականի ուժաւիթի թանկացումի դէմ կատարուած ցոյցերուն: Ո՛չ Թալանը եղած է Իմ Քայլը – Մերժիր Սերժիկի շարժումին վաղ միացողներէն մէկը:

Կուսակցութեան նախաձեռնող խումբի անդամ Գոռ Յակոբեան եղած է 2012-ի Մաշտոցի Պուրակի գլխաւոր աքթիւիսթներէն մէկը:

Վերահսկիչ Յանձնաժողովի անդամ Մարիամ Զախոյեան եղած է *Հետք* հետախուզական համացանցային լրատուի լրագրող, ուր պայքարած է անարդարութիւններուն, չարաշահումներուն եւ փտածութեան դէմ:

Յուցակի թիւ 12-ը՝ Թեհմինէ Ենովքեան, իբրեւ լրագրող պայքարած է հանքարդիւնաբերութեան վնասներուն դէմ, տուժածներու եւ կարիքաւորներու ձայնը փորձած է լսելի դարձնել լայն հասարակութեան: Վերջերս մեծ աշխուժութիւն ցուցաբերեց Ամուլսարի հարցին առնչութեամբ:

Վերահսկիչ Յանձնաժողովի անդամ եւ ցուցակի թիւ 11-ը՝ Վլադ Յովհաննիսեան, աքթիւիսթ է եւ ոչ-սովորական գիրքի հեղինակ՝ *Երեքը Ֆէյսբուքում՝ չհաշուած փէյքերը* (2015): Գաղափար մը տուած ըլլալու համար իր մտածողութեան մասին, կը քաղեմ 2015 Մայիս 12-ին կայացած գիրքի շնորհանդէսին արտասանած խօսքերը.

«Սիրելի ֆոլլօուերներ – ֆոլլօուերուհիներ,

«Վերջապէս պատիւ ունեմ ձեր ուշադրութեանը ներկայացնել այս գիրք մը-ն՝ *Երեքը Ֆէյսբուքում՝ չհաշուած փէյքերը*, որը գրուել է մեղսաւորիս մեղսագործ ձեռքով: Գիրքը այ հէնց էս պահի մասին է, այ էն ամէնի մասին, ինչ հէնց հիմա կատարւում է Ֆէյսբուքում, իսկ գրքի հերոսները ես եմ, դու ես, դու ու մէկ էլ հէնց դու: Հա մէկ էլ այ էն աղջիկը, որ հիմա չաթ ա անում ինչ-որ տղայի հետ ու հէնց էդ տղէն, ում հետ չաթ ա անում էդ աղջիկը: Այսինքն մենք բոլորս, ովքեր գրանցուած ենք այս կապոյտ կայքում:»(4)

Գործադիր Մարմինի անդամ եւ ցուցակի թիւ 4-ը՝ Արեգ Թադեւոսեան, ոչ-ձեւական (ոչ-ֆորմալ) կրթութեան դրօշակակիրներէն է. «Ոչ ֆորմալ կրթութիւնը կրթատեսակ է, որը ստեղծուել է ժամանակի մարտահրաւէրները լուծելու համար: Եթէ ֆորմալ կրթութիւնը հիմնականում ուղղուած է մարդկանց մտաւոր ունակութիւնների զարգացմանը, էրուդիցիայի խորացմանը, վերլուծական մտածողութեան զարգացմանը՝ բաւականաչափ գիտելիքներ ու դրանց հետ աշխատելու գործիքներ տրամադրելով, ապա ոչ ֆորմալ կրթութիւնն ուղղուած է հիմնականում արժէքների, մօտեցումների, վարուելակերպի ձեւաւորմանը:»(5)

Վերահսկիչ Յանձնաժողովի անդամ եւ Շիրակի ընտրատարածքի ցուցակի թիւ 1-ն է Սարգիս Առաքեան, որ 2006-ի Այլընտրանքէն եւ 2007-ի Իմպիչմենտէն ի վեր կը գտնուի աքթիւիսթական շարժումներու մէջ: Ան կը ղեկավարէ Arakyan Art Gallery-ն, ուր կը ցուցադրուին Հայաստանի նորարարական արուեստի նմոյշներ:

Շիրակի ընտրատարածքի ցուցակի թիւ 4-ն է Նարեկ Ներսիսեան, որ աւելի քան 10 տարի է կը զբաղի արհմիութիւններով՝ շեշտելով աշխատաւորներու իրաւունքները պաշտպանող հիմնարկներուն անհրաժեշտութիւնը:

Յուցակի թիւ 15 Սեւակ Ծատուրեան եղած է Դէմ Եմ քաղաքացիական շարժումի անդամ: Շարժումը բազմաթիւ բողոքացոյցեր իրականացուցած է հասարակական անարդարութեան հետ կապուած հարցերու համար:

Գեղարքունիքի թիւ 3-ը՝ Իրինա Յովհաննիսեան, հիմնադիրն ու ղեկավարն է Աստղացոլք հասարակական կազմակերպութեան, որ կը զբաղի երեխաներու շահերու պաշտպանութեամբ, կ'իրականացնէ ցերեկային խնամքի ծրագիրներ, կը զարգացնէ ծնողավարութեան դպրոցը, կը խթանէ հասարակական ինքնագործութիւնը, կը մշակէ ներառական մանկապարտէզի ստեղծումի ծրագիրը, կը զարգացնէ շարժուն մանկապարտէզներու համակարգի գաղափարը՝ որուն նպատակն է փոքր գիւղական համայնքներու երեխաներու նախադպրոցական կրթութիւնը, կ'աշխատի հաշմանդամ 47 երեխաներու, աւելի քան 60 երիտասարդներու եւ պատանիներու, աւելի քան 20 մայրերու հետ: Այս նպատակներուն համար կը կիրարկէ համայնքային աղբիւրներու վրայ հիմնուած պիդնէս, ինչպէս խեցեգործութիւն:

Ասիկա չի խանգարեր, որ թեկնածուներուն մէջ գտնուին ՔՈ-ի «դրամատիրական» երեսը ներկայացնող. քանի մը անձեր, յանձին Տաւուշի ցուցակի թիւ 5՝ մեծ գործարար Արտակ Զիբուխչեանին:

Եւ՝ այսպէս, ցանկը կարելի է երկար շարունակել:

Աքթիւիսթներ եւ գրողներ կը գտնուին նաեւ Իմ Քայլը Դաշինքի ցուցակներուն մէջ: Բայց երկու կուսակցութիւններուն միջեւ տարբերութիւնը այն է՝ որ ՔՈ-ն իր ընդհանրութեան մէջ կազմուած է համայնքային, վարէն վեր ընթացող կազմակերպչական-գաղափարական հենքով, մինչդեռ Իմ Քայլը ցոյց կու տայ վերէն վար շարժող բուրգային-նուիրապետական յատկանիշներ, գլուխը ունենալով հզօր անձի մը՝ Նիկոլ Փաշինեանի անհատականութիւնը: Գոնէ առ այժմ, Իմ Քայլը անկարելի է պատկերացնել

➭ 4

ՁԱՅՆԱԿԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԳԱՅԻՐԷ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, 14 Դեկտեմբեր 2018-ին Հելիոպոլսոյ «Պըլըքտանեան» հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Գահիրէի Պատկառելի Թեմական ժողովի 3-րդ նիստը: Ժողովի նախագահ Գերաշնորհ Տ. Աշոտ Սրբազան Եպիսկոպոս Մնացականեանի աղօթքէն ետք կարդացուեցաւ եւ վաւերացուեցաւ նախորդ նիստին ատենագրութիւնը:

Այնուհետեւ, օրակարգի նիւթերուն անցնելով՝ Թեմական ժողովի դիւանը վերընտրուեցաւ հետեւեալ կազմով.

Տեարք՝	Նուպար Սիմոնեան	Ատենապետ
	Օննիկ Պըլըքտանեան	Փոխ-Ատենապետ
Տոքթ.	Սուրէն Պայրամեան	Ատենադպիր

Ապա Քաղաքական ժողովին կողմէ ներկայացուեցան 2019 թուականի պիւտճէական նախատեսութիւնները, որուն ընթացքին քննարկուեցան առողջապահական, կրթական-վարժարանական կարգ մը հարցեր: Յաւելումի ենթարկուեցան Գահիրէի հայկական ակումբներուն եւ միութիւններուն գործունէութեան եւ նորոգութիւններուն համար տրուող տարեկան օժանդակութիւնները, ինչպէս նաեւ Հայ Բարեսիրաց Միութեան միջոցով կատարուող յատկացումները:

Սոյն նիստին շնորհակալութեամբ արձանագրուեցաւ Գահիրէի համայնքի անդամներէն Տիար Արթին Օհաննէսեանի՝ Ազգային Առաջնորդարանին կատարած Ե.Ո. 500,000 (հինգ հարիւր հազար) նուիրատուութիւնը, որուն համար Թեմական Համագումար ժողովին կողմէ սահմանուած չափանիշներով Տիար Արթին Օհաննէսեան հռչակուեցաւ Եգիպտահայ Բարերար:

ԴԻՒԱՆ
ԳԱՀԻՐԷԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՄԽԻԹԱՐ ԳՈՇԻ ԱՌԱԿՆԵՐԷՆ

ՆՌՆԵՆԻՆ ԵՒ ԹԶԵՆԻՆ

Նռնենին եւ Թզենին կամեցան սիրով կապուել միմեանց հետ ու երդուեցին քաղցրութեամբ, բայց նռնենու թըթուութեան պատճառով ձանձրացաւ թզենին, եւ նրանց դաշինքը խախտուեց:

Առակիս իմաստն այն է, որ սիրողները նախ պէտք է փորձեն միմեանց բարքերը, թէ բոլոր կողմերով նման են իրար, իսկ եթէ ոչ՝ հեշտութեամբ կը խախտուի սէրը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՅԱՄԱՅՆՔԻՍ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ

Դեկտեմբեր 31-ի երեկոյեան ժամը 12:00-ին, Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Առաջնորդանիստ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի տարեմուտի միասնական աղօթք մեր երկրի եւ մեր ժողովուրդի խաղաղ եւ անվրդով կեանքին համար:

Կը հրաւիրենք մեր բարեպաշտ զաւակները ներկայ գտնուելու տարեմուտի այս աղօթքին:

Ե.Գ.Մ. ՅՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ

2019 Տարւոյ «ԵՐԵՒԱՆ» Պատի Օրացոյցը

(77-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Գեղատիպ Գունաւոր Լուսանկարով

ԳԵՂԱՆԿԱՐԻՉ՝ ՄԵՐՈՒԺԱՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ՆՈՒՊԱՐ ՏՊԱԳՐԱՏԱՆ»

Ունենալու համար դիմել՝

Գահիրէ՝ Հեռ. 24530327- 01111505037

Աղեքսանդրիա՝ Հեռ. 01223484508

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 6 Յունուար 2019-ին

Առաւօտեան ժամը 10:00-ին

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ մէջ

ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ

ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ

ՏՕՆԻ ԱՌԹԻՒ

Հանդիսաւոր Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ պիտի մատուցուի

Յաւարտ Ս. Պատարագի ՋՐՕՐՀՆԷՔԻ արարողութիւն պիտի կատարուի

Պատարագիչն է՝

ԳԵՐՇ. Տ. ԱՇՈՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

Բարեխնամ Առաջնորդ Եգիպտոսի Հայոց Թեմի

Յընթացս Ս. Պատարագի պիտի ընթերցուի

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ամանորի եւ Ս. Ծննդեան պատգամը

Արարողութիւնները պիտի ձայնասփռուին եգիպտական ձայնասփիւռի եւրոպական բաժինէն՝

առաւօտեան ժամը 10:00-էն սկսեալ

Հանրաշարժի սպասարկութեան ժամանակացոյց

Իսմաայիլա Հրապարակէն — ժամը 8:30-ին

Այծեմնիկ Հանգստեան Տան առջեւէն ժամը 8:40-ին

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Այսու կը ծանուցանենք թէ Ազգային Բարերարուհի Մարկրիթ Պայծառ Յակոբեանի յիշատակին հաստատուած Հիմնադրամի 2018-ի եկամուտը, կը կազմէ 3,450 Ե.Ո., որ պիտի բաշխուի հետեւեալ կերպով.

Թիւ	Անուն	ԳՈՒՄԱՐ Ե.Ո.
1	Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Հոգեւորականներուն	242.00
2	Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Սարկաւագներուն	103.00
3	Շնորհալի Երգչախումբին	345.00
4	Եկեղեցւոյ Տիկնաց Խնամակալութեան	207.00
5	Մերճանեան մանկապարտէզի ուսուցչուհիներուն	540.50
6	ԱՐԵՒ - Օրաթերթի	805.00
7	ՅՈՒՍԱԲԵՐ - Օրաթերթին	805.00
8	ՁԱՅՆԱԿԻՐ Շաբաթաթերթին	402.50
	ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՒՄԱՐ	**3,450.00**

ԴԻՒԱՆ
ԳԱՅԻՐԷ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԸՆԴՄԷՋԷՆ

3 ➩

առանց Փաշինեանի, մինչդեռ ՔՈ-ի համար գլուխ ըլլալը ոչ-առաջնային հարց մըն է:

3. ԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Համաձայն *Ampop.am*-ի հետազօտութեան՝ «Ազգային փոքրամասնութիւնների ներգրաւուածութիւնը թեկնածուների շարքում առկայ էր միայն 4 քաղաքական ուժերի շարքում՝ Իմ Քայլը Դաշինքում եւ Լուսաւոր Հայաստան Կուսակցութիւնում 4-ական, Բարգաւաճ Հայաստան եւ Օրինաց Երկիր Կուսակցութիւններում համապատասխանաբար՝ 3 եւ 1 ներկայացուցիչ:»(6)

ԲՀԿ-ի ցուցակով ընտրապայքարի մէջ մտած ազգութեամբ եզդի Այսէր Իսայա զանգատած է. «Եթէ քաղաքականութիւնը չփոխուի, Ազգային Ժողովում յայտնուած ազգային փոքրամասնութեան ներկայացուցիչները դառնալու են կուսակցութեան համար սովորական «կնոպկա սեղմողներ», ինչպէս եղել է մինչ օրս գործող խորհրդարանում:»(7)

Դեկտեմբեր 5-ի բանավէճին մէջ ազգային փոքրամասնութիւններու մասին խօսք չեղաւ:

Դաշինքներուն եւ Կուսակցութիւններուն հրապարակած ծրագիրներուն մէջ փոքրամասնութիւններուն հարցը գրուած է այսպէս կերպով:

Իմ Քայլը Դաշինքը կը գրէ.

«Առանձնայատուկ հոգածութեան առարկայ են լինելու ազգային փոքրամասնութիւնների, խոցելի եւ թերներկայացուած խմբերի, սփիւռքում արտագրուող ստեղծագործութիւնների խրախուսումն ու տարածումը:...

«Հայաստանի Հանրապետութիւնը երաշխաւորում է ազգային փոքրամասնութիւնների իրաւունքների պաշտպանութիւնը:»

Մենք Դաշինքի ծրագիր. «Մշակոյթի, արուեստի բնագաւառում ազատ մրցակցութեան խթանում՝ բացառելով հովանաւորչական կամ խտրական քաղաքականութիւնը, ներառեալ՝ անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծել ազգային փոքրամասնութիւնների մշակութային կեանքի կազմակերպման, ճանաչելիութեան ու ներկայացուածութեան համար:»

Քաղաքացու Որոշումի ծրագիր. «Քաղաքացիական, քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական եւ մշակութային իրաւունքների եւ ազատութիւնների արդիւնաւէտ իրականացումը կապուած է գենդերային հաւասարութեան, հաւասար հնարաւորութիւնների, փոքրամասնութիւնների անդամների եւ խոցելի խմբերի ներկայացուցիչների իրաւունքների առնչութեամբ օրէնսդրութեան եւ իրաւակիրառ պրակտիկայի միջեւ ընկած բացը լրացնելու հետ:»

Օրինաց Երկիրի ծրագիր. «Ազգային փոքրամասնութիւնների համար ազգային մշակոյթի պահպանման, կրթութեան, քաղաքական մասնակցութեան պատշաճ պայմանների ապահովում:»

ԲՀԿ, Լուսաւոր Հայաստան, ՀՀԿ, Քրիստոնեայ-Ժողովրդական Վերածնունդ, ՀՅԴ, Ազգային Առաջընթաց, Սասնայ Ծռեր կուսակցութիւններու ծրագիրներուն մէջ ազգային փոքրամասնութեան հարց չէ դրուած:

Ընդհանուր առմամբ, փոքրամասնութիւններու իրաւունքները ներկայացուած են խիստ անբաւարար ու անհամաչափ կերպով: Ազգային փոքրամասնութիւնները տակաւին երկար պիտի մնան «կնոպկա սեղմողներ»:

(Շար. 2)

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

3. «Քաղաքացու Որոշումը «հակուած է» մասնակցել ընտրութիւններին», *Ազատութիւն ռադիոկայան*, 14 Նոյեմբեր 2018, https://www.azatutyun.am/a/29599618.html:

4. «Կայացել է *Երեքը Ֆէյսբուքում՝ չհաշուած փէյջերը* գրքի շնորհանդէսը», https://ittrend.am/2015/05/13/book/:

5. «Ոչ ֆորմալ կրթութիւն բոլորի համար», *Հաշմանդամութիւն ունեցող երեխաների ծնողների համար*, 8 Մայիս 2015, http://parents.disabilityinfo.am:

6. «Թեկնածուների միջին տարիք, ինքնաբացարկներ, ազգային փոքրամասնութիւններ եւ կանայք», *Ampop.am*, 10 Դեկտեմբեր 2018, https://ampop.am:

7. Գրիշա Բալասանեան, «Եթէ քաղաքականութիւնը չփոխուի, ԱԺ-ում յայտնուած ազգային փոքրամասնութեան ներկայացուցիչները դառնալու են կուսակցութեան համար կնոպկա սեղմողներ», *Հետք*, 30 Նոյեմբեր 2018, https://hetq.am/hy/article/98623: